බුද්ධජයන්තීත්‍රිපිටකග්‍රන්ථමාලා: 24.

සූත්‍රාන්ත පිටකයෙහි

ඛුද්දකනිකාය

ප්‍රථම භාගය

ඛුද්දකපාඨ ධම්මපදපාළි උදානපාළි ඉතිවුත්තකපාළි

TOC

බුද්ධජයන්තීත්‍රිපිටකග්‍රන්ථමාලා: 24.

සූත්‍රාන්ත පිටකයෙහි

18වන ග්‍රන්ථය

ඛුද්දකනිකාය

ප්‍රථම භාගය

ඛුද්දකපාඨ ධම්මපදපාළි උදානපාළි ඉතිවුත්තකපාළි

සිංහල පරිවර්තනයෙන් යුක්ත යි

ලංකා ආණ්ඩුව මගින් ප්‍රකාශිත යි

බු. ව. 2550
ක්‍රි. ව. 2006

TOC

Buddha Jayanti Tripitaka Series, Volume 24

The Eighteenth Book in the

Suttanta-Pitaka

Khuddaka-Nikāya (1)

18

KHUDDAKANIKĀYA (I)

Khuddakapātha Dhammapadapāli
Udānapāli Itivuttakapāli

With the Sinhala translation by

The Tripitaka Translation Committee

සුත්තන්තපිටකෙ

ඛුද්දකනිකායො

පඨමො භාගො

සූත්‍රාන්තපිටකයෙහි

ඛුද්දකනිකාය

ප්‍රථමභාගය

"තථාගතප්පවෙදිතො භික්ඛවෙ ධම්මවිනයො විවටො විරොචති නො පටිච්ඡන්නො"–

"මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරණ ලද ධර්මය හා විනය විවෘත වූයේ බබලයි. වැසුණේ නො බබලයි."

(අඞ්ගුත්තරනිකාය, තිකනිපාත - භරණ්ඩුවග්ග, 9 සූත්‍රය.)

පටුන

CONTENTS

	පිටුව
සංස්කාරක නිවේදනය	xi
ත්‍රිපිටකපරිවර්තන සංස්කාරක මණ්ඩලය	xiii
උත්තරිතර සංස්කාරක මණ්ඩලය	xili
සංඥපනය	xiv–xix
සඞ්කේත නිරූපණය — ABBREVIATIONS	xx
පාළිහෝඩිය — PĀLI ALPHABET	xxi
විෂයසූචි	xxii–xxix
පෙළ හා පරිවර්තනය	2–485
ගාථාදිපාදනුක්කමණිකා	487–496
සද්දනාමානුක්කමණිකා	497–498
පදනුක්කමණිකා	499–544
ඛුද්දකපාඨ උපග්‍රන්ථය	1–8
ධම්මපද උපග්‍රන්ථය	9–33
උදාන උපග්‍රන්ථය	34–44
ඉතිවුත්තක උපග්‍රන්ථය	45–51

සංස්කාරක නිවේදනය

ත්‍රිපිටක පාළියෙහි සුත්තන්තපිටකයට අයත් **ඛුද්දකනිකායාන්තර්ගත** ඛුද්දකපාඨ ධම්මපද උදාන ඉතිවුත්තක යන ග්‍රන්ථ සතරෙහි පාළි හා සිංහල පරිවර්තනයෙන් යුත් මේ ප්‍රථම භාගය **බුද්ධජයන්ති ග්‍රන්ථමාලාවෙහි** සංඛ්‍යා වශයෙන් 24 වන ග්‍රන්ථය වේ.

ලංකාබෞද්ධමණ්ඩලය විසින් ආරාධිත වූ දැනට විද්‍යෝදයපරිවෙණාධිපති **කලුකොඳයාවේ සිරි පඤ්ඤාසේඛර** මහානායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් ඛුද්දකපාඨය ද, වැලිතර අම්බරුක්කාරාමයෙහි සුගතශාසනෝදය පරිවෙණාධිපති පණ්ඩිත **අහුන්ගල්ලේ විමලකිත්ති** මහානායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් ධම්මපදපාළිය ද, බලගල්ලේ සරස්වතීපරිවෙණාධිපති පණ්ඩිත **සපුවලානේ ඤාණාලෝක** ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් උදානපාළිය ද, මාතලේ ශ්‍රී ධර්මරාජපරිවෙණාධිපති **ගම්මුල්ලේ චන්දජෝති** නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් ඉතිවුත්තකපාළිය ද සිංහල භාෂාවට පරිවර්තනය කරණ ලදී. මේ අධිකාරයෙහි සහභාගි වූ පරිවර්තක ස්ථවිරයන් වහන්සේ සතර නම අප හැමගේ කෘතඥතාවට හිමි වෙති. පණ්ඩිත **අහුන්ගල්ලේ විමලකිත්ති** මහානායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් සිංහලයට පරිවර්තනය කොට උපග්‍රන්ථයක් ද ලියන ලද ධම්මපදය පැසසිය යුතුසේ සකස්ව තුබූ බව සිහිපත් කළ යුතු වේ.

ත්‍රිපිටක පරිවර්තන සංස්කාරක සභාවේ අනුමතියෙන් මේ ග්‍රන්ථයන්ගේ සංශෝධනය උත්තරීතර සංස්කාරක මණ්ඩලයට අයත් අග්ගමහාපණ්ඩිත **බලන්ගොඩ ආනන්ද මෛත්‍රෙය** මහානායක ස්ථවිරයන් වහන්සේට පවරණ ලදී. ප්‍රාචීන ප්‍රතීචීන භාෂාන්තරයන්හි ප්‍රවීණ වූ බුද්ධධර්මවිෂයයෙහි ධර්මාන්වයඥානයෙන් වැඩී සිටුනා වූ, පාළි සංස්කෘත ප්‍රාකෘත ග්‍රන්ථාගත බුද්ධධර්මය පිළිබඳ මතාන්තර හා අර්ථාන්තර විභාවනයෙහි බුහුටි වූ **මෛත්‍රෙය** නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ ස්වකාර්යය මැනැවින් ඉටු කළහ. උන්වහන්සේ විසින් පාළියෙහි බොහෝ තැන් අමුතු ව ලා ව්‍යාඛ්‍යාන කොට පාළිපාඨාන්තර ද, මේ ග්‍රන්ථාගත කරුණු පිළිබඳ සංස්කෘත-ප්‍රාකෘත ග්‍රන්ථයන්හි එන සදෘශ-විසදෘශතා දැනීමට උපයෝගී වූ ශ්ලෝකයන් ද අධොලිපි වශයෙන් යොදා ගාථාදිපාද අනුක්‍රමණිකා ආදිය හා ඛුද්දකපාඨ උදාන ඉතිවුත්තක පොත් තුණට උපග්‍රන්ථ ද සම්පාදනය කරණ ලදි. කටයුතු බොහෝ ඇතත් ස්වායත්ත කොට ගත් කාර්යයෙහි උද්‍යෝගීස්වභාව ඇති නායක ස්ථවිරයානෝ ග්‍රන්ථය මුද්‍රණයෙහි පවත්නා කල්හි ශෝධ්‍යපත්‍ර බැලීමෙහි ද යෙදුනාහ.

ධර්මව්‍යාකරණයෙහි නිපුණවූ ස්වතන්ත්‍රබුද්ධිප්‍රභා ඇති පණ්ඩිත **කෝදාගොඩ ඤාණාලෝක** දක්ෂිණලංකාවේ ප්‍රධාන සංඝනායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් මෙහි ඇතුළත් ඛුද්දකපාඨාදි ග්‍රන්ථයන් පිණිස ඒ ඒ අර්ථකථාශ්‍රයයෙන් ලියූ ව්‍යක්ත සංඥපනය ඒ ඒ ග්‍රන්ථයන්ගේ ආශයස්වරූප නිරූපණය

කරන්නා සේ ම දනට විසමෘතියෙන් හා අනභ්‍යසනයෙන් හානභාගීව යන අපගේ ජාතික සාහිත්‍යයට - ධර්මාර්ථව්‍යාඛ්‍යානයට නිසි වූ සිංහල භාෂාවට රුකුල් දෙන්නේ ද වේ. මෙසෙයින් උන්වහන්සේ සංශොධකයන් වහන්සේ ගේ ද අපගේ ද සාධුවාදයට හිමි වෙති. අපගේ අවසාන සංස්කරණයෙන් මුද්‍රිත වූ මේ ග්‍රන්ථයෙහි ද ශොධ්‍යපත්‍ර බැලීම් ආදියෙන් පණ්ඩිත **ඔලගම ධම්මික** ස්ථවිරයන් වහන්සේ ද සහාය වූහ.

ඛුද්දකනිකායෙහි ප්‍රථම භාගය **සම්බුද්ධජයන්ති** නිමිත්තෙන් මුද්‍රිත වන සිංහල පරිවර්තනයෙන් යුත් ත්‍රිපිටක පාළියෙහි සූත්‍රාන්තපිටකයට අයත් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවෙන් අටොළොස්වන ග්‍රන්ථය වේ.

මෙය මුද්‍රණය කරවා ප්‍රසිද්ධ කිරීම සඳහා උපකාරී වූ **ලංකාආණ්ඩුව** ද එහි **සාංස්කෘතික කාර්යාංශයෙහි** අධිකාරීහු ද, **සිංහලජාතියමුද්‍රණාලයෙහි** අධිකාරීන් හා මුද්‍රණ ශිල්පීහු ද, ග්‍රන්ථ පරිවර්තනය හා සංශොධනය කිරීමෙහි යෙදුනු මහාස්ථවිරයන් වහන්සේ ද ධර්මදානමය පුණ්‍යමහිමයෙන් සුඛභාගී වෙත්වා යි ආශංසනය කරම්හ.

පරවාහැර වජිරඤාණ ස්ථවිර.
ත්‍රිපිටකපරිවර්තන කාරක සභාවෙහි ද
සංස්කාරක මණ්ඩලයෙහි ද සම්පාදක.

ත්‍රිපිටක කාර්යාලය, ධර්මදූතාශ්‍රම විද්‍යාලය,
දෙමටගොඩ, කොළඹ.

ත්‍රිපිටක පරිවර්තන සංස්කාරක මණ්ඩලය

1. වැලිවිටියේ සෝරත නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ (සභාපති),
2. පරවාහැර වජිරඤාණ නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ (සම්පාදක),
3. කොසෙල්වතුගොඩ රතනජෝති නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
4. බලන්ගොඩ ආනන්ද මෛත්‍රෙය නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
5. හාල්දඹුවත ධම්මරක්ඛිත ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
6. අම්බලම්ගොඩ ධම්මකුසල ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
7. කඩවැද්දුව සිරිනිවාස නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
8. පලන්නොරුවේ විමලධම්ම නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
9. දෙහිගස්පේ පඤ්ඤාසාර නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
10. වේරගොඩ අමරමොළි නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
11. පරවාහැර පඤ්ඤානන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
12. ගලගම සරණඞ්කර ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
13. හැගොඩ ධම්මින්ද නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
14. කටුකුරුන්දේ දෙවානන්ද නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
15. ලබුගම ලඞ්කානන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
16. කෝදගොඩ ඤාණාලෝක නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
17. ඉඳුරුවේ උත්තරානන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
18. මිඩිගේ පඤ්ඤාසීහ නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
19. කොස්ගොඩ ධම්මවංස ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
20. වතුගෙදර අමරසීහ ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
21. තලල්ලේ ධම්මානන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
22. අකුරටියේ අමරවංස නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
23. මිරිස්සේ ගුණසිරි ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
24. කරහම්පිටිගොඩ සුමනසාර ස්ථවිරයන් වහන්සේ.

උත්තරීතර සංස්කාරක මණ්ඩලය

පණ්ඩිත වැලිවිටියේ සෝරත නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
ආචාර්ය පරවාහැර වජිරඤාණ නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
බලන්ගොඩ ආනන්දමෛත්‍රෙය මහානායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ,
පණ්ඩිත ලබුගම ලඞ්කානන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ
පණ්ඩිත කෝදගොඩ ඤාණාලෝක නායක ස්ථවිරයන් වහන්සේ.

සංඥාපනය

ඛුද්දකපාඨපාළි:

ඛුද්දකපාඨ යනු "සරණ – සික්ඛාපද – ද්වත්තිංසාකාර – කුමාරපඤ්හ – මඞ්ගලසුත්ත – රතනසුත්ත – තිරොකුඩ්ඩසුත්ත – නිධිකණ්ඩසුත්ත – මෙත්තසුත්ත" විසින් නවප්‍රකාර පාඨයන්ගේ සඞ්ග්‍රහය වෙයි. තෙල පාඨයෝ ධර්මස්කන්ධ වශයෙන් ගනුත් මැ මහත් නො වෙති. එයින් 'ඛුද්දකපාඨ' යනු අන්වර්ථ වෙයි. පඤ්චනිකාය අතර **ඛුද්දකනිකායෙහි** මුලැ සිටුනා පෙළ ද 'ඛුද්දකපාඨ'ය වේ.

මෙහි ලා ශාසනාවතරණය සරණගමනයෙන් වන හෙයින් 'සරණ'ය පළමු වැ ලා දක්විණ. සසුන්වත් කුලදරුවන් විසින් පළමු හික්මියැ යුතු වන බැවින් දෙවනු 'සික්ඛාපද' දක්විණ. සිකපෙදෙහි සිටුනා කුලදරුවන්ගේ චිත්තභාවනා පිණිසැ, 'ද්වත්තිංසාකාර'ය තෙවනු කොට දක්විණ. චිත්තභාවනායෙන් පසු නානාප්‍රකාරයෙන් ප්‍රඥාභාවනාමුඛ දක්වනු පිණිසැ 'කුමාරපඤ්හා'ය සියුවැනි කොට දක්විණ. මෙ හැම පරමමඞ්ගල වන හෙයින් 'මඞ්ගල' සූත්‍රය පස්වනු කොට දක්විණ මඞ්ගල කාරණයෙහි සිටුනාහට ආත්මාරක්ෂාව ස්වයංසිද්ධ නු යි පරාරක්ෂාව පිණිසැ 'රතනසුත්ත'ය සවැනි කොට දක්විණ. රතනසූත්‍රයෙහි උත්පත්තිය භූතදෝෂමෙව් නු යි කියි භූත කෙනකුන් දක්වනු පිණිසැ 'තිරොකුඩ්ඩ' සූත්‍රය සත්වැනි කොට දක්විණ. තිරොකුඩ්ඩයෙන් පුණ්‍යවිරහිතයන්ගේ විපත් පැවැසේ නු යි පිනැතියන්ගේ සැපත් දක්වනු පිණිසැ 'නිධිකණ්ඩ' සූත්‍රය අටවැනි කොට දක්විණ. ද්වත්තිංසාකාරයෙන් රාගප්‍රහාණය හා කුමාරප්‍රශ්නයෙන් මෝහප්‍රහාණය හා සිදු කරන කම්ටහන් පැවැසේ නු යි ද්වේෂප්‍රහාණයට නිසි කම්ටහනක් ද කියනු සඳහා 'මෙත්ත' සූත්‍රය නවවැනි කොට දක්විණ. මේ නව පාඨයන්ගේ නිඃක්ෂෙපයෙන් ඛුද්දකපාඨය සම්පූර්ණ වෙයි. තෙල නිඃක්ෂෙපක්‍රමය පිණිස අර්ථකථාචාරීන් කියන අභ්‍යන්තර දනුකැමැතියන් 'අටුවා' බලා දන්නේ යැ.

කුදුගත්සඟියෙහි ඇතුළත් වැ සිටුනා **ධම්මපද** – **උදාන** ආදියෙහි නොලැබෙන 'පාඨ' ශබ්දය ගෙනැ 'ඛුද්දකපාඨ' යැ යි මෙහි සංඥානිර්දේශ වියැ. එහි ලා විශෙෂාර්ථයෙක් ඇද්ද, යනු විමසනු වටනේ යැ. පැරැණියන් එහි විශෙෂාර්ථ උදුරා නොදක්වුව ද, සසුන් වත් කුලදරුවන් විසින් පාඨ්‍ය පුස්තක වශයෙන් එහි යි **පාඨ** ශබ්දානුසාරයෙන් විශේෂාර්ථය සිතියැ හෙන්නේ යැ. මූලකර්මස්ථාන සඳහා, මඞ්ගලාවමඞ්ගලයෙහි බණ වදාරනු සඳහා, පිරිත් කරනු සඳහා, සතතයෙන් පඨන පාඨනයට නිසි ධර්මප්‍රවචන මෙහි එකැයේ පෙනේ.

"බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි – යානි ච අන්තලික්ඛෙ – බුද්ධෙ රතනං පණීතං– වනප්පගුම්බෙ" ආදි පදසටනා ශබ්දයුක්ති අතින් විශෙෂස්ථාන වෙයි. 'යානි වා'යි තුබුව මනා දීර්ඝය 'යානි ච' යි හ්‍රස්ව වැ සිටුනායේ මෙහි පෙනේ. ස්වරයා පරකල්හි හ්‍රස්වවිධිය පාළියෙහි අප්‍රකට වෙයි. 'රතනත්තං' යි තුබුව මනා පදය භාවප්‍රත්‍යයලොපය ගෙනැ 'රතනං' යි සිටුනාසේ පෙනේ. මෙ ද අප්‍රකට ප්‍රයොගයෙකි. 'වනප්පගුම්බෙ'යි ප්‍රථමෙකවචනයෙහි ඒකාරාන්ත රූපය ද අප්‍රකට ප්‍රයොගයෙකි. මේ පදසටනා දුර්ලභප්‍රයොග විසින් මුගලන් ඇදුරෝ එළවත්. 'සරණං ගච්ඡාමි' යන තැනැ 'සරණං ඉති ගච්ඡාමි' යි. අධ්‍යාහාර්‍ය 'ඉති' ශබ්දයෙක් ඇති යි ද, මෙහි 'ඉති' ශබ්දය ලුප්තනිර්දිෂ්ට–යැ යි ද, එයින් 'සරණං' යනු ප්‍රථමාන්ත යැ යි ද වෛයාකරණයෝ කියත්. එය භාවනපුංසක වශයෙන් සලකන ඇදුරෝ ද ඇත. මෙසේ වෛයා–කරණයන්ගේ විමැසිල්ල ලත් පදරාශියෙක් 'ඛුද්දකපාඨ'යෙහි ඇත.

තෙල ‘ඛුද්දකපාඨය’ සතතයෙන් පරිචිත වේ නම් ඉතා මැනැව. ආත්මාරක්‍ෂාව උදා වෙයි. පරරක්‍ෂාව උදා වෙයි. ශීලයෙහි සිටියා වෙයි. කමටහන් නොහළේ ද වෙයි. මඞ්ගලාවමඞ්ගලයෙහි ඔවා දෙන්නට සමත් වූයේ ද වෙයි. එයින් මෙහි ශ්‍රද්ධාපූර්වක වැ ආදරය කරන්නේ මැනැවි.

ධම්මපදපාළි:

“ධම්මො ච සො පදඤ්චාති ධම්මපදං” යනු නිරුක්ති වන බැවින් ධර්මසඞ්ඛ්‍යාත පදය ‘ධම්මපද’ නම් වෙයි. මෙහි ‘ධම්ම’ ශබ්ද පාළිය කියයි. “ඉධ භික්ඛවෙ ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං” යනාදි තන්හි සෙයිති. ‘පද’ ශබ්ද පිහිට කියයි. “සන්තිපදං” යන තන්හි සෙයිති. කොටස හෝ කියයි. “තස්ස තානි ධම්මපදානි අපිලාපයන්ති” යන තන්හි සෙයිති. මෙසේ පාළිදර්ථයෙන් ධර්ම වනුයේත්, පිහිට අර්ථයෙන් වේවයි කොටස් අර්ථයෙන් වේවයි පද වනුයේත්, එකෙක් මැ නු යි හේ ‘ධම්මපද’ නම් වන්නේ යැ. මෙහි පිහිට අර්ථ නම්: දුර්ගතියෙහි දු සසරෙහි දු නොවැටියැදෙන අර්ථ යි. කොටස් අර්ථ නම්: පාළිධර්මයෙහි අවයව විසින් සිටුනා බව යි. ‘ධම්මපද’ ශබ්දයෙහි මතු වන නිරුක්ති - අර්ථය මෙසේ හැමට සාධාරණ වනුදු, මෙතැන එකුන්තුන්සියක් කථාවස්තු පිණිසැ දෙසූ සාරසියතෙවිසි ගයෙක් වෙන් කොට දක්වනු ලැබේ. රත්පැහැ නොසු මලෙහිත් ඇත ද ‘රත්මල්’ කිව එක මැ මලක් ගන්නා සෙයිනි.

සඞ්ගීතිකාරක මහරහත්හු සාරසියතෙවිසි ගය එක්තැන් කොටගෙනැ ‘ධම්මපද’ නමින් වෙන් කොට හදළහ. එසේ වෙන් කොට ගන්නට හේතු නම්: බුදුන් දිවමන් දවසත් මෙ නියර දෙශනා ‘ධම්මපද’ නැමින් වෙන් කොට හදළ බව යි. කියන ලද මැ යැ **ධම්පියාටුවාගැටපදසන්නයෙහි**: “බුදුන් සඳ ජු මෙ නියර දේශනා ධම්මපද නම් යී වෙන් කොට හජාරන බැවින් යෙජෙ මෙ”යි. සඞ්ගීතිකාරකයන් විශේෂතාමයෙකින් වෙන් කොට හදළ තෙල ධර්මපදදේශනාව නම් වෛනෙයසන්තානයෙහි කෙලෙස් විධමා ලන හෙයිනුදු, උත්තානපදව්‍යඤ්ජන හා ගම්භීරාර්ථ ඇති වන බැවිනුදු, ශ්‍රැතිරම්‍ය වැ විමර්දනක්‍ෂම වන බැවිනුදු, බහුජනප්‍රිය වැ සිටුනාසේ ලොවැ පළට වෙයි.

මෙහි යමක, අප්පමාද, චිත්ත, පුප්ඵ, බාල, පණ්ඩිත, අරහන්ත, සහස්ස, පාප, දණ්ඩ, ජරා, අත්ත, ලොක, බුද්ධ, සුඛ, පිය, කොධ, මල, ධම්මට්ඨවග්ග, පකිණ්ණක, නිරය, නාග, තණ්හා, භික්ඛු, බ්‍රාහ්මණ විසින් වර්ගයෝ සවිසිදෙනෙක් ඇත.

හැමයට පළමු වන ‘යමකවර්ග’ය කථාවස්තු තුදුසක් ඇසිරි කොට සිටුනේ යැ. අප්‍රමාදවර්ගයෙහි නවයෙකැ, චිත්තවර්ගයෙහි නවයෙකැ, පුෂ්පවර්ගයෙහි එකොළොසෙකැ, බාලවර්ගයෙහි තුදුසෙකැ, පණ්ඩිතවර්ගයෙහි එකොළොසෙකැ, අරහන්තවර්ගයෙහි දශයෙකැ, සහස්‍රවර්ගයෙහි තුදුසෙකැ, පාපවර්ගයෙහි දොළොසෙකැ, දණ්ඩවර්ගයෙහි දශයෙකැ, ජරාවර්ගයෙහි නවයෙකැ, අත්තවර්ගයෙහි දශයෙකැ, ලෝකවර්ගයෙහි එකොළොසෙකැ, බුද්ධවර්ගයෙහි නවයෙකැ, සුඛවර්ගයෙහි අටෙකැ, ප්‍රියවර්ගයෙහි නවයෙකැ, ක්‍රෝධවර්ගයෙහි අටෙකැ, මලවර්ගයෙහි දොළොසෙකැ, ධම්මට්ඨවර්ගයෙහි දශයෙකැ, මාර්ගවර්ගයෙහි දශයෙකැ, ප්‍රකීර්ණකවර්ගයෙහි නවයෙකැ, නිරයවර්ගයෙහි නවයෙකැ, නාගවර්ගයෙහි අටෙකැ, තෘෂ්ණාවර්ගයෙහි දොළොසෙකැ, භික්‍ෂුවර්ගයෙහි දොළොසෙකැ, බ්‍රාහ්මණවර්ගයෙහි එකුන්සතළිසෙකැ යි හැම එකතු කොට ගනුත් මැ, එකුන්තුන්සියක්වත් නිසා වදාළ සාරසියතෙවිසිගයෙන් වර්ගවිසින් සවිසිබෙයින් බෙදුණේ වෙයි.

වර්ග බැඳ වෙන් කිරීමෙහි ලා පළමු වන වර්ගෙහි වැටෙන ‘යමක’ ශබ්ද යුවළ කියයි. **කාමණී** – ශුක්ලවිසින් උභයපක්‍ෂය ඇසිරි කොට වදාළ ගාථා දෙක දෙක ගත්වන බැවින් ‘යමකවර්ග’ නම් වෙයි. යමකවර්ගයෙහි මුල් ගය **සක්පල්** තෙරුන් අරභයා වදාළහ. දෙවන ගය අන් කලෙකැ **මටණකාණ්ඩාළුන්** අරභයා වදාළහ එක් මැ වස්තුවක් නිසා එක් මැ දිනෙකැ නො වදාළ ද, සඞ්ගීතිකාරක මහරහතුන් ඖචිත්‍යවශයෙන් ලං කොට ගෙනැ ‘යමක’ නැමින් හඳුන්වමින් වර්ග බෙදමින් පෙළ තැබූසේ සලකන්නේ යැ. ‘අප්‍රමාදවර්ග’ ආදි තෙසූ වර්ග ගෙනැ ද නම් ගෙතූ සැටි දු, පෙළ තැබූ සැටි දු මෙනියරින් මැ සිතන්නේ මැනැවැ. අප බුදුන් ඒ ඒ කරුණ නිසා ඒ ඒ තන්හි වදාළ ගාථා ‘ධම්මපද’ නැමින් විසිරැ සිටියෙන් එ හැම එක්තු කොට ‘ධම්මපදපාළි’ විසින් තබාලූහ ධර්මසංග්‍රාහක මහරහත්හු. මේ යැ ‘ධම්මපද’ නම්.

ප්‍රාකෘතධර්මපද යැ, දෛවීභාෂාමය ධර්මපද යැ, චීනධර්මපද යැ යි පැරැණි භාෂාන්තරයෙන් ලියූ ‘ධර්මපද’ ද ඇත. **බෝර්මාන්** දේශයෙහි දී මතු කොට ගත් ප්‍රාකෘතධර්මපදය අපරිපූර්ණ වූවෙකි. චීනධර්මපදය වර්ග එකුන්සාලිසෙකිනුදු, ගාථා සත්සියදෙපනසෙකිනුදු, මහත් වැ සිටුනේ යැ. **උදාන** නමින් වර්ගයෙකුදු එහි ඇතුළු වෙයි. ඵාක්‍යූකිංග් – චුසෞකිංග් යන දෙනමින් පළට ධර්මපදයෝ දෙදෙනෙක් චීනදේශයෙහි ඇත. සකුවෙන් ලියූ ‘ධර්මපදය’ චීනබසින් නගා ගනුත් මැ ඒ ඒ ඇදුරන් කළ අඩුවැඩිකම් නිසා ඇති වැ ගිය වෙනසැ යි සලකති. මෙකලැ ඒ ඒ දේශයෙහි දේශභාෂායෙන් අරවාගත් ධර්මපද බෙහෙවි. එ හැම ‘පාළිධම්මපද’යෙහි අර්ථසඞ්ග්‍රහ වශයෙන් සලකති.

මිහිඳු මාහිමියන් මෙරට බුදුසසුන් බබුළුවාලූ තැන් පටන් ධම්මපදය සියබසින් ව්‍යාඛ්‍යාන කළ ආචාර්යවරයෝ බොහෝ වෙති. එහෙයින් මුලැ සිට මැ මෙරට බෞද්ධයන් කෙරෙහි ‘ධර්මපද’ය ප්‍රීතිප්‍රමෝද වඩවමින් වන-පොත් වැ සිටුනේ යැ. ‘ජාතකකථා’ මෙරට බෞද්ධයන්ගේ මත වඩන්නාක් සෙයින් මැ ධර්මපද ද මත වඩනුයේ ම වෙයි. රාගයැ, ද්වෙෂ යැ, මෝහ යැ, මද යැ, මාන යැ, සාරම්භ යැ යනාදි හැම කෙලෙස් නිගන්නා උපදේශයෝ මෙහි ඇත. මවුවටින් පියවටින් පටන් කොට ආර්යචාරිත්‍රවිධි ඇත. නිද්‍රා තන්ද්‍රා භය ආලස්‍ය දීර්ඝසූත්‍රතා ආදි හානිකර දූය පහ කරන උපදේශයෝ ඇත. යායුතු සත්පථය නොදුන, උන්මාර්ගයෙහි යමින් අඳුරට වැටෙන, ගුණයෙන් ධනයෙන් පිරිහිනෙහි වැටෙන, යම් මැ කෙනකුන් සත්පථයෙහි නංවා ගුණයෙන් ධනයෙන් අභිවෘද්ධියෙහි පිහිටුවන, උපදෙශමඤ්ජූෂාව නම් ධර්මපදය වෙයි. බෞද්ධයන්ගේ සම්‍යගාජීවය ඔප් නංවන ‘ධර්මපදය’ ද මෙරට ගිහිපැවිදි දෙපසෙහි ‘දිවි-එළි’ය විසින් පළට වැ සිටුනේ යැ. මෙහි වටනාකම දත් පැරැණි තෙරවරුන් පැවිදි වන කුලදරුවන් ලා මුලැදී මැ ‘ධම්මපදය’ වනපොත් කරවාලූසේ පැරැණි ‘කතිකා’බණිනුදු පෙනේ. ‘‘සැදැහැයෙන් පැවිදි-වියටි වැ ආ කෙනෙක් වූ නම් ඇණවුම් සකස්කඩ සතරබණවර **ධර්මපියා** පුහුණු කරවා පෙර කී ලෙස ම ජාතිගොත්‍ර විචාරා රෝග බලා නායකනැන් දක්වා වඳවා කතිකාබණ පුහුණු කරවා පැවිදි දිය යුතු’’ යන **දඹදෙණි කතිකාවත්** පාඨය විමසන්නේ යැ. ඇදුරෙල් නොවිහිද කළ කතිකා වන බැවින් ඉන් පෙරැ ආචාර්යකුලයෙහි ධම්මපදය වනපොත් කරවා ලීම පැවැතිසේ සලකන්නේ යැ. එසේ සලකත් මැ මිහිඳු දවස පටන් කොට චාරිත්‍රවශයෙන් අද දවස දක්වා සසුන් වදනා කුලදරුවන් ලා පුහුණු කරවන දහම්පොතක් විසින් තෙල පාළිය ඉතිහාසගත විය. පෙරැ මතු නො වෙයි. අද වුව ද, මෙරට ‘ධම්මපදභාණකයෝ’ ඇත. බණ වදාරන දේශකයෝ හසනාසාරය වශයෙන්

TOC

මෙය සලකා ගනිත්. ගිහියන් කෙරෙහි දු අත්පොතක් විසින් මෙය තුබුයේ 'කැප්පිටිපොල' වීරයා මෙලොව හැරපියන කෙණෙහි ඉණවටා දවටාගෙන, තුබූ ධම්මපදය අතට ගෙන, මිත්‍රයාණ කෙනකුන්ට අවසාන පරිත්‍යාගය වශයෙන් දුන් දතින් දන්නේ යැ. තෙල දහම්පොත ඇසිරි කොට **සාහිත්‍ය-ධර්මසේන** මහතෙරණුවන් කළ **රත්නාවලිය** ද පැරණි ගැටපද සන්න ආදිය ද මෙහි අගය කියනුයෙන් ප්‍රයෝජන කියනුයෙන් දෙලෝවැඩ කැමැතියන් මෙහි ලා ආදරය කරන්නේ මැනැවි.

උදානපාළි:

"කෙනට්ඨෙන උදානං? උදානනට්ඨෙන උදානං. කිමිදං උදානනං නාම? පීතිවෙගසමුට්ඨාපිතො උදාහාරො" යනු අටුවා වචන වන බැවින් උදානනාර්ථයෙන් 'උදාන' නම් වෙයි. 'උදානන' නම් ප්‍රීතිවේගයෙන් නඟාලූ තෙපුලි. ප්‍රීතිසෞමනස්‍යහේතුයෙන් ඉතිරා ගිය තෙපුල 'උදාන' වනසේ මෙහි පැවැසිණ. බොහෝ සෙයින් මෙසේ කියනු දු ධර්මසංවෙගාදීන් ඉතිරා ගිය තෙපුල ද 'උදාන' ශබ්දයෙන් කියන්නේ යැ. 'උදාන' ශබ්දයෙහි කෙවලනිරුක්තිඅර්ථය බලන් මැ, මුවින් ඉතිරාගිය තෙපුල ගන්නේ යැ. ඉතිරා යැමෙහි හේතුව ප්‍රීතිසෞමනස්‍යය වෙයි. ධර්මසංවේගාදිය හෝ වෙයි. එයින් ප්‍රීතිසෞමනස්‍යය නිසා වේවයි, ධර්මසංවේගාදිය නිසා වේවයි මුවින් ඉතිරා ගිලිහෙන යම් මැ තෙපුළෙක් ඇද්ද හේ 'උදාන' විසින් සලකන්නේ යැ. ශ්‍රාවකනිරපෙක්ෂක වැ නඟන තෙපුල් වන බැවින් 'උදාන' නිසා අධිගමසිද්ධියෙක් නැත. ශ්‍රාවකාපෙක්ෂක වැ වදාරන දේශනාධර්මයෙහි දු උදානධර්මයෙහි දු වෙනස එයින් දන්නේ මැනැවැ. ඒ උදානධර්මය ද ගාථාබන්ධ වශයෙනු දු වාක්‍යබන්ධ වශයෙනුදු දෙපරිදි වැ සිටුනේ යැ.

සර්වසඞ්ග්‍රහවශයෙන් සලකන් මැ තෙල උදානධර්මය බුද්ධභාෂිත යැ, ප්‍රත්‍යෙකබුද්ධභාෂිත යැ, ශ්‍රාවකභාෂිත යැ යි තෙවැදෑරුම් වෙයි. එහි ප්‍රත්‍යෙකබුද්ධභාෂිතය 'ඛග්ගවිසාණ' සූත්‍රයෙහි එයි. ශ්‍රාවකභාෂිතය ථෙරගාථා 'ථෙරීගාථා'යෙහි එයි, ශක්‍රාදි දෙවියෝ ද **ආරාමදණ්ඩ** බ්‍රාහ්මණාදීහු ද ශ්‍රාවකගණයෙහි වැටෙති. ඔවුන්ගේ උදානයෝ ද තෙවළායෙහි ඒ ඒ තැනැ සඳහන් ලත්හ. සම්‍යක්සම්බුද්ධයන් වහන්සේගේ උදාන මිසැ, උන්ගේ උදාන තෙල **උදානපාළියෙහි** සඞ්ග්‍රහය පිණිසැ නො එන්නේ යැ. පර්යාප්තිය නවප්‍රකාරයෙන් බෙදූ වදාරන බුදුන් විසින් තමන් වහන්සේ වදාළ උදන් මිසැ තෙසු උදන් 'උදාන' ශබ්දයෙන් නවඟ සසුන්හිලා නොගන්වන බැවිනි. **අනෙකජාතිසංසාරං'** යනාදිය හා '**අඤ්ඤාසි වත භො කොණ්ඩඤ්ඤො**' යනාදිය හා බුද්ධභාෂිත උදන් වුව ද කාරණාන්තරහේතුයෙන් **උදානපාළි** යෙහි සඞ්ග්‍රහය පිණිසැ නොඑනසේ අටුවායෙහි දැක්විණ.

මෙහි බෝධි, මුචලින්ද, නන්ද, මෙඝිය, සොණ, ජච්චන්ධ, චූළ, පාටලිගාමිය විසින් වර්ගයෝ අටදෙනෙක් ඇත. සූත්‍ර වශයෙන් අසූදෙනෙක් ඇත. ගාථා වශයෙන් අනූපස්දෙනෙක් ඇත. බණවර විසින් අඩක් හළ නවදෙනෙක් ඇත. අනුසන්ධි වශයෙන් අසූඑක්දෙනෙක් ඇත මෙසෙයින් තෙල **උදානපාළිය** වර්ගාදීන් බෙදී 'උදානාඞ්ග' වශයෙන් නවඟසසුනෙහි බැසැගෙනැ සිටුනේ යැ.

අප බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රීතිවාක්‍ය එක්තැන් කොට ගෙන හද-රත්නට ලැබීම නම්, බෞද්ධයනට මහා ලාභයෙක් මැ යි. ප්‍රීතිවාක්‍ය පහළ වනුයේ අරමුණෙහි ප්‍රීතිචෛතසිකයාගේ බලවත්කම් නිසා වෙයි. මෙවන් ප්‍රීතිවාක්‍යයක් තඟන්නට උපන් බලවත් අරමුණ කිමෙක යනු උදානපාළිය කියවා දතහෙන්නේ යැ. අරමුණු විසින් සිටුනා කථා බලත් මැ, බුද්ධචරිතය ගැන ද, ලෝකචාරිත්‍ර ගැන ද, දෘෂ්ටිවාද ගැන ද, අවබෝධයෙක් නිතැතින් ලැබියැ හෙන්නේ වෙයි පහළ කළ ප්‍රීතිවාක්‍යයෙහි අර්ථ පරීක්ෂා කරන් මැ ධර්මමාර්ගයෙහි පාටවයෙක් ද උද වෙයි. එසින් බෞද්ධයන් තෙල 'උදාන' වන පොත් කැරඹනත්තේ මැනැවි.

මෙහි සත්සකි පිළිවෙළින් තො එයි. එසේ තොඑනුයේ හැම සතියෙක පහළ කළ 'උදාන' නැති හෙයිනි. ආනන්ද තෙරණුවන් ම 'නිදාන' තැබුව ද, "එවං මෙ සුතං ... අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො" (6.10.) යනාදි විසින් තැබූ නිදානපාඨයෙක් වෙයි. තමන් ගැන ම එසේ 'නිදාන' තබනු කිම යනු සොයන්නට වටනේ යැ. නිදානපාඨ එක්මඟක් ගෙන තුබුව මනා බැවින් ඒ සැටියෙන් තැබිණ. කථාසිද්ධිය තමන් පිළිබඳ වුව ද, "එවං මෙ සුතං"යි නිදාන තබනු 'නිදානසම්ප්‍රදාය' පිණිසැ වෙයි.

මෙඝියවර්ගයෙහි **ගොපාලසූත්‍රයෙහි** ලා 'අඤ්ඤතරො ගොපාලකො' යනුවෙන් සඳහන් කළ ගොපාල නම් නන්දගොපාල වෙයි. උන්ගේ මරණය දක්වමින් 'ලුද්දකො විජ්ඣිත්වා මාරෙසි'යි ධම්පියාටුවායෙහි කීහ "අඤ්ඤතරෙන පුරිසෙන සීමන්තරිකාය ජීවිතා වොරොපිතො" යි උදන් පෙළෙහි වදාළහ. ධම්පියාටුවාගැටපදයෙහි දී "වැද්දෙක් විද මැරී. හෙළටුවායෙහි වෛරියෙක් විද මැරිය යෙත්. උදන් අටුවායෙහි වටක් නිසා වෛරබද්ධ මිනිසෙක යෙත්" යනු කියති. මෙ හැම සසඳන් මැ ඒ ඒ ඇදුරෙල්'හි නන්දගොපාලයන්ගේ මරණය වෙන් වෙන් ලෙසෙකින් ගත්සේ පෙනේ. ගැටපදයෙහි 'වට' ශබ්දයෙන් 'ආවාට'ය කියති යි අදහස් ගනුන් මැ, උදන් අටුවායෙහි දී 'තළාක' ශබ්දයෙන් එය පැවැසිණැ යි නිශ්චය කළහෙන්නේයැ. ගැටපදය හෙළටුවායෙහි සිට "උදාන සුත්තන්තෙන විත්ථාරෙත්වා කථෙතබ්බං" යි උදානසූත්‍රාන්තයෙන් විස්තර කළමනාසේ කියනුදු අද ඒ විස්තරය ඇතිසේ නොපෙනේ. හෙළටුවා නැතිහෙයිනි. හෙළටුවායෙහි සිටි විස්තරාර්ථ පාළිඅටුවා කළතැන් සිට අභාවයට ගිය බව මෙබඳු නොයෙක් තැනින් පෙනේ.

ඉතිවුත්තකපාළි:

"වුත්තං හෙතං භගවතා, වුත්තමරහතාති මෙ සුතං" යනු 'ඉතිවුත්තක' පාළියෙහි මූලපාඨ එන සැටි වෙයි. දීඝාගමාදියෙහි දී 'එවං මෙ සුතං එකං සමයං' යනාදීන් දේශකාල ආදි කරුණු රැසක් නිදානයෙහි ලා එළවනුදු, මෙහි දේශකමාත්‍ර මිසැ තෙසු කිසිදු දෑයෙක් ප්‍රකට වැ තො එයි. **ඛුජ්ජුත්තරාවන්** බුදුන් හමුයෙහි ඇසූ ඇසූ බණ **උදයන** රජුගේ **සාමාවතී** ආදී ඇතෙඋරනට දෙසන් මැ, ඇය තැබූ පාඨ වන හෙයින් දේශකාලාදිය ඉතිවුත්තකයෙහි නැතිසේ කෙව්වාද විසින් කියති. මේ පාළිය සූත්‍ර ප්‍රමාණවශයෙන් වේවයි, වර්ගසංයුක්තාදි වශයෙන් වේවයි චතුරාගමයෙහිදු ගණනට තො එයි. එසින් මූලපාඨයෙහි සිටුනා 'වුත්ත' ශබ්දය හා 'ඉති' ශබ්දය හා දෙක එක් කොට ගෙනැ 'ඉතිවුත්තක'යැ යි සංඥානිර්දේශය වියැ. මූලපාඨයෙහි 'වුත්තං හි එතං භගවතා'යි පද බිඳ ගත් කලැ 'හි-කාර'ය ව්‍යාඛ්‍යාර්ථය දෙයි. තෙල සූත්‍රරාශිය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මැ භාෂිත බව එයින් හෙළි කරන්නේ යැ. “භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මැ භාෂිතයෙකැ, අනෙකෙකුගේ භාෂිත නොවේති”යි ආඥාප්‍රමාණ වශයෙන් ගතමනාසේ දක්වන්නේ යැ.

මෙහි ඒකක-ද්වික-ත්‍රික චතුෂ්ක වශයෙන් නිපාතයෝ සතර දෙනෙකි සූත්‍රපිටකපර්‍ය්‍යාපන්න වෙයි. පඤ්චනිකාය අතුරෙන් ‘ඛුද්දකනිකාය’ පර්‍ය්‍යා-පන්න වෙයි. නවාඞ්ගශාසනයෙහි ලා ‘ඉතිවුත්තකාඞ්ග’ වෙයි. සූත්‍රවශයෙන් පරිගණනා කරත් මැ එකකනිපාතයෙහි සත්විස්සෙකැ, දුකනිපාතයෙහි දෙවිස්සෙකැ, තිකනිපාතයෙහි පනසෙකැ, චතුක්කනිපාතයෙහි තෙළෙසෙකැ යි සූත්‍රයෝ එක්සිය දොළොස්දෙනෙක් ඇත. මෙසේ ‘ඉතිවුත්තකපාළි’ ය සම්පූර්ණ වෙයි.

ව්‍යාඛ්‍යානය.

‘ඛුද්දකපාඨ - ධම්මපද - උදාන - ඉතිවුත්තක’ යන සතරෙහි ව්‍යාඛ්‍යාන නෙල ග්‍රන්ථයෙහි සිඟබසින් තබා ඇත. දේශභාෂායෙහිදු තර්කව්‍යාකරණාදි ශාස්ත්‍රයෙහිදු ස්වසමයසමයාන්තරයෙහිදු හසළ බුද්ධි ඇති, අග්‍රමහාපණ්ඩිත බළන්ගොඩ **ආනන්දමෛත්‍රෙය** මහානායක හිමිපාණන් සකස් කළ නෙල ව්‍යාඛ්‍යාන අභ්‍යර්ථයෙන් මැ ආඪ්‍ය වෙයි. අර්ථකථානුගත කොට කළ ව්‍යාඛ්‍යාන වන හෙයින් මෙහි අර්ථශුද්ධි ඇත. සිඟබසෙහි සංවර්ධනය පිණිසැ හිතකර වන ලෙසින් ව්‍යක්තභාෂායෙන් නිබද්ධ වන බැවින් භාෂාවශයෙනුදු ආඪ්‍යභාවය ඇත. ධර්මප්‍රදෙශ අවබොධයට නිසියේ ගැට බිඳැ ලියුවන බැවින් ප්‍රසාදගුණය ද ඇත. මෙසේ නෙල ව්‍යාඛ්‍යාන මනහරයේ කියම්හ.

කියැ යුතු දෑයෙක් ඇත. **ධම්මපද**පාළියෙහි පාඨාන්තරරාශියෙක් මෙහි යෙදිණ. එ හැමයෙහි මූලය **ධම්මපදපාළිය** මැ වෙයි. මහාභාරත-මනුස්මෘති ආදියෙහි දු ධම්මපද ආදියෙහි දු අර්ථවශයෙන් සම්පාඨ ඇත. වෙනස භාෂා නානාත්වය වෙයි. එබඳු පාඨ දක්නා, ගුරුපාශ්‍රය නොලත්, සැදූ නැති කිසි කෙනෙක් උත්පථයෙහි යමින් “අශෝක කැතින් ගෙනැ බස බිඳැ ලියූ දෑයෙකැ මේ” යි ඇඟිලි තබා ඇතැම් ධර්මපද ගාථා දක්වති. ඒ උන්ගේ මතිමාත්‍ර වන් මුත් යථාර්ථ නො වෙයි. මෙහි ලියූ පාඨාන්තර දකුත් මැ, “එයින් බසැ බිඳැ ධම්මපද ගෙතිණැ” යි නොගන්නේ මැනැවි.

මෙහි ලා කුදුගත් සතරක් සැකෙවින් හඳුන්වා ලූම්හ. සඟී පිළිබඳ කොට වේවයි, සඞ්ගීති පිළිබඳ කොට වේවයි, භාෂ්‍යකථා දනුකැමැත්තන් **මහවගට ලියූ ප්‍රස්තාවනා** බලන්නේ ය. දවරය වෙහෙස ධරමින් ජීතවක්‍රය දියුණු කරනු වස් සිඟබසින් ලියන නෙල ව්‍යාඛ්‍යාන සියදනහට දෙලොව වැඩ සඳහා වේවයි පතම්හ. මේ සංඥාපනය සැපැයීමෙහි දී පණ්ඩිත පරවාහැර **පඤ්ඤානන්ද** (බී. ඒ.) ස්ථවිරයන් වහන්සේ ද කරාණු උපුටා ගැනීමෙහි ලා වහල් වූයේ අවසානවශයෙන් ඔවුට තියු පිරිනමමින් සඳහන් කරම්හ.

කෝදාගොඩ ඤාණාලෝක ස්ථවිර

විද්‍යාවංශ පිරිවෙන,
අගංගම.

TOC

සඞ්කේතනිරූපණය

ABBREVIATIONS

සී.	——	සීහල-තාලපණ්ණපොත්ථකං
සීමු.	——	සීහලක්ඛර-මුද්දිතපොත්ථකං
සයා.	——	සයාමක්ඛර-මුද්දිතපොත්ථකං
මඡසං.	——	මරම්මඡට්ඨසඞ්ගීති-පිටකපොත්ථකං
PTS.	——	Pali Text Society-editions

TOC

THE PĀLI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS.

VOWELS

අ a ආ ā ඉ i ඊ ī උ u ඌ ū එ ē ඔ ō

CONSONANTS

ක ka	ඛ kha	ග ga	ඝ gha	ඞ ṅa
ච ca	ඡ cha	ජ ja	ඣ jha	ඤ ña
ට ṭa	ඨ ṭha	ඩ ḍa	ඪ ḍha	ණ ṇa
ත ta	ථ tha	ද da	ධ dha	න na
ප pa	ඵ pha	බ ba	භ bha	ම ma

ය ya ර ra ල la ව va ස sa හ ha ළ ḷa අං ṃ

ක ka	කා kā	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kū	කෙ kē	කො kō
ඛ kha	ඛා khā	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khū	ඛෙ khē	ඛො khō
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

Conjunct - Consonants

ක්ක kka	ඤ්ච ñca	ත්ව tva	ම්ඵ mpha
ක්ඛ kkha	ඤ්ඡ = ඤ්ඡ ñcha	ද්ද dda	ම්බ = ම්බ mba
ක්‍ය kya	ඤ්ජ = ඤ්ජ ñja	ද්ධ = ද්ධ ddha	ම්භ mbha
ක්‍රි kri	ඤ්ඣ ñjha	ද්‍ර dra	ම්ම mma
ක්ව kva	ඤ්ඤ ñña	ද්ව = ද්ව dva	ම්හ mha
ඛ්‍ය khya	ඤ්හ ñha	ධ්ව dhva	ය්ය = ය්‍ය yya
ඛ්ව khva	ට්ට ṭṭa	න්ත nta	ය්හ yha
ග්ග gga	ට්ඨ = ට්ඨ ṭṭha	න්ථ ntha	ල්ල lla
ග්ඝ ggha	ඩ්ඩ ḍḍa	න්ද nda	ල්‍ය lya
ග්‍ර gra,	ඩ්ඪ ḍḍha	න්ධ ndha	ල්හ lha
ඞ්ක ṅka	ණ්ට ṇṭa	න්න nna,	ව්හ vha
ඞ්ඛ ṅkha	ණ්ණ ṇṇa	න්හ nha	ස්ම sma
ඞ්ග ṅga	ණ්ඨ ṇṭha	ප්ප ppa	ස්ව sva
ඞ්ඝ ṅgha	ණ්ඩ = ණ්ඩ ṇḍa	ප්ඵ ppha	ස්ස ssa
ච්ච cca	ණ්හ ṇha	බ්බ bba	හ්ම hma
ච්ඡ ccha	ත්ත tta	බ්භ bbha	හ්ව hva
ජ්ජ jja	ත්ථ ttha	බ්‍ර bra	ළ්හ ḷha
ජ්ඣ jjha	ත්‍ර tra	ම්ප mpa	

ා ā ි i ී ī ු u ූ ū ෙ ē ො ō

ඛුද්දකනිකායො

පඨමභාග–විසයසූචි

ඛුද්දකපාඨපාළි

විසයා		පිට්ඨඞ්කා
1.	සරණගමනං	2
2.	දසසික්ඛාපදං	2
3.	ද්වත්තිංසාකාරං	4
4.	කුමාරපඤ්හා	4
5.	මඞ්ගලසුත්තං	6–8
6.	රතනසුත්තං	8–14
7.	තිරොකුඩ්ඩසුත්තං	14–16
8.	නිධිකණ්ඩසුත්තං	16–20
9.	මෙත්තසුත්තං	20–22

ඛුද්දකපාඨපාළි නිට්ඨිතා.

ධම්මපදපාළි

1.	යමක	වග්ගො	26–30
2.	අප්පමාද	,,	30–32
3.	චිත්ත	,,	34–36
4.	පුප්ඵ	,,	36–38
5.	බාල	,,	38–40
6.	පණ්ඩිත	,,	40–44
7.	අරහන්ත	,,	44–46
8.	සහස්ස	,,	46–50
9.	පාප	,,	50–54
10.	දණ්ඩ	,,	56–60
11.	ජරා	,,	60–64
12.	අත්ත	,,	64–66
13.	ලොක	,,	66–70
14.	බුද්ධ	,,	70–74

පඨමක භාණවාරං

15.	සුඛ	වග්ගො	74–78
16.	පිය	,,	78–80
17.	කොධ	,,	80–84
18.	මල	,,	84–88
19.	ධම්මට්ඨ	,,	88–92

විසයො					පිට්ඨඞ්කො
20. මග්ග	වග්ගො	...	...	...	92–96
21. පකිණ්ණක	,,	...	...	...	96–100
22. නිරය	,,	...	...	...	100–104
23. නාග	,,	...	...	...	104–108
24. තණ්හා	,,	...	...	...	108–114
25. භික්ඛු	,,	...	...	...	114–118
26. බ්‍රාහ්මණ	,,	...	...	...	118–128

වග්ගුද්දානං

ගාථුද්දානං

ධම්මපදපාළි නිට්ඨිතා.

උදානපාළි

1. බොධිවග්ගො 130–146

1. පඨමබොධි සුත්තං		...	...	...	130
2. දුතිය බොධි	,,	...	...	...	132
3. තතිය බොධි	,,	...	...	...	132–134
4. නිග්‍රොධ	,,	...	...	...	134
5. ථෙර	,,	...	...	...	136
6. කස්සප	,,	...	...	...	136–138
7. පාවා	,,	...	...	...	138
8. සඞ්ගාමජි	,,	...	...	...	138–140
9. ජටිල	,,	...	...	...	140
10. බාහිය	,,	...	...	...	142–146

බොධිවග්ගො පඨමො.

2. මුචලින්දවග්ගො 148–168

1. මුචලින්ද සුත්තං		...	...	...	148
2. රාජ	,,	...	...	...	148–150
3. දණ්ඩ	,,	...	....	...	150
4. සක්කාර	,,	...	...	...	152
5. උපාසක	,,	...	...	...	154
6. ගබ්භිනී	,,	...	...	...	154–156
7. එකපුත්ත	,,	...	...	...	156–158
8 සුප්පවාසා	,,	...	...	...	158–164
9. විසාඛා	,,	...	...	...	164–166
10. භද්දිය	,,	...	...	...	166–168

මුචලින්දවග්ගො දුතියො.

විසයා	පිට්ඨඞ්කා

	3. නන්දවග්ගො	170–194
1.	කම්ම සුත්තං	170
2.	නන්ද ,, ...	170–176
3.	යසොජ ,, ...	176–182
4.	සාරිපුත්ත ,, ...	182
5.	කොලිත ,, ...	182
6.	පිළින්දිවච්ඡ ,, ...	184
7.	කස්සප ,, ...	184–186
8.	පිණ්ඩපාතික ,, ...	188–190
9.	සිප්ප ,, ...	190–192
10.	ලොකවොලොකනසුත්තං	192–194

නන්දවග්ගො තතියො.

	4. මෙඝියවග්ගො	194–220
1.	මෙඝිය සුත්තං	194–200
2.	උද්ධත ,, ...	202
3.	ගොපාල ,, ...	202 204
4.	ජුණ්හ ,, ...	204–206
5.	නාග ,, ...	208–210
6.	පිණ්ඩොල ,, ...	210–212
7.	සාරිපුත්ත ,, ...	212
8.	සුන්දරී ,, ...	212–218
9.	උපසෙන ,, ...	218
10.	සාරිපුත්ත ,, ...	218–220

මෙඝියවග්ගො චතුත්ථො.

	5. සොණවග්ගො	220–248
1.	රාජ සුත්තං	220–222
2.	අප්පායුක ,, ...	222
3.	සුප්පබුද්ධකුට්ඨි ,, ...	222–226
4.	කුමාරක ,, ...	228
5.	උපොසථ ,, ...	228–238
6.	සොණ ,, ...	238–244
7.	රෙවත ,, ...	246
8.	ආනන්ද ,, ...	246
9.	සද්ධායමාන ,, ...	248
10.	පන්ථක ,, ...	248

සොණවග්ගො පඤ්චමො.

	6. ජච්චන්ධවග්ගො	250–276
1.	ආයුසඞ්ඛාරවොස්සජ්ජන සුත්තං	250–254
2.	ජටිල ,, ...	254–256
3.	පච්චවෙක්ඛන ,, ...	258

විසයා				පිට්ඨඞ්කා
4. පඨමනානාතිත්ථිය	සුත්තං	...	...	258–262
5. දුතියනානාතිත්ථිය	,,	...	...	264–266
6 තතියනානාතිත්ථිය	,,	...	...	266–270
7. සුභූති	,,	...	...	272
8. ගණිකා	,,	...	....	272–274
9. උපාති	,,	...	...	274
10. තථාගතුප්පාද	,,	...	...	276

ජච්චන්ධවග්ගො ඡට්ඨො.

7. චූළවග්ගො				278–288
1. පඨමභද්දිය	සුත්තං	...	...	278
2. දුතියභද්දිය	,,	...	...	278
3. සත්ත	,,	...	...	280
4. දුතියසත්ත	,,	...	...	280
5. ලකුණ්ටකභද්දිය	,,	...	...	282
6. තණ්හාක්ඛය	,,	...	...	282–284
7. පපඤ්චක්ඛය	,,	...	...	284
8. කච්චාන	,,	...	...	284
9. උදපාන	,,	...	...	286
10. උදෙන	,,	...	...	288

චූළවග්ගො සත්තමො.

8. පාටලිගාමියවග්ගො				290–316
1. පඨමපරිනිබ්බාන	සුත්තං	...	...	290
2. දුතියපරිනිබ්බාන	,,	...	...	290
3. තතියපරිනිබ්බාන	,,	...	...	292
4. චතුත්ථපරිනිබ්බාන	,,	...	...	292–204
5. චුන්ද	,,	...	...	294–302
6. පාටලිගාමිය	,,	...	...	302–310
7. ද්විධාපථ	,,	...	...	310
8. විසාඛා	,,	...	...	312–314
9. පඨමදබ්බ	,,	...	...	314–316
10. දුතියදබ්බ	,,	...	...	316

පාටලිගාමියවග්ගො අට්ඨමො.

උදානපාළි සමත්තා.

ඉතිවුත්තකපාළි

එකකනිපාතො

විසයො		පිට්ඨඞ්කො
පඨමො වග්ගො		**318-326**
1. ලොභ	සුත්තං	318
2. දොස	,,	318
3. මොහ	,,	320
4. කොධ	,,	320
5. මක්ඛ	,,	320-322
6. මාන	,,	322
7. සබ්බපරිඤ්ඤා	,,	322-324
8. මානපරිඤ්ඤා	,,	324
9. ලොභපරිඤ්ඤා	,,	324-326
10. දොසපරිඤ්ඤා	,,	326
පාටිභොගවග්ගො පඨමො.		
දුතිය වග්ගො		**328-338**
1. මොහපරිඤ්ඤා	සුත්තං	328
2. කොධපරිඤ්ඤා	,,	328
3. මක්ඛපරිඤ්ඤා	,,	330
4. අවිජ්ජානීවරණ	,,	330
5. තණ්හාසංයොජන	,,	332
6. පඨමසෙඛ	,,	332
7. දුතියසෙඛ	,,	334
8. සඞ්ඝභෙද	,,	334
9. සඞ්ඝසාමග්ගි	,,	336
10. පදුට්ඨපුග්ගල	,,	336-338
වග්ගො දුතියො.		
තතියො වග්ගො		**338-348**
1. පසන්නචිත්ත	සුත්තං	338
2. මාපුඤ්ඤභායි	,,	340
3. උභොඅත්ථ	,,	342
4. අට්ඨිපුඤ්ජ	,,	342
5. සම්පජානමුසාවාද	,,	344
6. දානසංවිභාග	,,	344
7. මෙත්තාචෙතොවිමුත්ති	,,	346-348
වග්ගො තතියො.		

එකකනිපාතො නිට්ඨිතො.

දුකනිපාතො

විසයො						පිට්ඨඞ්කො
		පඨමො වග්ගො				348–358
1.	පඨමභික්ඛු	සුත්තං	...	...	...	348
2	දුතියභික්ඛු	,,	...	...	...	350
3.	තපනීය	,,	...	...	...	350
4.	අතපනීය	,,	...	...	...	352
5.	පාපකසීල	,,	...	...	...	352
6.	භද්දකසීල	,,	...	...	...	354
7.	අනාතාපී	,,	...	...	...	354
8.	පඨමජනකුහන	,,	...	...	...	356
9.	දුතියජනකුහන	,,	...	...	...	356
10.	සොමනස්ස	,,	...	..		358

වග්ගො පඨමො.

		දුතියවග්ගො				360–376
1.	විතක්ක	සුත්තං	...	...	...	360
2.	දෙසනා	,,	...	...	...	362
3.	විජ්ජා	,,	...	...	...	362

(පඨමක භාණවාරං)

4.	පඤ්ඤාපරිහානි	,,	...	...	...	364
5.	සුක්කධම්ම	,,	...	...	...	364–366
6.	අජාත	,,	...	...	...	366
7.	නිබ්බානධාතු	,,	...	...	...	368
8.	පටිසල්ලාන	,,	...	...	...	370
9.	සික්ඛානිසංස	,,	...	...	...	370
10.	ජාගරිය	,,	...	...	...	372
11.	ආපායික	,,	...	...	...	372–374
12.	දිට්ඨිගත	,,	...	...	...	374–376

වග්ගො දුතියො.

දුකනිපාතො නිට්ඨිතො.

තිකනිපාතො

		පඨමො වග්ගො				378–386
1.	අකුසලමූල	සුත්තං	...	...	...	378
2.	ධාතු	,,	...	...	...	378
3	පඨමවෙදනා	,,	...	...	...	380
4.	දුතියවෙදනා	,,	...	...	...	380
5.	පඨමඑසනා	,,	...	...	...	382

විසයො		පිට්ඨඞ්කා
6.	දුතියඑසනා ,, ...	382
7.	පඨමආසව ,, ...	384
8.	දුතියආසව ,, ...	384
9.	තණ්හා ,, ...	386
10.	මාරධෙය්‍ය ,, ...	386

වග්ගො පඨමො.

	දුතිය වග්ගො	388-396
1.	පුඤ්ඤකිරියවත්ථු සුත්තං	388
2.	චක්ඛු ,, ...	388
3.	ඉන්ද්‍රිය ,, ...	390
4.	අද්ධා ,, ...	390-392
5.	දුච්චරිත ,, ...	392
6.	සුචරිත ,, ...	392
7.	සොචෙය්‍ය ,, ...	394
8.	මොනෙය්‍ය ,, ...	394
9.	පඨමරාග ,, ...	394-396
10.	දුතියරාග ,, ...	396

දුතියො වග්ගො.

	තතියො වග්ගො	398-414
1.	මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදාන සුත්තං	398
2.	මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදාන ,, ...	400
3.	නිස්සරණීය ,, ...	402
4.	සන්තතර ,, ...	402
5.	පුත්ත ,, ...	404-406
6.	වුට්ඨි ,, ...	406-408
7.	සුඛපත්ථනා ,, ...	408-410
8.	භිදුර ,, ...	410
9.	ධාතුසංසන්දන ,, ...	412
10.	පරිහාන ,, ...	414

වග්ගො තතියො.

	චතුත්ථො වග්ගො	416-436
1.	විතක්ක සුත්තං	416
2.	සක්කාර ,, ...	416-418
3.	දෙවසද්ද ,, ...	418-420
4.	පුබ්බනිමිත්ත ,, ...	420-422
5.	බහුජනහිත ,, ...	424-426
6.	අසුභානුපස්සී ,, ...	426-428
7.	ධම්මානුධම්මපටිපන්න සුත්තං	428

විසයා					පිට්ඨඞ්කා
8. අධිකරණ සුත්තං	...	...	...		430–432
9. අනන්තරමල ,,	...	...	...		432–434
10. දෙවදත්ත ,,	...	...	...		434–436

වග්ගො චතුත්ථො.

පඤ්චමො වග්ගො					438–456
1. අග්ගප්පසාද සුත්තං	...	...	...		438–440
2. ජීවිකා ,,	...	...	...		440–442
3. සඞ්ඝාටිකණ්ණ ,,	...	...	...		442–444
4. අග්ගි ,,	...	...	...		444–446
5. උපපරික්ඛ ,,	...	...	...		446
6. කාමූපපත්ති ,,	...	...	...		446–448
7. කාමයොග ,,	...	...	...		448

(තතියභාණවාරං)

8. කල්‍යාණසීල ,,	...	...	...		450–452
9. දාන ,,	...	...	...		452
10. තෙවිජ්ජ ,,	...	...	...		454–456

පඤ්චමො වග්ගො.

තිකනිපාතො නිට්ඨිතො.

චතුක්කනිපාතො					458–484
1. බ්‍රාහ්මණ සුත්තං	...	...	...		458
2. චතුරත්ථවජ්ජ ,,	...	...	...		460
3. ආසවක්ඛය ,,	...	...	...		460–462
4. සමණබ්‍රාහ්මණ ,,	...	...	...		462–464
5. සීලසම්පන්න ,,	...	...	...		464–466
6. තණ්හුප්පාද ,,	...	...	...		466–468
7. සබ්‍රහ්මක ,,	...	...	...		468–470
8. බහුකාර ,,	...	...	...		470
9. කුහ ,,	...	...	...		472
10. පුරිසපියරූප ,,	...	...	...		472–474
11. චර ,,	...	...	...		474–478
12. සම්පන්නසීල ,,	...	...	...		478–480
13. ලොකාවබොධ ,,	...	...	...		482–484

චතුක්කනිපාතො නිට්ඨිතො.

ඉතිවුත්තකපාළි නිට්ඨිතා.

ගාථාදිපාදානුක්කමණිකා	...	...	...	487–496
සඞ්ඛ්‍යාතනාමානුක්කමණිකා	...	...	...	497–498
පදානුක්කමණිකා	...	...	...	499–543

සුත්තන්තපිටකෙ

ඛුද්දකනිකායො

පඨමො භාගො

සුත්තන්තපිටකෙ

ඛුද්දකනිකායො

(පඨමො ගන්ථො)

ඛුද්දකපාඨපාළි

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

1. සරණගමනං[1]

බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි.
ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි.
සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමි.

දුතියම්පි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි.
දුතියම්පි ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි.
දුතියම්පි සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමි.

තතියම්පි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි.
තතියම්පි ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි.
තතියම්පි සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමි.

සරණගමනං.[1]

2. දසසික්ඛාපදං

පාණාතිපාතා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
අදින්නාදානා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
අබ්‍රහ්මචරියා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
මුසාවාදා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
විකාලභොජනා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
උච්චාසයනමහාසයනා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.
ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා වෙරමණීසික්ඛාපදං සමාදියාමි.

දසසික්ඛාපදං.

1. සරණත්තයං. මජස.

3. ද්වත්තිංසාකාරං

අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං න්හාරු අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජං[1] වක්කං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පප්ඵාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරීසං පිත්තං සෙම්හං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා ඛෙළො සිඞ්ඝාණිකා ලසිකා මුත්තං මත්ථකෙ මත්ථලුඞ්ගන්ති.

ද්වත්තිංසාකාරං.

---

4. කුමාරපඤ්හා

එකං නාම[2] කිං? සබ්බෙ සත්තා ආහාරට්ඨිතිකා.

ද්වෙ නාම කිං? නාමඤ්ච රූපඤ්ච.

තීණි නාම කිං? තිස්සො වෙදනා.

චත්තාරි නාම කිං? චත්තාරි අරියසච්චානි.

පඤ්ච නාම කිං? පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා.

ඡ නාම කිං? ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි.

සත්ත නාම කිං? සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා.

අට්ඨ නාම කිං? අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො.

නව නාම කිං? නව සත්තාවාසා.

දස නාම කිං? දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො අරහා'ති වුච්චතීති.

කුමාරපඤ්හා.

---

1. අට්ඨිමිඤ්ජා - තාපුව.
2. එකං නාම කිං. පොත්පුව.

5. මඞ්ගලසුත්තං

ඒවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. අථ ඛො අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා **එකමන්තං** අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො සා දෙවතා භගවන්තං ගාථාය අජ්ඣභාසි.

1. බහූ දෙවා මනුස්සා ච මඞ්ගලානි අචින්තයුං,
ආකඞ්ඛමානා සොත්ථානං බ්‍රෑහි මඞ්ගලමුත්තමං.

2. අසෙවනා ච බාලානං පණ්ඩිතානං ච සෙවනා,
පූජා ච පූජනීයානං එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

3. පතිරූපදෙසවාසො ච පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතා
අත්තසම්මාපණිධි ච එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

4. බාහුසච්චඤ්ච සිප්පඤ්ච විනයො ච සුසික්ඛිතො
සුභාසිතා ච යා වාචා එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

5. මාතාපිතුඋපට්ඨානං පුත්තදාරස්ස සඞ්ගහො
අනාකුලා ච කම්මන්තා එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

6. දානං ච ධම්මචරියා ච ඤාතකානඤ්ච සඞ්ගහො
අනවජ්ජානි කම්මානි එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

7. ආරති විරති පාපා මජ්ජපානා ච සඤ්ඤමො
අප්පමාදො ච ධම්මෙසු එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

8. ගාරවො ච නිවාතො ච සන්තුට්ඨී ච කතඤ්ඤුතා
කාලෙන ධම්මස්සවණං එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

9. ඛන්ති ච සොවචස්සතා සමණානඤ්ච දස්සනං
කාලෙන ධම්මසාකච්ඡා එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

10. තපො ච බ්‍රහ්මචරියඤ්ච අරියසච්චානදස්සනං
නිබ්බාණසච්ඡිකිරියා ච එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

11\. පුට්ඨස්ස ලොකධම්මෙහි චිත්තං යස්ස න කම්පති
අසොකං විරජං ඛෙමං එතං මඞ්ගලමුත්තමං.

12\. එතාදිසානි කත්වාන සබ්බත්ථ මපරාජිතා
සබ්බත්ථ සොත්ථිං ගච්ඡන්ති තං තෙසං මඞ්ගලමුත්තමන්ති.

මඞ්ගලසුත්තං.

---

6. රතනසුත්තං

1\. යානීධ භූතානි සමාගතානි භුම්මානි වා යානි ව අන්තලික්ඛෙ[1]
සබ්බෙව භූතා සුමනා භවන්තු අථොʼපි සක්කච්ච සුණන්තු භාසිතං.

2\. තස්මා හි භූතා නිසාමෙථ සබ්බෙ මෙත්තං කරොථ මානුසියා පජාය.
දිවා ච රත්තො ච හරන්ති යෙ බලිං තස්මා හි නෙ රක්ඛථ අප්පමත්තා.

3\. යං කිඤ්චි විත්තං ඉධ වා හුරං වා[2]
සග්ගෙසු වා යං රතනං පණීතං
න නො සමං අත්ථි තථාගතෙන
ඉදම්පි බුද්ධෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.

4\. ඛයං විරාගං අමතං පණීතං
යදජ්ඣගා සක්‍යමුනී සමාහිතො
න තෙන ධම්මෙන සමත්ථි කිඤ්චි
ඉදම්පි ධම්මෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොති.

5\. යම්බුද්ධසෙට්ඨො පරිවණ්ණයී සුචිං[3]
සමාධිමානන්තරිකඤ්ඤමාහු
සමාධිනා තෙන සමො න විජ්ජති
ඉදම්පි ධම්මෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.

1\. යානීහ භූතානි සමාගතානි
භූමානි වා යානි වා අන්තරීක්ෂෙ
සර්වෙ ච ආත්තමනානි භූත්වා
ශ්‍රෘණ්වන්තු ස්වස්ත්‍යයනං ජිනෙන භාෂිතම්
(මහාවස්තු)

2\. ඉමස්මිං ලොකෙ පරස්මිං වා පුනඃ
ස්වර්ගෙෂු වා යද්‍රත්නං ප්‍රණීතම්
න තත්සමං අස්ති තථාගතෙන
දෙවාතිදෙවෙන නරොත්තමෙන
ඉදම්පි බුද්ධෙ රත්නං ප්‍රණීතං
එතෙන සත්‍යෙන සුස්වස්ති හොතු (මහාවස්තු)

1\. යම්බුද්ධශ්‍රෙෂ්ඨඃ පරිවර්ණයති ශුචිං
සමාහු ආනන්තරිකං සථාසිං
සමාධිනා තස්‍ය සමො න විද්‍යතෙ
ඉදම්පි ධර්මෙ රත්නං ප්‍රණීතං
එතෙන සත්‍යෙන සුස්වස්ති හොතු. (මහාවස්තු)

6. යෙ පුග්ගලා අට්ඨසතම්පසත්ථා
චත්තාරි එතානි යුගානි හොන්ති
තෙ දක්ඛිණෙය්‍යා සුගතස්ස සාවකා
එතෙසු දින්නානි මහප්ඵලානි.
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.[4]

7. යෙ සුප්පයුත්තා මනසා දළ්හෙන
නික්කාමිනො ගොතමසාසනම්හි
තෙ පත්තිපත්තා අමතං විගය්හ
ලද්ධා මුධා නිබ්බුතිං භුඤ්ජමානා.
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.[5]

8. යථින්දඛීලො පඨවිංසිතො සියා
චතුබ්භි වාතෙභි අසම්පකම්පියො
තථූපමං සප්පුරිසං වදාමි
යො අරියසච්චානි අවෙච්ච පස්සති.
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.[6]

9. යෙ අරියසච්චානි විභාවයන්ති
ගම්භීරපඤ්ඤෙන සුදෙසිතානි
කිඤ්චාපි තෙ හොන්ති භුසප්පමත්තා
න තෙ භවං අට්ඨමං ආදියන්ති
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.[7]

---

4. යෙ පුද්ගලා අෂ්ට සදා ප්‍රශස්තා
චත්වාරි එතානි යුගානි භොන්ති
තෙ දක්ෂිණෙයා සුගතස්‍ය ශ්‍රාවකා
එතෙෂු දින්නානි මහත්ඵලානි
ඉදම්පි සංඝෙ රත්නං ප්‍රණීතං
එතෙන ....
(මහාවස්තු)

5. යෙ යුක්තයොගී මනසා සුදෘඪා
නෛෂ්ක්‍රාම්‍යිනො ගෞතමශාසනස්මින්
තෙ ප්‍රාප්තිප්‍රාප්තා අමෘතං විගාහ්‍ය
විමුක්තචිත්තා නිර්වෘතිං භුංජමානාඃ
ඉදම්පි සංඝෙ.........
(මහාවස්තු)

6. යථෛන්ද්‍රකීලො පෘථිවිශ්‍රිතො ස්‍යා-
ච්චතුර්භි වාතෙභි අසම්ප්‍රකම්පී
තථොපමං සත්පුරුෂං වදෙමි
යො ආර්යසත්‍යානි සුදෙශිතානි
ගම්භීරඅර්ථානි අවෙත්‍ය පශ්‍යති
ඉදම්පි.................. (මහාවස්තු)

7. යෙ ආර්යසත්‍යානි විභාවයන්ති
ගම්භීරප්‍රඥෙන සුදෙශිතානි
කිඤ්චාපි තෙ භොන්ති භෘශං ප්‍රමත්තා
න තෙ භවාන් අෂ්ට උපාදියන්ති
ඉදම්පි සංඝෙ........ (මහාවස්තු)

TOC

10. සහාවස්ස දස්සනසම්පදාය
තයස්සු ධම්මා ජහිතා භවන්ති
සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡිතඤ්ච
සීලබ්බතං වාපි යදත්ථි කිඤ්චි
චතූහපායෙහි ච විප්පමුත්තො
ඡ චාභිඨානානි අභබ්බො කාතුං
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.[1]

11. කිඤ්චාපි සො කම්මං කරොති පාපකං
කායෙන වාචා උද චෙතසා වා
අභබ්බො සො තස්ස පටිච්ඡාදාය
අභබ්බතා දිට්ඨපදස්ස වුත්තා.
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු[2].

12. වනප්පගුම්බෙ යථා ඵුස්සිතග්ගෙ
ගිම්හාණමාසෙ පඨමස්මිං ගිම්හෙ
තථූපමං ධම්මවරං අදෙසයි
නිබ්බාණගාමිං පරමං හිතාය
ඉදම්පි බුද්ධෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු[3].

13. වරො වරඤ්ඤූ වරදො වරාහරො
අනුත්තරො ධම්මවරං අදෙසයි.
ඉදම්පි බුද්ධෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.

14. ඛීණං පුරාණං නවං නත්ථි සම්භවං
විරත්තචිත්තා ආයතිකෙ භවස්මිං.
තෙ ඛීණබීජා අවිරූළ්හිච්ඡන්දා
නිබ්බන්ති ධීරා යථායම්පදීපො.
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු.[4]

---

1. සහෛව යස්‍ය දර්ශනසම්පදය.
ත්‍රයොස්‍ය ධර්මා ජහිතා භවන්ති
සත්කායදෘෂ්ටිං විචිකිත්සිතං ච
ශීලව්‍රතං වාපි යදස්ති කිඤ්චිත්
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ......... (මහාවස්තු)

2. කිඤ්චාපි ශෛක්ෂො ප්‍රකරොති පාපං
කායෙන වාචා අථ චෙතසාපි
අභව්‍යො සො තස්‍ය නිගූහනාය
අභව්‍යතා දෘෂ්ටිපදෙෂු උක්තා
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ......... (මහාවස්තු)

3. වනෙ ප්‍රගුල්මා යථ පුෂ්පිතාග්‍රා
ග්‍රීෂ්මාණ මාසෙ ප්‍රථමෙ චෛත්‍රස්මින්
වාතෙරිතා තෙ සුරභිං ප්‍රවාන්ති
එවංවිධා ධ්‍යායිනො බුද්ධපුත්‍රාඃ
ශීලෙනුපෙතා සුරභිං ප්‍රවාන්ති
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ......... (මහාවස්තු)

4. ක්ෂීණං පුරාණං නවො නාස්ති සංචයො
විමුක්තචිත්තා ආයතිකෙ භවස්මින්
තෙ ක්ෂීණබීජා අවිරූඪධර්මා
නිර්වාන්ති ධීරා යථා තෛලදීපාඃ
ඉදම්පි සඞ්ඝෙ රතනං ප්‍රණීතං
එතෙන සත්‍යෙන සුස්වස්ති හොතු
(මහාවස්තු)

15. යානීධ භූතානි සමාගතානි
භුම්මානි වා යානි ව අන්තලික්ඛෙ
තථාගතං දෙවමනුස්සපූජිතං
බුද්ධං නමස්සාම සුවත්ථි හොතු.[1]

යානීධ භූතානි සමාගතානි
භුම්මානි වා යානි ව අන්තලික්ඛෙ
තථාගතං දෙවමනුස්සපූජිතං
ධම්මං නමස්සාම සුවත්ථි හොතු.[2]

යානීධ භූතානි සමාගතානි
භුම්මානි වා යානි ව අන්තලික්ඛෙ
තථාගතං දෙවමනුස්සපූජිතං
සඞ්ඝං නමස්සාම සුවත්ථි හොතු.[3]

රතනසුත්තං.

---

7. තිරොකුඩ්ඩසුත්තං

1. තිරොකුඩ්ඩෙසු තිට්ඨන්ති සන්ධිසිඞ්ඝාටකෙසු ච
ද්වාරබාහාසු තිට්ඨන්ති ආගන්ත්වාන සකං ඝරං.

2. පහූතෙ අන්නපානම්හි ඛජ්ජභොජ්ජෙ උපට්ඨිතෙ
න තෙසං කොචි සරති සත්තානං කම්මපච්චයා.

3. එවං දදන්ති ඤාතීනං යෙ හොන්ති අනුකම්පකා
සුචිං පණීතං කාලෙන කප්පියං පානභොජනං.

4. ඉදං වො ඤාතීනං හොතු සුඛිතා හොන්තු ඤාතයො
තෙ ච තත්ථ සමාගන්ත්වා ඤාතිපෙතා සමාගතා

5. පහූතෙ අන්නපානම්හි සක්කච්චං අනුමොදරෙ.
"චිරං ජීවන්තු නො ඤාතී යෙසං හෙතු ලභාමසෙ.
අම්හාකං ච කතා පූජා" දායකා ච, අනිප්ඵලා.

6. න හි තත්ථ කසී අත්ථි ගොරක්ඛෙත්ථ න විජ්ජති.
වණිජ්ජා තාදිසී නත්ථි හිරඤ්ඤෙන කයාක්කයං.
ඉතො දින්නෙන යාපෙන්ති පෙතා කාලකතා තහිං.

7. උන්නමෙ උදකං වට්ටං[4] යථා නින්නං පවත්තති
එවමෙව ඉතො දින්නං පෙතානං උපකප්පති.

1, 2, 3, විපස්සිස්මිං විශ්වභූජික්‍රකුච්ඡන්දෙ
කාමකනකමුනිස්මිං කාශ්‍යපෙ
මහායශෙ ශාක්‍යමුනිස්මිං ගෞතමෙ
එතෙෂු බුද්ධෙෂු මහර්ධිකෙෂු
යා දෙවතා සන්ති අභිප්‍රසන්නා
වාඑම්පි නා රක්ෂන්තු ච කාරොහන්තු
ස්වස්ත්‍යයනං මානුෂියා ප්‍රජායෙ
යො ධර්මචක්‍රං අභිභූය ලොකං
ප්‍රවර්තයති සර්වභූතානුකම්පී
එතාදෘශං දෙවමනුෂ්‍යශ්‍රෙෂ්ඨං
බුද්ධං නමස්‍යාම සුසවස්ති හොතු.
ධර්මං නමස්‍යාම සුසවස්ති හොතු.
සඞ්ඝං නමස්‍යාම සුසවස්ති හොතු.
-(මහාවස්තු)

4. වුට්ඨං (සී. මු.

8. යථා වාරිවහා පූරා පරිපූරෙන්ති සාගරං
එවමෙව ඉතො දින්නං පෙතානං උපකප්පති.

9. අදාසි මෙ අකාසි මෙ ඤාතිමිත්තා සඛා ච මෙ
පෙතානං දක්ඛිණං දජ්ජා පුබ්බෙ කතමනුස්සරං.

10. න හි රුණ්ණං ව සොකො වා යා වඤ්ඤා පරිදෙවනා
න තං පෙතානමත්ථාය එවං තිට්ඨන්ති ඤාතයො.

11. අයං ඛො දක්ඛිණා දින්නා සඞ්ඝම්හි සුප්පතිට්ඨිතා,
දීඝරත්තං හිතායස්ස ඨානසො උපකප්පති.

13. සො ඤාතිධම්මො ච අයං නිදස්සිතො
පෙතාන පූජා ච කතා උළාරා
බලඤ්ච භික්ඛූනමනුප්පදින්නං
තුම්හෙහි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පකං.

තිරොකුඩ්ඩසුත්තං.

---

8. නිධිකණ්ඩසුත්තං.

1. නිධිං නිධෙති පුරිසො ගම්භීරෙ ඔදකන්තිකෙ
අත්ථෙ කිච්චෙ සමුප්පන්නෙ අත්ථාය මෙ භවිස්සති.

2. රාජතො වා දුරුත්තස්ස චොරතො පීළිතස්ස වා
ඉණස්ස වා පමොක්ඛාය දුබ්භික්ඛෙ ආපදාසු වා,
එතදත්ථාය ලොකස්මිං නිධි නාම නිධීයති.

3. තාව සුනිහිතො[1] සන්තො ගම්භීරෙ ඔදකන්තිකෙ
න සබ්බො සබ්බදා එව තස්ස තං උපකප්පති.

---

1. තාවසුනිහිතො (සොසුමි පොත්ථකෙසු)

4. නිධි වා ඨානා චවති සඤ්ඤා වාස්ස විමුය්හති
නාගා වා අපනාමෙන්ති යක්ඛා වාපි හරන්ති නං

5. අප්පියා වාපි දායාදා උද්ධරන්ති අපස්සතො
යදා පුඤ්ඤක්ඛයො හොති සබ්බමෙතං විනස්සති

6. යස්ස දානෙන සීලෙන සංයමෙන දමෙන ච
නිධී සුනිහිතො හොති ඉත්ථියා පුරිසස්ස වා

7. චෙතියම්හි[1] ච සඞ්ඝෙ වා පුග්ගලෙ අතිථීසු වා
මාතරි පිතරි වාපි අථො ජෙට්ඨම්හි භාතරි

9, එසො නිධී සුනිහිතො අජෙය්‍යො අනුගාමිකො
පහාය ගමනීයෙසු එතං ආදාය ගච්ඡති

8. අසාධාරණමඤ්ඤෙසං අචොරහරණො නිධි
කයිරාථ ධීරො පුඤ්ඤානි යො නිධී අනුගාමිකො

10. එස දෙවමනුස්සානං සබ්බකාමදදො නිධි
යං යදෙවාභිපත්ථෙන්ති සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

11. සුවණ්ණතා සුස්සරතා සුසණ්ඨානා සුරූපතා
ආධිපච්චපරිවාරං සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

12. පදෙසරජ්ජං ඉස්සරියං චක්කවත්තිසුඛං පියං
දෙවරජ්ජම්පි දිබ්බෙසු සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

13. මානුසිකා ච සම්පත්ති දෙවලොකෙ ච යා රති
යා ච නිබ්බානසම්පත්ති සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

14. මිත්තසම්පදමාගම්ම යොනිසො ව පයුඤ්ජතො
විජ්ජාවිමුත්තිවසීභාවො සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

---

1. තං පනෙතං තිවිධං හොති පරිභොගචෙතියං උද්දිස්සකචෙතියං ධාතුචෙතියන්ති. තත්ථ බොධිරුක්ඛො පරිභොගචෙතියං බුද්ධපටිමා උද්දිස්සකචෙතියං ධාතුගබ්භථූපා සධාතුකා ධාතුචෙතියං (අට්ඨකථා).

15. පටිසම්භිදා විමොක්ඛා ච යා ච සාවකපාරමී
පච්චෙකබොධි බුද්ධභූමි සබ්බමෙතෙන ලබ්භති.

16. එවං මහත්ථිකා එසා යදිදං පුඤ්ඤසම්පදා
තස්මා ධීරා පසංසන්ති පණ්ඩිතා කතපුඤ්ඤතං.

නිධිකණ්ඩසුත්තං.

මෙත්තසුත්තං.

1. කරණීයමත්ථකුසලෙන
යන්තං[1] සන්තං පදං අභිසමෙච්ච
සක්කො උජූ ච සුජූ ච[2]
සුවචො චස්ස මුදු අනතිමානී.

2. සන්තුස්සකො ච සුභරො ච
අප්පකිච්චො ච සල්ලහුකවුත්ති,
සන්තින්ද්‍රියො ච නිපකො ච
අප්පගබ්භො කුලෙසු අනනුගිද්ධො

3. න ච ඛුද්දං සමාචරෙ[3]
කිඤ්චි යෙන විඤ්ඤූ පරෙ උපවදෙය්‍යුං
සුඛිනො වා[4] ඛෙමිනො හොන්තු
සබ්බෙ සත්තා භවන්තු සුඛිතත්තා.

4. යෙ කෙචි පාණභූතත්ථි
තසා වා ථාවරා වා අනවසෙසා[6],
දීඝා වා යෙ මහන්තා වා[7]
මජ්ඣිමා රස්සකා'ණුකථූලා.[8]

5. දිට්ඨා වා යෙව අද්දිට්ඨා[9]
යෙ ච දූරෙ වසන්ති අවිදූරෙ
භූතා වා සම්භවෙසී වා[10]
සබ්බෙ සත්තා[11] භවන්තු සුඛිතත්තා.

---

1. යන්තසන්තං. මජස 2. සුහුජු ච. (මජස), සද්දනීතියම්පි. 3. ඛුද්දමාචරෙ (මජස) 4. ච. (මජස) 5. සබ්බසත්තා (මජස) 6. ථාවරාවනවසෙසා (මජස) 7. යෙ ච මහන්තා (මජස) 8. රස්සකා අණුකථූලා (මජස) 9. අදිට්ඨා. 10. භූතා ව සම්භවෙසී ච. (මජස) 11. සබ්බසත්තා. (මජස)

6. න පරො පරං නිකුබ්බෙථ
නාතිමඤ්ඤෙථ කත්ථචි නං කඤ්චි
බ්‍යාරොසනා පටිඝසඤ්ඤා
නාඤ්ඤමඤ්ඤස්ස දුක්ඛමිච්ඡෙය්‍ය

7. මාතා යථා නියං පුත්තං
ආයුසා[1] එකපුත්තමනුරක්ඛෙ
එවම්පි සබ්බභූතෙසු
මානසං භාවයෙ අපරිමාණං.

8. මෙත්තඤ්ච සබ්බලොකස්මිං
මානසං භාවයෙ අපරිමාණං
උද්ධං අධො ච තිරියං ච
අසම්බාධං අවෙරං අසපත්තං[2]

9. තිට්ඨං චරං නිසින්නො වා
සයානො වා යාවතස්ස විගතමිද්ධො
එතං සතිං අධිට්ඨෙය්‍ය
බ්‍රහ්මමෙතං විහාරං ඉධමාහු[3]

10. දිට්ඨිං ච අනුපගම්ම සීලවා
දස්සනෙන සම්පන්නො,
කාමෙසු විනෙය්‍ය ගෙධං[4]
න හි ජාතු ගබ්භසෙය්‍යං පුනරෙතීති.

මෙත්තසුත්තං

ඛුද්දකපාඨපාළි නිට්ඨිතා.

---

1. පුත්තමායුසා. (මජ්ඣ.) 2. අවෙරමසපත්තං. (මජ්ඣ.)
3. විහාරමිධ මාහු. (මජ්ඣ.) 4. විනය ගෙධං. (මජ්ඣ.)

TOC

සුත්තන්තපිටකෙ

ඛුද්දකනිකායො

(දුතියො ගන්ථො)

ධම්මපදපාළි

සුත්තන්තපිටකෙ

ඛුද්දකනිකායො

(දුතියො ගන්ථො)

ධම්මපදපාළි

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

1. යමකවග්ගො

1. මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා 1
මනසා චෙ පදුට්ඨෙන භාසති වා කරොති වා
තතො නං දුක්ඛමන්වෙති චක්කං'ව වහතො පදං.

2. මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා 2
මනසා චෙ පසන්නෙන භාසති වා කරොති වා
තතො නං සුඛමන්වෙති ඡායා'ව අනපායිනී.

3. අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ 3
යෙ තං උපනය්හන්ති වෙරං තෙසං න සම්මති

4. අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ 4
යෙ තං න උපනය්හන්ති වෙරං තෙසූපසම්මති.

5. න හි වෙරෙන වෙරානි සම්මන්තීධ කුදාචනං 5
අවෙරෙන ච සම්මන්ති එස ධම්මො සනන්තනො.

6. පරෙ ච න විජානන්ති මයමෙත්ථ යමාමසෙ 6
යෙ ච තත්ථ විජානන්ති තතො සම්මන්ති මෙධගා.

7. සුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං 7
භොජනම්හි අමත්තඤ්ඤුං කුසීතං හීනවීරියං
තං වෙ පසහති මාරො වාතො රුක්ඛං'ව දුබ්බලං.

---

3 ආක්‍රොශන්මාමවොචන්මාම් අජයන්මාම් අහාපයත්
අත්‍ර යෙ උපනහ්‍යන්ති වෛරං තෙෂාං න ශාම්‍යති

4. ආක්‍රොශන්මාමවොචන්මාම් අජයන්මාම් අහාපයත්
අත්‍ර යෙ නොපනහ්‍යන්ති වෛරං තෙෂාං ප්‍රශාම්‍යති.
(මූලසර්වාස්තිවාදිවිනය. කොශාම්බකවස්තු)

5. න හි වෛරෙණ වෛරාණි ශාම්‍යන්තීහ කදාචන
ක්ෂාන්ත්‍යා වෛරාණි ශාම්‍යන්ති එෂ ධර්මඃ සනාතනඃ

6. පරෙ'ත්‍ර න විජානන්ති වයමත්‍රොද්‍යමාමහෙ
අත්‍ර යෙ තු විජානන්ති තෙෂාං ශාම්‍යන්ති මෙධකාඃ
(මූලසර්වාස්තිවාදිවිනය. කොශාම්බකවස්තු)

8 අසුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතං 8
භොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤුං සද්ධං ආරද්ධවීරියං
තං වෙ නප්පසහති මාරො වාතො සෙලං'ව පබ්බතං.

9. අනික්කසාවො කාසාවං යො වත්ථං පරිදහෙස්සති 9
අපෙතො දමසච්චෙන න සො කාසාවමරහති.

10. යො ච වන්තකසාවස්ස සීලෙසු සුසමාහිතො 10
උපෙතො දමසච්චෙන ස වෙ කාසාවමරහති.

11. අසාරෙ සාරමතිනො සාරෙ චාසාරදස්සිනො 11
තෙ සාරං නාධිගච්ඡන්ති මිච්ඡාසංකප්පගොචරා.

12. සාරඤ්ච සාරතො ඤත්වා අසාරඤ්ච අසාරතො 12
තෙ සාරං අධිගච්ඡන්ති සම්මාසඞ්කප්පගොචරා.

13. යථාගාරං දුච්ඡන්නං වුට්ඨී සමතිවිජ්ඣති 13
එවං අභාවිතං චිත්තං රාගො සමතිවිජ්ඣති.

14. යථාගාරං සුච්ඡන්නං වුට්ඨී න සමතිවිජ්ඣති 14
එවං සුභාවිතං චිත්තං රාගො න සමතිවිජ්ඣති.

15. ඉධ සොචති පෙච්ච සොචති පාපකාරී උභයත්ථ සොචති 15
සො සොචති සො විහඤ්ඤති දිස්වා කම්ම කිලිට්ඨමත්තනො.

16. ඉධ මොදති පෙච්ච මොදති කතපුඤ්ඤො උභයත්ථ මොදති 16
සො මොදති සො පමොදති දිස්වා කම්ම විසුද්ධිමත්තනො.

17. ඉධ තප්පති පෙච්ච තප්පති පාපකාරී උභයත්ථ තප්පති 17
පාපං මෙ කතන්ති තප්පති භිය්‍යො තප්පති දුග්ගතිං ගතො

18. ඉධ නන්දති පෙච්ච නන්දති කතපුඤ්ඤො උභයත්ථ නන්දති 18
පුඤ්ඤං මෙ කතන්ති නන්දති භිය්‍යො නන්දති සුග්ගතිං ගතො.

19. බහුම්පි චෙ සහිතං භාසමානො 19
න තක්කරො හොති නරො පමත්තො
ගොපො'ව ගාවො ගණයං පරෙසං
න භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති.

20. අප්පම්පි චෙ සහිතං භාසමානො 20
ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී
රාගඤ්ච දොසඤ්ච පහාය මොහං
සම්මප්පජානො සුවිමුත්තචිත්තො
අනුපාදියානො ඉධ වා හුරං වා
ස භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති.

යමකවග්ගො පඨමො

---

2. අප්පමාදවග්ගො

1. අප්පමාදො අමතපදං පමාදො මච්චුනො පදං 21
අප්පමත්තා න මීයන්ති යෙ පමත්තා යථා මතා.

2. එතං විසෙසතො ඤත්වා අප්පමාදම්හි පණ්ඩිතා 22
අප්පමාදෙ පමොදන්ති අරියානං ගොචරෙ රතා.

3. තෙ ඣායිනො සාතතිකා නිච්චං දළ්හපරක්කමා 23
ඵුසන්ති ධීරා නිබ්බානං යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

4. උට්ඨානවතො සතිමතො සුචිකම්මස්ස නිසම්මකාරිනො 24
සඤ්ඤතස්ස ච ධම්මජීවිනො අප්පමත්තස්ස යසො'භිවඩ්ඪති.

5. උට්ඨානෙනප්පමාදෙන සඤ්ඤමෙන දමෙන ච 25
දීපං කයිරාථ මෙධාවී යං ඔඝො නාභිකීරති.

---

1. අප්‍රමාදො හ්‍යමෘතපදං ප්‍රමාදො මෘත්‍යුනඃ පදම්.
අප්‍රමත්තා න ම්‍රියන්තෙ යෙ ප්‍රමත්තාඃ සදා මෘතාඃ (උදානවර්ග-අප්‍රමාදවර්ග v. 6)
අප්‍රමදු අමතපද ප්‍රමදු මචුනො පද
අප්‍රමත න මියති යෙ ප්‍රමත යධ මුත. (ප්‍රාකෘතධම්පද)

2. එතද් විශෙෂතො ඥාත්වා හ්‍යප්‍රමාදස්‍ය පණ්ඩිතාඃ
අප්‍රමාදෙ ප්‍රමොදන්තෙ නිත්‍යමාර්‍යාඃ ස්වගොචරම්. (උදානවර්ග-අප්‍රමාදවර්ග v 10)
එත විශෙෂඩ ඤාතු අප්‍රමදස පඩිතො
අප්‍රමදි ප්‍රමොදිඅ අරිඅන ගොයරි රතො. (ප්‍රා. ධ.)

4. උත්ථානවතඃ ස්මෘතාත්මනඃ ශුචිචිත්තස්‍ය නිශම්‍යචාරිණඃ
සංයතස්‍ය හි ධර්මජීවිනො හ්‍යප්‍රමත්තස්‍ය යශො'භිවර්ධතෙ (උදානවර්ග-අප්‍රමාදවර්ග v. 6)
උඨනමතො සමතිමතො සුයිකම්මස නිශම්මචරිනො
සඤත හි ධමජීවිනො අප්‍රමතස යශිධවඩති (ප්‍රා. ධ. A. [3] 8)

5. උත්ථානෙනාප්‍රමාදෙන සංයමෙන දමෙන ච
ද්වීපං කරොති මෙධාවී තමොඝො නාභිමර්දති. (උදාන-අප්‍රමාද. v. 5.)
උඨනෙන අප්‍රමදෙන සඤමෙන දමෙන ච
දිවු කරොති මෙධවි ය ජර නාභිමර්දති. (ප්‍රා. ධ. A [3] 7)

6. පමාදමනුයුඤ්ජන්ති බාලා දුම්මෙධිනො ජනා 26
අප්පමාදඤ්ච මෙධාවී ධනං සෙට්ඨං'ව රක්ඛති.

7. මා පමාදමනුයුඤ්ජෙථ මා කාමරතිසන්ථවං 27
අප්පමත්තො හි ඣායන්තො පප්පොති විපුලං සුඛං.

8. පමාදං අප්පමාදෙන යදා නුදති පණ්ඩිතො 28
පඤ්ඤාපාසාදමාරුය්හ අසොකො සොකිනිං පජං
පබ්බතට්ඨො'ව භුම්මට්ඨෙ ධීරො බාලෙ අවෙක්ඛති.

9. අප්පමත්තො පමත්තෙසු සුත්තෙසු බහුජාගරො 29
අබලස්සං'ව සීඝස්සො හිත්වා යාති සුමෙධසො.

10. අප්පමාදෙන මඝවා දෙවානං සෙට්ඨතං ගතො 30
අප්පමාදං පසංසන්ති පමාදො ගරහිතො සදා.

11. අප්පමාදරතො භික්ඛු පමාදෙ භයදස්සි වා 31
සංයොජනං අණුං ථූලං ඩහං අග්ගීව ගච්ඡති.

12. අප්පමාදරතො භික්ඛු පමාදෙ භයදස්සි වා 32
අභබ්බො පරිහාණාය නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ.

අප්පමාදවග්ගො දුතියො.

---

6. ප්‍රමද අනුයුජන්ති බල ද්‍රුමෙධිනො ජන
අප්‍රමද තු මෙධවි ධන ශෙඨි ව රක්‍ෂති (ප්‍රා. ධ. A.[ii] 14)
ප්‍රමාදමනුවර්තන්තෙ බාලාදුර්මෙධසො ජනාඃ
අප්‍රමාදං තු මෙධාවී ධනං ශ්‍රෙෂ්ඨං ව රක්ෂතෙ. (උදානවර්ග-අප්‍රමාදවර්ග v. 10)
7. ප්‍රමාදං නානුයුජ්‍යෙත න කාමරතිසංස්තවම්
අප්‍රමත්තඃ සදධ්‍යායී ප්‍රාප්නුතෙ පරමං සුඛං (උදානවර්ග- (iv. v. 11)
න ම ප්‍රමද සමුසු අප්‍රති අභව ජයි.
අප්‍රමතො හි ඣයතු ප්‍රනොති පරමු සුහු (ප්‍රා. ධ.)
අප්‍රමදි ප්‍රමොදිය ම ගාමරති සම්හමු
අප්‍රමතො හි ඣයතු විශෙෂ අධිගච්ඡති (ප්‍රා. ධ)
8. ප්‍රමාදමප්‍රමාදෙන යදා නුදති පණ්ඩිතඃ
ප්‍රඥාප්‍රාසාදමාරුහ්‍ය ත්වශොකඃ ශොකිනීං ප්‍රජාම්
පර්වතස්ථ ඉව භූමිෂ්ඨාන් ධීරො බාලානවෙක්ෂතෙ (උදාන-අප්‍රමාද. v. 4)
ප්‍රඥාප්‍රසාදමාරුහ්‍යාශොච්‍යඃ ශොචතො ජනාන්
භූමිෂ්ඨානිව ශෛලස්ථඃ සර්වාන් ප්‍රාඥො'නුපශ්‍යති (යොගභාෂ්‍ය I. 40)
ප්‍රමද අප්‍රමදෙන යද නුදති පනිතු.
ප්‍රඤ ප්‍රසද අරුහි අශොක ශොකිනො ජන
ප්‍රවතයොව භුමය ධීරු බල අවෙච්ඡති. (ප්‍රා. ධ. A [ii]. 15)
9. අප්‍රමතු ප්‍රමතෙෂු සුතෙෂු බහු ජගරු.
අබලශෙ ව භද්‍රශු හිත්ව යති සුමෙධසු.
10. අප්‍රමාදං ප්‍රශංසන්ති ප්‍රමාදො ගර්හිතඃ සදා.
අප්‍රමාදෙන මඝවාන් දෙවානාං ශ්‍රෛෂ්ඨ්‍යං ගතඃ (උදානවර්ග iv v. 24)
අප්‍රමදෙන මකව දෙවන සම්ධි ගතු.
අප්‍රමද ප්‍රශංසති ප්‍රමදු ගරහිතු සද (ප්‍රා. ධ. A [ii]. 17.)
11. අප්‍රමාදරතො භික්ෂුඃ ප්‍රමාදෙ භයදර්ශකඃ
දුර්ගාදුද්ධරත ආත්මානං පංකසන්නා ඉව කුඤ්ජරඃ (උදානවර්ග අප්‍රමාද - 13)
2 අප්‍රමද රතු යො භිඛු ප්‍රමදි භයදර්ශි වා
අභවු පරිහනඒ නිවනසෙව සන්තිකෙ. (ප්‍රා. ධ. B. 32)

TOC

3. චිත්තවග්ගො

1. ඵන්දනං චපලං චිත්තං දූරක්ඛං දුන්නිවාරයං 33
උජුං කරොති මෙධාවී උසුකාරො 'ව තෙජනං.

2. වාරිජො'ව ථලෙ ඛිත්තො ඔකමොකත උබ්භතො 34
පරිඵන්දතිදං චිත්තං මාරධෙය්‍යං පහාතවෙ.

3. දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො[1] යත්ථකාමනිපාතිනො 35
චිත්තස්ස දමථො සාධු චිත්තං දන්තං සුඛාවහං.

4. සුදුද්දසං සුනිපුණං යත්ථකාමනිපාතිනං 36
චිත්තං රක්ඛෙථ මෙධාවී චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහං.

5. දූරඞ්ගමං එකචරං අසරීරං ගුහාසයං 37
යෙ චිත්තං සඤ්ඤමෙස්සන්ති මොක්ඛන්ති මාරබන්ධනා.

6. අනවට්ඨිතචිත්තස්ස සද්ධම්මං අවිජානතො 38
පරිප්ලවපසාදස්ස පඤ්ඤා න පරිපූරති.

7. අනවස්සුතචිත්තස්ස අනන්වාහතචෙතසො 39
පුඤ්ඤපාපපහීණස්ස නත්ථි ජාගරතො භයං.

8. කුම්භූපමං කායමිමං විදිත්වා නගරූපමං චිත්තමිදං ඨපෙත්වා 40
යොධෙථ මාරං පඤ්ඤායුධෙන ජිතඤ්ච රක්ඛෙ අනිවෙසනො සියා.

9. අචිරං වතයං කායො පඨවිං අධිසෙස්සති 41
ඡුද්ධො අපෙතවිඤ්ඤාණො නිරත්ථං'ව කලිඞ්ගරං.

10. දිසො දිසං යන්තං කයිරා වෙරී වා පන වෙරිනං 42
මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තං පාපියො නං තතො කරෙ.

---

1. ස්පන්දනං චපලං චිත්තං දූරක්ෂං දුර්නිවාරණම්
ඍජුං කරොති මෙධාවී ඉෂුකාර ඉව තෙජනම් (උදානවර්ග-චිත්ත. 8)
දුරජ දුනිවරණ.) ප්‍රා. ධ. A. 8)

2. වාරිජ ඉව ස්ථලෙ ක්ෂිප්ත ඔකාදොකාත් සමුද්ධෘතඃ
පරිස්පන්දති වෛ චිත්තං මාරධෙයං ප්‍රහාතවෙ (උදානවර්ග V. 2)

5. දුරගම එකචර අශරීර ගුහශය
යෙ චිත සඤ්ඤමෙශන්ති මොචන්ති මරබන්ධන (ප්‍රා. ධ.)

6. අනවස්ථිත චිත්තස්‍ය සද්ධර්මමවිජානතඃ
පරිප්ලවප්‍රසාදස්‍ය ප්‍රඥා න පරිපූර්‍යතෙ (උදානවර්ග. 31, V. 28)
අනවඨින චිතස (ප්‍රා. ධ. A. 1)

7. අනවශ්‍රුත චිතස (ප්‍රා. ධ. A 4)

9. අයිරෙන වත ඉ කයු පඨවි.. සිති
රුඡු......විඥන හිරථ බ කඩිංගරු (ප්‍රා. ධ. C VO 11)
අචිරං ඛත කායො'යං පෘථිවීමධිශෙෂ්‍යති
ශූන්‍යො ව්‍යපෙතවිඥානො නිරස්තං වා කඩිංගරම් (උදාන වර්ග. V. 35)

11. න තං මාතා පිතා කයිරා අඤ්ඤෙ වා පි ච ඤාතකා 43
සම්මාපණිහිතං චිත්තං සෙය්‍යසො නං තතො කරෙ.

චිත්තවග්ගො තතියො.

පුප්ඵවග්ගො

1. කො ඉමං පඨවිං විචෙස්සති[a] 44
* යමලොකඤ්ච ඉමං සදෙවකං
කො ධම්මපදං සුදෙසිතං
කුසලො පුප්ඵමිව පචෙස්සති.

2. සෙඛො පඨවිං විචෙස්සති 45
යමලොකඤ්ච ඉමං සදෙවකං
සෙඛො ධම්මපදං සුදෙසිතං
කුසලො පුප්ඵමිව පචෙස්සති.

3. ඵෙණූපමං කායමිමං විදිත්වා 46
මරීචිධම්මං අභිසම්බුධානො
ඡෙත්වාන මාරස්ස පපුප්ඵකානි[b]
අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගච්ඡෙ.

4. පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං 47
සුත්තං ගාමං මහොඝො'ව මච්චු ආදාය ගච්ඡති.

5. පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං 48
අතිත්තං යෙව කාමෙසු අන්තකො කුරුතෙ වසං.

6. යථාපි භමරො පුප්ඵං වණ්ණගන්ධං අහෙඨයං 49
පලෙති රසමාදාය එවං ගාමෙ මුනී චරෙ.

7. න පරෙසං විලොමානි න පරෙසං කතාකතං 50
අත්තනො'ව අවෙක්ඛෙය්‍ය කතානි අකතානි ච.

8. යථාපි රුචිරං පුප්ඵං වණ්ණවන්තං අගන්ධකං 51
එවං සුභාසිතා වාචා අඵලා හොති අකුබ්බතො.

9. යථාපි රුචිරං පුප්ඵං වණ්ණවන්තං සගන්ධකං 52
එවං සුභාසිතා වාචා සඵලා හොති පකුබ්බතො.

---

1. *(යමලොක ඡ්) ඉත සදෙවක
කො ධමපද සුදෙශිත කුශල පුෂ්පව පචෙෂිති (ප්‍රා. ධ. C. 1.)

2 බුධු ප්‍ර ධ......ෂිති යම්ලොක ඡ් එත සදෙවක.
බුධු ධමපද සුදෙසිත කුශල පුෂ්පව පචෙෂිති (ප්‍රා ධ. C 2)

a විජෙස්සති ඉති බහූසු

b සපුප්ඵකානීති කොසුචි.

සුප්තං ව්‍යාඝ්‍රං මහෞඝො වා මෘත්‍යුරාදාය ගච්ඡති. සංචින්වානකමෙවෛනං කාමානාමවිතෘප්තකම්. (ශාන්තිපර්ව. 9939. මහාභාරත.) 5. පුෂ්පාණීව විචින්වන්තමන්‍යත්‍රගතමානසම්. අනවාප්තෙෂු කාමෙෂු මෘත්‍යුරභ්‍යෙති මානවම්. (ශාන්තිපර්ව. 6540. මහාභාරත.)

10. යථාපි පුප්ඵරාසිම්හා කයිරා මාලාගුණෙ බහූ 53
එවං ජාතෙන මච්චෙන කත්තබ්බං කුසලං බහුං.

11. න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙති න චන්දනං තගරමල්ලිකා වා 54
සතඤ්ච ගන්ධො පටිවාතමෙති සබ්බා දිසා සප්පුරිසො පවාති.

12. චන්දනං තගරං වාපි උප්පලං අථ වස්සිකී 55
එතෙසං ගන්ධජාතානං සීලගන්ධො අනුත්තරො.

13. අප්පමත්තො අයං ගන්ධො යා'යං තගරචන්දනී 56
යො ච සීලවතං ගන්ධො වාති දෙවෙසු උත්තමො.

14. තෙසං සම්පන්නසීලානං අප්පමාදවිහාරිනං 57
සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානං මාරො මග්ගං න වින්දති.

15. යථා සඞ්කාරධානස්මිං උජ්ඣිතස්මිං මහාපථෙ 58
පදුමං තත්ථ ජායෙථ සුචිගන්ධං මනොරමං.

16. එවං සඞ්කාරභූතෙසු අන්ධභූතෙ පුථුජ්ජනෙ 59
අතිරොචති පඤ්ඤාය සම්මාසම්බුද්ධසාවකො.

පුප්ඵවග්ගො චතුත්ථො.

---

4. බාලවග්ගො

1. දීඝා ජාගරතො රත්ති දීඝං සන්තස්ස යොජනං 60
දීඝො බාලානං සංසාරො සද්ධම්මං අවිජානතං.

2. චරඤ්චෙ නාධිගච්ඡෙය්‍ය සෙය්‍යං සදිසමත්තනො 61
එකචරියං දළ්හං කයිරා නත්ථි බාලෙ සහායතා.

3. පුත්තා මත්ථි ධනම්මත්ථි ඉති බාලො විහඤ්ඤති 62
අත්තා හි අත්තනො නත්ථි කුතො පුත්තා කුතො ධනං.

4. යො බාලො මඤ්ඤති බාල්‍යං පණ්ඩිතො වා'පි තෙන සො 63
බාලො ච පණ්ඩිතමානී ස වෙ බාලො'ති වුච්චති.

5. යාවජීවම්පි චෙ බාලො පණ්ඩිතං පයිරුපාසති 64
න සො ධම්මං විජානාති දබ්බී සූපරසං යථා.

6. මුහුත්තමපි චෙ විඤ්ඤූ පණ්ඩිතං පයිරුපාසති 65
ඛිප්පං ධම්මං විජානාති ජිව්හා සූපරසං යථා.

---

15. යඩ සගර උඩය උජ්ඣිතය මහ පෙහි
පදුමු තතු ජෙතෙ සුසි ගඳ මනොරමු. (ජා. ධ. ෆ 3)

16. යඩ සඟ ධම් අ අඣහුයෙත පුඩජෙනෙ.
අතිරීති පුඤකු සඹිසුවි ශවක (ජා. ධ. ෆ. 4)

7. චරන්ති බාලා දුම්මෙධා අමිත්තෙනෙව අත්තනා 66
කරොන්තා පාපකං කම්මං යං හොති කටුකප්ඵලං.

8. න තං කම්මං කතං සාධු යං කත්වා අනුතප්පති 67
යස්ස අස්සුමුඛො රොදං විපාකං පටිසෙවති.

9. තඤ්ච කම්මං කතං සාධු යං කත්වා නානුතප්පති 68
යස්ස පතීතො සුමනො විපාකං පටිසෙවති.

10. මධුවා මඤ්ඤති බාලො යාව පාපං න පච්චති 69
යදා ච පච්චති පාපං අථ බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡති.

11. මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙන බාලො භුඤ්ජෙථ භොජනං 70
න සො සඞ්ඛතධම්මානං කලං අග්ඝති සොළසිං.

12. න හි පාපං කතං කම්මං සජ්ජු ඛීරං''ව මුච්චති 71
ඩහන්තං බාලමන්වෙති භස්මච්ඡන්නො'ව පාවකො.

13. යාවදෙව අනත්ථාය ඤත්තං බාලස්ස ජායති 72
හන්ති බාලස්ස සුක්කංසං මුද්ධමස්ස විපාතයං.

14. අසන්තං භාවනමිච්ඡෙය්‍ය පුරෙක්ඛාරඤ්ච භික්ඛුසු 73
ආවාසෙසු ච ඉස්සරියං පූජා පරකුලෙසු ච.

15. මමෙව කතං මඤ්ඤන්තු ගිහී පබ්බජිතා උභො 74
මමෙව අතිවසා අස්සු කිච්චාකිච්චෙසු කිස්මිචි
ඉති බාලස්ස සංකප්පො ඉච්ඡා මානො ච වඩ්ඪති.

16. අඤ්ඤා හි ලාභූපනිසා අඤ්ඤා නිබ්බානගාමිනී 75
එවමෙතං අභිඤ්ඤාය භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො
සක්කාරං නාභිනන්දෙය්‍ය විවෙකමනුබ්‍රූහයෙ.

බාලවග්ගො පඤ්චමො.

---

6. පණ්ඩිතවග්ගො

1. නිධීනං'ව පවත්තාරං යං පස්සෙ වජ්ජදස්සිනං 76
නිග්ගය්හවාදිං මෙධාවිං තාදිසං පණ්ඩිතං භජෙ
තාදිසං භජමානස්ස සෙය්‍යො හොති න පාපියො.

---

11. මාසෙ මාසෙ කුශාග්‍රෙණ බාලො භුඤ්ජෙත භොජනම්
න සො බුද්ධෙ ප්‍රසාදස්‍ය කලාමර්ඝති ෂොඩශීම්. (මහාවස්තු iii 436 පිට)
මසි මසි සහස්‍රෙන යජෙය ශතෙන ච
නෛව සඞ්ඝ ධර්මෙෂු කල අර්හති ෂොඩශීම්. (ප්‍රා. ධ. c. 14)

2. ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍ය අසබ්භා ච නිවාරයෙ 77
සතං හි සො පියො හොති අසතං හොති අප්පියො.

3. න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ න භජෙ පුරිසාධමෙ 78
භජෙථ මිත්තෙ කල්‍යාණෙ භජෙථ පුරිසුත්තමෙ.

4. ධම්මපීති සුඛං සෙති විප්පසන්නෙන චෙතසා 79
අරියප්පවෙදිතෙ ධම්මෙ සදා රමති පණ්ඩිතො

5. උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තෙජනං 80
දාරුං නමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති පණ්ඩිතා.

6. සෙලො යථා එකඝනො වාතෙන න සමීරති 81
එවං නින්දාපසංසාසු න සමිඤ්ජන්ති පණ්ඩිතා.

7. යථාපි රහදො ගම්භීරො විප්පසන්නො අනාවිලො 82
එවං ධම්මානි සුත්වාන විප්පසීදන්ති පණ්ඩිතා.

8. සබ්බත්ථ වෙ සප්පුරිසා චජන්ති න කාමකාමා ලපයන්ති සන්තො 83
සුඛෙන ඵුට්ඨා අථ වා දුඛෙන නොච්චාවචං පණ්ඩිතා දස්සයන්ති.

9. න අත්තහෙතු න පරස්ස හෙතු 84
න පුත්තමිච්ඡෙ න ධනං න රට්ඨං
න ඉච්ඡෙය්‍ය අධම්මෙන සමිද්ධිමත්තනො
ස සීලවා පඤ්ඤවා ධම්මිකො සියා.

10. අප්පකා තෙ මනුස්සෙසු යෙ ජනා පාරගාමිනො 85
අථායං ඉතරා පජා තීරමෙවානුධාවති.

11. යෙ ච ඛො සම්මදක්ඛාතෙ ධම්මෙ ධම්මානුවත්තිනො 86
තෙ ජනා පාරමෙස්සන්ති මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තරං.

12. කණ්හං ධම්මං විප්පහාය සුක්කං භාවෙථ පණ්ඩිතො 87
ඔකා අනොකං ආගම්ම විවෙකෙ යත්ථ දූරමං.,

යො අත්ම හෙතු න පරස හෙතු.
පචනි සාමනි සමයනෙර අ.
න ඉජිඅ අධමෙන සම්ධි අත්මනො.
ස ශිලව පනිතු ධම්මිහො සිඅ. (ප්‍රා. ධ. c. 26)

13. තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය හිත්වා කාමෙ අකිඤ්චනො 88
පරියොදපෙය්‍ය අත්තානං චිත්තක්ලෙසෙහි පණ්ඩිතො.

14. යෙසං සම්බොධිඅඞ්ගෙසු සම්මා චිත්තං සුභාවිතං 89
ආදානපටිනිස්සග්ගෙ අනුපාදාය යෙ රතා
ඛීණාසවා ජුතිමන්තො තෙ ලොකෙ පරිනිබ්බුතා.

පණ්ඩිතවග්ගො ඡට්ඨො

---

7. අරහන්තවග්ගො

1. ගතද්ධිනො විසොකස්ස විප්පමුත්තස්ස සබ්බධි 90
සබ්බගන්ථප්පහීනස්ස පරිළාහො න විජ්ජති.

2. උය්‍යුඤ්ජන්ති සතිමන්තො න නිකෙතෙ රමන්ති තෙ 91
හංසා'ව පල්ලලං හිත්වා ඔකමොකං ජහන්ති තෙ.

3. යෙසං සන්නිචයො නත්ථි යෙ පරිඤ්ඤාතභොජනා 92
සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො ච විමොක්ඛො යෙස ගොචරො
ආකාසෙ'ව සකුන්තානං ගති තෙසං දුරන්නයා.

4. යස්සාසවා පරික්ඛීණා ආහාරෙ ච අනිස්සිතො 93
සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො ච විමොක්ඛො යස්ස ගොචරො
ආකාසෙ'ව සකුන්තානං පදං තස්ස දුරන්නයං.

5. යස්සින්ද්‍රියානි සමථං ගතානි 94
අස්සා යථා සාරථිනා සුදන්තා
පහීනමානස්ස අනාසවස්ස
දෙවා'පි තස්ස පිහයන්ති තාදිනො.

6. පඨවිසමො නො විරුජ්ඣති ඉන්දඛීලූපමො තාදි සුබ්බතො 95
රහදො'ව අපෙතකද්දමො සංසාරා න භවන්ති තාදිනො.

7\. සන්තං තස්ස මනං හොති සන්තා වාචා ච කම්ම ච 96
සම්මදඤ්ඤා විමුත්තස්ස උපසන්තස්ස තාදිනො.

8\. අස්සද්ධො අකතඤ්ඤූ ච සන්ධිච්ඡෙදො ච යො නරො 97
හතාවකාසො වන්තාසො ස වෙ උත්තමපොරිසො.

9\. ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ නින්නෙ වා යදි වා ථලෙ 98
යත්ථාරහන්තො විහරන්ති තං භූමිං රාමණෙය්‍යකං.

10\. රමණීයානි අරඤ්ඤානි යත්ථ න රමතී ජනො 99
වීතරාගා රමිස්සන්ති න තෙ කාමගවෙසිනො.

අරහන්තවග්ගො සත්තමො.

---

8. සහස්සවග්ගො

1\. සහස්සමපි චෙ වාචා අනත්ථපදසංහිතා 100
එකං අත්ථපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මති.

2\. සහස්සමපි චෙ ගාථා අනත්ථපදසංහිතා 101
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මති.

3\. යො චෙ ගාථාසතං භාසෙ අනත්ථපදසංහිතං 102
එකං ධම්මපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මති.

1\. සහස්‍රමපි වාචානාමනර්ථපදසංහිතා
එකා අර්ථවතී ශ්‍රෙයා යං ශ්‍රුත්වා උපශාම්‍යති (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
සහස බි ය වශන අනට පද සහිත
එක ගධ පද ෂෙහ ය ශුත්ව උවශමති (ප්‍රා. ධ. c. 72

2\. සහස්‍රමපි ගාථානාමනර්ථපදසංහිතා
එකා අර්ථවතී ශ්‍රෙයා යං ශ්‍රුත්වා උපශාම්‍යති. (මහාවස්තු 3. 436 පිට)

3\. ජ ගධ ශත භඝෂ අනත පද සහිත.
එක ගධ පද ෂෙහො ය ශුත්ව උවශමති. (ප්‍රා. ධ. c. 10)

4. යො සහස්සං සහස්සෙන සඞ්ගාමෙ මානුසෙ ජිනෙ 103
එකඤ්ච ජෙය්‍ය අත්තානං ස වෙ සඞ්ගාමජුත්තමො.

5. අත්තා හවෙ ජිතං සෙය්‍යො යා චායං ඉතරා පජා 104
අත්තදන්තස්ස පොසස්ස නිච්චං සඤ්ඤතචාරිනො.

6. නෙව දෙවො න ගන්ධබ්බො න මාරො සහ බ්‍රහ්මුනා 105
ජිතං අපජිතං කයිරා තථාරූපස්ස ජන්තුනො.

7. මාසෙ මාසෙ සහස්සෙන යො යජෙථ සතං සමං 106
එකඤ්ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ
සා යෙව පූජනා සෙය්‍යො යඤ්චෙ වස්සසතං හුතං.

8. යො ච වස්සසතං ජන්තු අග්ගිං පරිචරෙ වනෙ 107
එකඤ්ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ
සා යෙව පූජනා සෙය්‍යො යඤ්චෙ වස්සසතං හුතං.

9. යං කිඤ්චි යිට්ඨං ච හුතං ච ලොකෙ 108
සංවච්ඡරං යජෙථ පුඤ්ඤපෙක්ඛො
සබ්බම්පි තං න චතුභාගමෙති
අභිවාදනා උජ්ජුගතෙසු සෙය්‍යො.

10. අභිවාදනසීලිස්ස නිච්චං වද්ධාපචායිනො 109
චත්තාරො ධම්මා වඩ්ඪන්ති ආයු වණ්ණො සුඛං බලං.

---

4. යො ශතානි සහස්‍රාණාං සංග්‍රාමෙ මනුජාන් ජයෙත්.
යො චෛකං ජයෙදාත්මානං ස වෛ සංග්‍රාමජිද්වරඃ (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
යො සහස සහසනි සගමි මනුෂ ජිනි.
එක ජි......අත්මන සො හො සගමු උතමු (ප්‍රා. ධ. c. 6).

7. වර්ෂෙ වර්ෂෙශ්වමෙධෙන යො යජෙත ශතං සමාඃ
මාංසානි ච න ඛාදෙද්‍යස්තයොඃ පුණ්‍යඵලං සමම්. (මනු. v. 53)
යො යජෙත සහස්‍රාණාං මාසෙ මාසෙ ශතාශතම්
න සො බුද්ධෙ ප්‍රසාදස්‍ය කලාමර්ඝති ෂොඩශීම්. (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
මසි මසි සහසින යො යඑව ශතෙන ච
නෙව් බුධි ප්‍රසදස කල අවෙති ෂොඩශ. (ප්‍රා. ධ.)

8. යො ච වර්ෂශතං ජීවෙදග්නිං පරිචරන්ශවරෙත්
පත්‍රාහාරො ජටාවාසී කුර්වාණො විවිධං තපම්.
යශ්චෛකං භාවිතාත්මානං මුහූර්තමපි පූජයෙත්
සා එකා පූජනා ශ්‍රෙයො න ච වර්ෂශතං හුතම් (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
ය ජ වෂ ශත ජතු අගි පරියර වනෙ
..... ස පි නෙවලෙන දිව රත්‍ර අතද්‍රිත
එක ජි භවිතත්මන මුහුතමව පුඅඑ
සයෙව පුයන ශෙහ යජි වෂ ශත හොතු. (ප්‍රා. ධ. C. 20, 21)

9. යත් කිංචිදිෂ්ටං ච හුතං ච ලොකෙ
සංවත්සරං යජති පුණ්‍යප්‍රෙක්ෂො
සර්වං පි තං න චතුර්භාගමෙති
අභිවාදනං උජ්ජුගතෙෂු ශ්‍රෙයම්. (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
ය කිජි යිඨ ච හොත ච ලොකෙ.
....
....
අභිවදන උජුකතෙෂු ශෙහො (ප්‍රා. ධ. C. 22)

10. අභිවාදනශීලස්‍ය නිත්‍යං වෘද්ධොපසෙවිනඃ
චත්වාරි සම්ප්‍රවර්ධන්තෙ ආයුර්විද්‍යා යශො බලම්. (මනුසමෘති 2. 121)
අභිවදනශිලිස නිච වෘධචයිනො
චත්වරි තස වර්ධති අයො කිර්ති සුහ බල. (ප්‍රා. ධ. Cvo 34.)

11. යො ච වස්සසතං ජීවෙ දුස්සීලො අසමාහිතො 110
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො සීලවන්තස්ස ඣායිනො.

12. යො ච වස්සසතං ජීවෙ දුප්පඤ්ඤො අසමාහිතො 111
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පඤ්ඤවන්තස්ස ඣායිනො.

13. යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ කුසීතො හීනවීරියො 112
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො විරියමාරභතො දළ්හං.

14. යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයව්‍යයං 113
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො උදයව්‍යයං.

15. යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං අමතං පදං 114
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො අමතං පදං.

16. යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං ධම්මමුත්තමං 115
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො ධම්මමුත්තමං.

සහස්සවග්ගො අට්ඨමො.

---

9. පාපවග්ගො

1. අභිත්වරෙථ* කල්‍යාණෙ පාපා චිත්තං නිවාරයෙ 116
දන්ධං හි කරොතො පුඤ්ඤං පාපස්මිං රමතී මනො.

---

11. යො ච වර්ෂශතං ජීවෙද්දුඃශීලො අසමාහිතඃ
එකාහං ජීවිතං ශ්‍රෙයඃ ශීලවන්තස්‍ය ධ්‍යායතො. (මහාවස්තු 3. 436 පිට)

13. යො ච වර්ෂශතං ජීවෙත් කුසීදො හීනවීර්‍ය්‍යවාන්
එකාහං ජීවිතං ශ්‍රෙයඃ ශීලවන්තස්‍ය ධ්‍යායතො. (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
ය ජි වෂ ශත ජීවි කුසිදු හිනාවිරියව
මුහුතු ජීවිත ශෙඔ විරිය අරහතො දෘඪ. (ප්‍රා. ධ. C 17)

14. යො ච......අපශ්‍යං උදයව්‍යයම්
......පශ්‍යතො උදයව්‍යයම්. (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
ය ජි වෂ ශත ජිවි අපශු උදකවය
මුහුත ජීවිත ශෙයු පශතො උදකවය. (ප්‍රා. ධ. C 18)

15. යො ච......අපශ්‍යං අමෘතං පදම්
......පශ්‍යතො අමෘතං පදම්. (මහාවස්තු. 3. 436 පිට)

16. යො ච......අපශ්‍යං ධර්මමුත්තමම්
......පශ්‍යතො ධර්මමුත්තමම්. (මහාවස්තු 3. 436 පිට)
ය ජ වෂ ශත ජීවි අපශු ධමු උතමු
මුහුත ජීවිත සෙයු පශතු ධමු උතමු. (ප්‍රා. ධ. G. 19).

* අභිත්වරෙථ - බහුසු.

2. පාපං චෙ පුරිසො කයිරා න තං කයිරා පුනප්පුනං 117
න තම්හි ඡන්දං කයිරාථ දුක්ඛො පාපස්ස උච්චයො.

3. පුඤ්ඤං චෙ පුරිසො කයිරා කයිරාථෙතං පුනප්පුනං 118
තම්හි ඡන්දං කයිරාථ සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො.

4. පාපො'පි පස්සති භද්‍රං යාව පාපං න පච්චති 119
යදා ච පච්චති පාපං අථ පාපො පාපානි පස්සති

5. භද්‍රො'පි පස්සති පාපං යාව භද්‍රං න පච්චති 120
යදා ච පච්චති භද්‍රං අථ භද්‍රො භද්‍රානි පස්සති.

6. මා'ප්පමඤ්ඤෙථ පාපස්ස න මන්තං ආගමිස්සති 121
උදබින්දුනිපාතෙන උදකුම්භො'පි පූරති
පූරති බාලො පාපස්ස ථොකථොකම්පි ආචිනං.

7. මා'ප්පමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්ස න මං තං ආගමිස්සති 122
උදබින්දුනිපාතෙන උදකුම්භො' පි පූරති
පූරති ධීරො පුඤ්ඤස්ස ථොකථොකම්පි ආචිනං.

TOC

8. වාණිජෝ'ව භයං මග්ගං අප්පසත්ථො මහද්ධනො 123
විසං ජීවිතුකාමො'ව පාපානි පරිවජ්ජයෙ.

9. පාණිම්හි චෙ වණො නාස්ස හරෙය්‍ය පාණිනා විසං 124
නාබ්බණං විසමන්වෙති නත්ථි පාපං අකුබ්බතො.

10. යො අප්පදුට්ඨස්ස නරස්ස දුස්සති 125
සුද්ධස්ස පොසස්ස අනඞ්ගණස්ස
තමෙව බාලං පච්චෙති පාපං
සුඛුමො රජො පටිවාතං'ව ඛිත්තො.

11. ගබ්භමෙකෙ'ප්පජ්ජන්ති නිරයං පාපකම්මිනො 126
සග්ගං සුගතිනො යන්ති පරිනිබ්බන්ති අනාසවා.

12. න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ 127
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස
න විජ්ජතී සො ජගතිප්පදෙසො
යත්ථට්ඨිතො මුච්චෙය්‍ය පාපකම්මා.

13. න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ 128
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස
න විජ්ජති සො ජගතිප්පදෙසො
යත්ථට්ඨිතං නප්පසහෙය්‍ය මච්චු.

පාපවග්ගො නවමො.

නාරකං පාපකර්මාණඃ කෘතපුණ්‍යාස්තු ස්වර්ගතිම් (උදානවර්ග v. 24)

න වාන්තරීක්ෂෙ න සමුද්‍රමධ්‍යෙ
න පර්වතානාං විවරප්‍රවෙශෙ
න මාතෘමූර්ධ්නි ප්‍රධෘතස්තථාඞ්කෙ
ත්‍යක්තුං ක්ෂමඃ කර්ම කෘතං නරො හි. (ගරුඩපුරාණ අධ්‍යා: 113-20)

TOC

10. දණ්ඩවග්ගො

1. සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො 129
අත්තානං උපමං කත්වා න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ.

2. සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙසං ජීවිතං පියං 130
අත්තානං උපමං කත්වා න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ.

3. සුඛකාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන විහිංසති 131
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො න ලභතෙ සුඛං.

4. සුඛකාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන න හිංසති 132
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො ලභතෙ සුඛං.

5. මා'වොච ඵරුසං කඤ්චි වුත්තා පටිවදෙය්‍යු තං 133
දුක්ඛා හි සාරම්භකථා පටිදණ්ඩා ඵුසෙය්‍යු තං.

6. ස චෙ නෙරෙසි අත්තානං කංසො උපහතො යථා 134
එස පත්තො'සි නිබ්බානං සාරම්භො තෙ න විජ්ජති.

7. යථා දණ්ඩෙන ගොපාලො ගාවො පාජෙති ගොචරං 135
එවං ජරා ච මච්චු ච ආයුං පාජෙන්ති පාණිනං.

8. අථ පාපානි කම්මානි කරං බාලො න බුජ්ඣති 136
සෙහි කම්මෙහි දුම්මෙධො අග්ගිදඩ්ඪො'ව තප්පති.

---

1. ප්‍රාණා යථාත්මනො'භීෂ්ටා භූතානාමපි තෙ තථා
ආත්මෞපම්‍යෙන භූතෙෂු දයාං කුර්වන්ති සාධවඃ. (හිතොපදෙශ 1. 2)

3. අහිංසකානි භූතානි දණ්ඩෙන විනිහන්ති යඃ
ආත්මනඃ සුඛමිච්ඡන් ස ප්‍රෙත්‍ය නෛව සුඛී භවෙත්. (මහාභාරත 13. 5565)
යො'හිංසකානි භූතානි හිනස්ත්‍යාත්මසුඛෙච්ඡයා
ස ජීවංශ්ච මෘතශ්චෛව න ක්වචිත් සුඛමෙධතෙ. (මනුස්මෘති. 5. 45)

9. යො දණ්ඩෙන අදණ්ඩෙසු අප්පදුට්ඨෙසු දුස්සති 137
දසන්නමඤ්ඤතරං ඨානං ඛිප්පමෙව නිගච්ඡති.

10. වෙදනං ඵරුසං ජානිං සරීරස්ස ච භෙදනං 138
ගරුකං වාපි ආබාධං චිත්තක්ඛෙපං ච පාපුණෙ.

11. රාජතො වා උපස්සග්ගං අබ්භක්ඛානං ච දාරුණං 139
පරික්ඛයං ච ඤාතීනං භොගානං ච පභඞ්ගුරං

12. අථ වාස්ස අගාරානි අග්ගි ඩහති පාවකො 140
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො උපපජ්ජති.

13. න නග්ගචරියා න ජටා න පඞ්කා 141
නානාසකා ථණ්ඩිලසායිකා වා
රජො ච ජල්ලං උක්කුටිකප්පධානං
සොධෙන්ති මච්චං අවිතිණ්ණකඞ්ඛං.

14. අලඞ්කතො චෙ'පි සමං චරෙය්‍ය 142
සන්තො දන්තො නියතො බ්‍රහ්මචාරී
සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං
සො බ්‍රාහ්මණො සො සමණො ස භික්ඛු.

---

13. න නග්නචර්‍ය්‍යා න ජටා න පඞ්කා
නානාශනං ස්ථණ්ඩිලශායිකා වා
න රජොමලං නොත්කුටුකප්‍රහාණං
විශොධයෙන්මොහමවිතීර්ණකාංක්ෂම්. (උදානවර්ග)

14. අලංකිතො ය වි චරෙ ය ධම්මු
දතු ශතු සඤතු බ්‍රම්මයාරි
සව්‍රු භුතෙසු නිහාඉ දන
ශො බ්‍රම්මණො ශො ශමණො ශො භික්ඛු. (ප්‍රා. ධ. B. 39)

අලංකෘතශ්චාපි චරෙත ධර්මං
දාන්තෙන්ද්‍රියඃ ශාන්තඃ සංයතො බ්‍රහ්මචාරී
සර්වෙෂු භූතෙෂු නිධාය දණ්ඩං
ස බ්‍රාහ්මණඃ ස ශ්‍රමණඃ ස භික්ෂුඃ. (උදානවර්ග)

15. හිරීනිසෙධො පුරිසො කොචි ලොකස්මිං විජ්ජති 143
යො නිද්දං අපබොධති අස්සො භද්‍රො කසාමිව.

16. අස්සො යථා භද්‍රො කසානිවිට්ඨො 144
ආතාපිනො සංවෙගිනො භවාථ
සද්ධාය සීලෙන ච විරියෙන ච
සමාධිනා ධම්මවිනිච්ඡයෙන ච
සම්පන්නවිජ්ජාචරණා පතිස්සතා
පහස්සථ දුක්ඛමිදං අනප්පකං.

17. උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තෙජනං 145
දාරුං නමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති සුබ්බතා.

දණ්ඩවග්ගො දසමො.

ජරාවග්ගො

1. කො නු හාසො කිමානන්දො නිච්චං පජ්ජලිතෙ සති 146
අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා පදීපං න ගවෙස්සථ.

2. පස්ස චිත්තකතං බිම්බං අරුකායං සමුස්සිතං 147
ආතුරං බහුසඞ්කප්පං යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිති.

---

1. කා නු ක්‍රීඩා කා නු රති එවං ප්‍රජ්වලිතෙ සදා
අන්ධකාරෙ 'ස්මින් ප්‍රක්ෂිප්තා ප්‍රදීපං න ගවෙෂථ.
කො නු හර්ෂො කොනු ආනන්දො එවං ප්‍රජ්වලිතෙ සදා
අන්ධකාරෙ, ස්මින් ප්‍රක්ෂිප්තා ආලොකං න ප්‍රකාශය. (මහාවස්තු. 3. 376 පිට)

3. පරිජිණ්ණමිදං රූපං රොගනිඩ්ඩං පභඞ්ගුරං 148
භිජ්ජති පූතිසන්දෙහො මරණන්තං හි ජීවිතං.

4. යානිමානි අපත්ථානි අලාපූනෙව සාරදෙ 149
කාපොතකානි අට්ඨීනි තානි දිස්වාන කා රති.

5. අට්ඨීනං නගරං කතං මංසලොහිතලෙපනං 150
යත්ථ ජරා ච මච්චු ච මානො මක්ඛො ච ඔහිතො.

6. ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා 151
අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති.
සතඤ්ච ධම්මො න ජරං උපෙති
සන්තො හවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති.

7. අප්පස්සුතායං පුරිසො බලිවද්දො'ව ජීරති 152
මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්ති පඤ්ඤා තස්ස න වඩ්ඪති.

8. අනෙකජාති සංසාරං සන්ධාවිස්සං අනිබ්බිසං 153
ගහකාරකං ගවෙසන්තො දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනං.

---

3. පරිජීර්ණමිදං රූපං රොගනීඩං ප්‍රභඞ්ගුරම්
භිද්‍යතෙ පූති සන්දෙහං මරණාන්තං හි ජීවිතම්. (උදානවර්ග V 34)
පරිජිනමිද රු රොවු අ නිඩ ප්‍රභගුනො
භෙංසිති...............(ප්‍රා. ධ. C VO 3)

4. යානිමාන්‍යපවිද්ධානි විකෂිප්තානි දිශො දශ.
කාපොතවර්ණාන්‍යස්ථීනි තානි දෘෂ්ට්වෙහ කා රතිඃ. (දිව්‍යාවදාන - 561 පිට)
ඉමානියාන්‍යුපස්ථානි අලාබූරිව සාරදෙ
ශංඛවර්ණානි ශීර්ෂාණි තානි දෘෂ්ට්වෙහ කා රතිඃ. (දිව්‍යාවදාන. 561 පිට)
යනි මනි ප්‍රභඞ්ගුනි විචිතනි දිශො දිශ
කවොතක අඨීනි තනි දිශ්ටන ක රති. (ප්‍රා. ධ C VO 16)

5. අස්ථිස්ථූණං ස්නායුයුතං මාංසශොණිතලෙපනම්
චර්මාවනද්ධං දුර්ගන්ධි පූර්ණං මූත්‍ර පුරීෂයොඃ
ජරාශොකසමාවිෂ්ටං රොගායතනමාතුරම්
රජස්වලමනිත්‍යං ච භූතාවාසමිදං ත්‍යජෙත්. (මනුස්මෘති. VI. 77)

6. ජීර්යන්ති වෛ රාජරථාඃ සුචිත්‍රා
හ්‍යථො ශරීරමපි ජරාමුපෛති
සතාංතු ධර්මො න ජරාමුපෛති
සන්තො හි තං සත්සු නිවෙදයන්ති. (උදානවර්ග V. 28)

ජියරති හි රයරධ සුචිත්‍ර
අධ ශරිර බි ජර උවෙති.
සත තු ධම් න ජර උවෙති.
සතො හිව සති ප්‍රවෙදයිති (ප්‍රා. ධ COV 21)

9. ගහකාරක දිට්ඨො'සි පුන ගෙහං න කාහසි 154
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා ගහකූටං විසඞ්ඛිතං
විසඞ්ඛාරගතං චිත්තං තණ්හානං ඛයමජ්ඣගා.

10. අචරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං අලද්ධා යොබ්බනෙ ධනං 155
ජිණ්ණකොඤ්චා,ව ඣායන්ති ඛීණමච්ඡෙ'ව පල්ලලෙ.

11. අචරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං අලද්ධා යොබ්බනෙ ධනං 156
සෙන්ති චාපා'තිඛිත්තා'ව පුරාණානි අනුත්ථුනං.

ජරාවග්ගො එකාදසමො.

---

12. අත්තවග්ගො

1. අත්තානං චෙ පියං ජඤ්ඤා රක්ඛෙය්‍ය නං සුරක්ඛිතං 157
තිණ්ණමඤ්ඤතරං යාමං පටිජග්ගෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

2. අත්තානමෙව පඨමං පතිරූපෙ නිවෙසයෙ 158
අථඤ්ඤමනුසාසෙය්‍ය න කිලිස්සෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

3. අත්තානඤ්චෙ තථා කයිරා යථඤ්ඤමනුසාසති 159
සුදන්තො වත දමෙථ අත්තා හි කිර දුද්දමො.

4. අත්තා හි අත්තනො නාථො කො හි නාථො පරො සියා 160
අත්තනා'ව සුදන්තෙන නාථං ලභති දුල්ලභං.

ආත්මාහි ආත්මනො නාථඃ කො නු නාථඃ පරො භවෙත්
ආත්මනා හි සුදන්තෙන ස්වර්ගං ප්‍රාප්නොති පණ්ඩිතඃ. (බොධිචර්‍යාවතාර 480)

5. අත්තනා'ව කතං පාපං අත්තජං අත්තසම්භවං 161
අභිමත්ථති දුම්මෙධං වජිරං'වස්මමයං මණිං.

6. යස්ස අච්චන්තදුස්සීල්‍යං මාලුවා සාලමිවොත්තතං 162
කරොති සො තථත්තානං යථා නං ඉච්ඡතී දිසො.

7. සුකරානි අසාධූනි අත්තනො අහිතානි ච 163
යං වෙ හිතඤ්ච සාධුඤ්ච තං වෙ පරමදුක්කරං.

8. යො සාසනං අරහතං අරියානං ධම්මජීවිනං 164
පටික්කොසති දුම්මෙධො දිට්ඨිං නිස්සාය පාපිකං
ඵලානි කට්ඨකස්සෙව අත්තඝඤ්ඤාය ඵල්ලති.

9. අත්තනා'ව කතං පාපං අත්තනා සංකිලිස්සති 165
අත්තනා අකතං පාපං අත්තනා'ව විසුජ්ඣති
සුද්ධි අසුද්ධි පච්චත්තං නාඤ්ඤමඤ්ඤො විසොධයෙ

10. අත්තදත්ථං පරත්ථෙන බහුනා'පි න හාපයෙ. 166
අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය සදත්ථපසුතො සියා

අත්තවග්ගො ද්වාදසමො.

---

13. ලොකවග්ගො.

1. හීනං ධම්මං න සෙවෙය්‍ය පමාදෙන න සංවසෙ 167
මිච්ඡාදිට්ඨිං න සෙවෙය්‍ය න සියා ලොකවඩ්ඪනො

2. උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය ධම්මං සුචරිතං චරෙ 168
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.

---

5. ආත්මනා විහිතං දුඃඛමාත්මනා විහිතං සුඛම්.
ගර්භශය්‍යාමුපාදාය භුංක්තෙ වෛ පෞර්වදෙහිකම්. (ගරුඩ පුරාණ. 119 අධ්‍යාය. 19.

6. යස අචත දුශිලිඅ මලුඅ වවි ලත වනි.
කුය සු තධතමන යධ න විශමු ඉජති. (ප්‍රා. ධ. C 32)

1. හීනං ධර්මං න සෙවෙත ප්‍රමාදෙන න සංවසෙත්
මිථ්‍යාදෘෂ්ටිං න සෙවෙත න භවෙල්ලොකවර්ධනඃ (උදානවර්ග 4. 5. 8.)
හිනා ධම න සෙවෙඅ ප්‍රමදෙන න සවසි
මිඡා දිඨි න රොයෙඅ න සිඅ ලොකවඩනො. (ප්‍රා. ධ. A. 5 6)

2. උත්තිෂ්ඨෙන්න ප්‍රමාද්‍යෙත ධර්මං සුචරිතං චරෙත්.
ධර්මචාරී සුඛං ශෙතෙ හ්‍යස්මින් ලොකෙ පරත්‍ර ච. (උදානවර්ග 4. 5. 35)
උතිඨෙ න ප්‍රමජෙඅ ධමු සුචරිත චරි.
ධමචරි සුහු ශෙති අස්මි ලොකි පරස යි. (ප්‍රා. ධ. A 5 6)

3. ධම්මං චරෙ සුචරිතං න තං දුච්චරිතං චරෙ 169
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.

4. යථා බුබ්බුළකං පස්සෙ යථා පස්සෙ මරීචිකං 170
එවං ලොකං අවෙක්ඛන්තං මච්චුරාජා න පස්සති.

5. එථ පස්සථිමං ලොකං චිත්තං රාජරථූපමං 171
යත්ථ බාලා විසීදන්ති නත්ථි සඞ්ගො විජානතං.

6. යො ච පුබ්බෙ පමජ්ජිත්වා පච්ඡා සො නප්පමජ්ජති 172
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තො'ව චන්දිමා.

7. යස්ස පාපං කතං කම්මං කුසලෙන පිධීයති 173
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තො'ව චන්දිමා.

8. අන්ධභූතො අයං ලොකො තනුකෙත්ථ විපස්සති 174
සකුන්තො ජාලමුත්තො'ව අප්පො සග්ගාය ගච්ඡති.

9. හංසාදිච්චපථෙ යන්ති ආකාසෙ යන්ති ඉද්ධියා 175
නීයන්ති ධීරා ලොකම්හා ජෙත්වා මාරං සවාහිනිං.

10. එකං ධම්මං අතීතස්ස මුසාවාදිස්ස ජන්තුනො 176
විතිණ්ණපරලොකස්ස නත්ථි පාපං අකාරියං.

ධර්මං චරෙය් සුචරිතං න තං දුශ්චරිතං චරෙය්
ධර්මචාරී සුඛං ශෙතෙ අස්මිංලොකෙ පරත්‍ර ච (මහාවස්තු 1 2[illegible]0 පිට)
ධමු චරි සුචරිද.........චරිත චරි.
ධමයරි සුහු ශෙති අස්මි ලොකි පරස යි. (ප්‍රා. ධ. C. 30)

යො තු පුව් ප්‍රමජති පච සු න ප්‍රමජති.
සො ඉම ලොකු ඔභාසෙති අභ්‍රමුතො ව සුරිය (ප්‍ර. ධ. A [illegible] 3)

11\. න වෙ කදරියා දෙවලොකං වජන්ති 177
බාලා හවෙ නප්පසංසන්ති දානං
ධීරො ච දානං අනුමොදමානො
තෙනෙව සො හොති සුඛී පරත්ථ.

12\. පඨව්‍යා ඒකරජ්ජෙන සග්ගස්ස ගමනෙන වා 178
සබ්බලොකාධිපච්චෙන සොතාපත්තිඵලං වරං.

ලොකවග්ගො තෙරසමො

---

14. බුද්ධවග්ගො.

1\. යස්ස ජිතං නාවජීයති ජිතමස්ස නො යාති කොචි ලොකෙ 179
තම්බුද්ධමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සථ.

2\. යස්ස ජාලිනී විසත්තිකා තණ්හා නත්ථි කුහිඤ්චි නෙතවෙ 180
තම්බුද්ධමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සථ.

3\. යෙ ඣානපසුතා ධීරා නෙක්ඛම්මූපසමෙ රතා 181
දෙවා'පි තෙසං පිහයන්ති සම්බුද්ධානං සතීමතං.

4\. කිච්ඡො මනුස්සපටිලාභො කිච්ඡං මච්චාන ජීවිතං 182
කිච්ඡං සද්ධම්මසවනං කිච්ඡො බුද්ධානං උප්පාදො.

යස්‍ය ජිතං නාවජීයති ජිතමස්‍ය න ජීයාති අන්තකඃ
තම්බුද්ධමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙෂ්‍යථ. (මහාවස්තු 3. 92 පිට]

යස්‍ය ජාලිනී විෂත්තිකා. තෘෂ්ණා නාස්‍ය කහිම්පි නෙත්‍රියා.
තම්බුද්ධමනන්තවික්‍රමං අපදං කෙන පදෙන නෙෂ්‍යථ (මහාවස්තු 3. 92 පිට)

5. සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා 183
සචිත්තපරියොදපනං එතං බුද්ධාන සාසනං.

6. ඛන්ති පරමං තපො තිතික්ඛා 184
නිබ්බාණං පරමං වදන්ති බුද්ධා
න හි පබ්බජිතො පරූපඝාතී
සමණො හොති පරං විහෙඨයන්තො.

7. අනූපවාදො අනූපඝාතො පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො 185
මත්තඤ්ඤුතා ච භත්තස්මිං පන්තඤ්ච සයනාසනං
අධිචිත්තෙ ච ආයොගො එතං බුද්ධාන සාසනං.

8. න කහාපණවස්සෙන තිත්ති කාමෙසු විජ්ජති 186
අප්පස්සාදා දුඛා කාමා ඉති විඤ්ඤාය පණ්ඩිතො.

9. අපි දිබ්බෙසු කාමෙසු රතිං සො නාධිගච්ඡති 187
තණ්හක්ඛයරතො හොති සම්මාසම්බුද්ධසාවකො.

10. බහූ වෙ සරණං යන්ති පබ්බතානි වනානි ච 188
ආරාමරුක්ඛචෙත්‍යානි මනුස්සා භයතජ්ජිතා.

11. නෙතං ඛො සරණං ඛෙමං නෙතං සරණමුත්තමං 189
නෙතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.

---

5. සර්වපාපස්‍යාකරණං කුශලස්‍යොපසම්පදා
ස්වචිත්තපර්‍යොදපනමෙතද්බුද්ධානුශාසනම් (මහාවස්තු 3. 420 පිට)

10 බහවඃ ශරණං යාන්ති පර්වතාංශ්ච වනානි ච
ආරාමාංශ්චෛත්‍යවෘක්ෂාංශ්ච මනුෂ්‍යා භයතර්ජිතාඃ

11. න එතච්ඡරණං ක්ෂෙමං නෛතච්ඡරණමුත්තමම්
නෛතච්ඡරණමාගම්‍ය සර්වදුඃඛාත් ප්‍රමුච්‍යතෙ

12. යො ච බුද්ධඤ්ච ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච සරණං ගතො 190
චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති.

13. දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං 191
අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං,

14. එතං ඛො සරණං ඛෙමං එතං සරණමුත්තමං 192
එතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.

15. දුල්ලභො පුරිසාජඤ්ඤො න සො සබ්බත්ථ ජායති 193
යත්ථ සො ජායති ධීරො තං කුලං සුඛමෙධති.

16. සුඛො බුද්ධානං උප්පාදො සුඛා සද්ධම්මදෙසනා 194
සුඛා සඞ්ඝස්ස සාමග්ගී සමග්ගානං තපො සුඛො.

17. පූජාරහෙ පූජයතො බුද්ධෙ යදි ව සාවකෙ 195
පපඤ්චසමතික්කන්තෙ තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ.

18. තෙ තාදිසෙ පූජයතො නිබ්බුතෙ අකුතොභයෙ 196
න සක්කා පුඤ්ඤං සඞ්ඛාතුං ඉමෙත්තමපි කෙනචි

චුද්දසමො බුද්ධවග්ගො
පඨමභාණවාරං

---

15. සුඛවග්ගො.

1. සුසුඛං වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො 197
වෙරිනෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අවෙරිනො.

---

12. යස්තු බුද්ධං ච ධර්මං ච සඞ්ඝං ච ශරණං ගතඃ
ආර්යසත්‍යානි චත්වාරි පශ්‍යති ප්‍රඥයා සදා

13. දුඃඛං දුඃඛසමුත්පාදං දුඃඛස්‍ය සමතික්‍රමම්
ආර්යං චාෂ්ටාංගිකං මාර්ගං ක්ෂෙමං නිර්වාණගාමිනම් (උදානවර්ග 17 28-31)

14. එතද්ධි ශරණං ශ්‍රෙෂ්ඨං එතච්ඡරණමුත්තමම්
එතච්ඡරණමාගම්‍ය සර්වදුඃඛාත් ප්‍රමුච්‍යතෙ (උදානවර්ග 27 - 31.)

15. දුර්ලභඃ පුරුෂාජාන්‍යො නාසෞ සර්වත්‍ර ජායතෙ.
යත්‍රාසෞ ජායතෙ වීරඃ තත් කුලං සුඛමෙධතෙ. (මහාවස්තු 3 109 පිට)
දුලභො පොරුෂ ජඤො න සො සවත්‍ර ජයති.
යත්‍ර සො ජයති විරු ත කුලු සුහුමෙධති. (ප්‍රා. ධ. CVD 35)

16. බුද්ධානාං සුඛමුත්පාදඃ සුඛා ධර්මස්‍ය දෙශනා
සුඛා සඞ්ඝස්‍ය සාමග්‍රී ශ්‍රමණානාං තපස්සුඛම්. (ප්‍රාතිමොක්ෂ සූත්‍ර 9)

1. සුසුඛං වත ජීවාමො වෛරිකෙෂු ත්වවෛරිකාඃ
වෛරිකෙෂු මනුෂ්‍යෙෂු විහරාමො හ්‍යවෛරිකාඃ (උදානවර්ග 5 41)
සුහඹු වත ජීවමු වෙරනෙෂු අවෙරන
වෙරනෙෂු මනුශෙෂු විහරමු අවෙරන (ප්‍රා. ධ CVQ 28)

2. සුසුඛං වත ජීවාම ආතුරෙසු අනාතුරා 198
ආතුරෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අනාතුරා.

3. සුසුඛං වත ජීවාම උස්සුකෙසු අනුස්සුකා 199
උස්සුකෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අනුස්සුකා.

4. සුසුඛං වත ජීවාම යෙසං නො නත්ථි කිඤ්චනං 200
පීතිභක්ඛා භවිස්සාම දෙවා ආභස්සරා යථා.

5. ජයං වෙරං පසවති දුක්ඛං සෙති පරාජිතො 201
උපසන්තො සුඛං සෙති හිත්වා ජයපරාජයං.

6. නත්ථි රාගසමො අග්ගි නත්ථි දොසසමො කලි 202
නත්ථි ඛන්ධසමා දුක්ඛා නත්ථි සන්තිපරං සුඛං.

7. ජිඝච්ඡාපරමා රොගා සඞ්ඛාරපරමා දුඛා 203
එතං ඤත්වා යථාභූතං නිබ්බාණපරමං සුඛං

8. ආරොග්‍යපරමා ලාභා සන්තුට්ඨිපරමං ධනං 204
විස්සාසපරමා ඤාති නිබ්බාණපරමං සුඛං.

9. පවිවෙකරසං පීත්වා රසං උපසමස්ස ච 205
නිද්දරො හොති නිප්පාපො ධම්මපීතිරසං පිබං.

---

3. සුසුඛං වත ජීවාමො හ්‍යුත්සුකෙෂු ත්වනුත්සුකාඃ
උත්සුකෙෂු මනුෂ්‍යෙෂු විහරාමො හ්‍යනුත්සුකාඃ (උදානවර්ග. 5. 47)

4. සුසුඛං වත ජීවාමො යෙෂාං නො නාස්ති කිංචනම්
ප්‍රීතිභක්ෂා භවිෂ්‍යාමො දෙවා හ්‍යාභාස්වරා යථා. (උදානවර්ග 30. 49.)
සුසුඛං වත ජීවාමි යස්‍ය මෙ නාස්ති කිංචන
මිථිලායාං ප්‍රදීප්තායාං න මෙ දහ්‍යති කිංචන (මහාභාරත 12. 9917)
සුහඃ වත ජීවමු යෙස මු නථි කිජනි
කිජනෙෂු මනුශෙෂු විහරමු අකිජන (ප්‍රා. ධ. C VO 30)

5. ජයො වෛරං ප්‍රසවති දුඃඛං ශෙතෙ පරාජිතඃ
උපශාන්තඃ සුඛං ශෙතෙ හිත්වා ජයපරාජයම්. (අවදානශතක)
ජය වෙර ප්‍රසහති දුඛු ශයති පරජිතු
උවශන්තු සුහු ශයති හිච ජය පරජය අ (ප්‍රා. ධ. C VO 43.]

8. අරොග පරම ලභ සතුඨි පරම ධන
විශොශ පරම මිත්‍ර නිවණ පරමො සුහ. (ප්‍රා, ධ. C___ 24)

10. සාහු දස්සනමරියානං සන්නිවාසො සදා සුඛො 206
අදස්සනෙන බාලානං නිච්චමෙව සුඛී සියා.

11. බාලසඞ්ගතචාරී හි දීඝමද්ධාන සොචති 207
දුක්ඛො බාලෙහි සංවාසො අමිත්තෙනෙව සබ්බදා
ධීරො ච සුඛසංවාසො ඤාතීනං'ව සමාගමො.

12. තස්මා හි,
ධීරඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච බහුස්සුතඤ්ච 208
ධොරය්හසීලං වතවන්තමාරියං
තං තාදිසං සප්පුරිසං සුමෙධං
භජෙථ නක්ඛත්තපථං'ව චන්දිමා.

පණ්ණරසමො සුඛවග්ගො

---

16. පියවග්ගො.

1. අයොගෙ යුඤ්ජමත්තානං යොගස්මිඤ්ච අයොජයං 209
අත්ථං හිත්වා පියග්ගාහී පිහෙතත්තානුයොගිනං.

2. මා පියෙහි සමාගඤ්ඡි අප්පියෙහි කුදාචනං 210
පියානං අදස්සනං දුක්ඛං අප්පියානඤ්ච දස්සනං.

3. තස්මා පියං න කයිරාථ පියාපායො හි පාපකො 211
ගන්ථා තෙසං න විජ්ජන්ති යෙසං නත්ථි පියාප්පියං.

4. පියතො ජායතී සොකො පියතො ජායතී භයං 212
පියතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං.

5. පෙමතො ජායතී සොකො පෙමතො ජායතී භයං 213
පෙමතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං.

10. සුඛං දර්ශනමාර්යාණාං සංවාසො'පි සතාං සුඛඃ
අදර්ශනෙන බාලානාං නිත්‍යමෙව සුඛං භවෙත් (ප්‍රාතිමොක්ෂසූත්‍ර. 10)
සුහ දර්ශන අරිඅන සවසො වි සද සුහො
අදංසනෙන බලන නිචමෙව සුහි සිඅ (ප්‍රා. ධ. CVO 37)

11. බල සඞ්ගතචරිදු ද්‍රීඝමද්ධන ශොචිඉ
දුඛ බෙලෙහි සවසු අමිත්‍රෙහි ච සව්‍රිදි (ප්‍රා. ධ. CVO 38)
ධිරො ච සුඛ සවස ඤතිහි ච සමුදි (ප්‍රා. ධ. CVO 38)

12. ධිර ඞි ප්‍රඥමු බහුශ්‍රුත පතිතො
ධොරෙයශ ශිල විතමත අරිය
ත තදිශ සපුරුෂ සුමෙධ
භය... න ජත්‍රපථ ව චන්‍ද්‍රිමු
ර෴ බ අගොරවම්මස පරිකිච උවගතො (ප්‍රා. ධ CVO 39.40)

4. ප්‍රියෙභ්‍යො ජායතෙ ශොකඃ ප්‍රියෙභ්‍යො ජායතෙ භයම්
ප්‍රියෙභ්‍යො විප්‍රමුක්තානාං නාස්ති ශොකඃ කුතො භයම් (අවදානශතක. 8)

6. රතියා ජායතී සොකො රතියා ජායතී භයං 214
රතියා විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං.

7. කාමතො ජායතී සොකො කාමතො ජායතී භයං 215
කාමතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං.

8. තණ්හාය ජායතී සොකො තණ්හාය ජායතී භයං 216
තණ්හාය විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං.

9. සීලදස්සනසම්පන්නං ධම්මට්ඨං සච්චවෙදිනං 217
අත්තනො කම්ම කුබ්බානං තං ජනො කුරුතෙ පියං.

10. ඡන්දජාතො අනක්ඛාතෙ මනසා ච ඵුටො සියා 218
කාමෙසු ච අප්පටිබද්ධචිත්තො උද්ධංසොතො’ති වුච්චති.

11. චිරප්පවාසිං පුරිසං දූරතො සොත්ථිමාගතං 219
ඤාතිමිත්තා සුහජ්ජා ච අභිනන්දන්ති ආගතං.

12. තථෙව කතපුඤ්ඤම්පි අස්මා ලොකා පරං ගතං 220
පුඤ්ඤානි පතිගණ්හන්ති පියං ඤාතීව ආගතං.

සොළසමො පියවග්ගො.

17. කොධවග්ගො.

1. කොධං ජහෙ විප්පජහෙය්‍ය මානං 221
සඤ්ඤොජනං සබ්බමතික්කමෙය්‍ය
තං නාමරූපස්මිං අසජ්ජමානං
අකිඤ්චනං නානුපතන්ති දුක්ඛා.

2. යො වෙ උප්පතිතං කොධං රථං භන්තං’ව ධාරයෙ 222
තමහං සාරථිං බ්‍රෑමි රස්මිග්ගාහො ඉතරො ජනො.

ශිලමතු සුයි සචෙ ධම්ඨො සවුජිවයො
අත්මනො කරණො සධු හ ජණො කුරති ප්‍රිඋ. (ප්‍රා. ධ. C. 24)
ධර්මස්ථං ශීලසම්පන්නං
හ්‍රීමන්තං සත්‍යවාදිනම්
ආත්මනඃ කාරකං ශාන්තං
තං ජනඃ කුරුතෙ ප්‍රියම් (සංස්කෘතධර්මපද 5. 24)

3. අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ　223
ජිනෙ කදරියං දානෙන සච්චෙන අලිකවාදිනං.

4. සච්චං භණෙ න කුජ්ඣෙය්‍ය දජ්ජාප්පස්මිම්පි යාචිතො　224
එතෙහි තීහි ඨානෙහි ගච්ඡෙ දෙවාන සන්තිකෙ.

5. අහිංසකා යෙ මුනයො නිච්ච ං කායෙන සංවුතා　225
තෙ යන්ති අච්චුතං ඨානං යත්ථ ගන්ත්වා න සොචරෙ.

6. සදා ජාගරමානානං අහොරත්තානුසික්ඛිනං　226
නිබ්බානං අධිමුත්තානං අත්ථං ගච්ඡන්ති ආසවා.

7. පොරාණමෙතං අතුල නෙතං අජ්ජතනාමිව　227
නින්දන්ති තුණ්හිමාසීනං නින්දන්ති බහුභාණිනං
මිතභාණිම්පි නින්දන්ති නත්ථි ලොකෙ අනින්දිතො.

8. න චාහු න ච භවිස්සති න චෙතරහි විජ්ජති　228
එකන්තං නින්දිතො පොසො එකන්තං වා පසංසිතො.

9. යඤ්චෙ විඤ්ඤූ පසංසන්ති අනුවිච්ච සුවෙ සුවෙ　229
අච්ඡිද්දවුත්තිං මෙධාවිං පඤ්ඤාසීලසමාහිතං.

10. නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව කො තං නින්දිතුමරහති　230
දෙවා'පි තං පසංසන්ති බ්‍රහ්මුනා'පි පසංසිතො.

11. කායප්පකොපං රක්ඛෙය්‍ය කායෙන සංවුතො සියා　231
කායදුච්චරිතං හිත්වා කායෙන සුචරිතං චරෙ.

12. වචීපකොපං රක්ඛෙය්‍ය වාචාය සංවුතො සියා　232
වචීදුච්චරිතං හිත්වා වාචාය සුචරිතං චරෙ

13. මනොපකොපං රක්ඛෙය්‍ය මනසා සංවුතො සියා　233
මනොදුච්චරිතං හිත්වා මනසා සුචරිතං චරෙ.

---

3. අක්‍රොධෙන ජයෙත් ක්‍රොධං
අසාධුං සාධුනා ජයෙත්.
ජයෙත් කදර්‍යං දානෙන
සත්‍යෙනා නෘත වාදිනම්　(මහාභාරත)

14. කායෙන සංවුතා ධීරා අථො වාචාය සංවුතා 234
මනසා සංවුතා ධීරා තෙ වෙ සුපරිසංවුතා.

සත්තරසමො කොධවග්ගො.

---

18. මලවග්ගො

1. පණ්ඩුපලාසො'ව දානි'සි යමපුරිසා'පි ච තං උපට්ඨිතා 235
උය්‍යොගමුඛෙ ච තිට්ඨසි පාථෙය්‍යම්පි ච තෙ න විජ්ජති.

2. සො කරොහි දීපමත්තනො ඛිප්පං වායම පණ්ඩිතො භව 236
නිද්ධන්තමලො අනඞ්ගණො දිබ්බං අරියභූමිමෙහිසි.

3. උපනීතවයො ච දානි'සි සම්පයාතො'සි යමස්ස සන්තිකෙ 237
වාසො'පි ච තෙ නත්ථි අන්තරා පාථෙය්‍යම්පි ච තෙ න විජ්ජති.

4. සො කරොහි දීපමත්තනො ඛිප්පං වායම පණ්ඩිතො භව 238
නිද්ධන්තමලො අනඞ්ගණො න පුන ජාතිජරං උපෙහිසි.

5. අනුපුබ්බෙන මෙධාවී ථොකථොකං ඛණෙ ඛණෙ 239
කම්මාරො රජතස්සෙව නිද්ධමෙ මලමත්තනො.

6. අයසා'ව මලං සමුට්ඨිතං තදුට්ඨාය තමෙව ඛාදති 240
එවං අතිධොනචාරිනං සකකම්මානි නයන්ති දුග්ගතිං.

7. අසජ්ඣායමලා මන්තා අනුට්ඨානමලා ඝරා 241
මලං වණ්ණස්ස කොසජ්ජං පමාදො රක්ඛතො මලං.

8. මලිත්ථියා දුච්චරිතං මච්ඡෙරං දදතො මලං 242
මලා වෙ පාපකා ධම්මා අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.

9\. තතො මලා මලතරං අවිජ්ජා පරමං මලං 243
එතං මලං පහන්ත්වාන නිම්මලා හොථ භික්ඛවො.

10\. සුජීවං අහිරිකෙන කාකසූරෙන ධංසිනා 244
පක්ඛන්දිනා පගබ්භෙන සංකිලිට්ඨෙන ජීවිතං.

11\. හිරිමතා ච දුජ්ජීවං නිච්චං සුචිගවෙසිනා 245
අලීනෙනාපගබ්භෙන සුද්ධාජීවෙන පස්සතා.

12\. යො පාණමතිපාතෙති මුසාවාදං ච භාසති 246
ලොකෙ අදින්නං ආදියති පරදාරං ච ගච්ඡති.

13\. සුරාමෙරයපානං ච යො නරො අනුයුඤ්ජති 247
ඉධෙව පොසො ලොකස්මිං මූලං ඛණති අත්තනො.

14\. එවං භො පුරිස ජානාහි පාපධම්මා අසඤ්ඤතා 248
මා තං ලොභො අධම්මො ච චිරං දුක්ඛාය රන්ධයුං.

15\. දදන්ති වෙ යථා සද්ධං යථා පසාදනං ජනො 249
තත්ථ වෙ මඞ්කු යො හොති පරෙසං පානභොජනෙ
න සො දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

16\. යස්ස චෙතං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං සමූහතං 250
ස වෙ දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

17\. නත්ථි රාගසමො අග්ගි නත්ථි දොසසමො ගහො 251
නත්ථි මොහසමං ජාලං නත්ථි තණ්හාසමා නදී.

18\. සුදස්සං වජ්ජමඤ්ඤෙසං අත්තනො පන දුද්දසං 252
පරෙසං හි සො වජ්ජානි ඔපුණාති යථා භුසං
අත්තනො පන ඡාදෙති කලිං'ව කිතවා සඨො.

19\. පරවජ්ජානුපස්සිස්ස නිච්චං උජ්ඣානසඤ්ඤිනො 253
ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති ආරා සො ආසවක්ඛයා

20. ආකාසෙ පදං නත්ථි සමණො නත්ථි බාහිරෙ 254
පපඤ්චාභිරතා පජා නිප්පපඤ්චා තථාගතා.

21. ආකාසෙ පදං නත්ථි සමණො නත්ථි බාහිරෙ 255
සඞ්ඛාරා සස්සතා නත්ථි නත්ථි බුද්ධානං ඉඤ්ජිතං.

මලවග්ගො අට්ඨාරසමො

---

19. ධම්මට්ඨවග්ගො

1. න තෙන හොති ධම්මට්ඨො යෙනත්ථං සහසා නයෙ 256
යො ච අත්ථං අනත්ථඤ්ච උභො නිච්ඡෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

2. අසාහසෙන ධම්මෙන සමෙන නයතී පරෙ 257
ධම්මස්ස ගුත්තො මෙධාවී ධම්මට්ඨො'ති පවුච්චති.

3. න තෙන පණ්ඩිතො හොති යාවතා බහු භාසති 258
ඛෙමී අවෙරී අභයො පණ්ඩිතො'ති පවුච්චති.

4. න තාවතා ධම්මධරො යාවතා බහු භාසති 259
යො ච අප්පම්පි සුත්වාන ධම්මං කායෙන පස්සති
ස වෙ ධම්මධරො හොති යො ධම්මං නප්පමජ්ජති

5. න තෙන ථෙරො හොති යෙනස්ස පලිතං සිරො 260
පරිපක්කො වයො තස්ස මොඝජිණ්ණො'ති වුච්චති.

---

4. න තාවතා ධර්මධරො යාවතා බහු භාෂතෙ
යස්ත්විහාල්පම්පි ශ්‍රුත්වා ධර්මං කායෙන වෛ ස්පෘශෙත්
ස වෛ ධර්මධරො භවති යො ධර්මෙ න ප්‍රමාද්‍යතෙ. (උදානවර්ග 4. 5. 21)
න තවත ධමධරො යවත බහො භෂති
යො තු අප බි ශුණිත ධමු කාඑන ඵශති
ස හො ධමධරො භොති යො ධමු න ප්‍රමජති (ප්‍ර. ධ. A 3. 10)

5. න තෙන වෘද්ධො භවති යෙනාස්‍ය පලිතං ශිරඃ
යො වෛ යුවා'ප්‍යධීයානස්තං දෙවාඃ ස්ථවිරං විදුඃ (මනුස්මෘති. 2. 158

6. යම්හි සච්චං ච ධම්මො ච අහිංසා සංයමො දමො 261
ස වෙ වන්තමලො ධීරො ථෙරො ඉති පවුච්චති.

7. න වාක්කරණමත්තෙන වණ්ණපොක්ඛරතාය වා 262
සාධුරූපො නරො හොති ඉස්සුකී මච්ඡරී සඨො.

8. යස්ස චෙ තං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං සමූහතං 263
ස වන්තදොසො මෙධාවී සාධුරූපො'ති වුච්චති.

9. න මුණ්ඩකෙන සමණො අබ්බතො අලිකං භණං 264
ඉච්ඡාලොභසමාපන්නො සමණො කිං භවිස්සති.

10. යො ච සමෙති පාපානි අණුංථූලානි සබ්බසො 265
සමිතත්තා හි පාපානං සමණො'ති පවුච්චති.

11. න තෙන භික්ඛු හොති යාවතා භික්ඛතෙ පරෙ 266
විස්සං ධම්මං සමාදාය භික්ඛු හොති න තාවතා.

12. යො'ධ පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච බාහෙත්වා බ්‍රහ්මචරියවා 267
සඞ්ඛාය ලොකෙ චරති ස වෙ භික්ඛූ'ති වුච්චති.

13. න මොනෙන මුනී හොති මූළ්හරූපො අවිද්දසු 268
යො ච තුලං'ව පග්ගය්හ වරමාදාය පණ්ඩිතො.

---

1. භික්ෂුර්න තාවතා භවති යාවතා භික්ෂතෙ පරාන්
විෂමාන් ධර්මාන් සමාදාය භික්ෂුර්භවති න තාවතා. (මහාවස්තු 3 පිට 423)
න භිඹු තාවතා හොති යවතා භිජති පර
විශපධම් සමිදඉ භිඹු හොති න තවතා. (ප්‍රා. ධ. B. 26)

2. යස්තු කාමාංශ්ච පාපාංශ්ච බාහයිත්වා බ්‍රහ්මචර්‍යවාන්
නිඃශ්‍රෙණීභූතො සම්ප්‍රඥො සවෛ භික්ෂුරිති උච්‍යතෙ (මහාවස්තු 3. පිට 423)
යො තු බහෙති පවක වතා ව බ්‍රමචයියව.
සඞ්ඛ චරති ලොකු සො තු භිඹු තු වුචති. (ප්‍රා ධ B. 27)

14. පාපානි පරිවජ්ජෙති ස මුනී තෙන සො මුනි 269
යො මුනාති උභො ලොකෙ මුනි තෙන පවුච්චති.

15. න තෙන අරියො හොති යෙන පාණානි හිංසති 270
අහිංසා සබ්බපාණානං අරියො'ති පවුච්චති.

16. න සීලබ්බතමත්තෙන බාහුසච්චෙන වා පන 271
අථ වා සමාධිලාභෙන විවිච්ච සයනෙන වා.

17. ඵුසාමි නෙක්ඛම්මසුඛං අපුථුජ්ජනසෙවිතං 272
භික්ඛු විස්සාසමාපාදි අප්පත්තො ආසවක්ඛයං.

ධම්මට්ඨවග්ගො එකූනවීසතිමො.

---

20. මග්ගවග්ගො

1. මග්ගානට්ඨඞ්ගිකො සෙට්ඨො සච්චානං චතුරො පදා 273
විරාගො සෙට්ඨො ධම්මානං ද්විපදානං ච චක්ඛුමා.

2. එසො'ව මග්ගො නත්ථඤ්ඤො දස්සනස්ස විසුද්ධියා 274
එතං හි තුම්හෙ පටිපජ්ජථ මාරස්සෙතං පමොහනං.

3. එතං හි තුම්හෙ පටිපන්නා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථ 275
අක්ඛාතො වෙ මයා මග්ගො අඤ්ඤාය සල්ලසන්ථනං.

---

6. න ශීලව්‍රතමාත්‍රේණ බාහුශ්‍රුත්‍යේන වා පුනඃ
අථ වා සමාධිලාභේන ප්‍රාන්තශය්‍යාසනේන ච
න ශිලවතමත්‍රෙන බහොස්‍රුතෙන ච පනො
අධ සමධිලභෙන විවිතශයනෙන ච (ප්‍රා. ධ. B. 22)

7. ස්පෘශේයං නෛෂ්ක්‍රාම්‍යසුඛං අපෘථග්ජනසේවිතම්
භික්ෂු විශ්වාසමාපද්‍යෙද් අප්‍රාප්‍ය ආශ්‍රවක්ෂයම්. (උදානවර්ග)
ඵුසමු නෙඛමසුඛු අප්‍රුධජනසෙවි
භිඛු විශොශම........අප්‍රතෙ අශව ජයෙ (ප්‍රා. ධ. B. 25)

1. මග්ගාන අඪංගිකො ශෙඨො සච්චාන චඋරි පද
විරගු ශෙඨො ධම්මාන ප්‍රාණභූතාන චඛුම (ප්‍රා. ධ. A[?] 4)

4. තුම්හෙහි කිච්චං ආතප්පං අක්ඛාතාරො තථාගතා 276
පටිපන්නා පමොක්ඛන්ති ඣායිනො මාරබන්ධනා.

5. සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා'ති යදා පඤ්ඤාය පස්සති 277
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා.

6. සබ්බෙ සඞ්ඛාරා දුක්ඛා'ති යදා පඤ්ඤාය පස්සති 278
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා.

7. සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා'ති යදා පඤ්ඤාය පස්සති 279
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා.

8. උට්ඨානකාලම්හි අනුට්ඨහානො 280
යුවා බලී ආලසියං උපෙතො
සංසන්නසඞ්කප්පමනො කුසීතො
පඤ්ඤාය මග්ගං අලසො න වින්දති.

9. වාචානුරක්ඛී මනසා සුසංවුතො 281
කායෙන ච අකුසලං න කයිරා
එතෙ තයො කම්මපථෙ විසොධයෙ
ආරාධයෙ මග්ගං ඉසිප්පවෙදිතං.

10. යොගා වෙ ජායතී භූරි අයොගා භූරිසඞ්ඛයො 282
එතං ද්වෙධාපථං ඤත්වා භවාය විභවාය ච
තථත්තානං නිවෙසෙය්‍ය යථා භූරි පවඩ්ඪති.

---

5. සව් සඞර අනිච ති යද ප්‍රඥය පශති
තද නිව්නති දුඛ එෂො මගු විසොධි අ.

6. සව් සඞර දුඛ ති යද ප්‍රඥඑ ශ්‍රුධති
තද නිව්නති දුඛ එෂො මගො විශොධිඅ. (ප්‍රා. ධ. A [ෂ] 1. 2.)

7. සර්ව ධම අනත්ම ති යද පශති චක්‍ෂුම
තද නිව්නති දුඛ එෂො මගො විශොධි අ. (ප්‍රා. ධ. A [ෂ]. 3)

8. උත්ථාන කාලෙෂූ නිකිතවීයෙෂූ යුවා බලී...... ගො නිරාශඃ
සදෙව සංකල්පහතඃ කුසීදෙ ඥානස්‍ය මාර්ගං සතතං න වෙත්ති. (උදානවර්ග අප්‍රමාද 5 21.)
උඨනෙ අලස අනුඨනතු යොභු බලි අලසඑ උවිතො
සංසන සගප මනො සම්තිම ප්‍රඥඉ මග අලසු න විනති. (ප්‍රා. ධ. A [ෂ] 9)

11. වනං ඡින්දථ මා රුක්ඛං වනතො ජායතී භයං 283
ඡෙත්වා වනඤ්ච වනථඤ්ච නිබ්බනා හොථ භික්ඛවො.

12. යාවං වනථො න ඡිජ්ජති අනුමත්තො'පි නරස්ස නාරිසු 284
පටිබද්ධමනො'ව තාව සො වච්ඡො ඛීරපකො'ව මාතරි.

13. උච්ඡින්ද සිනෙහමත්තනො කුමුදං සාරදිකං'ව පාණිනා 285
සන්තිමග්ගමෙව බ්‍රූහය නිබ්බාණං සුගතෙන දෙසිතං.

14. ඉධ වස්සං වසිස්සාමි ඉධ හෙමන්ත ගිම්හිසු 286
ඉති බාලො විචින්තෙති අන්තරායං න බුජ්ඣති.

15. තං පුත්තපසුසම්මත්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං 287
සුත්තං ගාමං මහොඝො'ව මච්චු ආදාය ගච්ඡති.

16. න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නාපි බන්ධවා 288
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතිසු තාණතා.

17. එතමත්ථවසං ඤත්වා පණ්ඩිතො සීලසංවුතො 289
නිබ්බාණගමනං මග්ගං ඛිප්පමෙව විසොධයෙ.

මග්ගවග්ගො වීසතිමො.

---

21. පකිණ්ණකවග්ගො.

1. මත්තාසුඛපරිච්චාගා පස්සෙ චෙ විපුලං සුඛං 290
චජෙ මත්තාසුඛං ධීරො සම්පස්සං විපුලං සුඛං.

2. පරදුක්ඛූපධානෙන අත්තනො සුඛමිච්ඡති 291
වෙරසංසග්ගසංසට්ඨො වෙරා සො න පරිමුච්චති.

---

14. ඉහ වර්ෂං කරිෂ්‍යාමි හෙමන්තං ග්‍රීෂ්මමෙව ච
බාලො විචින්තයතීති හ්‍යන්තරායං න පශ්‍යති (අනිත්‍යවර්ග 5. 38)

15. තං පුත්‍රපශුසම්පන්නං ව්‍යාසක්තමනසං නරම්
සුප්තං ව්‍යාඝ්‍රො මෘගමිව මෘත්‍යුරාදාය ගච්ඡති (මහාභාරත. 12. 175)
තං පුත්‍රපශුසම්මත්තං ව්‍යාසක්තමානසං නරම්
සුප්තංග්‍රාමං මහෞඝ ඉව මෘත්‍යුරාදාය ගච්ඡති (උදානවර්ග 1. 5. 39)

1. මාත්‍රාසුඛ පරිත්‍යාගාද්‍යඃ පශ්‍යෙද්විපුලං සුඛම්
ත්‍යජෙන්මාත්‍රාසුඛං ධීරඃ සංපශ්‍යන් විපුලං සුඛම්. (උදානවර්ග-සුඛවර්ග 5. 30)

2. පර දුඃඛොපධානෙන යො ආත්මනො සුඛමිච්ඡති
වෛර සඞ්ග සංසෘෂ්ටො ස දුඃඛ න පරිමුච්‍යති (ප්‍රා.ධ, Cvo. 42)

3. යං හි කිච්චං තදපවිද්ධං අකිච්චං පන කයිරති 292
උන්නළානං පමත්තානං තෙසං වඩ්ඪන්ති ආසවා.

4. යෙසඤ්ච සුසමාරද්ධා නිච්චං කායගතා සති 293
අකිච්චං තෙ න සෙවන්ති කිච්චෙ සාතච්චකාරිනො
සතානං සම්පජානානං අත්ථං ගච්ඡන්ති ආසවා.

5. මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානො ද්වෙ ච ඛත්තියෙ 294
රට්ඨං සානුචරං හන්ත්වා අනීඝො යාති බ්‍රාහ්මණො.

6. මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානො ද්වෙ ච සොත්ථියෙ 295
වෙය්‍යග්ඝපඤ්චමං හන්ත්වා අනීඝො යාති බ්‍රාහ්මණො.

7. සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා 296
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං බුද්ධගතා සති.

8. සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා 297
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං ධම්මගතා සති.

9. සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා 298
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං සඞ්ඝගතා සති.

10. සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා 299
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං කායගතා සති.

11. සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා 300
යෙසං දිවා ච රත්තො ච අහිංසාය රතො මනො.

---

4. යෙෂාං තු සුසමාරබ්ධා නිත්‍යං කායගතා ස්මෘතිඃ
අකෘත්‍යං තෙ න කුර්වන්ති කෘත්‍යෙ සාතත්‍යකාරිණඃ
ස්මෘතානාං සම්ප්‍රජානානාමස්තං ගච්ඡන්ති ආශ්‍රවාඃ (උදානවර්ග 4. 19. 20.)

5. සුප්‍රබුධ ප්‍රබුජ්ජන්ති ඉමි ගොතමශවක
යෙෂ දිවය රත්‍රි ච නිච බුධගත ස්මති (ප්‍රා. ධ. A [4] 5)

8. සුප්‍රබුධ......නිච ධමගත ස්මති (ප්‍රා. ධ. A. [4] 5)

9 සුප්‍රබුධ ප්‍රබුජ්ඣන්ති සද ගොතමශවක
යෙෂ දිව ය රත්‍රි ච නිච සඞ්ඝගත ස්මති (ප්‍රා. ධ. A [4]. 6)

10. සුප්‍රබුධ......නිච කායගත ස්මති (ප්‍රා. ධ. A. [4] 7)

11. සුප්‍රබුධ......අහිංසඤ රත්‍රො මනො (ප්‍රා. ධ. A [4] 8)

12. සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා 301
යෙසං දිවා ච රත්තො ච භාවනාය රතො මනො.

13. දුප්පබ්බජ්ජං දුරභිරමං දුරාවාසා ඝරා දුඛා 302
දුක්ඛො'සමානසංවාසො දුක්ඛානුපතිතද්ධගූ
තස්මා න චද්ධගූ සියා දුක්ඛානුපතිතො සියා.

14. සද්ධො සීලෙන සම්පන්නො යසොභොගසමප්පිතො 303
යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙව පූජිතො.

15. දූරෙ සන්තො පකාසෙන්ති හිමවන්තො'ව පබ්බතො 304
අසන්තෙත්ථ න දිස්සන්ති රත්තිං ඛිත්තා යථා සරා.

16. එකාසනං එකසෙය්‍යං එකො චරමතන්දිතො 305
එකො දමයමත්තානං වනන්තෙ රමිතො සියා.

එකවීසතිමො පකිණ්ණකවග්ගො.

---

22. නිරයවග්ගො.

1. අභූතවාදී නිරයං උපෙති යො චාපි කත්වා න කරොමීති චාහ 306
උභො'පි තෙ පෙච්ච සමා භවන්ති නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථ.

---

2. සුප්‍රබුධු .....භවනඑ රතො මනො (ප්‍රා. ධ. A [4] 8)
4. සධු ශීලෙන සබනො යශ භොග සමපිතු
යෙන යෙනෙව වයති තත්‍ර තත්‍රෙව පුයිත. (ප්‍රා. ධ. C. 25

2\. කාසාවකණ්ඨා බහවො පාපධම්මා අසඤ්ඤතා 307
පාපා පාපෙහි කම්මෙහි නිරයං තෙ උපපජ්ජරෙ.

3\. සෙය්‍යො අයොගුළො භුත්තො තත්තො අග්ගිසිඛූපමො 308
යඤ්චෙ භුඤ්ජෙය්‍ය දුස්සීලො රට්ඨපිණ්ඩං අසඤ්ඤතො.

4\. චත්තාරි ඨානානි නරො පමත්තො 309
ආපජ්ජති පරදාරූපසෙවී
අපුඤ්ඤලාභං න නිකාමසෙය්‍යං
නින්දං තතියං නිරයං චතුත්ථං.

5\. අපුඤ්ඤලාභො ච ගතී ච පාපිකා 310
භීතස්ස භීතාය රතී ච ථොකිකා
රාජා ච දණ්ඩං ගරුකං පණෙති
තස්මා නරො පරදාරං න සෙවෙ.

6\. කුසො යථා දුග්ගහිතො හත්ථමෙවානුකන්තති 311
සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨං නිරයායුපකඩ්ඪති.

7\. යං කිඤ්චි සිථිලං කම්මං සංකිලිට්ඨං ච යං වතං 312
සඞ්කස්සරං බ්‍රහ්මචරියං න තං හොති මහප්ඵලං.

8 කයිරා චෙ කයිරාථෙනං දළ්හමෙනං පරක්කමෙ 313
සිථිලො හි පරිබ්බාජො භිය්‍යො ආකිරතෙ රජං.

9\. අකතං දුක්කතං සෙය්‍යො පච්ඡා තපති දුක්කතං 314
කතං ච සුකතං සෙය්‍යො යං කත්වා නානුතප්පති.

9\. අකිත කුකිත ශෙහු - පච තවති දුකිත.
කිත තු සුකිත ශෙහු - යකිච නනුතපති. (ප්‍රා. ධ. C. 40)
අකෘතං කුකෘතාච්ඡ්‍රෙයඃ - පශ්චාත්තපති දුෂ්කෘතම්
ශොචතෙ දුෂ්කෘතං කෘත්වා - ශොචතෙ දුර්ගතිං ගතඃ
කෘතං තු සුකෘතං ශ්‍රෙයො - යත්කෘත්වා නානුතප්‍යතෙ.
නන්දතෙ සුකෘතං කෘත්වා - නන්දතෙ සුගතිං ගතඃ. (උදානවර්ග. 29. vv. 44)

10. නගරං යථා පච්චන්තං ගුත්තං සන්තරබාහිරං 315
එවං ගොපෙථ අත්තානං ඛණො වො මා උපච්චගා
ඛණාතීතා හි සොචන්ති නිරයම්හි සමප්පිතා.

11. අලජ්ජිතායෙ ලජ්ජන්ති ලජ්ජිතායෙ න ලජ්ජරෙ 316
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

12 අභයෙ භයදස්සිනො භයෙ චාභයදස්සිනො 317
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

13. අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනො වජ්ජෙ චාවජ්ජදස්සිනො 318
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

14. වජ්ජං ච වජ්ජතො ඤත්වා අවජ්ජං ච අවජ්ජතො 319
සම්මාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගතිං.

නිරයවග්ගො ද්වාවීසතිමො.

---

23. නාගවග්ගො

1. අහං නාගො'ව සඞ්ගාමෙ චාපාතො පතිතං සරං 320
අතිවාක්‍යං තිතික්ඛිස්සං දුස්සීලො හි බහුජ්ජනො.

2. දන්තං නයන්ති සමිතිං දන්තං රාජා'භිරූහති 321
දන්තො සෙට්ඨො මනුස්සෙසු යො'තිවාක්‍යං තිතික්ඛති.

3. වරමස්සතරා දන්තා ආජානීයා ච සින්ධවා 322
කුඤ්ජරා ච මහානාගා අත්තදන්තො තතො වරං.

4. න හි එතෙහි යානෙහි ගච්ඡෙය්‍ය අගතං දිසං 323
යථා'ත්තනා සුදන්තෙන දන්තො දන්තෙන ගච්ඡති.

---

1. අහං නාග ඉව සංග්‍රාමෙ චාපතඃ පතිතං ශරම්
අතිවාක්‍යං තිතික්ෂාමි දුඃශීලො හි මහාජනඃ (උදානවර්ග.)
අහො නාගො ව සංගමි චවඩි චතිත ශර
අතිවක ති .... දුශිලො හු බහො ජනො (ප්‍රා. ධ. C. 31)

5. ධනපාලකො නාම කුඤ්ජරො කටුකප්පභෙදනො දුන්නිවාරයො 324
බද්ධො කබලං න භුඤ්ජති සුමරති නාගවනස්ස කුඤ්ජරො.

6. මිද්ධී යදා හොති මහග්ඝසො ච නිද්දායිතා සම්පරිවත්තසායී 325
මහාවරාහො'ව නිවාපපුට්ඨො පුනප්පුනං ගබ්භමුපෙති මන්දො.

7. ඉදං පුරෙ චිත්තමචාරි චාරිකං 326
යෙනිච්ඡකං යත්ථකාමං යථාසුඛං
තදජ්ජහං නිග්ගහෙස්සාමි යොනිසො
හත්ථිප්පභින්නං විය අඞ්කුසග්ගහො.

8. අප්පමාදරතා හොථ සචිත්තමනුරක්ඛථ 327
දුග්ගා උද්ධරථත්තානං පඞ්කෙ සන්නො'ව කුඤ්ජරො.

9 සචෙ ලභෙථ නිපකං සහායං 328
සද්ධිං චරං සාධුවිහාරි ධීරං
අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානි
චරෙය්‍ය තෙනත්තමනො සතීමා.

10. නො චෙ ලභෙථ නිපකං සහායං 329
සද්ධිං චරං සාධුවිහාරි ධීරං
රාජා'ව රට්ඨං විජිතං පහාය
එකො චරෙ මාතඞ්ගරඤ්ඤෙ'ව නාගො.

11. එකස්ස චරිතං සෙය්‍යො 330
නත්ථි බාලෙ සහායතා
එකො චරෙ න ච පාපානි කයිරා
අප්පොස්සුක්කො මාතඞ්ගරඤ්ඤෙ'ව නාගො.

12 අත්ථම්හි ජාතම්හි සුඛා සහායා 331
තුට්ඨී සුඛා යා ඉතරීතරෙන
පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසඞ්ඛයම්හි
සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස සුඛං පහාණං.

---

8. අප්‍රමාදරතා භවත සුශීලා භවත භික්ෂවඃ
සුසමාහිතසංකල්පාඃ සවචිත්තමනුරක්ෂත. (උදානවර්ග. අප්‍රමාද 5 36)
අප්‍රමදරත භොධ සචිම් සුප්‍රවදිත
දුඃඛ උධවරධ අත්මන පග සන්න ව කුඤ්ජරු. (ප්‍රා. ධ.)

9. ස චෙල්ලභෙත නිපකං සහායකං
සාංඝී චරං සාධුවිහාරිධීරම්
අභිභූය සර්වාණි පරිශ්‍රවාණි
චරෙත තෙනාත්තමනාඃ ප්‍රතිස්මෘතඃ (මූලසර්වාස්තිවාද විනය. කො. ව.)

10. නො චෙල්ලභෙත නිපකං සහායකං
සාංඝීචරං සාධුවිහාරිධීරම්
රාජෙව රාෂ්ට්‍රං විපුලං ප්‍රහාය
එකශ්චරෙන්න ච පාපානි කුර්‍ය්‍යාත්. (මූලසර්වාස්තිවාද විනය කො. ව.)

11. එකස්‍ය චරිතං ශ්‍රෙයො න තු බාලෙ සහායතා.
අල්පොත්සුකශ්චරෙදෙකො මාතංගරණ්‍යනාගවත් (මූලසර්වාස්තිවාද විනය. කො ව)

13. සුඛා මත්තෙය්‍යතා ලොකෙ අථො පෙත්තෙය්‍යතා සුඛා 332
සුඛා සාමඤ්ඤතා ලොකෙ අථො බ්‍රහ්මඤ්ඤතා සුඛා.

14. සුඛං යාව ජරා සීලං සුඛා සද්ධා පතිට්ඨිතා 333
සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාභො පාපානං අකරණං සුඛං.

නාගවග්ගො තෙවීසතිමො

---

24. තණ්හාවග්ගො

1. මනුජස්ස පමත්තචාරිනො තණ්හා වඩ්ඪති මාලුවා විය 334
සො පලවති හුරාහුරං ඵලමිච්ඡං'ව වනස්මිං වානරො.

2. යං එසා සහති ජම්මී තණ්හා ලොකෙ විසත්තිකා 335
සොකා තස්ස පවඩ්ඪන්ති අභිවට්ඨං'ව බීරණං.

3. යො වෙ තං සහතී ජම්මිං තණ්හං ලොකෙ දුරච්චයං 336
සොකා තම්හා පපතන්ති උදබින්දු'ව පොක්ඛරා.

4 තං වො වදාමි භද්දං වො යාවන්තෙත්ථ සමාගතා 337
තණ්හාය මූලං ඛණථ උසීරත්ථො'ව බීරණං
මා වො නළං' ව සොතො'ව මාරො භඤ්ජි පුනප්පුනං.

5. යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්හෙ 338
ඡින්නො'පි රුක්ඛො පුනරෙව රූහති
එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනූහතෙ
නිබ්බත්තති දුක්ඛමිදං පුනප්පුනං.

6. යස්ස ඡත්තිංසති සොතා මනාපස්සවනා භුසා 339
වාහා වහන්ති දුද්දිට්ඨිං සඞ්කප්පා රාගනිස්සිතා.

7. සවන්ති සබ්බධි සොතා ලතා උබ්භිජ්ජ තිට්ඨති 340
තඤ්ච දිස්වා ලතං ජාතං මූලං පඤ්ඤාය ඡින්දථ.

---

4. තා ශු වදමි භද්‍රඤු යවන්තෙඪ සමගත
අප්‍රමද රත හොධ සධම් සුප්‍රවෙදිති. (ප්‍රා. ධ. A. iv. 7)

8. සරිතානි සිනෙහිතානි ච සොමනස්සානි භවන්ති ජන්තුනො 341
තෙ සාතසිතා සුඛෙසිනො තෙ වෙ ජාතිජරූපගා නරා.

9. තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසො’ව බාධිතො 342
සංයොජනසඞ්ගසත්තා දුක්ඛමුපෙන්ති පුනප්පුනං චිරාය.

10. තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසො’ව බාධිතො 343
තස්මා තසිණං විනොදයෙ භික්ඛු ආකඞ්ඛී විරාගමත්තනො.

11. යො නිබ්බනථො† වනාධිමුත්තො වනමුත්තො වනමෙව ධාවති 344
තං පුග්ගලමෙථ පස්සථ මුත්තො බන්ධනමෙව ධාවති.

12. න තං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා 345
යදායසං දාරුජං බබ්බජඤ්ච
සාරත්තරත්තා මණිකුණ්ඩලෙසු
පුත්තෙසු දාරෙසු ච යා අපෙඛා.

13. එතං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා 346
ඔහාරිනං සිථිලං දුප්පමුඤ්චං
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති
අනපෙක්ඛිනො කාමසුඛං පහාය.

14. යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං 347
සයං කතං මක්කටකො’ව ජාලං
එතම්පි ඡෙත්වාන වජන්ති ධීරා
අනපෙක්ඛිනො සබ්බදුක්ඛං පහාය.

15. මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතො මජ්ඣෙ මුඤ්ච භවස්ස පාරගූ 348
සබ්බත්ථ විමුත්තමානසො න පුන ජාතිජරං උපෙහිසි.

16. විතක්කපමථිතස්ස ජන්තුනො තිබ්බරාගස්ස සුභානුපස්සිනො 349
භිය්‍යො තණ්හා පවඩ්ඪති එස ඛො දළ්හං කරොති බන්ධනං.

---

12. න තද්දෘඪං බන්ධනමාහුර්ධීරා යදායසං දාරුජං බල්බජං ච.
සංරක්තචිත්තා මණිකුණ්ඩලේෂු පුත්‍රේෂු දාරේෂු ච යා අවෙක්ෂාඃ

13. එතද්දෘඪං බන්ධනමාහුර්ධීරාඃ සමං තතඃ සුසීරං දුෂ්ප්‍රමුංචම්
එතදපි ඡිත්වා පරිව්‍රජන්ති අනපෙක්ෂිණඃ කාමසුඛං ප්‍රහාය (උදානවර්ග කාම v v 5, 6)

12. න ත ද්‍රිඪ බන්ධන ධිර ය අස දරුච බබක ච
සරත චිත මනි කුනාලෙෂු පුත්‍රෙෂු දරෙෂු ය ය අවෙහ.

13. එත ද්‍රිඪ බන්ධන මහු ධිර ඔහරින ශිශිල දුපමුඤ්ඤ
එත බි ඡිත්වන පරිව්‍රයන්ති අනවෙඛිණො කාම සුහු ප්‍රහඉ. (ප්‍රා. ධ. G VO 31, 32)

14. යෙ රකරත අනුවතන්ති සොත
සඞ්ගත...... .. ..
එත බි ඡෙත්වන පරිව්‍රයන්ති
අනවෙඛිනො කාම සුහ ප්‍රහඉ (ප්‍රා. ධ. C VO 33

† පුග්ගලමෙව සී. මු.

15. මුංච පුරතො මුංච පශ්චතො මධ්‍යෙ මුංච භවස්‍ය පාරගඃ
සර්වත්‍ර විමුක්තමානසො න පුනර්ජාතිජරාමුපෙෂ්‍යසි. (උදානවර්ග 29. 66)
මුඤ්ජ පුරතු මුඤ්ජ පජතු මඣතු මුඤ්ජ භවස පරගො
සර්වත්‍ර විමුතමනසො න පුන ජතිජර උවෙෂිසි (ප්‍රා. ධ. C VO 22)

17. විතක්කූපසමෙ ච යො රතො අසුභං භාවයති සදා සතො 350
එස ඛො ව්‍යන්තිකාහිති එස ඡෙච්ඡති මාරබන්ධනං.

18. නිට්ඨං ගතො අසන්තාසී වීතතණ්හො අනඞ්ගණො 351
අච්ඡින්දි භවසල්ලානි අන්තිමො'යං සමුස්සයො.

19. වීතතණ්හො අනාදනො නිරුත්තිපදකොවිදො 352
අක්ඛරානං සන්නිපාතං ජඤ්ඤා පුබ්බපරානි ච
ස වෙ අන්තිමසාරීරො මහාපඤ්ඤො මහාපුරිසො'ති වුච්චති.

20. සබ්බාභිභූ සබ්බවිදූ'හමස්මි 353
සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනූපලිත්තො
සබ්බඤ්ජහො තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තො
සයං අභිඤ්ඤාය කමුද්දිසෙය්‍යං.

21. සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති 354
සබ්බං රසං ධම්මරසො ජිනාති
සබ්බං රතිං ධම්මරතී ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති.

22. හනන්ති භොගා දුම්මෙධං නො වෙ පාරගවෙසිනො 355
භොගතණ්හාය දුම්මෙධො හන්ති අඤ්ඤෙ'ව අත්තනා.

23. තිණදොසානි ඛෙත්තානි රාගදොසා අයං පජා 356
තස්මා හි වීතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

24. තිණදොසානි ඛෙත්තානි දොසදොසා අයං පජා 357
තස්මා හි වීතදොසෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

---

20. සර්වාභිභූ සර්වවිදෙ' හමස්මි සර්වෙහි ධර්මෙහි අනොපලිප්තඃ
සර්වඤ්ජහො 'හං තෘෂ්ණාක්ෂයෙ විමුක්තො ස්වයං අභිඥාය කමුද්දිශෙයම්. (මහාවස්තු. 325)

TOC

25. තිණදොසානි ඛෙත්තානි මොහදොසා අයං පජා 358
තස්මා හි වීතමොහෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

26. තිණදොසානි ඛෙත්තානි ඉච්ඡාදොසා අයං පජා 359
තස්මා හි විගතිච්ඡෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තණ්හාවග්ගො චතුවීසතිමො.

---

25. භික්ඛුවග්ගො.

1. චක්ඛුනා සංවරො සාධු සාධු සොතෙන සංවරො 360
ඝාණෙන සංවරො සාධු සාධු ජිව්හාය සංවරො.

2. කායෙන සංවරො සාධු සාධු වාචාය සංවරො 361
මනසා සංවරො සාධු සාධු සබ්බත්ථ සංවරො
සබ්බත්ථ සංවුතො භික්ඛු සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.

3. හත්ථසඤ්ඤතො පාදසඤ්ඤතො 362
වාචාය සඤ්ඤතො සඤ්ඤතුත්තමො
අජ්ඣත්තරතො සමාහිතො
එකො සන්තුසිතො තමාහු භික්ඛුං.

4. යො මුඛසඤ්ඤතො භික්ඛු මන්තභාණී අනුද්ධතො 363
අත්ථං ධම්මං ච දීපෙති මධුරං තස්ස භාසිතං.

5. ධම්මාරාමො ධම්මරතො ධම්මං අනුවිචින්තයං 364
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු සද්ධම්මා න පරිහායති.

6. සලාභං නාතිමඤ්ඤෙය්‍ය නාඤ්ඤෙසං පිහයං චරෙ 365
අඤ්ඤෙසං පිහයං භික්ඛු සමාධිං නාධිගච්ඡති.

7. අප්පලාභො'පි චෙ භික්ඛු සලාභං නාතිමඤ්ඤති 366
තං වෙ දෙවා පසංසන්ති සුද්ධාජීවිං අතන්දිතං.

---

1. චක්ෂුෂා සංවරො සාධු සාධු ශ්‍රොත්‍රෙණ සංවරඃ
ඝ්‍රාණෙන සංවරො සාධු මනසා සාධු සංවරඃ
සර්වත්‍ර සංවෘතො භික්ෂුඃ සර්වදුඃඛාත් ප්‍රමුච්‍යතෙ. (මහාවස්තු 3. පි. 423)

2 කාඑන සඤමු සධු සධු වයඒ සඤමු.
මනෙන සඤමු සධු සධු සවත්‍ර සඤමු.
සවත්‍ර සඤදො භිඛු සව දුගතිඔ ජහි. (ප්‍රා. ධ. B. 9)

3. හතසඤතු පදසඤතු වයසඤතු සවුතිද්‍රිඔ
අඣත්මරතො සමහිතො එකො සතුසිතො තමහු භිඛු (ප්‍රා. ධ. B. 10)

4. යො මුඛෙන සඤතො භිඛු මනභාණි අනුධතො
අර්ථධර්මු ජි දෙසෙති මධුරු තස භසිත. (ප්‍රා. ධ. B. 11)

5. ධර්මාරාමො ධර්මරතො ධර්මමනුවිචින්තයන්
ධර්මං සමනුස්මරන් භික්ෂුඃ සද්ධර්මාතො පරිහායති. (මහාවස්තු. 3. පි 421)

6. සලභු නතිමඤෙ අ නඤෙෂ ස්විහඔ සිඅ.
අඤෙෂ සද්ධිහ භිඛු සමසි නධිකඡති. (ප්‍රා. ධ. B. 20)

8. සබ්බසො නාමරූපස්මිං යස්ස නත්ථි මමායිතං 367
අසතා ච න සොචති ස වෙ භික්ඛූ'ති වුච්චති.

9. මෙත්තාවිහාරී යො භික්ඛු පසන්නො බුද්ධසාසනෙ 368
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛං.

10. සිඤ්ච භික්ඛු ඉමං නාවං සිත්තා තෙ ලහුමෙස්සති 369
ඡෙත්වා රාගං ච දොසං ච තතො නිබ්බාණමෙහිසි.

11. පඤ්ච ඡින්දෙ පඤ්ච ජහෙ පඤ්ච චුත්තරි භාවයෙ 370
පඤ්චසඞ්ගාතිගො භික්ඛු ඔඝතිණ්ණො'ති වුච්චති.

12. ඣාය භික්ඛු මා ච පාමදො 371
මා තෙ කාමගුණෙ භමස්සු චිත්තං
මා ලොහගුළං ගිලී පමත්තො
මා කන්දි දුක්ඛමිදන්ති ඩය්හමානො.

13. නත්ථි ඣානං අපඤ්ඤස්ස පඤ්ඤා නත්ථි අඣායතො 372
යම්හි ඣානං ච පඤ්ඤා ච ස වෙ නිබ්බාණසන්තිකෙ.

14. සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්ස සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො 373
අමානුසී රති හොති සම්මා ධම්මං විපස්සතො.

15. යතො යතො සම්මසති ඛන්ධානං උදයබ්බයං 374
ලභතී පීතිපාමොජ්ජං අමතං තං විජානතං.

16. තත්‍රායමාදි භවති ඉධ පඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො 375
ඉන්ද්‍රියගුත්ති සන්තුට්ඨී පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො.

---

8. සවශු නමරුවස යස නථි මමඉත
අසත ඉ න ශොයති සො හු භිඛු තු වුචති (ප්‍රා. ධ. B. 39)

9. මෛත්‍රීවිහාරී යො භික්ෂුඃ ප්‍රසන්නො බුද්ධශාසනෙ
අධිගච්ඡති පදං ශාන්තං අසෙචනං ච මොචනම්. (මහාවස්තු 3. 421)
මෙත්‍ර විහර යෙ භිඛු ප්‍රසනු බුධ ශස......
පඩිවිඣු පද ශත සඝරොවශමු සුහ. (ප්‍රා. ධ. B. 29)

10 සිංච භික්ෂො ඉමාං නාවං සික්තා තෙ ලඝුමෙෂ්‍යති.
ඡිත්වා රාගං ච දොෂං ච තතො නිර්වාණමෙෂ්‍යසි (මහාවස්තු 3. 421)
සිච භිඛු ඉම නම සිත ති ලහු මෙශිදි
ඡෙත්ව රඝ ජ දොශ තදො නිවණ එශිසි. (ප්‍රා. ධ. B. 35)

11. පච ඡින පච ජහි පච උතරි භවඉ
පච සඟදිඝ භිඛු ඔඝතිණො'ති වචති. (ප්‍රා. ධ. B. 37)

12. ඣඉ භිඛු ම යි ප්‍රමදි ම තෙ කමගුණ භමෙංසු චිතං
ම ලොහගුඩ ගිලි ප්‍රමත කනද දුඛමිද ති දඣමනො (ප්‍රා. ධ. B. 34)

13. නාපි ඣන අප්‍රඥස ප්‍රඥ නාපි අඣයතො
යස ඣන ච ප්‍රඥ ය සො හො නිර්වනස සති අ. (ප්‍රා. ධ. B. 16)

14. ශුඤගරෙ ප්‍රවිඨස ශතචිතස භිඛුනො
අමනුෂ රති හොති සමෙ ධම් විවශතු (ප්‍රා. ධ. B. 12)

15. යතො යතො සම්මශති ඛන්ධන උදයවය.
ලභති ප්‍රිති ප්‍රමොජ් අමුතු ත විජනතු (ප්‍රා. ධ. B. 17)

16 තත්‍රඉ අදි භවති තධ ප්‍රඥස භිඛුනො
ඉද්‍රියගොති සතුඨි ප්‍රතිමුඛෙඉ... (ප්‍රා. ධ. B. 17)

17. මිත්තෙ භජස්සු කල්‍යාණෙ සුද්ධාජීවෙ අතන්දිතෙ 376
පටිසන්ථාරවුත්‍යස්ස ආචාරකුසලො සියා
තතො පාමොජ්ජබහුලො දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසි.

18. වස්සිකා විය පුප්ඵානි මද්දවානි පමුඤ්චති 377
එවං රාගං ච දොසං ච විප්පමුඤ්චෙථ භික්ඛවො.

19. සන්තකායො සන්තවාචො සන්තවා සුසමාහිතො 378
වන්තලොකාමිසො භික්ඛු උපසන්තො'ති වුච්චති.

20. අත්තනා චොදයත්තානං පටිමාසෙ'ත්තමත්තනා 379
සො අත්තගුත්තො සතිමා සුඛං භික්ඛු විහාහිසි.

21. අත්තා හි අත්තනො නාථො අත්තා හි අත්තනො ගති 380
තස්මා සඤ්ඤමයත්තානං අස්සං භද්‍රං'ව වාණිජො.

22. පාමොජ්ජබහුලො භික්ඛු පසන්නො බුද්ධසාසනෙ 381
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛං.

23. යො හවෙ දහරො භික්ඛු යුඤ්ජති බුද්ධසාසනෙ 382
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තො'ව චන්දිමා.

භික්ඛුවග්ගො පඤ්චවීසතිමො.

---

26. බ්‍රාහ්මණවග්ගො.

1. ඡින්ද සොතං පරක්කම්ම කාමෙ පනුද බ්‍රාහ්මණ 383
සඞ්ඛාරානං ඛයං ඤත්වා අකතඤ්ඤූ'සි බ්‍රාහ්මණ.

2. යදා ද්වයෙසු ධම්මෙසු පාරගූ හොති බ්‍රාහ්මණො 384
අථස්ස සබ්බෙ සංයොගා අත්ථං ගච්ඡන්ති ජානතො.

---

17. මිත්‍ර භයෙඅ පඩිරූව සුධජීව අ...
පඩිසරවුති අස අප්‍රක්...
දතු අයරකුශලො සුහු භිඛු විහෂියි. (ප්‍රා. ධ. B. 18)

22. ප්‍රමොජබහුලු නයො භිඛු අභිවුද්ධ පරිප්‍රිය
අධිගෂී පද ශත අසෙයත මොයක. (ප්‍රා ධ. B. 51)
[අසෙයත = අසෙචනකං]
[මොයක = මොචකං]

1. ඡින්ධි ස්‍රොතඃ පරාක්‍රම්‍ය කාමාන් ප්‍රණුද බ්‍රාහ්මණ
නාප්‍රහාය මුනිඃ කාමාන් එකත්වමධිගච්ඡති. (උදානවර්ග 10. 1)

3. යස්ස පාරං අපාරං වා පාරාපාරං න විජ්ජති 385
වීතද්දරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

4. ඣායිං විරජමාසීනං කතකිච්චං අනාසවං 386
උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

5. දිවා තපති ආදිච්චො රත්තිං ආභාති චන්දිමා 387
සන්නද්ධො ඛත්තියො තපති ඣායී තපති බ්‍රාහ්මණො
අථ සබ්බමහොරත්තිං බුද්ධො තපති තෙජසා.

6. බාහිතපාපො'ති බ්‍රාහ්මණො සමචරියා සමණො'ති වුච්චති 388
පබ්බාජයත්තනො මලං තස්මා පබ්බජිතො'ති වුච්චති.

7. න බ්‍රාහ්මණස්ස පහරෙය්‍ය නාස්ස මුඤ්චෙථ බ්‍රාහ්මණො 389
ධී බ්‍රාහ්මණස්ස හන්තාරං තතො ධී යස්ස මුඤ්චති.

8. න බ්‍රාහ්මණස්සෙතදකිඤ්චි සෙය්‍යො 390
යදා නිසෙධො මනසො පියෙහි
යතො යතො හිංසමනො නිවත්තති
තතො තතො සම්මති මෙව දුක්ඛං.

9. යස්ස කායෙන වාචාය මනසා නත්ථි දුක්කටං 391
සංවුතං තීහි ඨානෙහි තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

10. යම්හා ධම්මං විජානෙය්‍ය සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතං. 392
සක්කච්චං තං නමස්සෙය්‍ය අග්ගිහුත්තං'ව බ්‍රාහ්මණො

---

4. ඣයි පරසන බුදු කිතකිච අනසවු
බුදු දශබලු පෙවතු තමහු බ්‍රොම් බමහ. (ප්‍රා. ධ. B. 5)

5. දිව තවනී අදිදු රති අභනු චඳිමු
සනාබු ජතිඹ තවනී ඣනු තවනී බමනො
අධ සර්ව අහොරතු බුදු තවනී තෙයස. (ප්‍රා ධ.)

11. න ජටාහි න ගොත්තෙන න ජච්චා හොති බ්‍රාහ්මණො 393
යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො ච සො සුචී සො’ච බ්‍රාහ්මණො.

12. කිං තෙ ජටාහි දුම්මෙධ කිං තෙ අජිනසාටියා 394
අබ්භන්තරං තෙ ගහණං බාහිරං පරිමජ්ජසි.

13. පංසුකූලධරං ජන්තුං කිසං ධමනිසන්ථතං 395
එකං වනස්මිං ඣායන්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

14. න චාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමි යොනිජං මත්තිසම්භවං 396
භොවාදී නාම සො හොති සචෙ හොති සකිඤ්චනො
අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

15. සබ්බසංයොජනං ඡෙත්වා යො වෙ න පරිතස්සති 397
සඞ්ගාතිගං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

16. ඡෙත්වා නද්ධිං වරත්තඤ්ච සන්දාමං සහනුක්කමං 398
උක්ඛිත්තපලිඝං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

17. අක්කොසං වධබන්ධඤ්ච අදුට්ඨො යො තිතික්ඛති 399
ඛන්තිබලං බලානීකං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

18. අක්කොධනං වතවන්තං සීලවන්තං අනුස්සුතං 400
දන්තං අන්තිමසාරීරං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

19. වාරි පොක්ඛරපත්තෙ’ව ආරග්ගෙරිව සාසපො 401
යො න ලිප්පති කාමෙසු තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

20. යො දුක්ඛස්ස පජානාති ඉධෙව ඛයමත්තනො 402
පන්නභාරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

21. ගම්භීරපඤ්ඤං මෙධාවිං මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදං 403
උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

22. අසංසට්ඨං ගහට්ඨෙහි අනාගාරෙහි චූභයං 404
අනොකසාරිං අප්පිච්ඡං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

23. නිධාය දණ්ඩං භූතෙසු තසෙසු ථාවරෙසු ච 405
යො න හන්ති න ඝාතෙති තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

24. අවිරුද්ධං විරුද්ධෙසු අත්තදණ්ඩෙසු නිබ්බුතං 406
සාදානෙසු අනාදානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

25. යස්ස රාගො ච දොසො ච මානො මක්ඛො ච පාතිතො 407
සාසපො රිව ආරග්ගා තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

26 අකක්කසං විඤ්ඤාපනිං ගිරං සච්චං උදීරයෙ 408
යාය නාභිසජෙ කඤ්චි තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

27. යො'ධ දීඝං ච රස්සං වා අණුං ථූලං සුභාසුභං 409
ලොකෙ අදින්නං නාදියති තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

28. ආසා යස්ස න විජ්ජන්ති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච 410
නිරාසයං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

29. යස්සාලයා න විජ්ජන්ති අඤ්ඤාය අකථංකථී 411
අමතොගධං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

30. යො'ධ පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච උභො සඞ්ගං උපච්චගා 412
අසොකං විරජං සුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

31. චන්දං'ව විමලං සුද්ධං විප්පසන්නමනාවිලං 413
නන්දීභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

32. යො ඉමං පළිපථං දුග්ගං සංසාරං මොහමච්චගා 414
තිණ්ණො පාරගතො ඣායී අනෙජො අකථංකථී
අනුපාදාය නිබ්බුතො තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

33. යො'ධ කාමෙ පහාත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ 415
කාමභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

34. යො'ධ තණ්හං පහාත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ 416
තණ්හාභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

35. හිත්වා මානුසකං යොගං දිබ්බං යොගං උපච්චගා 417
සබ්බයොගවිසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

36. හිත්වා රතිං ච අරතිං ච සීතිභූතං නිරූපධිං 418
සබ්බලොකාභිභුං වීරං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

37. චුතිං යො'වෙදි සත්තානං උපපත්තිං ච සබ්බසො 419
අසත්තං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

38. යස්ස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා 420
ඛීණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

39. යස්ස පුරෙ ච පච්ඡා ච මජ්ඣෙ ච නත්ථි කිඤ්චනං 421
අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

40. උසභං පවරං වීරං මහෙසිං විජිතාවිනං 422
අනෙජං නහාතකං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

41. පුබ්බෙනිවාසං යො'වෙදී සග්ගාපායං ච පස්සති 423
අථො ජාතික්ඛයං පත්තො අභිඤ්ඤාවොසිතො මුනි
සබ්බවොසිතවොසානං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

බ්‍රාහ්මණවග්ගො ඡබ්බීසතිමො.

වග්ගුද්දානං

1. යමකප්පමාදෙ චිත්තං පුප්ඵං බාලෙන පණ්ඩිතො
අරහන්තො සහස්සෙන පාපදණ්ඩෙන තෙ දස.

2. ජරා අත්තා ච ලොකො ච බුද්ධො සුඛපියෙන ච
කොධො මලං ච ධම්මට්ඨො මග්ගවග්ගෙන වීසති

3. පකිණ්ණං නිරයො නාගො තණ්හා භික්ඛු ච බ්‍රාහ්මණො
එතෙ ඡබ්බීසති වග්ගා දෙසිතාදිච්චබන්ධුනා.

ගාථුද්දානං

1. යමකෙ වීසති ගාථා අප්පමාදම්හි ද්වාදස
එකාදස චිත්තවග්ගෙ පුප්ඵවග්ගම්හි සොළස

2. බාලෙ ච සොළස ගාථා පණ්ඩිතම්හි චතුද්දස
අරහන්තෙ දස ගාථා සහස්සෙ හොන්ති සොළස.

3. තෙරස පාපවග්ගම්හි දණ්ඩම්හි දස සත්ත ච
එකාදස ජරාවග්ගෙ අත්තවග්ගෙ හවෙ දස.

4 ද්වාදස ලොකවග්ගම්හි බුද්ධෙ චට්ඨාරස භවෙ
සුඛෙ ච පියවග්ගෙ ච ගාථායො හොන්ති ද්වාදස.

5. චුද්දස කොධවග්ගම්හි මලවග්ගෙකවීසති
සත්තරස ච ධම්මට්ඨෙ මග්ගවග්ගෙ තථෙව ච.

6. පකිණ්ණෙ සොළස ගාථා නිරයෙ නාගෙ චතුද්දස
ඡබ්බීසති තණ්හාවග්ගම්හි තෙවීස භික්ඛුවග්ගිකා.

7. චත්තාළීසෙකගාථායො බ්‍රාහ්මණෙ වග්ගමුත්තමෙ
ගාථා සතානි චත්තාරි තෙවීස ච පුනාපරෙ
ධම්මපදෙ නිපාතම්හි දෙසිතාදිච්චබන්ධුනා'ති.

ධම්මපදපාළි නිට්ඨිතා.

සුත්තන්තපිටකෙ

ඛුද්දකනිකායො

(තතියො ගන්ථො)

උදානපාළි

බොධිවග්ගො පඨමො

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

1. 1.

පඨමබොධිසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **උරුවෙලායං** විහරති නජ්ජා **නෙරඤ්ජරාය** තීරෙ බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො. තෙන ඛො පන සමයෙන[1] භගවා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී.

අථ ඛො භගවා තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා රත්තියා පඨමං යාමං පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමං සාධුකං මනසාකාසි: "ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති, යදිදං අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සළායතනං, සළායතනපච්චයා ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොතී"ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා
ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස,
අථස්ස කඞ්ඛා වපයන්ති සබ්බා
යතො පජානාති සහෙතුධම්මන්ති.

1. තෙන සමයෙන, විනයපාළි

1. 2.

දුතියබොධිසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **උරුවෙලායං** විහරති නජ්ජා **නෙරඤ්ජරාය** තීරෙ බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො. තෙන ඛො පන සමයෙන[1] භගවා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති විමුත්තිසුඛ-පටිසංවෙදී.

අථ ඛො භගවා තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා රත්තියා මජ්ඣිමං යාමං පටිච්චසමුප්පාදං පටිලොමං සාධුකං මනසාකාසි: "ඉති ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති, ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති, යදිදං අවිජ්ජානිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො, සඞ්ඛාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධො, විඤ්ඤාණනිරොධා නාමරූපනිරොධො, නාමරූපනිරොධා සළායතනනිරොධො, සළායතනනිරොධා ඵස්සනිරොධො, ඵස්සනිරොධා වෙදනානිරොධො, වෙදනානිරොධා තණ්හානිරොධො, තණ්හානිරොධා උපාදානනිරොධො, උපාදානනිරොධා භවනිරොධො, භවනිරොධා ජාති-නිරොධො, ජාතිනිරොධා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොතී"ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා
ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස,
අථස්ස කඞ්ඛා වපයන්ති සබ්බා
යතො ඛයං පච්චයානං අවෙදීති.

1. 3.

තතියබොධිසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **උරුවෙලායං** විහරති නජ්ජා **නෙරඤ්ජරාය** තීරෙ බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො. තෙන ඛො පන සමයෙන[1] භගවා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති විමුත්තිසුඛ-පටිසංවෙදී.

අථ ඛො භගවා තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා රත්තියා පච්ඡිමං යාමං පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමපටිලොමං සාධුකං මනසාකාසි: "ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති, ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති, ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති, යදිදං අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සළායතනං, සළායතනපච්චයා ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං සොක-පරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති.

---

1. තෙන සමයෙන, විනයමහාවග්ගෙ.

අවිජ්ජායත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො, සඞ්ඛාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධො, විඤ්ඤාණනිරොධා නාමරූපනිරොධො, නාමරූපනිරොධා සළායතනනිරොධො, සළායතනනිරොධා ඵස්සනිරොධො, ඵස්සනිරොධා වෙදනානිරොධො, වෙදනානිරොධා තණ්හානිරොධො, තණ්හානිරොධා උපාදානනිරොධො, උපාදානනිරොධා භවනිරොධො, භවනිරොධා ජාතිනිරොධො, ජාතිනිරොධා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොතී''ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා
ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස,
විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං
සූරියො'ව ඔභාසයමන්තලික්ඛන්ති.

1. 4.

නිග්‍රොධසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **උරුවෙලායං** විහරති නජ්ජා **නෙරඤ්ජරාය** තීරෙ **අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ**[1] පඨමාභිසම්බුද්ධො. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී.

අථ ඛො භගවා තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨාසි. අථ ඛො අඤ්ඤතරො හුහුඞ්කජාතිකො[2] බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරාණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො සො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච:

''කිත්තාවතා නු ඛො භො ගොතම බ්‍රාහ්මණො හොති? කතමෙ ච පන බ්‍රාහ්මණකරණා ධම්මා?''ති[3]

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

යො බ්‍රාහ්මණො බාහිතපාපධම්මො
නිහුහුඞ්කො[4] නික්කසාවො යතත්තො
වෙදන්තගූ වුසිතබ්‍රහ්මචරියො
ධම්මෙන සො බ්‍රහ්මවාදං වදෙය්‍ය
යස්සුස්සදා නත්ථි කුහිඤ්චි ලොකෙති.

1. නිග්‍රොධ- කෙසුචි පොත්ථකෙසු 2. හුහුංකජාතිකො, මජසං. 3. බ්‍රාහ්මණකරණා ධම්මා, සී. බ්‍රාහ්මණ කාරකා කෙසුචි පොත්ථකෙසු 4. නිහුහුඞ්කො, විම. නිහුංහුකො, මජසං

1. 5.

ථෙරසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ච **සාරිපුත්තො** ආයස්මා ච **මහාමොග්ගල්ලානො** ආයස්මා ච **මහාකස්සපො** ආයස්මා ච **මහාකච්චායනො** ආයස්මා ච **මහාකොට්ඨිතො** ආයස්මා ච **මහාකප්පිනො** ආයස්මා ච **මහාචුන්දො** ආයස්මා ච **අනුරුද්ධො** ආයස්මා ච **රෙවතො** ආයස්මා ච **ආනන්දො**[1] යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. අද්දසා ඛො භගවා තෙ ආයස්මන්තෙ දූරතො'ව ආගච්ඡන්තෙ. දිස්වාන භික්ඛූ ආමන්තෙසි. "එතෙ භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණා ආගච්ඡන්ති, එතෙ භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණා ආගච්ඡන්ති"ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණජාතිකො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච: "කිත්තාවතා නු ඛො භන්තෙ, බ්‍රාහ්මණො හොති? කතමෙ ච පන බ්‍රාහ්මණකරණා ධම්මා?"ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

බාහිත්වා පාපකෙ ධම්මෙ යෙ චරන්ති සදා සතා,
ඛීණසංයොජනා බුද්ධා තෙ වෙ[2] ලොකස්මිං බ්‍රාහ්මණා'ති.

1. 6.

කස්සපසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **රාජගහෙ** විහරති වෙළුවනෙ **කලන්දකනිවාපෙ**. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **මහාකස්සපො** පිප්ඵලි-ගුහායං[3] විහරති ආබාධිකො දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො අපරෙන සමයෙන තම්හා ආබාධා වුට්ඨාසි.

අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස තම්හා ආබාධා වුට්ඨිතස්ස එතදහොසි. "යන්නූනාහං රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසෙය්‍ය"න්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි උස්සුක්කං ආපන්නානි හොන්ති ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පිණ්ඩපාතපටිලාභාය.

අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො තානි පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි පටික්ඛිපිත්වා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි, යෙන දළිද්දවිසිඛා කපණවිසිඛා පෙසකාරවිසිඛා.

අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං මහාකස්සපං රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං, යෙන දළිද්දවිසිඛා කපණවිසිඛා පෙසකාරවිසිඛා. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

---

1. නන්දො, මජසං. 2. තෙව, සී. 3. පිප්ඵලිගුහායං. සං.

‘‘අනඤ්ඤපොසිං අඤ්ඤාතං[1] දන්තං සාරෙ පතිට්ඨිතං,
ඛීණාසවං වන්තදොසං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ’’න්ති.

1. 7.

පාවාසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **පාවායං**[2] විහරති **අජකලාපකෙ** චෙතියෙ **අජකලාපකස්ස** යක්ඛස්ස භවනෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා රත්තන්ධකාරතිමිසායං අබ්භොකාසෙ නිසින්නො හොති. දෙවො ච එකමෙකං ඵුසායති. අථ ඛො අජකලාපකො යක්ඛො භගවතො භයං ඡම්භිතත්තං ලොමහංසං උප්පාදෙතුකාමො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවතො අවිදූරෙ තික්ඛත්තුං ‘අක්කුලො පක්කුලො’ති අක්කුලපක්කුලිකං අකාසි, ‘එසො තෙ සමණ පිසාචො’ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

යදා සකෙසු ධම්මෙසු පාරගූ හොති බ්‍රාහ්මණො,
අථ එතං පිසාචඤ්ච පක්කුලඤ්චාතිවත්තතීති.

1. 8.

සඞ්ගාමජීසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **සඞ්ගාමජී** සාවත්ථිං අනුප්පත්තො හොති භගවන්තං දස්සනාය. අස්සොසි ඛො ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරාණදුතියිකා ‘අය්‍යො කිර සඞ්ගාමජී සාවත්ථිං අනුප්පත්තො’ති. සා දරකං ආදාය ජෙතවනං අගමාසි.

තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා සඞ්ගාමජී අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසින්නො හොති. අථ ඛො ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරාණදුතියිකා යෙනායස්මා සඞ්ගාමජී තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං සඞ්ගාම-ජිං එතදවොච: ‘ඛුද්දපුත්තාම්හි සමණ, පොස ම’න්ති. එවං වුත්තෙ ආයස්මා සඞ්ගාමජී තුණ්හී අහොසි.

දුතියම්පි ඛො ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරාණදුතියිකා ආයස්මන්තං සඞ්ගාමජිං එතදවොච: ‘ඛුද්දපුත්තාම්හි සමණ, පොස ම’න්ති. දුතියම්පි ඛො ආයස්මා සඞ්ගාමජී තුණ්හී අහොසි. තතියම්පි ඛො ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරාණදුතියිකා ආයස්මන්තං සඞ්ගාමජිං එතදවොච: ‘ඛුද්දපුත්තාම්හි සමණ, පොස ම’න්ති. තතියම්පි ඛො ආයස්මා සඞ්ගාමජී තුණ්හී අහොසි.

2. අථ ඛො ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරාණදුතියිකා තං දරකං ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරතො නික්ඛිපිත්වා පක්කාමි ‘එස තෙ සමණ, පුත්තො. පොස න’න්ති.

---

1. අනඤ්ඤපොසිං අඤ්ඤාතං. මජසං. 2. පාටලියං. ඉ.

2. අථ ඛො ආයස්මා සඞ්ගාමජී තං දාරකං නෙව ඔලොකෙසි, නපි ආලපි. අථ ඛො ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරාණදුතියිකා අවිදූරං ගන්ත්වා අපලොකෙන්තී අද්දස ආයස්මන්තං සඞ්ගාමජිං තං දාරකං නෙව ඔලොකෙන්තං නපි ආලපන්තං. දිස්වානස්සා එතදහොසි: ‘න චායං සමණො පුත්තෙනපි අත්ථිකො’ති. තතො පටිනිවත්තිත්වා දාරකං ආදාය පක්කාමි. අද්දසා ඛො භගවා දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන ආයස්මතො සඞ්ගාමජිස්ස පුරාණදුතියිකාය එවරූපං විප්පකාරං.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

ආයන්තිං නාභිනන්දති පක්කමන්තිං න සොචති,
සඞ්ගා සඞ්ගාමජිං මුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ’න්ති.

1. 9.

ජටිලසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **ගයායං** විහරති **ගයාසීසෙ.** තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා ජටිලා සීතාසු හෙමන්තිකාසු රත්තීසු අන්තරට්ඨකෙ හිමපාතසමයෙ ගයායං උම්මුජ්ජන්තිපි, නිමුජ්ජන්තිපි, උම්මුජ්ජනිමුජ්ජම්පි කරොන්ති, ඔසිඤ්චන්තිපි, අග්ගිම්පි ජුහන්ති ඉමිනා සුද්ධී’ති.

අද්දසා ඛො භගවා තෙ සම්බහුලෙ ජටිලෙ සීතාසු හෙමන්තිකාසු රත්තීසු අන්තරට්ඨකෙ හිමපාතසමයෙ ගයායං උම්මුජ්ජන්තෙපි නිමුජ්ජන්තෙපි උම්මුජ්ජනිමුජ්ජං කරොන්තෙපි ඔසිඤ්චන්තෙපි අග්ගිම්පි ජුහන්තෙ ‘ඉමිනා සුද්ධී’ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

න උදකෙන සුචී හොති බව්හෙත්ථ න්හායති ජනො
යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො ච සො සුචී සො ච බ්‍රාහ්මණො’ති.

1. 10.

බාහියසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ.

තෙන ඛො පන සමයෙන බාහියො දාරුචීරියො සුප්පාරකෙ පටිවසති සමුද්දතීරෙ සක්කතො ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො, ලාභී චීවර-පිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. අථ ඛො **බාහියස්ස දාරුචීරියස්ස** රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: 'යෙ ච ඛො කෙචි[1] ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා, අහං තෙසං අඤ්ඤතරො'ති.

අථ ඛො බාහියස්ස දාරුචීරියස්ස පුරාණසාලොහිතා දෙවතා අනුකම්පිකා අත්ථකාමා බාහියස්ස දාරුචීරියස්ස චෙතසා චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය, යෙන බාහියො දාරුචීරියො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා බාහියං දාරුචීරියං එතදවොච: 'නෙ ච ඛො ත්වං බාහිය අරහා. නාපි අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නො. සාපි තෙ පටිපදා නත්ථි යාය වා ත්වං අරහා අස්ස,[2] අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නො'ති. 'අථ කෙ චරහි සදෙවකෙ ලොකෙ අරහන්තො වා, අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා?'ති. 'අත්ථි බාහිය උත්තරෙසු ජනපදෙසු සාවත්ථි නාම නගරං. තත්ථ සො භගවා එතරහි විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. සො හි බාහිය භගවා අරහා චෙව, අරහත්තාය ච ධම්මං දෙසෙතී'ති.

අථ ඛො බාහියො දාරුචීරියො තාය දෙවතාය සංවෙජිතො තාවදෙව සුප්පාරකා[3] පක්කාමි සබ්බත්ථ එකරත්තිපරිවාසෙන. යෙන සාවත්ථි ජෙතවනං අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමො[4] තෙනුපසඞ්කමි. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ අබ්භොකාසෙ චඞ්කමන්ති. අථ ඛො බාහියො දාරුචීරියො යෙන තෙ භික්ඛූ තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තෙ භික්ඛූ එතදවොච: 'කහන්නු ඛො භන්තෙ එතරහි සො භගවා විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො? දස්සනකාමම්හා මයං තං භගවන්තං[5] අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධ'න්ති. 'අන්තරඝරං පවිට්ඨො ඛො බාහිය, භගවා පිණ්ඩායා'ති.

2. අථ ඛො බාහියො දාරුචීරියො තරමානරූපො ජෙතවනා නික්ඛමිත්වා සාවත්ථිං පවිසිත්වා අද්දස භගවන්තං සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරන්තං පාසාදිකං පසාදනීයං සන්තින්ද්‍රියං සන්තමානසං උත්තමදමථසමථමනුප්පත්තං[6] දන්තං ගුත්තං යතින්ද්‍රියං නාගං. දිස්වාන යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවතො පාදෙ සිරසා නිපතිත්වා භගවන්තං එතදවොච: 'දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං, දෙසෙතු සුගතො ධම්මං, යං මමස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා'ති.

1. යෙ ඛො කෙචි, මජසං. 2. අස්සසි, සයා. 3. සුප්පාරකම්හා, මජසං. 4. භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ, සී. 5. දස්සනකාමම්හා භගවන්තං, මජසං. 6 උත්තමසමථදමථමනුප්පත්තං, මජසං.

එවං වුත්තෙ භගවා බාහියං දාරුචීරියං එතදවොච: ‘අකාලො ඛො තාව බාහිය. අන්තරඝරං පවිට්ඨම්හා පිණ්ඩායා’ති.

දුතියම්පි ඛො බාහියො දාරුචීරියො භගවන්තං එතදවොච: “දුජ්ජානං ඛො පනෙතං භන්තෙ භගවතො වා ජීවිතන්තරායානං, මය්හං වා ජීවිතන්තරායානං. දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං, දෙසෙතු සුගතො ධම්මං, යං මමස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා”ති.

දුතියම්පි ඛො භගවා බාහියං දාරුචීරියං එතදවොච: “අකාලො ඛො තාව බාහිය. අන්තරඝරං පවිට්ඨම්හා පිණ්ඩායා”ති.

තතියම්පි ඛො බාහියො දාරුචීරියො භගවන්තං එතදවොච: “දුජ්ජානං ඛො පනෙතං භන්තෙ, භගවතො වා ජීවිතන්තරායානං, මය්හං වා ජීවිතන්තරායානං. දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං, දෙසෙතු සුගතො ධම්මං, යං මමස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා”ති.

තස්මාතිහ තෙ බාහිය, එවං සික්ඛිතබ්බං: “දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සති, සුතෙ සුතමත්තං භවිස්සති, මුතෙ මුතමත්තං භවිස්සති, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති”ති. එවං හි තෙ බාහිය, සික්ඛිතබ්බං.

යතො ඛො තෙ බාහිය, දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සති, සුතෙ සුතමත්තං භවිස්සති, මුතෙ මුතමත්තං භවිස්සති. විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති, තතො ත්වං බාහිය න තෙන. යතො ත්වං බාහිය න තෙන, තතො ත්වං බාහිය න තත්ථ. යතො ත්වං බාහිය න තත්ථ, තතො ත්වං බාහිය නෙවිධ, න හුරං, න උභයමන්තරෙ[1]. එසෙවන්තො දුක්ඛස්සා”ති.

3. අථ ඛො බාහියස්ස දාරුචීරියස්ස භගවතො ඉමාය සඞ්ඛිත්තාය ධම්මදෙසනාය තාවදෙව අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චි.

අථ ඛො භගවා බාහියං දාරුචීරියං ඉමිනා සඞ්ඛිත්තෙන ඔවාදෙන ඔවදිත්වා පක්කාමි.

අථ ඛො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො බාහියං දාරුචීරියං ගාවී තරුණවච්ඡා අධිපාතෙත්වා ජීවිතා වොරොපෙසි.

---

1 උභයමන්තරෙන. සී.

අථ ඛො භගවා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං නගරම්හා නික්ඛමිත්වා අද්දස බාහියං දාරුචීරියං කාලඞ්කතං. දිස්වාන භික්ඛූ ආමන්තෙසි: “ගණ්හථ භික්ඛවෙ බාහියස්ස දාරුචීරියස්ස සරීරකං. මඤ්චකං ආරොපෙත්වා නීහරිත්වා ඣාපෙථ. ථූපඤ්චස්ස කරොථ. සබ්‍රහ්මචාරී වො භික්ඛවෙ කාලඞ්කතො”ති.

“එවං භන්තෙ”ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පටිස්සුත්වා බාහියස්ස දාරුචීරියස්ස සරීරකං මඤ්චකං ආරොපෙත්වා නීහරිත්වා ඣාපෙත්වා ථූපඤ්චස්ස කරිත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු.

එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: “දඩ්ඪං භන්තෙ බාහියස්ස දාරුචීරියස්ස සරීරං. ථූපො චස්ස කතො. තස්ස කා ගති? කො අභිසම්පරායො”ති.

“පණ්ඩිතො භික්ඛවෙ, බාහියො දාරුචීරියො පච්චපාදි ධම්මස්සානුධම්මං. න ච මං ධම්මාධිකරණං විහෙසෙසි. පරිනිබ්බුතො භික්ඛවෙ බාහියො දාරුචීරියො”ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“යත්ථ ආපො ච පඨවී තෙජො වායො න ගාධති,
න තත්ථ සුක්කා ජොතන්ති ආදිච්චො නප්පකාසති,
න තත්ථ චන්දිමා භාති තමො තත්ථ න විජ්ජති.

යදා ච අත්තනා වෙදී මුනි මොනෙන බ්‍රාහ්මණො,
අථ රූපා අරූපා ච සුඛදුක්ඛා පමුච්චතී”ති.

අයම්පි උදානො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුතන්ති.

බොධිවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං භවති:

තයො ච බොධි නිග්‍රොධො තෙ ථෙරා කස්සපෙන ච,
පාවාය සඞ්ගාමජි ජටිලා බාහියෙන තෙ දසාති.

මුචලින්දවග්ගො දුතියො

2. 1.

මුචලින්දසුත්තං.

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **උරුවෙලායං** විහරති නජ්ජා **නෙරඤ්ජරාය** තීරෙ **මුචලින්ද**මූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති, විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී.

තෙන ඛො පන සමයෙන මහා අකාලමෙඝො උදපාදි සත්තාහවද්දලිකා සීතවාතදුද්දිනී. අථ ඛො **මුචලින්දො** නාගරාජා සකභවනා නික්ඛමිත්වා භගවතො කායං සත්තක්ඛත්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරි මුද්ධනි මහන්තං ඵණං විහච්ච අට්ඨාසි: "මා භගවන්තං සීතං, මා භගවන්තං උණ්හං, මා භගවන්තං ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සො"ති. අථ ඛො භගවා තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨාසි.

අථ ඛො මුචලින්දො නාගරාජා විද්ධං විගතවලාහකං දෙවං විදිත්වා භගවතො කායා භොගෙ විනිවෙඨෙත්වා සකවණ්ණං පටිසංහරිත්වා මාණවකවණ්ණං අභිනිම්මිනිත්වා භගවතො පුරතො අට්ඨාසි පඤ්ජලිකො භගවන්තං නමස්සමානො.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

සුඛො විවෙකො තුට්ඨස්ස සුතධම්මස්ස පස්සතො
අබ්‍යාපජ්ජං[1] සුඛං ලොකෙ පාණභූතෙසු සංයමො.

සුඛා විරාගතා ලොකෙ කාමානං සමතික්කමො
අස්මිමානස්ස යො විනයො එතං වෙ පරමං සුඛන්ති.[2]

2. 2.

රාජසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ.

තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලානං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං උපට්ඨානසාලායං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි:

"කො නු ඛො ආවුසො ඉමෙසං ද්වින්නං රාජූනං මහද්ධනතරො වා මහාභොගතරො වා මහාකොසතරො වා මහාවිජිතතරො වා මහාවාහනතරො වා මහබ්බලතරො වා මහිද්ධිකතරො වා මහානුභාවතරො වා රාජා වා මාගධො සෙනියො බිම්බිසාරො, රාජා වා පසෙනදි කොසලො"ති. අයඤ්චරහි තෙසං භික්ඛූනං අන්තරා කථා හොති විප්පකතා.

අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි: "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා සන්නිපතිතා, කා ච පන වො අන්තරා කථා විප්පකතා?"ති.

1. අබ්‍යාපජ්ඣං - සාපෑ.
2. සුඛො විවෙකස්තුෂ්ටස්‍ය ශ්‍රුතධර්මස්‍ය පශ්‍යතඃ
අව්‍යාබාධ්‍යං සුඛං ලොකෙ ප්‍රාණිභූතෙෂු සංයමඃ
සුඛා විරාගතා ලොකෙ කාමානාං සමතික්‍රමඃ
අස්මින් මානස්‍ය විනය එතද්වෛ පරමං සුඛම් (ලලිතවිස්තර)

TOC

ඉධ භන්තෙ අම්හාකං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං උපට්ඨානසාලායං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරා කථා උදපාදි: "කො නු ඛො ආවුසො ඉමෙසං ද්වින්නං රාජූනං මහද්ධනතරො වා මහාභොගතරො වා මහාකොසතරො වා මහාවිජිතතරො වා මහාවාහනතරො වා, මහබ්බලතරො වා මහිද්ධිකතරො වා මහානුභාවතරො වා, රාජා වා මාගධො සෙනියො බිම්බිසාරො, රාජා වා පසෙනදී කොසලො'ති. අයං ඛො නො භන්තෙ අන්තරාකථා විප්පකතා, අථ ඛො භගවා අනුප්පත්තො"ති.

"න ඛ්වෙතං භික්ඛවෙ තුම්හාකං පතිරූපං කුලපුත්තානං සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතානං, යං තුම්හෙ එවරූපිං කථං කථෙය්‍යාථ. සන්නිපතිතානං වො භික්ඛවෙ ද්වයං කරණීයං ධම්මී වා කථා අරියො වා තුණ්හීභාවො"ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යඤ්ච කාමසුඛං ලොකෙ යඤ්චිදං දිවියං සුඛං,
තණ්හක්ඛයසුඛස්සෙතෙ කලං නාග්ඝන්ති සොළසි"න්ති.

2. 3.

දණ්ඩසුත්තං.

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ.

තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා කුමාරකා අන්තරා ච සාවත්ථිං අන්තරා ච ජෙතවනං අහිං දණ්ඩෙන හනන්ති. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. අද්දසා ඛො භගවා සම්බහුලෙ කුමාරකෙ අන්තරා ච සාවත්ථිං අන්තරා ච ජෙතවනං අහිං දණ්ඩෙන හනන්තෙ.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"සුඛකාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන විහිංසති,
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො න ලභතෙ සුඛං.

සුඛකාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන න හිංසති,
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො ලභතෙ සුඛ"න්ති.

2. 4.

සක්කාරසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ.

තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො, ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජ-පරික්ඛාරානං. භික්ඛුසඞ්ඝො'පි සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො, ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජ-පරික්ඛාරානං.

අඤ්ඤතිත්ථියා පන පරිබ්බාජකා අසක්කතා හොන්ති අගරුකතා අමානිතා අපූජිතා අනපචිතා, න ලාභිනො චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙ-සජ්ජපරික්ඛාරානං. අථ ඛො තෙ අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා භගවතො සක්කාරං අසහමානා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච, ගාමෙ ච අරඤ්ඤෙ ච භික්ඛූ දිස්වා අසබ්භාහි ඵරුසාහි වාචාහි අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති රොසෙන්ති විහෙසෙන්ති.

අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං:

"එතරහි භන්තෙ භගවා සක්කතො ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො, ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. භික්ඛුසඞ්ඝො'පි සක්කතො ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො, ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. අඤ්ඤතිත්ථියා පන පරිබ්බාජකා අසක්කතා අගරුකතා අමානිතා අපූජිතා අනපචිතා, න ලාභිනො[1] චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං.

අථ ඛො තෙ භන්තෙ අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා භගවතො සක්කාරං අසහමානා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච, ගාමෙ ච අරඤ්ඤෙ ච භික්ඛූ දිස්වා අසබ්භාහි ඵරුසාහි වාචාහි අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති රොසෙන්ති විහෙසෙන්තී"ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

ගාමෙ අරඤ්ඤෙ සුඛදුක්ඛඵුට්ඨො
නෙවත්තතො නො පරතො දහෙථ[2]
ඵුසන්ති ඵස්සා උපධිං පටිච්ච
නිරූපධිං කෙන ඵුසෙය්‍යුං ඵස්සාති.

---

1. අලාභිනො, සී. 2. රංහෙථ, සෑම

2. 5.

උපාසකසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ.

තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො ඉච්ඡානඞ්ගලකො උපාසකො සාවත්ථිං අනුප්පත්තො හොති කෙනචිදෙව කරණීයෙන. අථ ඛො සො උපාසකො සාවත්ථියං තං කරණීයං තීරෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො තං උපාසකං භගවා එතදවොච: "චිරස්සං ඛො ත්වං උපාසක, ඉමං පරියායමකාසි යදිදං ඉධාගමනායා"ති.

"චිරපටිකාහං භන්තෙ භගවන්තං දස්සනාය උපසඞ්කමිතුකාමො, අපි චාහං කෙහිචි කෙහිචි කිච්චකරණීයෙහි ව්‍යාවටො. එවාහං නාසක්ඛිං භගවන්තං දස්සනාය උපසඞ්කමිතු"න්ති.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

සුඛං වත තස්ස න හොති කිඤ්චි
සඞ්ඛාතධම්මස්ස බහුස්සුතස්ස,
සකිඤ්චනං පස්ස විහඤ්ඤමානං
ජනො ජනස්මිං පටිබන්ධරූපො[1]ති.

2. 6.

ගබ්භිනිසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ.

තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස පරිබ්බාජකස්ස දහරා මාණවිකා පජාපතී හොති ගබ්භිනී උපවිජඤ්ඤා.

අථ ඛො සා පරිබ්බාජිකා තං පරිබ්බාජකං එතදවොච: "ගච්ඡ ත්වං බ්‍රාහ්මණ, තෙලං ආහර, යං මෙ විජාතාය භවිස්සතී"ති. එවං වුත්තෙ සො පරිබ්බාජකො තං පරිබ්බාජිකං එතදවොච: "කුතො පනාහං භොති තෙලං ආහරාමී"ති. දුතියම්පි ඛො සා පරිබ්බාජිකා තං පරිබ්බාජකං එතදවොච: "ගච්ඡ ත්වං බ්‍රාහ්මණ, තෙලං ආහර, යං මෙ විජාතාය භවිස්සතී"ති. දුතියම්පි ඛො සො පරිබ්බාජකො තං පරිබ්බාජිකං එතදවොච: "කුතො පනාහං භොති තෙලං ආහරාමී"ති. තතියම්පි ඛො සා පරිබ්බාජිකා තං පරිබ්බාජකං එතදවොච: "ගච්ඡ ත්වං බ්‍රාහ්මණ, තෙලං ආහර, යං මෙ විජාතාය භවිස්සතී"ති.

---

1 පටිබද්ධරූපො. සී. මු.

2. තෙන ඛො පන සමයෙන රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස කොට්ඨාගාරෙ සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා සප්පිස්ස වා තෙලස්ස වා යාවදත්ථං පාතුං දීයති නො නීහරිතුං.

අථ ඛො තස්ස පරිබ්බාජකස්ස එතදහොසි: "රඤ්ඤො ඛො පන[1] පසෙනදිස්ස කොසලස්ස කොට්ඨාගාරෙ සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා සප්පිස්ස වා තෙලස්ස වා යාවදත්ථං පාතුං දීයති නො නීහරිතුං. යන්නූනාහං රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස කොට්ඨාගාරං ගන්ත්වා තෙලස්ස යාවදත්ථං පිවිත්වා ඝරං ආගන්ත්වා උග්ගිරිත්වාන[2] දදෙය්‍යං, යං ඉමිස්සා විජාතාය භවිස්සතී"ති.

අථ ඛො සො පරිබ්බාජකො රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස කොට්ඨාගාරං ගන්ත්වා තෙලස්ස යාවදත්ථං පිවිත්වා ඝරං ආගන්ත්වා නෙව සක්කොති උද්ධං කාතුං, න පන අධො. සො දුක්ඛාහි තිබ්බාහි ඛරාහි කටුකාහි වෙදනාහි ඵුට්ඨො ආවට්ටති, පරිවට්ටති.

අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. අද්දසා ඛො භගවා තං පරිබ්බාජකං දුක්ඛාහි තිබ්බාහි ඛරාහි කටුකාහි වෙදනාහි ඵුට්ඨං ආවට්ටමානං පරිවට්ටමානං.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

සුඛිනො වත යෙ අකිඤ්චනා
වෙදගුනො හි ජනා අකිඤ්චනා,
සකිඤ්චනං පස්ස විහඤ්ඤමානං
ජනො ජනස්මිං පටිබද්ධචිත්තො[3]ති.

2. 7.

එකපුත්තසුත්තං.

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ.

තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස උපාසකස්ස එකපුත්තකො පියො මනාපො කාලඞ්කතො හොති. අථ ඛො සම්බහුලා උපාසකා අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසා දිවා දිවස්ස යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නෙ ඛො තෙ උපාසකෙ භගවා එතදවොච: "කින්නු ඛො තුම්හෙ උපාසකා, අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසා ඉධූපසඞ්කන්තා දිවා දිවස්සා"ති.

එවං වුත්තෙ සො උපාසකො භගවන්තං එතදවොච: "මය්හං ඛො භන්තෙ එකපුත්තකො පියො මනාපො කාලඞ්කතො. තෙන මයං අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසා ඉධූපසඞ්කන්තා දිවා දිවස්සා"ති.

---

1. රඤ්ඤා ඛො. මජසං. 2 උච්චාදිත්වා. අට්ඨකථා. උච්ඡඩ්ඩිත්වාන. මජසං. 3 පටිබද්ධචිත්තා. සී.මු.

අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

පියරූපස්සාදගථිතාසෙ[1] දෙවකායා පුථූ මනුස්සා ච,
අඝාවිනො පරිජුන්නා මච්චුරාජස්ස වසං ගච්ඡන්ති.

යෙ වෙ දිවා ච රත්තො ච අප්පමත්තා ජහන්ති පියරූපං,
තෙ වෙ ඛනන්ති අඝමූලං මච්චුනො ආමිසං දුරතිවත්තන්ති.

2. 8.

සුප්පවාසාසුත්තං.

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **කුණ්ඩියායං**[2] විහරති **කුණ්ඩධානවනෙ.** තෙන ඛො පන සමයෙන **සුප්පවාසා** කොලියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙති සත්තාහං මූළ්හගබ්භා. සා දුක්ඛාහි තිබ්බාහි ඛරාහි කටුකාහි වෙදනාහි ඵුට්ඨා තීහි විතක්කෙහි අධිවාසෙති:

“සම්මාසම්බුද්ධො වත සො භගවා ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති, සුප්පටිපන්නො වත තස්ස භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය පටිපන්නො. සුසුඛං වත තං නිබ්බානං යත්ථිදං[3] එවරූපං දුක්ඛං න සංවිජ්ජතී”ති.

අථ ඛො සුප්පවාසා කොලියධීතා සාමිකං ආමන්තෙසි: “එහි ත්වං අය්‍යපුත්ත, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කම. උපසඞ්කමිත්වා මම වචනෙන භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දාහි. අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරං පුච්ඡ: “සුප්පවාසා භන්තෙ කොලියධීතා භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දති. අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරං පුච්ඡතී”ති. එවඤ්ච වදෙහි: “සුප්පවාසා භන්තෙ කොලියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙති, සත්තාහං මූළ්හගබ්භා. සා දුක්ඛාහි තිබ්බාහි ඛරාහි කටුකාහි වෙදනාහි ඵුට්ඨා තීහි විතක්කෙහි අධිවාසෙති: “සම්මාසම්බුද්ධො වත සො භගවා, යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති. සුප්පටිපන්නො වත තස්ස භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය පටිපන්නො. සුසුඛං වත තං නිබ්බානං, යත්ථිදං එවරූපං දුක්ඛං න සංවිජ්ජතී”ති.

---

1 පියරූපා සාතගථිතාසෙ-සී. 2. කුණ්ඩිකායං-මජසං. 3. යදිදං-මජසං.

3. පරමන්ති ඛො සො කොලියපුත්තො සුප්පවාසාය කොලියධීතාය පටිස්සුණිත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො කොලියපුත්තො භගවන්තං එතදවොච:

“සුප්පවාසා භන්තෙ කොලියධීතා භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දති, අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරං පුච්ඡතීති. එවඤ්ච වදෙති: ‘සුප්පවාසා භන්තෙ කොලියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙති සත්තාහං මූළ්හගබ්භා සා දුක්ඛාහි තිබ්බාහි ඛරාහි කටුකාහි වෙදනාහි ඵුට්ඨා තීහි විතක්කෙහි අධිවාසෙති: ‘සම්මාසම්බුද්ධො වත සො භගවා, යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති. සුප්පටිපන්නො වත තස්ස භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය පටිපන්නො. සුසුඛං වත තං නිබ්බානං, යත්ථිදං එවරූපං දුක්ඛං න සංවිජ්ජතී”ති.

“සුඛිනී හොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා අරොගා, අරොගං පුත්තං විජායතූ”ති. සහ වචනා ච පන භගවතො සුප්පවාසා කොලියධීතා සුඛිනී අරොගා අරොගං පුත්තං විජායි.

‘එවං භන්තෙ’ති ඛො සො කොලියපුත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සකං ඝරං පච්චාගාසි.

අද්දසා ඛො කොලියපුත්තො සුප්පවාසං කොලියධීතරං සුඛිනිං අරොගං, අරොගං පුත්තං විජාතං. දිස්වානස්ස එතදහොසි: “අච්ඡරියං වත භො, අබ්භුතං වත භො, තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා, යත්‍ර හි-නාමායං සුප්පවාසා කොලියධීතා සහ වචනා ච පන භගවතො සුඛිනී අරොගා අරොගං පුත්තං විජායිස්සතී”ති. අත්තමනො පමුදිතො පීතිසොමනස්සජාතො අහොසි.

අථ ඛො සුප්පවාසා කොලියධීතා සාමිකං ආමන්තෙසි: “එහි ත්වං අය්‍යපුත්ත, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කම, උපසඞ්කමිත්වා මම වචනෙන භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දහි, සුප්පවාසා භන්තෙ කොලියධීතා භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දතී”ති. එවඤ්ච වදෙහි: “සුප්පවාසා භන්තෙ කොලියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙසි, සත්තාහං මූළ්හගබ්භා. සා එතරහි සුඛිනී අරොගා, අරොගං පුත්තං විජාතා. සා සත්තාහං බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං භත්තෙන නිමන්තෙති. අධිවාසෙතු කිර භන්තෙ භගවා සුප්පවාසාය කොලියධීතාය සත්ත භත්තානි සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙනා”ති.

6. පරමන්ති ඛො සො කොලියපුත්තො සුප්පවාසාය කොලියධීතාය පටිස්සුණිත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවා-දෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො කොලියපුත්තො භගවන්තං එතදවොච: "සුප්පවාසා භන්තෙ කොලියධීතා භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දති. එවඤ්ච වදෙති: සුප්පාවාසා භන්තෙ කොලියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙසි. සත්තාහං මූළ්හගබ්භා. සා එතරහි සුඛිනී අරොගා අරොගං පුත්තං විජාතා. සා සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං භත්තෙන නිමන්තෙති. අධිවාසෙතු කිර භන්තෙ භගවා සුප්පවාසාය කොලිය-ධීතාය සත්ත භත්තානි සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙනා"ති.

7. තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරෙන උපාසකෙන බුද්ධප්පමුඛො භික්ඛුසඞ්ඝො ස්වාතනාය භත්තෙන නිමන්තිතො හොති. සො ච උපාසකො ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානස්ස උපට්ඨාකො හොති. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං ආමන්තෙසි: "එහි ත්වං මොග්ගල්ලාන, යෙන සො උපාසකො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාසි;[1] උපසඞ්කමිත්වා තං උපාසකං එවං වදෙහි: "සුප්පවාසා ආවුසො කොලියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙසි, සත්තාහං මූළ්හගබ්භා. සා එතරහි සුඛිනී අරොගා අරොගං පුත්තං විජාතා. සා සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං භත්තෙන නිමන්තෙති. කරොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා සත්තභත්තානි. පච්ඡා සො කරිස්සති.[2] තුය්හෙසො උපට්ඨා-කො"ති.

8. එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො භගවතො පටිස්සුණිත්වා යෙන සො උපාසකො, තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තං උපාසකං එතදවොච: "සුප්පවාසා ආවුසො කොලියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙසි. සත්තාහං මූළ්හගබ්භා. සා එතරහි සුඛිනී, අරොගා, අරොගං පුත්තං විජාතා. සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං භත්තෙන නිමන්තෙති. කරොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා සත්තභත්තානි. පච්ඡා ත්වං කරිස්සසී[2]"ති. "සචෙ මෙ භන්තෙ අය්‍යො මහාමොග්ගල්ලානො තිණ්ණං ධම්මානං පාටිභොගො භොගානඤ්ච ජීවිතස්ස ච සද්ධාය ච, කරොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා සත්ත-භත්තානි. පච්ඡා අහං කරිස්සාමී"ති. "ද්වින්නං ඛො තෙ අහං ආවුසො ධම්මානං පාටිභොගො භොගානඤ්ච, ජීවිතස්ස ච. සද්ධාය පන ත්වංයෙව පාටිභොගො"ති. "සචෙ මෙ භන්තෙ අය්‍යො මහාමොග්ගල්ලානො ද්වින්නං ධම්මානං පාටිභොගො භොගානඤ්ච, ජීවිතස්ස ච. කරොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා සත්තභත්තානි. පච්ඡා අහං කරිස්සාමී"ති.

1. තෙනුපසඞ්කම, ම. 2. පච්ඡා ත්වං කරිස්සසී'ති සස්සූපෙති, ම

අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං උපාසකං සඤ්ඤාපෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච:

“සඤ්ඤත්තො භන්තෙ සො උපාසකො මයා, කරොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා සත්තභත්තානි, පච්ඡා සො කරිස්සතී”ති.

9. අථ ඛො සුප්පවාසා කොලියධීතා සත්තාහං බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙසි, සම්පවාරෙසි. තඤ්ච දාරකං භගවන්තං වන්දාපෙසි, සබ්බඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝං.

10. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො තං දාරකං එතදවොච: “කච්චි තෙ දාරක, ඛමනීයං, කච්චි යාපනීයං, කච්චි න කිඤ්චි දුක්ඛ”න්ති. “කුතො මෙ භන්තෙ සාරිපුත්ත, ඛමනීයං. කුතො යාපනීයං. සත්තවස්සානි මෙ ලොහිතකුම්භියං[1] වුත්ථානී”ති.

11. අථ ඛො සුප්පවාසා කොලියධීතා “පුත්තො මෙ ධම්මසෙනාපතිනා සද්ධිං මන්තෙතී”ති, අත්තමනා පමුදිතා[2] පීතිසොමනස්සජාතා අහොසි.

12. අථ ඛො භගවා සුප්පවාසං කොලියධීතරං අත්තමනං පමුදිතං[3] පීතිසොමනස්සජාතං දිස්වා[4] සුප්පවාසං කොලියධීතරං එතදවොච: “ඉච්ඡෙය්‍යාසි ත්වං සුප්පවාසෙ, අඤ්ඤම්පි එවරූපං පුත්ත”න්ති. “ඉච්ඡෙය්‍යාමහං භගවා අඤ්ඤානි’පි එවරූපානි සත්ත පුත්තානී”ති.

13. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“අසාතං සාතරූපෙන පියරූපෙන අප්පියං,
දුක්ඛං සුඛස්ස රූපෙන පමත්තමතිවත්තතී”ති.

2. 9.

විසාඛාසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන විසාඛාය මිගාරමාතුයා කොචිදෙව අත්ථො රඤ්ඤෙ පසෙනදිම්හි කොසලෙ පටිබද්ධො හොති. තං රාජා පසෙනදි කොසලො න යථාධිප්පායං තීරෙති.

අථ ඛො විසාඛා මිගාරමාතා දිවාදිවස්ස යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො විසාඛං මිගාරමාතරං භගවා එතදවොච: “හන්ද කුතො නු ත්වං විසාඛෙ, ආගච්ඡසි දිවාදිවස්සා”ති.

---

1. සත්ත මෙ වස්සානි ලොහිතකුම්භියා - ම. 2. පමොදිතා - ම. 3. පමොදිතං - ම.
4. විදිත්වා - ම.

“ඉධ මෙ භන්තෙ කොචිදෙව අත්ථො රඤ්ඤෙ පසෙනදිම්හි කොසලෙ පටිබද්ධො හොති. තං රාජා පසෙනදී කොසලො න යථාධිප්පායං තීරෙතී”ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“සබ්බං පරවසං දුක්ඛං සබ්බං ඉස්සරියං සුඛං,
සාධාරණෙ විහඤ්ඤන්ති යොගා හි දුරතික්කමා”ති.

2. 10.

භද්දියසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා අනුපියායං විහරති අම්බවනෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා භද්දියො කාළිගොධාය පුත්තො අරඤ්ඤගතො’පි රුක්ඛමූලගතො’පි සුඤ්ඤාගාරගතො’පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙති: “අහො සුඛං, අහො සුඛ”න්ති. අස්සොසුං ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ ආයස්මතො භද්දියස්ස කාළිගොධාය පුත්තස්ස අරඤ්ඤගතස්ස’පි රුක්ඛමූලගතස්ස’පි සුඤ්ඤාගාරගතස්ස’පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙන්තස්ස “අහො සුඛං අහො සුඛ”න්ති. සුත්වාන තෙසං එතදහොසි: “නිස්සංසයං ඛො ආවුසො ආයස්මා භද්දියො කාළිගොධාය පුත්තො අනභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරති, යං’ස පුබ්බෙ අගාරියභූතස්ස රජ්ජසුඛං, සො තමනුස්සරමානො අරඤ්ඤගතො’පි රුක්ඛමූලගතො’පි සුඤ්ඤාගාරගතො’පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙති: අහො සුඛං අහො සුඛ”න්ති.

2. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: “ආයස්මා භන්තෙ භද්දියො කාළිගොධාය පුත්තො අරඤ්ඤගතො’පි රුක්ඛමූලගතො’පි සුඤ්ඤාගාරගතො’පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙති: “අහො සුඛං අහො සුඛ”න්ති. නිස්සංසයං ඛො භන්තෙ ආයස්මා භද්දියො කාළිගොධාය පුත්තො අනභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරති, යං’ස පුබ්බෙ අගාරියභූතස්ස රජ්ජසුඛං, සො තමනුස්සරමානො අරඤ්ඤගතො’පි රුක්ඛමූලගතො’පි සුඤ්ඤාගාරගතො’පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙති: “අහො සුඛං අහො සුඛ”න්ති.

3. අථ ඛො භගවා අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආමන්තෙසි: “එහි ත්වං භික්ඛු, මම වචනෙන භද්දියං භික්ඛුං ආමන්තෙහි: සත්ථා තං ආවුසො භද්දිය ආමන්තෙතී”ති.

"එවං භන්තෙ"ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො පටිස්සුත්වා යෙනායස්මා භද්දියො කාළිගොධාය පුත්තො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං භද්දියං කාළිගොධාය පුත්තං එතදවොච "සත්ථා තං ආවුසො භද්දිය, ආමන්තෙතී"ති.

"එවමාවුසො"ති ඛො ආයස්මා භද්දියො කාළිගොධාය පුත්තො තස්ස භික්ඛුනො පටිස්සුත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං භද්දියං කාළිගොධාය පුත්තං භගවා එතදවොච: "සච්චං කිර ත්වං භද්දිය, අරඤ්ඤගතො'පි රුක්ඛමූලගතො'පි සුඤ්ඤාගාරගතො'පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙසි: අහො සුඛං අහො සුඛ"න්ති. 'එවං භන්තෙ"ති. කිං පන ත්වං භද්දිය, අත්ථවසං සම්පස්සමානො අරඤ්ඤගතො'පි රුක්ඛමූලගතො'පි සුඤ්ඤාගාර-ගතො'පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙසි: 'අහො සුඛං අහො සුඛ'න්ති.

"පුබ්බෙ මෙ භන්තෙ අගාරියභූතස්ස රජ්ජං කාරෙන්තස්ස අන්තො'පි අන්තෙපුරෙ රක්ඛා සුසංවිහිතා අහොසි. බහි'පි අන්තෙපුරෙ රක්ඛා සුසංවිහිතා අහොසි. අන්තො'පි නගරෙ රක්ඛා සුසංවිහිතා අහොසි. බහි'පි නගරෙ රක්ඛා සුසංවිහිතා අහොසි. අන්තො'පි ජනපදෙ රක්ඛා සුසංවිහිතා අහොසි බහි'පි ජනපදෙ රක්ඛා සුසංවිහිතා අහොසි. සො ඛො අහං භන්තෙ එවං රක්ඛිත-ගොපිතො සන්තො භීතො උබ්බිග්ගො උස්සඞ්කී උත්‍රාසී[1] විහාසිං. එතරහි ඛො පනාහං භන්තෙ අරඤ්ඤගතො'පි රුක්ඛමූලගතො'පි සුඤ්ඤාගාරගතො'පි එකො අභීතො අනුබ්බිග්ගො අනුස්සඞ්කී අනුත්‍රාසී[2] අප්පොස්සුක්කො පන්නලොමො පරදවුත්තො[3] මිගභූතෙන චෙතසා විහරාමි. ඉදං ඛො අහං භන්තෙ අත්ථවසං සම්පස්සමානො අරඤ්ඤගතො'පි රුක්ඛමූලගතො'පි සුඤ්ඤාගාරගතො'පි අභික්ඛණං උදානං උදානෙමි:[4] "අහො සුඛං අහො සුඛ"න්ති.

4. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යස්සන්තරතො න සන්ති කොපා
ඉති භවාභවතඤ්ච වීතිවත්තො,
තං විගතභයං සුඛිං අසොකං
දෙවා නානුභවන්ති දස්සනායා"ති.

මුචලින්දවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං:

මුචලින්දො රාජා දණ්ඩෙන සක්කාරෙ උපාසකෙන ච
ගබ්භිනී එකපුත්තො ච සුප්පවාසා විසාඛා ච
කාළිගොධාය භද්දියොති

1. උත්‍රාසො - ම. 2. අනුත්‍රාසො - ම. 3. පරදුත්තො - සී මු. 4. උදානෙසි. - සීමු.

නන්දවග්ගො තතියො

3. 1.

කම්මසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පුරාණකම්මවිපාකජං දුක්ඛං තිබ්බං[1] ඛරං කටුකං වෙදනං අධිවාසෙන්තො සතො සම්පජානො අවිහඤ්ඤමානො.

2. අද්දසා ඛො භගවා තං භික්ඛුං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පුරාණකම්මවිපාකජං දුක්ඛං තිබ්බං[1] ඛරං කටුකං වෙදනං අධිවාසෙන්තං සතං සම්පජානං අවිහඤ්ඤමානං.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"සබ්බකම්මජහස්ස භික්ඛුනො ධුනමානස්ස පුරෙකතං රජං,
අමමස්ස ඨිතස්ස තාදිනො අත්ථො නත්ථි ජනං ලපෙතවෙ"ති.

3. 2.

නන්දසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **නන්දො**, භගවතො භාතා මාතුච්ඡාපුත්තො සම්බහුලානං භික්ඛූනං එවමාරොචෙති: "අනභිරතො අහං ආවුසො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි. න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාරෙතුං, සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමී"ති.

2. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච: "ආයස්මා භන්තෙ නන්දො භගවතො භාතා මාතුච්ඡාපුත්තො සම්බහුලානං භික්ඛූනං එවමාරොචෙති. "අනභිරතො අහං ආවුසො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි. න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාරෙතුං. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමී"ති.

3. අථ ඛො භගවා අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආමන්තෙසි: "එහි ත්වං භික්ඛු, මම වචනෙන නන්දං භික්ඛුං ආමන්තෙහි "සත්ථා තං ආවුසො නන්ද, ආමන්තෙතී"ති. 'එවං භන්තෙ'ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො පටිස්සුත්වා යෙනායස්මා නන්දො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං නන්දං එතදවොච: "සත්ථා තං ආවුසො නන්ද, ආමන්තෙතී"ති.

---

1. තිප්පං - සී

4. ‘එවමාවුසො’ති ඛො ආයස්මා නන්දො තස්ස භික්ඛුනො පටිස්සුත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං නන්දං භගවා එතදවොච: සච්චං කිර ත්වං නන්ද, සම්බහුලානං භික්ඛූනං එවමාරොචෙසි “අනභිරතො අහං ආවුසො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි. න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාරෙතුං. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමීති. “එවං භන්තෙ”ති. “කිස්ස පන ත්වං නන්ද, අනභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරසි? න සක්කොසි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාරෙතුං සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සසී?”ති. “සාකියානී මං භන්තෙ ජනපදකල්‍යාණී ඝරා නික්ඛමන්තස්ස උපඩ්ඪුල්ලිඛිතෙහි[1] කෙසෙහි අපලොකෙත්වා මං එතදවොච: “තුවටං ඛො අය්‍යපුත්ත, ආගච්ඡෙය්‍යාසී”ති. සො ඛො අහං භන්තෙ තමනුස්සරමානො අනභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි. න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාරෙතුං. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමී”ති.

5. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දං බාහාය[2] ගහෙත්වා සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්මිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සම්මිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙව ජෙතවනෙ අන්තරහිතො දෙවෙසු තාවතිංසෙසු පාතුරහොසි.

6. තෙන ඛො පන සමයෙන පඤ්චමත්තානි අච්ඡරාසතානි සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස උපට්ඨානං ආගතානි හොන්ති කකුටපාදානි. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දං ආමන්තෙසි: “පස්සසි නො ත්වං නන්ද, ඉමානි පඤ්ච අච්ඡරාසතානි කකුටපාදානි?”ති. “එවං භන්තෙ”ති.

7. තං කිං මඤ්ඤසි නන්ද, කතමා නු ඛො අභිරූපතරා ච දස්සනීයතරා ච පාසාදිකතරා ච, සාකියානී වා ජනපදකල්‍යාණී ඉමානි වා පඤ්ච අච්ඡරාසතානි කකුටපාදානී?”ති.

“සෙය්‍යථාපි භන්තෙ පලුට්ඨමක්කටී කණ්ණනාසච්ඡින්නා. එවමෙව ඛො භන්තෙ සාකියානී ජනපදකල්‍යාණී ඉමෙසං පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං උපනිධාය සඞ්ඛම්පි න උපෙති, කලම්පි න උපෙති, කලභාගම්පි න උපෙති,[3] උපනිධිම්පි න උපෙති. අථ ඛො ඉමානි පඤ්ච අච්ඡරාසතානි අභිරූපතරානි චෙව දස්සනීයතරානි ච පාසාදිකතරානි චා”ති.

“අභිරම නන්ද, අභිරම නන්ද, අහං තෙ පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරා-සතානං පටිලාභාය කකුටපාදාන”න්ති.

“සචෙ මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදානං, අභිරමිස්සාමහං භන්තෙ භගවති බ්‍රහ්මචරියෙ”ති.

1. උපඩ්ඪලිඛිතෙහි, ම. අඩ්ඪුල්ලිඛිතෙහි, සී. 2 බාහායං, ම. 3. සඞ්ඛ්‍යම්පි නොපෙති කලභාගම්පි නොපෙති, ම.

8. අථ බො භගවා ආයස්මන්තං නන්දං බාහාය ගහෙත්වා සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙව දෙවෙසු තාවතිංසෙසු අන්තරහිතො ජෙතවනෙ පාතුරහොසි.

9. අස්සොසුං බො භික්ඛූ "ආයස්මා කිර නන්දො භගවතො භාතා මාතුච්ඡාපුත්තො අච්ඡරානං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං චරති, භගවා කිරස්ස පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදාන"න්ති. අථ බො ආයස්මතො නන්දස්ස සහායකා භික්ඛූ ආයස්මන්තං නන්දං භතකවාදෙන ච උපක්කිතකවාදෙන ච සමුදාචරන්ති. "භතකො කිරායස්මා නන්දො, උපක්කිතකො කිරායස්මා නන්දො, අච්ඡරානං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං චරති. භගවා කිරස්ස පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදාන"න්ති.

10. අථ බො ආයස්මා නන්දො සහායකානං භික්ඛූනං භතකවාදෙන ච උපක්කිතකවාදෙන ච අට්ටීයමානො හරායමානො ජිගුච්ඡමානො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො න චිරස්සෙව යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති. තදනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි. "ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං; කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා"ති අබ්භඤ්ඤාසි. අඤ්ඤතරො ච බො පනායස්මා නන්දො අරහතං අහොසි.

11. අථ බො අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා බො සා දෙවතා භගවන්තං එතදවොච: "ආයස්මා භන්තෙ නන්දො භගවතො භාතා මාතුච්ඡාපුත්තො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී"ති. භගවතො'පි බො ඤාණං උදපාදි: "නන්දො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී"ති.

12. අථ බො ආයස්මා නන්දො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො බො ආයස්මා නන්දො භගවන්තං එතදවොච: "යං මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගො, පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදානං. මුඤ්චාමහං භන්තෙ භගවන්තං එතස්මා පටිස්සවා"ති. මයාපි බො තෙ නන්ද[1] චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො: "නන්දො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී"ති.

---

1. මයාපි බො නන්ද, ම

13. දෙවතාපි මෙ එතමත්ථං ආරොචෙසි: "ආයස්මා භන්තෙ නන්දො භගවතො භාතා මාතුච්ඡාපුත්තො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී"ති. යදෙව ඛො තෙ නන්ද අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්තං,[1] අථාහං මුත්තො එතස්මා පටිස්සවා"ති.

14. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යස්ස නිත්තිණ්ණො පඞ්කො ච[2] මද්දිතො කාමකණ්ටකො,
මොහක්ඛයං අනුප්පත්තො සුඛදුක්ඛෙසු න වෙධති ස භික්ඛූ"ති.[3]

3. 3.

යසොජසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන යසොජපමුඛානි පඤ්චමත්තානි භික්ඛුසතානි සාවත්ථිං අනුප්පත්තානි හොන්ති, භගවන්තං දස්සනාය. තෙ ච ඛො[4] ආගන්තුකා භික්ඛූ නෙවාසිකෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං පටිසම්මොදමානා සෙනාසනානි පඤ්ඤපයමානා පත්තචීවරානි පටිසාමයමානා උච්චාසද්දා මහාසද්දා[5] අහෙසුං. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: 'කෙ පනෙතෙ ආනන්ද, උච්චාසද්දාමහාසද්දා[5] කෙවට්ටා මඤ්ඤෙ මච්ඡවිලොපෙ'?ති.

"එතානි භන්තෙ යසොජපමුඛානි පඤ්චමත්තානි භික්ඛුසතානි සාවත්ථිං අනුප්පත්තානි භගවන්තං දස්සනාය. තෙ'තෙ ආගන්තුකා භික්ඛූ නෙවාසිකෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං පටිසම්මොදමානා සෙනාසනානි පඤ්ඤපයමානා පත්තචීවරානි පටිසාමයමානා උච්චාසද්දා මහාසද්දා"ති.

'තෙනහානන්ද මම වචනෙන තෙ භික්ඛූ ආමන්තෙහි "සත්ථා ආයස්මන්තෙ ආමන්තෙතී"'ති. 'එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා යෙන තෙ භික්ඛූ තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තෙ භික්ඛූ එතදවොච: 'සත්ථා ආයස්මන්තෙ ආමන්තෙතී'ති.

'එවමාවුසො'ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො ආනන්දස්ස පටිස්සුත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නෙ ඛො තෙ භික්ඛූ භගවා එතදවොච: "කින්නු තුම්හෙ භික්ඛවෙ උච්චාසද්දා මහාසද්දා කෙවට්ටා මඤ්ඤෙ මච්ඡවිලොපෙ"ති.

---

1. විමුච්චි, - මජ්සං. 2. යස්ස නිත්තිණ්ණො කාමපඞ්කො, ධම්මපදට්ඨකථා 3. සුඛදුක්ඛෙ න වෙධති, මජ්සං. 4. තෙ ඛ. - සී. මු. 5. උච්චාසද්ද මහාසද්ද, මජ්සං.

2. එවං වුත්තෙ ආයස්මා යසොජො භගවන්තං එතදවොච: "ඉමානි භන්තෙ පඤ්චමත්තානි භික්ඛුසතානි සාවත්ථිං අනුප්පත්තානි භගවන්තං දස්සනාය. තෙ'මෙ ආගන්තුකා භික්ඛූ නෙවාසිකෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං පටිසම්මොදමානා සෙනාසනානි පඤ්ඤපයමානා පත්තචීවරානි පටිසාමයමානා උච්චාසද්දා මහාසද්දා"[2]ති.

"ගච්ඡථ භික්ඛවෙ, වො පනාමෙමි. න වො මම සන්තිකෙ වත්ථබ්බ"න්ති.

"එවං භන්තෙ"ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පටිස්සුත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්ත-චීවරමාදාය යෙන වජ්ජී, තෙන චාරිකං පක්කමිංසු. වජ්ජීසු අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානා යෙන වග්ගුමුදා නදී, තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා වග්ගුමුදාය නදියා තීරෙ පණ්ණකුටියො කරිත්වා වස්සං උපගච්ඡිංසු.

3. අථ ඛො ආයස්මා යසොජො වස්සූපගතො භික්ඛූ ආමන්තෙසි: "භගවතා මයං ආවුසො පණාමිතා අත්ථකාමෙන හිතෙසිනා අනුකම්පකෙන අනුකම්පං උපාදාය. හන්ද මයං ආවුසො තථා විහාරං කප්පෙම, යථා නො විහරතං භගවා අත්තමනො අස්සා"ති.

'එවමාවුසො'ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො යසොජස්ස පච්චස්සොසුං. අථ ඛො තෙ භික්ඛූ වූපකට්ඨා අප්පමත්තා ආතාපිනො පහිතත්තා විහරන්තා තෙනෙවන්තරවස්සෙන සබ්බෙව තිස්සො විජ්ජා සච්ඡාකංසු.

4. අථ ඛො භගවා සාවත්ථියං යථාභිරන්තං විහරිත්වා යෙන වෙසාලි තෙන චාරිකං පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන වෙසාලි තදවසරි. තත්‍ර සුදං භගවා වෙසාලියං විහරති මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං. අථ ඛො භගවා වග්ගුමුදාතීරියානං භික්ඛූනං චෙතසා චෙතො පරිච්ච මනසි කරිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: "ආලොකජාතා විය මෙ ආනන්ද, එසා දිසා. ඔභාසජාතා විය මෙ ආනන්ද, එසා දිසා. යස්සං දිසායං වග්ගුමුදාතීරියා භික්ඛූ විහරන්ති. ගන්තුං අප්පටිකූලාසි මෙ මනසි කාතුං. පහිණෙය්‍යාසි ත්වං ආනන්ද වග්ගුමුදාතීරියානං භික්ඛූනං සන්තිකෙ දූතං, සත්ථා ආයස්මන්තෙ ආමන්තෙති. සත්ථා ආයස්මන්තානං දස්සනකාමො"ති.

'එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා යෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා තං භික්ඛුං එතදවොච: "එහි ත්වං ආවුසො. යෙන වග්ගුමුදාතීරියා භික්ඛූ, තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාසි[1] උපසඞ්කමිත්වා වග්ගුමුදාතීරියෙ භික්ඛූ එවං වදෙහි: සත්ථා ආයස්මන්තෙ ආමන්තෙති. සත්ථා ආයස්මන්තානං දස්සනකාමො"ති.

1. උපසඞ්කම, ම.

“එවමාවුසො”ති ඛො සො භික්ඛු ආයස්මතො ආනන්දස්ස පටිස්සුත්වා සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්මිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සම්මිඤ්ජෙය්‍ය. එවමෙව මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං අන්තරහිතො වග්ගුමුදාය නදියා තීරෙ තෙසං භික්ඛූනං පුරතො පාතුරහොසි. අථ ඛො සො භික්ඛු වග්ගුමුදාතීරියෙ භික්ඛූ එතදවොච: “සත්ථා ආයස්මන්තෙ ආමන්තෙති, සත්ථා ආයස්මන්තානං දස්සනකාමො”ති.

‘එවමාවුසො’ති ඛො තෙ භික්ඛූ තස්ස භික්ඛුනො පටිස්සුත්වා සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්මිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සම්මිඤ්ජෙය්‍ය. එවමෙව වග්ගුමුදාය නදියා තීරෙ අන්තරහිතා මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං භගවතො සම්මුඛෙ පාතුරහෙසුං.

5. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා ආනෙඤ්ජෙන සමාධිනා නිසින්නො හොති. අථ ඛො තෙසං භික්ඛූනං එතදහොසි “කතමෙන නු ඛො භගවා විහාරෙන එතරහි විහරතී”ති. අථ ඛො තෙසං භික්ඛූනං එතදහොසි: “ආනෙඤ්ජෙන ඛො භගවා විහාරෙන එතරහි විහරතී”ති. සබ්බෙව ආනෙඤ්ජෙන සමාධිනා නිසීදිංසු.

6. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පඨමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච: “අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති. නික්ඛන්තො පඨමො යාමො. චිරනිසින්නා ආගන්තුකා භික්ඛූ. පටිසම්මොදතු භන්තෙ භගවා ආගන්තුකෙහි භික්ඛූහී”ති.

7. එවං වුත්තෙ භගවා තුණ්හී අහොසි. දුතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ මජ්ඣිමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච: “අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති. නික්ඛන්තො මජ්ඣිමො යාමො. චිරනිසින්නා ආගන්තුකා භික්ඛූ, පටිසම්මොදතු භන්තෙ භගවා ආගන්තුකෙහි භික්ඛූහී”ති දුතියම්පි ඛො භගවා තුණ්හී අහොසි. තතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධතෙ අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච: “අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති. නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො. උද්ධතො අරුණො. නන්දිමුඛී රත්ති. චිරනිසින්නා ආගන්තුකා භික්ඛූ, පටිසම්මොදතු භන්තෙ භගවා ආගන්තුකෙහි භික්ඛූහී”ති.

අථ ඛො භගවා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: “සචෙ ඛො ත්වං ආනන්ද ජානෙය්‍යාසි, එත්තකම්පි තෙ නප්පටිභාසෙය්‍ය. අහඤ්ච ආනන්ද, ඉමානි ච පඤ්ච භික්ඛුසතානි සබ්බෙව ආනෙඤ්ජසමාධිනා නිසීදිම්හා”ති.

8. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

‘‘යස්ස ජිතො කාමකණ්ටකො
අක්කොසො ච වධො ච බන්ධනඤ්ච,
පබ්බතො විය සො ඨිතො අනෙජො
සුඛදුක්ඛෙසු න වෙධති ස භික්ඛූ’’ති.

3. 4.

සාරිපුත්තසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **සාරිපුත්තො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා.

2 අථ ඛො භගවා **එතමත්ථං** විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

‘‘යථාපි පබ්බතො සෙලො අචලො සුප්පතිට්ඨිතො,
එවං මොහක්ඛයා භික්ඛු පබ්බතො’ව න වෙධතී’’ති.

3. 5.

කොලිතසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය කායගතාය සතියා අජ්ඣත්තං සූපට්ඨිතාය. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය කායගතාය සතියා අජ්ඣත්තං සූපට්ඨිතාය.

2. අථ ඛො භගවා **එතමත්ථං** විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

‘‘සති කායගතා උපට්ඨිතා ඡසු ඵස්සායතනෙසු සංවුතො,
සතතං භික්ඛු සමාහිතො ජඤ්ඤා නිබ්බානමත්තනො’’ති.

3. 6.

පිලින්දිවච්ඡසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **රාජගහෙ** විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **පිලින්දිවච්ඡො**[1] භික්ඛූ වසලවාදෙන සමුදාචරති. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: 'ආයස්මා භන්තෙ පිලින්දිවච්ඡො භික්ඛූ වසලවාදෙන සමුදාචරතී'ති.

2. අථ ඛො භගවා අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආමන්තෙසි: එහි ත්වං භික්ඛු, මම වචනෙන පිලින්දිවච්ඡං භික්ඛුං ආමන්තෙහි: සත්ථා තං ආවුසො පිලින්දිවච්ඡ ආමන්තෙතී'ති. 'එවං භන්තෙ'ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො පටිස්සුත්වා යෙනායස්මා පිලින්දිවච්ඡො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං පිලින්දිවච්ඡං එතදවොච: 'සත්ථා තං ආවුසො ආමන්තෙතී'ති. 'එවමාවුසො'ති ඛො ආයස්මා පිලින්දිවච්ඡො තස්ස භික්ඛුනො පටිස්සුත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං පිලින්දිවච්ඡං භගවා එතදවොච: 'සච්චං කිර ත්වං වච්ඡ, භික්ඛූ වසලවාදෙන සමුදාචරසී'ති. 'එවං භන්තෙ'ති.

3. අථ ඛො භගවා ආයස්මතො පිලින්දිවච්ඡස්ස පුබ්බෙනිවාසං මනසිකරිත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි: "මා ඛො තුම්හෙ භික්ඛවෙ වච්ඡස්ස[2] භික්ඛුනො උජ්ඣායිත්ථ. න භික්ඛවෙ වච්ඡො දොසන්තරො, භික්ඛූ වසලවාදෙන සමුදාචරති. වච්ඡස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනො පඤ්ච ජාතිසතානි අබ්බොකිණ්ණානි බ්‍රාහ්මණකුලෙ පච්චාජාතානි. සො තස්ස වසලවාදො දීඝරත්තං සමුදාචිණ්ණො.[3] තෙනායං වච්ඡො භික්ඛූ වසලවාදෙන සමුදාචරතී"ති.

4. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යම්හි න මායා වසති[4] න මානො
යො වීතලොභො අමමො නිරාසො,
පනුන්නකොධො[5] අභිනිබ්බුතත්තො
සො බ්‍රාහ්මණො සො සමණො ස භික්ඛූ"ති.

3. 7.

කස්සපසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **රාජගහෙ** විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **මහාකස්සපො** පිප්ඵලිගුහායං[6] විහරති. සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති අඤ්ඤතරං සමාධිං සමාපජ්ජිත්වා.

---

1. පිලින්දවච්ඡො, ම. 2. ආයස්මතො වච්ඡස්ස, සී. 3. අජ්ඣාචිණ්ණො, 4. වසන්ති, සාළුවි 5 පණුන්නකොධො, සී 6. සිම්බලිගුහායං, ම පිප්පලිගුහායං, සාළුවි

2. අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨාසි: අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨිතස්ස එතදහොසි: 'යන්නූනාහං රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසෙය්‍ය'න්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි උස්සුක්කං ආපන්නානි හොන්ති, ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පිණ්ඩපාතපටිලාභාය. අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො තානි පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි පටික්ඛිපිත්වා පුබ්බණ්හ-සමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි.

3: තෙන ඛො පන සමයෙන සක්කො දෙවානමින්දො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පිණ්ඩපාතං දාතුකාමො හොති පෙසකාරවණ්ණං අභිනිම්මි-නිත්වා තන්තං විනාති. සුජා[1] අසුරකඤ්ඤා තසරං පූරෙති.

4. අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො රාජගහෙ සපදානං පිණ්ඩාය චරමානො යෙන සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසා ඛො සක්කො දෙවානමින්දො ආයස්මන්තං මහාකස්සපං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන ඝරා නික්ඛමිත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ඝරං පවිසිත්වා ඝටියා ඔදනං උද්ධරිත්වා පත්තං පූරෙත්වා ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පාදාසි. සො අහොසි පිණ්ඩපාතො අනෙකසූපො අනෙකබ්‍යඤ්ජනො අනෙක-සූපරසබ්‍යඤ්ජනො.

5. අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස එතදහොසි: 'කො නු ඛො අයං සත්තො, යස්සායං එවරූපො ඉද්ධානුභාවො'ති. අථ ඛො ආයස්මතො මහා-කස්සපස්ස එතදහොසි: 'සක්කො ඛො අයං දෙවානමින්දො'ති. ඉති විදිත්වා සක්කං දෙවානමින්දං එතදවොච: කතං ඛො තෙ ඉදං කොසිය. මාස්සු පුනපි එවරූපමකාසී'ති.

6. 'අම්හාකම්පි භන්තෙ කස්සප, පුඤ්ඤෙන අත්ථො: අම්හාකම්පි පුඤ්ඤෙන කරණීය''න්ති. අථ ඛො සක්කො දෙවානමින්දො ආයස්මන්තං මහාකස්සපං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙසි: "අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිතං, අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත''න්ති.

7. අස්සොසි ඛො භගවා දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්ත-මානුසිකාය[2] සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙන්තස්ස "අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිතං, අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත''න්ති.

8. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

''පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනො අත්තභරස්ස අනඤ්ඤපොසිනො,
දෙවා පිහයන්ති තාදිනො උපසන්තස්ස සදා සතීමතො''ති

1. සුජාතාති, බහුසු 2. මානුසකාය, බහුසු

3. 8.

පිණ්ඩපාතිකසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලානං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං කරෙරිමණ්ඩලමාළෙ සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරා කථා උදපාදි:

"පිණ්ඩපාතිකො ආවුසො භික්ඛු පිණ්ඩාය චරන්තො ලභති, කාලෙන කාලං මනාපිකෙ චක්ඛුනා රූපෙ පස්සිතුං. ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ සොතෙන සද්දෙ සොතුං. ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ ඝානෙන ගන්ධෙ ඝායිතුං. ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ ජිව්හාය රසෙ සායිතුං. ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ කායෙන ඵොට්ඨබ්බෙ ඵුසිතුං. පිණ්ඩපාතිකො ආවුසො භික්ඛු සක්කතො ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො පිණ්ඩාය චරති. හන්ද ආවුසො මයම්පි පිණ්ඩපාතිකා හොම. මයම්පි ලච්ඡාම කාලෙන කාලං මනාපිකෙ චක්ඛුනා රූපෙ පස්සිතුං. මයම්පි ලච්ඡාම කාලෙන කාලං මනාපිකෙ සොතෙන සද්දෙ සොතුං. මයම්පි ලච්ඡාම කාලෙන කාලං මනාපිකෙ ඝානෙන ගන්ධෙ ඝායිතුං. මයම්පි ලච්ඡාම කාලෙන කාලං මනාපිකෙ ජිව්හාය රසෙ සායිතුං. මයම්පි ලච්ඡාම කාලෙන කාලං මනාපිකෙ කායෙන ඵොට්ඨබ්බෙ ඵුසිතුං. මයම්පි සක්කතා ගරුකතා මානිතා පූජිතා අපචිතා පිණ්ඩාය චරිස්සාමා"ති. අයඤ්චරහි තෙසං භික්ඛූනං අන්තරා කථා හොති විප්පකතා.

2. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන කරෙරිමණ්ඩලමාළො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි: "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්නිසින්නා කා ච පන වො අන්තරා කථා විප්පකතා"ති.

3. ඉධ භන්තෙ අම්හාකං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං කරෙරි-මණ්ඩලමාළෙ සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරා කථා උදපාදි: "පිණ්ඩපාතිකො ආවුසො භික්ඛු පිණ්ඩාය චරන්තො ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ චක්ඛුනා රූපෙ පස්සිතුං ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ සොතෙන සද්දෙ සොතුං. ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ ඝානෙන ගන්ධෙ ඝායිතුං. ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ ජිව්හාය රසෙ සායිතුං ලභති කාලෙන කාලං මනාපිකෙ කායෙන පොට්ඨබ්බෙ ඵුසිතුං. පිණ්ඩපාතිකො ආවුසො භික්ඛු සක්කතො ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො පිණ්ඩාය චරති. හන්ද ආවුසො මයම්පි පිණ්ඩපාතිකා හොම. මයම්පි ලච්ඡාම කාලෙන කාලං මනාපිකෙ චක්ඛුනා රූපෙ පස්සිතුං. -පෙ- මයම්පි ලච්ඡාම කාලෙන කාලං මනාපිකෙ කායෙන ඵොට්ඨබ්බෙ ඵුසිතුං. මයම්පි සක්කතා ගරුකතා මානිතා පූජිතා අපචිතා පිණ්ඩාය චරිස්සාමා"ති අයං ඛො නො භන්තෙ අන්තරා කථා හොති විප්පකතා. අථ ඛො භගවා[1] අනුප්පත්තො"ති.

4. න ඛ්වෙතං භික්ඛවෙ තුම්හාකං පතිරූපං කුලපුත්තානං සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතානං. යං තුම්හෙ එවරූපිං කථං කථෙය්‍යාථ. "සන්නිපතිතානං ඛො භික්ඛවෙ ද්වයං කරණීයං, ධම්මී වා කථා අරියො වා තුණ්හීභාවො"ති.

---

1. අථ භගවා, ම.

5. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනො අත්තභරස්ස අනඤ්ඤපොසිනො,
දෙවා පිහයන්ති තාදිනො නො චෙ සද්දසිලොකනිස්සිතො”ති,

3. 9.

සිප්පසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලානං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං මණ්ඩලමාලෙ සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරා කථා උදපාදි: “කො නු ඛො ආවුසො සිප්පං ජානාති, කො කිං සිප්පං සික්ඛි, කතරං සිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති.

2. තත්‍රෙකච්චෙ එවමාහංසු. “හත්ථිසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “අස්සසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “රථසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ධනුසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ථරුසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “මුද්දාසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ගණනසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “සඞ්ඛානසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ලෙඛාසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “කාවෙය්‍යසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ලොකායතසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති එකච්චෙ එවමාහංසු: “ඛත්තවිජ්ජාසිප්පං[1] සිප්පානං අග්ග”න්ති. අයඤ්චරහි තෙසං භික්ඛූනං අන්තරා කථා හොති විප්පකතා.

3. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන මණ්ඩලමාලො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි: “කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා, කා ච පන වො අන්තරා කථා විප්පකතා”ති.

4. ඉධ භන්තෙ අම්හාකං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං මණ්ඩලමාලෙ සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරා කථා උදපාදි; “කො නු ඛො ආවුසො සිප්පං ජානාති, කො කිං සිප්පං සික්ඛි, කතරං සිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. තත්‍රෙකච්චෙ එවමාහංසු: “හත්ථිසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: ‘අස්සසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “රථසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ධනුසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: ‘ථරුසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “මුද්දාසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ගණනසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “සඞ්ඛානසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ලෙඛාසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “කාවෙය්‍යසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: “ලොකායතසිප්පං සිප්පානං අග්ග”න්ති. එකච්චෙ එවමාහංසු: ඛත්තවිජ්ජා සිප්පං[1] සිප්පානං අග්ග”න්ති. අයං ඛො තෙ භන්තෙ අන්තරා කථා හොති විප්පකතා. අථ ඛො භගවා[2] අනුප්පත්තොති.

---

1. ඛෙත්තවිජ්ජාසිප්පං, සී, ම. 2. අථ භගවා.

5. “නඛ්වෙතං භික්ඛවෙ තුම්හාකං පතිරූපං කුලපුත්තානං සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතානං, යං තුම්හෙ එවරූපිං කථං කථෙය්‍යාථ. සන්නිපතිතානං වො භික්ඛවෙ ද්වයං කරණීයං, “ධම්මී වා කථා අරියො වා තුණ්හීභාවො”ති.

6. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

අසිප්පජීවී ලහු අත්ථකාමො යතින්ද්‍රියො සබ්බධි විප්පමුත්තො,
අනොකසාරී අමමො නිරාසො හිත්වා මානං එකචරො ස භික්ඛූ”ති.

3. 10.

ලොකවොලොකනසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා උරුවෙලායං විහරති නජ්ජා නෙරඤ්ජරාය තීරෙ බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති විමුත්තිසුඛ-පටිසංවෙදී.

2. අථ ඛො භගවා තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං වොලොකෙසි. අද්දසා ඛො භගවා බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං වොලොකෙන්තො සත්තෙ අනෙකෙහි සන්තාපෙහි සන්තප්පමානෙ අනෙකෙහි ච පරිළාහෙහි පරිඩය්හමානෙ රාගජෙහිපි දොසජෙහිපි මොහජෙහිපිති.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“අයං ලොකො සන්තාපජාතො ඵස්සපරෙතො රොගං වදති අත්තතො,
යෙන යෙන හි මඤ්ඤති තතො තං හොති අඤ්ඤථා.

අඤ්ඤථාභාවී භවසත්තො ලොකො භවපරෙතො භවමෙවාභිනන්දති,
යදභිනන්දති තං භයං යස්ස භායති තං දුක්ඛං.
භවවිප්පහානාය ඛො පනිදං බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති.

යෙ හි කෙචි සමණා වා
බ්‍රාහ්මණා වා භවෙන භවස්ස
විප්පමොක්ඛමාහංසු
සබ්බෙ තෙ අවිප්පමුත්තා භවස්මාති වදාමි.

යෙ වා පන කෙචි සමණා වා
බ්‍රාහ්මණා වා විභවෙන භවස්ස නිස්සරණමාහංසු
සබ්බෙ තෙ අනිස්සටා භවස්මාති වදාමි.

උපධිං[1] පටිච්ච දුක්ඛමිදං සම්භොති
සබ්බුපාදානක්ඛයා නත්ථි දුක්ඛස්ස සම්භවො
ලොකමිමං පස්ස පුථූ
අවිජ්ජාය පරෙතා භූතා භූතරතා
භවා අපරිමුත්තා.

යෙ හි කෙචි භවා
සබ්බධි සබ්බත්ථතාය[2]
සබ්බෙ තෙ භවා අනිච්චා
දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා.

එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො
භවතණ්හා පහීයති විභවං නාභිනන්දති
සබ්බසො තණ්හානං ඛයා අසෙසවිරාගනිරොධො නිබ්බානං.

තස්ස නිබ්බුතස්ස භික්ඛුනො අනුපාදා පුනබ්භවො න හොති,
අභිභූතො මාරො විජිතසඞ්ගාමො උපච්චගා සබ්බභවානි තාදී"ති.

නන්දවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං:

කම්මං නන්දො යසොජො ච සාරිපුත්තො ච කොලිතො,
පිලින්දි කස්සපො පිණ්ඩො සිප්පං ලොකෙන තෙ දසාති.

මෙඝියවග්ගො චතුත්ථො

4. 1.

මෙඝියසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **චාලිකායං** විහරති **චාලිකෙ** පබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **මෙඝියො** භගවතො උපට්ඨාකො හොති. අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච: 'ඉච්ඡාමහං භන්තෙ **ජන්තුගාමං** පිණ්ඩාය පවිසිතු'න්ති. "යස්සදානි ත්වං මෙඝිය කාලං මඤ්ඤසී"ති.

---

1. උපධීඤ්, සි 2. සබ්බාත්ථතාය, සි

2. අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ජන්තුගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි. ජන්තුගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන කිමිකාළාය නදියා තීරං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා කිමිකාළාය නදියා තීරෙ ජඞ්ඝාවිහාරං අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානො අද්දසා ඛො අම්බවනං පාසාදිකං රමණීයං. දිස්වානස්ස එතදහොසි: "පාසාදිකං වතිදං අම්බවනං රමණීයං. අලං වතිදං කුලපුත්තස්ස පධානත්ථිකස්ස පධානාය. සචෙ මං භගවා අනුජානෙය්‍ය ආගච්ඡෙය්‍යාහං ඉමං අම්බවනං පධානායා"ති.

3. අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච: "ඉධාහං භන්තෙ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ජන්තුගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං. ජන්තුගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන කිමිකාළාය නදියා තීරං තෙනුපසඞ්කමිං. උපසඞ්කමිත්වා කිමිකාළාය නදියා තීරෙ ජඞ්ඝාවිහාරං අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානො අද්දසං අම්බවනං පාසාදිකං රමණීයං. දිස්වාන මෙ එතදහොසි: 'පාසාදිකං වතිදං අම්බවනං රමණීයං. අලං වතිදං කුලපුත්තස්ස පධානත්ථිකස්ස පධානාය. සචෙ මං භගවා අනුජානෙය්‍ය, ආගච්ඡෙය්‍යාහං ඉමං අම්බවනං පධානායාති. සචෙ මං භන්තෙ භගවා අනුජානාති, ගච්ඡෙය්‍යාහං තං අම්බවනං පධානායා'ති.

4. එවං වුත්තෙ භගවා ආයස්මන්තං මෙඝියං එතදවොච: 'ආගමෙහි තාව මෙඝිය, එකකම්හා යාව අඤ්ඤො කොචි[1] භික්ඛු ආගච්ඡතී'ති.[2] දුතියම්පි ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච: "භගවතො භන්තෙ, නත්ථි කිඤ්චි උත්තරි[3] කරණීයං, නත්ථි කතස්ස වා පතිචයො. මය්හං ඛො පන භන්තෙ, අත්ථි උත්තරි[3] කරණීයං, අත්ථි කතස්ස පතිචයො. සචෙ මං භන්තෙ, භගවා අනුජානාති ගච්ඡෙය්‍යාහං තං අම්බවනං පධානායා"ති. දුතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං මෙඝියං එතදවොච: "ආගමෙහි තාව මෙඝිය, එකකම්හා යාව අඤ්ඤො කොචි[4] භික්ඛු ආගච්ඡතී"ති. තතියම්පි ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච: "භගවතො භන්තෙ, නත්ථි කිඤ්චි උත්තරි[3] කරණීයං, නත්ථි කතස්ස වා පතිචයො මය්හං ඛො පන භන්තෙ, අත්ථි උත්තරි[3] කරණීයං, අත්ථි කතස්ස පතිචයො සචෙ මං භන්තෙ, භගවා අනුජානාති, ගච්ඡෙය්‍යාහං තං අම්බවනං පධානායා"ති.

5. "පධානන්ති ඛො මෙඝිය, වදමානං කින්ති වදෙය්‍යාම? යස්සදානි ත්වං මෙඝිය, කාලං මඤ්ඤසී"ති. අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා යෙන තං අම්බවනං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා අම්බවනං අජ්ඣොගාහෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසීදි. අථ ඛො ආයස්මතො මෙඝියස්ස තස්මිං අම්බවනෙ විහරන්තස්ස යෙභුය්‍යෙන තයො පාපකා අකුසලා විතක්කා සමුදාචරන්ති. සෙය්‍යථීදං? "කාමවිතක්කො, බ්‍යාපාදවිතක්කො, විහිංසාවිතක්කො"ති. අථ ඛො ආයස්මතො මෙඝියස්ස එතදහොසි: "අච්ඡරියං වත භො, අබ්භුතං වත භො, සද්ධාය ච වතම්හි අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො අථ ච පනිමෙහි තීහි පාපකෙහි අකුසලෙහි විතක්කෙහි අන්වාසත්තො සෙය්‍යථීදං? "කාමවිතක්කෙන, බ්‍යාපාදවිතක්කෙන, වීහිංසාවිතක්කෙනා"ති.

1. අඤ්ඤොපි කොචි, සී. 2 දිස්සති තාවඩ්ඪුත්තරපාළි 3. උත්තරිං, සී.

6. අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච: "ඉධ මය්හං භන්තෙ, තස්මිං අම්බවනෙ විහරන්තස්ස යෙභුය්‍යෙන තයො පාපකා අකුසලා විතක්කා සමුදාචරන්ති. සෙය්‍යථීදං: කාමවිතක්කො, බ්‍යාපාදවිතක්කො, විහිංසාවිතක්කොති. තස්ස මය්හං භන්තෙ, එතදහොසි: "අච්ඡරියං වත භො, අබ්භුතං වත භො, සද්ධාය ච වතම්හි අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො, අථ ච පනිමෙහි තීහි පාපකෙහි අකුසලෙහි විතක්කෙහි අන්වාසත්තා.[1] සෙය්‍යථීදං: "කාමවිතක්කෙන, බ්‍යාපාදවිතක්කෙන, විහිංසාවිතක්කෙනා"ති.

7. අපරිපක්කාය මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා පඤ්ච ධම්මා පරිපාකාය සංවත්තන්ති. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ මෙඝිය, භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො. අපරිපක්කාය මෙඝිය චෙතො-විමුත්තියා අයං පඨමො ධම්මො පරිපාකාය සංවත්තති.

පුන චපරං මෙඝිය, භික්ඛු සීලවා හොති පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. අපරිපක්කාය මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා අයං දුතියො ධම්මො පරිපාකාය සංවත්තති.

පුන චපරං මෙඝිය, භික්ඛු යායං කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිවරණ-සප්පායා එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති. සෙය්‍යථීදං? අප්පිච්ඡකථා, සන්තුට්ඨි-කථා, පවිවෙකකථා, අසංසග්ගකථා, විරියාරම්භකථා, සීලකථා, සමාධිකථා, පඤ්ඤාකථා, විමුත්තිකථා, විමුත්තිඤාණදස්සනකථා. එවරූපාය කථාය නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී; අපරිපක්කාය මෙඝිය චෙතොවිමුත්තියා අයං තතියො ධම්මො පරිපාකාය සංවත්තති.

පුන චපරං මෙඝිය, භික්ඛු ආරද්ධවිරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. අපරිපක්කාය මෙඝිය චෙතොවිමුත්තියා අයං චතුත්ථො ධම්මො පරිපාකාය සංවත්තති.

පුන චපරං මෙඝිය, භික්ඛු පඤ්ඤවා හොති උදයත්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො අරියාය නිබ්බෙධිකාය සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා. අපරි-පක්කාය මෙඝිය චෙතොවිමුත්තියා අයං පඤ්චමො ධම්මො පරිපාකාය සංවත්තති.

අපරිපක්කාය මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා පරිපාකාය සංවත්තන්ති.

1. අන්වාසත්තාතිපි පාඨො - අට්ඨ:

8. "කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස යං සීලවා භවිස්සති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරිස්සති, ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛිස්සති සික්ඛාපදෙසු. කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං[1] කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස යායං කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිවරණසප්පායා එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති.[2] සෙය්‍යථීදං? අප්පිච්ඡකථා, සන්තුට්ඨිකථා, පවිවෙකකථා, අසංසග්ගකථා, විරියාරම්භකථා, සීලකථා, සමාධිකථා, පඤ්ඤාකථා, විමුත්තිකථා, විමුත්තිඤාණදස්සනකථා. එවරූපාය[3] කථාය නිකාමලාභී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී.

කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං[1] කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස යං ආරද්ධවිරියො භවිස්සති[4] අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු.

කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං[1] කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස යං පඤ්ඤවා භවිස්සති. උදයත්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො අරියාය නිබ්බෙධිකාය සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා.

තෙන ච පන මෙඝිය, භික්ඛුනා ඉමෙසු පඤ්චසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය චත්තාරො ධම්මා උත්තරි[5] භාවෙතබ්බා. "අසුභා භාවෙතබ්බා රාගස්ස පහානාය, මෙත්තා භාවෙතබ්බා බ්‍යාපාදස්ස පහානාය, ආනාපානසති භාවෙතබ්බා විතක්කුපච්ඡෙදාය, අනිච්චසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා අස්මිමානසමුග්ඝාතාය. අනිච්චසඤ්ඤිනො මෙඝිය, අනත්තසඤ්ඤා සණ්ඨාති, අනත්තසඤ්ඤී අස්මිමානසමුග්ඝාතං පාපුණාති, දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිබ්බානං"ති.

9. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

ඛුද්දා විතක්කා සුඛුමා විතක්කා අනුග්ගතා මනසො උප්පිලාවා,[6]
එතෙ අවිද්වා මනසො විතක්කෙ හුරාහුරං ධාවති භන්තචිත්තො.
එතෙ ච විද්වා මනසො විතක්කෙ ආතාපි යො සංවරතී සතීමා,
අනුග්ගතෙ මනසො උප්පිලාවෙ[7] අසෙසමෙතෙ පජහාසි බුද්ධො"ති

1. පාටිකඞ්ඛං, සී. 2. සංවත්තති, සී 3. එවරූපියා, සී. 4. විහරිස්සති, ම. 5. උත්තරිං. සී.
6. උබ්බිලාපා, සී. 7 උබ්බිලාවෙ, සී.

4. 2.

උද්ධතසුත්තං

1 එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **කුසිනාරායං** විහරති, **උපවත්තනෙ මල්ලානං සාලවනෙ**. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ භගවතො අවිදූරෙ අරඤ්ඤකුටිකායං විහරන්ති, උද්ධතා[1] උන්නළා චපලා මුඛරා විකිණ්ණවාචා මුට්ඨස්සතිනො අසම්පජානා අසමාහිතා විබ්භන්තචිත්තා පාකතින්ද්‍රියා.

2. අද්දසා ඛො භගවා තෙ සම්බහුලෙ භික්ඛූ අවිදූරෙ අරඤ්ඤකුටිකායං විහරන්තෙ උද්ධතෙ උන්නළෙ චපලෙ මුඛරෙ විකිණ්ණවාචෙ මුට්ඨස්සතිනො අසම්පජානෙ අසමාහිතෙ විබ්භන්තචිත්තෙ පාකතින්ද්‍රියෙ.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"අරක්ඛිතෙන කායෙන මිච්ඡාදිට්ඨිගතෙන ච,
ථිනමිද්ධාභිභූතෙන වසං මාරස්ස ගච්ඡති.
තස්මා රක්ඛිතචිත්තස්ස සම්මාසඞ්කප්පගොචරො,
ථිනමිද්ධාභිභූ භික්ඛු සබ්බා දුග්ගතියො ජහෙ"ති.

4. 3.

ගොපාලසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **කොසලෙසු**[2] චාරිකං චරති මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං. අථ ඛො භගවා මග්ගා ඔක්කම්ම යෙන අඤ්ඤතරං රුක්ඛමූලං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො අඤ්ඤතරො **ගොපාලකො** යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො තං ගොපාලකං භගවා ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසි, සමාදපෙසි, සමුත්තෙජෙසි, සම්පහංසෙසි.

2. අථ ඛො සො ගොපාලකො භගවතා ධම්මියා කථාය සන්දස්සිතො සමාදපිතො සමුත්තෙජිතො සම්පහංසිතො භගවන්තං එතදවොච: අධිවාසෙතු මෙ භන්තෙ, භගවා ස්වාතනාය භත්තං සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙනා'ති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන. අථ ඛො සො ගොපාලකො භගවතො අධිවාසනං විදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. අථ ඛො සො ගොපාලකො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන සකෙ නිවෙසනෙ පහූතං අප්පොදකපායාසං පටියාදාපෙත්වා නවඤ්ච සප්පිං, භගවතො කාලං ආරොචෙසි: 'කාලො භන්තෙ, නිට්ඨිතං භත්තං'ති.

---

1. උද්ධතා හොන්ති, සී. 2. ජනපදෙසු, කත්ථචි

3. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන යෙන තස්ස ගොපාලකස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො සො ගොපාලකො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං අප්පොදකපායාසෙන නවෙන ච සප්පිනා සහත්ථා සන්තප්පෙසි, සම්පවාරෙසි. අථ ඛො සො ගොපාලකො භගවන්තං භුත්තාවිං ඔනීතපත්තපාණිං අඤ්ඤතරං නීචං ආසනං ගහෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො තං නොපාලකං භගවා ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙත්වා, සමාදපෙත්වා, සමුත්තෙජෙත්වා, සම්පහංසෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. අථ ඛො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො තං ගොපාලකං අඤ්ඤතරො පුරිසො සීමන්තරිකාය ජීවිතා වොරොපෙසි.

4. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: "යෙන භන්තෙ, ගොපාලකෙන අජ්ජ බුද්ධපමුඛො භික්ඛුසඞ්ඝො අප්පොදකපායාසෙන නවෙන ච සප්පිනා සහත්ථා සන්තප්පිතො සම්පවාරිතො, සො කිර භන්තෙ, ගොපාලකො අඤ්ඤතරෙන පුරිසෙන සීමන්තරිකාය ජීවිතා වොරොපිතො"ති.

5. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"දිසො දිසං යන්තං කයිරා වෙරී වා පන වෙරිනං,
මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තං පාපියො නං තතො කරෙ"ති.

4. 4.

ජුණ්හසුත්තං[1]

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ච සාරිපුත්තො ආයස්මා ච මහාමොග්ගල්ලානො කපොතකන්දරායං විහරන්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා සාරිපුත්තො ජුණ්හාය රත්තියා නවොරොපිතෙහි කෙසෙහි අබ්භොකාසෙ නිසින්නො හොති, අඤ්ඤතරං සමාධිං සමාපජ්ජිත්වා. තෙන ඛො පන සමයෙන ද්වෙ යක්ඛා සහායකා උත්තරාය දිසාය දක්ඛිණං දිසං ගච්ඡන්ති, කෙනචිදෙව කරණීයෙන. අද්දසංසු ඛො තෙ යක්ඛා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ජුණ්හාය රත්තියා නවොරොපිතෙහි කෙසෙහි අබ්භොකාසෙ නිසින්නං. දිස්වාන එකො යක්ඛො දුතියං යක්ඛං එතදවොච: "පටිභාති මං සම්ම, ඉමස්ස සමණස්ස සීසෙ පහාරං දාතුං"ති. එවං වුත්තෙ සො යක්ඛො තං යක්ඛං එතදවොච: "අලං සම්ම, මා සමණං ආසාදෙසි. උළාරො සො සම්ම සමණො මහිද්ධිකො මහානුභාවො"ති. දුතියම්පි ඛො සො යක්ඛො තං යක්ඛං එතදවොච: "පටිභාති මං සම්ම, ඉමස්ස සමණස්ස සීසෙ පහාරං දාතුං"ති. දුතියම්පි ඛො සො යක්ඛො තං යක්ඛං එතදවොච: "අලං සම්ම, මා සමණං ආසාදෙසි. උළාරො සො සම්ම, සමණො මහිද්ධිකො මහානුභාවො'ති. තතියම්පි ඛො සො යක්ඛො තං යක්ඛං එතදවොච: "පටිභාති මං සම්ම, ඉමස්ස සමණස්ස සීසෙ පහාරං දාතුං"ති. තතියම්පි ඛො සො යක්ඛො තං යක්ඛං එතදවොච: "අලං සම්ම, මා සමණං ආසාදෙසි. උළාරො සො සම්ම, සමණො මහිද්ධිකො මහානුභාවො"ති.

1. යක්ඛපහාරසුත්තං, මජසං.

2. අථ ඛො සො යක්ඛො තං යක්ඛං අනාදියිත්වා ආයස්මතො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සීසෙ පහාරං අදාසි: තාව මහාපහාරො අහොසි, අපි තෙන පහාරෙන සත්තරතනං වා අඩ්ඪට්ඨරතනං වා නාගං ඔසාදෙය්‍ය[1] මහන්තං වා පබ්බතකූටං පදාලෙය්‍ය. අථ ච පන සො යක්ඛො 'ඩය්හාමි, ඩය්හාමී'ති තත්ථෙව මහානිරයං අවත්ථාසි.[2]

3. අද්දසා ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන තෙන යක්ඛෙන ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස සීසෙ පහාරං දීයමානං. දිස්වාන යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච: "කච්චි තෙ ආවුසො ඛමනීයං? කච්චි යාපනීයං? කච්චි න කිඤ්චි දුක්ඛං?"ති. "ඛමනීයං මෙ ආවුසො මොග්ගල්ලාන, යාපනීයං මෙ ආවුසො මොග්ගල්ලාන, අපි ච මෙ සීසෙ ථොකං දුක්ඛං"ති.

4. "අච්ඡරියං ආවුසො සාරිපුත්ත, අබ්භුතං ආවුසො සාරිපුත්ත, යාව මහිද්ධිකො ආයස්මා සාරිපුත්තො මහානුභාවො. ඉධ තෙ ආවුසො සාරිපුත්ත, අඤ්ඤතරො යක්ඛො සීසෙ පහාරං අදාසි. තාව මහාපහාරො අහොසි, අපි තෙන පහාරෙන සත්තරතනං වා අඩ්ඪට්ඨරතනං වා නාගං ඔසාදෙය්‍ය[1] මහන්තං වා පබ්බතකූටං පදාලෙය්‍ය. අථ ච පනායස්මා සාරිපුත්තො එවමාහ: "ඛමනීයං මෙ ආවුසො මොග්ගල්ලාන, යාපනීයං මෙ ආවුසො මොග්ගල්ලාන, අපි ච මෙ සීසෙ ථොකං දුක්ඛං"ති. "අච්ඡරියං ආවුසො මොග්ගල්ලාන, අබ්භුතං ආවුසො මොග්ගල්ලාන, යාව මහිද්ධිකො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො මහානුභාවො. යත්‍ර හි නාම යක්ඛම්පි පස්සිස්සති, මයං පනෙතරහි පංසුපිසාචකම්පි න පස්සාමා"ති. අස්සොසි ඛො භගවා දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසිකාය තෙසං උභින්නං මහානාගානං ඉමං එවරූපං කථාසල්ලාපං.

5. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යස්ස සෙලූපමං චිත්තං ඨිතං නානුපකම්පති,
විරත්තං රජනීයෙසු කොපනෙය්‍යෙ න කුප්පති,
යස්සෙවං භාවිතං චිත්තං කුතො තං දුක්ඛමෙස්සතී"ති

1 ඔසාරෙය්‍ය, කත්ථචි. 2. අපතාසි, මඡසං.

4. 5.

නාගසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **කොසම්බියං** විහරති, **ඝොසිතාරාමෙ.** තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා ආකිණ්ණො විහරති භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රාජූහි රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. ආකිණ්ණො දුක්ඛං, න ඵාසු විහරති.

2. අථ ඛො භගවතො එතදහොසි "අහං ඛො එතරහි ආකිණ්ණො විහරාමි, භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රාජූහි රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. ආකිණ්ණො දුක්ඛං, න ඵාසු විහරාමි. යන්නූනාහං එකො ගණම්හා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍යං"ති.

3. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය කොසම්බියං පිණ්ඩාය පාවිසි. කොසම්බියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සාමං සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය අනාමන්තෙත්වා උපට්ඨාකෙ, අනපලොකෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං, එකො අදුතියො යෙන **පාරිලෙය්‍යකං** තෙන චාරිකං පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන පාරිලෙය්‍යකං තදවසරි. තත්‍රසුදං භගවා පාරිලෙය්‍යකෙ විහරති, **රක්ඛිතවනසණ්ඩෙ** භද්දසාලමූලෙ.

4. අඤ්ඤතරො'පි ඛො හත්ථිනාගො ආකිණ්ණො විහරති, හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකලභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි.[1] ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදති. ඔභග්ගොභග්ගඤ්චස්ස සාඛාභඞ්ගං ඛාදන්ති. ආවිලානි ච පානීයානි පිවති. ඔගාහා චස්ස උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති. ආකිණ්ණො දුක්ඛං, න ඵාසු විහරති. අථ ඛො තස්ස හත්ථිනාගස්ස එතදහොසි: "අහං ඛො එතරහි ආකිණ්ණො විහරාමි, හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකලභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි.[1] ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදාමි. ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං ඛාදන්ති. ආවිලානි ච පානීයානි පිවාමි. ඔගාහා ච මෙ උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති. ආකිණ්ණො දුක්ඛං, න ඵාසු විහරාමි. යන්නූනාහං එකො ගණම්හා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍යං"ති.

5. අථ ඛො සො හත්ථිනාගො යූථා අපක්කම්ම යෙන පාරිලෙය්‍යකං රක්ඛිතවනසණ්ඩො භද්දසාලමූලං, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. තත්‍ර සුදං[2] සො හත්ථිනාගො යස්මිං පදෙසෙ භගවා විහරති, තං පදෙසං අප්පහරිතඤ්ච කරොති, සොණ්ඩාය භගවතො පානීයං පරිභොජනීයඤ්ච උපට්ඨපෙති.[3]

1. හත්ථිච්ඡාපකෙහි, සී. 2. උපසඞ්කමිත්වා, තත්‍රසුදං, ස්‍යා. 3. උපට්ඨාපෙති, මජ්සං.

6. අථ ඛො භගවතො රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: "අහං ඛො පුබ්බෙ ආකිණ්ණො විහාසිං, භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. ආකිණ්ණො දුක්ඛං, න ඵාසු විහාසිං. සො'මှි එතරහි අනාකිණ්ණො විහරාමි, භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. අනාකිණ්ණො සුඛං ඵාසු විහරාමී"ති.

7. තස්සපි ඛො හත්ථිනාගස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: අහං ඛො පුබ්බෙ ආකිණ්ණො විහාසිං, හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකළභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි. ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදිං. ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං ඛාදිංසු. ආවිලානි ච පානීයානි පිවාසිං, ඔගාහා ච මෙ උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො අගමංසු. ආකිණ්ණො දුක්ඛං න ඵාසු විහාසිං. සො'මှි එතරහි අනාකිණ්ණො විහරාමි, හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකළභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි. අච්ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදාමි. ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං න ඛාදන්ති. අනාවිලානි ච පානීයානි පිවාමි. ඔගාහා ච මෙ උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො න කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති. අනාකිණ්ණො සුඛං ඵාසු විහරාමී"ති.

8. අථ ඛො භගවා අත්තනො ච පවිවෙකං විදිත්වා තස්ස ච හත්ථිනාගස්ස චෙතසා චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"එතං නාගස්ස නාගෙන ඊසාදන්තස්ස හත්ථිනො,
සමෙති චිත්තං චිත්තෙන යදෙකො රමතෙ[1] වනෙ"ති.

4. 6.

පිණ්ඩොලසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති, ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා පිණ්ඩොල-භාරද්වාජො භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය, ආරඤ්ඤිකො[2], පිණ්ඩපාතිකො, පංසුකූලිකො, තෙචීවරිකො, අප්පිච්ඡො, සන්තුට්ඨො, පවිවිත්තො, අසංසට්ඨො, ආරද්ධවිරියො, ධුතවාදො, අධිචිත්තමනුයුත්තො.

2. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං පිණ්ඩොලභාරද්වාජං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය, ආරඤ්ඤිකං, පිණ්ඩ-පාතිකං, පංසුකූලිකං, තෙචීවරිකං, අප්පිච්ඡං, සන්තුට්ඨං, පවිවිත්තං, අසංසට්ඨං, ආරද්ධවිරියං, ධුතවාදං අධිචිත්තමනුයුත්තං.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

---

1. රමති, සබ්බත්ථ. 2. ආරඤ්ඤකො, සී.

"අනූපවාදො අනූපඝාතො පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො,
මත්තඤ්ඤුතා ච භත්තස්මිං පන්තඤ්ච[1] සයනාසනං,
අධිචිත්තෙ ච ආයොගො එතං බුද්ධාන සාසනං"ති.

4. 7.

සාරිපුත්ත සුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **සාරිපුත්තො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය, අප්පිච්ඡො, සන්තුට්ඨො, පවිවිත්තො, අසංසට්ඨො, ආරද්ධවිරියො, අධිචිත්තමනුයුත්තො. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය අප්පිච්ඡං සන්තුට්ඨං පවිවිත්තං අසංසට්ඨං ආරද්ධවිරියං අධිචිත්තමනුයුත්තං.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"අධිචෙතසො අප්පමජ්ජතො මුනිනො මොනපථෙසු සික්ඛතො,
සොකා න භවන්ති තාදිනො උපසන්තස්ස සදා සතීමතො"ති.

4. 8.

සුන්දරීසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො, ලාභී චීවර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානපච්චය භෙසජ්ජ පරික්ඛාරානං. භික්ඛුසඞ්ඝොපි සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො ලාභී චීවර පිණ්ඩපාත-සෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජ පරික්ඛාරානං. අඤ්ඤතිත්ථියා පන පරිබ්බාජකා අසක්කතා හොන්ති අගරුකතා අමානිතා අපූජිතා අනපචිතා. න ලාභිනො චීවර පිණ්ඩපාත සෙනාසනගිලානපච්චය භෙසජ්ජ පරික්ඛාරානං.

2. අථ ඛො තෙ අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා භගවතො සක්කාරං අසහමානා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච. යෙන **සුන්දරී** පරිබ්බාජිකා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා සුන්දරිං පරිබ්බාජිකං එතදවොචුං: "උස්සහසි භගිනි, ඤාතීනං අත්ථං කාතුං?"ති. "ක්‍යාහං අය්‍යා, කරොමි, කිං මයා න සක්කා කාතුං?[2] ජීවිතම්පි මෙ පරිච්චත්තං ඤාතීනං අත්ථායා"ති.

1. පන්ථඤ්ච, සී. 2. කිං මයා සක්කා කාතුං, සී. ස්‍යා.

3. "තෙන හි භගිනි, අභික්ඛණං ජෙතවනං ගච්ඡාහී"ති. "එවමය්‍යා"ති ඛො සුන්දරී පරිබ්බාජිකා තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං පටිස්සුත්වා අභික්ඛණං ජෙතවනං අගමාසි. යදා තෙ අඤ්ඤිංසු" අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා "වොදිට්ඨා[1] ඛො සුන්දරී පරිබ්බාජිකා බහුජනෙන අභික්ඛණං ජෙතවනං ගච්ඡතී"ති.[2] අථ නං ජීවිතා වොරොපෙත්වා තත්ථෙව ජෙතවනස්ස පරිඛාකූපෙ නිඛණිත්වා[3] යෙන රාජා පසෙනදි කොසලො තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා රාජානං පසෙනදිං කොසලං එතදවොචුං! "යා සා මහාරාජ, සුන්දරී පරිබ්බාජිකා, සා නො නදිස්සතී"ති. "කහං පන තුම්හෙ ආසඞ්කථා"ති. "ජෙතවනෙ මහාරාජා"ති. "තෙන හි ජෙතවනං විචිනථා"ති

4. අථ ඛො තෙ අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා ජෙතවනං විචිනිත්වා යථා නිඛණිතං පරිඛාකූපා[5] උද්ධරිත්වා මඤ්චකං ආරොපෙත්වා සාවත්ථිං පවෙසෙත්වා රථියා රථියං සිඞ්ඝාටකෙන සිඞ්ඝාටකං උපසඞ්කමිත්වා මනුස්සෙ උජ්ඣාපෙසුං:

"පස්සථය්‍යා, සමණානං සක්‍යපුත්තියානං කම්මං, අලජ්ජිනො ඉමෙ සමණා සක්‍යපුත්තියා දුස්සීලා පාපධම්මා මුසාවාදිනො අබ්‍රහ්මචාරිනො. ඉමෙ හි නාම ධම්මචාරිනො සමචාරිනො බ්‍රහ්මචාරිනො සච්චවාදිනො සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා පටිජානිස්සන්ති. නත්ථි ඉමෙසං සාමඤ්ඤං. නත්ථි ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං. නට්ඨං ඉමෙසං සාමඤ්ඤං. නට්ඨං ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං. කුතො ඉමෙසං සාමඤ්ඤං? කුතො ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං? අපගතා ඉමෙ සාමඤ්ඤා. අපගතා ඉමෙ බ්‍රහ්මඤ්ඤා. කථං හි නාම පුරිසො පුරිසකිච්චං කරිත්වා ඉත්ථිං ජීවිතා වොරොපෙස්සතී"ති.

5. තෙන ඛො පන සමයෙන සාවත්ථියං මනුස්සා භික්ඛූ දිස්වා අසබ්භාහි ඵරුසාහි[6] වාචාහි අක්කොසන්ති, පරිභාසන්ති, රොසෙන්ති[4] විහෙසෙන්ති: "අලජ්ජිනො ඉමෙ සමණා සක්‍යපුත්තියා දුස්සීලා පාපධම්මා මුසාවාදිනො අබ්‍රහ්මචාරිනො, ඉමෙ හි නාම ධම්මචාරිනො සමචාරිනො බ්‍රහ්මචාරිනො සච්චවාදිනො සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා පටිජානිස්සන්ති. නත්ථි ඉමෙසං සාමඤ්ඤං, නත්ථි ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං, නට්ඨං ඉමෙසං සාමඤ්ඤං, නට්ඨං ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං, කුතො ඉමෙසං සාමඤ්ඤං? කුතො ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං? අපගතා ඉමෙ සාමඤ්ඤා, අපගතා ඉමෙ බ්‍රහ්මඤ්ඤා. කථං හි නාම පුරිසො පුරිසකිච්චං කරිත්වා ඉත්ථිං ජීවිතා වොරොපෙස්සතී?"ති.

1. පන දිට්ඨා, සී. 2. ආගච්ඡතීති, සී. 3. පරිඛාකූපෙ නික්ඛිපිත්වා, මජ්ඣං. 4. රොසන්ති, මජ්ඣං.

6. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවර-මාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: "එතරහි භන්තෙ, සාවත්ථියං මනුස්සා භික්ඛූ දිස්වා අසබ්භාහි ඵරුසාහි වාචාහි අක්කොසන්ති, පරිභාසන්ති, රොසෙන්ති, විහෙසෙන්ති. 'අලජ්ජිනො ඉමෙ සමණා සක්‍යපුත්තියා දුස්සීලා පාපධම්මා මුසාවාදිනො අබ්‍රහ්මචාරිනො, ඉමෙ හි නාම ධම්මචාරිනො සමචාරිනො බ්‍රහ්මචාරිනො සච්චවාදිනො සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා පටිජා-නිස්සන්ති. නත්ථි ඉමෙසං සාමඤ්ඤං. නත්ථි ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං. නට්ඨං ඉමෙසං සාමඤ්ඤං. නට්ඨං ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං. කුතො ඉමෙසං සාමඤ්ඤං? කුතො ඉමෙසං බ්‍රහ්මඤ්ඤං? අපගතා ඉමෙ සාමඤ්ඤා. අපගතා ඉමෙ බ්‍රහ්මඤ්ඤා. කථං හි නාම පුරිසො පුරිසකිච්චං කරිත්වා ඉත්ථිං ජීවිතා වොරො-පෙස්සන්ති?'"ති.

7. නෙසො භික්ඛවෙ සද්දො චිරං භවිස්සති. සත්තාහමෙව[1] භවිස්සති. සත්තාහස්ස අච්චයෙන අන්තරධායිස්සති. තෙන හි භික්ඛවෙ යෙ මනුස්සා භික්ඛූ දිස්වා අසබ්භාහි ඵරුසාහි වාචාහි අක්කොසන්ති, රොසෙන්ති, විහෙසෙන්ති. තෙ තුම්හෙ ඉමාය ගාථාය පටිචොදෙථ:

"අභූතවාදී නිරයං උපෙති
යො වාපි කත්වා න කරොමි චාහ,[2]
උභො'පි තෙ පෙච්ච සමා භවන්ති
නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථා'ති.

8. අථ ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො සන්තිකෙ ඉමං ගාථං පරියාපුණිත්වා යෙ මනුස්සා භික්ඛූ දිස්වා අසබ්භාහි ඵරුසාහි වාචාහි අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති රොසෙන්ති, විහෙසෙන්ති. තෙ මනුස්සෙ ඉමාය ගාථාය පටිචොදෙන්ති:

"අභූතවාදී නිරයං උපෙති
යො වාපි කත්වා න කරොමි චාහ,[2]
උභො පි තෙ පෙච්ච සමා භවන්ති
නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථා"ති.

9. මනුස්සානං එතදහොසි: "අකාරකා ඉමෙ සමණා සක්‍යපුත්තියා, නයිමෙහි කතං, සපන්ති ඉමෙ සමණා සක්‍යපුත්තියා"ති. නෙව සො සද්දො චිරං අහොසි. සත්තාහමෙව අහොසි, සත්තාහස්ස අච්චයෙන අන්තරධායි. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: "අච්ඡරියං භන්තෙ! අබ්භූතං භන්තෙ! යාව සුභාසිතඤ්චිදං භන්තෙ, භගවතා 'නෙසො භික්ඛවෙ සද්දො චිරං භවිස්සති, සත්තාහමෙව භවිස්සති, සත්තාහස්ස අච්චයෙන අන්තරධායිස්සතී'ති. අන්තරහිතො සො භන්තෙ සද්දො"ති.

සත්තාහමෙව සො සද්දො, සී. 2. න කරොමීති චාහ, සී.

10. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"තුදන්ති වාචාය ජනා අසඤ්ඤතා
සරෙහි[1] සඞ්ගාමගතං'ව කුඤ්ජරං,
සුත්වාන වාක්‍යං ඵරුසං උදීරිතං
අධිවාසයෙ භික්ඛු අදුට්ඨචිත්තො"ති.

4. 9.

උපසෙනසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **රාජගහෙ** විහරති, **වෙළුවනෙ** කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො ආයස්මතො **උපසෙනස්ස** වඞ්ගන්තපුත්තස්ස රහොගතස්ස පතිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: "ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ, සත්ථා ච මෙ භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. ස්වාක්ඛාතෙ චම්හි ධම්මවිනයෙ අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. සබ්‍රහ්මචාරිනො[2] ච මෙ සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා. සීලෙසු ච'ම්හි පරිපූරකාරී, සමාහිතො ච'ම්හි එකග්ගචිත්තො. අරහා ච'ම්හි ඛීණාසවො, මහිද්ධිකො ච'ම්හි මහානුභාවො. භද්දකං මෙ ජීවිතං භද්දකං මරණං"ති.

2. අථ ඛො භගවා ආයස්මතො උපසෙනස්ස වඞ්ගන්තපුත්තස්ස චෙතසා චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යං ජීවිතං න තපති මරණන්තෙ න සොචති,
ස වෙ දිට්ඨපදො ධීරො සොකමජ්ඣෙ න සොචති.
උච්ඡින්නභවතණ්හස්ස සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො,
වික්ඛීණො ජාතිසංසාරො නත්ථි තස්ස පුනබ්භවො"ති.

4. 10.

සාරිපුත්තසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **සාරිපුත්තො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය අත්තනො උපසමං පච්චවෙක්ඛමානො. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය අත්තනො උපසමං පච්චවෙක්ඛමානං.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

1. පරෙහි, සී. 2. සබ්‍රහ්මචාරියො, මුද්දිතපාළි; සබ්‍රහ්මචාරයො, මුද්දිතට්ඨකථා.

"උපසන්තසන්තචිත්තස්ස නෙත්තිච්ඡින්නස්ස භික්ඛුනො,
වික්ඛීණො ජාතිසංසාරෙ මුත්තො සො මාරබන්ධනා"ති.

මෙඝියවග්ගො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං:

මෙඝියං[1] උද්ධතං[2] ගොපාලං[3] ජුණ්හං[4] නාගෙන පඤ්චමං
පිණ්ඩොලො සාරිපුත්තො ච සුන්දරී භවති අට්ඨමං,
උපසෙනො වඞ්ගන්තපුත්තො සාරිපුත්තො ච තෙ දසාති.

සොණවග්ගො[5] පඤ්චමො

5. 1.

රාජසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන රාජා **පසෙනදි කොසලො** මල්ලිකාය දෙවියා සද්ධිං උපරිපාසාදවරගතො හොති. අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො මල්ලිකං දෙවිං එතදවොච: "අත්ථි නු ඛො තෙ මල්ලිකෙ, කොචඤ්ඤො අත්තනා පියතරො?"ති.

"නත්ථි ඛො මෙ මහාරාජ, කොචඤ්ඤො අත්තනා පියතරො"ති.
"තුය්හං පන මහාරාජ, අත්ථඤ්ඤො කොචි අත්තනා පියතරො?"ති.
"මය්හම්පි ඛො මල්ලිකෙ, නත්ථඤ්ඤො කොචි අත්තනා පියතරො"ති.

2. අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො පාසාදා ඔරොහිත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො භගවන්තං එතදවොච:

"ඉධාහං භන්තෙ, මල්ලිකාය දෙවියා සද්ධිං උපරිපාසාදවරගතො මල්ලිකාදෙවිං එතදවොචං: "අත්ථි නු ඛො තෙ මල්ලිකෙ, කොචඤ්ඤො අත්තනා පියතරො?"ති. එවංවුත්තෙ මල්ලිකාදෙවී මං එතදවොච: "නත්ථි ඛො මෙ මහාරාජ, කොචඤ්ඤො අත්තනා පියතරො"ති. "තුය්හං පන මහාරාජ, අත්ථඤ්ඤො කොචඤ්ඤො අත්තනා පියතරො"ති. එවං වුත්තෙ අහං භන්තෙ, මල්ලිකං දෙවිං එතදවොචං: 'මය්හං පි ඛො මල්ලිකෙ, නත්ථඤ්ඤො කොචි අත්තනා පියතරො"ති.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

---

1. මෙඝියො, සී. 2. උද්ධතා, සී. 3. ගොපාලො, සී. 4 ජුණ්හා, සී. 5. සොණත්ථෙරස්ස, සී

"සබ්බා දිසා අනුපරිගම්ම චෙතසා
නෙවජ්ඣගා පියතරමත්තනා ක්වචි,
එවං පියො පුථු අත්තා පරෙසං
තස්මා න හිංසෙ පරමත්තකාමො"ති.

5. 2.

අප්පායුකසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති, ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච: "අච්ඡරියං! භන්තෙ, අබ්භුතං! භන්තෙ, යාව අප්පායුකා හි භන්තෙ, භගවතො මාතා අහොසි. සත්තාහජාතෙ භගවති භගවතො මාතා කාලමකාසි. තුසිතං කායං උපපජ්ජී"ති.[1] "එවමෙතං ආනන්ද, අප්පායුකා හි ආනන්ද, බොධිසත්තමාතරො හොන්ති, සත්තාහජාතෙසු බොධිසත්තෙසු බොධිසත්තමාතරො කාලං කරොන්ති, තුසිතං කායං උපපජ්ජන්තී"ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යෙ කෙචි භූතා භවිස්සන්ති
යෙ වාපි සබ්බෙ ගමිස්සන්ති පහාය දෙහං,
තං සබ්බං ජානිං කුසලො විදිත්වා
ආතාපියො බ්‍රහ්මචරියං චරෙය්‍යා"ති.

5. 3.

සුප්පබුද්ධකුට්ඨිසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන රාජගහෙ සුප්පබුද්ධො නාම කුට්ඨී අහොසි, මනුස්සදළිද්දො මනුස්සකපණො මනුස්සවරාකො.

2. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා මහතියා පරිසාය පරිවුතො ධම්මං දෙසෙන්තො නිසින්නො හොති. අද්දසා ඛො සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී තං මහාජනකායං දූරතොව සන්නිපතිතං. දිස්වානස්ස එතදහොසි: "නිස්සංසයං ඛො එත්ථ කිඤ්චි ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා භාජීයිස්සති. යන්නූනාහං යෙන සො මහාජනකායො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යං. අප්පෙවනාමෙත්ථ කිඤ්චි ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ලභෙය්‍යන්ති".

---

1. උපපජ්ජති. සී.

3. අථ බො සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී යෙන සො මහාජනකායො තෙනුප-සඞ්කමි. අද්දසා බො සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී භගවන්තං මහතියා පරිසාය පරිවුතං ධම්මං දෙසෙන්තං නිසින්නං. දිස්වානස්ස එතදහොසි: “න බො එත්ථ කිඤ්චි ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා භාජීයති, සමණො අයං ගොතමො පරිසති ධම්මං දෙසෙති. යන්නූනාහම්පි ධම්මං සුණෙය්‍යන්ති. තත්ථෙව එකමන්තං නිසීදි. “අහම්පි ධම්මං සොස්සාමී”ති. අථ බො භගවා සබ්බාවන්තං පරිසං චෙතසා චෙතොපරිච්ච මනසාකාසි ‘කො නු බො ඉධ භබ්බො ධම්මං විඤ්ඤාතුං?”ති.

4. අද්දසා බො භගවා සුප්පබුද්ධං කුට්ඨිං තස්සං පරිසායං නිසින්නං, දිස්වානස්ස එතදහොසි: “අයං බො ඉධ භබ්බො ධම්මං විඤ්ඤාතු”න්ති. සුප්පබුද්ධං කුට්ඨිං ආරබ්භ ආනුපුබ්බිකථං[1] කථෙසි. සෙය්‍යථීදං? දානකථං, සීලකථං, සග්ගකථං, කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සඞ්කිලෙසං, නෙක්ඛම්මෙ ච[2] ආනිසංසං පකාසෙසි. යදා භගවා අඤ්ඤාසි, සුප්පබුද්ධං කුට්ඨිං කල්ලචිත්තං මුදුචිත්තං විනීවරණචිත්තං උදග්ගචිත්තං පසන්නචිත්තං. අථ යා බුද්ධානං සාමුක්කංසිකා ධම්මදෙසනා තං පකාසෙසි, දුක්ඛං සමුදයං නිරොධං මග්ගං. සෙය්‍යථාපි නාම සුද්ධං වත්ථං අපගතකාළකං සම්මදෙව රජනං පටිග්ගණ්හෙය්‍ය. එවමෙව සුප්පබුද්ධස්ස කුට්ඨිස්ස තස්මිං යෙව ආසනෙ විරජං වීතමලං ධම්ම-චක්ඛුං උදපාදි: ‘යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං, සබ්බං තං නිරොධධම්ම’න්ති.’

5. අථ බො සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී දිට්ඨධම්මො පත්තධම්මො විදිතධම්මො පරියොගාළ්හධම්මො තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විගතකථංකථො වෙසාරජ්ජප්පත්තො අපරප්පච්චයො සත්ථුසාසනෙ, උට්ඨායාසනා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො බො සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී භගවන්තං එතදවොච: “අභික්කන්තං භන්තෙ, අභික්කන්තං භන්තෙ, සෙය්‍යථාපි භන්තෙ, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛින්තී”ති. එවමෙව භගවතා අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං භන්තෙ භගවන්තං සරණං ගච්ඡාමි, ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භගවා ධාරෙතු, අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත”න්ති.

6. අථ බො සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී භගවතා ධම්මියා කථාය සන්දස්සිතො, සමාදපිතො, සමුත්තෙජිතො, සම්පහංසිතො, භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි.

1. අනුපුබ්බිකථං, සී. සාළවි.

අථ ඛො සුප්පබුද්ධං කුට්ඨිං අවිරපක්කන්තං[1] ගාවී තරුණවච්ඡා අධිපාතෙත්වා ජීවිතා වොරොපෙසි.

7. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: "යො සො භන්තෙ, සුප්පබුද්ධො නාම කුට්ඨී භගවතා ධම්මියා කථාය සන්දස්සිතො, සමාදපිතො, සමුත්තෙජිතො, සම්පහංසිතො, සො කාලකතො. තස්ස කා ගති, කො අභිසම්පරායො"ති?

8. "පණ්ඩිතො භික්ඛවෙ, සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී, පච්චපාදි ධම්මස්සානුධම්මං, න ච මං ධම්මාධිකරණං විහෙසෙසි. සුප්පබුද්ධො භික්ඛවෙ, කුට්ඨී තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්නො අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායනො"ති.

9. එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච: "කො නු ඛො භන්තෙ, හෙතු, කො පච්චයො යෙන සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී අහොසි, මනුස්සදළිද්දො මනුස්සකපණො මනුස්සවරාකො?"ති.

10. "භූතපුබ්බං භික්ඛවෙ සුප්පබුද්ධො කුට්ඨී ඉමස්මිං යෙව රාජගහෙ සෙට්ඨිපුත්තො අහොසි. සො උය්‍යානභූමිං නිය්‍යන්තො අද්දස තගරසිඛිං පච්චෙකබුද්ධං නගරං පිණ්ඩාය පවිසන්තං, දිස්වානස්ස එතදහොසි: "ක්වායං කුට්ඨී කුට්ඨීචීවරෙන හි විචරතී"ති, නිට්ඨුභිත්වා අපසබ්‍යතො[2] කරිත්වා පක්කාමි. සො තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන බහූනි වස්සානි බහූනි වස්සසතානි බහූනි වස්සසහස්සානි බහූනි වස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්ථ. තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන ඉමස්මිං යෙව රාජගහෙ කුට්ඨී අහොසි, මනුස්සදළිද්දො මනුස්සකපණො මනුස්සවරාකො. සො තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං ආගම්ම සද්ධං සමාදියි, සීලං සමාදියි, සුතං සමාදියි, චාගං සමාදියි, පඤ්ඤං සමාදියි. සො තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං ආගම්ම සද්ධං සමාදියිත්වා සීලං සමාදියිත්වා සුතං සමාදියිත්වා චාගං සමාදියිත්වා පඤ්ඤං සමාදියිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නො දෙවානං තාවතිංසානං සහබ්‍යතං. සො තත්ථ අඤ්ඤෙ දෙවෙ අතිරොචති වණ්ණෙන චෙව යසසා චාති.

11. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"චක්ඛුමා විසමානීව විජ්ජමානෙ පරක්කමෙ,
පණ්ඩිතො ජීවලොකස්මිං පාපානි පරිවජ්ජයෙ"ති.

1 අථ ඛො සුප්පබුද්ධං අවිරපක්කන්තං, සී. 2. අපසබ්‍යාමතො, සං. අපසාද, - ධම්මපදට්ඨකථා - අපසහව්‍යනං=ඉවතට හිසිනස?.

5. 4.

කුමාරකසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා කුමාරකා අන්තරා ච සාවත්ථිං අන්තරා ච ජෙතවනං මච්ඡකෙ බාධෙන්ති. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. අද්දසා ඛො භගවා තෙ සම්බහුලෙ කුමාරකෙ අන්තරා ච සාවත්ථිං අන්තරා ච ජෙතවනං මච්ඡකෙ බාධෙන්තෙ. දිස්වාන යෙන තෙ කුමාරකා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තෙ කුමාරකෙ එතදවොච: "භායථ තුම්හෙ[1] කුමාරකා, දුක්ඛස්ස? අප්පියං වො දුක්ඛං?"ති. "එවං භන්තෙ, භායාම මයං[2] දුක්ඛස්ස, අප්පියං නො දුක්ඛං"ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"සචෙ භායථ දුක්ඛස්ස සචෙ වො දුක්ඛමප්පියං,
මා'කත්ථ පාපකං කම්මං ආවි වා යදි වා රහො.

සචෙ ච පාපකං කම්මං කරිස්සථ කරොථ වා,
න වො දුක්ඛා පමුත්‍යත්ථි උපෙච්ච පි පලායතං"ති.

5. 5.

උපොසථසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ**. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසථෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිසින්නො හොති. අථ ඛො ආයස්මා **ආනන්දො**, අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පඨමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච: "අභික්කන්තා භන්තෙ, රත්ති. නික්ඛන්තො පඨමො යාමො. චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො. උද්දිසතු භන්තෙ, භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛං"ති. එවං වුත්තෙ භගවා තුණ්හී අහොසි. දුතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො, අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ මජ්ඣිමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච: "අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති. නික්ඛන්තො මජ්ඣිමො යාමො. චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො. උද්දිසතු භන්තෙ, භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛං"ති. දුතියම්පි ඛො භගවා තුණ්හී අහොසි. තතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධටෙ අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච: "අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති. නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො. උද්ධටො අරුණො, නන්දිමුඛී රත්ති. චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො. උද්දිසතු භන්තෙ, භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛං"ති. 'අපරිසුද්ධා ආනන්ද පරිසා'ති.

1. වො තුම්හෙ, සතළුවි. 2 මයං භන්තෙ, සතළුවි.

2. අථ ඛො ආයස්මතො **මහාමොග්ගල්ලානස්ස** එතදහොසි: “කං නු ඛො භගවා පුග්ගලං සන්ධාය එවමාහ ‘අපරිසුද්ධා ආනන්ද, පරිසා’ති. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො සබ්බාවන්තං භික්ඛුසඞ්ඝං චෙතසා චෙතො පරිච්ච මනසාකාසි. අද්දසා ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං පුග්ගලං දුස්සීලං පාපධම්මං අසුචිසඞ්කස්සරසමාචාරං පටිච්ඡන්නකම්මන්තං අස්සමණං සමණපටිඤ්ඤං අබ්‍රහ්මචාරිං බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤං අන්තොපූතිං අවස්සුතං කසම්බුජාතං මජ්ඣෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසින්නං. දිස්වාන උට්ඨායාසනා යෙන සො පුග්ගලො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තං පුග්ගලං එතදවොච: ‘උට්ඨෙහාවුසො, දිට්ඨොසි භගවතා. නත්ථි තෙ භික්ඛූහි සද්ධිං සංවාසො’ති. අථ ඛො සො පුග්ගලො තුණ්හී අහොසි. දුතියම්පි ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං පුග්ගලං එතදවොච: ‘උට්ඨෙහාවුසො, දිට්ඨොසි භගවතා. නත්ථි තෙ භික්ඛූහි සද්ධිං සංවාසො’ති. දුතියම්පි ඛො සො පුග්ගලො තුණ්හී අහොසි. තතියම්පි ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං පුග්ගලං එතදවොච: “උට්ඨෙහාවුසො, දිට්ඨොසි භගවතා. නත්ථි තෙ භික්ඛූහි සද්ධිං සංවාසො’ති. තතියම්පි ඛො සො පුග්ගලො තුණ්හී අහොසි.

3. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං පුග්ගලං බාහායං ගහෙත්වා බහිද්වාරකොට්ඨකා නික්ඛාමෙත්වා සූචිඝටිකං දත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච: “නික්ඛාමිතො භන්තෙ, සො පුග්ගලො මයා. පරිසුද්ධා පරිසා. උද්දිසතු භන්තෙ, භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛං”ති. “අච්ඡරියං මොග්ගල්ලාන, අබ්භුතං මොග්ගල්ලාන, යාව බාහා ගහණාපි නාම සො මොඝපුරිසො ආගමෙස්සතී”ති.

4. අථ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි: “න දානාහං භික්ඛවෙ, ඉතොපරං උපොසථං කරිස්සාමි පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමි. තුම්හෙව දානි භික්ඛවෙ ඉතොපරං උපොසථං කරෙය්‍යාථ, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාථ. අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො, යං තථාගතො අපරිසුද්ධාය පරිසාය උපොසථං කරෙය්‍ය, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍ය.”

5. අට්ඨිමෙ භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා, යෙ දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති. කතමෙ අට්ඨ[1]

(1.) මහාසමුද්දො භික්ඛවෙ, අනුපුබ්බනින්නො, අනුපුබ්බපොණො, අනුපුබ්බපබ්භාරො, නායතකෙනෙව පපාතො. යං භික්ඛවෙ මහාසමුද්දො අනුපුබ්බනින්නො, අනුපුබ්බපොණො, අනුපුබ්බපබ්භාරො, නායතකෙනෙව පපාතො. අයං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ පඨමො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො, යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති

(2.) පුන චපරං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො ඨිතධම්මො වෙලං නාතිවත්තති. යං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො ඨිතධම්මො වෙලං නාතිවත්තති. අයම්පි භික්ඛවෙ මහාසමුද්දෙ දුතියො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො, යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

---

1. නදානාහං භික්ඛවෙ අජ්ජතග්ගෙ උපොසථං කරිස්සාමි පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමීති, අඞ්ගුත්තර පහාරාදසුත්තං”.

(3.) පුන චපරං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො න මතෙන කුණපෙන සංවසති. යං හොති මහාසමුද්දෙ මතං කුණපං, තං ඛිප්පඤ්ඤෙව තීරං වාහෙති,[1] ථලං උස්සාදෙති[2]. යං භික්ඛවෙ මහාසමුද්දො න මතෙන කුණපෙන සංවසති, යං හොති මහාසමුද්දෙ මතං කුණපං, තං ඛිප්පඤ්ඤෙව තීරං වාහෙති, ථලං උස්සාදෙති. අයම්පි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ තතියො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො, යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

(4.) පුන චපරං භික්ඛවෙ, යා කාචි මහානදියො, සෙය්‍යථීදං: ගඞ්ගා, යමුනා, අචිරවතී, සරභූ, මහී. තා මහාසමුද්දං පත්වා ජහන්ති පුරිමානි නාමගොත්තානි, මහාසමුද්දෙත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති. යං භික්ඛවෙ, යා කාචි මහානදියො, සෙය්‍යථීදං: ගඞ්ගා, යමුනා, අචිරවතී, සරභූ, මහී. තා මහාසමුද්දං පත්වා ජහන්ති පුරිමානි නාමගොත්තානි, මහාසමුද්දෙත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති. අයම්පි භික්ඛවෙ මහාසමුද්දෙ චතුත්ථො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො, යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

(5). පුන ච පරං භික්ඛවෙ, යා ච ලොකෙ සවන්තියො මහාසමුද්දං අප්පෙන්ති, යා ච අන්තලික්ඛා ධාරා පපතන්ති, න තෙන මහාසමුද්දස්ස ඌනත්තං වා පූරත්තං වා පඤ්ඤායති. යං භික්ඛවෙ, යා ච ලොකෙ සවන්තියො මහාසමුද්දං අප්පෙන්ති, යා ච අන්තලික්ඛා ධාරා පපතන්ති, න තෙන මහාසමුද්දස්ස ඌනත්තං වා පූරත්තං වා පඤ්ඤායති. අයම්පි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ පඤ්චමො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො,[3] යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

(6). පුන ච පරං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො එකරසො ලොණරසො. යං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො එකරසො ලොණරසො, අයම්පි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ ඡට්ඨො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො, යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

(7). පුනච පරං භික්ඛවෙ මහාසමුද්දො බහුරතනො, අනෙකරතනො. තත්‍රිමානි රතනානි. සෙය්‍යථීදං: මුත්තා, මණි, වෙළුරියො, සඞ්ඛො, සිලා, පවාළං, රජතං, ජාතරූපං, ලොහිතඞ්කො, මසාරගල්ලං. යං භික්ඛවෙ මහාසමුද්දො බහුරතනො අනෙකරතනො, තත්‍රිමානි රතනානි. සෙය්‍යථීදං: මුත්තා, මණි, වෙළුරියො, සඞ්ඛො, සිලා, පවාළං, රජතං, ජාතරූපං, ලොහිතඞ්කො, මසාරගල්ලං. අයම්පි භික්ඛවෙ මහාසමුද්දෙ සත්තමො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො, යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

---

1. පාපෙති, සෙසු ච. 2. උස්සාරෙති, සී. මු. 3 අබ්භුතො ධම්මො, සී.

(8.) පුන චපරං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො මහතං භූතානං ආවාසො. තත්‍රිමෙ භූතා: තිමි, තිමිඞ්ගලො, තිමිරපිඞ්ගලො, අසුරා, නාගා, ගන්ධබ්බා. සන්ති මහාසමුද්දෙ යොජනසතිකාපි අත්තභාවා, ද්වියොජනසතිකාපි අත්තභාවා, තියොජනසතිකාපි අත්තභාවා, චතුයොජනසතිකාපි අත්තභාවා, පඤ්චයොජනසතිකාපි අත්තභාවා. යං භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො මහතං භූතානං ආවාසො. තත්‍රිමෙ භූතා: තිමි, තිමිඞ්ගලො, තිමිරපිඞ්ගලො, අසුරා, නාගා, ගන්ධබ්බා. සන්ති මහාසමුද්දෙ යොජනසතිකාපි අත්තභාවා, ද්වියොජනසතිකාපි අත්තභාවා, තියොජනසතිකාපි අත්තභාවා, චතුයොජනසතිකාපි අත්තභාවා, පඤ්චයොජනසතිකාපි අත්තභාවා. අයම්පි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ අට්ඨමො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො, යං දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ අට්ඨ අච්ඡරියා අබ්භුතධම්මා[1] යෙ දිස්වා දිස්වා අසුරා මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති.

6. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අට්ඨ අච්ඡරියා අබ්භුතධම්මා[1] යෙ දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති. කතමෙ අට්ඨ?

(1.) සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො අනුපුබ්බනින්නො, අනුපුබ්බපොණො, අනුපුබ්බපබ්භාරො, නායතකෙනෙව පපාතො, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අනුපුබ්බසික්ඛා, අනුපුබ්බකිරියා, අනුපුබ්බපටිපදා, නායතකෙනෙව අඤ්ඤාපටිවෙධො. යං භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අනුපුබ්බසික්ඛා, අනුපුබ්බකිරියා, අනුපුබ්බපටිපදා, නායතකෙනෙව අඤ්ඤාපටිවෙධො. අයං භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ පඨමො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො,[2] යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

(2.) සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ මහාසමුද්දො ඨිතධම්මො වෙලං නාතිවත්තති, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යං මයා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, තං මම සාවකා ජීවිතහෙතු පි නාතික්කමන්ති. යං භික්ඛවෙ මයා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං තං මම සාවකා ජීවිතහෙතු පි නාතික්කමන්ති. අයම්පි භික්ඛවෙ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ දුතියො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො,[2] යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

(3.) සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො න මතෙන කුණපෙන සංවසති, යං හොති මහාසමුද්දෙ මතං කුණපං තං ඛිප්පඤ්ඤෙව තීරං වාහෙති, ථලං උස්සාදෙති. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යො සො පුග්ගලො දුස්සීලො පාපධම්මො අසුචි සඞ්කස්සරසමාචාරො පටිච්ඡන්නකම්මන්තො, අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො, අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරීපටිඤ්ඤො, අන්තොපූති අවස්සුතො කසම්බුජාතො, න තෙන සඞ්ඝො සංවසති. අථ ඛො නං ඛිප්පඤ්ඤෙව සන්නිපතිත්වා උක්ඛිපති.

1. අබ්භුතා ධම්මා, සී. 2. අබ්භුතො ධම්මො, සී.

කිඤ්චාපි සො හොති මජ්ඣෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසින්නො, අථ ඛො සො ආරකාව සඞ්ඝම්හා, සඞ්ඝො ච තෙන. යං භික්ඛවෙ, යො සො පුග්ගලො දුස්සීලො, පාපධම්මො, අසුචිසඞ්කස්සරසමාචාරො පටිච්ඡන්නකම්මන්තො, අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො, අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො, අන්තොපූති, අවස්සුතො, කසම්බුජාතො, න තෙන සඞ්ඝො සංවසති. අථ ඛො තං ඛිප්පඤ්ඤෙව සන්නිපතිත්වා උක්ඛිපති, කිඤ්චාපි සො හොති මජ්ඣෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසින්නො, අථ ඛො සො ආරකාව සඞ්ඝම්හා, සඞ්ඝො ච තෙන. අයම්පි භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ තතියො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො,[1] යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

(4). සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, යා කාචි මහානදියො, සෙය්‍යථීදං: ගඞ්ගා, යමුනා, අචිරවතී, සරභූ, මහී. තා මහාසමුද්දං පත්වා[2] ජහන්ති පූරිමානි නාමගොත්තානි, මහාසමුද්දොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරො මෙ වණ්ණා ඛත්තියා, බ්‍රාහ්මණා, වෙස්සා, සුද්දා. තෙ තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිත්වා ජහන්ති පූරිමානි නාමගොත්තානි, සමණා සක්‍යපුත්තියාත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති. යං භික්ඛවෙ චත්තාරො මෙ වණ්ණා ඛත්තියා, බ්‍රාහ්මණා, වෙස්සා. සුද්දා, තෙ තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිත්වා ජහන්ති පූරිමානි නාමගොත්තානි, සමණා සක්‍යපුත්තියාත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති අයම්පි භික්ඛවෙ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ චතුත්ථො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො[1], යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

(5.) සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ යා ච ලොකෙ සවන්තියො මහාසමුද්දං අප්පෙන්ති, යා ච අන්තලික්ඛා ධාරා පපතන්ති, න තෙන මහාසමුද්දස්ස ඌනත්තං වා පූරත්තං වා පඤ්ඤායති. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, බහූ චෙපි භික්ඛූ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායන්ති. න තෙන නිබ්බානධාතුයා ඌනත්තං වා පූරත්තං වා පඤ්ඤායති. යං භික්ඛවෙ, බහූ චෙපි භික්ඛූ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායන්ති, න තෙන නිබ්බානධාතුයා ඌනත්තං වා පූරත්තං වා පඤ්ඤායති. අයම්පි භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ පඤ්චමො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො.[1] යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

(6.) සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො එකරසො ලොණරසො. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, අයං ධම්මවිනයො එකරසො විමුත්තිරසො. යං භික්ඛවෙ, අයං ධම්මවිනයො එකරසො විමුත්තිරසො. අයම්පි භික්ඛවෙ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ ඡට්ඨො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො.[1] යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

1. අබ්භුතො ධම්මො, සී. 2. පත්තා, ම.

(7). සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො බහුරතනො අනෙකරතනො, තත්‍රිමානි රතනානි: සෙය්‍යථීදං? මුත්තා, මණි, වෙළුරියො සඞ්ඛො, සිලා, පවාළං, රජතං, ජාතරූපං, ලොහිතඞ්කො, මසාරගල්ලං. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ අයං ධම්මවිනයො බහුරතනො අනෙකරතනො, තත්‍රිමානි රතනානි: සෙය්‍යථීදං? චත්තාරි සතිපට්ඨානානි,[1] චත්තාරි සම්මප්පධානානි,[2] චත්තාරො ඉද්ධිපාදා, පඤ්චින්ද්‍රියානි, පඤ්චබලානි, සත්තබොජ්ඣඞ්ගා, අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, යං භික්ඛවෙ, අයං ධම්මවිනයො බහුරතනො, අනෙකරතනො තත්‍රිමානි රතනානි: සෙය්‍යථීදං? චත්තාරි සතිපට්ඨානානි, චත්තාරි සම්මප්පධානානි,[3] චත්තාරො ඉද්ධිපාදා, පඤ්චින්ද්‍රියානි, පඤ්චබලානි. සත්තබොජ්ඣඞ්ගා, අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො. අයම්පි භික්ඛවෙ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ සත්තමො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො[4], යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

(8). සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දො මහතං භූතානං ආවාසො. තත්‍රිමෙ භූතා: තිමි, තිමිඞ්ගලො, තිමිරපිඞ්ගලො, අසුරා, නාගා, ගන්ධබ්බා. සන්ති මහාසමුද්දෙ යොජනසතිකාපි අත්තභාවා, ද්වියොජනසතිකාපි අත්තභාවා, තියොජනසතිකාපි අත්තභාවා, චතුයොජනසතිකාපි අත්තභාවා, පඤ්චයොජනසතිකාපි අත්තභාවා. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, අයං ධම්මවිනයො මහතං භූතානං ආවාසො. තත්‍රිමෙ භූතා: සොතාපන්නො, සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, සකදාගාමී, සකදාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, අනාගාමී, අනාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, අරහා, අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියාය[5] පටිපන්නො. අයං භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අට්ඨමො අච්ඡරියො අබ්භුතධම්මො,[4] යං දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්ති.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අට්ඨ අච්ඡරියා අබ්භුතධම්මා.[6] යෙ දිස්වා දිස්වා භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අභිරමන්තී"ති.

7. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"ඡන්නමතිවස්සති[7] විවටං නාතිවස්සති,
තස්මා ඡන්නං විවරෙථ එවං තං නාතිවස්සතී"ති.

5. 6.

සොණසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **මහාකච්චායනො අවන්තීසු** විහරති, **කුරරඝරෙ පවත්තෙ** පබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන **සොණො** උපාසකො **කුටිකණ්ණො** ආයස්මතො මහාකච්චායනස්ස උපට්ඨාකො හොති. අථ ඛො සොණස්ස උපාසකස්ස කුටිකණ්ණස්ස රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: "යථා යථා ඛො අය්‍යො මහාකච්චායනො ධම්මං දෙසෙති, නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යන්නූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍යන්ති.

1. චත්තාරො සතිපට්ඨානා, සබ්බත්ථ. 2. චත්තාරො සම්මප්පධානා, සබ්බත්ථ 3 චත්තාරො සතිපට්ඨානා චත්තාරො සම්මප්පධානා, සබ්බත්ථ. 4. අබ්භුතො ධම්මො, සී. 5. අරහත්තාය, ම. 6 අබ්භුතා ධම්මා, සී. 7. ඡන්නං අතිවස්සති, සී.

2. අථ ඛො සොණො උපාසකො කුටිකණ්ණො යෙනායස්මා මහාකච්චායනො තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සොණො උපාසකො කුටිකණ්ණො ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං එතදවොච: “ඉධ මය්හං භන්තෙ, රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: ‘යථා යථා ඛො අය්‍යො මහාකච්චායනො ධම්මං දෙසෙති. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යන්නූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍යන්’ති. පබ්බාජෙතු මං භන්තෙ, අය්‍යො මහාකච්චායනො”ති.

3 එවං වුත්තෙ ආයස්මා මහාකච්චායනො සොණං උපාසකං කුටිකණ්ණං එතදවොච: “දුක්කරං ඛො සොණ, යාවජීවං එකභත්තං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරියං, ඉඞ්ඝ ත්වං සොණ, තත්ථෙව අගාරිකභූතො සමානො බුද්ධානං සාසනං අනුයුඤ්ජ, කාලයුත්තං එකභත්තං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරියං”ති. අථ ඛො සොණස්ස උපාසකස්ස කුටිකණ්ණස්ස යො අහොසි පබ්බජ්ජාභිසඞ්ඛාරො සො පටිප්පස්සම්භි.

4. දුතියම්පි ඛො සොණස්ස උපාසකස්ස කුටිකණ්ණස්ස රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: “යථා යථා ඛො අය්‍යො මහාකච්චායනො ධම්මං දෙසෙති. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යන්නූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍යන්”ති. දුතියම්පි ඛො සොණො උපාසකො කුටිකණ්ණො යෙනායස්මා මහාකච්චායනො තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං එතදවොච: “ඉධ මය්හං භන්තෙ, රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: ‘යථා යථා ඛො අය්‍යො මහාකච්චායනො ධම්මං දෙසෙති, නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යන්නූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍යන්”ති. “පබ්බාජෙතු මං භන්තෙ, අය්‍යො මහාකච්චායනො”ති.

5. දුතියම්පි ඛො ආයස්මා මහාකච්චායනො සොණං උපාසකං කුටිකණ්ණං එතදවොච: “දුක්කරං ඛො සොණ, යාවජීවං එකභත්තං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරියං, ඉඞ්ඝ ත්වං සොණ, තත්ථෙව අගාරිකභූතො සමානො බුද්ධානං සාසනං අනුයුඤ්ජ, කාලයුත්තං එකභත්තං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරියං”ති. දුතියම්පි ඛො සොණස්ස උපාසකස්ස කුටිකණ්ණස්ස යො අහොසි පබ්බජ්ජාභිසඞ්ඛාරො සො පටිප්පස්සම්භි.

6. තතියම්පි ඛො සොණස්ස උපාසකස්ස කුටිකණ්ණස්ස රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: ‘යථා යථා ඛො අය්‍යො මහාකච්චායනො ධම්මං දෙසෙති. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං, යන්නූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍ය”න්ති.

තතියම්පි ඛො සොණො උපාසකො කුටිකණ්ණො යෙනායස්මා මහාකච්චායනො තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සොණො උපාසකො කුටිකණ්ණො ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං එතදවොච: “ඉධ මය්හං භන්තෙ, රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: “යථා යථා ඛො අය්‍යො මහාකච්චායනො ධම්මං දෙසෙති. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං, යන්නූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍ය”න්ති. “පබ්බාජෙතු මං භන්තෙ, අය්‍යො මහාකච්චායනො”ති.

7. අථ ඛො ආයස්මා මහාකච්චායනො සොණං උපාසකං කුටිකණ්ණං පබ්බාජෙසි. තෙන ඛො පන සමයෙන අවන්තිදක්ඛිණාපථො අප්පභික්ඛුකො හොති. අථ ඛො ආයස්මා මහාකච්චායනො තිණ්ණං වස්සානං අච්චයෙන කිච්ඡෙන කසිරෙන තතො තතො දසවග්ගං භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා ආයස්මන්තං සොණං උපසම්පාදෙසි.

8. අථ ඛො ආයස්මතො සොණස්ස වස්සං වුත්ථස්ස රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: “න ඛො මෙ සො භගවා සම්මුඛා දිට්ඨො. අපි ච සුතො යෙව මෙ සො භගවා ඊදිසො ච ඊදිසො චා’ති. සචෙ මං උපජ්ඣායො අනුජානෙය්‍ය, ගච්ඡෙය්‍යාහං තං භගවන්තං දස්සනාය අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධන්ති.

අථ ඛො ආයස්මා සොණො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනායස්මා මහාකච්චායනො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සොණො ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං එතදවොච: ඉධ මය්හං භන්තෙ, රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි, “න ඛො මෙ සො භගවා සම්මුඛා දිට්ඨො. අපි ච සුතො යෙව මෙ සො භගවා ඊදිසො ච ඊදිසො චා’ති. සචෙ මං උපජ්ඣායො අනුජානෙය්‍ය, ගච්ඡෙය්‍යාහං තං භගවන්තං දස්සනාය අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධන්ති. “සාධු, සාධු, සොණ, ගච්ඡ ත්වං සොණ, තං භගවන්තං දස්සනාය අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධ”න්ති.

9. දක්ඛිස්සසි ත්වං සොණ, තං භගවන්තං පාසාදිකං පසාදනීයං සන්තින්ද්‍රියං සන්තමානසං උත්තමසමථදමථමනුප්පත්තං දන්තං ගුත්තං යතින්ද්‍රියං නාගං. දිස්වාන මම වචනෙන භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දාහි, අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරඤ්ච පුච්ඡ:[1] උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ, ආයස්මා මහාකච්චායනො භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දති, අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරඤ්ච පුච්ඡතී'ති. 'එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා සොණො ආයස්මතො මහාකච්චායනස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා ආයස්මන්තං මහාකච්චායනං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන සාවත්ථි තෙන චාරිකං පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන සාවත්ථි ජෙතවනං අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සොණො භගවන්තං එතදවොච: උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ, ආයස්මා මහාකච්චායනො භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දති, අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරඤ්ච පුච්ඡතී''ති. කච්චි භික්ඛු ඛමනීයං? කච්චි යාපනීයං? කච්චි'සි අප්පකිලමථෙන අද්ධානං ආගතො? න ච පිණ්ඩකෙන කිලන්තොසී?''ති. ඛමනීයං භගවා, යාපනීයං භගවා, අප්පකිලමථෙන චාහං භන්තෙ, අද්ධානං ආගතො න ච පිණ්ඩකෙන කිලන්තොම්හී''ති.

10. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: 'ඉමස්සානන්ද ආගන්තුකස්ස භික්ඛුනො සෙනාසනං පඤ්ඤපෙහී'ති. අථ ඛො ආයස්මතො ආනන්දස්ස එතදහොසි: යස්ස ඛො මං භගවා ආණාපෙති, ඉමස්සා'නන්ද, ආගන්තුකස්ස භික්ඛුනො සෙනාසනං පඤ්ඤපෙහී'ති. ඉච්ඡති භගවා තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකවිහාරෙ වත්ථුං. ඉච්ඡති භගවා ආයස්මතා සොණෙන සද්ධිං එකවිහාරෙ වත්ථුං, යස්මිං විහාරෙ භගවා විහරති තස්මිං විහාරෙ ආයස්මතො සොණස්ස සෙනාසනං පඤ්ඤපෙසි. අථ ඛො භගවා බහුදෙවරත්තිං අබ්භොකාසෙ නිසජ්ජාය වීතිනාමෙත්වා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා විහාරං පාවිසි. ආයස්මා'පි ඛො සොණො බහුදෙවරත්තිං අබ්භොකාසෙ නිසජ්ජාය වීතිනාමෙත්වා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා විහාරං පාවිසි. අථ ඛො භගවා රත්තියා පච්චූසසමයං පච්චුට්ඨාය ආයස්මන්තං සොණං අජ්ඣෙසි, පටිභාතු තං භික්ඛු ධම්මො[2] භාසිතුන්ති. එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා සොණො භගවතො පටිස්සුත්වා සොළස අට්ඨකවග්ගිකානි සබ්බානෙව සරෙන අභණි. අථ ඛො භගවා ආයස්මතො සොණස්ස සරභඤ්ඤපරියොසානෙ අබ්භනුමොදි: සාධු! සාධු! භික්ඛු, සුග්ගහිතානි භික්ඛු, සොළස අට්ඨකවග්ගිකානි සුමනසිකතානි සූපධාරිතානි, කල්‍යාණියාසි[3] වාචාය සමන්නාගතො විස්සට්ඨාය අනෙළගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා, කතිවස්සො'සි ත්වං භික්ඛු?'ති. 'එකවස්සො අහං භගවා'ති. කිස්ස පන ත්වං භික්ඛු එවං චිරං අකාසී?''ති. චිරදිට්ඨො මෙ භන්තෙ කාමෙසු ආදීනවො, අපි ච සම්බාධො ඝරාවාසො බහුකිච්චො බහුකරණීයො'ති.

11. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

''දිස්වා ආදීනවං ලොකෙ ඤත්වා ධම්මං නිරූපධිං,
අරියො න රමතී පාපෙ පාපෙ න රමතී සුචී''ති.

---

1 පුච්ඡාහීති, ම. 2. ධම්මං, සී. 3. කල්‍යාණියාච, ම.

5. 7.

රෙවතසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **කඞ්ඛාරෙවතො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය අත්තනො[1] කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිං පච්චවෙක්ඛමානො. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං කඞ්ඛාරෙවතං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය අත්තනො කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිං පච්චවෙක්ඛමානං.

2. අථ ඛො භභවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යා කාචි කඞ්ඛා ඉධ වා හුරං වා සකවෙදියා වා පරවෙදියා වා,
ඣායිනො[2] තා පජහන්ති සබ්බා ආතාපිනො බ්‍රහ්මචරියං චරන්තා"ති.

5. 8.

ආනන්දසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **රාජගහෙ** විහරති, **වෙළුවනෙ** කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **ආනන්දො** තදහුපොසථෙ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි. අද්දසා ඛො **දෙවදත්තො** ආයස්මන්තං ආනන්දං රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං, දිස්වාන යෙන ආයස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච: අජ්ජතග්ගෙ දානාහං ආවුසො ආනන්ද, අඤ්ඤත්‍රෙව භගවතා අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසඞ්ඝා උපොසථං කරිස්සාමි සඞ්ඝකම්මානි වා'ති. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච: "ඉධාහං භන්තෙ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසිං. අද්දසා ඛො මං භන්තෙ දෙවදත්තො රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං. දිස්වාන යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා මං එතදවොච: 'අජ්ජතග්ගෙ දානාහං ආවුසො ආනන්ද, අඤ්ඤත්‍රෙව භගවතා අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසඞ්ඝා උපොසථං කරිස්සාමි සඞ්ඝකම්මානි වා'ති. අජ්ජ භන්තෙ දෙවදත්තො සඞ්ඝං භින්දිස්සති උපොසථඤ්ච කරිස්සති සඞ්ඝකම්මානි වා'ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"සුකරං සාධුනා සාධු සාධු පාපෙන දුක්කරං,
පාපං පාපෙන සුකරං පාපමරියෙහි දුක්කරං"ති.

1. අත්තනො ච, ම. 2. යෙ ඣායිනො, ම.

5. 9.

සද්ධායමානසුත්තං.

1. එවං මෙ සුත්තං: එකං සමයං භගවා **කොසලෙසු** චාරිකං චරති මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා මාණවකා භගවතො අවිදූරෙ සද්ධායමානරූපා[1] අතික්කමන්ති. අද්දසා ඛො භගවා සම්බහුලෙ මාණවකෙ අවිදූරෙ සද්ධායමානරූපෙ අතික්කමන්තෙ.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“පරිමුට්ඨා පණ්ඩිතාභාසා වාචාගොචරභාණිනො,
යාවිච්ඡන්ති මුඛායාමං යෙන නීතා න තං විදූ”ති.

5. 10.

පන්ථකසුත්තං.

1: එවං මෙ සුත්තං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **චූල්ලපන්ථකො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං චූල්ලපන්ථකං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“ඨිතෙන කායෙන ඨිතෙන චෙතසා
තිට්ඨං නිසින්නො උද වා සයානො,
එවං[2] සතිං භික්ඛු අධිට්ඨහානො,
ලභෙථ පුබ්බාපරියං විසෙසං.

ලද්ධාන පුබ්බාපරියං විසෙසං
අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගච්ඡෙ”ති.

සොණවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං:

රාජා අප්පායුකා කුට්ඨී කුමාරකා ච උපොසථො
සොණො ච රෙවතො භෙදො සද්ධාය පන්ථකෙන චාති.

---

1. පද්ධායමානරූපා, ම.

ජච්චන්ධවග්ගො ඡට්ඨො.

6. 1.

ආයුසඞ්ඛාරවොස්සජ්ජනසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **වෙසාලියං** විහරති, **මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං**. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවර-මාදාය වෙසාලිං පිණ්ඩාය පාවිසි. වෙසාලියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො ආයස්මන්තං **ආනන්දං** ආමන්තෙසි: ගණ්හාහි ආනන්ද, නිසීදනං. යෙන **චාපාලං** චෙතියං තෙනුපසඞ්කමිස්සාම[1] දිවා-විහාරායා'ති. 'එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා නිසීදනමාදාය භගවන්තං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි. අථ ඛො භගවා යෙන චාපාලං චෙතියං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො[2] භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: රමණීයා ආනන්ද වෙසාලී, රමණීයං **උදෙනං** චෙතියං, රමණීයං **ගොතමකං** චෙතියං, රමණීයං **සත්තම්බං** චෙතියං, රමණීයං **බහුපුත්තං** චෙතියං, රමණීයං **සාරන්දදං** චෙතියං, රමණීයං **චාපාලං** චෙතියං. යස්ස කස්සචි ආනන්ද, චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා, සො ආකඞ්ඛමානො[3] කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාව-සෙසං වා. තථාගතස්ස ඛො ආනන්ද, චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා. ආකඞ්ඛමානො ආනන්ද, තථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාවසෙසං වා'ති. එවම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතා ඔළාරිකෙ නිමිත්තෙ කයිරමානෙ ඔළාරිකෙ ඔභාසෙ කයිරමානෙ නාසක්ඛි පටිවිජ්ඣිතුං. න භගවන්තං යාචි: තිට්ඨතු භන්තෙ, භගවා කප්පං, තිට්ඨතු සුගතො කප්පං බහුජනහිතාය බහුජන-සුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානන්ති. යථා තං මාරෙන පරියුට්ඨිතචිත්තො.

දුතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: 'රමණීයා -පෙ- තථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාවසෙසං වා'ති. එවම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො -පෙ- යථා තං මාරෙන පරියුට්ඨිතචිත්තො. තතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: රමණීයා -පෙ- තථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාවසෙසං වා'ති. එවම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො -පෙ- යථා තං මාරෙන පරියුට්ඨිතචිත්තො.

2. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: 'ගච්ඡ ත්වං ආනන්ද, යස්ස'දානි කාලං මඤ්ඤසී'ති. එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා අවිදූරෙ අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි:

---

1 ආයස්මාපි ඛො ආනන්දො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි, මහාපරිනිබ්බාන සුත්තං, ම. 2. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං ආනන්දං, තත්ථෙව. 3. ආකඞ්ඛ-මානො ආනන්ද, ම.

3. අථ ඛො මාරො පාපිමා අචිරපක්කන්තෙ ආයස්මන්තෙ ආනන්දෙ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො මාරො පාපිමා භගවන්තං එතදවොච: 'පරිනිබ්බාතු[1] භන්තෙ, භගවා, පරිනිබ්බාතු සුගතො. පරිනිබ්බානකාලො' දානි භන්තෙ භගවතො. භාසිතා ඛො පනෙසා භන්තෙ භගවතා වාචා: න තාවාහං පාපිම, පරිනිබ්බායිස්සාමි යාව මෙ භික්ඛූ න සාවකා භවිස්සන්ති, වියත්තා විනීතා විසාරදා යොගක්ඛෙමා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මානුධම්මපටිපන්නා සාමීචිපටිපන්නා අනුධම්මචාරිනො සකං[2] ආචරියකං උග්ගහෙත්වා ආචික්ඛිස්සන්ති දෙසෙස්සන්ති පඤ්ඤපෙස්සන්ති පට්ඨපෙස්සන්ති විවරිස්සන්ති විභජිස්සන්ති උත්තානීකරිස්සන්ති උප්පන්නං පරප්පවාදං සහධම්මෙන සුනිග්ගහිතං නිග්ගහෙත්වා සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙස්සන්තී'ති.

සන්ති ඛො පන භන්තෙ එතරහි භික්ඛූ භගවතො සාවකා වියත්තා විනීතා විසාරදා යොගක්ඛෙමා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මානුධම්මපටිපන්නා සාමීචිපටිපන්නා අනුධම්මචාරිනො, සකං ආචරියකං උග්ගහෙත්වා ආචික්ඛන්ති දෙසෙන්ති පඤ්ඤපෙන්ති පට්ඨපෙන්ති විවරන්ති විභජන්ති උත්තානිං කරොන්ති උප්පන්නං පරප්පවාදං සහධම්මෙන සුනිග්ගහිතං නිග්ගහෙත්වා සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙන්ති. පරිනිබ්බාතු[3] භන්තෙ, භගවා. පරිනිබ්බාතු සුගතො. පරිනිබ්බානකාලො'දානි භන්තෙ, භගවතො.

4. භාසිතා ඛො පනෙසා භගවතා වාචා: න තාවාහං පාපිම, පරිනිබ්බායිස්සාමි, යාව මෙ භික්ඛුනියො න සාවිකා භවිස්සන්ති වියත්තා -පෙ- අනුධම්මචාරිනියො -පෙ- සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙස්සන්තී'ති. සන්ති ඛො පන භන්තෙ, එතරහි භික්ඛුනියො භගවතො සාවිකා වියත්තා -පෙ- සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙන්ති. පරිනිබ්බාතු -පෙ- වාචා: න තාවාහං පාපිම, පරිනිබ්බායිස්සාමි, යාව මෙ උපාසකා න සාවකා භවිස්සන්ති වියත්තා -පෙ- සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙස්සන්තී'ති. සන්ති ඛො පන භන්තෙ, එතරහි උපාසකා භගවතො සාවකා වියත්තා -පෙ- සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙන්ති. පරිනිබ්බාතු -පෙ-.

5. භාසිතා ඛො පනෙසා භගවතා වාචා: න තාවාහං පාපිම, පරිනිබ්බායිස්සාමි, යාව මෙ උපාසිකා න සාවිකා භවිස්සන්ති වියත්තා -පෙ- අනුධම්මචාරිනියො -පෙ- සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙස්සන්තී'ති. සන්ති ඛො පන භන්තෙ, එතරහි උපාසිකා භගවතො සාවිකා වියත්තා -පෙ- අනුධම්මචාරිනියො -පෙ- සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසෙන්ති. පරිනිබ්බාතු -පෙ-.

1. පරිනිබ්බාතුදානි, සබ්බත්ථ 2. සෙ සකං, ම. 3. පරිනිබ්බාතු දානි, සබ්බත්ථ.

6. භාසිතා ඛො පනෙසා භගවතා වාචා: න තාවාහං පාපිම, පරිනිබ්බායිස්සාමි, යාව මෙ ඉදං බ්‍රහ්මචරියං න ඉද්ධඤ්චෙව භවිස්සති ඵීතඤ්ච විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං පුථුභූතං යාවදෙව මනුස්සෙහි සුප්පකාසිත'න්ති. එතරහි ඛො පන භන්තෙ භගවතො බ්‍රහ්මචරියං ඉද්ධඤ්චෙව ඵීතඤ්ච විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං පුථුභූතං යාවදෙව මනුස්සෙහි සුප්පකාසිතං. පරිනිබ්බාතු'දානි භන්තෙ, භගවා. පරිනිබ්බාතු සුගතො. පරිනිබ්බානකාලො'දානි භන්තෙ භගවතො"ති.

එවං වුත්තෙ භගවා මාරං පාපිමන්තං එතදවොච: අප්පොස්සුක්කො ත්වං පාපිම, හොහි. න චිරං තථාගතස්ස පරිනිබ්බානං භවිස්සති. ඉතො තිණ්ණං මාසානං අච්චයෙන තථාගතො පරිනිබ්බායිස්සතී'ති. අථ ඛො භගවා චාපාලෙ චෙතියෙ සතො සම්පජානො ආයුසඞ්ඛාරං ඔස්සජ්ජි. ඔස්සට්ඨෙ ච භගවතා ආයුසඞ්ඛාරෙ මහාභූමිචාලො අහොසි, භිංසනකො ලොමහංසො. දෙවදුන්දුභියො ච ඵලිංසු.

7. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"තුලමතුලඤ්ච සම්භවං භවසඞ්ඛාරමවස්සජි[1] මුනි,
අජ්ඣත්තරතො සමාහිතො අභින්දි කවචමිවත්තසම්භව"න්ති.[2]

6. 2

ජටිලසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො බහිද්වාරකොට්ඨකෙ නිසින්නො හොති.

අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. තෙන ඛො පන සමයෙන සත්ත ච ජටිලා, සත්ත ච නිගණ්ඨා, සත්ත ච අචෙලකා, සත්ත ච එකසාටකා, සත්ත ච පරිබ්බාජකා, පරූළ්හකච්ඡනඛලොමා ඛාරිවිවිධමාදාය භගවතො අවිදූරෙ අතික්කමන්ති.

---

1. භවසංඛාරමොස්සජි, සී.
2. තුල්‍යමතුල්‍යං ච සම්භවං භවසංස්කාරමපොත්සජන්මුනිඃ
අධ්‍යාත්මරතඃ සමාහිතො හ්‍යභිනත්කොශමිවාණ්ඩසම්භවඃ. (දිව්‍යාවදාන. 17·1)

2. අද්දසා ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො තෙ සත්ත ච ජටිලෙ, සත්ත ච නිගණ්ඨෙ, සත්ත ච අචෙලකෙ, සත්ත ච එකසාටකෙ, සත්ත ච පරිබ්බාජකෙ, පරූළ්හකච්ඡනඛලොමෙ ඛාරිවිවිධමාදාය භගවතො අවිදූරෙ අතික්කමන්තෙ. දිස්වාන උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා දක්ඛිණං ජාණුමණ්ඩලං පඨවියං නිහන්ත්වා යෙන තෙ සත්ත ච ජටිලා, සත්ත ච නිගණ්ඨා, සත්ත ච අචෙලකා, සත්ත ච එකසාටකා, සත්ත ච පරිබ්බාජකා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා තික්ඛත්තුං නාමං සාවෙසි: රාජාහං භන්තෙ පසෙනදි කොසලො'ති.

3. අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො අචිරපක්කන්තෙසු තෙසු සත්තසු ච ජටිලෙසු සත්තසු ච නිගණ්ඨෙසු සත්තසු ච අචෙලකෙසු සත්තසු ච එකසාටකෙසු සත්තසු ච පරිබ්බාජකෙසු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො භගවන්තං එතදවොච: "යෙ ච ඛො භන්තෙ, ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා, එතෙ තෙසං[1] අඤ්ඤතරා"ති.

"දුජ්ජානං ඛො පනෙතං මහාරාජ, තයා ගිහිනා කාමභොගිනා පුත්තසම්බාධසයනං අජ්ඣාවසන්තෙන කාසිකචන්දනං පච්චනුභොන්තෙන මාලාගන්ධවිලෙපනං ධාරයන්තෙන ජාතරූපරජතං සාදියන්තෙන: ඉමෙ වා අරහන්තො ඉමෙ වා අරහත්තමග්ගං සමාපන්නා'ති. සංවාසෙන ඛො මහාරාජ, සීලං වෙදිතබ්බං. තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා. න ඉත්තරෙන, මනසිකරොතා නො අමනසිකරොතා. පඤ්ඤවතා නො දුප්පඤ්ඤෙන. සංවොහාරෙන[2] ඛො මහාරාජ, සොචෙය්‍යං වෙදිතබ්බං, තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා -පෙ- නො දුප්පඤ්ඤෙන. ආපදාසු ඛො මහාරාජ, ථාමො වෙදිතබ්බො. සො ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා -පෙ- නො දුප්පඤ්ඤෙන. සාකච්ඡාය ඛො මහාරාජ, පඤ්ඤා වෙදිතබ්බා, සා ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා -පෙ- නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති.

4. "අච්ඡරියං! භන්තෙ, අබ්භුතං! භන්තෙ, යාව සුභාසිතඤ්චිදං භන්තෙ භගවතා: දුජ්ජානං ඛො පනෙතං -පෙ- අරහත්තමග්ගං සමාපන්නා'ති, සංවාසෙන -පෙ- නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති. එතෙ භන්තෙ, මම පුරිසා චොරා ඔචරකා ජනපදං ඔචරිත්වා ආගච්ඡන්ති[3]. තෙහි පඨමං ඔචිණ්ණං අහං පච්ඡා ඔතරිස්සාමි[4]. ඉදානි තෙ භන්තෙ, තං රජොජල්ලං පවාහෙත්වා න්හාතා සුවිලිත්තා කප්පිතකෙසමස්සු ඔදාතවත්ථවසනා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතා සමඞ්ගීභූතා පරිචාරෙස්සන්තී'ති.

5. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"න වායමෙය්‍ය සබ්බත්ථ නාඤ්ඤස්ස පුරිසො සියා,
නාඤ්ඤං නිස්සාය ජීවෙය්‍ය ධම්මෙන න වණිං චරෙ"ති[5].

---

1. එතෙසං, මජසං. 2. සබ්‍යොහාරෙන, මජසං. 3. ගච්ඡන්ති, මජසං. 4. ඔසරිස්සාමි, ම. ඔසාදිස්සාමි, ඔසාධිස්සාමි, කෙසුචි පොත්ථකෙසු. 5. න වාණිජ්ජං චරෙ, කෙසුචි පොත්ථකෙසු.

6. 3.

පච්චවෙක්ඛනසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා අත්තනො **අනෙකෙ** පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ පහීනෙ පච්චවෙක්ඛමානො නිසින්නො හොති, අනෙකෙ ච කුසලෙ ධම්මෙ භාවනාය පාරිපූරිං ගතෙ.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“අහු පුබ්බෙ තදා නාහු නාහු පුබ්බෙ තදා අහු,
නචාහු න ච භවිස්සති න චෙතරහි විජ්ජතී”ති.

6. 4.

පඨම නානාතිත්ථිය සුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා නානාතිත්ථියා සමණබ්‍රාහ්මණා[1] පරිබ්බාජකා සාවත්ථියං පටිවසන්ති, නානාදිට්ඨිකා නානාඛන්තිකා නානාරුචිකා නානාදිට්ඨිනිස්සයනිස්සිතා.

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො ‘සස්සතො ලොකො ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. (1)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො ‘අසස්සතො ලොකො ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. (2)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො ‘අන්තවා ලොකො ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. (3)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො ‘අනන්තවා ලොකො ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. (4)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො ‘තං ජීවං තං සරීරං ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. (5)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො ‘අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරං ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. (6)

1. සමණබ්‍රාහ්මණා, කෙසුචි පොත්ථකෙසු.

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො 'හොති තථාගතො පරම්මරණා ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (7)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො 'න හොති තථාගතො පරම්මරණා ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (8)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො 'හොති ච න හොති ච තථාගතො පරම්මරණා ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති.(9)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො 'නෙව හොති ච, න න හොති ච තථාගතො පරම්මරණා ඉදමෙව සච්චං මොඝ-මඤ්ඤ'න්ති. (10)

තෙ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති 'එදිසො ධම්මො නෙදිසො ධම්මො, නෙදිසො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

2. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවර-මාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: ඉධ භන්තෙ, සම්බහුලා නානාතිත්ථියා සමණබ්‍රාහ්මණා[1] පරිබ්බාජකා සාවත්ථියං පටිවසන්ති නානාදිට්ඨිකා නානා-ඛන්තිකා නානාරුචිකා නානාදිට්ඨිනිස්සයනිස්සිතා. සන්තෙකෙ-පෙ-නෙදි-සො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

3. අඤ්ඤතිත්ථියා භික්ඛවෙ, පරිබ්බාජකා අන්ධා, අචක්ඛුකා, අත්ථං න ජානන්ති[2] අනත්ථං න ජානන්ති, ධම්මං න ජානන්ති, අධම්මං න ජානන්ති. තෙ අත්ථං අජානන්තා අනත්ථං අජානන්තා, ධම්මං අජානන්තා, අධම්මං අජානන්තා භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති: 'එදිසො ධම්මො නෙදිසො ධම්මො, නෙදිසො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

4. භූතපුබ්බං භික්ඛවෙ, ඉමිස්සායෙව සාවත්ථියා අඤ්ඤතරො රාජා අහොසි. අථ ඛො භික්ඛවෙ, සො රාජා අඤ්ඤතරං පුරිසං ආමන්තෙසි: එහි ත්වං අම්භො පුරිස, යාවතකා[3] සාවත්ථියා[4] ජච්චන්ධා තෙ සබ්බෙ එකජ්ඣං සන්නිපාතෙහී'ති. 'එවං දෙවා'ති ඛො භික්ඛවෙ, සො පුරිසො තස්ස රඤ්ඤො පටිස්සුත්වා යාවතකා සාවත්ථියා ජච්චන්ධා, තෙ සබ්බෙ ගහෙත්වා යෙන සො රාජා තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා තං රාජානං එතදවොච: 'සන්නිපාති-තා[5] ඛො තෙ දෙව, යාවතකා සාවත්ථියං ජච්චන්ධා'ති. 'තෙන හි භණෙ, ජච්චන්ධානං හත්ථිං දස්සෙහී'ති. 'එවං දෙවා'ති ඛො භික්ඛවෙ, සො පුරිසො තස්ස රඤ්ඤො පටිස්සුත්වා ජච්චන්ධානං හත්ථිං දස්සෙසි. එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථීති:

---

1. සමණබ්‍රාහ්මණා, 2. තෙ අත්ථං නජානන්ති, ම. 3. යාවතිකා, සබ්බත්ථ.
4. සාවත්ථියං, සී. 5. සන්නිපතිතා, ම.

එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස සීසං දස්සෙසි. 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස කණ්ණං දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස දන්තං දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස සොණ්ඩං දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස කායං දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස පාදං දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස සත්ථිං[1] දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස නඞ්ගුට්ඨං දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති. එකච්චානං ජච්චන්ධානං හත්ථිස්ස වාලධිං දස්සෙසි, 'එදිසො ජච්චන්ධා, හත්ථී'ති.

අථ ඛො භික්ඛවෙ, සො පුරිසො ජච්චන්ධානං හත්ථිං දස්සෙත්වා යෙන සො රාජා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තං රාජානං එතදවොච: 'දිට්ඨො ඛො තෙහි දෙව, ජච්චන්ධෙහි හත්ථී, යස්ස'දානි දෙවො කාලං මඤ්ඤසී'ති.

5. අථ ඛො භික්ඛවෙ සො රාජා යෙන තෙ ජච්චන්ධා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තෙ ජච්චන්ධෙ එතදවොච: 'දිට්ඨො වො ජච්චන්ධා හත්ථී'ති. 'එවං දෙව, දිට්ඨො නො හත්ථී'ති. වදෙථ ජච්චන්ධා, 'එදිසො[2] හත්ථී'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස සීසං දිට්ඨං අහොසි, තෙ එවමාහංසු: 'එදිසො දෙව, හත්ථී, සෙය්‍යථාපි කුම්භො'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස කණ්ණො දිට්ඨො අහොසි, තෙ එවමාහංසු, 'එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි සුප්පං[3]'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස දන්තො දිට්ඨො අහොසි, තෙ එවමාහංසු, 'එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි ඵාලො'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස සොණ්ඩො දිට්ඨො අහොසි, තෙ එවමාහංසු, 'එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි නඞ්ගලීසා'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස කායො දිට්ඨො අහොසි, තෙ එවමාහංසු, එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි කොට්ඨො'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස පාදො දිට්ඨො අහොසි, තෙ එවමාහංසු 'එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි ථූනො'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස සත්ථි[4] දිට්ඨො අහොසි, තෙ එවමාහංසු 'එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි උදුක්ඛලො'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස නඞ්ගුට්ඨං දිට්ඨං අහොසි, තෙ එවමාහංසු 'එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි මුසලො'ති. යෙහි භික්ඛවෙ ජච්චන්ධෙහි හත්ථිස්ස වාලධි දිට්ඨො අහොසි, තෙ එවමාහංසු 'එදිසො දෙව හත්ථී සෙය්‍යථාපි සම්මජ්ජනී'ති. තෙ 'එදිසො හත්ථී නෙදිසො හත්ථී, නෙදිසො හත්ථී එදිසො හත්ථී'ති. අඤ්ඤමඤ්ඤං මුට්ඨීහි සංඛුභිංසු.[5] තෙන ච පන භික්ඛවෙ සො රාජා අත්තමනො අහොසි.

එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා අන්ධා අචක්ඛුකා -පෙ- නෙදිසො ධම්මො, එදිසො ධම්මො'ති.

6. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"ඉමෙසු කිර සජ්ජන්ති එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා,
විග්ගය්හ නං විවදන්ති ජනා එකඞ්ගදස්සිනො"ති.

1. පිට්ඨිං, සී. 2. කීදිසො, සී. 3. සුප්පො, සී. 4. පිට්ඨී, සී. 5. සංයුජ්ඣිංසු, සී.

6. 5.

දුතියනානාතිත්ථියසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති, **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා නානාතිත්ථියා සමණබ්‍රාහ්මණ[1] පරිබ්බාජකා සාවත්ථියං පටිවසන්ති, නානාදිට්ඨිකා නානාඛන්තිකා නානාරුචිකා නානාදිට්ඨිනිස්සයනිස්සිතා.

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (1)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: – 'අසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (2)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතො අසස්සතො[2] අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (3)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'නෙව සස්සතො නාසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (4)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයං කතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (5)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'පරං කතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (6)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයංකතො පරංකතො[3] අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (7)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'අසයංකාරෙ අපරංකාරෙ[4] අධිච්චසමුප්පන්නො අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (8)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති.[2] (9)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'අසස්සතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (10)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතං අසස්සතං[5] සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (11)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'නෙව සස්සතං නාසස්සතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (12)

---

1. සමණබ්‍රාහ්මණා, සී. 2. සස්සතො ච, අසස්සතො ච. මජසං. 3 සයං කතො ච පරං කතො ච, සබ්බත්ථ. 4. අසයංකාරො ච අපරංකාරො ච, තථා. 5. සස්සතඤ්ච අසස්සතඤ්ච, තථා

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයංකතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (13)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'පරංකතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (14)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයංකතං පරංකතං[1] සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (15)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'අසයංකාරං අපරංකාරං අධිච්චසමුප්පන්නං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (16)

තෙ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති: 'එදිසො ධම්මො, නෙදිසො ධම්මො. නෙදිසො ධම්මො, එදිසො ධම්මො'ති.

2. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං:

ඉධ භන්තෙ සම්බහුලා නානාතිත්ථියා සමණබ්‍රාහ්මණ[2] පරිබ්බාජකා සාවත්ථියං පටිවසන්ති නානාදිට්ඨිකා නානාඛන්තිකා නානාරුචිකා නානාදිට්ඨිනිස්සයනිස්සිතා. සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤන්ති -පෙ- 'නෙදිසො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

3. අඤ්ඤතිත්ථියා භික්ඛවෙ, පරිබ්බාජකා අන්ධා අචක්ඛුකා අත්ථං න ජානන්ති.[3] අනත්ථං න ජානන්ති. ධම්මං න ජානන්ති. අධම්මං න ජානන්ති. තෙ අත්ථං අජානන්තා අනත්ථං අජානන්තා ධම්මං අජානන්තා අධම්මං අජානන්තා භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති: 'එදිසො ධම්මො නෙදිසො ධම්මො, නෙදිසො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

4. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"ඉමෙසු කිර සජ්ජන්ති එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා,
අන්තරාව විසීදන්ති අප්පත්වාව මතොගධං"ති.

6. 6.

තතිය නානාතිත්ථියසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති, ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා නානාතිත්ථියා සමණබ්‍රාහ්මණ[4] පරිබ්බාජකා සාවත්ථියං පටිවසන්ති, නානාදිට්ඨිකා නානාඛන්තිකා නානාරුචිකා නානාදිට්ඨිනිස්සයනිස්සිතා.

---

1. සයංකතඤ්ච පරංකතඤ්ච, සබ්බත්ථ 2. සමණබ්‍රාහ්මණා, සී 3. තෙ අත්ථං න ජානන්ති, ම.
4. සමණබ්‍රාහ්මණා, සී.

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (1)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'අසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (2)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතො අසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (3)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'නෙව සස්සතො නාසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (4)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයංකතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (5)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'පරංකතො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (6)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයංකතො පරංකතො[1] අත්තා ච ලොකො ච. ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (7)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'අසයංකාරො අපරංකාරො[2] අධිච්චසමුප්පන්නො අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (8)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (9)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'අසස්සතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (10)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතං අසස්සතං.[3] සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (11)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'නෙව සස්සතං නාසස්සතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (12)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයංකතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (13)

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'පරංකතං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (14)

සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සයංකතං පරංකතං[4] සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච. ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'න්ති. (15)

1. සයංකතො ච පරංකතො ච, සබ්බත්ථ. 2. අසයංකාරො ච අපරංකාරො ච, තථා.
3. සස්සතඤ්ච අසස්සතඤ්ච, තථා, 4. සයංකතඤ්ච පරංකතඤ්ච, තථා.

සන්ති පනෙකෙ සමණබ්‍රාහමණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'අසයංකාරං අපරංකාරං අධිච්චසමුප්පන්නං සුඛදුක්ඛං අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤන්ති. (16)

තෙ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති: 'එදිසො ධම්මො නෙදිසො ධම්මො, නෙදිසො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

2. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවර-මාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං:

ඉධ භන්තෙ සම්බහුලා නානාතිත්ථියා සමණබ්‍රාහමණා[1] පරිබ්බාජකා සාවත්ථියං පටිවසන්ති නානාදිට්ඨිකා නානාඛන්තිකා නානාරුචිකා නානාදිට්ඨි-නිස්සයනිස්සිතා. සන්තෙකෙ සමණබ්‍රාහමණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො: 'සස්සතො අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'න්ති. -පෙ- තෙ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති 'එදිසො ධම්මො නෙදිසො ධම්මො, නෙදිසො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

අඤ්ඤතිත්ථියා භික්ඛවෙ පරිබ්බාජකා අන්ධා අචක්ඛුකා අත්ථං න ජානන්ති[2] අනත්ථං න ජානන්ති ධම්මං න ජානන්ති අධම්මං න ජානන්ති. තෙ අත්ථං අජානන්තා අනත්ථං අජානන්තා ධම්මං අජානන්තා අධම්මං අජානන්තා භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති: 'එදිසො ධම්මො නෙදිසො ධම්මො, නෙදිසො ධම්මො එදිසො ධම්මො'ති.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"අහඞ්කාරපසුතායං පජා පරඞ්කාරූපසංහිතා,
එතදෙකෙ නාබ්භඤ්ඤංසු න නං සල්ලන්ති අද්දසුං.

එතඤ්ච සල්ලං පටිච්ච[3] පස්සතො
අහං කරොමී'ති න තස්ස හොති,
පරො කරොතීති න තස්ස හොති,

මානුපෙතා අයං පජා මානගන්ථා මානවිනිබද්ධා,
දිට්ඨීසු සාරම්භකථා සංසාරං නාතිවත්තතී"ති.

1. සමණබ්‍රාහ්මණා, සී. 2. තෙ අත්ථං න ජානන්ති, ම. 3, පටිගච්ච, සී.

6. 7.

සුභූතිසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති, ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා සුභූති භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය අවිතක්කසමාධිං[1] සමාපජ්ජිත්වා. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං සුභූතිං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය අවිතක්ක-සමාධිං[1] සමාපන්නං.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යස්ස විතක්කා විධූපිතා
අජ්ඣත්තං සුවිකප්පිතා අසෙසා,
තං සඞ්ගමතිච්ච අරූපසඤ්ඤී
චතුයොගාතිගතො න ජාතුමෙතී"ති.

6. 8.

ගණිකාසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති, වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන රාජගහෙ ද්වෙ පූගා අඤ්ඤතරිස්සා ගණිකාය සාරත්තා හොන්ති පටිබද්ධචිත්තා.[2] භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං පාණීහිපි උපක්කමන්ති, ලෙඩ්ඩූහිපි උපක්කමන්ති, දණ්ඩෙහිපි උපක්කමන්ති, සත්ථෙහිපි උපක්කමන්ති. තෙ තත්ථ මරණම්පි නිගච්ඡන්ති, මරණමත්තම්පි දුක්ඛං.

අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: ඉධ භන්තෙ රාජගහෙ ද්වෙ පූගා අඤ්ඤතරිස්සා ගණිකාය සාරත්තා පටිබද්ධචිත්තා[2] භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං පාණීහිපි උපක්කමන්ති, ලෙඩ්ඩූහිපි උපක්කමන්ති, දණ්ඩෙහිපි උපක්කමන්ති, සත්ථෙහිපි උපක්කමන්ති, තෙ තත්ථ මරණම්පි නිගච්ඡන්ති, මරණමත්තම්පි දුක්ඛන්ති.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

---

1. අවිතක්කං සමාධිං, සී 2 පටිබන්ධචිත්තාතිපි අපි

"යඤ්ච පත්තං යඤ්ච පත්තබ්බං, උභයමෙතං රජානුකිණ්ණං ආතුරස්සානුසික්ඛතො.

යෙ ච සික්ඛාසාරා, සීලබ්බතජීවිතබ්‍රහ්මචරියඋපට්ඨානසාරා,[1] අයමෙකො අන්තො.

යෙ ච එවංවාදිනො: 'නත්ථි කාමෙසු දෙසො'ති, අයං දුතියො අන්තො. ඉච්චෙතෙ උභො අන්තා කටසිවඩ්ඪනා. කටසියො දිට්ඨිං වඩ්ඪෙන්ති. එතෙ තෙ උභො අන්තෙ අනභිඤ්ඤාය ඔලීයන්ති එකෙ අතිධාවන්ති එකෙ. යෙ ච ඛො තෙ අභිඤ්ඤාය තත්‍ර ච නාහෙසුං තෙන ච න මඤ්ඤිංසු. වට්ටං තෙසං නත්ථි පඤ්ඤාපනායා"ති.

6. 9.

උපාතිසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති. **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ, තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා රත්තන්ධකාර-තිමිසායං අබ්භොකාසෙ නිසින්නො හොති, තෙලප්පදීපෙසු ඣායමානෙසු. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා අධිපාතකා තෙසු තෙලප්පදීපෙසු ආපාත-පරිපාතං අනයං ආපජ්ජන්ති, ව්‍යසනං ආපජ්ජන්ති. අද්දසා ඛො භගවා තෙ සම්බහුලෙ අධිපාතකෙ තෙසු තෙලප්පදීපෙසු ආපාතපරිපාතං අනයං ආපජ්ජන්තෙ ව්‍යසනං ආපජ්ජන්තෙ.[2]

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"උපාතිධාවන්ති න සාරමෙන්ති නවං නවං බන්ධනං බ්‍රූහයන්ති,
පතන්ති පජ්ජොතමිවාධිපාතකා[3] දිට්ඨෙ සුතෙ ඉතිහෙකෙ නිවිට්ඨා"ති.

---

1. සීලබ්බතං ජීවිතං බ්‍රහ්මචරියං උපට්ඨානං, මුද්දිතට්ඨකථා. උපට්ඨානසාරො, මුද්දිතපාළි.
2. අනයව්‍යසනං ආපජ්ජන්තෙ, සබ්බත්ථ. 3. අධිපාතා, සී.

6. 10

තථාගතුප්පාදසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච: යාවකීවඤ්ච භන්තෙ, තථාගතා ලොකෙ නුප්පජ්ජන්ති අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා, තාව අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා සක්කතා හොන්ති ගරුකතා මානිතා පූජිතා අපචිතා ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. යතො ච ඛො භන්තෙ, තථාගතා ලොකෙ උප්පජ්ජන්ති අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා, අථ[1] අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා අසක්කතා හොන්ති අගරුකතා අමානිතා අපූජිතා අනපචිතා, න ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. භගවා යෙව'දානි භන්තෙ, සක්කතො ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො, ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං, භික්ඛුසඞ්ඝො චාති.

2. එවමෙතං ආනන්ද, යාවකීවඤ්ච ආනන්ද, තථාගතා ලොකෙ නුප්පජ්ජන්ති අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා. තාව අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා සක්කතා හොන්ති ගරුකතා මානිතා පූජිතා අපචිතා, ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. යතො ච ඛො ආනන්ද, තථාගතා ලොකෙ උප්පජ්ජන්ති අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා, අථ[1] අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා අසක්කතා හොන්ති අගරුකතා අමානිතා අපූජිතා අනපචිතා, න ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චය භෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. තථාගතො'ව'දානි සක්කතො ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො. ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං, භික්ඛුසඞ්ඝො චාති[3]

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"ඔභාසති තාව සො කිමි යාව න උග්ගමති[2] පභඞ්කරො,
වෙරොචනම්හි[3] උග්ගතෙ හතප්පභො හොති න චාපි භාසති.

එවං ඔභාසිතමෙව තක්කිකානං
යාව සම්මාසම්බුද්ධා ලොකෙ නුප්පජ්ජන්ති,
න තක්කිකා සුජ්ඣන්ති න චාපි සාවකා
දුද්දිට්ඨී න දුක්ඛා පමුච්චරෙ"ති.

ජච්චන්ධවග්ගො ඡට්ඨො.

තස්සුද්දානං

ආයු ජටිල වෙක්ඛණා තීණි තිත්ථියා සුභූති,[4]
ගණිකා[5] උපාති නවමො උප්පජ්ජන්ති'ති තෙදස.

---

1 අථ ඛො, සබ්බත්ථ. 2. උග්ගමති, සී, උග්ගමෙති, ම 3. විරොචනම්හි, සී. සවෙරොචනම්හි, ම 4. තයො තිත්ථිය සුභූති, සී 5. ආයුසම්මොසජ්ජනං ච පවිසල්ලා ආහු තීනි තිර තිත්ථියා සත්තමමාන සුභූති· ගණිකා, සී.

චුල්ලවග්ගො සත්තමො

7. 1.

පඨමභද්දියසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **සාරිපුත්තො** ආයස්මන්තං **ලකුණ්ටකභද්දියං** අනෙකපරියායෙන ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. අථ ඛො ආයස්මතො ලකුණ්ටක-භද්දියස්ස ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මියා කථාය සන්දස්සියමානස්ස සමාදපියමානස්ස සමුත්තෙජියමානස්ස සම්පහංසිය-මානස්ස අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චි. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං ලකුණ්ටකභද්දියං ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මියා කථාය සන්දස්සියමානං සමාදපියමානං සමුත්තෙජියමානං සම්පහංසියමානං, අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චමානං.[1]

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"උද්ධං අධො[2] සබ්බධි විප්පමුත්තො
අයමහමස්මී'ති[3] අනානුපස්සී,
එවං විමුත්තො උදතාරි ඔඝං
අතිණ්ණපුබ්බං අපුනබ්භවායා"ති.

7. 2.

දුතියභද්දියසුත්තං

1 එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **සාරිපුත්තො** ආයස්මන්තං **ලකුණ්ටකභද්දියං** සෙඛං **මඤ්ඤමානො** භිය්‍යොසොමත්තාය අනෙකපරියායෙන ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. අද්දසා ඛො, භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආයස්මන්තං ලකුණ්ටකභද්දියං සෙඛං මඤ්ඤමානං[4] භිය්‍යොසොමත්තාය අනෙකපරි-යායෙන ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙන්තං සමාදපෙන්තං සමුත්තෙජෙන්තං සම්පහංසෙන්තං.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"අච්ඡෙච්ඡි[5] වට්ටං බ්‍යගා නිරාසං විසුක්ඛා සරිතා න සන්දති,
ඡින්නං වට්ටං න වත්තති එසෙවන්තො දුක්ඛස්සා'ති.

---

1. විමුත්තං, සී. 2. අධො ච, සී. 3. අයං අහමස්මි, සී. ස්‍යාම්. 4. මඤ්ඤමානො, සී.
5. අච්ඡෙජ්ජි, සීමු.

7. 3.

සත්තසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සාවත්ථියා මනුස්සා යෙභුය්‍යෙන කාමෙසු අතිවෙලං සත්තා[1] රත්තා ගිද්ධා ගථිතා[2] මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා සම්මත්තකජාතා[3] කාමෙසු විහරන්ති. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතද-වොචුං: ඉධ භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා යෙභුය්‍යෙන කාමෙසු අතිවෙලං සත්තා[1] රත්තා ගිද්ධා ගථිතා[2] මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා සම්මත්තකජාතා[3] කාමෙසු විහරන්තී'ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

කාමෙසු සත්තා කාමසඞ්ගසත්තා[4]
සංයොජනෙ වජ්ජමපස්සමානා,
න හි ජාතු සංයොජනසඞ්ගසත්තා
ඔඝං තරෙය්‍යුං විපුලං මහන්තං''ති.

7. 4.

දුතියසත්තසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සාවත්ථියා මනුස්සා යෙභුය්‍යෙන කාමෙසු සත්තා[5] රත්තා ගිද්ධා ගථිතා[6] මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා අන්ධීකතා සම්මත්තකජාතා[7] කාමෙසු විහරන්ති. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හ-සමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. අද්දසා ඛො භගවා සාවත්ථියා තෙ මනුස්සෙ යෙභුය්‍යෙන කාමෙසු සත්තෙ ගිද්ධෙ ගථිතෙ[6] මුච්ඡිතෙ අජ්ඣොපන්නෙ අන්ධීකතෙ සම්මත්තකජාතෙ[7] කාමෙසු විහරන්තෙ.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

''කාමන්ධා ජාලසඤ්ඡන්නා තණ්හාඡදනඡාදිතා,
පමත්තබන්ධුනා බද්ධා මච්ඡා'ව කුමිනාමුඛෙ,
ජරාමරණං ගච්ඡන්ති වච්ඡො ඛීරූපකොව මාතරං''ති.

---

1. සත්තා හොන්ති, සබ්බත්ථ. 2. ගධිතා, ම. 3. සම්පත්තකජාතා, සී. 4. කාමෙසු සඞ්ගා, සී. 5. සත්තා හොන්ති, සබ්බත්ථ. 6. ගධිතා, ම. 7 සම්පත්තකජාතා, සී.

7. 5.

ලකුණ්ටකභද්දියසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **ලකුණ්ටකභද්දියො** සම්බහුලානං භික්ඛූනං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං ලකුණ්ටකභද්දියං දූරතොව සම්බහුලානං භික්ඛූනං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො ආගැච්ඡන්තං දුබ්බණ්ණං දුද්දසිකං ඔකොටිමකං යෙභුය්‍යෙන භික්ඛූනං පරිභූතරූපං. දිස්වාන භික්ඛූ ආමන්තෙසි: පස්සථ නො තුම්හෙ භික්ඛවෙ, එතං භික්ඛුං දූරතො'ව සම්බහුලානං භික්ඛූනං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො ආගච්ඡන්තං දුබ්බණ්ණං දුද්දසිකං ඔකොටිමකං යෙභුය්‍යෙන භික්ඛූනං පරිභූතරූපන්ති.

2. එවං භන්තෙ'ති. එසො භික්ඛවෙ භික්ඛු මහිද්ධිකො මහානුභාවො. න ච සා සමාපත්ති සුලභරූපා යා තෙන භික්ඛුනා අසමාපන්නපුබ්බා. යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති, තදනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී'ති.

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"නෙලඞ්ගො සෙතපච්ඡාදො එකාරො වත්තති රථො,
අනීඝං පස්ස ආයන්තං ඡින්නසොතං අබන්ධනං"ති.

7. 6.

තණ්හාක්ඛයසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **අඤ්ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති, පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තිං පච්චවෙක්ඛමානො. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං අඤ්ඤාත[1] කොණ්ඩඤ්ඤං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තිං පච්චවෙක්ඛමානං.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

1 අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤො, සද්දනීති.

“යස්ස මූලා[1] ඡමා නත්ථි පණ්ණා නත්ථි කුතො ලතා,
තං ධීරං බන්ධනා මුත්තං කො තං නින්දිතුමරහති?
දෙවාපි නං පසංසන්ති බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතො”ති.

7. 7.

පපඤ්චඛයසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා අත්තනො පපඤ්චසඤ්ඤාසඞ්ඛාපහානං පච්චවෙක්ඛමානො නිසින්නො හොති.

2. අථ ඛො භගවා අත්තනො පපඤ්චසඤ්ඤාසඞ්ඛාපහානං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

“යස්ස පපඤ්චා ඨිති ච නත්ථි
සන්දානං[2] පලිඝඤ්ච වීතිවත්තො,
තං තං නිත්තණ්හං මුනිං චරන්තං
නාවජානාති සදෙවකො'පි ලොකො”ති.

7. 8.

කච්චානසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා **මහාකච්චානො** භගවතො අවිදූරෙ නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය කායගතාය සතියා අජ්ඣත්තං පරිමුඛං සූපට්ඨිතාය. අද්දසා ඛො භගවා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං අවිදූරෙ නිසින්නං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය කායගතාය සතියා අජ්ඣත්තං පරිමුඛං සූපට්ඨිතාය.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

“යස්ස සියා සබ්බදා සති සතතං කායගතා උපට්ඨිතා,
නො චස්ස නො ච මෙ සියා න භවිස්සති න ච මෙ භවිස්සති,
අනුපුබ්බවිහාරී තත්ථ සො කාලෙනෙව තරෙ විසත්තිකං”ති.

---

1. මූලං, සී. 2. බන්ධනං, මුද්දිතට්ඨකථා

7. 9.

උදපානසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා මල්ලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන ථූනං[1] නාම මල්ලානං බ්‍රාහ්මණගාමො තදවසරි. අස්සොසුං ඛො, ථූනෙය්‍යකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා 'සමණො ඛලු භො ගොතමො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා පබ්බජිතො මල්ලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං ථූනං අනුප්පත්තො'ති. උදපානං තිණස්ස ච භුසස්ස ච යාව මුඛතො පූරෙසුං 'මා තෙ මුණ්ඩකා සමණකා පානීයං අපංසූ'ති.

2. අථ ඛො භගවා මග්ගා ඔක්කම්ම යෙන අඤ්ඤතරං රුක්ඛමූලං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: 'ඉඞ්ඝ මෙ ත්වං ආනන්ද, එතම්හා උදපානා පානීයං ආහරා'ති. එවං වුත්තෙ ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච: ඉදානි සො භන්තෙ, උදපානො ථූනෙය්‍යකෙහි බ්‍රාහ්මණ-ගහපතිකෙහි තිණස්ස ච භුසස්ස ච යාව මුඛතො පූරිතො, 'මා තෙ මුණ්ඩකා සමණකා පානීයං අපංසූ'ති. දුතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි. ඉඞ්ඝ -පෙ- අපංසූති. තතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: 'ඉඞ්ඝ මෙ ත්වං ආනන්ද එතම්හා උදපානා පානීයං ආහරා'ති. 'එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා පත්තං ගහෙත්වා යෙන සො උදපානො තෙනුපසඞ්කමි.

3. අථ ඛො සො උදපානො ආයස්මන්තෙ ආනන්දෙ උපසඞ්කමන්තෙ සබ්බං තං තිණඤ්ච භුසඤ්ච මුඛතො ඔවමිත්වා අච්ඡස්ස උදකස්ස අනාවිලස්ස විප්පසන්නස්ස යාව මුඛතො පූරිතො විස්සන්දන්තො මඤ්ඤෙ අට්ඨාසි. අථ ඛො ආයස්මතො ආනන්දස්ස එතදහොසි: අච්ඡරියං වත! භො, අබ්භුතං වත! භො, තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා. අයං හි සො උදපානො මයි උපසඞ්කමන්තෙ සබ්බං තං තිණඤ්ච භුසඤ්ච මුඛතො ඔවමිත්වා අච්ඡස්ස උදකස්ස අනාවිලස්ස විප්පසන්නස්ස යාව මුඛතො පූරිතො විස්සන්දන්තො මඤ්ඤෙ අට්ඨාසී'ති. පත්තෙන පානීයං ආදාය යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච: අච්ඡරියං' භන්තෙ, අබ්භුතං' භන්තෙ. තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා. අයං හි සො භන්තෙ උදපානො මයි උපසඞ්කමන්තෙ සබ්බං තං තිණඤ්ච භුසඤ්ච මුඛතො ඔවමිත්වා අච්ඡස්ස උදකස්ස අනාවිලස්ස විප්පසන්නස්ස යාව මුඛතො පූරිතො විස්සන්දන්තො[2] මඤ්ඤෙ අට්ඨාසි. පිවතු භගවා පානීයං, පිවතු සුගතො පානීයං'ති.

4. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"කිං කයිරා උදපානෙන ආපා චෙ[2] සබ්බදා සියුං,
තණ්හාය මූලතො ඡෙත්වා කිස්ස පරියෙසනං චරෙ"ති.*

---

* කිං කුර්‍ය්‍යාදුදපානෙන ආපශ්චෙත් සර්වතො යදි
ඡිත්වෙහ මූලං තෘෂ්ණායාඃ කස්‍ය පර්‍ය්‍යෙෂණාං චරෙත්. (දිව්‍යාවදාන. 3.3.)

1. ථූණං, ම. 2 ආපා ච, සීමු.

7. 10.

උදෙනසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **කොසම්බියං** විහරති **ඝොසිතා-රාමෙ.** තෙන ඛො පන සමයෙන රඤ්ඤො **උදෙනස්ස** උය්‍යානගතස්ස අන්තෙපුරං දඩ්ඪං හොති, පඤ්ච ච ඉත්ථිසතානි කාලඞ්කතානි හොන්ති සාමාවතිපමුඛානි. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය කොසම්බිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. කොසම්බියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං: ඉධ භන්තෙ රඤ්ඤො උදෙනස්ස උය්‍යානගතස්ස අන්තෙපුරං දඩ්ඪං, පඤ්ච ච ඉත්ථිසතානි කාල-ඞ්කතානි හොන්ති සාමාවතිපමුඛානි. තාසං භන්තෙ, උපාසිකානං කා ගති, කො අභිසම්පරායො'ති.

2. සන්තෙත්ථ භික්ඛවෙ, උපාසිකායො සොතාපන්නා, සන්ති සකදා-ගාමිනියො, සන්ති අනාගාමිනියො, සබ්බා[2] තා භික්ඛවෙ උපාසිකායො අනිප්ඵලා කාලඞ්කතා'ති.[3]

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

“මොහසම්බන්ධනො ලොකො භබ්බරූපො'ව දිස්සති,
උපධිසම්බන්ධනො බාලො තමසා පරිවාරිතො,
සස්සති විය ඛායති පස්සතො නත්ථි කිඤ්චනං”ති.[4]

චුල්ලවග්ගො සත්තමො.

තස්සුද්දානං:

“ද්වෙ භද්දියා ද්වෙ ච සත්තා ලකුණ්ටකො තණ්හාක්ඛයො,[4]
පපඤ්චඛයො ච කච්චානො උදපානඤ්ච උදෙනො”ති.

---

2. සද්ධා, සී. 3. අනිප්ඵලාති කාලඞ්කතානී, සී.
4. මොහසංවර්ධිතො ලොකො භව්‍යරූප ඉව දෘශ්‍යතෙ
උපධිබන්ධනො බාලස්තමසා පරිවාරිතඃ
සත් සදිති පශ්‍යන්ති පශ්‍යතාං නාස්ති කිඤ්චන. (දිව්‍යාවදාන. 36. 24.)

පාටලිගාමියවග්ගො අට්ඨමො

8. 1.

පඨමනිබ්බානසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා භික්ඛූ නිබ්බානපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. තෙ ච භික්ඛූ අට්ඨිං කත්වා[1] මනසි කත්වා සබ්බං චෙතසො[2] සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතා ධම්මං සුණන්ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"අත්ථි භික්ඛවෙ, තදායතනං, යත්ථ නෙව පඨවී, න ආපො, න තෙජො, න වායො, න ආකාසානඤ්චායතනං, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනං, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං, නායං ලොකො, න පරලොකො, න උභො චන්දිමසුරියා. තත්‍රාපාහං භික්ඛවෙ, නෙව ආගතිං වදමි, න ගතිං, න ඨිතිං, න චුතිං, න උපපත්තිං. අප්පතිට්ඨං අප්පවත්තං අනාරම්මණමෙවෙතං. එසෙවන්තො දුක්ඛස්සා"ති.

8. 2.

දුතියනිබ්බානසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා භික්ඛූ නිබ්බානපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. තෙ ච භික්ඛූ අට්ඨිං කත්වා මනසි කත්වා සබ්බං චෙතසො සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතා ධම්මං සුණන්ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"දුද්දසං අනත්තං[3] නාම න හි සච්චං සුදස්සනං,
පටිවිද්ධා තණ්හා ජානතො පස්සතො නත්ථි කිඤ්චනං"ති.

1. අට්ඨිකත්වා, සී. 2. සබ්බචෙතසො - ඉතිපි පාඨො.
3. අනතං - ඉතිපි පඨන්ති, අට්ඨකථා.

8. 3.

තතියනිබ්බානසුත්තං.

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා භික්ඛූ නිබ්බානපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. තෙ ච භික්ඛූ අට්ඨිං කත්වා මනසි කත්වා සබ්බං චෙතසො සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතා ධම්මං සුණන්ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

“අත්ථි භික්ඛවෙ, අජාතං අභූතං අකතං අසඞ්ඛතං. නො චෙ තං භික්ඛවෙ, අභවිස්ස අජාතං අභූතං අකතං අසඞ්ඛතං, නයිධ ජාතස්ස භූතස්ස කතස්ස සඞ්ඛතස්ස නිස්සරණං පඤ්ඤායෙථ. යස්මා ච ඛො භික්ඛවෙ, අත්ථි අජාතං අභූතං අකතං අසඞ්ඛතං, තස්මා ජාතස්ස භූතස්ස කතස්ස සඞ්ඛතස්ස නිස්සරණං පඤ්ඤායතී”ති.

8. 4.

චතුත්ථනිබ්බානසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා භික්ඛූ නිබ්බානපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. තෙ ච භික්ඛූ අට්ඨිං කත්වා මනසි කත්වා සබ්බං චෙතසො සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතා ධම්මං සුණන්ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

TOC

"නිස්සිතස්ස චලිතං. අනිස්සිතස්ස චලිතං නත්ථි. චලිතෙ අසති පස්සද්ධි. පස්සද්ධියා සති නති න හොති. නතියා අසති ආගති ගති න හොති. ආගති ගතියා අසති චුතූපපාතො න හොති. චුතූපපාතෙ අසති නෙවිධ න හුරං න උභයමන්තරෙ. එසෙවන්තො දුක්ඛස්සා"ති.

8. 5.

චුන්දසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **මල්ලෙසු** චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන **පාවා** තදවසරි. තත්‍ර සුදං භගවා පාවායං විහරති චුන්දස්ස කම්මාරපුත්තස්ස අම්බවනෙ.

2. අස්සොසි ඛො චුන්දො කම්මාරපුත්තො: භගවා කිර මල්ලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පාවං අනුප්පත්තො පාවායං විහරති මය්හං අම්බවනෙ'ති. අථ ඛො චුන්දො කම්මාරපුත්තො යෙන භගවා තෙනුප-සඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එක-මන්තං නිසින්නං ඛො චුන්දං කම්මාරපුත්තං භගවා ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසි සමාදපෙසි සමුත්තෙජෙසි සම්පහංසෙසි.

3. අථ ඛො චුන්දො කම්මාරපුත්තො භගවතා ධම්මියා කථාය සන්දස්සිතො සමාදපිතො සමුත්තෙජිතො සම්පහංසිතො භගවන්තං එතදවොච: 'අධිවාසෙතු මෙ භන්තෙ, භගවා ස්වාතනාය භත්තං සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙනා'ති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන. අථ ඛො චුන්දො කම්මාරපුත්තො භගවතො අධිවාසනං විදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි.

4. අථ ඛො චුන්දො කම්මාරපුත්තො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන සකෙ නිවෙසනෙ පණීතං ඛාදනීයං භොජනීයං පටියාදාපෙත්වා පහූතඤ්ච සූකර-මද්දවං, භගවතො කාලං ආරොචාපෙසි: කාලො භන්තෙ, නිට්ඨිතං භත්තන්ති. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සද්ධිං භික්ඛු-සඞ්ඝෙන යෙන චුන්දස්ස කම්මාරපුත්තස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා චුන්දං කම්මාරපුත්තං ආමන්තෙසි: යං තෙ චුන්ද, සූකරමද්දවං පටියත්තං, තෙන මං පරිවිස. යං පනඤ්ඤං ඛාදනීයං භොජනීයං පටියත්තං, තෙන භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසාති.

5 ‘එවං භන්තෙ’ති ඛො චුන්දො කම්මාරපුත්තො භගවන්තං පටිස්සුත්වා යං අහොසි සූකරමද්දවං පටියත්තං, තෙන භගවන්තං පරිවිසි. ‘යං පනඤ්ඤං ඛාදනීයං භොජනීයං පටියත්තං, තෙන භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසි.

6. අථ ඛො භගවා චුන්දං කම්මාරපුත්තං ආමන්තෙසි: යං තෙ චුන්ද, සූකරමද්දවං අවසිට්ඨං, තං සොබ්භෙ නිඛණාහි. නාහං තං චුන්ද, පස්සාමි සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙව-මනුස්සාය, යස්ස තං පරිභුත්තං සම්මා පරිණාමං ගච්ඡෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර තථාග-තෙනා’ති. ‘එවං භන්තෙ’ති ඛො චුන්දො කම්මාරපුත්තො භගවතො පටිස්සුත්වා යං අහොසි සූකරමද්දවං අවසිට්ඨං, තං සොබ්භෙ නිඛණිත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො චුන්දං කම්මාරපුත්තං භගවා ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙත්වා සමාදපෙත්වා සමුත්තෙජෙත්වා සම්පහංසෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි.

7. අථ ඛො භගවතො චුන්දස්ස කම්මාරපුත්තස්ස භත්තං භුත්තාවිස්ස ඛරො ආබාධො උප්පජ්ජි ලොහිතපක්ඛන්දිකා. බාළ්හා වෙදනා වත්තන්ති මාරණන්තිකා. තත්‍ර සුදං භගවා සතො සම්පජානො අධිවාසෙසි අවිහඤ්ඤ-මානො.

8. “අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: ආයාමානන්ද, යෙන කුසිනාරා තෙනුපසඞ්කමිස්සාමා’ති. ‘එවං භන්තෙ’ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි.

“චුන්දස්ස භත්තං භුඤ්ජිත්වා කම්මාරස්සා’ති මෙ සුතං,
ආබාධං සම්ඵුසී ධීරො පබාළ්හං මාරණන්තිකං.

භුත්තස්ස ච සූකරමද්දවෙන
බ්‍යාධිප්පබාළ්හො උදපාදි සත්ථුනො,
විරිච්චමානො භගවා අවොච:
ගච්ඡාමහං කුසිනාරං නගරන්ති.”*

* සඞ්ගීතිකාරකත්ථෙරානං ගාථායො.

TOC

9. අථ ඛො භගවා මග්ගා ඔක්කම්ම යෙන අඤ්ඤතරං රුක්ඛමූලං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: “ඉඞ්ඝ මෙ ත්වං ආනන්ද, චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙහි. කිලන්තොස්මි ආනන්ද, නිසීදිස්සාමී”ති. එවං භන්තෙ‘ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙසි. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. නිසජ්ජ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: “ඉඞ්ඝ මෙ ත්වං ආනන්ද, පානීයං ආහර, පිපාසිතොස්මි ආනන්ද, පිවිස්සාමී’ති. එවං වුත්තෙ ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච: ඉදානි භන්තෙ, පඤ්චමත්තානි සකටසතානි අතික්කන්තානි. තං චක්කච්ඡින්නං උදකං පරිත්තං ලුළිතං ආවිලං සන්දති. අයං භන්තෙ කුකුට්ඨා නදී අවිදූරෙ අච්ඡොදකා සාතොදකා සීතොදකා සෙතොදකා සුප්පතිත්ථා රමණීයා. එත්ථ භගවා පානීයඤ්ච පිවිස්සති ගත්තානි ච සීතී කරිස්සතීති. දුතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: ‘ඉඞ්ඝ මෙ ත්වං ආනන්ද, පානීයං ආහර. පිපාසිතොස්මි ආනන්ද, පිවිස්සාම්’ති. දුතියම්පි ඛො-පෙ-සීතීං කරිස්සතී’ති. තතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: ‘ඉඞ්ඝ මෙ ත්වං ආනන්ද, පානීයං ආහර, පිපාසිතොස්මි ආනන්ද, පිවිස්සාමී‘ති. එවං භන්තෙ’ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා පත්තං ගහෙත්වා යෙන සා නදී තෙනුපසඞ්කමි.

10. අථ ඛො සා නදී චක්කච්ඡින්නා පරිත්තා ලුළිතා ආවිලා සන්දමානා ආයස්මන්තෙ ආනන්දෙ උපසඞ්කමන්තෙ අච්ඡා විප්පසන්නා අනාවිලා සන්දති. අථ ඛො ආයස්මතො ආනන්දස්ස එතදහොසි: අච්ඡරියං වත භො, අබ්භුතං වත භො, තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා. අයඤ්හි සා නදී චක්කච්ඡින්නා පරිත්තා ලුළිතා ආවිලා සන්දමානා මයි උපසඞ්කමන්තෙ අච්ඡා විප්පසන්නා අනාවිලා සන්දතීති පත්තෙන පානීයං ආදාය යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච: අච්ඡරියං භන්තෙ, අබ්භුතං භන්තෙ, තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා. අයඤ්හි සා භන්තෙ නදී චක්කච්ඡින්නා පරිත්තා ලුළිතා ආවිලා සන්දමානා. මයි උපසඞ්කමන්තෙ අච්ඡා විප්පසන්නා අනාවිලා සන්දති. පිවතු භගවා පානීයං. පිවතු සුගතො පානීයන්ති. අථ ඛො භගවා පානීයං අපාසි.

11. අථ ඛො භගවා මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන කුකුට්ඨා නදී තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා කුකුට්ඨං නදිං අජ්ඣොගාහෙත්වා නහාත්වා ච පිවිත්වා ච[1] පච්චුත්තරිත්වා යෙන අම්බවනං තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං චුන්දකං ආමන්තෙසි: ‘ඉඞ්ඝ මෙ ත්වං චුන්දක, චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙහි, කිලන්තොස්මි චුන්දක, නිපජ්ජිස්සාමී’ති. ‘එවං භන්තෙ’ති ඛො ආයස්මා චුන්දකො භගවතො පටිස්සුත්වා චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙසි. අථ ඛො භගවා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සීහසෙය්‍යං කප්පෙසි පාදෙ පාදං අච්චාධාය සතො සම්පජානො උට්ඨානසඤ්ඤං මනසි කරිත්වා. ආයස්මා පන චුන්දකො තත්ථෙව භගවතො පුරතො නිසීදි.

---

1. පිත්වා ච, ම.

"ගන්ත්වාන බුද්ධො නදිකං කකුත්ථං
අච්ඡොදකං සාතොදකං විප්පසන්නං,
ඔගාහි සත්ථා සුකිලන්තරූපො
තථාගතො අප්පටිමො'ධ ලොකෙ.

නහාත්වා ච පිත්වා[1] චුදතාරි සත්ථා
පුරෙක්ඛතො භික්ඛුගණස්ස මජ්ඣෙ,
සත්ථා පවත්තා භගවා'ධ ධම්මෙ
උපාගමි අම්බවනං මහෙසි.

ආමන්තයි චුන්දකං නාම භික්ඛුං
චතුග්ගුණං සන්ථර මෙ නිපජ්ජං,[2]
සො චොදිතො භාවිතත්තෙන චුන්දො
චතුග්ගුණං සන්ථරි ඛිප්පමෙව.

නිපජ්ජි සත්ථා සුකිලන්තරූපො
චුන්දොපි තත්ථ පමුඛෙ නිසීදී"ති.*

12. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: "සියා ඛො පනානන්ද, චුන්දස්ස කම්මාරපුත්තස්ස කොචි විප්පටිසාරං උපදහෙය්‍ය: [3]තස්ස තෙ ආවුසො චුන්ද, අලාභා, තස්ස තෙ ආවුසො චුන්ද, දුල්ලද්ධං, යස්ස තෙ තථාගතො පච්ඡිමං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා පරිනිබ්බුතො'ති. චුන්දස්ස ආනන්ද, කම්මාරපුත්තස්ස එවං විප්පටිසාරො පටිවිනොදෙතබ්බො: තස්ස තෙ ආවුසො චුන්ද, ලාභා, තස්ස තෙ ආවුසො චුන්ද සුලද්ධං, යස්ස තෙ තථාගතො පච්ඡිමං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා පරිනිබ්බුතො. සම්මුඛා මෙතං ආවුසො චුන්ද භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං. ද්වෙ'මෙ පිණ්ඩපාතා සමසමඵලා සමසමවිපාකා, අතිවිය අඤ්ඤෙහි පිණ්ඩපාතෙහි මහප්ඵලතරා ච මහානිසංසතරා ච. කතමෙ ද්වෙ? යඤ්ච පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති, යඤ්ච පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා තථාගතො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති,[4] ඉමෙ ද්වෙ පිණ්ඩපාතා සමසමඵලා සමසමවිපාකා අතිවිය අඤ්ඤෙහි පිණ්ඩපාතෙහි මහප්ඵලතරා ච මහානිසංසතරා ච. ආයුසංවත්තනිකං ආයස්මතා චුන්දෙන කම්මාරපුත්තෙන කම්මං උපචිතං, වණ්ණසංවත්තනිකං ආයස්මතා චුන්දෙන කම්මාරපුත්තෙන කම්මං උපචිතං, සුඛසංවත්තනිකං ආයස්මතා චුන්දෙන කම්මාරපුත්තෙන කම්මං උපචිතං, යසසංවත්තනිකං ආයස්මතා චුන්දෙන කම්මාරපුත්තෙන කම්මං උපචිතං, සග්ගසංවත්තනිකං ආයස්මතා චුන්දෙන කම්මාරපුත්තෙන කම්මං උපචිතං, ආධිපතෙය්‍යසංවත්තනිකං ආයස්මතා චුන්දෙන කම්මාරපුත්තෙන කම්මං උපචිතන්ති. චුන්දස්ස ආනන්ද, කම්මාරපුත්තස්ස එවං විප්පටිසාරො පටිවිනොදෙතබ්බො"ති.

13. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

1. පිවිත්වා, කත්ථචි 2. නිසජ්ජං, ම. 3. උප්පාදෙය්‍ය, ම. 4. පරිනිබ්බුතො, කොසුචි පොත්ථකෙසු.
* සඞ්ගීතිකාරකථෙරානං ගාථායො

"දදතො පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති සඤ්ඤමතො වෙරං න චීයති,
කුසලො ච ජහාති පාපකං රාගදොසමොහක්ඛයා ස නිබ්බුතො"ති.[1]

8. 6.

පාටලිගාමිය සුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **මගධෙසු** චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං, යෙන **පාටලිගාමො** තදවසරි. අස්සොසුං ඛො පාටලිගාමියා උපාසකා: 'භගවා කිර මගධෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පාටලිගාමං අනුප්පත්තො'ති. අථ ඛො පාටලිගාමියා උපාසකා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො පාටලිගාමියා උපාසකා භගවන්තං එතදවොචුං: අධිවාසෙතු නො භන්තෙ භගවා ආවසථාගාරන්ති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන.

2. අථ ඛො පාටලිගාමියා උපාසකා භගවතො අධිවාසනං විදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා යෙන ආවසථාගාරං තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා සබ්බසන්ථරිං ආවසථාගාරං සන්ථරිත්වා, ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා, උදකමණිකං පතිට්ඨාපෙත්වා, තෙලප්පදීපං ආරොපෙත්වා, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. එකමන්තං ඨිතා ඛො පාටලිගාමියා උපාසකා භගවන්තං එතදවොචුං: සබ්බසන්ථරිසන්ථතං භන්තෙ ආවසථාගාරං. ආසනානි පඤ්ඤත්තානි. උදකමණිකො පතිට්ඨාපිතො. තෙලප්පදීපො ආරොපිතො. යස්ස'දානි භන්තෙ භගවා කාලං මඤ්ඤතීති.

3. අථ ඛො භගවා නිවාසෙත්වා[2] පත්තචීවරමාදාය සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන යෙන ආවසථාගාරං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා ආවසථාගාරං පවිසිත්වා මජ්ඣිමං ථම්භං නිස්සාය පුරත්ථාභිමුඛො නිසීදි. භික්ඛුසඞ්ඝො'පි ඛො පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා ආවසථාගාරං පවිසිත්වා පච්ඡිමං[3] භිත්තිං නිස්සාය පුරත්ථාභිමුඛො නිසීදි භගවන්තං යෙව පුරෙක්ඛත්වා. පටලිගාමියාපි ඛො උපාසකා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා ආවසථාගාරං පවිසිත්වා පුරත්ථිමං භිත්තිං නිස්සාය පච්ඡිමාභිමුඛා නිසීදිංසු භගවන්තං යෙව පුරෙක්ඛත්වා.[4]

4. අථ ඛො භගවා පාටලිගාමියෙ උපාසකෙ ආමන්තෙසි: පඤ්චිමෙ ගහපතයො ආදීනවා දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා. කතමෙ පඤ්ච?

ඉධ ගහපතයො, දුස්සීලො සීලවිපන්නො පමාදාධිකරණං මහතිං භොගජානිං නිගච්ඡති. අයං පඨමො ආදීනවො දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

පුන චපරං ගහපතයො, දුස්සීලස්ස සීලවිපන්නස්ස පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති. අයං දුතියො ආදීනවො දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

1. පරිනිබ්බුතො. සෙසු පි පොත්ථකෙසු. 2. සායන්හසමයං නිවාසෙත්වා, මහාපරිනිබ්බාන
3. සුත්ත මජ්ඣිමං, PTS. 4 පුරක්ඛත්වා, සී. කත්ථචි.

පුන චපරං ගහපතයො, දුස්සීලො සීලවිපන්නො යඤ්ඤදෙව පරිසං උපසඞ්කමති යදි ඛත්තියපරිසං යදි බ්‍රාහ්මණපරිසං යදි ගහපතිපරිසං යදි සමණපරිසං, අවිසාරදො උපසඞ්කමති මඞ්කුභූතො. අයං තතියො ආදීනවො දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

පුන චපරං ගහපතයො, දුස්සීලො සීලවිපන්නො සම්මූළ්හො කාලං කරොති. අයං චතුත්ථො ආදීනවො දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

පුන චපරං ගහපතයො, දුස්සීලො සීලවිපන්නො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. අයං පඤ්චමො ආදීනවො දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

ඉමෙ ඛො ගහපතයො, පඤ්ච ආදීනවා දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා'ති.

5. පඤ්චිමෙ ගහපතයො, ආනිසංසා සීලවතො සීලසම්පදාය. කතමෙ පඤ්ච?

ඉධ ගහපතයො, සීලවා සීලසම්පන්නො අප්පමාදාධිකරණං මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අධිගච්ඡති. අයං පඨමො ආනිසංසො සීලවතො සීලසම්පදාය.

පුන චපරං ගහපතයො, සීලවතො සීලසම්පන්නස්ස කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති. අයං දුතියො ආනිසංසො සීලවතො සීලසම්පදාය.

පුන චපරං ගහපතයො, සීලවා සීලසම්පන්නො යඤ්ඤදෙව පරිසං උපසඞ්කමති යදි ඛත්තියපරිසං යදි බ්‍රාහ්මණපරිසං යදි ගහපතිපරිසං යදි සමණපරිසං විසාරදො උපසඞ්කමති අමඞ්කුභූතො. අයං තතියො ආනිසංසො සීලවතො සීලසම්පදාය.

පුන චපරං ගහපතයො, සීලවා සීලසම්පන්නො අසම්මූළ්හො කාලං කරොති. අයං චතුත්ථො ආනිසංසො සීලවතො සීලසම්පදාය.

පුන චපරං ගහපතයො, සීලවා සීලසම්පන්නො කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. අයං පඤ්චමො ආනිසංසො සීලවතො සීලසම්පදාය.

ඉමෙ ඛො ගහපතයො, පඤ්ච ආනිසංසා සීලවතො සීලසම්පදායා'ති.

6. අථ ඛො භගවා පාටලිගාමියෙ උපාසකෙ බහුදෙව රත්තිං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙත්වා සමාදපෙත්වා සමුත්තෙජෙත්වා සම්පහංසෙත්වා උය්‍යොජෙසි: අභික්කන්තා ඛො ගහපතයො රත්ති, යස්සදානි තුම්හෙ කාලං මඤ්ඤථා'ති.[2] අථ ඛො[1] පාටලිගාමියා උපාසකා භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කමිංසු.

අථ ඛො භගවා අචිරපක්කන්තෙසු පාටලිගාමියෙසු උපාසකෙසු සුඤ්ඤාගාරං පාවිසි.

---

1 එවං භන්තෙ'ති ඛො, මහාපරිනිබ්බානසුත්ත. 2. භගවතො පටිස්සුත්වා. සී.

7. තෙන ඛො පන සමයෙන **සුනීධවස්සකාරා** මගධමහාමත්තා **පාටලි**-ගාමෙ නගරං මාපෙන්ති වජ්ජීනං පටිබාහාය. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා දෙවතායො සහස්සසහස්සෙව [1]පාටලිගාමෙ වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති. යස්මිං පදෙසෙ මහෙසක්ඛා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, මහෙසක්ඛානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුං. යස්මිං පදෙසෙ මජ්ඣිමා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, මජ්ඣිමානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුං. යස්මිං පදෙසෙ නීචා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, නීචානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුං. අද්දසා ඛො භගවා දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන තා දෙවතායො සහස්ස-සහස්සෙව[1] පාටලිගාමෙ වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්තියො. යස්මිං පදෙසෙ මහෙසක්ඛා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, මහෙසක්ඛානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුං. යස්මිං පදෙසෙ මජ්ඣිමා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, මජ්ඣිමානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුං. යස්මිං පදෙසෙ නීචා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, නීචානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුන්ති.

8. අථ ඛො භගවා තස්සා රත්තියා පච්චූසසමයෙ පච්චුට්ඨාය ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: 'කො නු ඛො ආනන්ද, පාටලිගාමෙ නගරං මාපෙතී?'ති.

"සුනීධවස්සකාරා භන්තෙ, මගධමහාමත්තා පාටලිගාමෙ නගරං මාපෙන්ති වජ්ජීනං පටිබාහායා"ති.

'සෙය්‍යථාපි ආනන්ද, දෙවෙහි තාවතිංසෙහි සද්ධිං මන්තෙත්වා, එවමෙව ඛො ආනන්ද, සුනීධවස්සකාරා මගධමහාමත්තා පාටලිගාමෙ නගරං මාපෙන්ති වජ්ජීනං පටිබාහාය.

9. ඉධාහං ආනන්ද, අද්දසං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමා-නුසකෙන සම්බහුලා දෙවතායො සහස්සසහස්සෙව පාටලිගාමෙ වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්තියො: යස්මිං පදෙසෙ මහෙසක්ඛා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, මහෙසක්ඛානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුං. යස්මිං පදෙසෙ මජ්ඣිමා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, මජ්ඣිමානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුං. යස්මිං පදෙසෙ නීචා දෙවතා වත්ථූනි පරිග්ගණ්හන්ති, නීචානං තත්ථ රඤ්ඤං රාජමහාමත්තානං චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුන්ති.

10. යාවතා ආනන්ද අරියං ආයතනං, යාවතා වණිප්පථො, ඉදං අග්ග-නගරං භවිස්සති පාටලිපුත්තං පුටභෙදනං. පාටලිපුත්තස්ස ඛො ආනන්ද, තයො අන්තරායා භවිස්සන්ති අග්ගිතො වා උදකතො වා මිථුභෙදතො වා'ති.

1. සහස්සෙව, සී.

11. අථ ඛො සුනිධවස්සකාරා මගධමහාමත්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදිංසු, සම්මොදනීයං කථං සාරාණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. එකමන්තං ඨිතා ඛො සුනීධවස්සකාරා මගධමහාමත්තා භගවන්තං එතදවොචුං: අධිවාසෙතු නො භවං ගොතමො අජ්ජතනාය භත්තං සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙනාති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන.

12. අථ ඛො සුනීධවස්සකාරා මගධමහාමත්තා භගවතො අධිවාසනං විදිත්වා යෙන සකො ආවසථො තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා සකෙ ආවසථෙ පණීතං ඛාදනීයං භොජනීයං පටියාදාපෙත්වා භගවතො කාලං ආරොචෙසුං:[1] කාලො භො ගොතම, නිට්ඨිතං භත්තන්ති. අථ ඛො භගවා පුබ්බන්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන යෙන සුනීධවස්සකාරානං මගධමහාමත්තානං ආවසථො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො සුනීධවස්සකාරා මගධමහාමත්තා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙසුං සම්පවාරෙසුං.

13. අථ ඛො සුනීධවස්සකාරා මගධමහාමත්තා භගවන්තං භුත්තාවිං ඔනීතපත්තපාණිං අඤ්ඤතරං නීචං ආසනං ගහෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නෙ ඛො සුනීධවස්සකාරෙ මගධමහාමත්තෙ භගවා ඉමාහි ගාථාහි අනුමොදි:

"යස්මිං පදෙසෙ කප්පෙති වාසං පණ්ඩිතජාතියො,
සීලවන්තෙත්ථ භොජෙත්වා සඤ්ඤතෙ බ්‍රහ්මචාරයො.*

යා තත්ථ දෙවතා ආසුං තාසං දක්ඛිණමාදිසෙ,*
තා පූජිතා පූජයන්ති මානිතා මානයන්ති නං.

තතො නං අනුකම්පන්ති මාතා පුත්තං'ව ඔරසං,
දෙවතානුකම්පිතො පොසො සදා භද්‍රානි පස්සතී"ති.

14. අථ ඛො භගවා සුනීධවස්සකාරානං මගධමහාමත්තානං ඉමාහි ගාථාහි අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. තෙන ඛො පන සමයෙන සුනීධවස්සකාරා මගධමහාමත්තා භගවන්තං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබද්ධා හොන්ති: යෙනජ්ජ සමණො ගොතමො ද්වාරෙන නික්ඛමිස්සති තං **ගොතමද්වාරං** නාම භවිස්සති. යෙන තිත්ථෙන ගඞ්ගං නදිං තරිස්සති තං **ගොතමතිත්ථං** නාම භවිස්සතී'ති.

---

1. ආරොචාපෙසුං. සාහච්චි

* යස්මින් ප්‍රදෙශෙ කල්පතෙ වාසං පණ්ඩිතජාතීයාඃ
ශීලවතො භොජයන්ති සංයතාන් බ්‍රහ්මචාරිණඃ

* යා සර්වත්‍ර දෙවතා ආසන් කුශලානුෂ්ඨමානාඃ
තාඃ පූජිතාඃ පූජයන්ති මානයන්ති ච මානිතාඃ.
(සර්වාස්තිවාද මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍ර.)

15. අථ ඛො භගවා යෙන ද්වාරෙන නික්ඛමි, තං ගොතමද්වාරං නාම අහොසි. අථ ඛො භගවා යෙන ගඞ්ගා නදී තෙනුපසඞ්කමි. තෙන ඛො පන සමයෙන ගඞ්ගා නදී පූරා හොති සමතිත්තිකා කාකපෙය්‍යා. අප්පෙකච්චෙ මනුස්සා නාවං පරියෙසන්ති, අප්පෙකච්චෙ උළුම්පං පරියෙසන්ති, අප්පෙකච්චෙ කුල්ලං බන්ධන්ති අපාරාපාරං[1] ගන්තුකාමා. අථ ඛො භගවා සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය එවමෙව[2] ගඞ්ගාය නදියා ඔරිමතීරෙ අන්තරහිතො පාරිමතීරෙ පච්චුට්ඨාසි සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන. අද්දසා ඛො භගවා තෙ මනුස්සෙ අප්පෙකච්චෙ නාවං පරියෙසන්තෙ, අප්පෙකච්චෙ උළුම්පං පරියෙසන්තෙ, අප්පෙකච්චෙ කුල්ලං බන්ධන්තෙ අපාරාපාරං ගන්තුකාමෙ.

16. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"යෙ තරන්ති අණ්ණවං සරං සෙතුං කත්වාන විසජ්ජ පල්ලලානි,
කුල්ලං හි ජනො පබන්ධති තිණ්ණා මෙධාවිනො ජනා"ති.[3]

8. 7.

ද්විධාපථසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **කොසලෙසු** අද්ධානමග්ගපටිපන්නො හොති ආයස්මතා **නාගසමාලෙන** පච්ඡාසමණෙන. අද්දසා ඛො ආයස්මා නාගසමාලො අන්තරාමග්ගෙ ද්වෙධාපථං. දිස්වාන භගවන්තං එතදවොච: 'අයං භන්තෙ භගවා පන්ථො ඉමිනා ගච්ඡාමා'ති. එවං වුත්තෙ භගවා ආයස්මන්තං නාගසමාලං එතදවොච: 'අයං නාගසමාල පන්ථො ඉමිනා ගච්ඡාමා'ති. දුතියම්පි ඛො -පෙ- තතියම්පි ඛො ආයස්මා නාගසමාලො භගවන්තං එතදවොච: 'අයං භන්තෙ භගවා පන්ථො ඉමිනා ගච්ඡාමා'ති. එවං වුත්තෙ භගවා ආයස්මන්තං නාගසමාලං එතදවොච: 'අයං නාගසමාල, පන්ථො ඉමිනා ගච්ඡාමා'ති. අථ ඛො ආයස්මා නාගසමාලො භගවතො පත්තචීවරං තත්ථෙව ඡමායං නික්ඛිපිත්වා පක්කාමි, 'ඉදං භන්තෙ භගවතො පත්තචීවර'න්ති'

2. අථ ඛො ආයස්මතො නාගසමාලස්ස තෙන පන්ථෙන ගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ චොරා නික්ඛමිත්වා හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච විහෙඨෙසුං, පත්තඤ්ච භින්දිංසු, සඞ්ඝාටිඤ්ච විප්ඵාලෙසුං. අථ ඛො ආයස්මා නාගසමාලො භින්නෙන පත්තෙන විප්ඵාලිතාය සඞ්ඝාටියා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා නාගසමාලො භගවන්තං එතදවොච: ඉධ මය්හං භන්තෙ තෙන පන්ථෙන ගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ චොරා නික්ඛමිත්වා හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච විහෙඨෙසුං., පත්තඤ්ච භින්දිංසු, සඞ්ඝාටිඤ්ච විප්ඵාලෙසුං'.න්ති

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"සද්ධිං චරමෙකතො වසං මිස්සො අඤ්ඤජනෙන වෙදගූ,
විද්වා පජහාති පාපකං කොඤ්චො ඛීරපකො'ව නින්නගං"න්ති.

---

1. අපරාපරං, (සොසු වි.) 2. එවමෙවං, මූ. පා.
3. යෙ තරන්ත්‍යර්ණවං සරඃ සෙතුං කෘත්වා විසෘජ්‍ය පල්වලානි
කොලං හි ජනාඃ ප්‍රබද්ධ්වා උත්තීර්ණා මෙධාවිනො ජනාඃ. (දිව්‍යාවදාන 3. 1)

8. 8.

විසාඛාසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන **විසාඛාය** මිගාරමාතුයා නත්තා කාලකතා හොති පියා මනාපා. අථ ඛො විසාඛා මිගාරමාතා අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසා දිවාදිවස්ස යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. 'උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො විසාඛං මිගාරමාතරං භගවා එතදවොච: 'හන්ද කුතො නු ත්වං විසාඛෙ ආගච්ඡසි අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසා ඉධූපසඞ්කන්තා දිවාදිවස්සා?'ති.

"නත්තා මෙ භන්තෙ පියා මනාපා කාලකතා' තෙනාහං අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසා ඉධූපසඞ්කන්තා දිවාදිවස්සා"ති

"ඉච්ඡෙය්‍යාසි ත්වං විසාඛෙ යාවතිකා සාවත්ථියා මනුස්සා තාවතිකෙ පුත්තෙ ච නත්තාරෙ චා"ති.

"ඉච්ඡෙය්‍යාමහං භගවා යාවතිකා සාවත්ථියා මනුස්සා තාවතිකෙ පුත්තෙ ච නත්තාරෙ චා"ති.

2. "කීවබහුකා පන විසාඛෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්තී?"ති.

"දසපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, නවපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, අට්ඨපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, සත්තපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, ඡපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, පඤ්චපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, චත්තාරොපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, තීණිපි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, ද්වෙ'පි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සා දෙවසිකං කාලං කරොන්ති, එකො'පි භන්තෙ සාවත්ථියා මනුස්සො දෙවසිකං කාලං කරොති, අවිවිත්තා භන්තෙ සාවත්ථි මනුස්සෙහි කාලං කරොන්තෙහී"ති.

'තං කිං මඤ්ඤසි විසාඛෙ අපි නු ත්වං කදාචි කරහචි අනල්ලවත්ථං අනල්ලකෙසා වා?"ති.

3. "නො හෙතං භන්තෙ. අලං මෙ භන්තෙ තාවබහුකෙහි පුත්තෙහි ච නත්තාරෙහි චා"ති.

"යෙසං ඛො විසාඛෙ, සතං පියානී, සතං තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං නවුති පියානි, නවුති තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං අසීති පියානි, අසීති තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං සත්තති පියානි, සත්තති තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං සට්ඨි පියානි, සට්ඨි තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං පඤ්ඤාසං පියානි, පඤ්ඤාසං තෙසං දුක්ඛානි.-

යෙසං චත්තාරීසං පියානි, චත්තාරීසං තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං තිංසං පියානි තිංසං තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං වීසං පියානි, වීසං[1] තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං දස පියානි, දස තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං නව පියානි, නව තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං අට්ඨ පියානි, අට්ඨ තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං සත්ත පියානි, සත්ත තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං ඡ පියානි, ඡ තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං පඤ්ච පියානි, පඤ්ච තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං චත්තාරි පියානි, චත්තාරි තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං තීණි පියානි, තීණි තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං ද්වෙ පියානි, ද්වෙ තෙසං දුක්ඛානි. යෙසං එකං පියං එකං තෙසං දුක්ඛං. යෙසං නත්ථි පියං, නත්ථි තෙසං දුක්ඛං. අසොකා තෙ විරජා අනුපායාසාති වදාමී''ති.

4. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

''යෙ කෙචි සොකා පරිදෙවිතා වා දුක්ඛා ච ලොකස්මිං අනෙකරූපා,
පියං පටිච්ච පභවන්ති එතෙ පියෙ අසන්තෙ න භවන්ති එතෙ.

තස්මා හි තෙ සුඛිනො වීතසොකා යෙසං පියං නත්ථි කුහිඤ්චි ලොකෙ,
තස්මා අසොකං විරජං පත්ථයානො පියං න කයිරාථ කුහිඤ්චි ලොකෙ''ති.

8. 9.

පඨමදබ්බසුත්තං

1. එවං මෙ සුත්තං: එකං සමයං භගවා **රාජගහෙ** විහරති **වෙළුවනෙ** කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො ආයස්මා **දබ්බො** මල්ලපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා දබ්බො මල්ලපුත්තො භගවන්තං එතද-වොච: 'පරිනිබ්බානකාලො මෙ'දානි සුගතා'ති. 'යස්ස දානි ත්වං දබ්බ කාලං මඤ්ඤසී'ති.

2. අථ ඛො ආයස්මා දබ්බො මල්ලපුත්තො උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨහිත්වා පරිනිබ්බායි. අථ ඛො ආයස්මතො දබ්බස්ස මල්ලපුත්තස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨහිත්වා පරිනිබ්බුතස්ස සරීරස්ස ඣායමානස්ස ඩය්හමානස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායිත්ථ න මසි. සෙය්‍යථාපි නාම සප්පිස්ස වා තෙලස්ස වා ඣායමානස්ස ඩය්හමානස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායති න මසි, එවමෙව ඛො ආයස්මතො දබ්බස්ස මල්ලපුත්තස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨහිත්වා පරිනිබ්බුතස්ස සරීරස්ස ඣායමානස්ස ඩය්හමානස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායිත්ථ න මසී'ති.

---

1. වීසති මු. ප

3. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"අභෙදි කායො නිරොධි සඤ්ඤා වෙදනා සීතීභවිංසු[1] සබ්බා,
වූපසමිංසු සඞ්ඛාරා විඤ්ඤාණං අත්ථමගමා"ති.

8. 10.

දුතියදබ්බසුත්තං

1 එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා **සාවත්ථියං** විහරති **ජෙතවනෙ** අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි භික්ඛවො'ති. 'භදන්තෙ'ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච: "දබ්බස්ස භික්ඛවෙ මල්ලපුත්තස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨහිත්වා පරිනිබ්බුතස්ස සරීරස්ස ඣායමානස්ස ඩය්හමානස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායිත්ථ න මසි. සෙය්‍යථාපි නාම සප්පිස්ස වා තෙලස්ස වා ඣායමානස්ස ඩය්හමානස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායති න මසි. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ දබ්බස්ස මල්ලපුත්තස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨහිත්වා පරිනිබ්බුතස්ස සරීරස්ස ඣායමානස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායි න මසී"ති.

2. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

"අයොඝනහතස්සෙව ජලතො ජාතවෙදසො,
අනුපුබ්බූපසන්තස්ස යථා න ඤායතෙ ගති.

එවං සම්මා විමුත්තානං කාමබන්ධොඝතාරිනං,
පඤ්ඤාපෙතුං ගති නත්ථි පත්තානං අචලං සුඛං"ති.

පාටලිගාමියවග්ගො අට්ඨමො.

තස්සුද්දානං.

නිබ්බානා චතුරෙ වුත්තා චුන්දො පාටලිගාමියො,
ද්විධා පථො විසාඛා ච දබ්බෙන ද්විහි[2] තෙ දසා'ති.

වග්ගමිදං පඨමං වර බොධි වග්ගමිදං දුතියං මුචලින්දො,
නන්දකවග්ගවරො තතියො තු මෙඝියවග්ගවරො ච චතුත්ථො.

පඤ්චමවග්ගවරන්තිධ සොණො ඡට්ඨමවග්ගවරං ජච්චන්ධො,[3]
සත්තමවග්ගවරන්ති ච චුල්ලො පාටලිගාමවරට්ඨමවග්ගො.

අසීති මනූනක සුත්තවරං වග්ගමිධට්ඨකං සුවිභත්තං,
දස්සිත චක්ඛුමතා විමලෙන අද්ධා තමුදානමිතීදමාහු.[4]

උදානපාළි සමත්තා.

---

1. සීතිභවිංසු, මුද්දිතට්ඨකථා, විතිරයිංසු, මුද්දිතපාළි. 2. දබ්බෙන සහ. (බහුසු) 3. දසිතං සීමු. 4. උදානන්තිදමාහුති, මු පා. හි තං උදානමිතීදමාහු, සීමු

ඉතිවුත්තකපාළි

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

එකකනිපාතො

පඨමො වග්ගො

1 1 1

ලොභසුත්තං

වුත්තං හෙ'තං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති[1] මෙ සුතං.

1. එක ධම්මං[2] භික්ඛවෙ පජහථ අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතාය. කතමං එකධම්මං? ලොභං භික්ඛවෙ එකධම්මං පජහථ අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතායා'ති.

එතමත්ථං[3] භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙන ලොභෙන ලුද්ධා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං,
තං ලොභං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො,
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 2.

දොසසුත්තං.

වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. එකධම්මං භික්ඛවෙ පජහථ අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතාය. කතමං එකධම්මං? දොසං භික්ඛවෙ එකධම්මං පජහථ අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:-

2. "යෙන දොසෙන දුට්ඨා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං,
තං දොසං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො,
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1. වුත්තං අරහතා'ති ඉ. අ. මු. 2. එකං ධම්මං සී. අ. මු. 3. එතං අත්ථං PTS. අ. මු.

1. 1. 3.

මොහසුත්තං

වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්ත මරහතා'ති මෙ සුතං.

1. එකධම්මං භික්ඛවෙ පජහථ අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතාය. කතමං එකධම්මං?

මොහං භික්ඛවෙ එකධම්මං පජහථ. අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතායා'ති. එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:-

2. "යෙන මොහෙන මූළ්හා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං,
තං මොහං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො,
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 4.

කොධසුත්තං

වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. එකධම්මං භික්ඛවෙ පජහථ. අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතාය. කතමං එකධම්මං? කොධං භික්ඛවෙ එකධම්මං පජහථ. අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:-

2. "යෙන කොධෙන කුද්ධා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං,
තං කොධං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො,
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 5.

මක්ඛසුත්තං

වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. එකධම්මං භික්ඛවෙ පජහථ අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතාය. කතමං එකධම්මං? මක්ඛං භික්ඛවෙ එකධම්මං පජහථ. අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙන මක්ඛෙන මක්ඛා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං
තං මක්ඛං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 6.

[මානසුත්තං]

6. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. එකධම්මං භික්ඛවෙ පජහථ. අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතාය. කතමං එකධම්මං? මානං භික්ඛවෙ එකධම්මං පජහථ. අහං වො පාටිභොගො අනාගාමිතායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙන මානෙන මත්තා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං
තං මානං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 7.

[සබ්බපරිඤ්ඤාසුත්තං]

7. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. සබ්බං භික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං තත්ථ චිත්තං අවිරාජයං අප්පජහං අභබ්බො දුක්ඛක්ඛයාය. සබ්බඤ්ච ඛො භික්ඛවෙ අභිජානං පරිජානං තත්ථ චිත්තං විරාජයං පජහං භබ්බො දුක්ඛක්ඛයායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යො සබ්බං සබ්බතො ඤත්වා සබ්බත්ථෙසු න රජ්ජති,
ස වෙ සබ්බං[1] පරිඤ්ඤාය සො සබ්බදුක්ඛමුපච්චගා[2]"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 8.

[මානපරිඤ්ඤාසුත්තං]

8. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. මානං භික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං තත්ථ චිත්තං අවිරාජයං අප්පජහං අභබ්බො දුක්ඛක්ඛයාය. මානං ච ඛො භික්ඛවෙ අභිජානං පරිජානං තත්ථ චිත්තං විරාජයං පජහං භබ්බො දුක්ඛක්ඛයායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "මානුපෙතා අයං පජා මානගන්ථා භවෙ රතා
මානං අපරිජානන්තා ආගන්තාරො පුනබ්භවං
යෙ ච මානං පහත්වාන[3] විමුත්තා මානසඞ්ඛයෙ
තෙ මානගන්ථාභිභුතො සබ්බදුක්ඛමුපච්චගු[4]"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 9.

[ලොභපරිඤ්ඤාසුත්තං]

9. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ලොභං භික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං තත්ථ චිත්තං අවිරාජයං අප්පජහං අභබ්බො දුක්ඛක්ඛයාය. ලොභං ච ඛො භික්ඛවෙ අභිජානං පරිජානං තත්ථ චිත්තං විරාජයං පජහං භබ්බො දුක්ඛක්ඛයායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

---

1. සබ්බ, මජ්ඣං. 2. සබ්බදුක්ඛං උපච්චගා, සයා. P.T.S. 3. පහන්ත්වාන, මජ්ඣං.
4. සබ්බදුක්ඛං උපච්චගුං, සයා. P.T.S.

2. “යෙන ලොභෙන ලුද්ධා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං
තං ලොභං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන”න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 1. 10.

[දොසපරිඤ්ඤාසුත්තං]

10. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා’ති මෙ සුතං:

1. දොසං භික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං තත්ථ චිත්තං අවිරාජයං අප්පජහං අභබ්බො දුක්ඛක්ඛයාය. දොසඤ්ච ඛො භික්ඛවෙ අභිජානං පරිජානං තත්ථ චිත්තං විරාජයං පජහං භබ්බො දුක්ඛක්ඛයායාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “යෙන දොසෙන දුට්ඨා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං
තං දොසං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන”න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

[පාටිභොගවග්ගො පඨමො.]

තස්සුද්දානං:

රාගදොසා අථ මොහො කොධමක්ඛා මානං සබ්බං
මානතො ලොභදොසා පුන පකාසිතා වග්ගමාහු පඨමන්ති.

දුතියවග්ගො

1. 2. 1.

[මොහපරිඤ්ඤා සුත්තං]

11. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. මොහං භික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං තත්ථ චිත්තං අවිරාජයං අප්පජහං අභබ්බො දුක්ඛක්ඛයාය. මොහඤ්ච ඛො භික්ඛවෙ අභිජානං පරිජානං තත්ථ චිත්තං විරාජයං පජහං භබ්බො දුක්ඛක්ඛයායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙන මොහෙන මූළ්හා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං
තං මොහං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. 2. 2.

[කොධපරිඤ්ඤා සුත්තං]

12 වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. කොධං භික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං තත්ථ චිත්තං අවිරාජයං අප්පජහං අභබ්බො දුක්ඛක්ඛයාය. කොධඤ්ච ඛො භික්ඛවෙ අභිජානං පරිජානං තත්ථ චිත්තං විරාජයං පජහං භබ්බො දුක්ඛක්ඛයායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙන කොධෙන කුද්ධා සෙ සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං
තං කොධං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. 2. 3.

[මක්ඛපරිඤ්ඤා සුත්තං]

13. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. මක්ඛං භික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං තත්ථ චිත්තං අවිරාජයං අප්පජහං අභබ්බො දුක්ඛක්ඛයාය. මක්ඛඤ්ච ඛො භික්ඛවෙ අභිජානං පරිජානං තත්ථ චිත්තං විරාජයං පජහං භබ්බො දුක්ඛක්ඛයායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙන මක්ඛෙන මක්ඛාසෙ[1] සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං
තං මක්ඛං සම්මදඤ්ඤාය පජහන්ති විපස්සිනො
පහාය න පුනායන්ති ඉමං ලොකං කුදාචන"න්ති

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. 2. 4.

[අවිජ්ජානීවරණ සුත්තං]

14. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකනීවරණම්පි සමනුපස්සාමි යෙන නීවරණෙන නිවුතා පජා දීඝරත්තං සන්ධාවන්ති සංසරන්ති යථයිදං භික්ඛවෙ අවිජ්ජානීවරණං. අවිජ්ජානීවරණෙන හි භික්ඛවෙ නිවුතා පජා දීඝරත්තං සන්ධාවන්ති සංසරන්තී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "නත්ථඤ්ඤො එකධම්මො'පි[2] යෙනෙවං[3] නිවුතා පජා
සංසරන්ති අහොරත්තං යථා මොහෙන ආවුතා.
3. යෙ ච මොහං පහන්ත්වාන[4] තමොක්ඛන්ධං පදාලයුං
න තෙ පුන සංසරන්ති හෙතු තෙසං න විජ්ජතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1. මක්ඛිතාසෙ, ස්‍යාම. 2. එකධම්මොව, සීමු. 3. යෙනෙව, සී. මු
4. පහත්ත්වාන, සීමු; මජසං

1. 2. 5.

[තණ්හාසංයොජනසුත්තං]

15. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකසඤ්ඤොජනම්පි[1] සමනුපස්සාමි යෙන සඤ්ඤොජනෙන සංයුත්තා සත්තා දීඝරත්තං සන්ධාවන්ති සංසරන්ති යථයිදං භික්ඛවෙ තණ්හාසඤ්ඤොජනං. තණ්හාසඤ්ඤොජනෙන හි භික්ඛවෙ සංයුත්තා සත්තා දීඝරත්තං සන්ධාවන්ති සංසරන්තී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "තණ්හාදුතියො පුරිසො දීඝමද්ධාන සංසරං,
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං සංසාරං නාතිවත්තති.

3. එවමාදීනවං ඤත්වා තණ්හං[2] දුක්ඛස්ස සම්භවං
වීතතණ්හො අනාදානො සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ"ති

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 2. 6.

[පඨමසෙඛසුත්තං]

16. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. සෙඛස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනො අප්පත්තමානසස්ස අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානස්ස විහරතො බාහිරං අඞ්ගන්ති කරිත්වා න අඤ්ඤං එකඞ්ගම්පි සමනුපස්සාමි එවං බහූපකාරං යථයිදං භික්ඛවෙ යොනිසො මනසිකාරො. යොනිසො භික්ඛවෙ භික්ඛු මනසිකරොන්තො අකුසලං පජහති කුසලං භාවෙතීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යොනිසො මනසිකාරො ධම්මො සෙඛස්ස භික්ඛුනො,
නත්ථඤ්ඤො එවං බහුකාරො උත්තමත්ථස්ස පත්තියා,
යොනිසො පදහං භික්ඛු ඛයං දුක්ඛස්ස පාපුණෙ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1 සංයොජනම්පි, PTS,
2. තණ්හා දුක්ඛස්ස සම්භවං, සී. මු.

1. 2. 7.

[දුතියසෙඛසුත්තං]

17. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. සෙඛස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනො අප්පත්තමානසස්ස අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානස්ස විහරතො බාහිරං අඞ්ගන්ති කරිත්වා න අඤ්ඤං එකඞ්ගම්පි සමනුපස්සාමි එවං බහුපකාරං යථයිදං භික්ඛවෙ කල්‍යාණමිත්තතා. කල්‍යාණමිත්තො භික්ඛවෙ භික්ඛු අකුසලං පජහති කුසලං භාවෙතීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කල්‍යාණමිත්තො යො භික්ඛු සප්පතිස්සො සගාරවො,
කරං මිත්තානං වචනං සම්පජානො පතිස්සතො,
පාපුණෙ අනුපුබ්බෙන සබ්බසඤ්ඤොජනක්ඛය"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. 2. 8.

[සඞ්ඝභෙදසුත්තං]

18. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. එකධම්මො භික්ඛවෙ ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං. කතමො එකධම්මො? සඞ්ඝභෙදො. සඞ්ඝෙ ඛො පන භික්ඛවෙ භින්නෙ අඤ්ඤමඤ්ඤා භණ්ඩනානි චෙව හොන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤං පරිභාසා ච හොන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤං පරික්ඛෙපා ච හොන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤං පරිච්චජනා ච හොන්ති. තත්ථ අප්පසන්නා චෙව නප්පසීදන්ති. පසන්නානඤ්ච එකච්චානං අඤ්ඤථත්තං හොතී ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "ආපායිකො නෙරයිකො කප්පට්ඨො සඞ්ඝභෙදකො,
වග්ගාරාමො අධම්මට්ඨො යොගක්ඛෙමා විධංසති,
සඞ්ඝං සමග්ගං භෙත්වාන කප්පං නිරයම්හි පච්චතී'ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. 2. 9.

[සඞ්ඝසාමග්ගිසුත්තං]

19. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. එකධම්මො භික්ඛවෙ ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං. කතමො එකධම්මො? සඞ්ඝසාමග්ගී. සඞ්ඝෙ ඛො පන භික්ඛවෙ සමග්ගෙ න චෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං භණ්ඩනානි හොන්ති, න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පරිභාසා හොන්ති, න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පරික්ඛෙපා හොන්ති, න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පරිච්චජනා හොන්ති. තත්ථ අප්පසන්නා චෙව පසීදන්ති, පසන්නානඤ්ච භිය්‍යොභාවො හොතී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සුඛා සඞ්ඝස්ස සාමග්ගී සමග්ගානඤ්චනුග්ගහො
සමග්ගරතො ධම්මට්ඨො යොගක්ඛෙමා න [ධංසති,
සඞ්ඝං සමග්ගං කත්වාන කප්පං සග්ගම්හි මොදතී'ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 2. 10.

[පදුට්ඨපුග්ගලසුත්තං]

20. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ඉධාහං භික්ඛවෙ එකච්චං පුග්ගලං පදුට්ඨචිත්තං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි: "ඉමම්හි චායං සමයෙ පුග්ගලො කාලං කරෙය්‍ය, යථාභතං නික්ඛිත්තො, එවං නිරයෙ. තං කිස්ස හෙතු: චිත්තඤ්හි'ස්ස භික්ඛවෙ පදුට්ඨං. චෙතොපදොසහෙතු ඛො පන භික්ඛවෙ එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්තී"ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පදුට්ඨචිත්තං ඤත්වාන එකච්චං ඉධ පුග්ගලං,
එතමත්ථඤ්ච ව්‍යාකාසි බුද්ධො භික්ඛූන සන්තිකෙ.
3. ඉමම්හි චායං සමයෙ කාලං කයිරාථ පුග්ගලො,
නිරයං උපපජ්ජෙය්‍ය චිත්තඤ්හි'ස්ස පදූසිතං."

4. යථා'හරිත්වා නික්ඛිපෙය්‍ය එවමෙව තථාවිධා
චෙතොපදොසහෙතු හි සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගති"න්ති

අයම්පි අත්‍ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

වග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං:

මොහො කොධො අථ මක්ඛො අවිජ්ජා තණ්හා සෙඛා ද්වෙ,
භෙදො සාමග්ගි පුග්ගලො ච වග්ගමාහු දුතියන්ති වුච්චති.

තතියො වග්ගො

1. 3. 1.

[පසන්නචිත්ත සුත්තං]

21. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ඉධාහං භික්ඛවෙ එකච්චං පුග්ගලං පසන්නචිත්තං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි: "ඉමම්හි චායං සමයෙ පුග්ගලො කාලං කරෙය්‍ය යථා'භතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. තං කිස්ස හෙතු? චිත්තඤ්හි'ස්ස භික්ඛවෙ පසන්නං. චෙතොපසාද හෙතු ඛො පන භික්ඛවෙ එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්තී ති.

එතමත්‍ථං භගවා අවොච. තත්‍ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පසන්න චිත්තං ඤත්වාන එකච්චං ඉධ පුග්ගලං,
එතමත්‍ථං ච ව්‍යාකාසි බුද්ධො භික්ඛූන සන්තිකෙ.

3. ඉමම්හි චායං සමයෙ කාලං කයිරාථ පුග්ගලො,
සුගතිං උපපජ්ජෙය්‍ය චිත්තඤ්හි'ස්ස පසාදිතං.

4. යථා'හරිත්වා නික්ඛිපෙය්‍ය එවමෙව තථාවිධො
චෙතොපසාදහෙතු හි සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගති"න්ති.

අයම්පි අත්‍ථො වුත්තො භගවතා, ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 3. 2.

[මා පුඤ්ඤභායී සුත්තං[1]]

22. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. මා භික්ඛවෙ පුඤ්ඤානං භායිත්ථ. සුඛස්සෙතං භික්ඛවෙ අධිවචනං ඉට්ඨස්ස කන්තස්ස පියස්ස මනාපස්ස යදිදං පුඤ්ඤානි. අභිජානාමි ඛො පනාහං භික්ඛවෙ දීඝරත්තං කතානං පුඤ්ඤානං ඉට්ඨං කන්තං පියං මනාපං විපාකං පච්චනුභූතං. සත්ත වස්සානි මෙත්තචිත්තං භාවෙත්වා සත්ත සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ නයිමං ලොකං පුනරාගමාසිං. සංවට්ටමානෙ සුදං භික්ඛවෙ කප්පෙ ආභස්සරූපගො හොමි. විවට්ටමානෙ කප්පෙ සුඤ්ඤං බ්‍රහ්මවිමානං උපපජ්ජාමි. තත්‍ර සුදං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මා හොමි මහාබ්‍රහ්මා අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථුදසො වසවත්තී. ඡත්තිංසක්ඛත්තුං ඛො පනාහං භික්ඛවෙ සක්කො අහොසිං දෙවානමින්දො. අනෙකසතක්ඛත්තුං රාජා අහොසිං චක්කවත්තී ධම්මිකො ධම්මරාජා චාතුරන්තො විජිතාවී ජනපදත්ථාවරියප්පත්තො සත්තරතනසම්පන්නො. කො පන වාදො පදෙසරජ්ජස්ස? තස්ස මය්හං භික්ඛවෙ එතදහොසි: 'කිස්ස නු ඛො මෙ ඉදං කම්මස්ස ඵලං, කිස්ස කම්මස්ස විපාකො, යෙනාහං එතරහි එවං මහිද්ධිකො එවං මහානුභාවො'ති. තස්ස මය්හං භික්ඛවෙ එතදහොසි: තිණ්ණං ඛො මෙ ඉදං කම්මානං ඵලං, තිණ්ණං කම්මානං විපාකො, යෙනාහං එතරහි එවං මහිද්ධිකො එවං මහානුභාවො'ති. සෙය්‍යථීදං: දානස්ස දමස්ස සඤ්ඤමස්සා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පුඤ්ඤමෙව සො සික්ඛෙය්‍ය ආයතග්ගං සුඛුද්‍රයං
දානඤ්ච සමචරියඤ්ච මෙත්තචිත්තඤ්ච භාවයෙ.

3. එතෙ ධම්මෙ භාවයිත්වා තයො සුඛසමුද්දයෙ
අබ්‍යාපජ්ඣං සුඛං ලොකං පණ්ඩිතො උපපජ්ජතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1 මෙත්තසුත්ත. (මජසං.)

1. 3. 3.

[උභො-අත්ථ සුත්තං]

23. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. එකධම්මො භික්ඛවෙ භාවිතො බහුලීකතො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති, දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං සම්පරායිකඤ්ච. කතමො එකධම්මො? අප්පමාදො කුසලෙසු ධම්මෙසු. අයං ඛො භික්ඛවෙ එකධම්මො භාවිතො බහුලීකතො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං සම්පරායිකඤ්චා ති. එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අප්පමාදං පසංසන්ති පුඤ්ඤකිරියාසු පණ්ඩිතා.
අප්පමත්තො උභො අත්ථෙ අධිගණ්හාති පණ්ඩිතො.

3. දිට්ඨෙ ච ධම්මෙ යො අත්ථො යො චත්ථො සම්පරායිකො
අත්ථාභිසමයා ධීරො පණ්ඩිතො'ති පවුච්චතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 3. 4.

[අට්ඨිපුඤ්ජ සුත්තං]

24. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. එකපුග්ගලස්ස භික්ඛවෙ කප්පං සන්ධාවතො සංසරතො සියා එවං මහාඅට්ඨිකඞ්කලො අට්ඨිපුඤ්ජො අට්ඨිරාසි යථායං වෙපුල්ලො පබ්බතො. සචෙ සංහාරකො අස්ස සම්භතඤ්ච න විනස්සෙය්‍යා ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "එකස්සෙකෙන කප්පෙන පුග්ගලස්සට්ඨිසඤ්චයො
සියා පබ්බතසමො රාසි ඉති වුත්තං මහෙසිනා.

3. සො ඛො පනායං අක්ඛාතො වෙපුල්ලො පබ්බතො මහා
උත්තරෙ ගිජ්ඣකූටස්ස මගධානං ගිරිබ්බජෙ.

4. යතො අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති
දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

5. සත්තක්ඛත්තුං පරමඤ්ච සන්ධාවිත්වාන පුග්ගලො
දුක්ඛස්සන්තකරො හොති සබ්බසංයොජනක්ඛයා"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 3. 5.

[සම්පජාන මුසාවාද සුත්තං]

25. වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. එකං ධම්මං අතීතස්ස භික්ඛවෙ පුරිසපුග්ගලස්ස නාහං තස්ස කිඤ්චි පාපකම්මං අකරණීයන්ති වදාමි. කතමං එකධම්මං? යථයිදං[1] භික්ඛවෙ සම්පජාන මුසාවාදො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "එකං ධම්මං අතීතස්ස මුසාවාදිස්ස ජන්තුනො
විතිණ්ණපරලොකස්ස නත්ථි පාපං අකාරියන්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. 3. 6.

[දානසංවිභාග සුත්තං]

26. වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. එවඤ්චෙ භික්ඛවෙ සත්තා ජානෙය්‍යුං දානසංවිභාගස්ස විපාකං යථාහං ජානාමි, න අදත්වා භුඤ්ජෙය්‍යුං. න ච නෙසං මච්ඡෙරමලං චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨෙය්‍ය. යො'පි නෙසං අස්ස චරිමො ආලොපො චරිමං කබළං, තතො'පි න අසංවිභජිත්වා භුඤ්ජෙය්‍යුං සචෙ නෙසං පටිග්ගාහකා අස්සු. යස්මා ච ඛො භික්ඛවෙ සත්තා න එවං ජානන්ති දානසංවිභාගස්ස විපාකං යථාහං ජානාමි, තස්මා අදත්වා භුඤ්ජන්ති මච්ඡෙරමලඤ්ච නෙසං චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතී ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "එවං චෙ සත්තා ජානෙය්‍යුං යථාවුත්තං මහෙසිනා
විපාකං සංවිභාගස්ස යථා හොති මහප්ඵලං

3. විනෙය්‍යුං මච්ඡෙරමලං විප්පසන්නෙන චෙතසා
දජ්ජුං කාලෙන අරියෙසු යත්ථ දින්නං මහප්ඵලං.

4. අන්නං ච දත්වා බහුනො දක්ඛිණෙය්‍යෙසු දක්ඛිණං
ඉතො චුතා මනුස්සත්තා සග්ගං ගච්ඡන්ති දායකා.

5. තෙ ච සග්ගං ගතා තත්ථ මොදන්ති කාමකාමිනො
විපාකං සංවිභාගස්ස අනුභොන්ති අමච්ඡරා"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1. යදිදං. මජසං.

1. 3. 7.

[මෙත්තාචෙතොවිමුත්ති සුත්තං]

27. වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. යානි කානිචි භික්ඛවෙ ඔපධිකානි පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි, සබ්බානි තානි මෙත්තාය චෙතොවිමුත්තියා කලං නාග්ඝන්ති සොළසිං. මෙත්තා යෙව තානි චෙතොවිමුත්ති අධිගහෙත්වා භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ යා කාචි තාරකරූපානං පභා, සබ්බා තා චන්දිමපභාය කලං නාග්ඝන්ති සොළසිං, චන්දප්පභා යෙව තා අධිගහෙත්වා භාසතෙ ච, තපතෙ ච, විරොචති ච, එවං ඛො භික්ඛවෙ යානි කානිචි ඔපධිකානි පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි, සබ්බානි තානි මෙත්තාය චෙතොවිමුත්තියා කලං නාග්ඝන්ති සොළසිං. මෙත්තා යෙව තානි චෙතොවිමුත්ති අධිගහෙත්වා භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච.

2. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ වස්සානං පච්ඡිමෙ මාසෙ සරදසමයෙ විද්ධෙ විගතවලාහකෙ නභෙ ආදිච්චො නභං අබ්භුස්සක්කමානො[1] සබ්බං ආකාසගතං තමගතං අභිවිහච්ච භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යානි කානිචි ඔපධිකානි පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි, සබ්බානි තානි මෙත්තාය චෙතොවිමුත්තියා කලං නාග්ඝන්ති සොළසිං. මෙත්තා යෙව තානි චෙතොවිමුත්ති අධිගහෙත්වා භාසතෙ ච, තපතෙ ච, විරොචති ච. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ රත්තියා පච්චූසසමයං ඔසධි තාරකා භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යානි කානිචි ඔපධිකානි පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි, සබ්බානි තානි මෙත්තාය චෙතොවිමුත්තියා කලං නාග්ඝන්ති සොළසිං. මෙත්තා යෙව තානි චෙතොවිමුත්ති අධිගහෙත්වා භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච.

එතමත්ථං භගවා අවොච, තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

3. "යො ච මෙත්තං භාවයති අප්පමාණං පටිස්සතො,
තනූ සංයොජනා හොන්ති පස්සතො උපධික්ඛයං.

4. එකම්පි චෙ පාණමදුට්ඨචිත්තො මෙත්තායති කුසලො තෙන හොති
සබ්බෙ ච පාණෙ මනසානුකම්පං පහූතමරියො පකරොති පුඤ්ඤං.

5. යො සත්තසණ්ඩං පඨවිං විජෙත්වා රාජීසයො යජමානානුපරියගා,
අස්සමෙධං පුරිසමෙධං සම්මාපාසං වාජපෙය්‍යං නිරග්ගළං.

6. මෙත්තස්ස චිත්තස්ස සුභාවිතස්ස
කලම්පි තෙ නානුභවන්ති සොළසිං
චන්දප්පභා තාරගණා'ව සබ්බෙ.

1. අබ්භුස්සග්ගමානො. සී. අ. මු. අබ්භුස්සුක්කමානො. සී. අ. කථා.

7. යො න හන්ති න ඝාතෙති න ජිනාති න ජාපයෙ
මෙත්තංසො සබ්බභූතෙසු වෙරං තස්ස න කෙනචි"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

වග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං:

චිත්තං ඣායී උභො අත්ථ පුඤ්ඤං වෙපුල්ලපබ්බතං
සම්පජානමුසාවාදෙ දානඤ්ච මෙත්තභාවනා.

සත්තිමානි ච සුත්තානි පුරිමානි ච වීසති
එකධම්මෙසු සුත්තන්තා සත්තවීසතිසඞ්ගහා'ති.

එකකනිපාතො නිට්ඨිතො.

දුකනිපාතො

පඨමො වග්ගො

2. 1. 1.

[පඨමභික්ඛුසුත්තං]

28 *වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ද්වීහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං. කායස්ස භෙදා පරම්මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා. කතමෙහි ද්වීහි? ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතාය ච භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතාය ච. ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං. කායස්ස භෙදා පරම්මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා'ති

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. චක්ඛු සොතඤ්ච ඝානඤ්ච ජිව්හා කායො අථො මනො
එතානි යස්ස ද්වාරානි අගුත්තානීධ භික්ඛුනො

3 භොජනම්හි අමත්තඤ්ඤූ ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතො
කායදුක්ඛං චෙතොදුක්ඛං දුක්ඛං සො අධිගච්ඡති

4. ඩය්හමානෙන කායෙන ඩය්හමානෙන චෙතසා
දිවා වා යදි වා රත්තිං දුක්ඛං විහරති තාදිසො'ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

* මෙයට මුලින් "ද්වෙ ධම්මෙ අනුසාරී" පාඨයෙක් සිංහල බුරුම පොත්හි පෙනේ. මෙය අටුවාවේ ද සියම් පොතේ ද සඳහන් නො වේ.

2. 1. 2.

[දුතියභික්ඛු සුත්තං]

29. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ද්වීහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං. කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගති පාටිකඞ්ඛා. කතමෙහි ද්වීහි? ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතාය ච භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතාය ච. ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං. කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගති පාටිකඞ්ඛා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. චක්ඛු සොතඤ්ච ඝාණඤ්ච ජිව්හා කායො අථො[1] මනො
එතානි යස්ස ද්වාරානි සුගුත්තානීධ භික්ඛුනො

3. භොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤූ ඉන්ද්‍රියෙසු ච සංවුතො
කායසුඛං චෙතොසුඛං සුඛං සො අධිගච්ඡති.

4. අඩය්හමානෙන කායෙන අඩය්හමානෙන චෙතසා
දිවා වා යදි වා රත්තිං සුඛං විහරති තාදිසො'ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

2. 1. 3.

[තපනීය සුත්තං]

30. වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වෙ මෙ භික්ඛවෙ තපනීයා. කතමෙ ද්වෙ? ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො අකතකල්‍යාණො හොති අකතකුසලො අකතභීරුත්තාණො, කතපාපො කතලුද්දො කතකිබ්බිසො. සො අකතං මෙ කල්‍යාණන්ති'පි තප්පති. කතං මෙ පාපන්ති'පි තප්පති. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ ද්වෙ ධම්මා තපනීයා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. කායදුච්චරිතං කත්වා වචීදුච්චරිතානි ච
මනොදුච්චරිතං කත්වා යඤ්චඤ්ඤං දොසසඤ්හිතං

3. අකත්වා කුසලං කම්මං කත්වානාකුසලං බහුං
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො උපපජ්ජතීති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1. තථො, මජසං.

2. 1. 4.

[අතපනීය සුත්තං]

31. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ද්වෙ'මෙ භික්ඛවෙ ධම්මා අතපනීයා. කතමෙ ද්වෙ? ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො කතකල්‍යාණො හොති කතකුසලො කතභීරුත්තාණො, අකතපාපො අකතලුද්දො අකතකිබ්බිසො. සො කතං මෙ කල්‍යාණන්ති'පි න තප්පති. අකතං මෙ පාපන්ති'පි න තප්පති. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ ද්වෙ ධම්මා අතපනීයා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කායදුච්චරිතං හිත්වා වචීදුච්චරිතානි ච
මනොදුච්චරිතං හිත්වා යඤ්චඤ්ඤං දොසසඤ්හිතං

3. අකත්වා' කුසලං කම්මං කත්වානකුසලං බහුං
කායස්ස භෙදා සප්පඤ්ඤො සග්ගං සො උපපජ්ජතී"ති[1].

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

2. 1. 5.

[පාපකසීල සුත්තං]

32. වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වීහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො පුග්ගලො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි ද්වීහි? පාපකෙන ච සීලෙන පාපිකාය ච දිට්ඨියා. ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පුග්ගලො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පාපකෙන ච සීලෙන පාපිකාය ච දිට්ඨියා
එතෙහි ද්වීහි ධම්මෙහි යො සමන්නාගතො නරො
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො උපපජ්ජතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1 සො'පපජ්ජති, මජසං.

2. 1. 6.

[භද්දකසීල සුත්තං]

33. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වීහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි ද්වීහි: භද්දකෙන ච සීලෙන භද්දිකාය ච දිට්ඨියා. ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පුග්ගලො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "භද්දකෙන ච සීලෙන භද්දිකාය ච දිට්ඨියා
එතෙහි ද්වීහි ධම්මෙහි යො සමන්නාගතො නරො
කායස්ස භෙදා සප්පඤ්ඤො සග්ගං සො උපපජ්ජතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

2. 1. 7.

[අනාතාපී සුත්තං]

34. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. අනාතාපී භික්ඛවෙ භික්ඛු අනොත්තාපී[1] අභබ්බො සම්බොධාය, අභබ්බො නිබ්බාණාය, අභබ්බො අනුත්තරස්ස යොගක්ඛෙමස්ස අධිගමාය. ආතාපී ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු ඔත්තාපී[2] භබ්බො සම්බොධාය, භබ්බො නිබ්බාණාය, භබ්බො අනුත්තරස්ස යොගක්ඛෙමස්ස අධිගමායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අනාතාපී අනොත්තාපී[1] කුසීතො හීනවීරියො
යො ථීනමිද්ධබහුලො අහිරීකො[3] අනාදරො
අභබ්බො තාදිසො භික්ඛු ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තමං.

3. යො ච සතිමා නිපකො ඣායී ආතාපී ඔත්තාපී ච අප්පමත්තො
සංයොජනං ජාතිජරාය ඡෙත්වා ඉධෙව සම්බොධිමනුත්තරං ඵුසෙ.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1. අනොත්තප්පී - සීමු. 2 ඔත්තප්පී - සීමු. 3 අහිරිකො - සී.

2. 1. 8.

[පඨම ජනකුහන සුත්තං]

35. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. නයිදං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති ජනකුහනත්ථං ජනලපනත්ථං ලාභසක්කාරසිලොකානිසංසත්ථං 'ඉති මං ජනො ජානාතූ'ති. අථ ඛො ඉදං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති සංවරත්ථඤ්ච පහානත්ථඤ්චාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සංවරත්ථං පහානත්ථං බ්‍රහ්මචරියං අනීතිහං
අදෙසයි සො භගවා නිබ්බානොගධගාමිනං.

3. එස මග්ගො මහන්තෙහි[1] අනුයාතො මහෙසිහි.[2]
යෙ යෙ තං පටිපජ්ජන්ති යථා බුද්ධෙන දෙසිතං
දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්ති සත්ථුසාසනකාරිනො"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

2 1. 9.

[දුතිය ජනකුහන සුත්තං]

36. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා' ති මෙ සුතං.

1. නයිදං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති ජනකුහනත්ථං ජනලපනත්ථං ලාභසක්කාරසිලොකානිසංසත්ථං 'ඉති මං ජනො ජානාතූ'ති. අථ ඛො ඉදං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති අභිඤ්ඤත්ථඤ්චෙව පරිඤ්ඤත්ථඤ්චාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අභිඤ්ඤත්ථං පරිඤ්ඤත්ථං බ්‍රහ්මචරියං අනීතිහං
අදෙසයි සො භගවා නිබ්බානොගධගාමිනං.

3. එස මග්ගො මහන්තෙහි[1] අනුයාතො මහෙසිහි[2]
යෙ යෙ තං පටිපජ්ජන්ති යථා බුද්ධෙන දෙසිතං
දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්ති සත්ථුසාසනකාරිනො"ති

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1. මහන්තෙහි සීමු. 2. මහෙසිනො - සීමු.

2. 1. 10

[සොමනස්ස සුත්තං]

37. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වීහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛසොමනස්සබහුලො විහරති. යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයාය. කතමෙහි ද්වීහි? සංවෙජනීයෙසු ඨානෙසු සංවෙජනෙන, සංවිග්ගස්ස ච[1] යොනිසො පධානෙන. ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛසොමනස්සබහුලො විහරති. යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති. ආසවානං ඛයායාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සංවෙජනීයට්ඨානෙසු සංවිජ්ජෙත ච පණ්ඩිතො
ආතාපී නිපකො භික්ඛු පඤ්ඤාය සමවෙක්ඛිය.

3. එවංවිහාරී ආතාපී සන්තවුත්ති අනුද්ධතො
චෙතොසමථමනුයුත්තො ඛයං දුක්ඛස්ස පාපුණෙ'ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

වග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං:

ද්වෙ ච භික්ඛූ තපනීයා' තපනීයා අපරෙ දුවෙ[2]
අනාතාපී ද්වෙ කුහනා ච[3] සොමනස්සෙන තෙ දසාති.

1. සංවෙගස්ස ච, සී. අ. මු. 2. පරපෙළහි, සීමු. 3. ද්වෙ ආතාපි හ කුහනා ච - සීමු. ද්වෙ පාද න කුහනා ච, සී.

දුතියවග්ගො

2. 2. 1.

[විතක්ක සුත්තං]

38. වුත්තං හෙතං භගවතා, වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තථාගතං භික්ඛවෙ අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධං ද්වෙ විතක්කා බහුලං සමුදාචරන්ති: ඛෙමො ච විතක්කො පවිවෙකො ච. අබ්‍යාපජ්ඣාරාමො[1] භික්ඛවෙ තථාගතො අබ්‍යාපජ්ඣරතො.[2] තමෙනං භික්ඛවෙ තථාගතං අබ්‍යාපජ්ඣාරාමං අබ්‍යාපජ්ඣරතං එසොව විතක්කො බහුලං සමුදාචරති: 'ඉමායාහං ඉරියාය න කිඤ්චි ව්‍යාබාධෙමි[3] තසං වා ථාවරං වා'ති. පවිවෙකාරාමො භික්ඛවෙ තථාගතො පවිවෙකරතො. තමෙනං භික්ඛවෙ තථාගතං පවිවෙකාරාමං පවිවෙකරතං එසෙව විතක්කො බහුලං සමුදාචරති: යං අකුසලං තං පහීනන්ති.

2. තස්මාතිහ භික්ඛවෙ තුම්හෙ'පි අබ්‍යාපජ්ඣාරාමා විහරථ අබ්‍යාපජ්ඣරතා. තෙසං වො භික්ඛවෙ තුම්හාකං අබ්‍යාපජ්ඣාරාමානං විහරතං අබ්‍යාපජ්ඣරතානං එසෙව විතක්කො බහුලං සමුදාචරිස්සති: 'ඉමාය මයං ඉරියාය න කිඤ්චි ව්‍යාබාධෙම තසං වා ථාවරං වා'ති. පවිවෙකාරාමා භික්ඛවෙ විහරථ පවිවෙකරතා. තෙසං වො භික්ඛවෙ තුම්හාකං පවිවෙකාරාමානං විහරතං පවිවෙකරතානං එසෙව විතක්කො බහුලං සමුදාචරිස්සති: 'කිං අකුසලං කිං අප්පහීනං කිං පජහාමා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

3. "තථාගතං බුද්ධමසය්හසාහිනං
දුවෙ විතක්කා සමුදාචරන්ති නං
ඛෙමො විතක්කො පඨමො උදීරිතො
තතො විවෙකො දුතියො පකාසිතො.

4. තමොනුදං පාරගතං මහෙසිං
තං පත්තිපත්තං වසිමං අනාසවං
වෙසන්තරං තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තං
තං වෙ මුනිං අන්තිමදෙහධාරිං
මාරංජහං[4] බ්‍රෑමි ජරාය පාරගුං.

5. සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො
යථා'පි පස්සෙ ජනතං සමන්තතො
තථූපමං ධම්මමයං සුමෙධො[5]
පාසාදමාරුය්හ සමන්තචක්ඛු
සොකාවතිණ්ණං ජනතමපෙතසොකො
අවෙක්ඛති ජාතිජරාභිභූතන්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1. අබ්‍යාපජ්ජාරාමො, සිමු. 2. අබ්‍යාපජ්ජරතො, සිමු. 3. ව්‍යාපාදෙමි, සිමු.
4. මානජහං, සිමු. මාරජහං, සභා. 5. සුමෙධ, සිමු.

2. 2. 2.

[දෙසනාසුත්තං]

39. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තථාගතස්ස භික්ඛවෙ අරගතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස ද්වෙ ධම්මදෙසනා පරියායෙන භවන්ති. කතමා ද්වෙ? පාපං පාපකතො පස්සථා'ති අයං පඨමා ධම්මදෙසනා. පාපං පාපකතො දිස්වා තත්ථ නිබ්බින්දථ විරජ්ජථ විමුච්චථා'ති අයං දුතියා ධම්මදෙසනා. තථාගතස්ස භික්ඛවෙ අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඉමා ද්වෙ ධම්මදෙසනා පරියායෙන භවන්තීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "තථාගතස්ස බුද්ධස්ස සබ්බභූතානුකම්පිනො
පරියායවචනං පස්ස ද්වෙ ච ධම්මා පකාසිතා:

3. පාපකං පස්සථ චෙතං තත්ථ චාපි විරජ්ජථ
තතො විරත්තචිත්තාසෙ දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථා''ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත'න්ති.

2. 2. 3.

[විජ්ජාසුත්තං]

40. වුත්තං හෙතං භගවතා . වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. අවිජ්ජා භික්ඛවෙ පුබ්බඞ්ගමා අකුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා. අන්වදෙව අහිරිකං අනොත්තප්පං. විජ්ජා ච ඛො භික්ඛවෙ පුබ්බඞ්ගමා කුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා. අන්වදෙව හිරොත්තප්පන්ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යා කාචිමා දුග්ගතියො අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච
අවිජ්ජාමූලකා සබ්බා ඉච්ඡාලොභසමුස්සයා.

3. යතො ච හොති පාපිච්ඡො අහිරීකො අනාදරො
තතො පාපං පසවති අපායං තෙන ගච්ඡති.

4 තස්මා ඡන්දඤ්ච ලොභඤ්ච අවිජ්ජඤ්ච විරාජයං
විජ්ජං උප්පාදයං භික්ඛු සබ්බා දුග්ගතියො ජහෙ''ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

පඨම භාණවාරං

2. 2. 4.

[පඤ්ඤාපරිහානි සුත්තං.]

41. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තෙ භික්ඛවෙ සත්තා සුපරිහීනා, යෙ අරියාය පඤ්ඤාය පරිහීනා. තෙ දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරන්ති සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං. කායස්ස භෙදා පරම්මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා. තෙ භික්ඛවෙ සත්තා අපරිහීනා, යෙ අරියාය පඤ්ඤාය අපරිහීනා. තෙ දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරන්ති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං. කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගති පාටිකඞ්ඛා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පඤ්ඤාය පරිහානෙන පස්ස ලොකං සදෙවකං
නිවිට්ඨං නාමරූපස්මිං ඉදං සච්චන්ති මඤ්ඤති.

3. පඤ්ඤා හි සෙට්ඨා ලොකස්මිං යායං නිබ්බෙධගාමිනී
යාය සම්මා පජානාති ජාතිභවපරික්ඛයං.

4. තෙසං දෙවා මනුස්සා ච සම්බුද්ධානං සතීමතං
පිහයන්ති හාසපඤ්ඤානං සරීරන්තිමධාරින"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

2. 2. 5

[සුක්කධම්ම සුත්තං]

42. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං පාලෙන්ති. කතමෙ ද්වෙ? හිරි ච ඔත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ ද්වෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං න පාලෙය්‍යුං, නයිධ පඤ්ඤායෙථ මාතා'ති වා මාතුච්ඡා'ති වා මාතුලානී'ති වා ආචරියභරියා'ති වා ගරූනං දාරා'ති වා. සම්භෙදං ලොකො අගමිස්ස යථා අජෙළකා කුක්කුටසූකරා සොණසිගාලා. යස්මා ච ඛො භික්ඛවෙ ඉමෙ ද්වෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං පාලෙන්ති, තස්මා පඤ්ඤායති මාතා'ති වා මාතුච්ඡා'ති වා මාතුලානී'ති වා අචරියභරියා'ති වා ගරූනං දාරා ති වා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “යෙසං වෙ හිරිඔත්තප්පං සබ්බදා ච න විජ්ජති,
වොක්කන්තා සුක්කමූලා තෙ ජාතිමරණගාමිනො.

3. යෙසඤ්ච හිරිඔත්තප්පං සදා සම්මා උපට්ඨිතා,
විරූළ්හබ්‍රහ්මචරියා තෙ සන්තො ඛීණපුනබ්භවා”ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

2. 2. 6.

[අජාතසුත්තං]

43. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා’ති මෙ සුතං

1. අත්ථි භික්ඛවෙ අජාතං අභූතං අකතං අසඞ්ඛතං. නො චෙ තං භික්ඛවෙ අභවිස්ස අජාතං අභූතං අකතං අසඞ්ඛතං, නයිධ ජාතස්ස භූතස්ස කතස්ස සඞ්ඛතස්ස නිස්සරණං පඤ්ඤායෙථ. යස්මා ච ඛො භික්ඛවෙ අත්ථි අජාතං අභූතං අකතං අසඞ්ඛතං, තස්මා ජාතස්ස භූතස්ස කතස්ස සඞ්ඛතස්ස නිස්සරණං පඤ්ඤායතී’ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “ජාතං භූතං සමුප්පන්නං කතං සඞ්ඛතමද්ධුවං
ජරාමරණසඞ්ඝාතං රොගනිඩ්ඩං[1] පභඞ්ගුරං[2]
ආහාරනෙත්තිප්පභවං[3] නාලං තදභිනන්දිතුං.

3. තස්ස නිස්සරණං සන්තං අතක්කාවචරං ධුවං
අජාතං අසමුප්පන්නං අසොකං විරජං පදං
නිරොධො දුක්ඛධම්මානං සඞ්ඛාරූපසමො සුඛො’ති”.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. රොගනීළං; කෙසුචි – රොගනීළං - සීමු. 2 පභඞ්ගුනං – සී.මු. රොගනිඩ්ඩං.-මජ්ඣං.
3. ආහාරනෙත්තිපභවං - සීමු.

2. 2. 7.

[නිබ්බානධාතු සුත්තං]

44 වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වෙ'මා භික්ඛවෙ නිබ්බානධාතුයො. කතමා ද්වෙ? සඋපාදිසෙසා ච නිබ්බානධාතු අනුපාදිසෙසා ච නිබ්බානධාතු.

2. කතමා ච භික්ඛවෙ සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු?

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහං හොති ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තො. තස්ස තිට්ඨන්තෙව පඤ්චින්ද්‍රියානි යෙසං අවිඝාතත්තා[1] මනාපාමනාපං පච්චනුභොති සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙති. තස්ස යො රාගක්ඛයො දොසක්ඛයො මොහක්ඛයො, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු.

3. කතමා ච භික්ඛවෙ අනුපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු?

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහං හොති ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තො. තස්ස ඉධෙව භික්ඛවෙ සබ්බවෙදයිතානි අනභිනන්දිතානි සීතී භවිස්සන්ති. අයං වුච්චති භික්ඛවෙ අනුපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

4. "දුවෙ ඉමා චක්ඛුමතා පකාසිතා
නිබ්බානධාතු අනිස්සිතෙන තාදිනා
එකා හි ධාතු ඉධ දිට්ඨධම්මිකා
සඋපාදිසෙසා භවනෙත්තිසඞ්ඛයා,
අනුපාදිසෙසා පන සම්පරායිකා
යම්හි නිරුජ්ඣන්ති භවානි සබ්බසො.

5. යෙ එතදඤ්ඤාය පදං අසඞ්ඛතං
විමුත්තචිත්තා භවනෙත්තිසඞ්ඛයා,
තෙ ධම්මසාරාධිගමා ඛයෙ රතා
පහංසු තෙ සබ්බභවානි තාදිනො"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1 අවිගතත්තා - සී. අ ක.

2. 2. 8.

[පටිසල්ලාන සුත්තං.]

45. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. පටිසල්ලානාරාමා භික්ඛවෙ විහරථ පටිසල්ලානරතා, අජ්ඣත්තං චෙතොසමථමනුයුත්තා අනිරාකතජ්ඣානා විපස්සනාය සමන්නාගතා බ්‍රෑහෙතා සුඤ්ඤාගාරානං. පටිසල්ලානාරාමානං භික්ඛවෙ විහරතං පටිසල්ලානරතානං අජ්ඣත්තං චෙතොසමථමනුයුත්තානං අනිරාකතජ්ඣානානං විපස්සනාය සමන්නාගතානං බ්‍රෑහෙතානං සුඤ්ඤාගාරානං ද්වින්නං ඵලානං අඤ්ඤතරං ඵලං පාටිකඞ්ඛං: දිට්ඨෙ'ව ධම්මෙ අඤ්ඤා, සති වා උපාදිසෙසෙ අනාගාමිතා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙ සන්තචිත්තා නිපකා සතිමන්තො ච ඣායිනො
සම්මා ධම්මං විපස්සන්ති කාමෙසු අනපෙක්ඛිනො.

3. අප්පමාදරතා සන්තා පමාදෙ භයදස්සිනො
අභබ්බා පරිහානාය නිබ්බානස්සෙ'ව සන්තිකෙ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත'න්ති.

2. 2. 9.

[සික්ඛානිසංසසුත්තං]

46. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. සික්ඛානිසංසා භික්ඛවෙ විහරථ පඤ්ඤුත්තරා විමුත්තිසාරා සතාධිපතෙය්‍යා. සික්ඛානිසංසානං භික්ඛවෙ විහරතං පඤ්ඤුත්තරානං විමුත්තිසාරානං සතාධිපතෙය්‍යානං ද්වින්නං ඵලානං අඤ්ඤතරං ඵලං පාටිකඞ්ඛං: දිට්ඨෙ'ව ධම්මෙ අඤ්ඤා, සති වා උපාදිසෙසෙ අනාගාමිතා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පරිපුණ්ණසෙඛං අපහානධම්මං
පඤ්ඤුත්තරං ජාතිඛයන්තදස්සිං
තං වෙ මුනිං අන්තිමදෙහධාරිං
මානං ජහං බ්‍රෑමි ජරාය පාරගුං.

3. තස්මා සදා ඣානරතා සමාහිතා
ආතාපිනො ජාතිඛයන්තදස්සිනො
මාරං සසෙනං අභිභුය්‍ය භික්ඛවො
භවාථ[1] ජාතිමරණස්ස පාරගා"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1. භවථ, සී. මු.

2. 2. 10.

[ජාගරිය සුත්තං]

47. වුත්තං හෙතං භගවතා, වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ජාගරො චස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛු විහරෙය්‍ය සතො සම්පජානො සමාහිතො පමුදිතො විප්පසන්නො ච තත්ථ කාලවිපස්සී ච කුසලෙසු ධම්මෙසු. ජාගරස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනො විහරතො සතස්ස සම්පජානස්ස පමුදිතස්ස විප්පසන්නස්ස තත්ථ කාලවිපස්සිනො, කුසලෙසු ධම්මෙසු ද්වින්නං ඵලානං අඤ්ඤතරං ඵලං පාටිකඞ්ඛං: දිට්ඨෙ'ව ධම්මෙ අඤ්ඤා, සති වා උපාදිසෙසෙ අනාගාමිතා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "ජාගරන්තා සුණාථෙතං යෙ සුත්තා තෙ පබුජ්ඣථ
සුත්තා ජාගරියං[1] සෙය්‍යො නත්ථි ජාගරතො භයං.

3. යො ජාගරො ච සතිමා සම්පජානො
සමාහිතො පමුදිතො[2] විප්පසන්නො
කාලෙන සො සම්මා ධම්මං පරිවීමංසමානො
එකොදිභූතො විහනෙ තමං සො.

4. තස්මා හවෙ ජාගරියං භජෙථ
ආතාපී භික්ඛු නිපකො ඣානලාභී
සංයොජනං ජාතිජරාය ඡෙත්වා
ඉධෙව සම්බොධි මනුත්තරං ඵුසෙ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා, ඉති මෙ සුත'න්ති.

2. 2. 11.

[ආපායික සුත්තං]

48. වුත්තං හෙතං භගවතා, වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ ආපායිකා නෙරයිකා ඉදමප්පහාය, කතමෙ ද්වෙ? යො අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරීපටිඤ්ඤො, යො ච පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරන්තං අමූලකෙන අබ්‍රහ්මචරියෙන අනුද්ධංසෙති. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ ද්වෙ ආපායිකා නෙරයිකා ඉදමප්පහායා'ති.

1 ජාගරිතං - සීමු, අඨ. 2. මුදිතො - සීමු.

TOC

එතමත්ථං භගවා අවොච තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2 අභූතවාදී නිරයං උපෙති යො වා පි කත්වා න කරොමි චාහ,
උභොපි තෙ පෙච්ච සමා භවන්ති නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථ.

3. කාසාවකණ්ඨා බහවො පාපධම්මා අසඤ්ඤතා,
පාපා පාපෙහි කම්මෙහි නිරයං තෙ උපපජ්ජරෙ.

4. සෙය්‍යො අයොගුළො භුත්තො තත්තො අග්ගිසිඛූපමො,
යඤ්චෙ භුඤ්ජෙය්‍ය දුස්සීලො රට්ඨපිණ්ඩං අසඤ්ඤතො'ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

2. 2. 12.

[දිට්ඨිගතසුත්තං]

49. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. ද්වීහි භික්ඛවෙ දිට්ඨිගතෙහි පරියුට්ඨිතා දෙවමනුස්සා ඔලීයන්ති එකෙ. අතිධාවන්ති එකෙ. චක්ඛුමන්තො ච පස්සන්ති.

2. කථඤ්ච භික්ඛවෙ ඔලීයන්ති එකෙ?

භවාරාමා භික්ඛවෙ දෙවමනුස්සා භවරතා භවසම්මුදිතා. තෙසං භව-නිරොධාය ධම්මෙ දෙසියමානෙ න චිත්තං පක්ඛන්දති න පසීදති න සන්තිට්ඨති නාධිමුච්චති. එවං ඛො භික්ඛවෙ ඔලීයන්ති එකෙ.

3. කථඤ්ච භික්ඛවෙ අතිධාවන්ති එකෙ?

භවෙනෙව ඛො පනෙකෙ අට්ටීයමානා හරායමානා ජිගුච්ඡමානා විභවං අභිනන්දන්ති 'යතො කිර භො අයං අත්තා[1] කායස්ස භෙදා පරම්මරණා උච්ඡිජ්ජති විනස්සති න හොති පරම්මරණා, එතං සන්තං එතං පණීතං එතං යථාවන්ති[2]. එවං ඛො භික්ඛවෙ අතිධාවන්ති එකෙ.

4. කථඤ්ච භික්ඛවෙ චක්ඛුමන්තො පස්සන්ති?

ඉධ භික්ඛු භූතං භූතතො පස්සති, භූතං භූතතො දිස්වා භූතස්ස නිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය පටිපන්නො හොති. එවං ඛො භික්ඛවෙ චක්ඛුමන්තො ච පස්සන්තීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

5. යෙ[3] භූතං භූතතො දිස්වා භූතස්ස ච අතික්කමා[4]
යථාභූතෙ විමුච්චන්ති භවතණ්හාපරික්ඛයා.

6. ස වෙ[5] භූතපරිඤ්ඤො සො[6] වීතතණ්හො භවාභවෙ
භූතස්ස විභවා භික්ඛු නාගච්ඡති පුනබ්භව"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

වග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං:

ද්වෙ ඉන්ද්‍රියා ද්වෙ තපනීයා සීලෙන අපරෙ දුවෙ
අනොත්තප්පී කුහනා ද්වෙ ච සංවෙජනීයෙන තෙ දස
විතක්කා දෙසනා විජ්ජා පඤ්ඤා ධම්මෙන පඤ්චමං
අජාතං ධාතු සල්ලානං සික්ඛා ජාගරියෙන ච
අපාය දිට්ඨියා චෙව බාවීසති පකාසිතා'ති.

දුකනිපාතො.

1. සන්තො, සීමු. 2. යථාවඑවංධාවති, සීමු. 3. යො, ස්‍යා. 4. අතික්කමං, සීමු.
5. සවෙ, සීමු. ස්‍යා. P.T.S. 6. භූතපරිඤ්ඤාතො, සාළුවි.

TOC

තිකනිපාතො

පඨමො වග්ගො

3. 1. 1.

[අකුසලමූලසුත්තං]

50. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තීණි'මානි භික්ඛවෙ අකුසලමූලානි, කතමානි තීණි? ලොභො අකුසලමූලං, දොසො අකුසලමූලං, මොහො අකුසලමූලං. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි අකුසලමූලානීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "ලොභො දොසො ච මොහො ච පුරිසං පාපචෙතසං
හිංසන්ති අත්තසම්භූතා තචසාරං'ව සම්ඵලං."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත'න්ති.

3. 1. 2.

[ධාතුසුත්තං]

51. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ ධාතුයො. කතමා තිස්සො? රූපධාතු, අරූපධාතු, නිරොධධාතු. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො ධාතුයොති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "රූපධාතුං පරිඤ්ඤාය අරූපෙසු අසණ්ඨිතා
නිරොධෙ යෙ විමුච්චන්ති තෙ ජනා මච්චුහායිනො.

3. කායෙන අමතං ධාතුං ඵස්සයිත්වා[1] නිරූපධිං
උපධිප්පටිනිස්සග්ගං සච්ඡිකත්වා අනාසවො
දෙසෙති සම්මාසම්බුද්ධො අසොකං විරජං පදන්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1. ඵුසයිත්වා - මජසං, ඵුස්සයිත්වා - සයා

3. 1. 3.

[පඨමවෙදනා සුත්තං]

52. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ වෙදනා. කතමා තිස්සො? සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො වෙදනාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සමාහිතො සම්පජානො සතො බුද්ධස්ස සාවකො
වෙදනා ච පජානාති වෙදනානඤ්ච සම්භවං.

3. යත්ථ චෙතා නිරුජ්ඣන්ති මග්ගඤ්ච ඛයගාමිනං
වෙදනානං ඛයා භික්ඛු නිච්ඡාතො පරිනිබ්බුතො"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති

3. 1. 4.

[දුතියවෙදනා සුත්තං]

53. වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ වෙදනා. කතමා තිස්සො: සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා.

සුඛා භික්ඛවෙ, වෙදනා දුක්ඛතො දට්ඨබ්බා. දුක්ඛා වෙදනා සල්ලතො දට්ඨබ්බා. අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා අනිච්චතො දට්ඨබ්බා. යතො ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛුනො සුඛා වෙදනා දුක්ඛතො දිට්ඨා හොති, දුක්ඛා වෙදනා සල්ලතො දිට්ඨා හොති, අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා අනිච්චතො දිට්ඨා හොති, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ භික්ඛු අරියො සම්මද්දසො අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං වාවත්තයි[1] සංයොජනං සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යො සුඛං දුක්ඛතො'දක්ඛි දුක්ඛමද්දක්ඛි සල්ලතො
අදුක්ඛමසුඛං සන්තං අද්දක්ඛි නං අනිච්චතො.

3. ස වෙ සම්මද්දසො[2] භික්ඛු යතො තත්ථ විමුච්චති
අභිඤ්ඤාවොසිතො සන්තො ස වෙ යොගාතිගො මුනී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති

---

1 විවත්තයි - මජසං 2. සම්මදසො - සීමු. සම්මද්දසො - සාඅට්.

3. 1. 5.

[පඨමඑසනාසුත්තං.]

54. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ එසනා. කතමා තිස්සො? කාමෙසනා භවෙසනා බ්‍රහ්මචරියෙසනා. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො එසනා'ති

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සමාහිතො සම්පජානො සතො බුද්ධස්ස සාවකො
එසනා ච පජානාති එසනානඤ්ච සම්භවං.

3. යත්ථ චෙතා නිරුජ්ඣන්ති, මග්ගඤ්ච ඛයගාමිනං
එසනානං ඛයා භික්ඛු නිච්ඡාතො පරිනිබ්බුතො"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 1. 6.

[දුතියඑසනාසුත්තං.]

55. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ එසනා. කතමා තිස්සො? කාමෙසනා භවෙසනා බ්‍රහ්මචරියෙසනා. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො එසනා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කාමෙසනා භවෙසනා බ්‍රහ්මචරියෙසනා සහ
ඉති සච්චපරාමාසො දිට්ඨිට්ඨානා සමුස්සයා.

3. සබ්බරාගවිරත්තස්ස තණ්හක්ඛයවිමුත්තිනො[1]
එසනා පටිනිස්සට්ඨා දිට්ඨිට්ඨානා සමූහතා
එසනානං ඛයා භික්ඛු නිරාසො අකථංකථී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. විමුත්තියා, සී.මු.

3. 1. 7.

[පඨම ආසවසුත්තං]

56. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ ආසවා. කතමෙ තයො? කාමාසවො, භවාසවො, අවිජ්ජාසවො. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො ආසවාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සමාහිතො සම්පජානො සතො බුද්ධස්ස සාවකො
ආසවෙ ච පජානාති ආසවානඤ්ච සම්භවං.
3. යත්ථ චෙතා නිරුජ්ඣන්ති මග්ගඤ්ච ඛයගාමිනං
ආසවානං ඛයා භික්ඛු නිච්ඡාතො පරිනිබ්බුතො'ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 1. 8.

[දුතිය ආසවසුත්තං]

57. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං.

1. තයො' මෙ භික්ඛවෙ ආසවා. කතමෙ තයො? කාමාසවො, භවාසවො, අවිජ්ජාසවො. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො ආසවාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යස්ස කාමාසවො ඛීණො අවිජ්ජා ච විරාජිතා
භවාසවො පරික්ඛීණො විප්පමුත්තො නිරූපධි
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහිනින්ති"ති[1].

1. සවාහනං - මජසං.

3. 1. 9.

[තණ්හාසුත්තං]

58. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ තණ්හා. කතමා තිස්සො? කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො තණ්හා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "තණ්හායොගෙන සංයුත්තා රත්තචිත්තා භවාභවෙ
තෙ යොගයුත්තා මාරස්ස අයොගක්ඛෙමිනො ජනා
සත්තා ගච්ඡන්ති සංසාරං ජාතිමරණගාමිනො.

3. යෙ ච තණ්හං පහත්වාන වීතතණ්හා[1] භවාභවෙ
තෙ ච පාරංගතා ලොකෙ යෙ පත්තා ආසවක්ඛය"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 1. 10.

[මාරධෙය්‍යසුත්තං]

59. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තීහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අතික්කම්ම මාරධෙය්‍යං ආදිච්චො'ව විරොචති. කතමෙහි තීහි? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අසෙඛෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති, අසෙඛෙන සමාධික්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති, අසෙඛෙන පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති.

ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අතික්කම්ම මාරධෙය්‍යං ආදිච්චො'ව විරොචතී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සීලං සමාධි පඤ්ඤා ච යස්ස එතෙ සුභාවිතා
අතික්කම්ම මාරධෙය්‍යං ආදිච්චො'ව විරොචතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

වග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං:

මූල ධාතු අථ වෙදනා දුවෙ එසනා ච දුවෙ ආසවා දුවෙ
තණ්හාතො ච අථ මාරධෙය්‍යතො වග්ගමාහු පඨමන්ති මුත්තමං.

---

1 හිතතණ්හා ච, සිමු.

දුතියවග්ගො

3. 2. 1.

[පුඤ්ඤකිරියවත්ථු සුත්තං]

60. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. **තීණිමානි භික්ඛවෙ පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි. කතමානි තීණි? දානමයං පුඤ්ඤකිරියවත්ථු, සීලමයං පුඤ්ඤකිරියවත්ථු, භාවනාමයං පුඤ්ඤකිරියවත්ථු. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනී'ති.**

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පුඤ්ඤමෙව සො සික්ඛෙය්‍ය ආයතග්ගං සුඛුද්‍රයං
දානඤ්ච සමචරියඤ්ච මෙත්තචිත්තඤ්ච භාවයෙ.

3. එතෙ ධම්මෙ භාවයිත්වා තයො සුඛසමුද්දයෙ
අබ්‍යාපජ්ඣං[1] සුඛං ලොකං පණ්ඩිතො උපපජ්ජතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 2. 2.

[චක්ඛුසුත්තං]

61. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. **තීණිමානි භික්ඛවෙ චක්ඛූනි. කතමානි තීණි? මංසචක්ඛු, දිබ්බචක්ඛු, පඤ්ඤාචක්ඛු'ති. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි චක්ඛූනී'ති.**

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "මංසචක්ඛු දිබ්බචක්ඛු පඤ්ඤාචක්ඛු අනුත්තරං
එතානි තීණි චක්ඛූනි අක්ඛාසි පුරිසුත්තමො.

3. මංසචක්ඛුස්ස උප්පාදො මග්ගො දිබ්බස්ස චක්ඛුනො
යතො ඤාණං උදපාදි පඤ්ඤාචක්ඛු අනුත්තරං
තස්ස චක්ඛුස්ස පටිලාභා සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1 අබ්‍යාපජ්ජං. මජ්ඣං.

TOC

3. 2. 3.

[ඉන්ද්‍රියසුත්තං]

62. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතාති මෙ සුතං:

1. තීණි'මානි භික්ඛවෙ ඉන්ද්‍රියානි. කතමානි තීණි: අනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියං, අඤ්ඤින්ද්‍රියං, අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියං. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි ඉන්ද්‍රියානී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච.' තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සෙඛස්ස සික්ඛමානස්ස උජුමග්ගානුසාරිනො,
ඛයස්මිං පඨමං ඤාණං තතො අඤ්ඤා අනන්තරා.

3. තතො අඤ්ඤා විමුත්තස්ස ඤාණං වෙ හොති තාදිනො,
අකුප්පා මෙ විමුත්තීති භවසඤ්ඤොජනක්ඛයා.

4. ස වෙ ඉන්ද්‍රියසම්පන්නො සන්තො සන්තිපදෙ රතො,
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහිනි"න්ති

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 2. 4.

[අද්ධාසුත්තං]

63. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතාති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ අද්ධා. කතමෙ තයො? අතීතො අද්ධා, අනාගතො අද්ධා, පච්චුප්පන්නො අද්ධා. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො අද්ධා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අක්ඛෙය්‍යසඤ්ඤිනො සත්තා අක්ඛෙය්‍යස්මිං පතිට්ඨිතා,
අක්ඛෙය්‍යං අපරිඤ්ඤාය යොගමායන්ති මච්චුනො.

3. අක්ඛෙය්‍යඤ්ච පරිඤ්ඤාය අක්ඛාතාරං න මඤ්ඤති,
ඵුට්ඨො විමොක්ඛො මනසා සන්තිපදමනුත්තරං.

4. ස වෙ අක්ඛෙය්‍යසම්පන්නො සන්තො සන්තිපදෙ රතො,
සඞ්ඛාය සෙවී ධම්මට්ඨො සඞ්ඛ්‍යං නොපෙති වෙදගූ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 2. 5.

[දුච්චරිත සුත්තං]

64. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තීණිමානි භික්ඛවෙ දුච්චරිතානි. කතමානි තීණි? කායදුච්චරිතං, වචීදුච්චරිතං, මනොදුච්චරිතං. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි දුච්චරිතානී" ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙ'තං ඉති වුච්චති:

2. "කායදුච්චරිතං කත්වා වචීදුච්චරිතානි ච,
මනොදුච්චරිතං කත්වා යඤ්චඤ්ඤං දොසසඤ්හිතං.

3. අකත්වා කුසලං කම්මං කත්වානාකුසලං බහුං,
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො'පපජ්ජති."ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 2. 6.

[සුචරිතසුත්තං]

65. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තීණිමානි භික්ඛවෙ සුචරිතානි. කතමානි තීණි? කායසුචරිතං වචීසුචරිතං, මනොසුචරිතං. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි සුචරිතානී"ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කායදුච්චරිතං හිත්වා වචීදුච්චරිතානි ච
මනොදුච්චරිතං හිත්වා යඤ්චඤ්ඤං දොසසඤ්හිතං.

3. අකත්වා'කුසලං කම්මං කත්වාන කුසලං බහුං
කායස්ස භෙදා සප්පඤ්ඤො සග්ගං සො උපපජ්ජතී"ති.

අයම්පිඅත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1. සො උපපජ්ජති, සී මු.

3. 2. 7.

[සොචෙය්‍ය සුත්තං]

66. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තීණිමානි භික්ඛවෙ සොචෙය්‍යානි. කතමානි තීණි? කායසොචෙය්‍යං, වචීසොචෙය්‍යං, මනොසොචෙය්‍යං. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි සොචෙය්‍යානීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙ'තං ඉති වුච්චති:

2. "කායසුචිං[1] වාචාසුචිං චෙතොසුචිමනාසවං,
සුචිං සොචෙය්‍යසම්පන්නං ආහු සබ්බප්පහායින"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 2. 8.

[මොනෙය්‍ය සුත්තං]

67. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තීණි'මානි භික්ඛවෙ මොනෙය්‍යානි. කතමානි තීණි? කායමොනෙය්‍යං, වචීමොනෙය්‍යං, මනොමොනෙය්‍යං. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි මොනෙය්‍යානීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙ'තං ඉති වුච්චති :

2. "කායමුනිං[2] වාචාමුනිං මනොමුනිමනාසවං,
මුනිං මොනෙය්‍යසම්පන්නං ආහු නින්හාතපාපක'න්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 2. 9

[පඨමරාගසුත්තං]

68. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. යස්ස කස්සචි භික්ඛවෙ රාගො අප්පහීනො, දොසො අප්පහීනො මොහො අප්පහීනො, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ බද්ධො[3] මාරස්ස, පටිමුක්කස්ස මාරපාසො, යථාකාමකරණීයො ච පාපිමතො.

---

1. සුචි සීමු. 2. මුනි සීමු. 3. බන්ධො සීමු.

යස්ස කස්සචි භික්ඛවෙ රාගො පහීනො දොසො පහීනො මොහො පහීනො, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ අබද්ධො[1] මාරස්ස, ඔමුක්කස්ස මාරපාසො. න යථාකාමකරණීයො පාපිමතො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති.

2. "යස්ස රාගො ච දොසො ච අවිජ්ජා ච විරාජිතා:
තං භාවිතත්තඤ්ඤතරං බ්‍රහ්මභූතං තථාගතං
බුද්ධං වෙරභයාතීතං ආහු සබ්බප්පහායින"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත'න්ති.

3. 2. 10.

[දුතියරාගසුත්තං]

69. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. යස්ස කස්සචි භික්ඛවෙ භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා රාගො අප්පහීනො දොසො අප්පහීනො මොහො අප්පහීනො. අයං වුච්චති භික්ඛවෙ න අතරි සමුද්දං සඌමිං සවීචිං සාවට්ටං සගහං සරක්ඛසං.

යස්ස කස්සචි භික්ඛවෙ භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා රාගො පහීනො දොසො පහීනො මොහො පහීනො, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ අතරි සමුද්දං සඌමිං සවීචිං සාවට්ටං සගහං සරක්ඛසං, තිණ්ණො පාරගතො, ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යස්ස රාගො ච දොසො ච අවිජ්ජා ච විරාජිතා
සො'මං සමුද්දං සගහං සරක්ඛසං
සඌමිභයං දුත්තරමච්චතාරි
සඞ්ගාතිගො මච්චුජහො නිරූපධි
පහාසි දුක්ඛං අපුනබ්භවාය,
අත්ථං ගතො සො න පමාණමෙ'ති,
අමොහයී මච්චුරාජන්ති බ්‍රූමී" ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

දුතියො වග්ගො.

තස්සුද්දානං:

පුඤ්ඤං චක්ඛු අථ ඉන්ද්‍රියානි අද්ධා චරියං දුවෙ සොචි
මුතො අථ රාගදුවෙ පුන වග්ගමාහු දුතියමුත්තමන්ති.

1. අබන්ධො. සී.මු

තතියො වග්ගො

3. 3. 1.

[මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානසුත්තං.]

70. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං උපවාදකා, මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා.

තං ඛො පනාහං භික්ඛවෙ නාඤ්ඤස්ස සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා සුත්වා වදමි.

දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං-උපවාදකා, මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා.

අපි ච භික්ඛවෙ යදෙව සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙවාහං වදමි.

දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං උපවාදකා, මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා'ති

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "මිච්ඡා මනං පණිධාය මිච්ඡා වාචං ච භාසිය,[1]
මිච්ඡා කම්මානි කත්වාන කායෙන ඉධ පුග්ගලො.

3. අප්පස්සුතො' පුඤ්ඤකරො අප්පස්මිං ඉධ ජීවිතෙ,
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො උපපජ්ජතී"ති

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1 මිච්ඡාවාචං අභාසිය - සීමු.

3. 3. 2.

[සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදාන සුත්තං]

71. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං අනුපවාදකා, සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා.

තං ඛො පනාහං භික්ඛවෙ නාඤ්ඤස්ස සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා සුත්වා වදාමි.

දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා, වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා, මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා.

අපි ච භික්ඛවෙ යදෙව සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙවාහං වදාමි.

දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං අනුපවාදකා, සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සම්මා මනං පණිධාය සම්මාවාචං ච භාසිය,[1]
සම්මා කම්මානි කත්වාන කායෙන ඉධ පුග්ගලො

3. බහුස්සුතො පුඤ්ඤකරො අප්පස්මිං ඉධ ජීවිතෙ,
කායස්ස භෙදා සප්පඤ්ඤො සග්ගං සො උපපජ්ජතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. සම්මාවාචං අභාසිය, සී.මු.

3. 3. 3.

[නිස්සරණීය සුත්තං]

72. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ නිස්සරණීයා ධාතුයො. කතමා තිස්සො? කාමානමෙතං නිස්සරණං යදිදං නෙක්ඛම්මං. රූපානමෙතං නිස්සරණං යදිදං ආරුප්පං. යං බො පන කිඤ්චි භූතං සඞ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං, නිරොධො තස්ස නිස්සරණං. ඉමා බො භික්ඛවෙ තිස්සො නිස්සරණීයා ධාතුයො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කාමනිස්සරණං ඤත්වා රූපානඤ්ච අතික්කමං
සබ්බසඞ්ඛාරසමථං ඵුසං ආතාපි සබ්බදා.

3. ස වෙ සම්මද්දසො භික්ඛු යතො තත්ථ විමුච්චති
අභිඤ්ඤා වොසිතො සන්තො ස වෙ යොගාතිගො මුනී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 3. 4.

[සන්තතර සුත්තං]

73. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. රූපෙහි භික්ඛවෙ අරූපා සන්තතරා. අරූපෙහි නිරොධො සන්තතරො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යෙ ච රූපූපගා සත්තා යෙ ච ආරුප්පඨායිනො[1]
නිරොධං අප්පජානන්තා ආගන්තාරො පුනබ්භවං.

3. යෙ ච රූපෙ පරිඤ්ඤාය අරූපෙසු අසණ්ඨිතා,
නිරොධෙ යෙ විමුච්චන්ති තෙ ජනා මච්චුහායිනො.

4. කායෙන අමතං ධාතුං ඵුසයිත්වා නිරූපධිං,
උපධිප්පටිනිස්සග්ගං සච්ඡිකත්වා අනාසවො,
දෙසෙති සම්මාසම්බුද්ධො අසොකං විරජං පදන්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. අරූපඨායිනො (මජසං.)

3. 3. 5.

[පුත්තසුත්තං]

74. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ පුත්තා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? අතිජාතො අනුජාතො අවජාතො'ති.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ පුත්තො අතිජාතො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ පුත්තස්ස මාතාපිතරො හොන්ති න බුද්ධං සරණං ගතා, න ධම්මං සරණං ගතා, න සඞ්ඝං සරණං ගතා, පාණාතිපාතා අප්පටිවිරතා, අදින්නාදානා අප්පටිවිරතා, කාමෙසු මිච්ඡාචාරා අප්පටිවිරතා, මුසාවාදා අප්පටිවිරතා, සුරාමෙරයමජ්ජපමා-දට්ඨානා අප්පටිවිරතා, දුස්සීලා පාපධම්මා. පුත්තො ච තෙසං හොති, බුද්ධං සරණං ගතො, ධම්මං සරණං ගතො, සඞ්ඝං සරණං ගතො, පාණාතිපාතා පටිවිරතො, අදින්නාදානා පටිවිරතො, කාමෙසු මිච්ඡාචාරා පටිවිරතො, මුසාවාදා පටිවිරතො, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො, සීලවා කල්‍යාණධම්මො. එවං ඛො භික්ඛවෙ පුත්තො අතිජාතො හොති.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ පුත්තො අනුජාතො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ පුත්තස්ස මාතාපිතරො හොන්ති බුද්ධං සරණං ගතා, ධම්මං සරණං ගතා, සඞ්ඝං සරණං ගතා, පාණාතිපාතා පටිවිරතා, අදින්නාදානා පටිවිරතා, කාමෙසු මිච්ඡාචාරා පටිවිරතා, මුසාවාදා පටිවිරතා, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතා, සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා. පුත්තො ච තෙසං හොති බුද්ධං සරණං ගතො, ධම්මං සරණං ගතො, සඞ්ඝං සරණං ගතො, පාණාතිපාතා පටිවිරතො, අදින්නාදානා පටිවිරතො, කාමෙසු මිච්ඡාචාරා පටිවිරතො, මුසාවාදා පටිවිරතො, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො, සීලවා කල්‍යාණධම්මො. එවං ඛො භික්ඛවෙ පුත්තො අනුජාතො හොති.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ පුත්තො අවජාතො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ පුත්තස්ස මාතාපිතරො හොන්ති බුද්ධං සරණං ගතා, ධම්මං සරණං ගතා, සඞ්ඝං සරණං ගතා, පාණාතිපාතා පටිවිරතා, අදින්නාදානා පටිවිරතා, කාමෙසු මිච්ඡාචාරා පටිවිරතා, මුසාවාදා පටිවිරතා, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතා, සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා. පුත්තො ච තෙසං හොති න බුද්ධං සරණං ගතො, න ධම්මං සරණං ගතො, න සඞ්ඝං සරණං ගතො, පාණාතිපාතා අප්පටි-විරතො, අදින්නාදානා අප්පටිවිරතො, කාමෙසු මිච්ඡාචාරා අප්පටිවිරතො, මුසාවාදා අප්පටිවිරතො, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා අප්පටිවිරතො, දුස්සීලො පාපධම්මො. එවං ඛො භික්ඛවෙ පුත්තො අවජාතො හොති. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො පුත්තා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මින්ති.

TOC

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අතිජාතං අනුජාතං පුත්තමිච්ඡන්ති පණ්ඩිතා,
අවජාතං න ඉච්ඡන්ති යො හොති කුලගන්ධනො.

3. එතෙ ඛො පුත්තා ලොකස්මිං යෙ භවන්ති උපාසකා,
සද්ධා සීලෙන සම්පන්නා, වදඤ්ඤූ වීතමච්ඡරා,
චන්දො අබ්භඝනා මුත්තො පරිසාසු විරොචරෙ"ති

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 3. 6.

[වුට්ඨිසුත්තං]

75. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? අවුට්ඨිකසමො පදෙසවස්සී සබ්බත්ථාභිවස්සී.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ පුග්ගලො අවුට්ඨිකසමො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො පුග්ගලො සබ්බෙසඤ්ඤෙව න දාතා හොති, සමණබ්‍රාහ්මණකපණද්ධික වණිබ්බක යාචකානං අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථ පදීපෙය්‍යං. එවං ඛො භික්ඛවෙ පුග්ගලො අවුට්ඨිකසමො හොති.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ පුග්ගලො පදෙසවස්සී හොති? ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො පුග්ගලො එකච්චානං දාතා හොති, එකච්චානං න දාතා හොති සමණබ්‍රාහ්මණකපණද්ධික වණිබ්බක යාචකානං අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථ පදීපෙය්‍යං. එවං ඛො භික්ඛවෙ පුග්ගලො පදෙසවස්සී හොති.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ පුග්ගලො සබ්බත්ථාභිවස්සී හොති? ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො පුග්ගලො සබ්බෙසඤ්ච දෙති සමණබ්‍රාහ්මණ කපණද්ධිකවණිබ්බකයාචකානං අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථ පදීපෙය්‍යං. එවං ඛො භික්ඛවෙ පුග්ගලො සබ්බත්ථාභිවස්සී හොති. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මින්ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “න සමණෙ න බ්‍රාහ්මණෙ න කපණද්ධිකවණිබ්බකෙ,
ලද්ධාන සංවිභජති අන්නං පානඤ්ච භොජනං
තං වෙ අවුට්ඨිකසමො’ති ආහු තං පුරිසාධමං.

3. එකච්චානං න දදති එකච්චානං පවෙච්ඡති,
තං වෙ පදෙසවස්සීති ආහු මෙධාවිනො ජනා.

4. සුභික්ඛවාචො පුරිසො සබ්බභූතානුකම්පකො,
ආමොදමානො පකිරෙති දෙථ දෙථාති භාසති.

5. යථාපි මෙඝො ථනයිත්වා ගජ්ජයිත්වා පවස්සති,
ථලං නින්නඤ්ච පූරෙති අභිසන්දන්තො’ව වාරිනා.

6. එවමෙව ඉධෙකච්චො පුග්ගලො හොති තාදිසො
ධම්මෙන සංහරිත්වාන උට්ඨානාධිගතං ධනං
තප්පෙති අන්නපානෙන සම්මා පත්තෙ වණිබ්බකෙති.”

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 3. 7.

[සුඛපත්ථනාසුත්තං]

76. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා’ති මෙ සුතං:

1. තීණිමානි භික්ඛවෙ සුඛානි පත්ථයමානො සීලං රක්ඛෙය්‍ය පණ්ඩිතො. කතමානි තීණි? ‘පසංසා මෙ ආගච්ඡතූ’ති සීලං රක්ඛෙය්‍ය පණ්ඩිතො, භොගා මෙ උප්පජ්ජන්තූ’ති සීලං රක්ඛෙය්‍ය පණ්ඩිතො, කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උප්පජ්ජිස්සාමීති සීලං රක්ඛෙය්‍ය පණ්ඩිතො. ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි සුඛානි පත්ථයමානො සීලං රක්ඛෙය්‍ය පණ්ඩිතො’ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “සීලං රක්ඛෙය්‍ය මෙධාවී පත්ථයානො තයො සුඛෙ,
පසංසං විත්තලාභඤ්ච පෙච්ච සග්ගෙ පමොදනං.

3. අකරොන්තො’පි චෙ පාපං කරොන්තමුපසෙවති,
සඞ්කියො හොති පාපස්මිං අවණ්ණො චස්ස රූහති.

4. යාදිසං කුරුතෙ මිත්තං යාදිසං චූපසෙවති,
ස වෙ තාදිසකො හොති සහවාසො'පි තාදිසො.

5. සෙවමානො සෙවමානං සම්ඵුට්ඨො සම්ඵුසං පරං,
සරො දිද්ධො කලාපං'ව අලිත්තමුපලිම්පති,
උපලෙපභයා ධීරො නෙව පාපසඛා සියා.

6. පූතිමච්ඡං කුසග්ගෙන යො නරො උපනය්හති,
කුසා'පි පූතී වායන්ති එවං බාලූපසෙවනා.

7. තගරඤ්ච පලාසෙන යො නරො උපනය්හති,
පත්තා'පි සුරභී වායන්ති එවං ධීරූපසෙවනා.

8. තස්මා පත්තපුටස්සෙව ඤත්වා සම්පාකමත්තනො,
අසන්තෙ නොපසෙවෙය්‍ය සන්තෙ සෙවෙය්‍ය පණ්ඩිතො,
අසන්තො නිරයං නෙන්ති සන්තො පාපෙන්ති සුගතී"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 3. 8.

[භිදුරසුත්තං]

77. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. භිදුරායං භික්ඛවෙ කායො විඤ්ඤාණං විරාගධම්මං සබ්බෙ උපධී අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කායං ච භිදුරං[1] ඤත්වා විඤ්ඤාණං ච පභඞ්ගුරං[2]
උපධීසු භයං දිස්වා ජාතිමරණමච්චගා[3]
සම්පත්වා පරමං සන්තිං කාලං කඞ්ඛති භාවිතත්තො'ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

1. භිදුතං (සොසුවි) භිදුත්තං - සීඅමු.
2. විරාගුනං - සීඅම. විරාගිකං. (සී. තාලපණ්ණකොසුවි. පභඞ්ගුනං (සො.)
3. මජ්ඣගො - සීඅමු. මගාජ්ඣි - සීඅ.

3. 3. 9.

[ධාතුසංසන්දන සුත්තං]

78. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ධාතුසො භික්ඛවෙ සත්තා සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දන්ති සමෙන්ති. හීනාධිමුත්තිකා සත්තා හීනාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දන්ති සමෙන්ති. කල්‍යාණාධිමුත්තිකා සත්තා කල්‍යාණාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දන්ති සමෙන්ති.

අතීතම්පි භික්ඛවෙ අද්ධානං ධාතුසො සත්තා සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දිංසු, සමිංසු. හීනාධිමුත්තිකා සත්තා හීනාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දිංසු සමිංසු. කල්‍යාණාධිමුත්තිකා සත්තා කල්‍යාණාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දිංසු සමිංසු.

අනාගතම්පි භික්ඛවෙ අද්ධානං ධාතුසො සත්තා සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දිස්සන්ති සමෙස්සන්ති. හීනාධිමුත්තිකා සත්තා හීනාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දිස්සන්ති සමිස්සන්ති. කල්‍යාණාධිමුත්තිකා සත්තා කල්‍යාණාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දිස්සන්ති සමිස්සන්ති.

එතරහි'පි භික්ඛවෙ පච්චුප්පන්නං අද්ධානං ධාතුසො'ව සත්තා සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දන්ති, සමෙන්ති. හීනාධිමුත්තිකා සත්තා හීනාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දන්ති, සමෙන්ති. කල්‍යාණාධිමුත්තිකා සත්තා කල්‍යාණාධිමුත්තිකෙහි සත්තෙහි සද්ධිං සංසන්දන්ති, සමෙන්ති'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “සංසග්ගා වනථො ජාතො අසංසග්ගෙන ඡිජ්ජති,
පරිත්තං දාරුමාරුය්හ යථා සීදෙ මහණ්ණවෙ.

3. එවං කුසීතමාගම්ම සාධුජීවිපි සීදති,
තස්මා තං පරිවජ්ජෙය්‍ය කුසීතං හීනවීරියං.

4. පවිවිත්තෙහි අරියෙහි පහිතත්තෙහි ඣායිහි,
නිච්චං ආරද්ධවිරියෙහි පණ්ඩිතෙහි සහා වසෙ'ති.”

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 3. 10

[පරිහාන සුත්තං]

79. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ තයො? ඉධ භික්ඛවෙ සෙඛො භික්ඛු කම්මාරාමො හොති කම්මරතො කම්මාරාමතමනුයුත්තො, භස්සාරාමො හොති භස්සරතො භස්සාරාමතමනුයුත්තො, නිද්දාරාමො හොති නිද්දාරතො නිද්දාරාමතමනුයුත්තො. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති.

තයො'මෙ භික්ඛවෙ ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ තයො? ඉධ භික්ඛවෙ සෙඛො භික්ඛු න කම්මාරාමො හොති න කම්මරතො න කම්මාරාමතමනුයුත්තො, න භස්සාරාමො හොති න භස්සරතො න භස්සාරාමතමනුයුත්තො, න නිද්දාරාමො හොති න නිද්දාරතො න නිද්දාරාමතමනුයුත්තො. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කම්මාරාමො භස්සරතො නිද්දාරාමො ච උද්ධතො,
අභබ්බො තාදිසො භික්ඛු ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තමං.

3. තස්මා හි අප්පකිච්චස්ස අප්පමිද්ධො අනුද්ධතො,
භබ්බො සො තාදිසො භික්ඛු ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තමන්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

වග්ගො තතියො

තස්සුද්දානං:

දෙව දිට්ඨි නිස්සරණං රූපං පුත්තො අවුට්ඨිකෙන ච
සුඛා ච භින්දනා ධාතු පරිහානෙන තෙ දසා'ති.

3. 4. 1

චතුත්ථො වග්ගො

[විතක්කසුත්තං]

80. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ අකුසලවිතක්කා. කතමෙ තයො? අනවඤ්ඤත්තිපටිසංයුත්තො විතක්කො, ලාභසක්කාරසිලොකපටිසංයුත්තො විතක්කො, පරානුද්දයතාපටිසංයුත්තො විතක්කො. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො අකුසලවිතක්කා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අනවඤ්ඤත්තිසංයුත්තො ලාභසක්කාරගාරවො,
සහනන්දී අමච්චෙහි ආරා සංයොජනක්ඛයා.

3. යො ච පුත්තපසුං හිත්වා විවාහෙ සඞ්ගහානි ච,
භබ්බො සො තාදිසො භික්ඛු ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තම"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 4. 2.

[සක්කාරසුත්තං]

81. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා සක්කාරෙන අභිභූතා පරියාදින්නචිත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා අසක්කාරෙන අභිභූතා පරියාදින්නචිත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා සක්කාරෙන ච අසක්කාරෙන ච තදුභයෙන අභිභූතා පරියාදින්නචිත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා.

තං ඛො පනාහං භික්ඛවෙ නාඤ්ඤස්ස සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා සුත්වා වදාමි. අපි ච භික්ඛවෙ යදෙව මෙ සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙවාහං වදාමි:

'දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා සක්කාරෙන අභිභූතා පරියාදින්නචිත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා අසක්කාරෙන අභිභූතා පරියාදින්නචිත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. දිට්ඨා මයා භික්ඛවෙ සත්තා සක්කාරෙන ච අසක්කාරෙන ච තදුභයෙන අභිභූතා පරියාදින්නචිත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යස්ස සක්කරියමානස්ස අසක්කාරෙන චූභයං,
සමාධි න විකම්පති අප්පමාදවිහාරිනො.

3. තං ඣායිනං සාතතිකං සුඛුමදිට්ඨිවිපස්සකං,
උපාදානක්ඛයාරාමං ආහු සප්පුරිසො ඉති"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 4. 3.

[දෙවසද්දසුත්තං]

82. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ දෙවෙසු දෙවසද්දා නිච්ඡරන්ති සමයා සමයං උපාදාය. කතමෙ තයො?

යස්මිං භික්ඛවෙ සමයෙ අරියසාවකො කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජ්ජාය චෙතෙති. තස්මිං සමයෙ දෙවෙසු දෙවසද්දො නිච්ඡරති 'එසො අරියසාවකො මාරෙන සද්ධිං සඞ්ගාමාය චෙතෙතී'ති. අයං භික්ඛවෙ පඨමො දෙවෙසු දෙවසද්දො නිච්ඡරති සමයා සමයං උපාදාය.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ යස්මිං සමයෙ අරියසාවකො සත්තන්නං බොධිපක්ඛියානං ධම්මානං භාවනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. තස්මිං භික්ඛවෙ සමයෙ දෙවෙසු දෙවසද්දො නිච්ඡරති 'එසො අරියසාවකො මාරෙන සද්ධිං සඞ්ගාමෙතී'ති. අයං භික්ඛවෙ දුතියො දෙවෙසු දෙවසද්දො නිච්ඡරති සමයා සමයං උපාදාය.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ යස්මිං සමයෙ අරියසාවකො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤාය සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්මිං භික්ඛවෙ සමයෙ දෙවෙසු දෙවසද්දො නිච්ඡරති "එසො අරියසාවකො විජිතසඞ්ගාමො තමෙව සඞ්ගාමසීසං අභිවිජිය අජ්ඣාවසතී"ති. අයං භික්ඛවෙ තතියො දෙවෙසු දෙවසද්දො නිච්ඡරති සමයා සමයං උපාදාය.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො දෙවෙසු දෙවසද්දා නිච්ඡරන්ති සමයා සමයං උපාදායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "දිස්වා විජිතසඞ්ගාමං සම්මාසම්බුද්ධසාවකං,
දෙවතා'පි නමස්සන්ති මහන්තං වීතසාරදං.

3. නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ, යො ත්වං දුජ්ජයමජ්ඣගා,[1]
ජෙත්වාන මච්චුනො සෙනං විමොක්ඛෙන අනාවරං.

4. ඉති හෙතං නමස්සන්ති දෙවතා පත්තමානසං,
තඤ්හි තස්ස න පස්සන්ති යෙන මච්චුවසං වජෙ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 4. 4.

[පුබ්බනිමිත්තසුත්තං]

83. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. යදා භික්ඛවෙ දෙවො දෙවකායා චවනධම්මො හොති, පඤ්චස්ස පුබ්බනිමිත්තානි පාතුභවන්ති: මාලා මිලායන්ති, වත්ථානි කිලිස්සන්ති, කච්ඡෙහි සෙදා මුච්චන්ති, කායෙ දුබ්බණ්ණියං ඔක්කමති, සකෙ දෙවො දෙවාසනෙ නාභිරමතී'ති.

1 මජ්ඣගූ - සී. 2. අජ්ජගූ - සීමුඅ.

තමෙනං භික්ඛවෙ දෙවා 'චවනධම්මො අයං දෙවපුත්තො'ති ඉති විදිත්වා තීහි වාචාහි අනුමොදන්ති: "ඉතො භො සුගතිං ගච්ඡ. සුගතිං ගන්ත්වා සුලද්ධලාභං ලභ. සුලද්ධලාභං ලභිත්වා සුප්පතිට්ඨිතො භවාහීති".

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච: "කින්නු ඛො භන්තෙ දෙවානං සුගතිගමනසඞ්ඛාතං, කිඤ්ච භන්තෙ දෙවානං සුලද්ධලාභසඞ්ඛාතං, කිම්පන භන්තෙ දෙවානං සුප්පතිට්ඨිතසඞ්ඛාතන්ති?".

"මනුස්සත්තං ඛො භික්ඛු දෙවානං සුගතිගමනසඞ්ඛාතං. යං මනුස්සභූතො සමානො තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ සද්ධං පටිලභති, ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ දෙවානං සුලද්ධලාභසඞ්ඛාතං. සා ඛො පනස්ස සද්ධා නිවිට්ඨා හොති මූලජාතා පතිට්ඨිතා දළ්හා අසංහාරියා සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිං. ඉදං ඛො භික්ඛවෙ දෙවානං සුප්පතිට්ඨිතසඞ්ඛාතන්ති".

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යදා දෙවො දෙවකායා චවති ආයුසඞ්ඛයා,
තයො සද්දා නිච්ඡරන්ති දෙවානං අනුමොදතං:

3. 'ඉතො භො සුගතිං ගච්ඡ මනුස්සානං සහබ්‍යතං,
මනුස්සභූතො සද්ධම්මෙ ලභ සද්ධං අනුත්තරං.

4. සා තෙ සද්ධා නිවිට්ඨස්ස මූලජාතා පතිට්ඨිතා,
යාවජීවං අසංහීරා සද්ධම්මෙ සුප්පවෙදිතෙ.

5. කායදුච්චරිතං හිත්වා වචීදුච්චරිතානි ච,
මනොදුච්චරිතං හිත්වා යඤ්චඤ්ඤං දොසසංහිතං.

6. කායෙන කුසලං කත්වා වාචාය කුසලං බහුං,
මනසා කුසලං කත්වා අප්පමාණං නිරූපධිං.

7. තතො ඔපධිකං පුඤ්ඤං කත්වා දානෙන තං බහුං,
අඤ්ඤෙ'පි මච්චෙ සද්ධම්මෙ බ්‍රහ්මචරියෙ නිවෙසය.[1]

8. ඉමාය අනුකම්පාය දෙවා දෙවං යදා විදූ,
චවන්තං අනුමොදන්ති එහි දෙව පුනප්පුනන්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

1. නිවෙසයෙ. සී.

3. 4. 5.

[බහුජනහිතසුත්තං]

84. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ [භික්ඛවෙ[1]] පුග්ගලා ලොකෙ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජන්ති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං. කතමෙ තයො?

ඉධ භික්ඛවෙ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. අයං භික්ඛවෙ පඨමො පුග්ගලො ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ තස්සෙව සත්ථු සාවකො අරහං හොති ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තො. සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. අයං භික්ඛවෙ දුතියො පුග්ගලො ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ තස්සෙව සත්ථු සාවකො සෙඛො හොති පාටිපදො බහුස්සුතො සීලවතූපපන්නො. සො'පි ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. අයං භික්ඛවෙ තතියො පුග්ගලො ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානන්ති.

---

1 භික්ඛවෙ'ති පොත්ථකෙසු නදිස්සති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සත්ථා හි ලොකෙ පඨමො මහෙසි තස්සන්වයො සාවකො භාවිතත්තො,
අථාපරො පාටිපදො'පි සෙඛො බහුස්සුතො සීලවතූපපන්නො.

3. එතෙ තයො දෙවමනුස්සසෙට්ඨා පභඞ්කරා ධම්මමුදීරයන්තා,
අපාපුරන්ති අමතස්ස ද්වාරං යොගා පමොචෙන්ති බහුජ්ජනෙ තෙ.

4. යෙ සත්ථවාහෙන අනුත්තරෙන සුදෙසිතං මග්ගමනුක්කමන්ති,
ඉධෙව දුක්ඛස්ස කරොන්ති අන්තං යෙ අප්පමත්තා සුගතස්ස
සාසනෙ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 4. 6.

[අසුභානුපස්සීසුත්තං]

85. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. අසුභානුපස්සී භික්ඛවෙ කායස්මිං විහරථ. ආනාපානසති ච වො අජ්ඣත්තං පරිමුඛං සූපට්ඨිතා හොතු. සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සිනො විහරථ. අසුභානුපස්සීනං භික්ඛවෙ කායස්මිං විහරතං යො සුභාය ධාතුයා රාගානුසයො සො පහීයති. ආනාපානසතියා අජ්ඣත්තං පරිමුඛං සූපට්ඨිතාය යෙ බාහිරා විතක්කාසයා විඝාතපක්ඛිකා තෙ න හොන්ති. සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සීනං විහරතං යා අවිජ්ජා සා පහීයති. යා විජ්ජා සා උප්පජ්ජතී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අසුභානුපස්සී කායස්මිං ආනාපානෙ පතිස්සතො,
සබ්බසඞ්ඛාරසමථං පස්සං ආතාපි සබ්බදා

3. ස වෙ සම්මද්දසො භික්ඛු යතො තත්ථ විමුච්චති,
අභිඤ්ඤාවොසිතො සන්තො ස වෙ යොගාතිගො මුනී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 4. 7.

[ධම්මානුධම්මපටිපන්නසුත්තං]

86. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ධම්මානුධම්මපටිපන්නස්ස භික්ඛුනො අයමනුධම්මො හොති වෙය්‍යාකරණාය ධම්මානුධම්මපටිපන්නො:'යන්ති. භාසමානො ධම්මඤ්ඤෙව භාසති නො අධම්මං. විතක්කයමානො වා ධම්මවිතක්කඤ්ඤෙව විතක්කෙති නො අධම්මවිතක්කං. තදුභයං අභිනිවජ්ජෙත්වා උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "ධම්මාරාමො ධම්මරතො ධම්මං අනුවිචින්තයං,
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු සද්ධම්මා න පරිහායති.

3. චරං වා යදි වා තිට්ඨං නිසින්නො උද වා සයං,
අජ්ඣත්තං සමයං චිත්තං සන්තිමෙවාධිගච්ඡතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

TOC

3. 4. 8.

[අන්ධකරණසුත්තං]

87. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ අකුසලවිතක්කා අන්ධකරණා අචක්ඛුකරණා අඤ්ඤාණකරණා පඤ්ඤානිරොධිකා විඝාතපක්ඛිකා අනිබ්බානසංවත්තනිකා. කතමෙ තයො?

කාමවිතක්කො භික්ඛවෙ අන්ධකරණො අචක්ඛුකරණො අඤ්ඤාණකරණො පඤ්ඤානිරොධිකො විඝාතපක්ඛිකො අනිබ්බානසංවත්තනිකො. ව්‍යාපාදවිතක්කො භික්ඛවෙ අන්ධකරණො අචක්ඛුකරණො අඤ්ඤාණකරණො පඤ්ඤානිරොධිකො විඝාතපක්ඛිකො අනිබ්බානසංවත්තනිකො. විහිංසාවිතක්කො භික්ඛවෙ අන්ධකරණො අචක්ඛුකරණො අඤ්ඤාණකරණො පඤ්ඤානිරොධිකො විඝාතපක්ඛිකො අනිබ්බානසංවත්තනිකො.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො අකුසලවිතක්කා අන්ධකරණා අචක්ඛුකරණා අඤ්ඤාණකරණා පඤ්ඤානිරොධිකා විඝාතපක්ඛිකා අනිබ්බානසංවත්තනිකා.

තයො'මෙ භික්ඛවෙ කුසලවිතක්කා අනන්ධකරණා චක්ඛුකරණා ඤාණකරණා පඤ්ඤාවුද්ධිකා අවිඝාතපක්ඛිකා නිබ්බානසංවත්තනිකා. කතමෙ තයො?

නෙක්ඛම්මවිතක්කො භික්ඛවෙ අනන්ධකරණො චක්ඛුකරණො ඤාණකරණො පඤ්ඤාවුද්ධිකො අවිඝාතපක්ඛිකො නිබ්බානසංවත්තනිකො. අව්‍යාපාදවිතක්කො භික්ඛවෙ අනන්ධකරණො චක්ඛුකරණො ඤාණකරණො පඤ්ඤාවුද්ධිකො අවිඝාතපක්ඛිකො නිබ්බානසංවත්තනිකො. අවිහිංසාවිතක්කො භික්ඛවෙ අනන්ධකරණො චක්ඛුකරණො ඤාණකරණො පඤ්ඤාවුද්ධිකො අවිඝාතපක්ඛිකො නිබ්බානසංවත්තනිකො.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො කුසලවිතක්කා අනන්ධකරණා චක්ඛුකරණා ඤාණකරණා පඤ්ඤාවුද්ධිකා අවිඝාතපක්ඛිකා නිබ්බානසංවත්තනිකා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "තයො විතක්කෙ කුසලෙ විතක්කයෙ
තයො පන අකුසලෙ නිරාකරෙ,
ස වෙ විතක්කානි විචාරිතානි
සමෙති වුට්ඨීව රජං සමූහතං,
ස වෙ විතක්කූපසමෙන චෙතසා
ඉධෙව සො සන්තිපදං සමජ්ඣගා"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 4. 9.

[අන්තරාමලසුත්තං]

88. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ අන්තරාමලා අන්තරාඅමිත්තා අන්තරාසපත්තා අන්තරාවධකා අන්තරාපච්චත්ථිකා. කතමෙ තයො?

ලොභො භික්ඛවෙ අන්තරාමලො අන්තරාඅමිත්තො අන්තරාසපත්තො අන්තරාවධකො අන්තරාපච්චත්ථිකො. දොසො භික්ඛවෙ අන්තරාමලො අන්තරාඅමිත්තො අන්තරාසපත්තො අන්තරාවධකො අන්තරාපච්චත්ථිකො. මොහො භික්ඛවෙ අන්තරාමලො අන්තරාඅමිත්තො අන්තරාසපත්තො අන්තරාවධකො අන්තරාපච්චත්ථිකො.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො අන්තරාමලා අන්තරාඅමිත්තා අන්තරාසපත්තා අන්තරාවධකා අන්තරාපච්චත්ථිකා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අනත්ථජනනො ලොභො ලොභො චිත්තප්පකොපනො,
භයමන්තරතො ජාතං තං ජනො නාවබුජ්ඣති.

3. ලුද්ධො අත්ථං න ජානාති ලුද්ධො ධම්මං න පස්සති,
අන්ධතමං තදා හොති යං ලොභො සහතෙ නරං.

4. යො ච ලොභං පහන්ත්වාන ලොභනෙය්‍යෙ න ලුබ්භති,
ලොභො පහීයතෙ තම්හා උදබින්දුව පොක්ඛරා.

5. අනත්ථජනනො දොසො දොසො චිත්තප්පකොපනො,
භයමන්තරතො ජාතං තං ජනො නාවබුජ්ඣති.

6. දුට්ඨො අත්ථං න ජානාති දුට්ඨො ධම්මං න පස්සති,
අන්ධන්තමං තදා හොති යං දොසො සහතෙ නරං.

7. යො ච දොසං පහන්ත්වාන දොසනෙය්‍යෙ න දුස්සති,
දොසො පහීයතෙ තම්හා තාලපක්කංව බන්ධනා.

8. අනත්ථජනනො මොහො මොහො චිත්තප්පකොපනො,
භයමන්තරතො ජාතං තං ජනො නාවබුජ්ඣති.

9. මූළ්හො අත්ථං න ජානාති මූළ්හො ධම්මං න පස්සති,
අන්ධන්තමං තදා හොති යං මොහො සහතෙ නරං.

10. යො ච මොහං පහන්ත්වාන මොහනෙය්‍යෙ න මුය්හති,
මොහං විහන්ති සො සබ්බං ආදිච්චොවුදයං තම"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා, ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 4. 10.

[දෙවදත්තසුත්තං.]

89. වුත්තං හෙතං භගවතා, වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තීහි භික්ඛවෙ අසද්ධම්මෙහි අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දෙවදත්තො ආපායිකො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡො. කතමෙහි තීහි?

පාපිච්ඡතාය භික්ඛවෙ අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දෙවදත්තො ආපායිකො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡො. පාපමිත්තතාය භික්ඛවෙ අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දෙවදත්තො ආපායිකො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡො. සති ඛො පන උත්තරිකරණීයෙ ඔරමත්තකෙන විසෙසාධිගමෙන අන්තරා වොසානං ආපාදීති.

ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ තීහි අසද්ධම්මෙහි අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දෙවදත්තො ආපායිකො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡොති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. ''මා ජාතු කොචි ලොකස්මිං පාපිච්ඡො උපපජ්ජතු,
තදමිනාපි ජානාථ පාපිච්ඡානං යථා ගති.

3. පණ්ඩිතො'ති සමඤ්ඤාතො භාවිතත්තො'ති සම්මතො,
ජලං' ව යසසා අට්ඨා දෙවදත්තො'ති විස්සුතො.

4. සො පමාණමනුචිණ්ණො[1] ආසජ්ජ නං තථාගතං,
අවීචිනිරයං පත්තො චතුද්වාරං භයානකං.

5. අදුට්ඨස්ස හි යො දුබ්භෙ පාපකම්මං අකුබ්බතො,
තමෙව පාපං ඵුසති දුට්ඨචිත්තං අනාදරං.

6. සමුද්දං විසකුම්භෙන යො මඤ්ඤෙය්‍ය පදූසිතුං,
න සො තෙන පදූසෙය්‍ය යස්මා[2] හි උදධි මහා.

7. එවමෙව තථාගතං යො වාදෙන විහිංසති,
සම්මග්ගතං සන්තචිත්තං වාදෙ තම්හි න රූහති.

8. තාදිසං මිත්තං කුබ්බෙථ තඤ්ච සෙවෙය්‍ය පණ්ඩිතො,
යස්ස මග්ගානුගො භික්ඛු ඛයං දුක්ඛස්ස පාපුණෙ'ති''.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

චතුත්ථො වග්ගො

තස්සුද්දානං:

විතක්කා සක්කාර සද්ද චවමාන ලොකෙ,
අසුභ ධම්ම අන්ධකාර මලං දෙවදත්තො'ති තෙ දසා'ති.

---

1. පමාදමනුචිණ්ණො (සී. මු.) 2. තස්මා, සී. මු.

පඤ්චමො වග්ගො

3. 5. 1.

[අග්ගප්පසාදසුත්තං]

90. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ අග්ගප්පසාදා. කතමෙ තයො?

යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා දිපදා වා චතුප්පදා වා බහුප්පදා වා රූපිනො වා අරූපිනො වා සඤ්ඤිනො වා අසඤ්ඤිනො වා නෙවසඤ්ඤිනාසඤ්ඤිනො වා, තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායති යදිදං අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. යෙ භික්ඛවෙ බුද්ධෙ පසන්නා අග්ගෙ තෙ පසන්නා. අග්ගෙ ඛො පන පසන්නානං අග්ගො විපාකො හොති.

යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා වා අසඞ්ඛතා වා විරාගො තෙසං අග්ගමක්ඛායති යදිදං මදනිම්මදනො පිපාසවිනයො ආලයසමුග්ඝාතො වට්ටුපච්ඡෙදො තණ්හක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං. යෙ භික්ඛවෙ විරාගෙ ධම්මෙ පසන්නා අග්ගෙ තෙ පසන්නා. අග්ගෙ ඛො පන පසන්නානං අග්ගො විපාකො හොති.

යාවතා භික්ඛවෙ සඞ්ඝා වා ගණා වා තථාගතසාවකසඞ්ඝො තෙසං අග්ගමක්ඛායති. යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨපුරිසපුග්ගලා. එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. යෙ භික්ඛවෙ සඞ්ඝෙ පසන්නා අග්ගෙ තෙ පසන්නා අග්ගෙ ඛො පන පසන්නානං අග්ගො විපාකො හොති.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො අග්ගප්පසාදා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අග්ගතො වෙ පසන්නානං අග්ගං ධම්මං විජානතං,
අග්ගෙ බුද්ධෙ පසන්නානං දක්ඛිණෙය්‍යෙ අනුත්තරෙ.

3. අග්ගෙ ධම්මෙ පසන්නානං විරාගුපසමෙ සුඛෙ,
අග්ගෙ සඞ්ඝෙ පසන්නානං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තෙ අනුත්තරෙ.

4. අග්ගස්මිං දානං දදතං අග්ගං පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති,
අග්ගං ආයු ච වණ්ණො ච යසො කිත්ති සුඛං බලං.

5. අග්ගස්ස දාතා මෙධාවී අග්ගධම්මසමාහිතො,
දෙවභූතො මනුස්සො වා අග්ගප්පත්තො පමොදතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 5. 2.

[ජීවිකාසුත්තං]

91. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. අන්තමිදං භික්ඛවෙ ජීවිකානං යදිදං පිණ්ඩොල්‍යං, අභිසාපො'යං භික්ඛවෙ ලොකස්මිං පිණ්ඩොලො විචරසි පත්තපාණීති. තඤ්ච ඛො එතං භික්ඛවෙ කුලපුත්තා උපෙන්ති අත්ථවසිකා අත්ථවසං පටිච්ච, නෙව රාජාභිනීතා න චොරාභිනීතා න ඉණට්ටා න භයට්ටා න ආජීවිකාපකතා. අපි ච ඛො ඔතිණ්ණාම්හා ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි දුක්ඛාභිතිණ්ණා දුක්ඛපරෙතා අප්පෙවනාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථා'ති.

එවං පබ්බජිතො චායං භික්ඛවෙ කුලපුත්තො හොති අභිජ්ඣාලූ කාමෙසු තිබ්බසාරාගො බ්‍යාපන්නචිත්තො පදුට්ඨමනසඞ්කප්පො මුට්ඨස්සති අසම්පජානො අසමාහිතො විබ්භන්තචිත්තො පාකතින්ද්‍රියො.

සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ඡවාලාතං උභතො පදිත්තං මජ්ඣෙ ගූථගතං නෙව ගාමෙ කට්ඨත්ථං ඵරති න අරඤ්ඤෙ, තථූපමාහං භික්ඛවෙ ඉමං පුග්ගලං වදාමි ගිහිභොගා ච පරිහීනො සාමඤ්ඤත්ථඤ්ච න පරිපූරෙතී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “ගිහීභොගා ච පරිහීනො සාමඤ්ඤත්ථඤ්ච දුබ්භගො,
පරිධංසමානො පකිරෙති ඡවාලාතං ව නස්සති.

3. කාසාවකණ්ඨා බහවො පාපධම්මා අසඤ්ඤතා,
පාපා පාපෙහි කම්මෙහි නිරයං තෙ උපපජ්ජරෙ.

4. සෙය්‍යො අයොගුළො භුත්තො තත්තො අග්ගිසිඛූපමො,
යඤ්චෙ භුඤ්ජෙය්‍ය දුස්සීලො රට්ඨපිණ්ඩං අසඤ්ඤතො”ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

3. 5. 3.

[සඞ්ඝාටිකණ්ණසුත්තං]

92. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා’ති මෙ සුතං:

1. සඞ්ඝාටිකණ්ණෙ චෙ’පි භික්ඛවෙ භික්ඛු ගහෙත්වා පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබද්ධො අස්ස, පාදෙ පාදං නික්ඛිපන්තො. සො ච හොති අභිජ්ඣාලු කාමෙසු තිබ්බසාරාගො බ්‍යාපන්නචිත්තො පදුට්ඨමනසංකප්පො මුට්ඨස්සති අසම්පජානො අසමාහිතො විබ්භන්තචිත්තො පාකතින්ද්‍රියො. අථ ඛො සො ආරකා’ව මය්හං, අහං ච තස්ස. තං කිස්ස හෙතු: ධම්මං හි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු න පස්සති ධම්මං අපස්සන්තො න මං පස්සති.

යොජනසතෙ චෙ’පි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු විහරෙය්‍ය සො ච හොති අනභිජ්ඣාලු කාමෙසු න තිබ්බසාරාගො අබ්‍යාපන්නචිත්තො අප්පදුට්ඨමනසංකප්පො උපට්ඨිතස්සති සම්පජානො සමාහිතො එකග්ගචිත්තො සංවුතින්ද්‍රියො. අථ ඛො සො සන්තිකෙව මය්හං, අහං ච තස්ස. තං කිස්ස හෙතු: ධම්මං හි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු පස්සති ධම්මං පස්සන්තො මං පස්සතීති.

TOC

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අනුබද්ධො'පි චෙ අස්ස මහිච්ඡො ච විඝාතවා,
එජානුගො අනෙජස්ස නිබ්බුතස්ස අනිබ්බුතො,
ගිද්ධො සො වීතගෙධස්ස පස්ස යාවඤ්ච ආරකා.

3. සො ච ධම්මමභිඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය පණ්ඩිතො,
රහදො'ව නිවාතෙ ච අනෙජො වූපසම්මති.

4. අනෙජො සො අනෙජස්සනිබ්බුතස්සචනිබ්බුතො,
අගිද්ධො වීතගෙධස්ස පස්ස යාවඤ්ච සන්තිකෙ'ති".

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා, ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 5. 4.

[අග්ගිසුත්තං]

93. වුත්තං හෙතං භගවතා, වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තයො'මෙ භික්ඛවෙ අග්ගී. කතමෙ තයො? රාගග්ගි දොසග්ගි මොහග්ගි. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ තයො අග්ගීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "රාගග්ගි දහති මච්චෙ රත්තෙ කාමෙසු මුච්ඡිතෙ,
දොසග්ගි පන බ්‍යාපන්නෙ නරෙ පාණාතිපාතිනො.

3. මොහග්ගි පන සම්මූළ්හෙ අරියධම්මෙ අකොවිදෙ,
එතෙ අග්ගී අජානන්ති සක්කායාභිරතා පජා.

4. තෙ වඩ්ඪයන්ති නිරයං තිරච්ඡානඤ්ච යොනියො,
අසුරං පෙත්තිවිසයං අමුත්තා මාරබන්ධනා.

5. යෙ ච රත්තින්දිවා යුත්තා සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ,
තෙ නිබ්බාපෙන්ති රාගග්ගිං නිච්චං අසුභසඤ්ඤිනො.

6. දොසග්ගිං පන මෙත්තාය නිබ්බාපෙන්ති නරුත්තමා,
මොහග්ගිං පන පඤ්ඤාය යායං නිබ්බෙධගාමිනී.

7. තෙ නිබ්බාපෙත්වා නිපකා රත්තින්දිවමතන්දිතා,
අසෙසං පරිනිබ්බන්ති අසෙසං දුක්ඛමච්චගුං.

8. අරියද්දසා වෙදගුනො සම්මදඤ්ඤාය පණ්ඩිතා,
ජාතික්ඛයමභිඤ්ඤාය නාගච්ඡන්ති පුනබ්භවන්ති".

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 5. 5.

[උපපරික්ඛසුත්තං]

94. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තථා තථා භික්ඛවෙ භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය යථා යථාස්ස උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං හොති අවිසටං, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා චස්ස භික්ඛවෙ විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාති ජරාමරණ දුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සත්තසඞ්ගපහීනස්ස නෙත්තිච්ඡින්නස්ස භික්ඛුනො,
වික්ඛීණො ජාතිසංසාරො නත්ථි තස්ස පුනබ්භවො"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 5. 6.

[කාමූපපත්ති සුත්තං]

95. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ කාමූපපත්තියො. කතමා තිස්සො? පච්චුපට්ඨිතකාමා, නිම්මානරතිනො, පරනිම්මිතවසවත්තිනො. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො කාමූපපත්තියො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. ''පච්චුපට්ඨිතකාමා ච යෙ දෙවා වසවත්තිනො,
නිම්මානරතිනො දෙවා යෙ චඤ්ඤෙ කාමභොගිනො.

3. ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං සංසාරං නාතිවත්තරෙ,
එතමාදීනවං ඤත්වා කාමභොගෙසු පණ්ඩිතො,
සබ්බෙ පරිච්චජෙ කාමෙ යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා.

4. පියරූපසාතගධිතං ඡෙත්වා සොතං දුරච්චයං,
අසෙසං පරිනිබ්බන්ති අසෙසං දුක්ඛමච්චගුං.

5. අරියද්දසා වෙදගුනො සම්මදඤ්ඤාය පණ්ඩිතා,
ජාතික්ඛයමභිඤ්ඤාය නාගච්ඡන්ති පුනබ්භව''න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 5. 7.

[කාමයොගසුත්තං]

96. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. කාමයොගයුත්තො භික්ඛවෙ භවයොගයුත්තො ආගාමී හොති ආගන්තා ඉත්ථත්තං.

කාමයොගවිසඤ්ඤුත්තො භික්ඛවෙ භවයොගයුත්තො අනාගාමී හොති අනාගන්තා ඉත්ථත්තං.

කාමයොගවිසඤ්ඤුත්තො භික්ඛවෙ භවයොගවිසඤ්ඤුත්තො අරහං හොති ඛීණාසවො'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. ''කාමයොගෙන සංයුත්තා භවයොගෙන චූභයං,
සත්තා ගච්ඡන්ති සංසාරං ජාතිමරණගාමිනො.

3. යෙ ච කාමෙ පහාත්වාන අප්පත්තා ආසවක්ඛයං,
භවයොගෙන සංයුත්තා 'අනාගාමී'ති වුච්චරෙ.

4. යෙ ච ඛො ඡින්නසංසයා[1] ඛීණමානපුනබ්භවා,
තෙ වෙ පාරං ගතා ලොකෙ යෙ පත්තා ආසවක්ඛය''න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

තතියභාණවාරං.

---

1. ඡින්නසංසාරා. සී. මු.

3. 5. 8.

[කල්‍යාණසීල සුත්තං]

97. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. කල්‍යාණසීලො භික්ඛවෙ භික්ඛු කල්‍යාණධම්මො කල්‍යාණපඤ්ඤො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ කෙවලී වුසිතවා උත්තමපුරිසො'ති වුච්චති.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ භික්ඛු කල්‍යාණසීලො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සීලවා හොති පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති, ආචාරගොචරසම්පන්නො අනුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු කල්‍යාණසීලො හොති. ඉති කල්‍යාණසීලො.

කල්‍යාණධම්මො ච කථං හොති? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සත්තන්නං බොධිපක්ඛියානං ධම්මානං භාවනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු කල්‍යාණධම්මො හොති. ඉති කල්‍යාණසීලො කල්‍යාණධම්මො.

කල්‍යාණපඤ්ඤො ච කථං හොති? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු කල්‍යාණපඤ්ඤො හොති. ඉති කල්‍යාණසීලො කල්‍යාණධම්මො කල්‍යාණපඤ්ඤො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ කෙවලී වුසිතවා උත්තමපුරිසො'ති වුච්චතීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යස්ස කායෙන වාචාය මනසා නත්ථි දුක්කටං,
තං වෙ කල්‍යාණසීලො'ති ආහු භික්ඛුං හිරීමනං.

3. යස්ස ධම්මා සුභාවිතා සත්ත සම්බොධගාමිනො,
තං වෙ කල්‍යාණධම්මො'ති ආහු භික්ඛුං අනුස්සදං.

4. යො දුක්ඛස්ස පජානාති ඉධෙව ඛයමත්තනො,
තං වෙ කල්‍යාණපඤ්ඤො'ති ආහු භික්ඛුං අනාසවං.

5. තෙහි ධම්මෙහි සම්පන්නං අනීඝං ඡින්නසංසයං,
අසිතං සබ්බලොකස්ස ආහු සබ්බප්පහායිනන්ති"

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 5. 9.

[දානසුත්තං.]

98. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ද්වෙමානි භික්ඛවෙ දානානි ආමිසදානඤ්ච ධම්මදානඤ්ච. එතදග්ගං භික්ඛවෙ ඉමෙසං ද්වින්නං දානානං යදිදං ධම්මදානං. ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ සංවිභාගා ආමිසසංවිභාගො ච ධම්මසංවිභාගො ච. එතදග්ගං භික්ඛවෙ ඉමෙසං ද්වින්නං සංවිභාගානං යදිදං ධම්මසංවිභාගො. ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ අනුග්ගහා ආමිසා-නුග්ගහො ච ධම්මානුග්ගහො ච. එතදග්ගං භික්ඛවෙ ඉමෙසං ද්වින්නං අනුග්ගහානං යදිදං ධම්මානුග්ගහොති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යමාහු දානං පරමං අනුත්තරං
යං සංවිභාගං භගවා අවණ්ණයී,
අග්ගම්හි ඛෙත්තම්හි පසන්නචිත්තො
විඤ්ඤූ පජානං කො න යජෙථ කාලෙ.

3. යෙ චෙව භාසන්ති සුණන්ති චූභයං
පසන්නචිත්තා සුගතස්ස සාසනෙ,
තෙසං සො අත්ථො පරමො විසුජ්ඣති
යෙ අප්පමත්තා සුගතස්ස සාසනෙ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

3. 5. 10

[තෙවිජ්ජසුත්තං]

99. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ධම්මෙනාහං භික්ඛවෙ තෙවිජ්ජං බ්‍රාහ්මණං පඤ්ඤාපෙමි නාඤ්ඤං ලපිතලාපනමත්තෙන.

කථඤ්ච භික්ඛවෙ ධම්මෙන තෙවිජ්ජං බ්‍රාහ්මණං පඤ්ඤාපෙමි නාඤ්ඤං ලපිතලාපනමත්තෙන?

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. සෙය්‍යථීදං: එකම්පි ජාතිං ද්වෙ'පි ජාතියො තිස්සො'පි ජාතියො චතස්සො'පි ජාතියො පඤ්ච'පි ජාතියො දස'පි ජාතියො වීසම්පි ජාතියො තිංසම්පි ජාතියො චත්තාලීසම්පි ජාතියො පඤ්ඤාසම්පි ජාතියො ජාතිසතම්පි ජාතිසහස්සම්පි ජාතිසතසහස්සම්පි අනෙකෙ'පි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙ'පි විවට්ටකප්පෙ අනෙකෙ'පි සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛපටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො. සො තතො චුතො අමුත්‍ර උපපාදිං.[1] තත්‍රාපාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛපටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො. සො තතො චුතො ඉධූපපන්නොති. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. අයමස්ස පඨමා විජ්ජා අධිගතා හොති, අවිජ්ජා විහතා විජ්ජා උප්පන්නා, තමො විහතො ආලොකො උප්පන්නො යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති: ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා, වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා, මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා, මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා, අරියානං අනුපවාදකා, සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා'ති. ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ සුගතෙ දුග්ගතෙ. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති. අයමස්ස දුතියා විජ්ජා අධිගතා හොති, අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා, තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො, යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො.

---

1. උදපාදිං - සබ්බත්ථ.

පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. අයමස්ස තතියා විජ්ජා අධිගතා හොති, අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා, තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො, යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො.

එවං ඛො අහං භික්ඛවෙ ධම්මෙන තෙවිජ්ජං බ්‍රාහ්මණං පඤ්ඤපෙමි නාඤ්ඤං ලපිතලාපනමත්තෙනා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදි සග්ගාපායඤ්ච පස්සති,
අථො ජාතික්ඛයං පත්තො අභිඤ්ඤා වොසිතො මුනි.

3. එතාහි තීහි විජ්ජාහි තෙවිජ්ජො හොති බ්‍රාහ්මණො,
තමහං වදාමි තෙවිජ්ජං නාඤ්ඤං ලපිතලාපනන්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

පඤ්චමො වග්ගො

තස්සුද්දානං:

පසාදජීවිතසංසාරි අග්ගි උපපරික්ඛයා
උප්පත්ති කාම කල්‍යාණං දානං ධම්මෙන තෙ දසා'ති

තිකනිපාතො නිට්ඨිතො

චතුක්කනිපාතො

4. 1. 1.

[බ්‍රාහ්මණසුත්තං]

100. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. අහමස්මි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණො යාචයොගො සදා පයතපාණී අන්තිම-දෙහධරො අනුත්තරො භිසක්කො සල්ලකත්තො.[1] තස්ස මෙ තුම්හෙ පුත්තා ඔරසා මුඛතො ජාතා ධම්මජා ධම්මනිම්මිතා ධම්මදායාදා නො ආමිසදායාදා.

ද්වෙ'මානි භික්ඛවෙ දානානි ආමිසදානඤ්ච ධම්මදානඤ්ච. එතදග්ගං භික්ඛවෙ ඉමෙසං ද්වින්නං දානානං යදිදං ධම්මදානං.

ද්වෙ'මෙ භික්ඛවෙ සංවිභාගා ආමිසසංවිභාගො ච ධම්මසංවිභාගො ච. එතදග්ගං භික්ඛවෙ ඉමෙසං ද්වින්නං සංවිභාගානං යදිදං ධම්මසංවිභාගො.

ද්වෙ'මෙ භික්ඛවෙ අනුග්ගහා ආමිසානුග්ගහො ච ධම්මානුග්ගහො ච. එතදග්ගං භික්ඛවෙ ඉමෙසං ද්වින්නං අනුග්ගහානං යදිදං ධම්මානුග්ගහො.

ද්වෙ'මෙ භික්ඛවෙ යාගා ආමිසයාගො ච ධම්මයාගො ච. එතදග්ගං භික්ඛවෙ ඉමෙසං ද්වින්නං යාගානං යදිදං ධම්මයාගොති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යො ධම්මයාගං අයජි අමච්ඡරී
තථාගතො සබ්බභූතානුකම්පී,
තං තාදිසං දෙවමනුස්සසෙට්ඨං
සත්තා නමස්සන්ති භවස්ස පාරගු"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

---

1. සල්ලකන්තො.

4. 1. 2.

[චතුරනවජ්ජසුත්තං]

101. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ අප්පානි චෙව සුලභානි ච තානි ච අනවජ්ජානි. කතමානි චත්තාරි?

පංසුකූලං භික්ඛවෙ චීවරානං අප්පං ච සුලභං ච තඤ්ච අනවජ්ජං. පිණ්ඩියාලොපො භික්ඛවෙ භොජනානං අප්පං ච සුලභං ච තඤ්ච අනවජ්ජං. රුක්ඛමූලං භික්ඛවෙ සෙනාසනානං අප්පං ච සුලභං ච තඤ්ච අනවජ්ජං. පූතිමුත්තං භික්ඛවෙ භෙසජ්ජානං අප්පං ච සුලභං ච තඤ්ච අනවජ්ජං.

ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරි අප්පානි චෙව සුලභානි ච තානි ච අනවජ්ජානි.

යතො ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු අප්පෙන ච තුට්ඨො හොති සුලභෙන ච. ඉමස්සාහං අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤඞ්ගන්ති වදාමී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "අනවජ්ජෙන තුට්ඨස්ස අප්පෙන සුලභෙන ච,
න සෙනාසනමාරබ්භ චීවරං පානභොජනං,
විඝාතො හොති චිත්තස්ස දිසා නප්පටිහඤ්ඤති.

3. යෙ චස්ස ධම්මා අක්ඛාතා සාමඤ්ඤස්සානුලොමිකා,
අධිග්ගහීතා තුට්ඨස්ස අප්පමත්තස්ස භික්ඛුනො."[1].

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 3.

[ආසවක්ඛයසුත්තං]

102. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. ජානතො'හං භික්ඛවෙ පස්සතො ආසවානං ඛයං වදාමි, නො අජානතො අපස්සතො. කිඤ්ච භික්ඛවෙ ජානතො කිං පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති?

---

1. සික්ඛතො, (සී. ක.) සී. අ. මු.

ඉදං දුක්ඛන්ති භික්ඛවෙ ජානතො පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති. අයං දුක්ඛසමුදයො'ති භික්ඛවෙ ජානතො පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති. අයං දුක්ඛනිරොධො'ති භික්ඛවෙ ජානතො පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති. අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති භික්ඛවෙ ජානතො පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති. එවං ඛො භික්ඛවෙ ජානතො එවං පස්සතො ආසවානං ඛයො හොතී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සෙඛස්ස සික්ඛමානස්ස උජුමග්ගානුසාරිනො,
ඛයස්මිං පඨමං ඤාණං තතො අඤ්ඤා අනන්තරා.

3. තතො අඤ්ඤා විමුත්තස්ස විමුත්තිඤාණමුත්තමං,
උප්පජ්ජති ඛයෙ ඤාණං ඛීණා සංයොජනා ඉති.

4. න ත්වෙවිදං[1] කුසීතෙන බාලෙන අවිජානතා,
නිබ්බානං අධිගන්තබ්බං සබ්බගන්ථප්පමොචන"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 4.

[සමණබ්‍රාහ්මණසුත්තං]

103. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. යෙ හි කෙචි භික්ඛවෙ සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං නප්පජානන්ති, අයං දුක්ඛසමුදයො'ති යථාභූතං නප්පජානන්ති, අයං දුක්ඛනිරොධො'ති යථාභූතං නප්පජානන්ති, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං නප්පජානන්ති, න මෙ තෙ භික්ඛවෙ සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සමණෙසු වා සමණසම්මතා බ්‍රාහ්මණෙසු වා බ්‍රාහ්මණසම්මතා, න ච පනෙතෙ ආයස්මන්තො සාමඤ්ඤත්ථං වා බ්‍රහ්මඤ්ඤත්ථං වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරන්ති.

යෙ ච ඛො කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානන්ති, අයං දුක්ඛසමුදයො'ති යථාභූතං පජානන්ති, අයං දුක්ඛනිරොධො'ති යථාභූතං පජානන්ති, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානන්ති. තෙ ඛො'මෙ භික්ඛවෙ සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සමණෙසු චෙව සමණසම්මතා බ්‍රාහ්මණෙසු ච බ්‍රාහ්මණසම්මතා. තෙ ච පනායස්මන්තො සාමඤ්ඤත්ථඤ්ච බ්‍රහ්මඤ්ඤත්ථඤ්ච දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරන්තී'ති.

---

1 න තෙවිදං - සී.අ.මු,

TOC

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “යෙ දුක්ඛං නප්පජානන්ති අථො දුක්ඛස්ස සම්භවං,
යත්ථ ච සබ්බසො දුක්ඛං අසෙසං උපරුජ්ඣති,
තඤ්ච මග්ගං න ජානන්ති දුක්ඛූපසමගාමිනං.

3. චෙතොවිමුත්තිහීනා තෙ අථො පඤ්ඤාවිමුත්තියා,
අභබ්බා තෙ අන්තකිරියාය තෙ වෙ ජාතිජරූපගා

4. යෙ ච දුක්ඛං පජානන්ති අථො දුක්ඛස්ස සම්භවං,
යත්ථ ච සබ්බසො දුක්ඛං අසෙසං උපරුජ්ඣති,
තඤ්ච මග්ගං පජානන්ති දුක්ඛූපසමගාමිනං.

5. චෙතොවිමුත්තිසම්පන්නා අථො පඤ්ඤාවිමුත්තියා,
භබ්බා තෙ අන්තකිරියාය න තෙ ජාතිජරූපගා”ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 5.

[සීලසම්පන්නසුත්තං]

104. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. යෙ තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ සීලසම්පන්නා සමාධිසම්පන්නා පඤ්ඤාසම්පන්නා විමුත්තිසම්පන්නා විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පන්නා ඔවාදකා විඤ්ඤාපකා සන්දස්සකා සමාදපකා සමුත්තෙජකා සම්පහංසකා අලං සමක්ඛාතාරො සද්ධම්මස්ස.

දස්සනම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහූපකාරං වදාමි. සවණම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහූපකාරං වදාමි. උපසඞ්කමනම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහූපකාරං වදාමි. පයිරුපාසනම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහූපකාරං වදාමි. අනුස්සරණම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහූපකාරං වදාමි. අනුපබ්බජ්ජම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහූපකාරං වදාමි.

තං කිස්ස හෙතු?

තථාරූපෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො අපරිපූරො'පි සීලක්ඛන්ධො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති. අපරිපූරො'පි සමාධික්ඛන්ධො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති. අපරිපූරො'පි පඤ්ඤාක්ඛන්ධො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති. අපරිපූරො'පි විමුත්තික්ඛන්ධො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති. අපරිපූරො'පි විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

එවරූපා ච තෙ භික්ඛවෙ, භික්ඛූ සත්ථාරොති'පි වුච්චන්ති, සත්ථවාහාති'පි වුච්චන්ති, රණඤ්ජහාති'පි වුච්චන්ති, තමොනුදාති'පි වුච්චන්ති, ආලොකකරාති'පි වුච්චන්ති, ඔභාසකරාති'පි වුච්චන්ති, පජ්ජොතකරාති'පි වුච්චන්ති, උක්කාධාරාති'පි වුච්චන්ති, පභඞ්කරාති'පි වුච්චන්ති, අරියාති'පි වුච්චන්ති, චක්ඛුමන්තොති'පි වුච්චන්තී ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "පාමොජ්ජකරණට්ඨානං[1] එවං හොති විජානතං,
යදිදං භාවිතත්තානං අරියානං ධම්මජීවිතං.

3. තෙ ජොතයන්ති සද්ධම්මං භාසයන්ති පභඞ්කරා,
ආලොකකරණා ධීරා චක්ඛුමන්තො රණඤ්ජහා.

4. යෙසං වෙ සාසනං සුත්වා සම්මදඤ්ඤාය පණ්ඩිතා,
ජාතික්ඛයමභිඤ්ඤාය නාගච්ඡන්ති පුනබ්භවන්ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 6.

[තණ්හුප්පාදසුත්තං]

105. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. චත්තාරො'මෙ භික්ඛවෙ තණ්හුප්පාදා යත්ථ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. කතමෙ චත්තාරො?

චීවරහෙතු වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. පිණ්ඩපාතහෙතු වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. සෙනාසනහෙතු වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. ඉතිභවාභවහෙතු වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති.

1. පාමුජ්ජකරණට්ඨානං. සී. මු.

ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරො තණ්හුප්පාදා යත්ථ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජතීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “තණ්හාදුතියො පුරිසො දීඝමද්ධාන සංසරං,
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං සංසාරං නාතිවත්තති.

3. එවමාදීනවං ඤත්වා තණ්හං දුක්ඛස්ස සම්භවං,
වීතතණ්හො අනාදානො සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ”ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුත්තන්ති.

4. 1. 7.

[සබ්‍රහ්මකසුත්තං]

106. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා’ති මෙ සුතං:

1. සබ්‍රහ්මකානි භික්ඛවෙ’තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. සපුබ්බදෙවකානි[1] භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති, සපුබ්බාචරියකානි භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. සාහුනෙය්‍යකානි භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතා-පිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති.

බ්‍රහ්මා’ති භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. පුබ්බදෙවා’ති භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. පුබ්බාචරියා’ති භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. ආහුනෙය්‍යා’ති භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. තං කිස්ස හෙතු?

බහූපකාරා භික්ඛවෙ මාතාපිතරො පුත්තානං ආපාදකා පොසකා ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරො’ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “බ්‍රහ්මා’ති මාතාපිතරො පුබ්බාචරියා’ති වුච්චරෙ,
ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානං පජාය අනුකම්පකා.

1. සපුබ්බදෙවතානි සී. මු.

3. තස්මා හි නෙ නමස්සෙය්‍ය සක්කාරෙය්‍යාථ පණ්ඩිතො,
අන්නෙන අථ[1] පානෙන වත්ථෙන සයනෙන ච,
උච්ඡාදනෙන නහාපනෙන පාදානං ධොවනෙන ච.

4. තාය නං පාරිචරියාය මාතාපිතූසු පණ්ඩිතා,
ඉධෙව[2] නං පසංසන්ති පෙච්ච සග්ගෙ ච මොදතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 8.

[බහුකාරසුත්තං]

107. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. බහුකාරා භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණගහපතිකා තුම්හාකං යෙ තෙ පච්චුපට්ඨිතා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙහි. තුම්හෙ'පි භික්ඛවෙ බහුපකාරා බ්‍රාහ්මණගහපතිකානං යං තෙසං ධම්මං දෙසෙථ ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙථ. එවමිදං භික්ඛවෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සාය බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති ඔඝස්ස නිත්ථරණත්ථාය සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සාගාරා අනගාරා ච උභො අඤ්ඤොඤ්ඤනිස්සිතා,
ආරාධයන්ති සද්ධම්මං යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

3. සාගාරෙසු ච චීවරං පච්චයං සයනාසනං,
අනාගාරා පටිච්ඡන්ති පරිස්සයවිනොදනං.

4. සුගතං පන නිස්සාය ගහට්ඨා ඝරමෙසිනො,
සද්දහානා අරහතං අරියපඤ්ඤාය ඣායිනො.

5. ඉධ ධම්මං චරිත්වාන මග්ගං සුගතිගාමිනං,
නන්දිනො දෙවලොකස්මිං මොදන්ති කාමකාමිනො'ති."

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

---

1. අථො - මජසං., PTS. 1. ඉධෙව කත්ථචි.

4. 1. 9.

[කුහසුත්තං]

108. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. යෙ කෙචි භික්ඛවෙ භික්ඛූ කුහා ථද්ධා ලපා සිඞ්ගී උන්නළා අසමාහිතා, න මෙ තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ මාමකා, අපගතා ච තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ ඉමස්මා ධම්මවිනයා. න ච තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජන්ති.

යෙ ච ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛූ නික්කුහා නිල්ලපා ධීරා අත්ථද්ධා සුසමාහිතා, තෙ ඛො මෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ මාමකා, අනපගතා ච තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ ඉමස්මා ධම්මවිනයා. තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජන්තී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "කුහා ථද්ධා ලපා සිඞ්ගී උන්නළා අසමාහිතා,
න තෙ ධම්මෙ විරූහන්ති සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතෙ.

3. නික්කුහා නිල්ලපා ධීරා අත්ථද්ධා සුසමාහිතා,
තෙ වෙ ධම්මෙ විරූහන්ති සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතෙ"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 10.

[පුරිසපියරූපසුත්තං]

109. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, පුරිසො නදියා සොතෙන ඔවුය්හෙය්‍ය පියරූපසාතරූපෙන. තමෙනං චක්ඛුමා පුරිසො තීරෙ ඨිතො දිස්වා එවං වදෙය්‍ය. "කිඤ්චාපි ඛො ත්වං අම්භො පුරිස නදියා සොතෙන ඔවුය්හසි පියරූපසාතරූපෙන, අත්ථි චෙත්ථ හෙට්ඨා රහදො සඌමි සාවට්ටො සගහො සරක්ඛසො, යං ත්වං අම්භො පුරිස, පාපුණිත්වා මරණං වා නිගච්ඡසි මරණමත්තං වා දුක්ඛන්ති." අථ ඛො සො භික්ඛවෙ පුරිසො තස්ස පුරිසස්ස සද්දං සුත්වා හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච පටිසොතං වායමෙය්‍ය.

උපමා ඛො මෙ අයං භික්ඛවෙ කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය. අයමෙත්ථ අත්ථො:

නදියා සොතො'ති ඛො භික්ඛවෙ, තණ්හායෙතං අධිවචනං. පියරූපසාතරූපන්ති ඛො භික්ඛවෙ ඡන්නෙතං අජ්ඣත්තිකානං ආයතනානං අධිවචනං. හෙට්ඨාරහදො'ති ඛො භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං අධිවචනං. සඋම්මීති ඛො භික්ඛවෙ, කොධූපායාසස්සෙතං අධිවචනං. සාවට්ටො'ති ඛො භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. සගහො සරක්ඛසො'ති ඛො භික්ඛවෙ මාතුගාමස්සෙතං අධිවචනං. පටිසොතො'ති ඛො භික්ඛවෙ, නෙක්ඛම්මස්සෙතං අධිවචනං. හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච වායාමො'ති ඛො භික්ඛවෙ, විරියාරම්භස්සෙතං අධිවචනං. චක්ඛුමා පුරිසො තීරෙ ඨිතො'ති ඛො භික්ඛවෙ, තථාගතස්සෙතං අධිවචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සාති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "සහාපි දුක්ඛෙන ජහෙය්‍ය කාමෙ
යොගක්ඛෙමං ආයතිං පත්ථයානො[1]
සම්මප්පජානො සුවිමුත්තචිත්තො
විමුත්තියා ඵස්සයෙ තත්ථ තත්ථ
ස වෙදගූ වුසිතබ්‍රහ්මචරියො
ලොකන්තගූ පාරගතො'ති වුච්චතී"ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 11.

[චරසුත්තං]

110. වුත්තං හෙතං භගවතා වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. චරතො චෙපි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු අධිවාසෙති නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති, චරම්පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො අනාතාපී අනොත්තප්පී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවිරියො'ති වුච්චති.

ඨිතස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු අධිවාසෙති නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති, ඨිතො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො අනාතාපී අනොත්තප්පී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවිරියො'ති වුච්චති.

1. පත්ථමානො. සීමු.

නිසින්නස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා ව්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු අධිවාසෙති නප්පජහති න විනොදෙති න ව්‍යන්තීකරොති, න අනභාවං ගමෙති, නිසින්නො'පි ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො අනාතාපී අනොත්තප්පී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවිරියො'ති වුච්චති.

සයානස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො ජාගරස්ස උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා ව්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු අධිවාසෙති නප්පජහති න විනොදෙති න ව්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති, සයානො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු ජාගරො එවම්භූතො අනාතාපී අනොත්තප්පී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවිරියො'ති වුච්චති.

චරතො චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා ව්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ව්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, චරම්පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චති.

ඨිතස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා ව්‍යාපාද-විතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ව්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, ඨිතො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චති.

නිසින්නස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා ව්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු නාධිවා-සෙති පජහති විනොදෙති ව්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, නිසින්නො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චති.

සයානස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො ජාගරස්ස උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා ව්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තඤ්චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ව්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, සයානො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු ජාගරො එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චතී''ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "චරං වා යදි වා තිට්ඨං නිසින්නො උද වා සයං,
යො විතක්කං විතක්කෙති පාපකං ගෙහනිස්සිතං.

3. කුම්මග්ගං පටිපන්නො සො මොහනෙය්‍යෙසු මුච්ඡිතො,
අභබ්බො තාදිසො භික්ඛු ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තමං.

4. යො චරං වා'ථ තිට්ඨං වා නිසින්නො උද වා සයං,
විතක්කං සමයිත්වාන විතක්කූපසමෙ රතො,
භබ්බො සො තාදිසො භික්ඛු ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තමන්ති".

4. 1. 12.

[සම්පන්නසීලසුත්තං]

111. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා'ති මෙ සුතං:

1. සම්පන්නසීලා භික්ඛවෙ විහරථ, සම්පන්නපාතිමොක්ඛා. පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතා විහරථ ආචාරගොචරසම්පන්නා අනුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදය සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසු.

සම්පන්නසීලානං භික්ඛවෙ විහරතං සම්පන්නපාතිමොක්ඛානං පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතානං විහරතං ආචාරගොචරසම්පන්නානං අනුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවීනං සමාදය සික්ඛතං සික්ඛාපදෙසු, කිස්ස භික්ඛවෙ උත්තරිං කරණීයං?

චරතො චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො අභිජ්ඣා විගතා හොති, ව්‍යාපාදො විගතො හොති, ථීනමිද්ධං විගතං හොති, උද්ධච්චකුක්කුච්චං විගතං හොති, විචිකිච්ඡා පහීණා හොති, ආරද්ධං හොති විරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා,[1] පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, චරම්පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චති.

1 අපම්මුට්ඨා. (මජසං.)

ඨිතස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො අභිජ්ඣා විගතා හොති, ව්‍යාපාදෙ විගතො හොති, ථීනමිද්ධං විගතං හොති, උද්ධච්චකුක්කුච්චං විගතං හොති, විචිකිච්ඡා පහීණා හොති, ආරද්ධං හොති විරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, ඨිතො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චති.

නිසින්නස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො අභිජ්ඣා විගතා හොති, ව්‍යාපාදෙ විගතො හොති, ථීනමිද්ධං විගතං හොති, උද්ධච්චකුක්කුච්චං විගතං හොති, විචිකිච්ඡා පහීණා හොති, ආරද්ධං හොති විරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, නිසින්නො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චති.

සයානස්ස චෙ'පි භික්ඛවෙ භික්ඛුනො ජාගරස්ස අභිජ්ඣා විගතා හොති, ව්‍යාපාදෙ විගතො හොති, ථීනමිද්ධං විගතං හොති, උද්ධච්චකුක්කුච්චං විගතං හොති, විචිකිච්ඡා පහීණා හොති, ආරද්ධං හොති විරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා-සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, සයානො'පි භික්ඛවෙ භික්ඛු ජාගරො එවම්භූතො ආතාපී ඔත්තප්පී සතතං සමිතං ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො'ති වුච්චතී'ති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. "යතං චරෙ යතං තිට්ඨෙ යතං අච්ඡෙ යතං සයෙ,
යතං සම්මිඤ්ජයෙ භික්ඛු යතමෙතං පසාරයෙ.

3. උද්ධං තිරියං අපාචීනං යාවතා ජගතො ගති,
සමවෙක්ඛිතා ච ධම්මානං ඛන්ධානං උදයබ්බයං.

4. එවං විහාරිමාතාපිං සන්තවුත්තිමනුද්ධතං,
චෙතොසමථසාමීචිං සික්ඛමානං සදා සතං,
සතතං පහිතත්තොති ආහු භික්ඛුං තථාවිධ"න්ති.

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා. ඉති මෙ සුතන්ති.

4. 1. 13.

[ලොකාවබොධසුත්තං]

112. වුත්තං හෙතං භගවතා. වුත්තමරහතා’ති මෙ සුතං:

1. ලොකො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො. ලොකස්මා තථාගතො විසංයුත්තො. ලොකසමුදයො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො. ලොකසමුදයො තථාගතස්ස පහීනො. ලොකනිරොධො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො. ලොකනිරොධො තථාගතස්ස සච්ඡිකතො. ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා. ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා.

යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස, සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, යස්මා තං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං, තස්මා තථාගතො’ති වුච්චති.

යඤ්ච භික්ඛවෙ රත්තිං තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති, යඤ්ච රත්තිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති, යං එතස්මිං අන්තරෙ භාසති ලපති නිද්දිසති, සබ්බං තං තථෙව හොති. නො අඤ්ඤථා. තස්මා තථාගතො’ති වුච්චති.

යථාවාදී භික්ඛවෙ තථාගතො තථාකාරී. යථාකාරී තථාගතො තථාවාදී. ඉති යථාවාදී තථාකාරී, යථාකාරී තථාවාදී. තස්මා තථාගතො’ති වුච්චති. සදෙවකෙ භික්ඛවෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ, සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථුදසො වසවත්තී. තස්මා තථාගතො’ති වුච්චතීති.

එතමත්ථං භගවා අවොච. තත්ථෙතං ඉති වුච්චති:

2. “සබ්බලොකං අභිඤ්ඤාය සබ්බලොකෙ යථාතථං,
සබ්බලොකවිසංයුත්තො සබ්බලොකෙ අනූපයො.

3. සබ්බෙ සබ්බාභිභූ ධීරො සබ්බගන්ථප්පමොචනො,
ඵුට්ඨස්ස පරමා සන්ති නිබ්බානං අකුතොභයං.

4. එස ඛීණාසවො බුද්ධො අනීඝො ඡින්නසංසයො,
සබ්බකම්මක්ඛයං පත්තො විමුත්තො උපධිසඞ්ඛයෙ.

5. එස සො භගවා බුද්ධො එස සීහො අනුත්තරො,
සදෙවකස්ස ලොකස්ස බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තයී.

6. ඉති දෙවා මනුස්සා ච යෙ බුද්ධං සරණං ගතා,
සංගම්ම තං නමස්සන්ති මහන්තං වීතසාරදං.

7. දන්තො දමයතං සෙට්ඨො සන්තො සමයතං ඉසි,
මුත්තො මොචයතං අග්ගො තිණ්ණො තාරයතං වරො.

8. ඉති හෙතං නමස්සන්ති මහන්තං වීතසාරදං,
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං නත්ථි තෙ පටිපුග්ගලො'ති".

අයම්පි අත්ථො වුත්තො භගවතා, ඉති මෙ සුත්තන්ති.

චතුක්කනිපාතො නිට්ඨිතො.

තස්සුද්දානං:

බ්‍රාහ්මණ චත්තාරි ජානං සමණ සීලා තණ්හා බ්‍රහ්මා
බහුකාරා කුහ පුරිසා චර සම්පන්න ලොකෙන තෙරසා'ති.

සත්තවීසෙකනිපාතං දුකං බාවීස සුත්තසඞ්ගහිතං
සමපඤ්ඤාසමත්ථ තිකං තෙරස චතුක්කඤ්ච ඉති යමිදං,
ද්විදසුත්තරසුත්තසතෙ සඞ්ගායිත්වා සමාදහිංසු පුරා
අරහන්තො චිරට්ඨිතියා තමාහු නාමෙන ඉතිවුත්තකන්ති

ඉතිවුත්තකපාළි නිට්ඨිතා.

TOC

ඛුද්දකනිකායෙ

ඛුද්දක ධම්මපද උදාන ඉතිවුත්තක ගාථානං

ගාථාදිපාදානුක්කමණිකා

අ	පිට්ඨඞ්කා
අකක්කසං විඤ්ඤාපනිං	124
අකතං දුක්කතං සෙය්‍යො	102
අකත්වා කුසලං කම්මං	350, 352
අකරොන්තා පි චෙ පාපං	408
අක්කොච්ඡි මං අවධි මං	26
අක්කොධනං වතවන්තං	122
අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං	82
අක්කොසං වධබන්ධඤ්ච	122
අක්ඛෙය්‍යසඤ්ඤිනො සත්තා	390
අක්ඛෙය්‍යඤ්ච පරිඤ්ඤාය	390
අග්ගතො වෙ පසන්නානං	438
අග්ගස්මිං දානං දදතං	440
අග්ගස්ස දාතා මේධාවී	440
අග්ගෙ ධම්මෙ පසන්නානං	440
අචරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං	64
අචිරං වතයං කායො	34
අච්ඡෙච්ඡි වට්ටං බ්‍යාගා නිරාසං	278
අඤ්ඤථාභාවී භවසත්තො	192
අඤ්ඤා හි ලාභූපනිසා	75
අට්ඨීනං නගරං කතං	62
අඩය්හමානො කායෙන	350
අතිජාතං අනුජාතං	406
අත්තදත්ථං පරත්ථෙන	66
අත්තනා චොදයත්තානං	118
අත්තනා'ව කතං පාපං	66
අත්තානමෙව පඨමං	64
අත්තානං චෙ පියං ජඤ්ඤා	64
අත්තා හවෙ ජිතං සෙය්‍යො	48
අත්තා හි අත්තනො නාථො	64
අත්ථම්හි ජාතම්හි සුඛා සහායා	106
අථ පාපානි කම්මානි	136
අථ වාස්ස අගාරානි	58
අදාසි මෙ අකාසි මෙ	16
අදුට්ඨස්ස හි යො දුබ්භෙ	436
අධිචෙතසො අප්පමජ්ජතො	212
අනඤ්ඤපොසිං අඤ්ඤාතං	138

අ	පිට්ඨඞ්කා
අනත්ථජනනො දොසො	434
අනත්ථජනනො මොහො	434
අනත්ථජනනො ලොභො	432
අනවජ්ජෙන තුට්ඨස්ස	460
අනවඤ්ඤත්තිසංයුත්තො	416
අනවට්ඨිතචිත්තස්ස	34
අනවස්සුතචිත්තස්ස	34
අනාතාපී අනොත්තාපී	354
අනික්කසාවො කාසාවං	28
අනුපුබ්බෙන මේධාවී	84
අනුබද්ධො'පි චෙ අස්ස	444
අනූපවාදො අනූපඝාතො	212
අනෙකජාතිසංසාරං	62
අනෙජො සො අනෙජස්ස	444
අන්ධභූතො අයං ලොකො	68
අන්නං ච දත්වා බහුනො	344
අපි දිබ්බෙසු කාමෙසු	72
අපුඤ්ඤලාභො පි ගතී ච පාපිකා	102
අප්පකා තෙ මනුස්සෙසු	42
අප්පමත්තො අයං ගන්ධො	38
අප්පමත්තො පමත්තෙසු	32
අප්පමාදරතා සත්තා	370
අප්පමාදරතො භික්ඛු	32
අප්පමාදං පසංසන්ති	342
අප්පමාදෙන මඝවා	32
අප්පමාදො අමතපදං	30
අප්පම්පි චෙ සහිතං භාසමානො	30
අප්පලාභො'පි චෙ භික්ඛු	114
අප්පස්සුතායං පුරිසො	62
අප්පස්සුතො පුඤ්ඤකරො	398
අප්පියා චාපි දුය්‍යාද	18
අභයෙ භයදස්සිනො	104
අභිඤ්ඤත්ථං පරිඤ්ඤත්ථං	356
අභිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ	50
අභිවාදනසීලිස්ස	46
අභූතවාදී නිරයං උපෙති	216, 374

අ — පිට්ඨඞ්කා

අභෙදි කායො නිරොධි සඤ්ඤා 316
අයසා'ව මලං සමුට්ඨිතං 84
අයං ඛො දක්ඛිණා දින්නා 16
අයං ලොකො සන්තාපජාතො 192
අයොගෙ යුඤ්ජමත්තානං 78
අයොඝනහතස්සෙව 316
අරක්ඛිතෙන කායෙන 202
අරියද්දසා වෙදගුනො 446, 448
අලඞ්කතො චෙපි සමඤ්චරෙය්‍ය 58
අලජ්ජිතායෙ ලජ්ජන්ති 104
අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනො 104
අවිරුද්ධං විරුද්ධෙසු 124
අසජ්ඣායමලා මන්තා 84
අසතං භාවනමිච්ඡෙය්‍ය 40
අසාතං සාතරූපෙන 164
අසාධාරණමඤ්ඤෙසං 18
අසාරෙ සාරමතිනො 28
අසාහසෙන ධම්මෙන 88
අසිප්පජීවී ලහුඅත්ථකාමො 192
අසුභානුපස්සිං විහරන්තං 28
අසුභානුපස්සී කායස්මිං 426
අසෙවනා ච බාලානං 6
අස්සද්ධො අකතඤ්ඤූ ච 46
අස්සො යථා භද්‍රො කසානිවිට්ඨො 60
අහඞ්කාරපසුතා අයං පජා 270
අහන්නාගොව සඞ්ගාමෙ 320
අහිංසකා යෙ මුනයො 82
අහු පුබ්බෙ තදා නාහු 258

ආ

ආකාසෙ පදං නත්ථි 88
ආපායිකො නෙරයිකො 334
ආමන්තයී චුන්දකං නාම භික්ඛුං 300
ආයන්තිං නාභිනන්දන්ති 140
ආරති විරති පාපා 6
ආරොග්‍යපරමා ලාභා 76
ආසා යස්ස න විජ්ජන්ති 124

ඉ

ඉති හෙතං නමස්සන්ති 420
ඉතො භො සුගතිං ගච්ඡ 422
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං 448
ඉදං පුරෙ චිත්තමචාරි චාරිකං 106
ඉදං වො ඤාතීනං හොතු 14

ඉ — පිට්ඨඞ්කා

ඉධ තප්පති පෙච්ච තප්පති 28
ඉධ ධම්මං චරිත්වාන 470
ඉධ නන්දති පෙච්ච නන්දති 28
ඉධ මොදති පෙච්ච මොදති 28
ඉධ වස්සං වසිස්සාමි 96
ඉධ සොචති පෙච්ච සොචති 28
ඉමම්හි චායං සමයෙ 336, 338
ඉමාය අනුකම්පාය 422
ඉමෙසු කිර සජ්ජන්ති 262, 266

උ

උච්ඡින්ද සිනෙහමත්තනො 96
උට්ඨානකාලම්හි අනුට්ඨහානො 94
උට්ඨානවතො සතිමතො 30
උට්ඨානෙනප්පමාදෙන 30
උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය 66
උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා 80, 145
උද්ධං අධො සබ්බධි විප්පමුත්තො 278
උද්ධං තිරියං අපාචීනං 480
උන්නමෙ උදකං වට්ඨං 14
උපධිං පටිච්ච දුක්ඛමිදං 194
උපනීතවයො'ච දානිසි 84
උපසන්තසන්තචිත්තස්ස 220
උපාතිධාවන්ති න සාරමෙන්ති 274
උය්‍යුඤ්ජන්ති සතීමන්තො 44
උසභං පවරං වීරං 126

එ

එකච්චානං න දදති 408
එකං ධම්මං අතීතස්ස 344
එකම්පි චෙ පාණමදුට්ඨචිත්තො 346
එකස්සෙකෙන කප්පෙන 342
එකාසනං එකසෙය්‍යං 100
එතං ඛො සරණං ඛෙමං 74
එතං ච සල්ලං පටිච්ච පස්සතො 270
එතං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා 346
එතං නාගස්ස නාගෙන 210
එතං විසෙසතො ඤත්වා 30
එතමත්ථවසං ඤත්වා 96
එතම්හි තුම්හෙ පටිපන්නා 92
එතාදිසානි කත්වාන 8
එතාහි තීහි විජ්ජාහි 456

එ පිට්ඨඞ්කා

එතෙ ඛො පුත්තා ලොකස්මිං 406
එතෙ ච විඤ්ඤාය මනසො විතක්කෙ 200
එතෙ තයො දෙවමනුස්සසෙට්ඨා 426
එතෙ ධම්මෙ භාවයිත්වා 340, 388
එථ පස්සථිමං ලොකං 68
එවමාදීනවං ඤත්වා 332
එවමෙතං යථාභූතං 194
එවමෙව ඉධෙකච්චො 408
එවමෙව තථාගතං 436
එවම්භො පුරිස ජානාහි 86
එවං ඔභාසිතමෙව තක්කිකාතං 276
එවං කුසීතමාගම්ම 412
එවං චෙ සත්තා ජානෙය්‍යුං 344
එවං දදන්ති ඤාතීනං 14
එවං මහත්ථිකා එසා 20
එවංවිහාරිමාතාපිං 480
එවංවිහාරී ආතාපී 358
එවං සඞ්කාරභූතෙසු 38
එවං සම්මාවිමුත්තානං 316
එස දෙවමනුස්සානං 18
එස මග්ගො මහන්තෙහි 356
එසො නිධි සුනිහිතො 18
එසො'ව මග්ගො නත්ථඤ්ඤො 92

ඔ

ඔභාසති තාව සො කිමි 276
ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍ය 42

ක

කණ්හං ධම්මං විප්පහාය 42
කම්මාරාමො භස්සරතො 414
කයිරා චෙ කයිරාථෙනං 102
කරණීයමත්ථකුසලෙන 20
කල්‍යාණමිත්තො යො භික්ඛු 334
කාමතො ජායති සොකො 80
කාමනිස්සරණං ඤත්වා 402
කාමන්ධා ජාලසඤ්ඡන්නා 280
කාමයොගෙන සංයුත්තා 448
කාමෙසනා භවෙසනා 382
කාමෙසු සත්තා කාමසඞ්ගසත්තා 280
කායඤ්ච භිදුරං ඤත්වා 410
කායදුච්චරිතං කත්වා 350, 392
කායදුච්චරිතං හිත්වා 352, 392, 422
කායප්පකොපං රක්ඛෙය්‍ය 82

ක පිට්ඨඞ්කා

කායමුනිං වාචාමුනිං 394
කායසුචිං වාචාසුචිං 394
කායෙන අමතං ධාතුං 378, 402
කායෙන කුසලං කත්වා 422
කායෙන සංවරො සාධු 114
කායෙන සංවුතා ධීරා 84
කාසාවකණ්ඨා බහවො 374, 442
කිං කයිරා උදපානෙන 286
කිඤ්චාපි සො කම්මං කරොති පාපකං 12
කින්තෙ ජටාහි දුම්මෙධ 122
කුම්භූපමං කායමිමං විදිත්වා 34
කුසො යථා දුග්ගහිතො 102
කුහා ථද්ධා ලපා සිඞ්ගී 472
කො ඉමං පථවිං විචෙස්සති 36
කොධං ජහෙ විප්පජහෙය්‍ය මානං 80
කො නු හාසො කිමානන්දො 146

ඛ

ඛන්ති ච සොවචස්සතා 6
ඛන්තීපරමං තපො තිතික්ඛා 72
ඛයං විරාගං අමතං පණීතං 8
ඛීණං පුරාණං නවං නත්ථි සම්භවං 12
ඛුද්දා විතක්කා සුඛුමා විතක්කා 200

ග

ගතද්ධිනො විසොකස්ස 44
ගන්ත්වාන බුද්ධො නදියං කුකුත්ථං 300
ගබ්භමෙකෙ'පපජ්ජන්ති 54
ගම්භීරපඤ්ඤං මෙධාවිං 124
ගහකාරක දිට්ඨො'සි 64
ගාමෙ අරඤ්ඤෙ සුඛදුක්ඛඵුට්ඨො 152
ගාමෙ වා යදි වා රඤ්ඤෙ 46
ගාරවො ච නිවාතො ච 6
ගිහීභොගා ච පරිහීණා 442

ච

චක්ඛුනා සංවරො සාධු 114
චක්ඛුමා විසමානීව 226
චක්ඛු සොතං ච ඝාණං ච 348, 350
චත්තාරි ඨානානි නරො පමත්තො 102
චන්දනං තගරං වා'පි 38

ච	පිට්ඨඞ්කා
චරඤ්චෙ නාධිගච්ඡෙය්‍ය	38
චරන්ති බාලා දුම්මෙධා	40
චරං වා යදි වා තිට්ඨං	428
චිරප්පවාසිං පුරිසං	80
චුතිං යො වෙදි සත්තානං	126
චුන්දස්ස භත්තං භුඤ්ජිත්වා	296
චෙතියම්හි ච සඞ්ඝෙ වා	18
චෙතොවිමුත්තිසම්පන්නා	464
චෙතොවිමුත්තිහීනා තෙ	464
ඡ	
ඡන්දජාතො අනක්ඛාතෙ	80
ඡන්නමතිවස්සති	238
ඡින්ද සොතං පරක්කම්ම	118
ඡෙත්වා නද්ධිං වරත්තං ච	122
ජ	
ජයං වෙරං පසවති	76
ජාගරන්තා සුණාථෙතං	372
ජාතං භූතං සමුප්පන්නං	366
ජිඝච්ඡාපරමා රොගා	76
ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා	62
ඣ	
ඣාය භික්ඛු මා ච පාමදො	116
ඣායිං විරජමාසීනං	120
ඨ	
ඨිතෙන කායෙන ඨිතෙන චෙතසා	248
ඩ	
ඩය්හමානෙන කායෙන	348
ත	
තගරඤ්ච පලාසෙන	410
තඤ්ච කම්මං කතං සාධු	40
තඤ්ඣායිනං සාතතිකං	418
තණ්හාදුතියො පුරිසො	332, 468
තණ්හාය ජායති සොකො	80
තණ්හායොගෙන සංයුත්තා	386
තතො අඤ්ඤාවිමුත්තස්ස	390, 462
තතො ඔපධිකං පුඤ්ඤං	422
තතො නං අනුකම්පන්ති	308

ත	පිට්ඨඞ්කා
තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය	44
තත්‍රායමාදි භවති	116
තථාගතං බුද්ධමසය්හසාහිනං	360
තථාගතස්ස බුද්ධස්ස	362
තථෙව කතපුඤ්ඤම්පි	80
තපො ච බ්‍රහ්මචරියං ච	6
තමොනුදං පාරගතං මහෙසිං	360
තයො විතක්කෙ කුසලෙ විතක්කයෙ	432
තසිණාය පුරක්ඛතා පජා	110
තස්මා ඡන්දං ච ලොභං ච	362
තස්මා පත්තපුටස්සෙව	410
තස්මා පියං න කයිරාථ	78
තස්මා රක්ඛිතචිත්තස්ස	202
තස්මා සදා ඣානරතා සමාහිතා	370
තස්මා හවෙ ජාගරියං භජෙථ	372
තස්මා හි අප්පකිච්චස්ස	414
තස්මා හි තෙ සුඛිනො වීතසොකා	314
තස්මා හි තෙ නමස්සෙය්‍ය	470
තස්මා හි භූතා නිසාමෙථ සබ්බෙ	8
තස්ස නිබ්බුතස්ස භික්ඛුනො	194
තස්ස නිස්සරණං සන්තං	366
තාදිසං චිත්තං කුබ්බෙථ	436
තාය තං පරිචරියාය	470
තාව සුනිහිතො සන්තො	16
තිට්ඨං චරං නිසින්නො වා	22
තිණදොසානි ඛෙත්තානි	112, 114
තිරොකුඩ්ඩෙසු තිට්ඨන්ති	14
තුදන්ති වාචාය ජනා අසඤ්ඤතා	218
තුම්හෙහි කිච්චං ආතප්පං	94
තුලමතුලං ච සම්භවං	254
තෙ ච සග්ගං ගතා තත්ථ	344
තෙ ජොතයන්ති සද්ධම්මං	466
තෙ ඣායිනො සාතතිකා	30
තෙ තාදිසෙ පූජයතො	74
තෙ නිබ්බාපෙත්වා නිපකා	446
තෙ වඩ්ඪයන්ති නිරයං	444
තෙසං දෙවා මනුස්සා ච	364
තෙසං සම්පන්නසීලානං	38
තෙහි ධම්මෙහි සම්පන්නං	452

ද — පිට්ඨඞ්කා

දදතො පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති 302
දදන්ති වෙ යථාසද්ධං 86
දන්තං නයන්ති සමිතිං 104
දානං ච ධම්මචරියා ච 6
දිට්ඨිං ච අනුපගම්ම සීලවා 22
දිට්ඨෙව ධම්මෙ යො අත්ථො 342
දිට්ඨා වා යෙච අද්දිට්ඨා 20
දිවා තපති ආදිච්චො 120
දිසො දිසං යං කයිරා 34, 204
දිස්වා ආදීනවං ලොකෙ 244
දිස්වා විජිතසඞ්ගාමං 420
දීඝා ජාගරතො රත්ති 38
දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං 74
දුට්ඨො අත්ථං න ජානාති 434
දුද්දසං අනතං නාම 290
දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො 34
දුප්පබ්බජ්ජං දුරභිරමං 100
දුල්ලභො පුරිසාජඤ්ඤො 74
දුවෙ ඉමා චක්ඛුමතා පකාසිතා 368
දූරඞ්ගමං එකචරං 34
දූරෙ සන්තො පකාසෙන්ති 100
දෙසග්ගිං පත මෙතනාය 446

ධ

ධනපාලකො නාම කුඤ්ජරො 106
ධම්මං චරෙ සුචරිතං 68
ධම්මපීති සුඛං සෙති 42
ධම්මාරාමො ධම්මරතො 428

න

න අත්තහෙතු න පරස්ස හෙතු 42
න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ 54
න උදකෙන සුචි හොති 140
න කහාපණවස්සෙන 72
නගරං යථා පච්චන්තං 104
න ච බුද්ධං සමාචරෙ කිඤ්චි 20
න චාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රූමි 122
න චාහු න ච භවිස්සති 82
න ජටාහි න ගොත්තෙන 122
න තං කම්මං කතං සාධු 40
න තං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා 110
න තං මාතා පිතා කයිරා 36
න තාවතා ධම්මධරො 88
න තෙන අරියො හොති 92

න — පිට්ඨඞ්කා

න තෙන ථෙරො හොති 88
න තෙන පණ්ඩිතො හොති 88
න තෙන භික්ඛු හොති 90
න තෙන හොති ධම්මට්ඨො 88
නත්ථඤ්ඤො එකධම්මො'පි 330
නත්ථි ඣානං අපඤ්ඤස්ස 116
නත්ථි රාගසමො අග්ගි 86
නත්වෙවිදං කුසීතෙන 462
න නග්ගචරියා න ජටා න පඞ්කා 58
න පරෙසං විලොමානි 36
න පරෙ පරං නිකුබ්බෙථ 22
න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙති 38
න බ්‍රාහ්මණස්ස පහරෙය්‍ය 120
න බ්‍රාහ්මණස්සෙතදකිඤ්චි
සෙය්‍යො 120
න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ 42
න මුණ්ඩකෙන සමණො 90
නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ 420
න මොනෙන මුනි හොති 90
න වාක්කරණමත්තෙන 90
න වායමෙය්‍ය සබ්බත්ථ 256
න වෙ කදරියා දෙවලොකං
වජන්ති 70
න සන්ති පුත්තා තාණාය 96
න සමණො බ්‍රාහ්මණො 408
න සීලබ්බතමත්තෙන 92
න හි එතෙහි යානෙහි 104
න හි නත්ථ කසී අත්ථි 14
න හි පාපං කතං කම්මං 40
න හි රුන්නං ච සොකො වා 16
න හි වෙරෙන වෙරානි 26
නික්කුහා නිල්ලපා ධීරා 472
නිට්ඨඞ්ගතො න පමාණමෙති 112
නිධාය දණ්ඩං භූතෙසු 124
නිධි වා ඨානා චවති 18
නිධිං නිධෙති පුරිසො 16
නිධීනං ච පවත්තාරං 40
නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව 82
නෙතං ඛො සරණං ඛෙමං 72
නෙලඞ්ගො සෙතපච්ඡාදො 282
නෙව දෙවො න ගන්ධබ්බො 48
නො චෙ ලභෙථ නිපකං
සහායං 106
භුත්වා ච පීත්වා චුදනාපි සත්ථා 300

ප	පිට්ඨඞ්කා
පච්චුපට්ඨිතයාමා ච	448
පඤ්ච ඡින්දෙ පඤ්ච ජහෙ	116
පඤ්ඤාය පරිහායෙථ	364
පඤ්ඤා හි සෙට්ඨා ලොකස්මිං	364
පටිසන්ථාරවුත්ත්‍යස්ස	118
පටිසම්භිදා විමොක්ඛා ච	20
පථවිසමො නො විරුජ්ඣති	44
පණ්ඩිතොති සමඤ්ඤාතො	436
පණ්ඩුපලාසො'ව දානි'සි	84
පතිරූපදෙසවාසො ච	6
පථව්‍යා එකරජ්ජෙන	70
පදුට්ඨචිත්තං ඤත්වාන	336
පදෙසරජ්ජං ඉස්සරියං	18
පමාදමනුයුඤ්ජන්ති	32
පමාදං අප්පමාදෙන	32
පරදුක්ඛූපදානෙන	96
පරවජ්ජානුපස්සිස්ස	86
පරිජිණ්ණමිදං රූපං	62
පරිපුණ්ණසෙඛං අපහාණධම්මං	370
පරිමුට්ඨා පණ්ඩිතාභාසා	248
පරෙ ච න විජානන්ති	26
පවිවිත්තෙහි අරියෙහි	412
පවිවෙකරසං පීත්වා	76
පසන්නචිත්තං ඤත්වාන	338
පස්ස චිත්තකතං බිම්බං	60
පංසුකූලධරං ජන්තුං	122
පහූතෙ අන්නපානම්හි	14
පාණිම්හි චෙ වණො නාස්ස	54
පාපකං පස්සථ චෙතං	362
පාපකෙන ච සීලෙන	352
පාපං චෙ පුරිසො කයිරා	52
පාපානි පරිවජ්ජෙති	92
පාපො'පි පස්සති භද්‍රං	52
පාමොජ්ජකරණට්ඨානං	466
පාමොජ්ජබහුලො භික්ඛු	118
පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනො	186, 190
පියතො ජායතී සොකො	78
පියරූපසාතගධිතං	448
පියරූපස්සාදගධිතා සෙ	158
පුඤ්ඤං චෙ පුරිසො කයිරා	52
පුඤ්ඤමෙව සො සික්ඛෙය්‍ය	340, 388
පුත්තා මත්ථි ධනමත්ථි	38
පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තං	36
පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදී	456
පූජාරහෙ පූජයතො	74
පූතිමච්ඡං කුසග්ගෙන	410
පෙමතො ජායතී සොකො	78
පොරාණමෙතං අතුල	82
ඵ	
ඵන්දනං චපලං චිත්තං	34
ඵුට්ඨස්ස ලොකධම්මෙහි	8
ඵුසාමි නෙක්ඛම්මසුඛං	92
ඵෙණූපමං කායමිමං විදිත්වා	36
බ	
බහුම්පි චෙ සහිතං භාසමානො	30
බහුස්සුතො පුඤ්ඤකරො	400
බහූ වෙ සරණං යන්ති	72
බහූ දෙවා මනුස්සා ච	6
බාලසඞ්ගතචාරීහි	78
බාහිතපාපො'ති බ්‍රාහ්මණො	120
බාහිත්වා පාපකෙ ධම්මෙ	136
බාහුසච්චං ච සිප්පං ච	6
බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි	2
බ්‍රහ්මාති මාතාපිතරො	468
භ	
භද්දකෙන ච සීලෙන	354
භද්‍රොපි පස්සති පාපං	52
භූතස්ස ච සූකරමද්දවෙන	296
භොජනම්හි අමත්තඤ්ඤු	348
භොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤු	350
ම	
මග්ගානට්ඨඞ්ගිකො සෙට්ඨො	92
මත්තා සුඛපරිච්චාගා	96
මධුවා මඤ්ඤතී බාලො	40
මනුජස්ස පමත්තචාරිනො	185
මනොපකොපං රක්ඛෙය්‍ය	82
මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා	26
මමෙව කතං මඤ්ඤන්තු	40
මලිත්ථියා දුච්චරිතං	84
මංසචක්ඛු දිබ්බචක්ඛු	388
මංසචක්ඛුස්ස උප්පාදො	388
මා ජාතු කොචි ලොකස්මිං	436
මාතරං පිතරං හන්ත්වා	98
මාතාපිතුඋපට්ඨානං	6

ම	පිට්ඨඞ්කා
මාතා යථා නියං පුත්තං	22
මානුපෙතා අයං පජා	270
මානුසිකා ච සම්පත්ති	18
මාප්පමඤ්ඤෙථ පාපස්ස	52
මාප්පමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්ස	52
මා පමාදමනුයුඤ්ජෙථ	32
මා පියෙහි සමාගඤ්ඡි	78
මාවොච ඵරුසං කඤ්චි	56
මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙන	40
මිච්ඡා මතං පණිධාය	398
මිත්තසම්පදමාගම්ම	18
මිත්තෙ භජස්සු කල්‍යාණෙ	118
මිද්ධී යදා හොති මහග්ඝසො ච	106
මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතො	110
මුහුත්තමපි චෙ විඤ්ඤූ	38
මෙත්තඤ්ච සබ්බලොකස්මිං	22
මෙත්තාවිහාරී යො භික්ඛු	116
මොහග්ගි පන සම්මූළ්හෙනා	444
මොහසම්බන්ධනො ලොකො	288

ය	
යඞ්කිඤ්චි විත්තං ඉධ වා හුරං වා	8
යඤ්ච කාමසුඛං ලොකෙ	150
යඤ්ච පත්තං යඤ්ච පත්තබ්බං	274
යඤ්ජීවිතං න තපති	218
යතං චරෙ යතං තිට්ඨෙ	476
යතො අරියසච්චානි	342
යතො ච හොති පාපිච්ඡො	362
යතො යතො සම්මසති	116
යත්ථ ආපො ච පඨවී	146
යත්ථ චෙතා නිරුජ්ඣන්ති	380, 382
යථාගාරං දුච්ඡන්නං	28
යථාගාරං සුච්ඡන්නං	28
යථා දණ්ඩෙන ගොපාලො	56
යථාපි පබ්බතො සෙලො	182
යථාපි පුප්ඵරාසිම්හා	38
යථාපි භමරො පුප්ඵං	36
යථා පි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්හෙ	108
යථාපි මෙඝො ථනයිත්වා	408
යථාපි රුචිරං පුප්ඵං	36
යථා බුබ්බුළකං පස්සෙ	68
යථා වාරිවහා පූරා	16
යථා සඞ්කාරධානස්මිං	28
යථා හරිත්වා නික්ඛිපෙය්‍ය	338

ය	පිට්ඨඞ්කා
යථින්දඛීලො පඨවිං සිතො සියා	10
යදා ච අත්තනා වෙදී	146
යදා දෙවො දෙවකායා	422
යදා ධුවෙසු ධම්මෙසු	118
යදා සකෙසු ධම්මෙසු	138
යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා	132, 134
යමාහු දන්තං පරමං අනුත්තරං	452
යම්බුද්ධසෙට්ඨො පරිවණ්ණයී සුචිං	8
යම්හා ධම්මං විජානෙය්‍ය	120
යම්හි න මායා වසති න මානො	184
යම්හි සච්චං ච ධම්මො ච	90
යස්මිං පදෙසෙ කථෙපති	308
යස්ස අච්චන්තදුස්සීල්‍යං	66
යස්ස කාමාසවො ඛීණො	384
යස්ස කායෙන වාචාය	450
යස්ස ගතිං න ජානන්ති	126
යස්ස චෙතං සමුච්ඡින්නං	86
යස්ස ඡත්තිංසති සොතා	108
යස්ස ජාලිනී විසත්තිකා	70
යස්ස ජිතං නාවජීයති	70
යස්ස ජිතො කාමකණ්ටකො	182
යස්ස දන්තෙන සීලෙන	18
යස්ස ධම්මා සුභාවිතා	460
යස්ස නිත්තිණ්ණො පඞ්කො ච	176
යස්සන්තරතො න සන්ති කොපා	168
යස්ස පපඤ්චා ඨිති ච නත්ථි	284
යස්ස පාපං ච පුඤ්ඤං ච	68
යස්ස පාරං අපාරං වා	120
යස්ස පුරෙ ච පච්ඡා ච	126
යස්ස මූලං ඡමා නත්ථි	284
යස්ස රාගො ච දොසො ච	396
යස්ස විතක්කා විධූපිතා	272
යස්ස සක්කරියමානස්ස	418
යස්ස සියා සබ්බදා සති	284
යස්ස සෙලූපමං චිත්තං	206
යස්සාලයා න විජ්ජන්ති	411
යස්සාසවා පරික්ඛීණා	44
යස්සින්ද්‍රියානි සමථං ගතානි	44
යා එසා සගති ජම්මි	108
යං කිඤ්චි යිට්ඨං ච හුතං ච ලොකෙ	48
යං කිඤ්චි සිථිලං කම්මං	102
යං චෙ විඤ්ඤූ පසංසන්ති	82
යං හි කිච්චං තදපවිද්ධං	98

ය — පිට්ඨඞ්කා

යා කාචි කඞ්ඛා ඉධ වා හුරං වා 246
යා කාචිමා දුග්ගතියො 362
යා තත්ථ දෙවතා ආසුං 308
යාදිසං කුරුතෙ මිත්තං 410
යානිමානි අපත්ථානි 62
යානීධ භූතානි සමාගතානි 8, 14
යාවජීවම්පි චෙ බාලො 38
යාවදෙව අනත්ථාය 40
යාවං වනථො න ඡිජ්ජති 96
යෙ අරියසච්චානි විභාවයන්ති 10
යෙ එතදඤ්ඤාය පදං අසඞ්ඛතං 368
යෙ කෙචි පාණභූතත්ථි 20
යෙ කෙචි භූතා භවිස්සන්ති 222
යෙ කෙචි සොකා පරිදෙවිතා වා 314
යෙ ච කාමෙ පහත්වාන 448
යෙ ච ඛො ඡින්නසංසයා 448
යෙ ච ඛො සම්මදක්ඛාතෙ 42
යෙ ච තණ්හං පහත්වාන 324
යෙ ච දුක්ඛං පජානන්ති 464
යෙ ච මානං පහත්වාන 324
යෙ ච මොහං පහත්වාන 330
යෙ ච රත්තින්දිවා යුත්තා 444
යෙ ච රූපූපගා සත්තා 402
යෙ ච සික්ඛාසාරා 274
යෙ චස්ස ධම්මා අක්ඛාතා 460
යෙ චෙව භාසන්ති සුණන්ති චූභයං 452
යෙ ඣානපසුතා ධීරා 70
යෙ තරන්ති අණ්ණවං සරං 310
යෙ දුක්ඛං නප්පජානන්ති 464
යෙන කොධෙන කුද්ධා සෙ 320, 328
යෙන දොසෙන දුට්ඨා සෙ 318, 326
යෙන මක්ඛෙන මක්ඛා සෙ 322, 330
යෙන මානෙන මත්තා සෙ 322
යෙන මොහෙන මූළ්හා සෙ 320, 328
යෙන ලොභෙන ලුද්ධා සෙ 318, 326
යෙ පුග්ගලා අට්ඨසතං පසත්ථා 10
යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං 110
යෙ වා පන කෙචි සමණා වා 192
යෙ වෙ දිවා ච රත්තො ච 158
යෙ සත්තසණ්ඩං පථවිං විජෙත්වා 346
යෙ සත්ථවාහෙන අනුත්තරෙන 426
යෙ සන්තචිත්තා නිපකා 370

ය — පිට්ඨඞ්කා

යෙසං ච සුසමාරද්ධා 98
යෙසං ච හිරිඔත්තප්පං 366
යෙසං වෙ සාසනං සුත්වා 466
යෙසං වෙ හිරිඔත්තප්පං 366
යෙසං සන්නිචයො නත්ථි 44
යෙසං සම්බොධිඅඞ්ගෙසු 44
යො අප්පදුට්ඨස්ස නරස්ස දුස්සති 54
යො ඉමං පලිපථං දුග්ගං 126
යොගා වෙ ජායතෙ භූරි 94
යො ච දොසං පහත්වාන 434
යො ච පුත්තපසුං හිත්වා 416
යො ච පුබ්බෙ පමජ්ජිත්වා 68
යො බුද්ධං ච ධම්මං ච 74
යො ච මෙත්තං භාවයති 346
යො ච මොහං පහත්වාන 434
යො ච ලොභං පහත්වාන 434
යො ච වන්තකසාවස්ස 28
යො ච සතිමා නිපකො ඣායී 354
යො ච සමෙති පාපානි 90
යො චෙ ගාථාසතං භාසෙ 46
යො චෙතං සහති ජම්මිං 108
යො චෙ වස්සසතං ජන්තු 48
යො ජාගරො ච සතිමා සම්පජානො 372
යො දණ්ඩෙන අදණ්ඩෙසු 58
යො දුක්ඛස්ස පජානාති 450
යො’ධ කාමෙ පහත්වාන 126
යො’ධ තණ්හං පහත්වාන 126
යො’ධ දීඝං ච රස්සං වා 124
යො’ධ පුඤ්ඤං ච පාපං ච 124
යො ධම්මයාගං අයජී අමච්ඡරී 458
යො න හන්ති න ඝාතෙති 348
යො නිබ්බනථො වනාධිමුත්තො 110
යොනිසො මනසිකාරො 332
යො පාණමතිපාතෙති 86
යො බාලො මඤ්ඤති බාල්‍යං 38
යො බ්‍රාහ්මණො බාහිතපාපධම්මො 133
යො භූතං භූතතො දිස්වා 376
යො මුඛසඤ්ඤතො භික්ඛු 114
යො වෙ උප්පතිතං කොධං 80
යො සබ්බං සබ්බතො ඤත්වා 324

ය	පිට්ඨඞ්කා
යො සහස්සං සහස්සෙන	48
යො සාසනං අරහතං	66
යො සුඛං දුක්ඛතො'ද්දක්ඛි	380
යො හවෙ දහරො භික්ඛු	118
ර	
රතියා ජායතී සොකො	80
රමණීයානි අරඤ්ඤානි	46
රාගග්ගි දහති මච්චෙ	444
රාජතො වා දුරුත්තස්ස	16
රූපධාතුං පරිඤ්ඤාය	378
ල	
ලුද්ධො අත්ථං න ජානාති	432
ලොභො දොසො ච මොහො ච	378
ව	
වනප්පගුම්බෙ යථා ඵුස්සිතග්ගෙ	12
වරමස්සතරා දන්තා	104
වරො වරඤ්ඤූ වරදො වරාහරො	12
වචීපකොපං රක්ඛෙය්‍ය	82
වජ්ජං ච වජ්ජතො ඤත්වා	104
වනං ඡින්දථ මා රුක්ඛං	96
වස්සිකා විය පුප්ඵානි	118
වාණිජො'ව භයං මග්ගං	54
වාරිජො'ව ථලෙ ඛිත්තො	34
වාරි පොක්ඛරපත්තෙ'ව	122
විතක්කපමථිතස්ස ජන්තුනො	110
විතක්කූපසමෙ ච යො රතො	112
විනෙය්‍යං මච්ඡෙරමලං	344
වීතතණ්හො අනාදානො	112
වෙදනං ඵරුසං ජානිං	58
ස	
සචෙ ච පාපකං කම්මං	228
සචෙ නෙරෙසි අත්තානං	56
සචෙ භායථ දුක්ඛස්ස	228
සචෙ ලභෙථ නිපකං සහායං	106
සති කායගතා උපට්ඨිතා	182
සත්තක්ඛත්තුං පරමං ච	342
සත්තසඞ්ගපහීණස්ස	416
සත්ථා හි ලොකෙ පඨමො මහෙසී	426
සදා ජාගරමානානං	82
සද්ධිං චරමෙකතො වසං	310
සද්ධො සීලෙන සම්පන්නො	100

ස	පිට්ඨඞ්කා
සන්තකායො සන්තවාචො	118
සන්තං තස්ස මනං හොති	46
සන්තුස්සකො ච සුභරො ච	20
සබ්බකම්මජහස්ස භික්ඛුනො	170
සබ්බත්ථ වෙ සප්පුරිසා	42
සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති	112
සබ්බපාපස්ස අකරණං	72
සබ්බරාගවිරත්තස්ස	382
සබ්බසංයොජනං ඡෙත්වා	122
සබ්බං පරවසං දුක්ඛං	166
සබ්බා දිසා අනුපරිගම්ම චෙතසා	222
සබ්බාභිභූ සබ්බවිදූහමස්මි	112
සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස	56
සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා'ති	94
සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති	94
සබ්බෙ සඞ්ඛාරා දුක්ඛාති	94
සමාහිතො සම්පජානො	380, 382, 384
සමුද්දං විසකුමෙහත	436
සම්මා මනං පණිධාය	400
සරිතානි සිනෙහිතානි ච	
සලාභං නාතිමඤ්ඤෙය්‍ය	114
සවන්ති සබ්බධි සොතා	108
ස වෙ අක්ඛෙය්‍යසම්පන්නො	392
ස වෙ ඉන්ද්‍රියසම්පන්නො	390
ස වෙ භූතපරිඤ්ඤෙය්‍යො	376
ස වෙ සම්මද්දසො භික්ඛු	380, 402, 428
සහස්සම්පි චෙ වාචා	46
සහාපි දුක්ඛෙන ජහෙය්‍ය කාමෙ	474
සහස්සම්පි චෙ වාචා	46
සභාවස්ස දස්සනසම්පදාය	12
සංවරත්ථං පහාණත්ථං	356
සංවෙජනීයට්ඨානෙසු	358
සංසග්ගා වනථො ජාතො	412
සාගාරා අනාගාරා ච	470
සාගාරෙසු ච චීවරං	470
සා තෙ සද්ධා නිවිට්ඨස්ස	422
සාරං ච සාරතො ඤත්වා	28
සාහුදස්සනමරියානං	78
සිඤ්ච භික්ඛු ඉමං නාවං	116
සීලදස්සනසම්පන්නො	80
සීලං රක්ඛෙය්‍ය මෙධාවී	408
සීලං සමාධි පඤ්ඤා ච	386
සුකරං සාධුනා සාධු	246

ස	පිට්ඨඞ්කා
සුකරානි අසාධූනි	66
සුඛං වත තස්ස න හොති කිඤ්චි	154
සුඛකාමානි භූතානි	150
සුඛං යාව ජරා සාධු	108
සුඛා මත්තෙය්‍යතා ලොකෙ	108
සුඛිනො වත යෙ අකිඤ්චනා	156
සුඛො බුද්ධානං උප්පාදො	74
සුඛො විවෙකො තුට්ඨස්ස	148
සුගතං පන නිස්සාය	470
සුජීවං අහිරිකෙන	86
සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්ස	116
සුදස්සං වජ්ජමඤ්ඤෙසං	86
සුදුද්දසං සුනිපුණං	34
සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති	98, 100
සුභානුපස්සිං විහරන්තං	26
සුභික්ඛවාචො පුරිසො	408
සුරාමෙරයපානං ච	86
සුවණ්ණතා සුස්සරතා	18
සුසුඛං වත ජීවාම	74, 76
සෙඛස්ස සික්ඛමානස්ස	390, 462
සෙඛො පථවිං විචෙස්සති	36
සෙය්‍යො අයොගුළො භුත්තො	374, 442
සෙලො යථා එකඝනො	42
සෙලො යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො	360
සෙවමානො සෙවමානං	410
සො කරොහි දීපමත්තනො	84
සො ච ධම්මමභිඤ්ඤාය	444
සො ඤාතිධම්මො ච අයං නිදස්සිතො	16
සො පමාදමනුචිණ්ණො	436

හ	
හත්ථසඤ්ඤතො පාදසඤ්ඤතො	114
හනන්ති භොගා දුම්මෙධං	112
හංසාදිච්චපථෙ යන්ති	68
හිත්වා මානුසකං කාමං	126
හිත්වා රතිං ච අරතිං ච	126
හිරිනිසෙධො පුරිසො	60
හිරිමතා ච දුජ්ජීවං	86
හීනං ධම්මං න සෙවෙය්‍ය	66

TOC

ඛුද්දකනිකායෙ

ඛුද්දක ධම්මපද උදාන ඉතිවුත්තක ගන්ථානං

සද්දනාමානුක්කමණිකා

අ — පිට්ඨඞ්කා

අචිරවතී 232
අජකලාපකස්ස 138
අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ 134
අඤ්ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤො 282
අනාථපිණ්ඩිකස්ස 6, 136, 138, 142, 150, 152, 154, 156, 170, 176, 182, 188, 190, 212, 218, 220, 222, 228, 238, 240, 248, 278, 280, 282, 284, 290
අනුපියායං 164

ආ

ආනන්දො 60, 136, 222, 228, 246, 250, 276, 296

ඉ

ඉච්ඡානඞ්ගලකො 154

උ

උදෙනස්ස 288
උපවත්තනෙ 202
උපසෙනස්ස 218
උරුවෙලායං 130, 148, 192

ක

කඞ්ඛාරෙවතො 246
කපොතකන්දරාය 204
කරෙරිමණ්ඩලමාලෙ 188
කලන්දකනිවාපෙ 136, 184, 204, 218, 222, 246, 272
කාළිගොධාය 168
කිමිකාලාය 196
කුණ්ඩධානවනෙ 158
කුණ්ඩියායං 158
කුසිනාරා 202, 296
කූටාගාරසාලායං 178, 250
කොලියධීතා 158
කොසම්බියං 208, 288

ක — පිට්ඨඞ්කා

කොසලස්ස 156
කොසලෙසු 202, 248, 310
කොසිය 186

ග

ගඞ්ගා නදී 310
ගයායං 140
ගයාසීසෙ 140
ගිජ්ඣකූටස්ස 342
ගිරිබ්බජෙ 342
ගොතමකං 250
ගොතමතිත්ථං 308
ගොතමද්වාරං 308
ගොතමසාවකා 100
ගොතමසාසනම්හි 10

ඝ

ඝොසිතාරාමෙ 208, 288

ච

චුන්දකං 298

ජ

ජෙතවනෙ 6, 136, 138, 142, 150, 152, 154, 156, 170. 176, 182, 188, 190, 212, 218, 220, 222, 228, 238, 258, 264, 266, 272, 276, 278, 280, 282, 284, 290, 292, 316

ත

තගරසිඛිං 226
තාවතිංසානං 226
තාවතිංසෙසු 172
තාවතිංසෙහි 306
තුසිතං කායං 222

ථ	පිට්ඨඞ්කා
ථූනං	286
ථූනෙය්‍යකා	286
ද	
දබ්බො මල්ලපුත්තො	314
න	
නන්දො	170
නාගසමාලො	310
නෙරඤ්ජරායං	130, 192
ප	
පචෙතන පබ්බතෙ	238
පසෙනදී	148, 220, 254
පසෙනදිම්හි	164
පසෙනදිස්ස	166
පිණ්ඩොලො	410
පිප්ඵලිගුහායං	136, 184
පුබ්බාරාමෙ	164, 228, 254, 312
බ	
බාහියො	142
බිම්බිසාරො	148
ම	
මගධානං	342
මගධෙසු	302
මල්ලානං	202, 286
මල්ලිකා	220
මල්ලෙසු	286, 294
මහාකච්චානො	284
මහාකච්චායනො	136, 238
මහාකප්පිනො	186
මහාකස්සපො	136, 184
මහාකොට්ඨිතො	136
මහාචුන්දො	136
මහාමොග්ගල්ලානස්ස	162, 230
මහාවනෙ	250
මිගාරමාතුයා	164
මිගාරමාතුපාසාදෙ	164, 228, 254
මුචලින්දමූලෙ	148
මුචලින්දො	148
මෙඝියො	194
මොග්ගල්ලානො	136, 182, 204

ය	පිට්ඨඞ්කා
යමුනා	232
යසොජප්පමුඛානි	176
යසොජො	178
ර	
රතනසුත්තං	8
රක්ඛිතවනසණ්ඩො	208
රාජගහෙ	136, 184, 204, 218, 222, 246, 272, 314
ල	
ලකුණ්ටකභද්දියො	278, 282
ව	
වග්ගුමුදා	178
වග්ගුමුදාතීරියානං	178
වජ්ජී	178
වජ්ජීනං	306
වඞ්ගන්තපුත්තස්ස	218
විසාඛාය	164, 312
වෙපුල්ලො	342
වෙසාලියං	250
වෙසාලී	178, 250
වෙළුවනෙ	135, 184, 204, 218, 222, 246, 272, 314
ස	
සඞ්ගාමජී	138
සත්තම්බං	250
සරභූ	232
සාරන්දදං	250
සාරිපුත්තො	136, 182, 204 218, 278
සාවත්ථියං	6, 136, 138, 142, 150, 152, 154, 156, 164, 170, 212, 218, 220 222, 228, 238, 246, 248, 254, 258, 264, 266, 272, 276, 278, 280, 282, 284, 290, 292, 312,316
සුනීධවස්සකාරා	306
සුප්පවාසා	158
සුප්පාරකො	142
සුභූති	272
සෙතියො	148
සොණො	238

ඛුද්දකනිකායෙ

ඛුද්දකපාඨ ධම්මපද උදාන ඉතිවුත්තකගන්ථානං

පදානුක්කමණිකා.

අ	පිට්ඨඞ්කා
අකක්කසං	124
අකතං	292, 366
අකතකල්‍යාණො	350
අකතකුසලො	350
අකතඤ්ඤූ	46
අකතභීරුත්තාණො	360
අකථංකථී	124, 126, 382
අකසිරලාභී	198
අකාරකා	216
අකාරියං	68
අකාලමෙඝො	148
අකාලො	144
අකිච්ඡලාභී	198
අකිඤ්චනං	80, 122
අකිඤ්චනො	44, 156
අකිඤ්චි	120
අකුතොභයං	484
අකුතොභයෙ	74
අකුප්පා	390
අකුබ්බතො	52
අකුසලමූලානි	378
අකුසලවිතක්කා	416, 430
අකුසලානං	362
අක්කුලපක්කුලිකං	138
අක්කුලො	138
අක්කොච්ඡි	26
අක්කොධෙන	82
අක්කොසන්ති	152, 216
අක්කොසො	182
අක්ඛරානං	112
අක්ඛාතාරං	390
අක්ඛාතාරෙ	94
අක්ඛාතො	92
අක්ඛෙය්‍යං	390
අක්ඛෙය්‍යසඤ්ඤිනො	390

අ	පිට්ඨඞ්කා
අක්ඛෙය්‍යසම්පන්නා	392
අක්ඛෙය්‍යස්මිං	390
අගන්ධකං	36
අගාරුනි	58
අගිද්ධො	444
අගුත්තද්වාරතාය	348
අග්ගතො	438
අග්ගනගරං	306
අග්ගප්පත්තා	440
අග්ගප්පසාද	438
අග්ගස්ස දාතා	438
අග්ගි	86
අග්ගිදඩ්ඪා	56
අග්ගිසිඛූපමො	102, 374, 442
අග්ගිහුත්තං	120
අග්ගී	444
අග්ගීව	32
අඝමූලං	158
අඝාවිනො	158
අඞ්කුසග්ගහො	106
අචාරි	106
අචිරපක්කන්තං	226
අචිරපක්කන්තස්ස	204
අචෙලකා	254
අචොරහරණො	18
අච්චගා	126
අච්චතාරි	396
අච්චන්තදුස්සීල්‍යං	66
අච්චුතං	82
අච්ඡරුතං හෙතු	174
අච්ඡිද්දවුත්තිං	82
අජ්ඣෙච්ඡි තණ්හං	278, 380
අජ්ඣො	480
අජ්ඣොදකා	298
අජාතං	292, 366

අ	පිට්ඨඞ්කා
අජිනසාටියා	122
අජිනි	26
අජෙය්‍යා	18
අජෙළකා	364
අජ්ජතග්ගෙ	246
අජ්ජතනාමිව	82
අජ්ඣත්තාරතො	114, 254
අජ්ඣත්තං	182
අජ්ඣත්තං චෙතොසමථමනු-යුත්තො	370
අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි	4
අජ්ඣාගාරෙ	468
අජ්ඣෙසි	244
අජ්ඣොගාහිත්වා	196, 298
අජ්ඣොපන්නා	280
අඤ්ඤතිත්ථියා	152
අඤ්ඤත්‍ර	246
අඤ්ඤථාභාවී	192
අඤ්ඤදත්ථුදසො	340
අඤ්ඤමඤ්ඤං	334
අඤ්ඤං ජීවං	258
අඤ්ඤා	372
අඤ්ඤා අනුත්තරා	390
අඤ්ඤාතං	138
අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියං	390
අඤ්ඤාපටිවෙධො	234
අඤ්ඤාය	92
අඤ්ඤාවිමුත්තස්ස	390
අඤ්ඤින්ද්‍රියං	390
අඤ්ඤිංසු	214
අඤ්ඤොඤ්ඤනිස්සිතා	47
අට්ටියමානා	174, 376
අට්ඨකවග්ගානි	244
අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං	74
අට්ඨඞ්ගිකො	92
අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො	238
අට්ඨි	4
අට්ඨිපුඤ්ජො	342
අට්ඨිමිඤ්ජා	4
අට්ඨිසඤ්චයො	342
අට්ඨිකත්වා	290
අට්ඨිතං	62
අඩ්ඪට්ඨරතනං	206
අණුකථූලා	20

අ	පිට්ඨඞ්කා
අණුමත්තෙසු	198
අණුංථූලානි	32, 90
අණ්ණවං	310
අතක්කාවචරං	366
අතන්දිතං	114
අතන්දිතෙ	118
අතන්දිතො	100
අතික්කන්තමානුසකෙන	140
අතික්කන්තමානුසිකාය	186
අතික්කමං	74
අතික්කමන්ති	248
අතික්කමෙය්‍ය	80
අතික්කම්ම	386
අතිඛිත්තා	64
අතිච්ච	272
අතිජාතො	404
අතිණ්ණපුබ්බං	278
අතිත්තං	36
අතිපීසු	18
අතිධාවන්ති	274, 374, 376
අතිබොතවාරිතං	84
අතිරොචති	38, 226
අතිවත්තති	138, 164
අතිවසා	40
අතිවස්සති	238
අතිවාක්‍යං	104
අතිවෙලං	280
අතෙකිච්ඡා	436
අත්තකාමො	222
අත්තගුත්තො	118
අත්තසඤ්ඤාය	66
අත්තජා	66
අත්තතො	152, 192
අත්තදණ්ඩෙසු	124
අත්තදත්ථං	66
අත්තදන්තස්ස	48
අත්තදන්තො	104
අත්තභරස්ස	180
අත්තභාවා	234
අත්තමනො	160, 178
අත්තවසං	440
අත්තවසිකා	440
අත්තසම්භවං	66
අත්තසම්භූතා	378

අ	පිට්ඨඞ්කා
අත්තසම්මාපණිධි	6
අත්තහෙතු	42
අත්තා	118, 222, 376
අත්තානුයොගිනං	78
අත්ථකාමෙන	178
අත්ථකාමො	142
අත්ථකුසලෙන	20
අත්ථද්ධා	470
අත්ථවසං	96
අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය	474
අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා	244
අත්ථං	78, 82, 88, 118
අත්ථං කාතුං	212
අත්ථං ගතො	396
අත්ථම්හි	106
අත්ථාභිසමයා	342
අත්ථිකො	140
අත්ථෙ	16
අත්ථො	164, 186
අථො පි	8
අදණ්ඩෙසු	58
අදස්සනං	36
අදින්නං	124
අදින්නාදනා	2
අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා	380
අදුතියො	208
අද්දිට්ඨා	20
අද්ධගූ	100
අද්ධා	390
අද්ධානං	240
අද්ධුවං	366
අධම්මට්ඨා	334
අධම්මො	86
අධිගච්ඡන්ති	28
අධිගණ්හාති	342
අධිගමාය	354
අධිගණ්හෙත්වා	346
අධිචිත්තමනුයුත්තෙන	210
අධිචිත්තෙන	72, 212
අධිච්චසමුප්පන්නෙන	264
අධිට්ඨහන්තො	248
අධිට්ඨෙය්‍ය	22
අධිපන්නස්ස	96
අධිපාතකා	274

අ	පිට්ඨඞ්කා
අධිපාතෙත්වා	144, 226
අධිමුත්තානං	82
අධිවාසෙති	158
අධිසෙස්සති	34
අධො	278
අධො කාතුං	156
අනක්ඛාතෙ	80
අනඞ්ගණස්ස	54
අනඞ්ගණො	84, 112
අනඤ්ඤපොසිනො	186, 190
අනඤ්ඤපොසිං	138
අනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියං	390
අනන්තං	290
අනතිමානී	20
අනත්තසඤ්ඤා	200
අනත්ථං	88
අනත්ථජනනො	432
අනත්ථපදසංහිතා	46
අනනුගිද්ධා	20
අනන්තගොචරං	70
අනන්තවා	258
අනන්වාහතචෙතසො	34
අනපලොකෙත්වා	208
අනපායිනී	26
අනපෙක්ඛිනො	110
අනප්පකං	16, 60
අනභිජාතං	322
අනභිජ්ඣාලූ	442
අනභිරතො	170
අනවජ්ජානි	6, 460
අනවඤ්ඤත්ති	416
අනවට්ඨිතචිත්තස්ස	34
අනවසෙසා	20
අනාකුලා	6
අනාගාමිතාය	318
අනාගාමී	238
අනාගාරෙහි	124
අනාගාරො	126
අනාතාපී	354
අනාතුරා	76
අනාදරො	354
අනාදානං	122, 124, 126
අනාදානො	332
අනාදියිත්වා	206

අ	පිට්ඨඞ්කා
අනාඤුපස්සී	278
අනාවරං	420
අනාවිලො	42, 124
අනාසකා	58
අනික්කසාවො	28
අනික්ඛිත්තධුරෙ	198
අනිච්චතො	380
අනිච්චසඤ්ඤා	200
අනිච්චා	94
අනිච්චානුපස්සී	426
අනිප්ඵලා	14, 288
අනිබ්බානසංවත්තනිකා	430
අනිබ්බිසං	62
අනිමිත්තෙ	44
අනිරක්ඛතපඤ්ඤාතා	370
අනිවෙසනො	34
අනිස්සටා	194
අනිස්සිතස්ස	294
අනිස්සිතො	44
අනීඝං	282, 452
අනීඝො	484
අනීතිහං	356
අනුකන්තති	102
අනුකම්පකා	14
අනුකම්පිකා	142
අනුගාමිකො	18
අනුග්ගතා	200
අනුග්ගතො	356
අනුග්ගහා	452, 458
අනුග්ගහො	336
අනුජාතො	404
අනුට්ඨහාතො	94
අනුට්ඨානමලා	84
අනුට්ඨිතා	250
අනුතප්පති	40
අනුත්තරං	354
අනුත්තරෙ	12, 484
අනුත්ථුනං	64
අනුත්‍රාසී	168
අනුද්ධතො	114, 414
අනුද්ධංසෙති	372
අනුධම්මචාරී	30, 252
අනුධම්මො	428
අනුධාවති	42

අ	පිට්ඨඞ්කා
අනුපඝාතො	212
අනුපතන්ති	80
අනුපද්දවෙ	108
අනුපබ්බජ්ජං	464
අනුපරිගම්ම	222
අනුපලිත්තො	112
අනුපවාදො	212
අනුපාදය	44, 126
අනුපාදියානො	30
අනුපාදිසෙසා	368
අනුපුබ්බකිරියා	234
අනුපුබ්බනින්නො	230
අනුපුබ්බපටිපදා	234
අනුපුබ්බපබ්භාරෙ	230
අනුපුබ්බපොණො	230
අනුපුබ්බවිහාරී	284
අනුපුබ්බසික්ඛා	234
අනුපුබ්බූපසන්තස්ස	316
අනුප්පන්නං	124
අනුප්පත්තසදත්ථො	368
අනුප්පත්තො	176
අනුප්පදින්නං	16
අනුබද්ධා	444
අනුබ්බිග්ගො	168
අනුබ්‍රූහයෙ	40
අනුමත්තො	96
අනුමොදමානො	70
අනුමොදරෙ	14
අනුයුඤ්ජ	240
අනුයුඤ්ජති	32, 86
අනුයුඤ්ජෙථ	32
අනුරුද්ධො	136
අනුලොමං	130
අනුවිචින්තයං	114
අනුවිච්ච	82
අනුස්සඞ්කී	168
අනුස්සදං	450
අනුස්සරණං	464
අනුස්සුකා	76
අනුස්සුතං	122
අනූපඝාතො	72
අනූපවාදො	72
අනූහතෙ	108
අනෙකජාතිසංසාරං	62

අ	පිට්ඨඞ්කා
අනෙකපරියායෙන	278
අනෙකබ්‍යඤ්ජනො	186
අනෙකරූපො	186
අනෙජස්ස	144
අනෙජො	126, 182
අනෙළගලස්ස	244
අනොකං	42
අනොකසාරිං	124, 192
අනොත්තප්පං	362
අනොත්තාපී	354
අන්තකෙන	96
අන්තකො	36
අන්තගුණං	4
අන්තමිදං	440
අන්තරඝරං	144
අන්තරට්ඨකෙ	140
අන්තරතො	168
අන්තරහිතො	172
අන්තරා	84, 150
අන්තරා අමිත්තා	432
අන්තරා කථා	148
අන්තරාපච්චත්ථිකා	432
අන්තරාමලා	432
අන්තරායං	96
අන්තරාවධකා	432
අන්තරාසපත්තා	432
අන්තවං	258
අන්තලික්ඛං	134, 232
අන්තලික්ඛෙ	8, 54
අන්තං	4
අන්තා	274
අන්තිමදෙහධරො	458
අන්තිමදෙහධාරිං	360, 370
අන්තිමසාරීරො	112, 122
අන්තෙපුරෙ	168
අන්තො	168
අන්තොධූතිං	230
අන්ධකරණා	430
අන්ධතමං	432
අන්ධභූතෙ	38
අන්ධභූතො	68
අඤ්ඤදෙව	362
අඤ්ඤයො	426
අඤ්ඤාසත්තා	196
අඤ්ඤෙති	52
අපගතකාලකං	224
අපචිතො	142, 152
අපජිතං	48
අපත්ථාති	62
අපදං	70
අපනාමෙන්ති	18
අපබොධති	60
අපමඤ්ඤෙථ	52
අපරඞ්කාරෙ	264
අපරාජිතො	8
අපරිඤ්ඤාතං	322
අපරිඤ්ඤාය	390
අපරිපක්කාය	198
අපරිපූරෙ	466
අපලොකෙත්වා	172
අපලොකෙන්ති	140
අපසබ්‍යතො	226
අපහාණධම්මං	370
අපංසු	286
අපාචීනං	480
අපායං	362
අපාරං	120
අපාසි	298
අපුඤ්ඤකරො	398
අපුඤ්ඤලාභං	102
අපුථුජ්ජනසෙවිතං	92
අපුනබ්භවාය	278, 396
අපෙඛා	110
අපෙතකද්දමො	44
අපෙතවිඤ්ඤාණො	34
අපෙතසොකො	360
අපෙතො	28
අප්පකා	42
අප්පකිච්චස්ස	144
අප්පකිච්චා	20
අප්පකිලමථෙන	244
අප්පගබ්භා	20
අප්පටිකූලා	178
අප්පටිබද්ධචිත්තා	80
අප්පටිමො	300
අප්පතිට්ඨං	290
අප්පත්තමානසස්ස	332

අ	පිට්ඨඞ්කා
අප්පදුට්ඨස්ස	54
අප්පදුට්ඨෙසු	58
අප්පභික්ඛුකො	242
අප්පමත්තා	8, 30, 158, 452
අප්පමත්තො	32, 38, 354
අප්පමාදරතා	106, 370
අප්පමාදවිහාරිනං	38
අප්පමාදවිහාරිනො	418
අප්පමාදං	32
අප්පමාදම්හි	30
අප්පමාදෙ	30
අප්පමාදෙන	32
අප්පමාදො	6, 30, 342
අප්පමිද්ධො	414
අප්පම්පි	30
අප්පලාභො	114
අප්පසද්දො	52
අප්පස්මිං	398
අප්පස්සාදා	72
අප්පස්සුතායං	62
අප්පස්සුතො	398
අප්පහිරිකං	208
අප්පාතඞ්කං	158
අප්පාති	460
අප්පිච්ඡං	124
අප්පිච්ඡකථා	198
අප්පිච්ඡො	210
අප්පියා	18
අප්පෙන්ති	232
අප්පො	68
අප්පොදකපානාසං	202
අප්පොස්සුක්කා	106, 168
අබද්ධො මාරස්ස	396
අබන්ධනං	282
අබලස්සං	32
අබ්බණං	52
අබ්බතො	90
අබ්භක්ඛාතං	58
අබ්භසනා	406
අබ්භුස්සුසි	174
අබ්භන්තරං	122
අබ්භා	68, 118
අබ්භොකාසො	138
අබ්‍යාපජ්ජං	148
අබ්‍යාපජ්ඣං	340
අබ්‍යාපජ්ඣරතො	360
අබ්‍යාපජ්ඣාරාමො	360
අබ්‍රහ්මචරියා වෙරමණී	2
අබ්‍රහ්මචරියෙන	372
අබ්‍රහ්මචාරිං	230
අබ්‍රහ්මචාරී	372
අභබ්බො	12, 32, 322, 354, 414
අභයදස්සිනො	104
අභයො	88
අභිකීරති	30
අභික්කන්තවණ්ණා	6
අභික්කන්තාය රත්තියා	6
අභික්ඛණං	164, 214
අභිජ්ඣා	480
අභිජ්ඣාලූ	442
අභිඤ්ඤඤ්ඤාතං	356
අභිඤ්ඤාය	112
අභිඤ්ඤාවොසිතො	128, 380, 402, 428, 456
අභිත්ථරෙථ	50
අභිනන්දති	140, 192
අභිනන්දන්ති	80, 376
අභිනිබ්බුතත්තො	184
අභිනිම්මිත්වා	148
අභිපත්ථෙන්ති	18
අභිභුය්‍ය	106
අභිභූ	340
අභිමත්ථති	66
අභිරතිං	44
අභිරමෙ	172
අභිරුහති	104
අභිවට්ඨං	108
අභිවස්සති	30
අභිවාදනසීලිස්ස	48
අභිවාදනා	48
අභිවිජ්ජය	420
අභිවිහච්ච	346
අභිසජ්ජෙ	124
අභිසන්දෙතො	408
අභිසමෙච්ච	20
අභිසම්පරායො	144
අභිසම්බුජ්ඣති	482
අභිසම්බුධාතො	36
අභිසල්ලෙඛිකා	198

අ	පිට්ඨඞ්කා
අභිසාපො	440
අභූතං	292, 366
අභූතවාදී	100, 216, 374
අභෙදී	316
අමතං	8, 10, 378
අමතං ධාතුං	402
අමතපදං	30
අමතොගධං	124
අමත්තඤ්ඤූ	26
අමත්තඤ්ඤුතාය	348
අමමස්ස	170
අම්බො	184, 192
අමානුසී රති	116
අමූලකෙන	372
අමොහසී	396
අයමහමස්මි	278
අයොගක්ඛෙමිනො	386
අයොගා	94
අයොගුළො	102, 374, 442
අයොගෙ	78
අයොසඞ්කුහතසෙව	316
අයොජයං	78
අය්‍යපුත්තො	158
අය්‍යා	212, 238
අරඤ්ඤකුටිකාය	202
අරඤ්ඤගතො	164
අරඤ්ඤානි	46
අරඤ්ඤෙ	152
අරතිං	126
අරහති	28
අරහත්තමග්ගං	142
අරහන්තො	142
අරහා	4, 238
අරියං ආයතනං	306
අරියද්දසා	446
අරියප්පවෙදිතො	42
අරියභූමිං	84
අරියසච්චානදස්සනං	6
අරියසච්චානි	4, 10, 342
අරියා	466
අරියානං	30
අරියානං අනුපවාදකා	400
අරියානං උපවාදකා	398

අ	පිට්ඨඞ්කා
අරියාය පඤ්ඤාය	364
අරියෙහි	246
අරියො	92, 150, 380
අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො	4
අරුකායං	60
අරුණෙ	180
අරූපධාතු	378
අරූපසඤ්ඤී	272
අරූපා	146, 402
අරූපෙසු	378
අරොගං	160
අලං	204
අලං වතිදං	196
අලබ්භනෙතො	58
අලජ්ජිතාය	104
අලජ්ජිනො	214
අලසො	94
අලාබූනි	62
අලිකවාදිනං	82
අලිත්තං	410
අල්ලකෙසා	156, 312
අල්ලවත්ථා	156
අවජාතො	404
අවජීයති	70
අවජ්ජදස්සිනො	104
අවජ්ජෙ	104
අවණ්ණා	408
අවත්ථාසි	206
අවධි	26
අවන්තිදක්ඛිණාපථො	242
අවන්තීසු	238
අවස්සජි	254
අවස්සුතං	230
අවික්ඛිත්තං	446
අවිතක්කසමාධිං	272
අවිතිණ්ණකඞ්ඛං	58
අවිජ්ජා	86, 362
අවිජ්ජානීවරණං	330
අවිජ්ජාපච්චයා	13
අවිජ්ජාමූලකා	362
අවිජ්ජාසවො	384
අවිතක්කසමාධිං	272
අවිතිණ්ණකඞ්ඛං	58
අවිදූරෙ	20

අ	පිට්ඨඞ්කා
අවිජ්ජා	200
අවිනිපාතධම්මො	226
අවිරාජයං	322
අවිරුද්ධං	124
අවිරූළ්හිවජ්ජු	12
අවිසටං	446
අවිසාරදෙ	304
අවිහඤ්ඤමානො	170, 296
අවීචිනිරයං	436
අවුට්ඨිකසමො	409
අවෙක්ඛති	32, 360
අවෙක්ඛන්තං	68
අවෙක්ඛෙය්‍ය	36
අවෙච්ච	10
අවෙරී	88
අවෙරෙන	26
අසංවිභජිත්වා	344
අසංසග්ගකථා	198
අසංසට්ඨො	210
අසංහාරියා	422
අසංහීරා	422
අසක්කාරෙන	418
අසඞ්ඛතං	292, 366
අසඞ්ඛතා	438
අසජ්ජමානං	80
අසජ්ඣායමලා	84
අසඤ්ඤතා	86, 102, 218, 374
අසඤ්ඤතො	102, 374
අසණ්ඨිතා	378, 446
අසතා	116
අසන්තං	126
අසද්ධම්මෙහි	434
අසන්තාසී	112
අසන්තො	410
අසපත්තං	22
අසබ්භා	42
අසබ්භාහි	152
අසමාපන්නපුබ්බා	282
අසමාහිතං	472
අසමාහිතො	50
අසම්පකම්පියො	10
අසම්පජානා	202
අසම්බාධං	22
අසය්ඛකාරෙ	264
අසය්හසාහිනං	360
අසරීරං	34
අසස්සතො	258
අසගමානා	152
අසංසග්ගෙන	412
අසංසට්ඨං	124
අසාතං	164
අසාධාරණං	18
අසාධුං	82
අසාධූනි	66
අසාරදස්සිනො	28
අසාරෙ	28
අසාහසෙන	88
අසිතං	452
අසිප්පජීවී	192
අසුචිසංකස්සරසමාචාරා	230
අසුභා	200
අසුභානුපස්සිං	28
අසුභානුපස්සී	426
අසුරකඤ්ඤා	186
අසුරා	230, 234
අසෙඛෙන	386
අසෙවනා	6
අසොකං	8
අසොකො	32
අස්මමයං	66
අස්මිමානසමුග්ඝාතාය	200
අස්මිමානස්ස	148
අස්සතරා	104
අස්සද්ධො	46
අස්සමණං	230
අස්සසිප්පං	190
අස්සු	4
අස්සුමුඛො	40
අහඞ්කාරපසුතා	270
අහාසි	26
අහිතානි	66
අහිරිකෙන	86
අහිරිකො	354, 362
අහිං	150
අහිංසකා	82
අහිංසා	90
අහු	258
අහෙඨයං	36
අහොරත්තං	330
අහොරත්තානුසික්ඛිතං	82

ආ	පිට්ඨඞ්කා
ආකඞ්ඛමානා	6
ආකඞ්ඛී	110
ආකාසගතං	346
ආකිණ්ණා	208
ආකිරතෙ	102
ආගති	290, 294
ආගන්තුකස්ස	244
ආගමෙස්සති	196
ආගමෙහි	230
ආචරියභරියා	364
ආචාරකුසලො	118
ආචාරගොචරසම්පන්නා	450
ආචික්ඛන්ති	252
ආචිතං	52
ආජානීයං	104
ආජීවිකපකතා	440
ආතප්පං	94
ආතාපිනො	60, 130
ආතාපියො	222
ආතාපී	354, 372
ආතුරං	60
ආතුරෙසු	76
ආදානපටිනිස්සග්ගෙ	44
ආදිකල්‍යාණං	424
ආදිච්චපථෙ	68
ආදිච්චා	120, 146, 386
ආදියන්ති	10
ආදිසෙ	308
ආධිපච්චපරිවාරං	18
ආධිපතෙය්‍යසංවත්තනිකං	300
ආනන්තරිකං	8
ආනාපානසති	200, 426
ආනුපුබ්බීකථා	224
ආනෙඤ්ජසමාධිනා	180
ආපදාසු	16, 256
ආපන්නානි	186
ආපා	286
ආපාතපරිපාතං	274
ආපාදකා	468
ආපායිකා	372
ආපායිකො	334
ආපො	144
ආබාධං	58
ආබාධිකො	136

ආ	පිට්ඨඞ්කා
ආභස්සරා	76
ආභස්සරූපගෙ	340
ආභාති	120
ආභුජිත්වා	170
ආමන්තෙති	170
ආමිසං	158
ආමිසදානං	452
ආමිසානුග්ගහො	452
ආමොදමානො	408
ආයතග්ගං	340, 388
ආයතිකෙ	12
ආයතිං	140
ආයසං	110
ආයුසඞ්ඛාරං	254
ආයුසංවත්තනිකා	300
ආයුසා	22
ආයොගො	72
ආරකා'ව	236, 442
ආරග්ගා	124
ආරග්ගෙරිව	122
ආරඤ්ඤිකො	210
ආරති	6
ආරද්ධවිරියං	28
ආරද්ධවිරියො	198
ආරද්ධා	358
ආරා	86, 416
ආරාධයති	470
ආරාධයෙ	94
ආරාමරුක්ඛචෙත්‍යානි	72
ආරියං	78
ආරුප්පං	402
ආරුප්පට්ඨායිනො	402
ආරොග්‍යපරමා	76
ආරොචෙති	170
ආලයසමුග්ඝාතො	438
ආලයා	124
ආලසියං	94
ආලොකකරා	466
ආලොකජාතා	178
ආලොපො	344
ආවට්ටති	156
ආවසථාගාරං	302
ආවි	228
ආවිලානි	208

ආ	පිට්ඨඞ්කා
ආසඞ්කාථ	212
ආසජ්ජ	436
ආසවක්ඛයා	86
ආසවා	386
ආසවානං ඛයං	460
ආසා	124
ආසාදෙසි	204
ආසීනං	120
ආහාරට්ඨිතිකා	4
ආහාරනෙත්තිප්පභවං	316

ඉ	
ඉච්ඡා	40
ඉච්ඡාදොසා	114
ඉච්ඡාලොභසමාපන්නා	90
ඉච්ඡාලොභසමුස්සයා	362
ඉඤ්ජිතං	88
ඉණට්ටා	440
ඉණස්ස	16
ඉතරීතරෙන	256
ඉත්ථභාවං	332
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං	448
ඉදම්පපහාය	372
ඉදමෙව සච්චං	258
ඉද්ධං	30, 254
ඉද්ධානුභාවො	186
ඉද්ධිපාද	238, 250
ඉන්දඛීලූපමො	44
ඉන්දඛීලො	10
ඉන්ද්‍රියගුත්ති	116
ඉන්ද්‍රියසම්පන්නො	390
ඉන්ද්‍රියානි	390
ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං	26
ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතාය	350
ඉමස්මිං අසති	132
ඉමස්මිං සති	130
ඉමස්ස නිරොධා	132
ඉමස්සුප්පාද	130
ඉමෙත්තං	74
ඉරියාය	360
ඉසි	484
ඉසිප්පවෙදිතං	94
ඉස්සරියං	18, 40, 164
ඉස්සුකී	90

ඊ	පිට්ඨඞ්කා
ඊසාදන්තස්ස	210

උ	
උක්කාධාරා	466
උක්කුටිකප්පධානං	58
උක්ඛිත්තපලිඝං	122
උග්ගමති	276
උග්ගිරිත්වාන	156
උච්චයො	52
උච්චාසද්ද	176
උච්චාසයන	2
උච්ඡිජ්ජති	376
උච්ඡින්ද	96
උච්ඡින්නභවතණ්හස්ස	218
උජු	20
උජුමග්ගානුසාරිනො	390, 462
උජුං	34
උජුං කායං	170
උජ්ජුගතෙසු	48
උජ්ඣානසඤ්ඤිනො	86
උජ්ඣාපෙසුං	214
උජ්ඣිතස්මිං	38
උට්ඨානකාලම්හි	94
උට්ඨානවතො	30
උට්ඨානාධිගතං	408
උට්ඨානෙන	30
උත්තමත්ථං	120
උත්තමද්දමථසමථමනුප්පත්තං	142
උත්තමපුරිසො	450
උත්තමපොරිසං	46
උත්තරාසංගං	256
උත්තරිකරණීයං	196
උත්තරෙසු ජනපදෙසු	142
උත්තානීකරොන්ති	252
උත්තිට්ඨෙ	66
උත්තිණ්ණස්ස	208
උත්‍රාසී	168
උදකමණිකං	302
උදකුම්භො	52
උදතාරි	278
උදපානා	286
උදබින්දු	108, 434
උදබින්දුනිපාතෙන	52

උ	පිට්ඨඞ්කා
උදයත්ථගාමිනියා	198
උදයබ්බයං	116
උදයව්‍යයං	50
උදරියං	4
උදවා	248
උදුතං	130
උදුතෙසි	130
උදීරයෙ	124
උදීරිතං	218
උදීරිතො	360
උදුක්ඛලො	262
උදෙතං	250
උද්දිසතු	228
උද්ධතා	202
උද්ධතෙ	180
උද්ධතො	414
උද්ධරථ	106
උද්ධරන්ති	18
උද්ධරිත්වා	180, 214
උද්ධං	278
උද්ධං කාතුං	156
උද්ධංසොතො	80
උන්නමෙ	14
උන්නළා	202,472
උපකඩ්ඪන්ති	102
උපකප්පති	14, 16
උපක්කමන්ති	272
උපක්කීතකො	174
උපච්චගා	104, 124, 126, 194
උපජ්ඣායො	242
උපට්ඨපෙති	208
උපට්ඨපෙත්වා	182
උපට්ඨාකො	194, 238
උපට්ඨානසාරා	274
උපට්ඨානසාලායං	148
උපට්ඨිතා	84, 182, 366, 480
උපට්ඨිතෙ	14
උපලම්බිතෙහි	172
උපදහෙය්‍ය	300
උපධික්ඛයං	346
උපධිපටිනිස්සග්ගං	378,402
උපධිං	152, 194
උපධී	410
උපනයන්ති	26, 419

උ	පිට්ඨඞ්කා
උපනිසංසන්තාරියො	208
උපනිධායං	172
උපනිධිම්පි	172
උපනීතවයො	84
උපපජ්ජන්ති	54
උපපත්තිං	126
උපපන්නා	398, 416
උපපරික්ඛෙය්‍ය	446
උපමං	56
උපරිපාසාදවරගතො	220
උපරිමුද්ධනි	148
උපලිම්පති	410
උපලෙපභයා	410
උපවිජඤ්ඤා	154
උපසඞ්කමිතං	464
උපසන්තසන්තචිත්තස්ස	220
උපසන්තස්ස	46, 186
උපසන්තො	76, 118
උපසමස්ස	76
උපසමං	218
උපසම්පද	72
උපසම්පදාය	198
උපසම්මති	46
උපසෙවති	408, 410
උපස්සග්ගං	58
උපහතො	56
උපාතිධාවන්ති	274
උපාදතක්ඛයාරාමං	418
උපාදතං	130
උපායාසා	130
උපෙච්චපි	228
උපෙති	62, 172
උපෙතො	28
උපෙහිසි	84, 110
උපොසථං	246
උප්පතිතං	80
උප්පාදෙ	74
උප්පිලාවා	200
උබ්බිග්ගා	164
උභතො	34
උබ්භිජ්ජ	108
උභතොපදිත්තං	440
උභයත්ථ	28
උභයමන්තරෙ	144, 294

ඌ	පිට්ඨඞ්කා
උභො	124
උභො අත්ථෙ	342

ක	පිට්ඨඞ්කා
කකුටපාදනි	172
කඞ්ඛති	246, 410
කඞ්ඛා	130
කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිං	246
කච්චි	164
කටසිවඩ්ඪනා	274
කටුකප්පභෙදතො	106
කටුකප්ඵලං	40
කටුකානි	156
කට්ඨකස්ස	66
කණ්ණනාසච්ඡින්නා	172
කණ්හං	42
කතකරණීයො	568
කතකිච්චං	120
කතකිබ්බිසො	350
කතඤ්ඤුතා	6
කතපාපො	350
කතපුඤ්ඤතං	6, 20
කතපුඤ්ඤො	28
කතමෙ	134
කතස්ස වා පතිවයො	196
කතළුද්දො	350
කතාකතං	36
කදරියං	82
කදරියා	70
කපණවිසිඛා	136
කප්පං	250, 342
කප්පට්ඨො	334, 434
කප්පාවසෙසං	250
කප්පිතකෙසමස්සු	256
කප්පියං	14
කප්පෙම	178
කබළං	106, 344
කම්මන්තා	6
කම්මපච්චයා	14
කම්මප්පථෙ	94
කම්මරතො	414
කම්මානි	6
කම්මාරපුත්තෙනා	294
කම්මාරම්මතමනුඤ්ඤුතෙනා	414
කම්මාරුමො	414
කම්මාරෙ	84
කයාකකායං	14
කයිරථ	30
කරං	56
කරණීයං	20
කරණීයො	186
කරීසං	4
කරොතො	50
කලං	150
කලභාගම්පි	172
කලි	76, 86
කලිඞ්ගරං	34
කල්‍යාණධම්මො	404, 450
කල්‍යාණපඤ්ඤො	450
කල්‍යාණමිත්තො	198, 200, 334
කල්‍යාණසම්පවඞ්කො	198
කල්‍යාණසහායො	198
කල්‍යාණසීලො	450
කල්‍යාණාධිමුත්තිකා	412
කල්‍යාණියා	244
කල්‍යාණෙ	50, 118
කවචං	254
කසම්බුජාතං	230
කසානිවිට්ඨො	60
කසාමිව	60
කසි	14
කසිරෙන	242
කස්සපෙ	186
කහාපණවස්සෙන	72
කංසො	56
කාකපෙය්‍යා	310
කාකසූරෙන	86
කාපොතකානි	62
කාමකණ්ටකො	176
කාමකාමා	42
කාමකාමිනො	344, 470
කාමගවෙසිනො	46
කාමතණ්හා	386
කාමතො	80
කාමනිස්සරණං	402
කාමච්ඡන්දා	280
කාමබන්ධාසත්තාරිතං	316
කාමභවපරික්ඛීණං	126
කාමභොගිනා	258

පද	පිට්ඨඞ්කා
කාමයොගයුත්තො	448
කාමයොගවිසංයුත්තො	448
කාමරතිසන්ථවං	32
කාමසඞ්ගසත්තා	280
කාමසුඛං	150
කාමානං සමතික්කමො	148
කාමාසවො	384
කාමූපපත්තියො	446
කාමෙසනා	382
කාමෙසු තිබ්බසාරාගො	410
කායගතා සති	182
කායදුක්ඛං	348
කායදුච්චරිතං	392, 398
කායුජ්ජු	148
කායප්පකොපං	82
කායමුනිං	394
කායමොනෙය්‍යං	394
කායසුචරිතෙන	400
කායසුචිං	394
කායසොචෙය්‍යං	394
කායෙන	378
කායෙන පස්සති	88
කායෙන සංවරො	114
කාලඤ්ඤුතා	14
කාලයුත්තං	240
කාලවිපස්සී	372
කාලංකතො	156
කාලං කඞ්ඛති	410
කාලං මඤ්ඤසි	196
කාලෙන	6, 14
කාලෙන කාලං	188
කාවෙය්‍යසිප්පං	190
කාසාවං	28
කාසාවකණ්ඨා	102, 374,442
කාසාවමරහති	28
කාසිකචන්දනං	258
කිච්චාකිච්චෙසු	40
කිච්චෙව	16
කිච්ඡා	70
කිච්ඡෙන	242
කිඤ්චනං	76, 288
කිඤ්චාපි	10, 236, 472
කිතවා	86
කිත්තාවතා	134, 136

පද	පිට්ඨඞ්කා
කින්ති වදෙය්‍යාම	194
කිම්	234, 276
කිර	160, 174, 180
කිලන්තො	244
කිලිට්ඨං	28
කිලිස්සෙය්‍ය	64
කිලොමකං	4
කිසං	122
කුක්කුටසූකරා	364
කුජ්ඣෙය්‍ය	82
කුඤ්ජරො	104, 106
කුට්ඨී චීවරෙන	226
කුණපෙන	232
කුද්දවතං	26
කුද්ධං	322
කුබ්බානං	80
කුමාරකා	150, 228
කුමාරපඤ්හා	4
කුම්භාමුඛෙ	280
කුමුදං	96
කුම්භූපමං	34
කුම්භො	262
කුම්මග්ගං පටිපන්නො	478
කුරරසරෙ	238
කුරුතෙ	36
කුලගන්ධනො	406
කුල්ලං	310
කුසග්ගෙන	40, 410
කුසලානං	362
කුසලො	36, 222
කුසාපි	410
කුසීතං	26, 412
කුසීතො	94, 354
කුසො	102
කුහා	472
කුහිඤ්චි	134
කෙවලකප්පං	6
කෙවලස්ස	136
කෙවලී	450
කොසා	4
කො චරති	142
කොඤ්චා	310
කොට්ඨාගාරෙ	156
කොට්ඨො	262

ක	පිට්ඨඞ්කා
කොධං	80, 320
කොට්ඨුපායාසස්ස	474
කොපනෙය්‍ය	206
කොවිදං	124
කොසජ්ජං	84
ඛ	
ඛජ්ජභොජ්ජ	14
ඛණාතීතා	104
ඛණො	104
ඛත්තවිජ්ජා	190
ඛන්ති	6
ඛන්තීබලං	122
ඛන්ධසමා	76
ඛන්ධානං උදයබ්බයං	480
ඛමනීයං	164
ඛයං	8
ඛයං පච්චයානං	130
ඛයගාමිනං	380
ඛයගාමී	390
ඛරාජි	156
ඛාරිවිවධං	254
ඛිත්තො	34
ඛිප්පං	38
ඛීණං	12
ඛීණපුනබ්භවා	366
ඛීණබීජා	12
ඛීණසංයොජනා	136
ඛීරපකො	96, 310
ඛුද්දං	20
ඛුද්දපුත්තා	138
ඛුද්දවිතක්කා	200
ඛෙත්තානි	112
ඛෙමං	8, 72
ඛෙමිනො	20
ඛෙමී	88
ඛෙමො	360
ඛෙලො	4
ග	
ගඞ්ගා	232
ගච්ඡාමි	2
ගජ්ජිත්වා	408
ගණනසිප්පං	190
ගණයං	30
ගණිකාය	272
ගතද්ධිනො	44

ග	පිට්ඨඞ්කා
ගති	102, 118, 144
ගථිතා	280
ගත්වා	78
ගන්ධ	2
ගන්ධජාතානං	38
ගන්ධබ්බා	48, 234
ගන්ධබ්බමානුසා	126
ගබ්භං	54, 106, 158
ගබ්භසෙය්‍යං	22
ගබ්භිනී	154
ගම්භීරපඤ්ඤං	10, 124
ගරහිතො	32
ගරුකතො	142, 152
ගරුකං	58
ගරුතං දුරු	364
ගහකාරකං	62
ගහකූටං	64
ගහට්ඨා	470
ගහණං	122
ගාථාපදං	46
ගාධති	146
ගාමෙ	152
ගාරවො	6
ගාවී	144
ගිද්ධා	280
ගිම්හානමාසෙ	12
ගිම්හානං පච්ඡිමෙ මාසෙ	740
ගිරං	124
ගිහීභොගා	440
ගුත්තං	34, 104
ගුහාසයං	34
ගෙධං	22
ගෙහනිස්සිතං	478
ගොචරෙ	44
ගොචරෙ	30
ගොත්තෙන	122
ගොපාලකො	202
ගොපාලො	56
ගොපෙථ	104
ගොපො	30
ගොරක්ඛා	14
ඝ	
ඝටියා	186
ඝරමෙසිනො	470
ඝරා	84
ඝාණෙන සංවරො	114

ච	පිට්ඨඞ්කා
චක්කං	29
චක්කවත්තිනං	298
චක්කවත්තිසුඛං	18
චක්ඛුනා සංවරෝ	114
චක්ඛුමන්තො	376, 466
චක්ඛුමා	92, 226
චක්ඛූනි	42
චජන්ති	42
චතුග්ගුණං	298, 300
චතුබ්භාගං	48
චතුසඞ්ගාතිගතො	272
චතූහපායෙහි	12
චන්දං ව	124
චන්දනං	38
චන්දිමා	68, 146
චපලං	34, 202
චරති	148, 288
චරිමො	344
චරෙ	106
චලිතං	294
චවති	18
චවනධම්මො	420
චාතුරන්තො	340
චාපා	64
චාපාතො	104
චාරිකං	106
චාලිකායං	194
චාලිකෙ	194
චිත්තං	36, 106, 206
චිත්තකතං	60
චිත්තක්ඛෙපං	58
චිත්තක්ලෙසෙහි	44
චිත්තප්පකොපතො	432
චිරනිසින්නා	180
චිරපටිකා	154
චිරප්පවාසිං	80
චිරාය	110
චීයති	302
චීවරං	228
චුතිං	126
චුතූපපාතො	295
චුන්දස්ස	294
චෙතසො සමන්නාහරිත්වා	290
චෙතියම්හි ච	18
චෙතෙති	418
චෙතොදුක්ඛං	348

ච	පිට්ඨඞ්කා
චෙතොපදෙසහෙතු	336
චෙතොපරිවිතක්කං	142
චෙතොවිමුත්තිං	420
චෙතොවිමුත්තියා	198
චෙතොවිමුත්තිසම්පන්නා	464
චෙතොවිමුත්තිහීනා	464
චෙතොවිවරණසප්පායා	198
චෙතොසමථං	358
චෙතොසමථසාමීචිං	480
චෙතොඵුචිං	394
චොරතො	16
චොරාභිනීතා	440
ඡ	
ඡන්දං	52, 362
ඡන්දජාතො	80
ඡන්නං	238
ඡමා	284
ඡම්භිතත්තං	138
ඡවාලාතං	440
ඡායා	26
ඡාරිකා	314
ඡිජ්ජති	96, 412
ඡින්නගණ්ඨි	208
ඡින්නසංසයං	452
ඡින්නසංසයො	484
ඡින්නසංසයා	448
ඡින්නසොතං	282
ඡුද්ධො	34
ඡෙච්ඡති	112
ජ	
ජගතිප්පදෙසො	54
ජගතො ගති	480
ජඞ්ඝාවිහාරං	196
ජච්චා	122
ජච්චන්ධා	260
ජණ්ණු	64
ජටා	58
ජටාහි	122
ජටිලා	140, 244
ජනකුහනත්ථං	356
ජනපදත්ථාවරියප්පත්තො	340
ජනපදකල්‍යාණී	172
ජනලපනත්ථං	356
ජන්තුගාමං	194
ජන්තුනො	48
ජම්බොනදස්සෙව	82
ජම්මී	108

ජ	පිට්ඨඞ්කා
ජයං	76
ජරාමරණං	130
ජරාමරණසඞ්ඛාතං	366
ජරාය පාරගුං	360
ජල්ලං	58
ජහිතා	12
ජාගරතො	34, 38
ජාගරන්තා	372
ජාගරමානානං	82
ජාගරියං	372
ජාගරො	372
ජාතං	366
ජාතරූප	2
ජාතරූපං	232
ජාති	130
ජාතික්ඛයං	128
ජාතික්ඛයන්තදස්සිං	370
ජාතිජරාභිභූතං	360
ජාතිජරූපගා	110, 464
ජාතිභයපරික්ඛයං	364
ජාතිමරණගාමිනො	336, 366
ජාතිමරණං	410
ජාතිමරණස්ස	370
ජාතිසංසාරො	218
ජාතු	22
ජානෙත	38
ජානතො	460
ජානිං	58, 222
ජානුමණ්ඩලං	256
ජාපයෙ	348
ජාලං	86, 110
ජාලමුත්තො	68
ජාලසඤ්ඡන්නා	280
ජිගුච්ඡමානො	974
ජිගුච්ඡමානා	376
ජිඝච්ඡාපරමා	76
ජිතං ච	34
ජිව්හාය සංවරෙ	114
ජීරති	62
ජීවලොකස්මිං	226
ජීවිතසංඛයම්හි!	106
ජීවිතන්තරායානං	144
ජීවිතහෙතුපි	234
ජීවිතං	56
ජීවිතුකාමො	52
ජුණ්හාය	204
ජුතිමන්තො	44
ජුහන්ති	140
ජෙට්ඨම්හි	18
ජෙය්‍ය	48
ජොතන්ති	146
ඣ	
ඣානං	116
ඣාය	116
ඣායතො	130
ඣානපසුතා	70
ඣානලාභී	372
ඣාපෙථ	144
ඣායතො	130
ඣායන්තො	32
ඣායමානෙසු	274
ඣායිං	120
ඣායිනො	30, 50, 94, 246
ඣායී	354
ඣායීභි	412
ඤ	
ඤත්තං	40
ඤාතකා	36
ඤාතකානං	6
ඤාතිධම්මො	16
ඤාතිපෙතා	14
ඤාතීනං	14
ඨ	
ඨානසො	16
ඨාතා	18
ඨිතං	206
ඨිතධම්මො	230
ඨිතස්ස	170
ඨිති	60,4 28
ඨිතෙන	248
ඨිතො	182
ඩ	
ඩය්හමානො	116
ඩහං	32
ඩහති	58

ඛ	පිට්ඨඞ්කා
ඛග්ගත්ථං	40
ඛංස -පෙ- සමච්ඡෙසො	148

ත	පිට්ඨඞ්කා
තක්කරෙ	30
තක්කිකා	276
තගරචන්දනී	38
තගරමල්ලිකා	38
තගරං	410
තචසාරං	338
තචො	4
තච්ඡකා	42
තණ්හක්ඛයරතො	72
තණ්හක්ඛයවිමුත්තිතො	382
තණ්හක්ඛයසුඛස්ස	150
තණ්හක්ඛයෙ	112
තණ්හක්ඛයෙ (විමුත්තං)	360
තණ්හක්ඛයො	112, 438
තණ්හා	130, 386
තණ්හාඡදනඡාදිතා	280
තණ්හාදුතියො	332, 468
තණ්හානුසයෙ	108
තණ්හාභවපරික්ඛීණං	126
තණ්හාය	96
තණ්හානුසයෙ	108
තණ්හායොගෙන	386
තණ්හාසංඛයවිමුත්තිං	282
තණ්හාසමා	86
තණ්හුප්පාද	466
තතියම්පි	2
තතියා විජ්ජා	456
තත්තා	102, 374
තථාකාරි	482
තථාවාදී	482
තථාගතං	12, 360, 396
තථාගතප්පවෙදිතෙ	236
තථාරූපස්ස	48
තදූපමං	10
තදහුපොසථෙ	228
තදුට්ඨාය	84
තදායතනං	290
තනුකො	68
තනු	346
තන්තං	186
තපති	120, 218
තපතෙ	346
තපනීයා	350
තපො	6, 74
තප්පති	28, 56, 350
තමොක්ඛන්ධං	330
තම්බගතං	346
තමො	146
තමොනුදං	360, 466
තයස්සු	12
තරමානරූපො	142
තරුණවච්ඡා	144
තසන්ති	56
තසරං	186
තසං	360
තසා	20
තසිතං	110
තසිතාය	110
තසෙසු	124
තං ජීවං	258
තාණතා	96
තාදී	44, 194
තාදිනා	368
තාදිනො	44, 170
තාරකරූපානං	346
තාරගණා	346
තාව	196
තාවතා	88
තාවදෙව	142
තාදිසෙ	74
තිණදෙසානි	112
තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ	74
තිණ්ණා	396
තිතික්ඛති	104
තිතික්ඛා	72
තිතික්ඛිස්සං	104
තීතන්ති	72
තිබ්බරාගස්ස	110
තිබ්බානි	156
තිමිංගලො	234
තිමිරපිඞ්ගලො	234
තිරොකුඩ්ඩෙසු	14
තීරමෙව	42
තීරෙති	164
තීරෙත්වා	154

ත		පිට්ඨඞ්කා
තීහි විතක්කෙහි		158
තුට්ඨස්ස		148
තුට්ඨි		106
තුණ්හිමාසීනං		82
තුණ්හීභාවො		150
තුදන්ති		218
තුලමතුලං		254
තුලංච		90
තුවටං		172
තෙචීවරිකො		210
තෙජනං		34, 42
තෙජො		146
තෙජොධාතුං		314
තෙලං		154
තෙලප්පදීපං		302
තෙවිජ්ජං		454
	ථ	
ථණ්ඩිලසායිකා		58
ථනයිත්වා		408
ථද්ධා		472
ථම්භං		302
ථරුසිප්පං		190
ථලං		232
ථලෙ		34
ථාමවා		200
ථාවරං		360
ථාවරෙසු		124
ථිනමිද්ධබහුලො		354
ථිනමිද්ධාභිභූ		202
ථූනං		286
ථූනො		262
ථූපං		144
ථූලං		32
ථෙරො		88
ථොකිකා		102
	ද	
දක්ඛිණමාදිසෙ		308
දක්ඛිණං		16
දක්ඛිණෙය්‍යා		10
දජ්ජා		16, 82
දජ්ජුං		344
දඩ්ඪං		144
දණ්ඩස්ස		56
දණ්ඩං		58, 102
දණ්ඩෙන		66, 150
දදතො මලං		84
දන්තං		104, 142
දන්තා		4
දන්තො		104
දබ්බං		50
දබ්බි		38
දමථො		34
දමයං		100
දමසච්චෙන		28
දමස්ස		340
දමෙන		18
දමො		90
දමෙමථ		64
දසවග්ගං		242
දසසික්ඛා		2
දස්සයන්ති		42
දසඞ්ගෙහි		4
දස්සනසම්පදාය		12
දස්සනස්ස විසුද්ධියා		92
දස්සනං		6, 464
දස්සනෙන		22
දහරා		154
දහෙථ		152
දළිද්දවිසිඛා		136
දළ්හපරක්කමො		30, 198
දළ්හං කයිරා		38
දළ්හෙන		10
දාතා		406
දාතාති		452
දානමයං		388
දානසංවිභාගරතස්ස		344
දානං		6
දානෙන		18
දායාදා		18
දාරුචීරියො		142
දාරුජං		110
දාරුණං		58
දාරුං		42, 412
දිට්ඨධම්මිකං		342, 368
දිට්ඨපදස්ස		12
දිට්ඨ[illegible]දෙ		218

ද	පිට්ඨඞ්කා
දිට්ඨමත්තං	444
දිට්ඨිගතෙහි	374
දිට්ඨිට්ඨානා	382
දිට්ඨියා	354
දිට්ඨිං	22, 274
දිට්ඨෙ	144
දිට්ඨෙව ධම්මෙ	174, 372
දිද්ධා	410
දින්නාති	10
දිය්‍යති	156
දිබ්බචක්ඛු	388
දිබ්බං යොගං	126
දිබ්බෙන චක්ඛුනා	140
දිබ්බෙබහු	18
දිවා	120
දිවාදිවස්ස	156
දිවාවිහාරං	138
දිවියං	150
දිසො	34, 204
දීපමත්තනො	84
දීපං	30
දීපෙති	114
දුක්කතං	102, 120
දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස	3
දුක්ඛතො	380
දුක්ඛපරෙතා	440
දුක්ඛසමුප්පාදං	74
දුක්ඛස්සන්තං	92
දුක්ඛා	56, 94
දුක්ඛානුපතිතද්ධගූ	100
දුක්ඛාභිකිණ්ණා	440
දුක්ඛා වෙදනා	380
දුක්ඛිතො	136
දුක්ඛූපසමගාමිනං	74, 464
දුඛා	72, 100
දුඛෙත	42
දුග්ගං	126
දුග්ගති	28, 348, 364
දුග්ගතියො	362
දුග්ගහිතො	102
දුග්ගා	106
දුච්චරිතං	68, 84
දුච්චරිතානි	392

ද	පිට්ඨඞ්කා
දුච්ඡන්නං	28
දුජ්ජයං	420
දුජ්ජානං	144, 258
දුට්ඨා	326
දුතියම්පි	2
දුතියා විජ්ජා	454
දුත්තරං	396
දුද්දමො	64
දුද්දසං	290
දුද්දසිකං	282
දුද්දිට්ඨිං	108
දුන්නිග්ගහස්ස	34
දුන්නිවාරයං	34, 106
දුප්පඤ්ඤෙන	256
දුප්පඤ්ඤො	50, 58, 392
දුප්පබ්බජ්ජං	100
දුප්පමුඤ්චං	110
දුප්පරාමට්ඨං	102
දුබ්බණ්ණං	282
දුබ්භගො	442
දුබ්භික්ඛෙ	16
දුබ්භෙ	436
දුම්මෙධං	112
දුම්මෙධා	40
දුම්මෙධිනො	32
දුම්මෙධො	56, 66
දුරච්චයං	108
දුරතික්කමා	166
දුරතිවත්තං	158
දුරන්නයා	44
දුරභිරමං	100
දුරාවාසා	100
දුරුත්තස්ස	16
දුල්ලභං	64
දුස්සති	54, 58
දුස්සීලා	404
දුස්සීලො	50, 102
දූරක්ඛං	34
දූරඞ්ගමං	34
දූරමං	42
දෙවකායා	158
දෙවදත්තො	246, 434
දෙවදුන්දුභියො	254
දෙවමනුස්සපූජිතං	12

ද	පිට්ඨඞ්කා
දෙවරජ්ජම්හි	18
දෙවසඥ	418
දෙවං	148
දෙවානමින්දස්ස	172
දෙවො	138
දෙසෙස්සන්ති	252
දොසග්ගි	444, 446
දොසපෙහි	192
දොසදොසා	112
දොසසඤ්ඤිතං	350
දොසසමො	76, 86
දොසං	318
දොසො	124, 378, 394
ද්වත්තිංසාකාරං	4
ද්වයං කරණීයං	160
ද්වයෙසු	118
ද්වාරබාහාසු	14
ද්විපදානං	72
ද්වෙධාපථං	310
ද්වෙ විතක්කා	360

ධ	පිට්ඨඞ්කා
ධනං	32
ධනපාලකො	106
ධමනිසන්ථතං	122
ධම්මචක්ඛුං	224
ධම්මචරියා	6
ධම්මචාරිනො	214
ධම්මචාරී	66, 68
ධම්මජා	458
ධම්මජීවිනං	66
ධම්මජීවිනො	30
ධම්මට්ඨං	80
ධම්මට්ඨා	88, 392
ධම්මදානං	452
ධම්මදායාද	458
ධම්මදෙසනා	362
ධම්මධරො	88
ධම්මධරා	252
ධම්මනිම්මිතා	458
ධම්මපදං	36, 46
ධම්මපීති	42
ධම්මපීතිරසං	75
ධම්මමයං	360
ධම්මයාගං	458
ධම්මරතිං	112
ධම්මරතො	114, 428
ධම්මරසො	112
ධම්මවරං	12
ධම්මවිතක්කං	428
ධම්මවිනයං	226
ධම්මවිනයෙ	236
ධම්මවිනිවජ්ජයෙන	60
ධම්මසවණං	6
ධම්මසංවිභාගො	452, 458
ධම්මසාකච්ඡා	6
ධම්මසාරාධිගමා	368
ධම්මසෙනාපතිනා	164
ධම්මස්ස ගුත්තො	88
ධම්මස්සානුධම්මං	144
ධම්මං	328
ධම්මං නප්පමජ්ජති	88
ධම්මං විපස්සතො	116
ධම්මා	26, 94, 130
ධම්මාධිකරණං	144
ධම්මානි	42
ධම්මානුගතො	452
ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නා	252. 428
ධම්මානුවත්තිනො	42
ධම්මාරාමො	114, 428
ධම්මිකො	42
ධම්මී	150
ධම්මී වා කථා	188
ධම්මෙන	8
ධම්මෙසු	6
ධම්මො	90, 122
ධංසිනා	86
ධාතුයො	378
ධාතුසො	412
ධාරණ	2
ධාරෙ	232
ධී	120
ධීරා	30
ධීරූපසෙවනා	410
ධීරො	32
ධුතවාදෙ	210
ධුතමානස්ස	170
ධුවං	60
ධොරය්හසීලං	78

න	පිට්ඨඞ්කා
න කම්පති	8
නක්ඛත්තපථං	78
නඛා	4
නගරං	104
නගරූපමං	34
නග්ගචරියා	58
නඞ්ගලීසා	262
නඞ්ගුට්ඨං	262
නච්චගීත	2
නට්ඨං	214
නති	294
න දූතා	406
නදී	86
නද්ධිං	122
නන්දති	28
නන්දීභවපරික්ඛීණා	124
නන්දීමුඛියා	180
න පමාණමෙති	396
නප්පකාසති	146
නමස්සමානො	148
නයන්ති	42
න රජ්ජති	324
නලං'ව	108
නවං	12
නව සත්තාවාසා	4
නවොරොපිතෙහි	204
නහාරු	4
න හිංසෙ	222
න හොති පරම්මරණා	376
නාගරාජා	148
නාගං	142, 206
නාගා	234
නාගො'ව	104
නාගසති	150
නාතිමඤ්ඤති	114
නාතිමඤ්ඤෙථ	22
නාථො	64, 118
නාධිගච්ඡෙය්‍ය	38
නාධිමුච්චති	374
නානාඛන්තිකා	258
නානාතිත්ථියා	258
නානාදිට්ඨිකා	258
නානාදිට්ඨිනිස්සයනිස්සිතා	258
නානාරුචිකා	258
නානුභවති	168
නානුභවන්ති	164
නාභිනන්දෙය්‍ය	40
නාමගොත්තානි	232
නාමඤ්ච රූපඤ්ච	4
නාමරූපං	130
නාමරූපපච්චයා	130
නාමරූපස්මිං	116
නායතනසොතෙච	270
නාවං	116
නිකාමලාභී	198
නිකාමසෙය්‍යං	102
නිකුබ්බෙථ	22
නිකෙතෙ	44
නික්කසාවො	134
නික්කාමිනො	10
නික්කුහා	470
නික්ඛන්තො	228
නික්ඛාමිතො	230
නික්ඛාමෙථා	230
නික්ඛිත්තො	354
නික්ඛිපිත්වා	138
නිඛාහි	296
නිඛනිත්වා	214
නිගච්ඡති	40, 58
නිගණ්ඨා	254
නිග්ගය්හවාදිං	40
නිග්ගහෙස්සාමි	106
නිච්ඡරන්ති	418
නිච්ඡාතො	380
නිවෙජ්ජය්‍ය	88
නිදස්සිතො	16
නිද්ධමෙ	84
නිට්ඨංගතො	112
නිට්ඨුභිත්වා	226
නිල්ලපා	472
නිත්තණ්හා	284
නිත්තිණ්ණා	176
නිද්දරෙ	76
නිද්දිසිතා	106
නිද්දරතො	414
නිද්දාරාමතමනුයුත්තො	414
නිද්දාරාමො	414
නිද්ධන්තමලො	84

න	පිට්ඨඞ්කා
නිධාය	58
නිධිං	16
නිධෙති	16
නිද්දං	60
නින්හාතපාපකං	394
නින්නගං	310
නින්නං	14
නිනෙන්ත	46
නිපකං	106
නිපකො	20, 354, 372
නිපජ්ජං	300
නිපතිත්වා	142
නිප්පපඤ්චා	88
නිප්පාපො	76
නිබ්බතෙඨා	76
නිබ්බත්ති	12
නිබ්බානං	158
නිබ්බානගමනං	96
නිබ්බානගාමිං	12
නිබ්බානගාමිනං	40
නිබ්බානධාතුයා	236
නිබ්බානධාතුයො	368
නිබ්බානපරමං	76
නිබ්බානසච්ඡිකිරියා	6
නිබ්බානසන්තිකෙ	116
නිබ්බානාය	354
නිබ්බානොගධගාමිනං	356
නිබ්බින්දති	94
නිබ්බින්දථ	362
නිබ්බුතං	124
නිබ්බුතස්ස	194
නිබ්බුතිං	10
නිබ්බුතො	74, 126
නිබ්බෙධිකාය	198
නිබ්බෙධගාමිනී	364
නිමන්තෙන්ති	160
නිමුජ්ජති	140
නිම්මලා	86
නිම්මානරතිනො	448
නියං පුත්තං	22
නිය්‍යන්ති	68
නිය්‍යන්තා	226
නිරත්ථං	34

න	පිට්ඨඞ්කා
නිරයං	374, 392, 398, 416
නිරාකාරෙ	432
නිරාසං	276
නිරාසයං	124
නිරාසො	192, 382, 384
නිරුජ්ඣති	132
නිරුත්තිපදකොවිදො	112
නිරූපධිං	126, 152, 244, 378
නිරොධධාතු	378
නිරොධෙ	378
නිරොධො	132, 402
නිරොධි	316
නිවාතෙ	444
නිවාතො	6
නිවාපපුට්ඨො	106
නිවාරයෙ	42
නිවිට්ඨං	364
නිවිට්ඨා	422
නිවුතා	330
නිවෙසනං	306
නිවෙසනානි	306
නිවෙසයෙ	64
නිවෙසෙය්‍ය	94
නිසජ්ජාය	244
නිසම්මකාරිනො	30
නිසාමෙථ	8
නිසෙධො	120
නිස්සරණං	292, 366, 402
නිස්සරණියා ධාතුයො	402
නිස්සිතස්ස	294
නිහන්ත්වා	236
නිහීනකම්මා	100, 216, 374
නිහුහුංකකො	134
නිවරණෙත	330
නීහරිතුං	156
නීහරිත්වා	144
නු	60
නුදති	32
නෙක්ඛං	82
නෙක්ඛම්මසුඛං	92
නෙක්ඛම්මූපසමෙ	70
නෙත්තිකා	42
නෙත්තිජිනස්ස	220, 446
නෙරයිකා	372

න	පිටඞ්කො
නෙරයිකො	334, 434
නෙරෙසි	56
නෙවජ්ඣගා	222
නෙවාසිකෙහි	176
නොචාවචං	42
න්හාතකං	126

ප	
පකාසන්ති	100
පකිරෙති	442
පකුබ්බතො	36
පක්කමන්තිං	140
පඞ්කුලො	138
පක්ඛන්දති	374
පක්ඛන්දිතා	86
පක්ඛාලෙත්වා	244
පගබ්භත	86
පග්ගය්හ	90
පඞ්කො	58, 106, 176
පඞ්කා	58
පචිනන්තං	36
පචෙස්සන්ති	36
පච්චති	40, 52
පච්චන්තං	66
පච්චනුභූතං	340
පච්චනුභොති	368
පච්චනුභොන්තෙන	258
පච්චත්තං	104
පච්චපාදි	144
පච්චවෙක්ඛමානො	218
පච්චුපට්ඨිතකාමා	448
පච්චුපට්ඨිතා	470
පච්චුප්පන්න	390
පච්චෙකබුද්ධං	226
පච්චෙකබොධි	20
පච්චෙති	54
පච්ඡතො	110
පච්ඡාභත්තං	148
පච්ඡාසමණෙන	310
පජා	42
පජාපති	154
පජාය	8
පජ්ජලිතෙ	60
පජ්ජොතකරා	466

ප	පිටඞ්කො
පඤ්චබලානි	238
පඤ්චසඞ්ගාතිගො	116
පඤ්චින්ද්‍රියානි	238
පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා	4
පඤ්ජලිකො	148
පඤ්ඤවතා	256
පඤ්ඤ	116, 364
පඤ්ඤකථා	198
පඤ්ඤක්ඛන්ධො	386, 480
පඤ්ඤචක්ඛු	388
පඤ්ඤනිරොධිකා	430
පඤ්ඤපයමානො	176
පඤ්ඤපෙන්ති	452
පඤ්ඤපාසාදං	32
පඤ්ඤවිමුත්ති	174, 420
පඤ්ඤසම්පන්නා	464
පඤ්ඤසීලසමාහිතා	82
පඤ්ඤුත්තරා	370
පටිකොසති	66
පටික්ඛිපිත්වා	186
පටිග්ගහණං	2
පටිසඤ්ඤ	22
පටිච්ච	152, 270
පටිච්චසමුප්පන්නං	402
පටිච්චසමුප්පාදං	130
පටිච්ඡන්ති	470
පටිච්ඡන්නකම්මන්තං	230
පටිච්ඡාදය	12
පටිජග්ගෙය්‍ය	64
පටිදණ්ඩා	56
පටිනිවත්තිත්වා	140
පටිනිස්සට්ඨා	382
පටිපජ්ජථ	92
පටිපජ්ජන්ති	356
පටිපන්නා	158
පටිපස්සම්භි	240
පටිබද්ධචිත්තො	156, 272
පටිබද්ධමනො	96
පටිබද්ධරූපො	154
පටිබද්ධො	164
පටිබාහාය	306
පටිභාති	204
පටිභාතු	244
පටිභානෙය්‍ය	180

ප	පිට්ඨඞ්කා
පටිමානෙ	118
පටියාදපෙත්වා	202
පටිලාභාය	172
පටිවෙදයඤ්ඤූ	56
පටිවාතං	38
පටිසන්ථාරවුත්ති	118
පටිසම්භිද	20
පටිසම්මොදමානා	176
පටිසල්ලානරතා	370
පටිසල්ලානා	148
පටිසල්ලානාරාමා	370
පටිසල්ලීනස්ස	142
පටිසංහරිත්වා	148
පටිසාමයමානා	176
පටිසෙවති	40
පටිසොතං	472, 474
පටිස්සවා	174
පඨමා විජ්ජා	454
පට්ඨපෙන්ති	252
පඨමාභිසම්බුද්ධො	130, 148
පඨවි	146
පඨවිසමො	44
පඨවිංසිතො	10
පණාමිතා	178
පණිධාය	170
පණීතං	8
පණෙති	102
පණ්ඩිතජාතියො	308
පණ්ඩිතමානී	38
පණ්ඩිතා	30
පණ්ඩිතාභාසා	248
පණ්ඩිතානං	6
පණ්ඩිතො	144
පණ්ඩුපලාසො	84
පණ්ණකුටියො	178
පතිගණ්හන්ති	80
පතිට්ඨාය	200
පතිරූපදෙසවාසො	6
පතිරූපං	150
පතිරූපෙ	64
පතිසල්ලීනස්ස	238
පතිස්සතා	60
පතිස්සතො	334, 346
පතීතො	40

ප	පිට්ඨඞ්කා
පත්තං	274
පත්තපාණී	440
පත්තපුටසොව	410
පත්තබ්බං	274
පත්තමානසං	420
පත්තා'පි	410
පත්තිපත්තං	360
පත්තිපත්තා	10
පථව්‍යා	70
පදං	88
පදලිස්සුං	330
පදලෙය්‍ය	206
පදීපං	60
පදීපො	12
පදුට්ඨචිත්තං	336
පදුට්ඨමනසඞ්කප්පා	440
පදුට්ඨෙන	26
පදූසිතුං	436
පදෙසරජ්ජං	18, 340
පදෙසවස්සී	406
පධානත්ථිකස්ස	196
පධානමනුවිණෙණො	436
පධානාය	196
පනිධාය	398
පනාමෙමි	178
පනුද	118
පන්තං	72, 212
පනුන්නකොධො	184
පන්නභාරං	122
පත්ථො	310
පන්නලොමො	168
පපඤ්චසඤ්ඤාසඞ්ඛාපහාණං	284
පපඤ්චසමතික්කන්තෙන	74
පපඤ්චාභිරතා	88
පපඤ්චා	284
පපතන්ති	108, 232
පපාතො	230
පපුප්ඵකානි	36
පප්ඵාසං	4
පබාළ්හං	296
පබුජ්ඣථ	372
පබුජ්ඣන්ති	100
පබ්බජ්ජාභිසඞ්ඛාරෙ	240
පබ්බතකූටං	206

ප	පිට්ඨඞ්කා
පබ්බතට්ඨො	32
පබ්බතමුද්ධනි	360
පභඞ්කරං	276, 466
පභඞ්ගුරං	52, 62, 366, 410
පභා	346
පභාසෙති	68, 118
පහිතත්තං	106
පමජ්ජිත්වා	68
පමත්තචාරිනො	108
පමත්තබන්ධුනො	280
පමත්තං	164
පමත්තෙසු	32
පමත්තො	30, 102
පමාදං	32
පමාදාධිකරණං	302
පමාදෙ	32
පමාදෙ	30, 84
පමුක්කස්ස	394
පමුඤ්චති	228
පමුදිතො	372
පමොක්ඛන්ති	94
පමොක්ඛාය	16
පමොදති	28
පමොදතං	408
පමොහනං	92
පයතපාණි	458
පයිරුපාසති	38
පයිරුපාසතං	464
පයුඤ්ජතො	18
පරකුලෙසු	40
පරක්කමෙ	226
පරක්කමම	118
පරඞ්කතො	264
පරඞ්කාරූපසංහිතා	270
පරතො	152
පරත්ථ	100
පරදවුත්තො	168
පරදාරං	102
පරදාරූපසෙවී	102
පරදුක්ඛූපදානෙන	96
පරමං	12, 160
පරමං සන්තිං	410
පරමද්දනං	186
පරමදුක්කරං	66

ප	පිට්ඨඞ්කා
පරවජ්ජානුපස්සිස්ස	86
පරවසං	164
පරවෙදියා	246
පරානුද්දයතා	416
පරික්ඛයං	58
පරික්ඛිපිත්වා	148, 186
පරික්ඛීණභවසංයොජනො	368
පරික්ඛෙපා	334
පරිඛාකූපෙ	214
පරිගණ්හන්ති	306
පරිග්ගහණං	12
පරිචරෙ	48
පරිචිතා	250
පරිච්ච	178
පරිච්චජන්තා	334
පරිජිණ්ණං	62
පරිජුන්නා	158
පරිසුද්ධං	356
පරිසුද්ධභොජනා	44
පරිඩය්හමානො	192
පරිණාමං	296
පරිතස්සති	122
පරිතස්සෙය්‍ය	446
පරිත්තා	412
පරිදහෙස්සති	28
පරිදෙවනා	16
පරිධංසමානො	442
පරිනිබ්බන්ති	54
පරිනිබ්බානකාලෙ	252, 314
පරිනිබ්බුතා	44, 380
පරිපාකාය	198
පරිපුණ්ණසෙඛං	371
පරිඵන්දති	34
පරිබ්බජන්ති	110
පරිබ්බජෙ	126, 332
පරිබ්බාජකා	152, 254
පරිබ්බාජො	102
පරිභාසන්ති	152
පරිභාසා	334
පරිභූතරූපං	282
පරිමජ්ජසි	122
පරිමුඛං	182
පරිමුච්චති	98
පරිමුට්ඨා	249
පරියාදය	344

ප	පිට්ඨඞ්කා
පරියාදින්නචිත්තො	416, 418
පරියායං	154
පරියායවචනං	362
පරියායෙන	362
පරියුට්ඨිතචිත්තො	250
පරියුට්ඨිතා	374
පරියෙසනං	286
පරියොදපෙය්‍ය	44
පරියොසානකල්‍යාණං	424
පරිවණ්ණෙසි	8
පරිවීමංසමානො	372
පරිසප්පන්ති	110
පරිසාසු	406
පරිස්සයවිනොදනං	470
පරිස්සයානි	106
පරිහානාය	32, 412
පරිහානෙන	364
පරිළාහෙහි	192
පරිළාහා	44
පරූපඝාතී	72
පරූළ්හකච්ඡනඛලොමා	254
පරෙ	26
පලායනං	228
පලාසෙන	410
පලිතං	88
පලුට්ඨමක්කටී	172
පල්ලඞ්කා	170
පල්ලලං	44
පල්ලලානි	310
පවත්තන්ති	14
පවත්තාරං	40
පවරං	126
පවස්සති	408
පවාති	38
පවාළං	232
පවාහෙත්වා	256
පවිවිත්තෙහි	412
පවිවිත්තො	210
පවිවෙකකථා	198
පවිවෙකරසං	76
පවිවෙකරතො	360
පවිවෙකාරාමො	360
පවිවෙකො	360
පවිස්ස	54
පවෙච්ඡති	408
පවෙදයන්ති	62
පවෙසෙත්වා	214
පසත්ථා	10
පසන්නචිත්තං	338
පසවති	76, 362
පසහති	26
පසහෙථ	54
පසංසා	408
පසාදනියං	142
පසාදිතං	338
පසාරිතං	172
පසාරෙය්‍ය	172
පසීදති	374
පසුතං	16
පස්සතො	460
පස්සද්ධි	249
පහත්වාන	434
පහරෙය්‍ය	120
පහස්සථ	60
පහංසු	368
පහාණත්ථං	356
පහාණං	106
පහාතවෙ	34
පහාත්වාන	86, 126, 434
පහාය ගමනීයෙසු	18
පහාසි	396
පහිණෙය්‍යාසි	178
පහිතත්තො	174
පහිතත්තෙහි	412
පහීණමානස්ස	44
පහූතෙ	14
පළිඝං	284
පළිපථං	126
පළෙති	36
පංසුකූලං	460
පංසුකූලධරං	122
පංසුකූලිකො	210
පංසුපිසාචකම්පි	294
පාකතින්ද්‍රියා	202
පාචෙති	56
පාටලිගාමියා	302
පාටලිගාමො	302, 306

ප	පිට්ඨඞ්කා
පාටලිපුත්තං	366
පාටිකඞ්ඛං	200
පාටිකඞ්ඛා	364
පාටිපදෙ	426
පාටිභොගො	162, 172, 318
පාණභූතා	20
පාණභූතෙසු	148
පාණමතිපාතෙති	86
පාණාතිපාතා	2
පාණිම්හි	52
පාතිතො	124
පාතිමොක්ඛං	72, 116, 228
පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො	198
පාතුභවන්ති	130
පාතුරහෙසුං	180
පාථෙය්‍යං	84
පාදසඤ්ඤතො	114
පානභොජනං	14
පානීයානි	208
පාපං	246, 362
පාපකතො	362
පාපකම්මිනො	54
පාපකාරී	28
පාපකො	78
පාපචෙතසං	378
පාපධම්මා	374, 404
පාපසඛා	410
පාපා	6
පාපානි	52
පාපිච්ඡාය	436
පාපිකාය ච දිට්ඨියා	352
පාපිච්ඡො	362, 436
පාපිමතො	394
පාපිමා	252
පාපියො	34, 40, 204
පාමදෙ	116
පාමොජ්ජකරණං	466
පමොජ්ජබහුලො	118
පාරං	42, 120
පාරගතො	360, 396
පාරගවෙසිනො	112
පාරගා	370
පාරගාමිනො	42
පාරගූ	118, 138

ප	පිට්ඨඞ්කා
පාරිලෙය්‍යකං	208
පාවකො	40
පාවා	294
පාවායං	138
පාසාදිකං	142
පිට්ඨිතො	282
පිණ්ඩකෙන	244
පිණ්ඩපාතපටිලාභාය	186
පිණ්ඩපාතා	300
පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං	148
පිණ්ඩපාතිකො	186, 210
පිණ්ඩියාලොපං	460
පිණ්ඩොලා	440
පිණ්ඩොල්‍යං	440
පිත්තං	4
පිපීයති	68
පිපාසවිනයො	438
පියං	314
පියග්ගාහී	78
පියතරෙ	220
පියතො	78
පියරූපසාතගධිතං	448
පියරූපසාතරූපං	472, 474
පියරූපස්සාදගථිතාසෙ	158
පියරූපෙන	164
පියාපායො	78
පියාප්පියං	78
පියො	156
පිසාචං	138
පිහකං	4
පිහයං	114
පිහයන්ති	44, 186
පීතිපාමොජ්ජං	116
පීතිභක්ඛා	76
පීත්වා	76
පීළිතස්ස	16
පුග්ගලා	10
පුඤ්ඤං	106, 340
පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි	346, 388
පුඤ්ඤක්ඛයො	18
පුඤ්ඤපාපපහීණස්ස	34
පුඤ්ඤපෙක්ඛා	48
පුඤ්ඤසම්පදා	20
පුටභෙදනං	306

ප	පිට්ඨඞ්කා
පුත්තාදරස්ස	6
පුත්තාපස්සුං	416
පුත්තාපස්සුසම්මත්තං	96
පුත්තසම්බාධසයනං	258
පුත්තා	404
පුථු	194, 222
පුථුභූතං	254
පුථුමනුස්සා	158
පුනප්පුනං	108
පුනබ්භවං	376, 402
පුනරෙති	22
පුප්ඵරසිමත්තා	38
පුප්ඵානි	36
පුබ්බඞ්ගමා	362
පුබ්බාචරියා	468
පුබ්බාපරුති ච	112
පුබ්බාපරියං විසෙසං	248
පුබ්බෙ කතං	16
පුබ්බෙනිවාසං	454
පුබ්බො	4
පුරක්ඛතා	110
පුරාණං	12
පුරාණකම්මවිපාකජං	170
පුරාණදුතියිකා	138
පුරාණසාලොහිතා	142
පුරාණානි	64
පුරිසකිච්චං	214
පුරිසයුගානි	438
පුරිසාජඤ්ඤො	74
පුරිසාධමං	408
පුරිසුත්තමෙ	42
පුරෙ	106, 110
පුරෙ කතං	170
පුරෙක්ඛතො	300
පුරෙක්ඛත්වා	302
පුරෙක්ඛාරං	40
පූගා	272
පූජතා	48
පූජනීයානං	6
පූජා	6
පූජාරහෙ	74
පූජිතො	142, 152
පූතිමච්ඡං	410
පූතිමුත්තං	460
පූති	410
පූතිසන්දෙහො	62

ප	පිට්ඨඞ්කා
පූරති	52
පූරත්තං	232
පූරා	16
පූරෙති	186
පෙච්ච	28, 150
පෙතා	14
පෙත්තෙය්‍යතා	108
පෙමතො	78
පෙසකාරවණ්ණං	186
පෙසකාරවිසිඛා	136
පොක්ඛරපත්තො	122
පොක්ඛරා	108
පොසකා	468
පොසස්ස	48
ප්ලවති	108
ඵ	
ඵණං	148
ඵන්දනං	34
ඵරති	440
ඵරුසං	56, 58
ඵරුසානි	152
ඵල්ලති	66
ඵස්සපරෙතො	192
ඵස්සයිත්වා	378
ඵස්සා	152
ඵස්සො	130
ඵස්සායතනහෙතු	182
ඵාලො	262
ඵාසුකා	64
ඵාසුවිහාරා	158
ඵීතං	254
ඵුට්ඨස්ස	8
ඵුට්ඨං	156
ඵුට්ඨො	80
ඵුට්ඨා	42
ඵුට්ඨුං	354
ඵුසන්ති	30, 152
ඵුසයිත්වා	402
ඵුසං	402
ඵුසාමි	92
ඵුසායති	138
ඵුසෙ	372
ඵුසෙය්‍යුං	56
ඵුස්සිතග්ගො	12
ඵෙණුපමං	36

බ	පිට්ඨඞ්කා
බද්ධො මාරස්ස	394
බන්ධනං	110, 182
බන්ධවා	96
බබ්බජං	110
බලං	158
බලානීකං	122
බලිං	8
බලිවද්දො	62
බලී	94
බහිද්වාරකොට්ඨකං	230, 254
බහිපි	168
බහුකාරො	332
බහුදෙවරත්තිං	244
බහුජනසුඛාය	424
බහුජ්ජනො	104
බහුජාගරො	32
බහුපුත්තං	250
බහුස්සුතං	78
බාධිතො	110
බාධෙන්ති	228
බාලසංගතචාරිහි	78
බාලා	32
බාලානං	6
බාලූපසෙවනා	410
බාලෙ	32
බාල්‍යං	38
බාහාය	172
බාහිතපාපධම්මො	134
බාහිතපාපො	120
බාහිරං	122
බාහිරං අංගනානි කරිත්වා	332
බාහුජඤ්ඤං	254
බාහුසච්චං	6
බාහුසච්චෙන	92
බාහිත්වා	136
බාහෙත්වා	90
බාළ්හගිලානො	136
බිම්බං	60
බීරණං	108
බුජ්ඣන්ති	56
බුද්ධං	2
බුද්ධපමුඛො	162
බුද්ධභූමි	20
බුද්ධසාසනෙ	116, 118

බ	පිට්ඨඞ්කා
බුද්ධසෙට්ඨො	8
බුද්ධස්ස සාවකො	380
බුද්ධානං සාසනං	212, 240
බුබ්බුලකං	18
බොජ්ඣඞ්ගා	238
බොධිපක්ඛියානං	420
බොධිරුක්ඛමූලෙ	130, 192
බ්‍යාගා	278
බ්‍යාපන්නචිත්තො	440
බ්‍යාරොසනා	22
බ්‍යාසත්තමනසං	35, 96
බ්‍රහ්මවාදං	134
බ්‍රහ්මචරියං	6, 102, 254, 356
බ්‍රහ්මං	22
බ්‍රහ්මා	468
බ්‍රහ්මචරියෙසනා	382
බ්‍රහ්මචාරයො	308
බ්‍රහ්මචාරිපරිසොද්ධු	230, 372
බ්‍රහ්මචාරී	58
බ්‍රහ්මදණ්ඩං	214
බ්‍රහ්මදණ්ඩනා	108
බ්‍රහ්මදණ්ඩ්ඩං	462
බ්‍රහ්මභූතං	396
බ්‍රහ්මවිමානං	340
බ්‍රහ්මුනා	48
බ්‍රාහ්මණකරණධම්මා	134, 136
බ්‍රාහ්මණජාතිකො	136
බ්‍රාහ්මණසම්මතා	462
බ්‍රාහ්මණස්ස	120, 130
බ්‍රාහ්මණො	136, 140, 146, 396
බ්‍රෘහය	96
බ්‍රෘහෙනා	370

භ	
භගිනි	214
භග්ගා	64
භජෙථ	372
භණ්ඩනානි	334
භත්තචාවෙදන	174
භත්තකො	174
භද්දකං	218
භද්දකෙන	354
භද්දසාලමූලෙ	208

භ	පිට්ඨඞ්කා
භද්දිකාය	354
භද්‍රං	52
භද්‍රාති	52, 308
භද්‍රො	52, 60
භන්තං	80
භන්තවිත්තා	200
භබ්බරූපො	288
භබ්බා	224, 354, 414
භමරො	36
භමස්සු	116
භයං	34
භයං මඤ්ඤං	52
භයට්ඨා	440
භයතජ්ජිතා	72
භයදස්සිනො	104
භයදස්සී	32
භවතණ්හා	386
භවතණ්හාපරික්ඛයා	876
භවනිරොධාය	374
භවනෙත්තිසඞ්ඛයා	368
භවපරෙතො	192
භවයොගයුත්තා	448
භවයොගවිසඤ්ඤුත්තා	448
භවරතා	374
භවවිප්පහාණාය	192
භවසඞ්ඛාරං	254
භවසත්තා	192
භවසම්මුදිතා	374
භවසල්ලානි	112
භවසංයොජනක්ඛයා	390
භවස්ස පාරගූ	110, 458
භවං අට්ඨමං	10
භවාථ	60, 370
භවාභවතං	168
භවාභවෙ	376, 386
භවාය	94
භවාරාමා	374
භවෙත	194
භවෙසනා	382
භවො	130
භස්මච්ඡන්නො	40
භස්සපරෙතො	414
භස්සාරාමතමනුයුත්තා	414
භස්සාරාමො	414
භාගවා	30
භාතරි	18
භාති	146
භායථ (දුක්ඛස්ස)	228
භායන්ති	56
භාවකං	40
භාවනානුයොගමනුයුත්තා	420
භාවනාපාරිපූරිං	466
භාවනාමයං	388
භාවනාය	100
භාවිතත්තඤ්ඤතරං	396
භාවිතත්තානං	48
භාවිතත්තා	426
භාසිතං	8
භාසිය	398
භික්ඛු	90
භික්ඛුනියා	396
භිදුරං	410
භිදුරායං	410
භිය්‍යො	28
භිසක්කො	458
භිංසනකො	254
භීතා	168
භුඤ්ජමානා	10
භුත්තාවිං	204
භුත්තාවිස්ස	295
භුම්මට්ඨා	32
භුම්මානි	8
භුසප්පමත්තා	10
භුසං	86
භුසස්ස	286
භුසා	108
භූතං	366, 376
භූතපරිඤ්ඤා	376
භූතරතා	194
භූතස්ස නිබ්බිදාය	376
භූතස්ස විභවා	376
භූතා	20
භූතානි	56, 150
භූතානං	234
භූතෙසු	58, 124
භූරි	94
භූරිසඞ්ඛයො	94
භෙත්වාන	334
භෙදනං	58

භ	පිට්ඨඞ්කො
භොගතණ්හාය	112
භොගා	112, 408
භොගෙහි	148
භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතාය	350
භොවාදී	122

ම	
මක්කටකො	110
මක්ඛං	320
මක්ඛො	62, 124
මගධමහාමත්තා	308
මග්ගාතං	92
මග්ගාමග්ගස්ස	124
මග්ගො	92, 94
මඝවා	32
මඞ්කුභූතො	304
මඞ්ගලානි	6
මඞ්ගලසුත්තං	6
මච්චු	36, 54, 96
මච්චුධෙය්‍යං	42
මච්චුනො	390, 396
මච්චුනො පදං	30
මච්චුරාජං	396
මච්චුරාජස්ස	158
මච්චුරාජා	68
මච්චුහායිනො	378, 402
මච්ඡෙවත	38
මච්ඡකෙ	228
මච්ඡරී	90
මච්ඡවිලොපෙ	174
මච්ඡෙරං	86
මච්ඡෙරමලං	344
මජ්ජපානා	6
මජ්ඣෙ	110
මජ්ඣෙකල්‍යාණං	424
මඤ්ඤති	38 40, 192
මඤ්ඤන්තු	40
මඤ්ඤෙ	176
මණිං	66, 232
මණිකුණ්ඩලෙසු	110
මණ්ඩත	2
මණ්ඩලමාලො	190
මත්තං	30
මතෙ	232
මත්තඤ්ඤුං	28
මත්තඤ්ඤුතා	72, 212
මත්තා	96, 322

ම	පිට්ඨඞ්කො
මත්තිසම්භවං	122
මත්තෙය්‍යතා	108
මත්ථලුඞ්ගං	4
මදනිම්මදනො	438
මද්දවානි	118
මද්දිතො	176
මධුවා	40
මනසා	10
මනසාකාසි	130
මනසා සංවරො	114
මනසිකරොතො	256
මනාපස්සවනා	108
මනාපිකෙ	188
මනාපො	156
මනුජස්ස	108
මනුජා	100, 216, 374
මනුස්සකපණො	222
මනුස්සත්තං	422
මනුස්සදළිද්දො	222
මනුස්සපටිලාභො	70
මනුස්සවරාකො	222
මනොදුච්චරිතං	392
මනොපකොපං	82
මනොපුබ්බඞ්ගමා	26
මනොමයා	26
මනොමූති	394
මනොමොනෙය්‍යං	394
මනොරමං	38
මනොසෙට්ඨා	26
මනොසොචෙය්‍යං	394
මන්තභාණී	114
මන්තෙති	164
මන්දෙ	106
මමායිතං	116
මරණන්තං	62
මරණන්තෙ	218
මරණමත්තං	272
මරීචිකං	68
මරීචිධම්මං	36
මලිත්ථියා	84
මසාරගල්ලං	223
මසි	314
මහග්ඝසො	106
මහණ්ණවෙ	412
මහන්තෙහි	356
මහත්ථිකා	20
මහද්ධනතරො	148
මහප්ඵලානි	10

ම	පිට්ඨඞ්කා
මා	32, 148, 204
මාකන්ද	228
මා කඞ්ඛි	116
මාගධො	148
මාණවකවණ්ණං	148
මාණවිකා	154
මාතා (භගවතො)	222
මාතාපිතුඋපට්ඨානං	6
මාතුච්ඡා	364
මාතුච්ඡාපුත්තො	170
මාතුලානී	364
මානගන්ථා	270, 324
මානගන්ථාභිභූතො	324
මානසඤ්ජහං	370
මානවිනිබන්ධා	270
මානසඞ්ඛයෙ	324
මානං	192, 322
මානිනො	142, 152
මානුපෙතා	270, 324
මානුසකං	126
මානුසිකා	18
මානුසියා	8
මානුසෙ	48
මානො	124, 184
මායා	184
මාරසඤ්ජහං	360
මාරණන්තිකා	296
මාරධෙය්‍යං	34, 386
මාරපාසො	394
මාරබන්ධනා	34, 112, 220
මාරසෙනං	134
මාරසෙසනං	92
මාරු	384 390
මාරෙන	251, 418
මාරො	48, 252
මාලා	2, 86
මාලාගුණෙ	38
මාලුවා	66, 108
මාවොච	56
මාසු	186
මිගභූතෙන	168
මිච්ඡා	398
මිච්ඡාදිට්ඨිකා	398
මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා	398
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා	104
මිච්ඡාපණිහිතං	34, 204
මිච්ඡාසඞ්කප්පගොචරා	28
මිතභාණිං	82
මිත්තසම්පදං	18
මිථුභෙදතො	306
මිද්ධී	106
මිය්‍යන්ති	30
මිලායන්ති	420
මිස්සා	310
මුඛතො ජාතා	458
මුඛරා	202
මුඛසඤ්ඤතො	114
මුඛායාමං	248
මුච්චති	40
මුච්ඡිතා	280
මුඤ්චති	120
මුඤ්චාම	174
මුඤ්චෙම	120
මුට්ඨස්සතිනො	202
මුට්ඨිහි	262
මුණ්ඩකා	286
මුණ්ඩකෙන	90
මුතෙ	144
මුත්තං	4
මුත්තා	232
මුදු	20
මුද්දසිප්පං	190
මුද්ධං	40
මුධා	10
මුනාති	92
මුනි	92, 146
මුනිං	394
මුසලො	262
මුසාවාදා	2
මුහුත්තමපි	48
මුහුත්තමපි	38
මූලසච්චං	86, 90
මූලජාතා	422
මූලා	284
මූලෙ	108
මූළ්හගබ්භා	158
මූළ්හරූපො	90
මූළ්හා	322

TOC

ම	පිට්ඨඞ්කා
මූළ්හා	434
මෙත්තචිත්තං	340, 388
මෙත්තං	8
මෙත්තංසො	348
මෙත්තා	200
මෙත්තාචෙතොවිමුත්ති	346
මෙත්තාවිහාරී	116
මෙදෙ	4
මේධගා	26
මෙධාවී	30, 34
මොක්ඛන්ති	34
මොඝජිණ්ණො	88
මොසම්ඵස්සං	258
මොදති	28
මොනෙන	90, 146
මොනෙය්‍යසම්පන්නං	394
මොනෙය්‍යානි	394
මොහක්ඛයං	176
මොහග්ගි	444
මොහජෙඛිපි	192
මොහදොසා	114
මොහනෙය්‍ය	434
මොහසම්බන්ධනො	288
මොහං	86, 320
මොහො	378, 394

ය	
යක්ඛං	4
යක්ඛස්ස භවනෙ	138
යක්ඛා	18, 204
යජේථ	48
යතත්තො	134
යතො	480
යතින්ද්‍රියං	142
යතින්ද්‍රියො	192
යත්ථකාමනිපාතිනො	34
යත්ථකාමං	106
යත්‍ර හි නාම	160
යථා	30
යථාකම්මූපගෙ	454
යථාකාමකරණීයො	394
යථාගාරං	28
යථාභිප්පායං	164
යථාපසාදනං	86

ය	පිට්ඨඞ්කා
යථාභතං	354
යථාභූතෙ	376
යථාවං	376
යථාසද්ධං	86
යදිදං	154
යදි වා	74
යන්නූනාහං	136
යමපුරිසා	84
යමලොකං ච	36
යමස්ස	84
යමාමසෙ	26
යසො	30
යසොභොගසමප්පිතො	100
යාගා	458
යාචයොගො	458
යානීකතා	250
යාතෙසි	104
යාපනීයං	164
යාපෙන්ති	14
යාමං	64, 130
යාව අප්පායුකා	220
යාවකීවං ච	276
යාවජීවම්පි	38
යාවතා	88
යාවදත්ථං	156
යාවදෙව	40
යාවන්තො	108
යාව බාහාගහණා	230
යාව මුඛතො	286
යාව සුභාසිතං	216
යාවං	96
යිට්ඨං	48
යුගානි	10
යුඤ්ජං	78
යුවා	94
යෙනිච්ඡකං	106
යොගක්ඛෙමස්ස	354
යොගක්ඛෙමං	30, 332
යොගක්ඛෙමා	252, 334
යොගයුත්තා	386
යොගස්මිං	78
යොගං	126, 390
යොගා	94, 164
යොගාතිගො	380, 402, 428

ය	පිට්ඨඞ්කා
යොධෙථ	34
යොනි	358
යොනිජං	122
යොනිසො	18, 106
යොනිසො පධානෙන	358
යොනිසො මනසිකාරෙ	332
යොබ්බනෙ	64
ර	
රක්ඛතො මලං	84
රක්ඛා	168
රජත	2
රජතං	232
රජනං	224
රජනීයෙසු	206
රජං	170
රජානුකිණ්ණං	274
රජො	54
රජොජල්ලං	256
රට්ඨපිණ්ඩං	102, 374, 442
රණඤ්ජහා	466
රතනං පණීතං	8
රතා	30
රති	18, 62, 102, 126
රතියා	80
රතනවිතතා	386
රතනත්තකාරතිමිසායං	138, 274
රතනා	280
රත්තින්දිවමතන්දිතා	446
රථසිප්පං	190
රථියා	214
රඩ්ඪුං	86
රමණීයානි	46
රමතෙ	210
රමිතො	100
රස්මිග්ගාහො	80
රස්සකා	20
රහදො	42, 44, 444, 472
රහො	228
රහොගතස්ස	142, 238
රාගග්ගි	444
රාගජෙහි පි	192
රාගදොසා	112
රාගනිස්සිතා	108

ර	පිට්ඨඞ්කා
රාගරත්තා	110
රාගසමො	86
රාගානුසයො	426
රාගො	124, 394
රාජතො	16
රාජරථා	62
රාජරථූපමං	62
රාජාභිනීතා	440
රාජීසයො	346
රාමණෙය්‍යකං	46
රුක්ඛමූලං	460
රුක්ඛමූලගතො	164
රුක්ඛා	108
රුණ්ණං	16
රූපධාතු	378
රූපධාතුං පරිඤ්ඤාය	378
රූපා	146
රූපානං ච අතික්කමං	402
රූපූපගා	402
රූපෙ පරිඤ්ඤාය	402
රූහති	408
රොගනිඩ්ඩං	62, 366
රොදං	40
රොසෙන්ති	152, 216
ල	
ලච්ඡාම	188
ලජ්ජන්ති	104
ලජ්ජිතායෙ	104
ලපයන්ති	42
ලපා	472
ලපිතලාපනමත්තෙන	454
ලපෙතවෙ	170
ලසිකා	4
ලහු අත්ථකාමො	192
ලහුට්ඨානං	158
ලහුතො	34
ලහුමෙස්සති	116
ලාභසක්කාරගාරවො	416
ලාභසක්කාරසිලොකො	416
ලාභසක්කාරසිලොකානියං සන්තං	356
ලාභා	218
ලාභී	152

ල	පිට්ඨඞ්කා
ලාභූපනිසා	40
ලිප්පති	122
ලුද්ධා	326
ලුලිතං	298
ලෙඛාසිප්පං	190
ලොකධම්මෙහි	8
ලොකවඩ්ඪනො	66
ලොකස්ස දස්සෙතාරො	468
ලොකාධිපච්චං	70
ලොකායතසිප්පං	190
ලොණරසො	232
ලොභනෙය්‍යෙ	434
ලොභා	318
ලොභො	86, 378
ලොමහංසං	138
ලොමහංසො	254
ලොමා	4
ලොහගුළං	116
ලොහිතකුම්භියං	164
ලොහිතඞ්කො	232
ලොහිතපක්ඛන්දිකා	296
ලොහිතං	4

ව	
වක්කං	4
වග්ගාරාමො	334
වචීදුච්චරිතං	392
වචීපකොපං	82
වචීමොනෙය්‍යං	394
වචීසුචිං	394
වචීසොචෙය්‍යං	394
වච්ඡා	96
වජන්ති	70, 110
වජිරං	66
වජ්ජදස්සිනං	40
වජ්ජමෙකද්දසං	86
වජ්ජමතිනො	104
වජ්ජං	104
වජ්ජාති	86
වට්ටං	274, 278
වට්ටුපච්ඡෙදෙ	438
වට්ඨං	14
වණිජ්ජා	14
වණිප්පථො	306

ව	පිට්ඨඞ්කා
වණිබ්බකො	408
වණිං	256
වණ්ණො	52
වණ්ණපොක්ඛරතාය	90
වණ්ණා	236
වත	158, 196, 218
වතවන්තං	78, 122
වතං	102
වත්ථබ්බං	178
වත්ථුකතා	250
වත්ථුං	244
වත්ථූහි	306
වදඤ්ඤූ	406
වද්ධාපචායිනො	48
වධබන්ධං	122
වධො	182
වනථං	96
වනථො	96, 412
වනන්තෙ	100
වනප්පගුම්බෙ	12
වනමුත්තො	110
වනං	96
වනාධිමුත්තො	110
වන්තකසාවස්ස	28
වන්තදෙසං	138
වන්තදොසො	90
වන්තමලො	90
වන්තලොකාමිසො	118
වන්තාසො	46
වකුපෙසි	164
වපයන්ති	130
වරඤ්ඤූ	12
වරතන්තං	122
වරදො	12
වරං	104
වරාහරො	12
වරො	12
වලවාදෙත	184
වසවත්තී	340
වසං	36
වසා	4
වසිමං	360
වසීභාවො	18
වස්සං	96, 178

ව	පිට්ඨඞ්කා
වස්සිකා	118
වස්සූපගතො	178
වහන්ති	108
වාක්කරණමත්තෙන	90
වාක්‍යා	218
වාචාගොචරභාණිතො	248
වාචානුරක්ඛී	94
වාචාමුත්තිං	394
වාචාය සංවරො	114
වාණිජො	52
වාති	38
වාතෙතා	26
වාදිත	2
වානරෙ	108
වායො	146
වාරි	122
වාරිජො	34
වාරිවහා	16
වාලධිං	262
වාවත්තයී	380
වාහා	108
වාහෙති	232
විකම්පති	418
විකාලභොජනා	2
විකිණ්ණවාචා	202
වික්ඛීණො	218
විගතමිද්ධා	22
විගතවලාහකං	148
විගතිච්ඡු	114
විග්ගය්හ	10, 262
විඝාතපක්ඛිකං	426, 430
විඝාතවා	444
විචාරිතානි	432
විචිකිච්ඡිතං	12
විචිනථ	214
[illegible]	36
විජාතාය	154
විජිතං	106
විජිතසඞ්ගාමො	420
විජ්ජා	362
විජ්ජාවිමුත්ති	18
විඤ්ඤාණපච්චයා	130
විඤ්ඤාණං	130
විඤ්ඤාණං අත්ථමගමා	316
විඤ්ඤුතමපොත	144
විඤ්ඤුතෙ	144
විඤ්ඤූපකා	464
විඤ්ඤුපතිං	124
විඤ්ඤූ	38
විතක්කපමථිතස්ස	110
විතක්කා	196
විතක්කාසයා	426
විතක්කූපච්ඡෙදාය	200
විතක්කූපසමෙ	112
විතිණ්ණපරලොකස්ස	68
විත්තලාභං	408
විත්තං	8
විද්ධං	148
විද්ධෙ	346
විද්ධා	200, 310
විද්ධංසති	334
විධූපයං	134
විධූපිතා	272
විනයො	148
විනාති	186
විනිවෙඨෙත්වා	148
විනීතා	252
විනෙය්‍ය	22
විනොදයෙ	110
වින්දති	38
විපරිණාමධම්මා	194, 410
විපස්සිනො	320
විපාකාවසෙසෙන	226
විපාතයං	40
විපුලං	32
විප්පකතා	148
විප්පකාරං	140
විප්පජහෙය්‍ය	80
විප්පටිසාරං	300
විප්පමුඤ්චථ	118
විප්පමුත්තො	12
විප්පමොක්ඛං	194
විප්පසන්නං	124
විප්පසන්නා	372
විප්පහාය	42
විප්ඵාලෙසුං	310
විබ්භන්තචිත්තා	202
විභජන්ති	252

ව	පිට්ඨඞ්කා
විභවං	194, 376
විභවතණ්හා	386
විභාවයන්ති	10
විභූතපටිභානා	2
විමලං	124
විමුත්තමානසො	110
විමුත්ති	390
විමුත්තිකථා	198
විමුත්තිඤාණදස්සනකථා	198
විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධො	460
විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පන්නා	464
විමුත්තිඤාණං	462
විමුත්තිරසො	236
විමුත්තිසම්පන්නා	464
විමුත්තිසාර	370
විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී	130, 148, 192
විමුය්හන්ති	18
විමොක්ඛො	20, 44
වියත්තා	252
විරජං	8, 120, 124, 224
විරජං පදං	378, 402
විරජ්ජථ	362
විරති	6
විරත්තචිත්තා	12
විරත්තචිත්තා සෙ	362
විරත්තං	206
විරාගතා	148
විරාගධම්මං	410
විරාගං	8
විරාගො	92, 438
විරාජයං	362
විරාජිතා	396
විරිච්චමානො	296
විරියමාරභතො	50
විරියාරම්භකථා	198
විරූළ්හති	44
විරූළ්හෙසු	124
විරූළ්හබ්‍රහ්මචරියා	366
විලෙපන	2
විලොමාති	36
විවරන්ති	252
විවරං	54
විවාහෙ	416
විවිච්ච සයනෙන	92

ව	පිට්ඨඞ්කා
විවෙකො	92, 148
විසකුමෙහත	436
විසඞ්ඛාරගතං	64
විසඞ්ඛිතං	64
විසඤ්ඤුත්තං	122
විසත්තිකා	108, 284
විසමානී ච	226
විසං	52
විසංයුත්තං	120, 122
විසාරද	252
විසීදන්ති	68
විසුක්ඛා	278
විසුද්ධං	28
විසුක්කදස්සන	2
විසෙසතො	30
විසෙසාධිගමෙන	436
විසොකස්ස	44
විස්සට්ඨාය	244
විස්සං ධම්මං	90
විස්සාසපරමා	76
විහච්ච	148
විහඤ්ඤති	28, 38, 164
විහඤ්ඤමානං	154, 156
විහතෙ	372
විහාරං	22
විහාසි	118
විහිංසති	56, 150
විහිංසාවිතක්කො	476
විහෙඨයන්තා	72
විහෙඨෙසුං	310
විහෙසෙන්ති	152, 216
විහෙසෙසි	144
වීතගෙධස්ස	444
වීතතණ්හා	112, 376
වීතද්දරං	120
වීතමච්ඡර	406
වීතමලං	224
වීතමොහස්ස	114
වීතලොභො	184
වීතිවත්තන්තා	168
වීරං	126
වුට්ඨහිත්වා	130
වුට්ඨි	28
වුත්තාති	164

ව	පිට්ඨඞ්කා
වුසිතබ්‍රහ්මචරියො	134
වුසිතවා	368
වුස්සති	192, 356
වූපකට්ඨො	174, 178
වෙදගූතො	156
වෙදගූ	310, 392
වෙදනං	58
වෙදනා	4, 130, 380
වෙදනානං ඛයා	380
වෙදනානං ච සම්භවං	380
වෙදනාභි	156
වෙදන්තගු	134
වෙධති	176
වෙය්‍යාකරණාය	428
වෙරභයාතීතං	396
වෙරමණී	2
වෙරසංසග්ගසංසට්ඨො	96
වෙරං	26, 302
වෙරා	302
වෙරානි	26
වෙරිනෙසු	74
වෙරී	34, 204
වෙරොචනම්හා	276
වෙලා	230
වෙලායං	130
වෙස්සන්තරං	360
වෙහාසං	186
වේළුරියො	232
වොක්කන්තා	366
වොදිට්ඨා	214
වොරොපෙසි	204
ව්‍යන්තිකාහිති	112
ව්‍යාපාදවිතක්කො	476
ව්‍යාබාධෙම්	360
ව්‍යාවටො	154

ස	
සඋපාදිසෙසා	368
සඋපාදානං	348, 364
සඋම්මි	396, 472, 474
සකටසතානි	298
සකදාගාමී	238
සකවණ්ණං	148
සකවෙදියා	246
සකිඤ්චනං	154, 156

ස	පිට්ඨඞ්කා
සකිඤ්චනො	122
සකුන්තානං	44
සකුන්තො	68
සකෙසු ධම්මෙසු	138
සක්කච්ච	8
සක්කච්චං	14, 120
සක්කතො	142, 162
සක්කාරියමානස්ස	418
සක්කායදිට්ඨි	12
සක්කායාභිරතා	444
සක්කාරං	40, 152
සක්කාරෙන	416, 418
සක්කො	20, 186, 340
සඛා	16
සගන්ධකං	36
සගබ්භං	396
සග්ගෙහා	472, 474
සග්ගං	392, 400, 408
සග්ගාපායං	128
සග්ගාය	68
සඞ්කප්පො	40
සඞ්කප්පා	108
සඞ්කස්සරං	102
සඞ්කාරධානස්මිං	38
සඞ්කාරභූතෙසු	38
සඞ්ඛියො	408
සඞ්කිලිස්සති	66
සඞ්ඛතං	402
සඞ්ඛතා	366
සඞ්ඛම්පි	172
සඞ්ඛලිඛිතං	238
සඞ්ඛාතධම්මස්ස	154
සඞ්ඛාතධම්මානං	40
සඞ්ඛාතුං	74
සඞ්ඛානසිප්පං	190
සඞ්ඛාය	90, 392
සඞ්ඛාරපච්චයා	130
සඞ්ඛාරපරමා	76
සඞ්ඛාරා	88, 130
සඞ්ඛාරූපසමං	116, 118
සඞ්ඛාරූපසමො	366
සඞ්ඛුභිංසු	262
සඞ්ඛො	232
සඞ්ඛ්‍යං	392

ස	පිට්ඨඞ්කා
සඞ්ගහාති	416
සඞ්ගහො	6
සඞ්ගං	272
සඞ්ගා	140
සඞ්ගාතිගං	122
සඞ්ගාතිගො	396
සඞ්ගාමජුත්තමො	48
සඞ්ගාමසීසං	420
සඞ්ගාමෙ	48, 104
සඞ්ගො	68
සඞ්ඝකම්මානි	246
සඞ්ඝභෙදෙ	334
සඞ්ඝසාමග්ගී	336
සඞ්ඝං	2
සඞ්ඝාටිකණ්ණෙ	442
සඞ්ඝාටිං	298
සඞ්ඝෙ	8
සචිත්තපරියොදපනං	72
සචිත්තං	106
සච්චවෙදිතං	80
සච්චං	90, 122, 290
සච්චානං	92
සච්චෙත	8
සච්ඡිකත්වා	378
සජ්ජන්ති	262
සජ්ජු	40
සඤ්ඤතචාරිනො	48
සඤ්ඤතස්ස	30
සඤ්ඤතුත්තමො	114
සඤ්ඤතෙ	308
සඤ්ඤතො	164
සඤ්ඤමතො	302
සඤ්ඤමය	118
සඤ්ඤමස්ස	340
සඤ්ඤමෙන	30
සඤ්ඤමෙස්සන්ති	34
සඤ්ඤමො	6
සඤ්ඤා	18
සඤ්ඤාපෙත්වා	164
සඤ්ඤොජනසඞ්ගසත්තා	280
සඤ්ඤොජනං	80
සඤ්ඤොජනෙ	280
සඤ්ඤොජනෙන	332
සසීලො	102
සසො	86, 90

ස	පිට්ඨඞ්කා
සණ්ඨාති	200
සතතං සමිතං	478, 480
සතාධිපතෙය්‍යා	370
සතිපට්ඨානාති	238
සතිමතො	30, 44
සතිමා	106, 354
සති වා උපාදිසෙසෙ	370, 372
සතිං	182
සතො	170, 380
සතො සම්පජානො	372
සත්තබොජ්ඣඞ්ගා	4
සත්තසණ්ඩං	346
සත්තා	280
සත්තාහවද්දලිකා	148
සත්ථවාහා	460
සත්ථාරෙ	460
සප්පිං	262
සත්ථුසාසනකාරිනො	356
සද්ධා	108, 422
සන්තවා	118
සදත්ථපසුතො	66
සදිසං	38
සද්ධො	100
සද්ධම්මදෙසිතා	74
සද්ධම්මා	114
සද්ධං	28
සද්ධායමාතරූපා	248
සද්ධිං චරං	310
සන්තත්තො	26
සන්තකායො	118
සන්තචිත්තා	370
සන්තතරු	402
සන්තප්පමාණෙ	192
සන්තමානසං	142
සන්තරබාහිරං	104
සන්තවාචො	118
සන්තවුත්ති	358, 480
සන්තස්ස	38
සන්තං පදං	20
සන්තාපජාඝො	192
සන්තාපෙහි	192
සන්තිකෙ	32
සන්තිට්ඨති	374
සන්තින්ද්‍රියං	142

ස	පිට්ඨඞ්කා
සන්තින්ද්‍රියො	20
සන්තිපදෙ	390
සන්තිපරං	76
සන්තිමග්ගං	96
සන්තුට්ඨී	6, 116
සන්තුට්ඨිකථා	198
සන්තුට්ඨිපරමං	76
සන්තුට්ඨො	210
සන්තුසිතො	114
සන්තුස්සකො	20
සන්තො	42, 100, 106, 410
සන්ථරිත්වා	302
සන්දස්සකා	464
සන්දස්සිතො	226
සන්දස්සෙති	278
සන්ථුතං	284
සන්ථුමං	122
සන්ධාය	230
සන්ධාරෙතුං	170
සන්ධිච්ඡෙදෙ	46
සන්ධිසිඞ්ඝාටකෙසු	14
සන්නද්ධො	120
සන්නිචයො	44
සන්නිපතිතානං	148
සන්නිපාතං	112
සන්නිවාසො	78
සන්නිසින්නානං	148
සපන්ති	216
සපරිග්ගහං	348, 364
සපුබ්බදෙවතානි	468
සපුබ්බාචරියකානි	468
සප්පඤ්ඤො	400
සප්පිස්ස	156
සප්පුරිසං	10
සම්පන්නසීලානං	38
සබ්බජහස්ස	170
සබ්බකාමදදෙ	18
සබ්බගන්ථප්පමොචනං	462
සබ්බගන්ථප්පහීනස්ස	44
සබ්බඤ්ජහො	112
සබ්බත්තතාය	194
සබ්බත්ථ සංවරෙ	114
සබ්බත්ථ සංවුතො	114
සබ්බත්ථාභිවස්සී	406

ස	පිට්ඨඞ්කා
සබ්බදුතං	112
සබ්බධි	44, 278
සබ්බධි විප්පමුත්තො	192
සබ්බප්පහායිනං	394
සබ්බභවානි	194
සබ්බභූතානුකම්පකො	408
සබ්බභූතානුකම්පී	362, 458
සබ්බයොගවිසංයුත්තානං	126
සබ්බරාගවිරත්තස්ස	382
සබ්බලොකාභිභුං	126
සබ්බවිදූ	112
සබ්බවොසිතවොසානං	128
සබ්බසඞ්ඛාරසමථං	402, 426
සබ්බසන්ථරිං	302
සබ්බසංයොජනං	122
සබ්බසො	116
සබ්බං	322
සබ්බාභිභූ	112, 484
සබ්බාවන්තං	224, 230
සබ්බූපාදානක්ඛයා	194
සබ්භි	62
සබ්‍රහ්මකානි	468
සබ්‍රහ්මචාරී	144
සමක්ඛාතාරෙ	464
සමග්ගතං	436
සමග්ගරතො	336
සමග්ගානං	74
සමචරියා	120, 388
සමචාරිනො	214
සමණකා	286
සමණපටිඤ්ඤං	230
සමණබ්‍රාහ්මණකපණද්ධික වණිබ්බකයාචකානං	406
සමණානං	6
සමණෙසු සමණසම්මතා	462
සමණො	80, 90
සමති විජ්ඣති	28
සමත්ති	8
සමත්ථං	44
සමධිග්ගය්හ	342
සමන්තචක්ඛු	360
සමප්පිතා	104
සමවෙක්ඛිතා	480
සමවෙක්ඛිය	358

ස	පිට්ඨඞ්කා
සමයා සමයං උපාදය	418
සමසමඵලා	300
සමං	48
සමං චරෙය්‍ය	58
සමාගඤ්ඡි	78
සමාගතාති	8
සමාචරෙ	20
සමාදපකා	464
සමාදපෙති	278
සමාදිසි	226
සමාධිකථා	198
සමාධික්ඛන්ධෙන	386
සමාධික්ඛන්ධො	460
සමාධිතා	8
සමාධිමනා	130
සමාධිලාභෙන	92
සමාධිසම්පන්නා	464
සමාධිං	8
සමාපත්තියා	362
සමාපන්නා	142
සමාහිතො	8, 372, 380
සමිඤ්ජන්ති	42
සමිතත්තා	90
සමිතිං	104
සමීරති	42
සමුට්ඨිතා	84
සමුත්තෙජකා	464
සමුත්තෙජිතො	226
සමුත්තෙජෙති	278
සමුදයො	130
සමුදාචරති	184, 196, 360
සමුද්දතීරෙ	142
සමුද්දමපෙක්ඛ	54
සමුද්දං	396
සමුප්පන්නං	366
සමුප්පන්නො	16
සමුස්සයො	112, 382
සමුස්සිතං	60
සමූහතං	432
සමෙනි	210
සමෙති පාපානි	90
සමෙත	88
සමෙන්ති	412
සම්පජානමුසාවාදෙ	344
සම්පජානො	170, 380
සම්පත්ති	18
සම්පත්වා	410
සම්පන්නවිජ්ජාචරණා	60
සම්පයාතො	84
සම්පරායිකං	342
සම්පරායිකා	368
සම්පරිවත්තසායී	106
සම්පහංසකා	464
සම්පහංසිතො	226
සම්පහංසෙති	278
සම්පාකං	410
සම්ඵලං	378
සම්ඵුට්ඨා	410
සම්ඵුසං	410
සම්ඵුසී	296
සම්බහුලා	150
සම්බාධො	244
සම්බුද්ධානං	364
සම්බොධගාමිනො	450
සම්බොධාය	354
සම්බොධිඅඞ්ගෙසු	44
සම්බොධිපරායණො	226
සම්බොධිමනුත්තරං	372
සම්බොධිමුත්තමං	354
සම්භවං	12
සම්භවන්ති	130
සම්භවෙති	20
සම්භෙදං	364
සම්භොති	194
සම්මජ්ජතී	262
සම්මති	26, 120
සම්මත්තකජාතං	280
සම්මදක්ඛාතො	42
සම්මදඤ්ඤාය	318
සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තානං	38
සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො	368
සම්මද්දසො	380, 402, 428
සම්මප්පජානො	30
සම්මප්පධානානි	238
සම්මසති	116
සම්මා	400
සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා	400
සම්මාදිට්ඨිකා	400

ස	පිට්ඨඞ්කා
සම්මාදිට්ඨිසමාදානා	104
සම්මාපණිහිතං	36
සම්මාමානාභිසමයා	380
සම්මාසඞ්කප්පගොචරා	28
සම්මාසම්බුද්ධා	424
සම්මිඤ්ජිතං	172
සම්මිස්සෙය්‍ය	472
සම්මුඛා දිට්ඨා	242
සම්මොදනීයං කථං	134
සයඞ්කතො	264
සයනාසනං	72
සයාතො	22
සරක්ඛසං	396
සරක්ඛසො	472, 474
සරණගමනං	2
සරණං	2
සරණං යන්ති	72
සරදසමයෙ	346
සරභඤ්ඤං	244
සරං	104, 310
සරු	100
සරිතා	278
සරිතානි	110
සරීරකං	144
සරීරන්තිමධාරිනං	364
සරෙහි	218
සරෙරු	410
සලාභං	114
සල්ලකත්තො	458
සල්ලතො	380
සල්ලසන්ථතං	92
සල්ලහුකවුත්ති	20
සවන්ති	108
සවන්තියො	232
සවාහිනිං	68, 384, 890
සවිඝාතං	348, 364
සවීචිං	396
සසො ච	110
සස්සතා	88
සස්සති	288
සස්සතො	258
සහති	108
සහතෙ	432
සහත්ථී	416

ස	පිට්ඨඞ්කා
සහනුක්කාමං	122
සහවාසො	416
සහව්‍යතං	422
සහායතා	38, 106
සහා වසෙ	412
සහිතං	30
සහෙතුධම්මං	130
සළායතනං	130
සංයමෙන	18
සංයමො	90, 148
සංයුත්තො	332
සංයොගා	118
සංයොජනක්ඛයා	416
සංයොජනසඞ්ගසත්තා	110
සංයොජනං	32, 354, 372
සංවට්ටමානෙ	340
සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ	340
සංවරත්ථං	356
සංවරෙ	114
සංවසති	232
සංවසෙ	66
සංවාසෙන	258
සංවාසො	78, 230
සංවිග්ගස්ස	358
සංවිභජති	408
සංවිභාගස්ස	344
සංවිභාගා	452, 458
සංවුතො	82, 182
සංවෙගිතො	60
සංවෙජනීයෙසු	358
සංවෙජනෙන	358
සංවේජිතො	142
සංවොහාරෙන	256
සංසග්ගා	412
සංසන්දන්ති	412
සංසත්ථාසඞ්කප්පමනො	94
සංසරන්ති	330
සංසාමෙත්වා	178
සංසාරං	126, 386
සංසාරු	44
සාකියානි	170
සාඛාභඞ්ගං	208
සාගරං	16
සාගාරු	470

ස	පිට්ඨඞ්කා
සාගාරෙසු	470
සාතතිකං	418
සාතතිකා	30
සාතරූපෙන	164
සාතසිතා	110
සාදුතෙසු	124
සාධු	246
සාධුකං	130
සාතොදකා	298
සාධාරණෙ	164
සාධුජීවී	412
සාධුතා	82
සාධුරූපො	90
සාධුවිහාරිං	106
සාමග්ගී	74
සාමඤ්ඤඞ්ගං	480
සාමඤ්ඤතා	108
සාමඤ්ඤත්ථං	440, 462
සාමඤ්ඤස්ස	30
සාමඤ්ඤස්සානුලොමිකං	460
සාමඤ්ඤං	102, 214
සාමං	208
සාමං ඤාතං	398, 400, 418
සාමං දිට්ඨං	418
සාමං විදිතං	418
සාමවතිප්පමුඛානි	288
සාමිකං	158
සාමීචිපටිපන්නා	252
සාමුක්කංසිකා දෙසනා	224
සාරත්තරත්තා	110
සාරත්තා	272
සාරථිකා	44
සාරථිං	80
සාරදෙ	62
සාරමතිනො	28
සාරමෙන්ති	274
සාරමහකථා	56,270
සාරමෙහා	56
සාරාණීයං	134
සාරෙ	28, 138
සාලම්බ	66
සාලවනෙ	202
සාවකපාරමී	20
සාවට්ටං	396
සාවට්ටා	472
සාසනං	66, 72
සාසපො	122, 124
සාහු	78

ස	පිට්ඨඞ්කා
සාහුනෙය්‍යකානි	468
සික්ඛං පච්චක්ඛාය	170
සික්ඛානිසංසා	370
සික්ඛාපදං	2, 234
සික්ඛාසාරා	274
සිඞ්ඝී	472
සිඞ්ඝාටකෙන	214
සිඞ්ඝානිකා	4
සිඤ්ච	116
සිත්තා	116
සිථිලා	102, 110
සිනෙහං	96
සිනෙහිතානි	110
සින්ධවා	104
සිප්පං	6, 190
සීතවාතදුද්දිනී	148
සීතාසු	140
සීතිභවිංසු	318
සීතිභූතං	126
සීදෙ	412
සීමන්තරිකාසු	204
සීලකථා	198
සීලක්ඛන්ධෙන	386
සීලක්ඛන්ධො	460
සීලගන්ධො	88
සීලදස්සනසම්පන්නං	30
සීලබ්බතමත්තෙන	92
සීලබ්බතං	12
සීලමයං	388
සීලවතූපපන්නා	426
සීලවිපත්තියා	302
සීලවිපන්නො	302
සීලසම්පන්නා	464
සීලසංවුතො	96
සීලං	108, 258, 408
සීලෙන	18
සීලෙසු සුසමාහිතො	28
සුකරං	246
සුකරානි	66
සුකිලන්තරූපො	300
සුක්කධම්මා	364
සුක්කමූලා	366
සුක්කං	42
සුක්කංසං	40
සුක්කා	146
සුඛකාමානි	56, 150
සුඛදුක්ඛඵුට්ඨො	152
සුඛදුක්ඛා	146

ස	පිට්ඨඞ්කා
සුඛපරිච්චාගා	96
සුඛමෙධති	74
සුඛසම්මුද්දයෙ	340, 388
සුඛසංවාසො	78
සුඛසොමනස්සබහුලො	358
සුඛා	106
සුඛාති පජ්ඣායමානො	408
සුඛා වෙදනා	380
සුඛාවහං	34
සුඛිතත්තා	20
සුඛිනී	160
සුඛිතො	20, 156
සුඛුද්‍රයං	340, 388
සුඛුමදිට්ඨිවිපස්සකං	418
සුඛුමා විතක්කා	200
සුඛෙසිතො	110
සුඛො	74, 108
සුගතා	126
සුගතිගමනසඞ්ඛාතං	422
සුගතිතො	54
සුග්ගහිතං	28
සුග්ගහීතානි	244
සුචරිතං	66, 68
සුචරිතානි	392
සුචි	244
සුචිකම්මස්ස	30
සුචිගන්ධං	38
සුචිං	8, 14
සුචී	122
සුච්ඡන්නං	28
සුජා	186
සුජීවං	86
සුඤ්ඤතො	44
සුඤ්ඤාගාරගතො	164
සුඤ්ඤාගාරං	116
සුඤ්ඤාගාරුතං	370
සුතධම්මස්ස	148
සුතමත්තං	144
සුතං	226
සුතෙ	144
සුත්තං	36, 96
සුත්තා	372
සුත්තෙසු	32
සුදන්තා	44
සුදෙතනත	64, 104
සුදස්සතං	290
සුදස්සං	86
සුදුත්තරං	42
සුදුද්දසං	34
සුද්ධාජීවිං	114
සුද්ධාජීවෙ	118
සුද්ධාජීවෙන	86
සුද්ධි	140
සුනිග්ගහීතං	252
සුනිපුණං	34
සුනිසිතො	16
සුන්දරී	212
සුපටිපන්නා	158
සුපතිත්ථා	298
සුපරිසංවුතා	84
සුපරිහීනා	364
සුප්පකාසිතං	254
සුප්පතිට්ඨිතං	186
සුප්පතිට්ඨිතා	16
සුප්පතිට්ඨිතො	422
සුප්පබුද්ධං	100
සුප්පබුද්ධො	222
සුප්පයුත්තා	10
සුප්පං	262
සුබ්බතා	60
සුබ්බතො	44
සුභරො	20
සුභානුපස්සීතො	110
සුභානුපස්සිං	26
සුභාය ධාතුයා	426
සුභාවිතං	28
සුභාසිතා	6
සුභාසුභං	124
සුභික්ඛවාචො	408
සුමනසිකතානි	244
සුමතා	8
සුමතො	40
සුමරති	106
සුමෙධං	78
සුමෙධසො	32
සුරක්ඛිතං	64
සුරභී	410
සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා	2
සුරියො'ව	134
සුලද්ධලාභං	422
සුලද්ධං	218
සුලභරූපා	282
සුලභානි	460
සුවචො	20
සුවණ්ණතා	18
සුවත්ථි	8

ස	පිට්ඨඞ්කා
සුවිකප්පිතා	272
සුවිමුත්තචිත්තො	30
සුවිලිත්තා	256
සුසණ්ඨානසුරූපතා	18
සුසමාරද්ධා	250
සුසංවුතං	28
සුසංවුතො	94
සුසංවිහිතා	168
සුසික්ඛිතො	6
සුසුඛං	74, 158
සුස්සරතා	18
සුහජ්ජා	80
සූකරමද්දවං	294
සුද්ද	20
සූවිසටිකං	230
සූපට්ඨිතාය	182
සූපධාරිතානි	244
සෙක්ඛං	278
සෙඛස්ස	332, 390, 414
සෙඛො	36, 414, 424
සෙට්ඨතං	32
සෙතපච්ඡාදෙ	282
සෙදෙ	4
සෙනාසනං	460
සෙනාසනානි	176
සෙනානි	64
සෙම්හං	4
සෙය්‍යසො	36
සෙය්‍යං	38
සෙලං	28
සෙලූපමං	206
සෙලෙ	360
සෙවතා	6
සෙවමානො	410
සෙහි	56
සොකම්පෙක්ඛ	218
සොකා	108
සොකාවතිණ්ණං	360
සොකිතිං	32
සොචති	28
සොචෙය්‍යසම්පන්නා	394
සොචෙය්‍යං	256
සොචෙය්‍යානි	394
සොණසිඟාලා	364
සොණ්ඩාය	208
සොණ්ඩා	262
සොතධාතුයා	186
සොතං	110
සොතා	108

ස	පිට්ඨඞ්කා
සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය	238
සොතාපත්තිඵලං	70
සොතාපන්නො	238
සොතෙන සංවරෙ	114
සොතො	108, 474
සොත්ථානං	6
සොත්ථිං	8
සොත්ථිමාගතං	80
සොබ්භ	296
සොමනස්සජාතා	164
සොවචස්සතා	6
සොළසිං	150
හ	
හතප්පභො	276
හතාවකාසො	46
හත්ථසඤ්ඤතො	114
හත්ථිකලභෙහි	208
හත්ථිවච්ඡාපෙහි	208
හත්ථිනාගො	208
හත්ථිසිප්පං	190
හදයං	4
හනන්ති	150
හරායමානා	376
හරායමානො	174
හවෙ	130
හාසපඤ්ඤතං	364
හාසො	60
හිත්වා	32
හිමපාතසමයෙ	140
හිමවන්තො	100
හිරි	364
හිරීනිසෙධො	60
හිංසති	56
හිරොත්තප්පං	362
හිංසන්ති	378
හිංසමනො	120
හීනවීරියං	26
හීනවීරියො	354
හීනං ධම්මං	66
හීනාධිමුත්තකා	412
හීනායාවත්තිස්සාමි	170
හුහුඞ්කජාතිකො	134
හුතං	48
හුරං	8, 30, 294
හුරාහුරං	108, 200
හෙට්ඨාරහදෙ	472, 474
හෙතු	14
හෙමන්තිකාසු	140

ඛුද්දකපාඨ උපග්‍රන්ථය

(මෙහි අඞ්ක පොතෙහි පිටු පෙන්වති)

2

සරණගමනය: මෙය කවුරුන් විසින් කවරද කොතන්හි කාට කුමට කියන ලද්දේ ද යත්: භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බුදු වැ ඉසිපතන් වැඩ දම්සක් පවත්වා පස්වග තවුස් ආදීන් සිය සවුබව්හි පිහිටුවා, ඔවුන් දහම් දෙසනු වස් ඒ ඒ අත යැවූ සේක. එසේ ඉසිපතන්හි ම වැඩ වසන දවස්හි භික්‍ෂුනු පැවිදි උපසපු ලබනු කැමැති කුල පුතුන් නොයෙක් දෙසින් ඔබ වෙත ගෙනෙති. එ විට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔවුන්ගේ පහසුව සලකා "මහණෙනි, තෙපි ම ඒ ඒ පෙදෙස්හිදී පැවිද්දත් උපසපුවත් දෙවූ" යි අවසර දී වදාරා එය කරන සැටි දක්වන සේක්, "පළමු කොට කෙස් රැවුලු බහවා, කසාවත් හඳවා, උතුරුසඟ (තනිපටසිවුර) ඒකස් කරවා, මහණුන් පා වඳවා, උක්කුටුක කොට හිඳුවා, දොහොත් මුදුන් තබවා, 'බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි, ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි, සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමි, දුතියම්පි – තතියම්පි සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමි'යි මේ සරණගමන තුනින් පැවිද්දත් උපසපුවත් දෙවූ" යි වදාළ සේක. [**මහාවග්ග** – දෙවෙනි බණවර උපසම්පදා කථාව]

මෙසේ මුල් අවදියේ දී (එහිභික්ඛූපසම්පදාවෙන් පසු) සරණ දීමෙන් මහණ කිරීමත් උපසම්පදාවත් පැණවූ සේක. ටික කලෙකින් පසු එය වෙනස් කොට ඥප්තිචතුර්ථකර්මයෙන් උපසම්පදා කිරීමට නියම කළ සේක. බුදු වීමෙන් අවුරුද්දක් ගත වූ තැන බුදුරජාණන් වහන්සේ **කිඹුල්වත්පුර** වැඩි සේක. එසේ වැඩි දිනෙන් සත්වන ද **රාහුල** කුමරු මහණ කිරීම **සැරියුත්** තෙරුනට පැවරූ සේක. 'කෙසේ රාහුල කුමරු මහණ කරම් දැ?' යි සැරියුත් තෙරණුවෝ ඇසූහ. තිසරණ ගැන්වීමෙන් මහණ කරන්නැ යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළ සේක. එතැන් පටන් හෙරණ පැවිද්ද සරණ සමාදන් කරවීමෙන් සිදු කරනු ලැබේ.

බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි: (බුදුරජුන් සරණ යෙමි.) – මෙහි **බුදුරජුහු** නම් පරොපදෙශ රහිත වැ තමන් ම සිය නුවණින් සත්‍යාවබොධය කළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ය.

ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි: (දහම් සරණ යෙමි.) යන තැන දහම් යනු සතර මඟත් නිවනත් ය. මාර්ග වැඩූ නිවන් පසක් කළහු අපායෙහුත් මිදෙති. කෙළවර සියලු සසර දුකින් මිදෙති. මෙසේ තමන් සරණ ගියවුන් අපායෙහුත් සසරිනුත් මිදුණවුන් කොට දරන්නේ ය, උසුලන්නේ ය යනු **ධම්ම** යනුයෙහි අදහස ය.

සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමි: (සඟ සරණ යෙමි.) – මෙහි **සඞ්ඝ** යනු සතරමගට සතර ඵලයට පැමිණි පුද්ගල සමූහය යි. දෘෂ්ටිශීල දෙකින් එකට සංහත (ගැළැපුණ) බැවින් ඔබ හැම **සඞ්ඝ** නමි. මේ සරණ යා යුතු පරමාර්ථ සඞ්ඝයා ය.

සරණං ගච්ඡාමි: (සරණ යෙමි.)– සරණ යෑම යනු පිහිට යැ යි දැන ගැනීම යි. 'යෙ ගත්‍යර්ථා තෙ බොධ්‍යර්ථා' - යම් ධාතූහු කෙණෙහක් ගමනාර්ථයෙහි වෙත් ද, ඔහු බොධ්‍යර්ථයෙහි ('දැන ගැනීම යන අර්ථයෙහි) වෙති'යි කී බැවින් "සරණ යෙමි" යනු "සරණ යැ යි, පිහිටයැ යි දැන ගනිමි" යන අර්ථ දෙයි.

2

දසසික්ඛාපදං: (දස සිකපද.) ඉහත දැක්වුණ පරිදි සරණගමනයෙන් සස්නට වැද ගැන්ම දැක්විණ. සස්නට බැසීම උපාසකභාවයෙන් ද ප්‍රව්‍රජිත-භාවයෙන් දැ යි දෙ පරිද්දෙකින් වේ. ඒ කවරකු විසින් වුව ද හික්මියැ යුතු ශික්ෂාව දක්වනු වස් ඊළඟට දස සික්ඛාපද මෙහි දැක්විණ. මේ සිකපද ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කිඹුල්වතින් සැවැත්නුවරට වැඩ එහි දෙව්රම් වෙහෙරැදී හෙරණුන් විසින් රැක්ක යුතු ශික්ෂා දක්වනු විසින් "අනුජානාමි භික්ඛවෙ සාමණේරානං දස සික්ඛාපදානි (මහණෙනි, හෙරණුනට දස සිකපද කෙනකුත් අනුදනිමි ;)" යි වදාරන ලදී. මොහු දස දෙන ම හෙරණුන් විසින් නිති සිල් විසින් රැක්ක යුතු. පළමු දෙවෙනි සිවුවන පස්වන යන සතරත් තෙවැන්නෙහි 'අබ්‍රහ්මචරියා' යන්න වෙනුවට 'කාමෙසු මිච්ඡාචාරා'යි යොද ගෙන ගිහියන් විසින් නිති සිල් විසින් ද, මුල් සිකපද සය එසේ ම ගෙන සත්වන අටවන සිකපද දෙක එකක් කොට ගෙන ද දසවන සිකපදය හැර සිකපද අටක් ම ගිහියන් විසින් පොහෝ සිල් විසින් රැක්කැ යුතු.

සික්ඛාපද: (සිකපද) "සික්ඛාය පදං සික්ඛාපදං, අධිගමූපායො" යනු අටුවා යි. හික්මීමට මඟ, හික්මීම ලබන උපාය යනු සික්ඛාපද යන්නේ තේරුම යි.

සමාදියාමි: (මනා කොට ගනිමි.) 'සමාදන් කෙරෙමි, මනා කොට ගනිමි' යන්නෙහි අදහස 'අවීතික්කමනාධිප්පායෙන, අච්ඡිද්දකාරිතාය, අසබල-කාරිතාය ච ආදියාමි'යි අටුවාහි කී බැවින්, නොඉක්මෙන නොබිඳින අදහසින්, ඡිද්‍ර සබල කල්මාෂ ඇති නොවනු සේ කොට රක්නා අදහසින්, ගනිමි යනු යි.

විකාලභොජන:(විකල්බොජුන්) යනු දවසැ පෙරවරුවෙන් පසු බොජුන් ගැන්ම යි.

උච්චාසයන-මහාසයන: (උසසුන් මහසුන්). 'උච්චාසයනං වුච්චති පමාණාතික්කන්තං. තස්ස පමාණං පන යස්ස පාදතො යාව අටනියා හෙට්ඨිමන්තො සුගතඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණො, මජ්ඣිමපුරිසස්ස හත්ථෙන මුට්ඨිරතනප්පමාණො පාදකො හොති තං පමාණිකං නාම වට්ටති. තතො අධිකං පමාණාතික්කන්තං නාම න වට්ටති' (මනොරථපූරණී). මෙහි දැක්වෙන පරිදි උසසුන් යනු පමණට වැඩි **උස් අසුන්** ය. එහි පමණ යනු යම් අස්නෙක පා කෙළවර සිට පාදසඬිය තෙක් යටත් පිරිසෙයින් සුගත්-අඟුලෙන් අටඟුල් පමණ වූයේ, හෙවත් මැදුම් මිනිසක්හු අතින් මිටි-රියනක් පමණ උස් වූයේ ය. මෙයට වැඩි උස් වූයේ උච්චාසයන යි. **මහාසයන** නම් සිංහව්‍යාඝ්‍රාදීන්ගේ රූප සහිත කොට තැනූ බොහෝ අගනා පලස් ආදිය අතුරා බිමැ හෝ උඩක හෝ පැණැ වූ අසුන් ය.

4

දෙතිස් ආකාරය නම්: ආකාර තිස්දෙක යි. සිරුරැ කෙස් ලොම් ආදී කුණප කොටස් දෙතිස යි. කායගතාසති කමටහන වඩනුවහු මෙහි දැක්වුණු කෙස්ලොම්නිය ඈ පිළිවෙළින් මුළු සිරුර ම නුවණින් බැලියැ යුතු. කෙස් පටන් පැසුණු අහර අවසන් කොටැ එකුන්විසි කුණු ද, කෙළවරැ දැක්වුණු හිස්මොල ද යන විසි පාගුව සම්මතිපඨවිධාතු යැ යි ගැනේ. පිත පටන් නොවූ අවසන් කොටැති දෙළොස් කුණු සමමති ආපොධාතු යි.

4

කුමාර පඤ්හ: සැඩොල්කුලයෙන් පැවිදි වූ **සෝපාක** නම් හෙරණෙක් විය. හේ සත්හැවිරිදි වයස් ඇත්තේ ම රහත් විය. ඒ ළදරු රහත්හට උපසපුව දෙන අදහසින් බුදුහු මෙහි කී 'එක නම් කිම' ආදී ප්‍රශ්න ඇසූහ. හේ ඒ හැම විසැදී ය. එයින් උපසපුව ලැබී ය. මේ '**පඤ්හබ්‍යාකරණූපසම්පදා**' නම් විය.

ආහාර: ආහාර සතර දෙනෙකි: කබලීකාර ආහාර, ස්පර්ශාහාර, මනස්සංචෙතනාහාර, විඥානාහාර යනු ඒ සතර යි. 'ආහාර' යනු ඵලය ගෙනෙන්නා, ඵලය උපදවන්නා යන අරුත් ඇති පදයෙකි. මෙහි කබලීකාරාහාර යනු බත් කැඳ ඈදි බොජුන්හි ඕජස යි. මෙයින් සිරුරේ පෘථිවි අප් තේජස් වායු වර්ණ ගන්ධ රස ඕජස් යන, වෙන් වෙන් කොට ලිහිය නො හැකි සේ එකට පවත්නා අටින් යුත් රූප (=ඕජට්ඨමකරූප) නිපදී. ඒ රූප ආහරණය කරන බැවින් හෙවත් ගෙනැ ඒම (උපැදවීම) කරන බැවින් බොජුන්වලට ආහාර යන නම යෙදේ. ස්පර්ශාහාර නම්: වෙදනාවන් හට ගන්නට ප්‍රත්‍යය (උපකාර) වූ ස්පර්ශය යි. ඇස් කන් නාස ආදීනට රූප ශබ්ද ගන්ධාදිය හමුවීමේ දී සිත ඒ අරමුණු හා හැපීම මෙහි ස්පර්ශ නම්. ඒ හැපීමෙන් සැප වූ හෝ දුක් වූ හෝ මැදහත් වූ හෝ වෙදනා උපදී. මෙසේ වෙදනාවන් සිත පහළ වන්නට උපකාර වනුයේ ස්පර්ශය යි. පටිච්චසමුප්පාදයෙහි ‘ඵස්සපච්චයා වෙදනා’’ යි දැක්වුණේ ද ස්පර්ශාහාරයෙන් වෙදනා ඇති වන බව යි. මෙසේ ස්පර්ශාහාර යනු වෙදනාවන් උපදවන ස්පර්ශචෛතසිකය යි.

මනොසංචෙතනාහාර යනු: ලෞකිකකුශලාකුශල චෙතනා යි. පටිච්චසමුප්පාදයෙහි සංඛාරපච්චය යැ යි දැක්වුණේ ද මේ මැ යි. නූතන් භවයෙහි ප්‍රතිසන්ධිවිඥානය උපදවන ඔවුනට ආහාර යන නම යෙදේ. ‘‘සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං’’ යි දැක්වුණේ මේ ලෞකික කුශලාකුශලචෙතනාහෙතුයෙන් භවයෙහි ප්‍රතිසන්ධි විඥානය ඇති වන බව යි.

විඤ්ඤාණාහාර නම්: ප්‍රතිසන්ධිවිඥානය යි. ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි නාමරූප දෙක ඇති වන්නට ප්‍රත්‍යය වන බැවින් ඒ ආහාර නම් වී. පටිච්චසමුප්පාදයෙහි ‘විඤ්ඤාණපච්චයා නාම රූපං’’යි දැක්වුණේ මේ විඤ්ඤාණාහාරයෙන් නාමරූප වන බව යි.

නාමඤ්ච රූපඤ්ච (නම් රූ දෙක)— **නාම** යනු චිත්තචෛතසික දෙදෙනා යි. අරමුණට නැමෙන්නෝ ය යන අරුතින් මොහු නාම නම්හ. **රූප** යනු පඨවි ආදී භූතරූප සතරත් ඔවුන්ගේ උපාදායරූප සූවිස්සත් ය. ශීතොෂ්ණාදියෙන් පෙරළෙන්නෝ ය යන තේරුම උඩ මොවුනට රූප යැ යි නම් වේ.

වෙදනා නම්: අරමුණු රස විඳිනා (සිතෙහි වූ) ස්වභාවයෝ යි. ඔහු සුඛවෙදනා දුඃඛවෙදනා උපෙක්ෂා-(මධ්‍යස්ථ) වෙදනා යැ යි ත්‍රිවිධ යි.

චත්තාරි අරියසච්චානි— **ආර්යසත්‍යය** යනු දුක, දුක් හෙතුව, නිවන, නිවන් මග යන සතර යි.

උපාදානක්ඛන්ධා (උපාදානස්කන්ධ)— තෘෂ්ණා දෘෂ්ටිදෙකින් තදින් ගැන්ම උපාදාන නම්. එයට ගොදුරු වූ රූපාදී රැශි පස උපාදානස්කන්ධ පස නම්. ඔහු නම් රූප වෙදනා සංඥා සංස්කාර විඥාන යි. රූපස්කන්ධ නම්: පඨවි ආදී

4.

රූප රැස යි. වේදනාස්කන්ධ නම්: සිතෙහි වන සැපවිඳුම් දුක්විඳුම් මැදහත්-විඳුම් රැස යි. සංඥාස්කන්ධ නම්: ඒ ඒ අරමුණු ඇඳුනුම් රැස යි. සංස්කාර ස්කන්ධ නම්: වේදනා සංඥා හැර ඉතිරි පණස් චෛතසික යි. විඥානස්කන්ධ නම්: සිත් රැස යි. මෙයින් වේදනා සංඥා සංස්කාර විඥාන යන සතර නාම නමි. රූපස්කන්ධය රූප නමි. ස්කන්ධ පසකට බෙදෙනුයේ ද නාමරූප දෙක ම ය.

අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි (ආධ්‍යාත්මික ආයතන)— තමා කෙරෙහි වූ චක්ෂුඃප්‍රසාද ශ්‍රොත්‍රප්‍රසාද ඝ්‍රාණප්‍රසාද ජිහ්වාප්‍රසාද කායප්‍රසාද මනස යන සයයි.

බොජ්ඣඞ්ගා (බොධ්‍යංග) — සතර මාර්ගඥානය බොධි නමි. එය පිණිස පවත්නා, ඒ බොධියට අවයව වූ, සති ධම්මවිචය විරිය පීති පස්සද්ධි සමාධි උපෙක්ඛා යන දහම් සත බොධ්‍යංග නමි.

අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො (ආර්ය අෂ්ටාංගිකමාර්ග) නම්: අංග අට ම වූ උතුම් මඟ යි. සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසංකප්ප, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආජීව, සම්මාවායාම, සම්මාසති, සම්මාසමාධි යනු එ අංග අට යි. මේ නිවන් ලබන එක ම මාර්ගය යි.

නව සත්තාවාසා (සත්ත්වාවාස නව ය)— **සත්ත්වාවාස** නම් භවවිධ සත්ත්වයෝ යි. නානත්තකාය නානත්තසඤ්ඤී (=සිරුරින් ද ප්‍රතිසන්ධි සිතින් ද වෙනස් සත්හු), නානත්තකාය එකත්තසඤ්ඤී (=සිරුරෙන් වෙනස් වූ ප්‍රතිසන්ධි සිතින් එක සම වූ සත්තු), එකත්තකාය නානත්තසඤ්ඤී (=සිරිරින් එක්සම ප්‍රතිසන්ධි සිතින් වෙනස් වූ සත්තු), එකත්තකාය එකත්තසඤ්ඤී (=සිරුරිනුත් ප්‍රතිසන්ධිසිතිනුත් එක්සම සත්තු) අසඤ්ඤී (=සිත් නැති රූපය පමණක් ඇති සත්හු), ආකාසානංචායතනූපග, විඤ්ඤාණංචායතනූපග, ආකිංචඤ්ඤායතනූපග, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපග යනු ඒ නවභෙදය යි. මෙයින් මිනිස්සු ද සමහර දෙවියෝ ද විනිපාතිකයෝ ද නානත්තකාය නානත්තසඤ්ඤීහු වෙති. ඒ මිනිස් ආදීහු උනුනට රූපයෙන් වෙනස්හ. ඔවුන්ගේ ප්‍රතිසන්ධිවිඥානයෝ ද ද්විහෙතුක ත්‍රිහෙතුකාදි වශයෙන් නානාවිධයහ. බ්‍රහ්මපාරිෂද්‍ය බ්‍රහ්මපුරොහිත මහාබ්‍රහ්ම යන ප්‍රථමධ්‍යානික තුන්බඹතෙලෙහි උපන් බඹුහු ද අපායෙහි උපන්නෝ ද නානත්තකාය එකත්තසඤ්ඤී නම් වෙති. එකී තුන් බඹතල වැසියෝ සිරිරින් සම නොවෙති. එහෙත් ප්‍රථම-ධ්‍යානවිපාක සිතින් උපන්නන් බැවින් ප්‍රතිසන්ධි සංඥායෙන් සම වෙති. අපායවල සත්හු කයින් උනුනට වෙනස් වූවෝ නමුදු එක ම අකුශලවිපාකා-හෙතුක ප්‍රතිසන්ධි සිතින් උපන් බැවින් සංඥායෙන් සම වෙති. පරිත්තසුභ අප්පමාණසුභ සුභකිණ්හ යන ත්‍රිවිධ තෘතියධ්‍යාන බඹලෝවැසි දෙවියෝ එකත්තකාය එකත්තසඤ්ඤීහු ය. ඔහු කයින් එක්සමයහ. චතුර්ථධ්‍යාන විපාක සිතින් ම එහි උපදනාහු ය. එ බැවින් සංඥායෙන් ද එක්සමයහ.

දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො අරහා— **අංග දශයෙන්** යුත්වූ රහත් තෙමේ ය. රහත්හුගේ **දසඅංග** නම්: අසෙඛ සම්මාදිට්ඨි, අසෙඛ සම්මාසං-කප්ප, අසෙඛ සම්මාවාචා, අසෙඛ සම්මාකම්මන්ත, අසෙඛ සම්මාආජීව, අසෙඛ සම්මාවායාම, අසෙඛ සම්මාසති, අසෙඛ සම්මාසමාධි, අසෙඛ සම්මා-ඤාණ, අසෙඛ සම්මාවිමුත්ති යන දශය යි. ශීල සමාධි ප්‍රඥා යන ශික්ෂා තුනින් කිසිත් තව දුරටත් ඉදිරියෙහි පුරන්නට නැති හෙවත් පරිපූර්ණ ත්‍රිශික්ෂා ඇත්තේ අසෙඛ (අශෛක්ෂ) නමි. රහත් පලය ලද්දහුට ම අසෙඛ යන නම වැහැරූ වේ. ඒ රහත්හු තුළ වූ පරිපූර්ණ වූ සම්‍යග්දෘෂ්ටි ආදි අංග ම මෙහි රහත්හුගේ දශාංග නමින් දක්විණි.

6

මඞ්ගලසුත්ත:

මඞ්ගල නම් කිම් දැයි පැණයෙක් මිනිසුන් අතර පැන නැගිණ. කෙනෙක් දුටු ශුභ දෑ, මඟුලැයි ද, ඇතැම් කෙනෙක් ඇසූ ශුභ වචන මඟු-ලැයි ද, අන් කෙනෙක් සුවඳ, මිහිර රස, කයැ වැදුණු ප්‍රිය දෑ මඟුලැයි ද කීහු. දෙවියන් කරා ද මේ මඞ්ගලප්‍රශ්නය නැඟී ගියේ ය. දෙවියෝ සක්දෙවිඳු අභිත් විචාළහ. හේ බුදුරජුන් කරා අවුත් මෙය දැන ගන්නට දෙවියකු මෙහෙයී. ඒ දෙව් එක් මැදුම් රැයෙක දෙව්රම් වෙහෙර වැද බුදු-රජුන්ගෙන් එය ඇසී. බුදුරජහු මේ දෙතිස් මංගල කරුණු වදාළහ.

සොත්ථාන: (සුවසත්භාවය) යනු මෙලොව පරලොව දෙක්හි ම යහපත ය. **මඞ්ගල** (මඟුල) යනු අභිවෘද්ධිය සිදු කරන දෑ, දියුණුව සලසන දෑ ය.

බ්‍රහ්මචරිය: (බඹසර) යනු ශ්‍රේෂ්ඨ හැසිරීම, ශ්‍රේෂ්ඨ ක්‍රියාව, මෛථුන්දමින් වැළැක්ම, මහණකම, සසුන, අෂ්ටාංගික ආර්‍යමාර්ගය යන මේ හැම ඒ ඒ තැන බ්‍රහ්මචර්‍ය යන්නෙන් පෙළෙහි දැක්විණ. මෙතැන්හි මෛථුන්දමින් වැළැක්ම, මහණදම් පිරීම, ශාසනය යන තුන ම බ්‍රහ්මචර්‍ය යන්නෙන් ගැනේ.

ලොකධම්ම – **ලෝ දහම්** නම්: ලාභ අලාභ අයශස් යශස් නින්දා ප්‍රශංසා සුඛ දුඃඛ යන (ලොවැ ඇති තාක් ම නොනවත්නා දෑ) අට යි.

ලාභාදියෙන් රහත්හුගේ සිත සතුටු හෝ නො සතුටු බවෙක් හෙවත් ඒ ඒ අතට කම්පායෙක්, සැලීමෙක් නො වේ. කිසිවෙකිනුත් නොසැලෙන ලොකොත්තර බව ඇති කරන හෙයින් රහත්හුගේ ඒ අචල සිත මඞ්ගලකාරණයෙකි. ශොක නැති බව, කෙලෙස්දූලි නැති බව, කාමයොගාදි-යෙන් නිරුපද්‍රැත බව යනු රහත්හුගේ සිතේ ලක්ෂණ යි. ඒ එක එක ලක්ෂණයක් මඞ්ගලකාරණ බැවින් ශොක නැති සිත යන ආදිය වෙන වෙන ම මඞ්ගල සේ දැක්විණ.

8

රතනසුත්ත:

පෙර **විසල්පුර** රොග අමනුෂ්‍ය දුර්භික්ෂ යන තුනින් උවදුරු ඇති විය. ලිච්ඡවි රජුන්ගේ අයැදීමෙන් බුදුරජුහු සංඝයා හා එහි වැඩියහ. වැඩ, නුවර-දොර සිට අනඳතෙරුන් අමතා 'මේ **සූත්‍රය** උගෙන ලිච්ඡවි කුමාරයන් හා නුවර හාත්පස මැ හැවිද මෙයින් පිරිත් කරවු' යි වදාළහ. එ තෙරහු ද බුද්ධපාත්‍රයෙන් පැන් ගෙන ඉසිමින් පිරිත් බෙණෙමින් මුළු නුවර ඇවිද්දහ. අමනුෂ්‍යාදි සියලු උවදුරු දුරු විය.

ඛයං විරාගං – මේ සතර වන ගයින් නිර්වාණ ධර්මරත්නයේ අගය දැක්විණි.

යම්බුද්ධසෙට්ඨො පරිවණ්ණයී – මේ පස්වන ගයින් ශ්‍රොත ආපත්ත්‍යාදි සතර මාර්ග **රත්න** වන බව දැක්විණ

10

යෙ පුග්ගලා අට්ඨ සතං පසත්ථා - ශ්‍රොතආපත්තිමාර්ගස්ථ, ශ්‍රොතආපත්ති-ඵලස්ථ යන දෙදෙන එක් යුගයෙකි. සකෘදාගාමිමාර්ගස්ථ සකෘදාගාමිඵලස්ථ යන දෙදෙන එක් යුගයෙකි. අනාගාමිමාර්ගස්ථ අනාගාමිඵලස්ථ යන දෙදෙන එක් යුගයෙකි. අර්හත්ත්වමාර්ගස්ථ අර්හත්ත්වඵලස්ථ දෙදෙන එක් යුගයෙකි. මෙසේ යුග සතරෙකි. පුද්ගලයන් වශයෙන් අට දෙනෙකි.

යෙ සුප්පයුත්තා මනසා දළ්හෙන— මේ ගයින් අර්හත් සංඝයාගේ රත්නභාවය දක්විණි.

යථින්දඛීලො— නුවර දොර රඳවාලන්නට එළිපතට ඇතුළු පැත්තෙන් අට අතක් හෝ දස අතක් පොළොව කැණ ගසන ලද හරඳඹුමුවා ටැඹ **ඉන්ද්‍රකීල** නම්. ගෙහි දොරකඩ සවි කරන ගල්පුවරුව ද ඉන්ද්‍රකීල නම්.

මේ 8, 9, 10, 11 වන ගයින් ශ්‍රොතආපන්න සංඝයාගේ රත්නභාවය කියැවිණ.

11

කිඤ්චාපි සො කම්මං කරොති පාපකං — සෝවන් වූ මහණහු ලොකවද්‍ය ඇවැතකට කිසි සේත් නො පැමිණෙති. ප්‍රඥප්තිවද්‍ය ඇවැත්-වලට නම් නො දැන අවදිති. කායද්වාරයෙන් කුටිකාර සහසෙය්‍ය ආදි ඇවැත්වලට ද, වචනයෙන් සංචරිත්ත පදසොධම්මවාචන ආදි ඇවැත්වලට ද සිතින් කිසි අරමුණෙක ලොභ හෝ ද්වෙෂ ඉපිදවීම, රන් රිදී ආදිය ඉවැසීම, ප්‍රත්‍යය පරිභොගයෙහි නො පස්විකීම යන ආදි ලාමක ද කරති. එහෙත් ඒ වරද යි දත් කෙණෙහි ම එය දත්වා එයට පිළියම් කෙරෙති ආයති-සංවරයෙහි පිහිටති

14

යානීධ භූතානි ... **තථාගතං**- ලොවට හිතැගියන් ඉයැ යුතු පරිදි ආ හෙයින් ද, යැ යුතු පරිදි ගිය හෙයින් ද, ඔවුන් විසින් දතයුතු වූ පරිදි ම දත්තා හෙයින් ද, ඇත්ත ම කියන හෙයින් ද, බුදුරජ **තථාගත** නම්.

එකට බැඳුණු ශමථවිදර්ශනා දෙකක් බලයෙන් යැ යුතු යම්සේ ද, එසේ ම කෙලෙස් නසමින් ගිය හෙයින් සෝවාන් ආදි චතුර්විධ ආර්‍යමාර්ග තථාගත නම් වී. තථාගත යන්නෙහි පදගතාර්ථය නම් 'එසේ ගිය' යනු යි. නිර්වාණය වනාහි යම්සේ නිසි පරිදි පිළිවිදින ලද්දේ ම සියලු දුක් නසා ද, එසේ ම බුද්ධාදීන් විසින් එය අවබොධ කරන ලදී මෙහි ඒ නිසි පරිදි ම අවබොධ කරන ලද යන අරුතින් නිවන ද තථාගත නම්.

තමහට හිත පිණිස පිළිපන්නන් විසින් යම්සේ යැ යුතු ද එසේ ම ඒ ඒ සෝවන් ආදි මගින් ගියේ නු යි ආර්‍යසංඝයා ද තථාගත නම්. මෙහි තථාගත යනු 'එසේ ගිය' යන අරුත වෙයි.

14

තිරොකුඩ්ඩසුත්ත:

බොහෝ පෙර සංඝයාට වෙන් කළ දූය කා වැනැසූ ජන කෙනෙක් මැරී නිරයැ ඉපිද දුක් විඳැ මෙසේ නිරයෙන් නිරයට ගොස් ඉක්බිති ප්‍රෙත වැ ඉපිද බෝ කලක් දුක් වින්දහ. අප බුදුරජුන් බුදු වැ දම්සක් පවත්වා ක්‍රම-යෙන් රජගහ පුර වැඩැ බිම්බිසාර රජු සහිත පිරිසට දම් දෙසා, ඔවුන් සෝවන් පෙළෙහි පිහිටුවා ලූ දිනට දෙවෙනි ද, එ රජ බුද්ධප්‍රමුඛ සංඝයාට මහ දන් දුන එහෙත් යට කී පූර්වජාතියෙක ඥාති වූ ප්‍රෙතයනට පින් අනුමෝදන් නො කැරුවී ය. එ බැවින් එද රෑ ඔහු රජගෙහි බිහිසුණු හඬ පැවැත්වූහු රජ පසු ද බුදුරජුනට එය දන්වී බුදුරජුහු එය පින් ගන්නට සැරැසී සිටින ඥාතිප්‍රෙතයන්ගේ හඬ බව වදාරා, දන් දී ඔවුනට පින් අනුමෝ-දන් කැරැවියැ යුතු සැටි වදාළහ. රජ ද එසේ කෙළේ ය. ඒ පින් අනුමෝ-දන් කැරැගත් ප්‍රෙතයනට එකෙණෙහි දිව්‍යාහාර ආදිය පහළ වීය. ඉක්බිති රජහට අනුමොදනා බණ වශයෙන් බුදුරජුහු මේ තිරොකුඩ්ඩ සූත්‍රය වදාළහ.

TOC

14

1. **සන්ධිසිඞ්ඝාටකෙසු. ච**— සන්ධිස්ථාන යනු සතරමංසන්දි ගෘහසන්ධි භිත්තිසන්ධි කවුළු ආදිය ය.

සිංඝාටක යනු තුන්මංසන්ධි ය. නගරද්වාර ගෘහද්වාරයන්හි උළුවහු කණු දෙරබා නම්.

16

12. **ඤාතිධම්ම** නම්: නෑයන් ගේ යුතුකම යි.

16

නිධිකණ්ඩසුත්ත:

සැවැත්නුවර ධනවත් කෙළෙඹියෙක් දිනෙක බුද්ධප්‍රමුඛ සඞ්ඝයාට දන් දෙයි. එසමයෙහි කොසොල්රජුට ඔහුගෙන් ධනය වුවමනා වී ඔහු කැඳවා යැවී ය. පණිවුඩය ලත් කෙළෙඹි තෙම තමා දෙන දානය සලකා 'මම් නිධානයක් තැන්පත් කරමින් ඉඳිමි'යි රජුට දන්වා යැවී ය. එදා දන් වළඳා අවසනැ බුදුරජුහු ඔහුට අනුමෝදනා වශයෙන් මේ **නිධිකණ්ඩ සූත්‍රය** වදාළහ.

18

6. **යස්ස දානෙන සීලෙන සංයමෙන දමෙන ච: සංයම**– (චිත්තසංයම) යනු මෙ තන්හි **සමාධිය යි.** සිත නානා අරමුණුවලින් වළක්වා ලන හෙයින් සමාධියට මෙ නම යෙදිණ. අන් ඇදුරු කෙනෙක් ඉන්ද්‍රියසංවරයැ යි අරුත් කිඤුහ.

දම යනු ප්‍රඥව යි. කෙලෙසුන් මැඩැ ලන හෙයින් ප්‍රඥව 'දම' නම් වී.

7. **චෙතියම්හි ච සඞ්ඝෙ වා**(චෛත්‍යය කෙරෙහි ද සඞ්ඝයා කෙරෙහි ද)— මෙහි **චෛත්‍ය** යනු 'චයිතබ්බන්ති චෙතියං පූජෙතබ්බන්ති වුත්තං හොති' යන අටුවා පාඨය පරිදි පිදියැ යුතු වස්තුව චෛත්‍ය නම්. ඒ ද පරිභොග චෙතිය උද්දිස්සක චෙතිය ධාතුචෙතිය යී තුන්වැදෑරුම්. "තත්‍ථ බොධිරුක්ඛො පරිභොගචෙතියං, බුද්ධපටිමා උද්දිස්සකචෙතියං, ධාතුගබ්භථූපා සධාතුකා ධාතුචෙතියං" යන අටුවා පාඨයෙන් දැක්වෙන පරිදි බෝරුක පරිභොගචෛත්‍ය නම්. බුදුපිළිමය උද්දිස්සක චෛත්‍ය නම්. ධාතු සහිත ස්තූප (දාගැප්) ධාතුචෛත්‍ය නම්. උද්දෙසිකචෛත්‍යය ගැන ජාතක අටුවාවේ "උද්දෙසිකං අවත්ථුකං මමායනමත්තමෙව හොති'යි දැක්වේ. මේය මූල සඳහන් අටුවා පාඨය හා ගැළපේ ද? මෙහි තිසි අර්ථය දත් සල්හි පාඨ දෙකින් ම කියේ එකක් බව දැනෙයි පසු වැ දැක්වූ ජාතක අටුවා පාඨයේ තේරුම "උද්දෙසික චෛත්‍යය" නම් ඇතුළතැ පූජ්‍යවස්තු (ශාරීරික ධාතු) නැති මාගේ බුදුරජුන් වෙනුවට කළ දැයෙකැයි මමායනයට ප්‍රමාණ වූ එකෙක" යනු යි. ඇතැම්හු මේ පාඨයෙන් "මමායනමත්තං" යන්න "වස්තුවෙක් නො වේ. හුදු මමායන මාත්‍රයෙකැ" යි කියති. 'අවත්ථුකං' යනු "නත්‍ථි වත්‍ථු එතස්මින්ති අවත්ථුකං" (මෙහි ඇතුළැ වස්තුවෙක් නැත්නුයි මේ අවස්තුක නම් වේ) යි විග්‍රහ කයින් දැනෙන බැවින් 'අවත්ථුකං' යනු වස්තුවක් නොවන්නකි යනු නොව 'තමා තුළ වස්තුවක් නැති එකක' යන අර්ථය ලැබේ. එසේ ම 'මමායනමත්තං' යනු ද 'මමායනයට ප්‍රමාණ වූ' යන අරුත් දෙයි. මමායනය චෛත්‍යයෙකැ යි ගත නො හැකි ය. එය චිත්තස්වභාවයක් පමණකි. තව ද දක්ඛිණා විභඞ්ගසූත්‍ර අටුවායෙහි 'තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ උභතොසඞ්ඝස්ස පමුඛෙ සධාතුකං බුද්ධපටිමං ආසනෙ ඨපෙත්වා" යන පාඨයෙන් "බුදුරජුන් පිරිනිවි පසු උභතොසඞ්ඝයා ඉදිරියෙහි සධාතුක බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් අස්නෙහි තබා" යී දක්වා ඇති පරිදි බුද්ධ ප්‍රතිමාව ඇතුළතැ ධාතුසහිත ව ද කරන බව දැක්වේ.

18

14. **මිත්තසම්පදමාගම්ම ... විජ්ජාවිමුත්තිවසීභාවො** . .

මෙහි **විජ්ජා** යනු පූර්වේනිවාසානුස්මෘතිඥානය (පෙරැ විසූ කඳපිළිවෙළ දන්නා නුවණ), දිව්‍යචක්ෂුර්ඥානය (දිවැස), ආශ්‍රවක්ෂයඥානය සතරමාගී- සිත්හි වූ ආශ්‍රව නසන නුවණ යන ත්‍රිවිද්‍යා යි.

විමුත්ති (විමුක්ති) යනු අෂ්ට සමාපත්ති හා නිවන යි. සමවදනට කැමැති විටෙකැ සමවැදීම් ආදියෙහි හුරු පුරුදු බව එහි වශීභාවය යි.

20

15. **පටිසම්භිදා විමොක්ඛා ච**. මෙහි **විමොක්ඛ** යනු අෂ්ටවිමෝක්ෂ යි.

අෂ්ටවිමොක්ෂ: සිය සිරුරැ කෙස් ආදියෙහි කිඳුණු වඩා බාහිර **සුවර්ණ** හෝ **දුර්වර්ණ** ප්‍රතිභාග නිමිත්තෙහි ඉපැදවූ රූපධ්‍යානසමාපත්ති, සුවර්ණ හෝ **දුර්වර්ණ** බාහිර පරිකර්ම නිමිත්තයෙන් ලත් ප්‍රතිභාගනිමිත්තයෙහි ඉපැදවූ රූප- ධ්‍යානසමාපත්ති, බාහිර පිරිසිදු නීලාදිවර්ණයෙහි පිරියම් කොටැ ලත් අති- පවිත්‍ර ප්‍රතිභාගනිමිත්තයෙහි ඉපැදවූ රූපධ්‍යානසමාපත්ති, ආකාසානංචායතන සමාපත්ති, විඤ්ඤානඤ්චායතනසමාපත්ති, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්ති නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්ති, නිරෝධසමාපත්ති යන අට විමෝක්ෂ නම්.

16. **එවං මහිද්ධිකා**- සිවුපිළිසැඹියා ආදිය ලැබීමට මේ පින් උපකාර වේ.

20

මෙත්තසුත්ත:

බුදුරජුන් සැවැත්නුවරැ වසන සමයෙහි භික්ෂූහු බොහෝ දෙනෙක් කමටහන් ගෙනැ හිමවත් පෙදෙසැ වනයකට වැද එහි මහණදම් කළහ සිල්වත් භික්ෂූන්ගේ තෙදින් එහි ගස්වලැ අධිගෘහීත දෙවියනට සිය විමන් හැරැ බිම බස්නට විය. ඔහු භික්ෂූන් බිය ගන්වා පලවා හරින අදහසින් හොල්මන් කළහ. ඉන් පෙළුණු භික්ෂූහු පෙරළා සැවැත්නුවර ගොස් බුදු- රජුනට එපවත් දන්වූහ. බුදුරජුහු ඔවුනට දෙවියන්ගෙන් ආරක්ෂාව පිණිසත් කම්සථාන පිණිසත් මේ සූත්‍ර වදාළහ

1. **සක්කො උජූ ච සුජූ ච** ... උජු (ඍජු) යනු වක් නො වූ, කාය- වංක වචීවංක නැති, තමා තුළැ නැති ගුණ අනුනට නොපෙන්නන.

සුජු (වඩාත් ඍජු) යනු මායා රැවැටිලි නැති, මනොවංක නැති, තමාට නැති ගුණ ඇතැ යි අඟවා අන්‍යයන් දුන් ද නොපිළිගන්නා.

22

8. **මෙත්තං ච .. මානසං භාවයෙ අපරිමාණං** - **අපරිමාණං** යනු අපරිමාණ සත්ත්වයන් අරමුණු කොටැ පවත්නා හෙයින් ද එක් සතකු කෙරෙහි වුව ද ප්‍රමාණ (සීමා) නො කොට සියලු දෙනා කෙරෙහි පතුරුවන- හෙයින් ද අපරිමාණ වූ මෙත් සිත.

අසපත්තං (සතුරන් නැති.)- මෙත් වඩන්නා මිනිස්නට ද, නොමිනිස්- නට ද ප්‍රිය වේ. හේ සතුරන් නැත්තෙකි. එබැවින් ඔහුගේ මෛත්‍රිය ද සතුරන් නැති එකෙකැ යි කියන ලදී.

ධම්මපද උපග්‍රන්ථය

(මෙහි අඞ්කයෝ වර්ගය හා ගාථාව ඇඟවීම පිණිස වෙති.)

1 — 1

මනො ... අරමුණු දැන ගැනීමට අතිශයින් ඉවහල් වන හෙයින් මන නම්. කාම රූප අරූප ලොකුත්තර භූමි සතරට අයත් සිත යැ. එද වෙදුට උපන් සිත් වශයෙන් ගණු ලබන්නේ මේ ගයෙහි දෙම්නස් සහගත ප්‍රතිඝසම්ප්‍රයුක්ත චිත්තය මැ ලැබෙයි.

ධම්මා ... ගුණ දෙසනා පරියත්ති නිස්සත්ත නිජ්ජීව වශයෙන් ධම්ම සතරෙකි. සත්ත්ව පුද්ගල ගති නැති හෙයින් නිස්සත්ත්ව නිර්ජීවාර්ථයෙන් චෛතසිකයෝ ධම්ම වෙති. එයින් කුශලාකුශල චෛතසිකයන් දැක්වෙත තමුදු මෙහි අකුශල චෛතසිකයෝ මැ ගැණෙත්.

මනොපුබ්බඞ්ගමා ... සිත නූපන් විට චෛතසිකයන්ගේ උත්පත්තියෙක් නැත. චෛතසිකයන්ගේ උත්පත්තියට සිත පෙරටු වෙයි. කෙසේ ද? බොහෝ දෙනා එකතු ව ගම් පැහැරීම් ආදි කටයුතු කරන විට යමෙක් ඔවුන්හට පෙරටු ව යේ ද, එ මෙන් චෛතසිකයන්හට සිත පෙරටු වෙයි.

මනොසෙට්ඨා ... සොරුන්හට සොරදෙටුවා අධිපති වන්නාක් මෙන් චෛතසිකයන්හට සිත අධිපති වෙයි, ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි.

මනොමයා ... දැව ආදියෙන් නිපන් බඩු දැවමුවා වූවාක් මෙන් චෛතසිකයෝ සිතෙන් උපදනා බැවින් මනොමය නම් වෙති.

පදුට්ඨෙන ... ප්‍රකෘති චිත්තය භවාඞ්ග යැ. එය පිරිසුදු යැ. ප්‍රසන්නජලය අමුතුවෙන් එකතු වූ නීලාදිවර්ණය නිසා අපිරිසුදු වන්නාක් මෙන් පිරිසුදු සිත බැහැරින් පැමිණෙන අභිජ්ඣා ආදී දොෂයන්ගෙන් අපිරිසුදු වෙයි. එසේ කිලිටි සිතින් යුක්ත වූයේ, ද්වාරත්‍රයයෙන් දශඅකුශලකර්ම පිරීමෙන් සිවු අපායෙහි හෝ මිනිසුන් අතර හෝ අඳුරු බවට පැමිණෙයි.

චක්කං'ව වහතො පදං ... ගොනු කොතෙක් දවස් රිය ඇද්දේ නමුත් නවතන්නට හෝ හරනට නොහැකියාක් මෙන් දූෂිත සිතින් යුතු වැ ත්‍රිවිධ දුශ්චරිතයන් පුරා සිටි පුද්ගලයා නිරයාදි ඒ ඒ තැන දුසිරිත මුල් කොට පැවැති කායික වූ ද චෛතසික වූ ද දුක ලුහුබඳනේ මැ යැ.

1 — 2

මනො ... මෙයින් කාමාවචරාදි චාතුර්භූමක චිත්තය දැක්වෙයි. මෙහි කාමාවචර කුසල් සිත් අට දැක්වෙතත් කථාවස්තුවේ හැටියට සොම්නස්සහගත ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කුශල චිත්තය මැ ලැබෙයි.

ධම්මා ... මෙයින් වෙදනාදි සකන්ධත්‍රයයට අයත් කුශල චෛතසික දැක්වෙයි.

පුබ්බඞ්ගමා ... බොහෝ දෙනා එකතු ව භික්ෂුසඞ්ඝයාට චීවරාදිය පිදීමෙන් පින්කම් කරන කල ඔවුනට යමකු පෙරටු වන්නාක් මෙන් කුශල චෛතසිකයන්ගේ උත්පත්තියට සොමනස්ස සහගත ඥානසම්පයුත්ත සිත පෙරටු වෙයි.

මනොසෙට්ඨා ... සමූහාදීන්හට අධිපති පුරුෂයා **ගණසෙට්ඨ** වන්නාක් මෙන් සමූහයාට ප්‍රධානයා ලෙස සලකන්නා සේ ඒ සිත නූපන් විට චෛතසිකයන් නූපදනා බැවින් ඒ චෛතසිකයනට සිත අධිපති යැ.

මනොමයා ... ස්වර්ණාදියෙන් නිෂ්පාදිත භාණ්ඩයන් ස්වර්ණමය වන්නාක් මෙන් සිතින් උපන් බැවින් මනොමය නම්.

ඡායා'ව අනපායිනී ... සෙවණැල්ල ශරීරය පිළිබඳ බැවින් සිරුර යන විට යෙයි, සිටින විට සිටී, හිඳින විට හිඳියි. කිසිසේත් නවතා ලිය නො හැක්ක. එසේ මැ පිවිතුරු සිතින් යුතු වැ දශකුශලකර්මයන් පුරුදු පුහුණු කළ පුද්ගලයාට උපනුපන් තන්හි කායික චෛතසික සැපය විපාක වශයෙන් ලැබේ.

1 — 3

උපනය්හන්ති ... මෙරමා කළ අනර්ථයක් පිළිබඳ වැ නැවත නැවතත් සිහි කිරීමෙන් උද්ගත වූ ක්‍රොධය සිත්හිලා බැඳගැනීම – දුගඳ හමන කුණු මස් ආදි දූයක් තණපත් ආදි යමකින් වෙළා තැබීමක් වැනි යැ. කුණු මස් ආදිය එසේ වෙළා තැබීමෙන් දුගඳ වැඩි වන්නාක් මෙන් තමාට කළ අපරාධය නැවත නැවතත් සිහි කිරීමෙන් වෛරය දියුණු වෙයි.

1 — 4

න උපනය්හන්ති ... මෙරමා කළ අනර්ථයක් සිහි නොකිරීම් ආදි වශයෙන් වරක් උද්ගත වූ වෛරය දර නැති ගින්නක් නිවී යන්නාක් මෙන් සංහිඳෙයි.

සුභානුපස්සී යනු ශුභ අරමුණෙහි සිත යොදා වසනුයේ (ස්ත්‍රී පුරුෂ නිමිති හා දත් නිය අත්පා ආදි අනුබ්‍යඤ්ජන ද ශුභ ය යි දක්නේ ද, එය යි.)

අසංවුත යනු ඇස කණ ආදි සදෙරින් සිතට වැදගන්නාවූ ප්‍රියරූපාදි සවැදෑරුම් අරමුණෙහි රාගාදි කෙලෙස් පහළ වන සේ සිහි නැමැති කවුළුවෙන් නොවසා සදෙර නො රක්නේ ය.

අමත්තඤ්ඤු යනු සිවු පසයෙහි පරියෙසනාදි පස්වැදෑරුම් පමණ නොදන්නේ සතර පස් පිඩකට අවකාශ තබා පැන් පියැ යුතු. භාවනාවට සිත මෙහෙයූ භික්ෂුහුගේ සැප විහරණයට එය පමණි. එසේ පමණට වඩා බඩ පුරා වළඳන්නේ පමණ නො දනී.

කුසීත යනු කාමගුණයන් ගැන සිතීම, මෙරමා නැසේවා යි සිතීම, අනුන්හට අයහපතක් කරන්නට සිතීම- මේ ආදියට වසඟ වැ යහපත් දෑයක් වඩන්නට ව්‍යායාම රහිත වැ විසීම යන මෙයින් යුක්තයා යැ.

මාර යනු ගුණධර්මයන් නසන මරණ හෙයින් රාගාදි කෙලශයෝ මැ යැ.

1 — 11

අසාර... චීවරාදි සිවුපසය හා මිච්ඡාදිට්ඨි මිච්ඡාසඞ්කප්ප මිච්ඡාවාචා මිච්ඡාකම්මන්ත මිච්ඡාආජීව මිච්ඡාවායාම මිච්ඡාසති මිච්ඡාසමාධි මිච්ඡාඤාණ මිච්ඡාවිමුත්ති යන දශ මිථ්‍යාත්වය ද එයට උපනිඃශ්‍රය වූ දෙශනා ද යන මොහු යැ.

සාර... සම්මාදිට්ඨි ආදි අෂ්ටාඞ්ග හා සම්මාඤාණ සම්මාවිමුත්ති යි කියන ලද දශ සම්‍යක්ත්වය ද තදුපනිඃශ්‍රය වූ ධර්මදෙශනා ද යන මොහු යැ.

මිච්ඡාසඞ්කප්ප... කාමවිතර්ක ව්‍යාපාදවිතර්ක විහිංසාවිතර්ක සඞ්ඛ්‍යාත වරද සහගත කල්පනාවෝ යැ.

1 — 12

සම්මාසඞ්කප්ප... නෙක්ඛම්මසඞ්කප්ප අව්‍යාපාදසඞ්කප්ප අවිහිංසාසඞ්කප්ප සඞ්ඛ්‍යාත නිවරද කල්පනාවෝ යැ. වස්තුකාම කෙලශකාමයන්ගෙන් වෙන් වීමේ කල්පනාව නෙක්ඛම්මසඞ්කප්ප නම්. මෙරමා වැනසේවා යි නො සිතා හැමදෙන සුවපත් වෙත්වා යි මේ ඈ විසින් මෛත්‍රීසහගත කල්පනාව අව්‍යාපාදසඞ්කප්ප නම්. පරහට වෙහෙස නොකිරීම පිළිබඳ කල්පනාව අවිහිංසාසඞ්කප්ප නම්.

1 — 13

සුභාවිතං... කුසල් අරමුණෙක සිත පුරුදු පුහුණු කිරීම සඞ්ඛ්‍යාත භාවනාව ශමථ විදර්ශනා වශයෙන් දෙපරිදි යැ. **ශමථ නම්** නීවරණාදි කෙලශධර්මයන් සංසිඳුවනු පිණිස පඨවිකසිණාදි අටතිස් අරමුණෙන් එක් තැනක සිත රඳවා ගෙන එහි මැ සිත පුරුදු කිරීම යැ. **විදර්ශනා නම්** හෙතුප්‍රත්‍යයයන් නිසා හටගත් සංස්කාරයන් පිළිබඳ වැ අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම වශයෙන් නැවත නැවතත් සිත පුරුදු කිරීම යැ.

1 — 20

සුවිමුත්තචිත්තො... තදඞ්ග වික්ඛම්භන සමුච්ඡෙද පටිප්පස්සද්ධි නිස්සරණ විමුක්තීන්ගේ වශයෙන් කෙලෙසුන් කෙරෙන් මොනවට මිදුනු සිතැත්තෝ.

තදඞ්ගවිමුත්ති යනු අලොභාදි එක එක කුශලාඞ්ගයෙකින් ලොභාදි අකුශලාඞ්ගයන් දුරු කිරීමෙන් සිත කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීම යැ. ප්‍රදීපා-ලොකයෙන් අන්ධකාරය දුරු වන්නාක් මෙනි. එය කාමාවචර යැ.

වික්ඛම්භනවිමුත්ති යනු ශමථභාවනායෙන් ධ්‍යාන උපදවා ගෙන කාමරාගාදි කෙලෙස් යටපත් කොට ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය ධ්‍යානබලය ඇති තෙක් වළකා ලීම ය. ළිඳෙක දියමත බැඳි දියසෙවෙල් කළය බහා දිය ගන්නා තෙක් ඉවත් වීමක් වැනි යැ. එය ද රූපාවචර හෝ අරූපාවචර යැ.

සමුච්ඡෙදවිමුත්ති යනු සෝවාන් ආදි සිවුමග නුවණින් ඒ ඒ මගට අයත් කෙලෙස් මුලුසුන් කොට කෙලෙසුන්ගෙන් සිත මිදීම යැ. හෙණ පහර වන් ගසෙහි මුල් දලු නොලියලන්නාක් මෙන් මග නුවණින් මුලුසුන් කෙලෙස් නැවත නූපදනා හෙයින් ගසකට හෙණ වැදීමක් මෙනි. මේ ලොකොත්තර යැ.

පටිප්පස්සද්ධිවිමුත්ති යනු මාර්ගයෙන් කෙලෙස් නැසූ සඳ ශෙෂ වන කෙලෙස්විඩාව සංසිඳෙනුයේ ඵල සිතෙනි. එසේ කෙලෙස්විඩායෙන් සිත මිදීම යැ. ගිනි දල්වූ තැනැ වූ ගිනිඅඟුරු ඉවත ලූ විට ද එහි රැඳුන උණුසුම් ගතිය දිය ඉසීමෙන් නැති වන්නාක් මෙනි. මේ ද ලොකොත්තර යැ.

නිස්සරණවිමුත්ති යනු නිවන් පසක් කිරීමෙන් භවයෙන් මිදීම යැ.

TOC

2 — 3

යෝග.: සසරෙහි සත්ත්වයන් කම්පල හා යොදන හෙයින් හෝ දුක හා යොදන හෙයින් යොග නම්. කාම භව දිට්ඨි අවිජ්ජා වශයෙන් යොග සතරෙකි. කාමයොග යනු කාමවස්තුවෙහි ඇලීම යැ. භවයොග යනු රූපාරූපභවයන්හි ඇලීම යැ. දිට්ඨියොග යනු දෙසැට මිසදිටු ය. අවිජ්ජා-යොග යනු චතුස්සත්‍යය වසා ලන මෝහය යැ.

2 — 4

උට්ඨාන: මෙලෝ පරලෝ වැඩ සඳහා පවත්නා කටයුත්තෙහි කුසීත වන්නට නොදී කය සිත නැගිටුවා ලන බලවත් උත්සාහය යැ.

සති යනු කුශල චිත්ත වීථියෙහි දී තමන් හා එක් වැ යෙදෙන අවශෙෂ නාම ධර්මයන්ගේ අරමුණු සිහි කරන චෛතසිකයෙකි. මෙය ලක්ෂණ වශයෙන් අපිලාපන උපගණ්හන යි ද්විවිධ යැ. ප්‍රගුණ කළ ධර්මයක් කියන්නාක් මෙන් පෙර කළ කී දෑය පවා සිහි කරන්නී අපිලාපන ලක්ෂණ යැ. සතිය සක්විති රජුගේ භාණ්ඩාගාරිකයා මෙනි. ඔහු දිනපතා උදය සවස 'දෙවයිනි, ඔබගේ ඇත්තු මෙපමණ යැ, අස්හු මෙපමණ යැ, රන් රිදී මුතු මැණික් මෙපමණයැ' යි සිහි කරවන්නාක් මෙන් පෙර කළ කී දෑය හෝ සතිපට්ඨානාදි ධර්මයන් සිහි කරවන හෙයින් අපිලාපන ලක්ෂණයැ. උපගණ්හන ලක්ෂණ යනු මේ දෑය හිතකර යැ, මේ දෑය අහිතකර යැ යනාදීන් අහිතයන් දුරු කොට හිතවත් උපකාරකයන් ළං කොට ගැණීම යැ. රජුට හිතාහිතයන් දැන අහිතයන් දුරු කොට හිතවතුන් ළං කොට ගන්නා සක්විති රජුගේ පරිනායක රත්නය මෙනි.

නිසම්මකාරී: 'මෙය කළ විට මෙබඳු යහපතෙක් වෙයි, මෙය කළ විට මෙබඳු අයහපතෙක් වෙයි' සිතා සියලු කටයුතු පිරික්සන සුළු පුද්ගලයා යැ.

සඤ්ඤත: ශීලයෙන් කායවාග්ද්වාරයන්ගේ ද සමාධියෙන් මනො-ද්වාරයාගේ ද සංවරයෙහි පිහිටියේ යැ.

2 — 5

දීප යනු ඉතා ගැඹුරු සංසාරසාගරයට පිවිසියහුට ප්‍රතිෂ්ඨා ස්ථානය වන අර්හත්ත්වඵලය යි.

ඕඝ: මහවතුර තමහට විෂය වන හැම තැන් යට කොට හමු වන සියල්ල මුහුදට හැද ගෙන යට ව මැ ගලා යේ ද, එසේ මැ කාමාදි භවත්‍රය යට කොට සත්ත්වයන් සසර සයුරෙහි හෙළමින් අපායාදි පහත් බවට පමුණුවාතුයි ඕඝ නම්. කාම භව දිට්ඨි අවිජ්ජා වශයෙන් ඕඝ සතරෙකි. කාම යනු කාමරාගය යැ. භව යනු භවරාගය යැ. දිට්ඨි යනු මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය යැ. අවිජ්ජා යනු සිවුසස් නොදන්නා මෝහය යැ.

2 — 11

සංයොජන: නැවත නැවත ඉපදීම් වශයෙන් සත්ත්වයන් සසර බඳනා රැහැනි. කාමභව එකොළොසෙහි උත්පත්තියට හෙතුවන සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස, කාමරාග, ව්‍යාපාද යන ඕරම්භාගිය සංයොජන

පස ද, රූපාරූපභවයන්හි උපතට හේතු වන රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා යන උද්ධම්භාගිය සංයෝජන පස ද යන මොවුහු දශ සංයෝජනයෝ යැ.

3 — 1

චිත්ත: රූපාදි අරමුණු සිතාතු යි හෝ අරමුණු ගැන සිතීමට උපකාර වේතු යි සිතීම් මාත්‍රය හෝ චිත්ත යි එනම් විඥානය යැ.

3 — 2

මාරධෙය්‍ය: සසරෙහි උත්පත්තියක් සිදු වීමට හේතු භූත වන අවිද්‍යා තෘෂ්ණා උපාදාන යන කෙලශ වෘත්තය යි.

3 — 4

සුඛාවහ: මගසුව පලසුව නිවන්සුව එළවනා.

3 — 5

ගුහාසය යනු සිත යැ. එය පවත්නේ චක්ෂුරාදි ආයතන ආශ්‍රය කොට ගෙන යැ. සිත ගුහාවක ආසය කෙරේ යි වදාළේ එහෙයිනි.

3 — 6

පඤ්ඤා යනු කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර ලොකුත්තර ප්‍රඥා යැ.

3 — 7

ජාගර නම්: ශ්‍රද්ධා වීර්‍ය ස්මෘති සමාධි ප්‍රඥා යි.

භය: සෝවන් ආදි ඒ ඒ මඟින් සක්කායදිට්ඨි ආදි කෙලෙස්හු මුලුපුන් වත්නාහු නැවත නූපදිත්. රහතුන් වහන්සේට කෙලෙසුන්ගෙන් බියක් නැත්තේ එහෙයිනි.

3 — 9

අපෙතවිඤ්ඤාණ: පහ ව ගිය විඥානය ඇති. විඤ්ඤාණ යනුවෙන් ආයුෂ, කම්මජ තෙජොධාතුව (සිරුරෙහි උණුසුම), විඥානය (සිත) යන මොවුහු ගැනෙත්. මොවුන් සිරුරෙන් පහ වූ විට මරණය වෙයි.

මිච්ඡාපණිහිතං: මෙහි චිත්තය වනාහි දශඅකුශලකර්මපථ සඞ්ඛ්‍යාත වරදෙහි යෙදූ සිත යැ. ඒ සිත මෙලොවැ නින්දා පරිභව – වධ බන්ධනාදියට පමුණුවා පරලොවැ නොයෙක් සිය දහස් ගණන් ජාතීන්හි දී සතර අපායෙහි ලා හිස ඔසවා ගන්නට නො දෙයි.

3 — 11

සම්මාපණිහිතචිත්තය නම්: දශකුශලකර්මපථ සඞ්ඛ්‍යාත සුචරිතයෙහි යෙදූ සිත යැ. ඒ සිත සියලු සම්පත් ලබා දෙන්නට සමර්ථ වෙයි.

4 — 1

විචෙස්සති යනු: ආත්මභාවාදිය නාමරූප ස්කන්ධ ධාතු ආයතනාදි වශයෙන් හා අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම වශයෙන් ද පඤ්චස්කන්ධය බෙදා බලන ඥානයෙන් (විදර්ශනාඥානයෙන්) දැන ගන්නේ ය.

යමලොක: සතර අපායයෝ යැ.

ධම්මපද යනු: සත්තිස්බොධිපාක්ෂික ධර්මයෝ යැ. සිවුසස් අවබොධ කරන හෙයින් යොගාවචරයාගේ මාර්ගචිත්තොත්පාදය බොධි නම්. එයට පක්ෂපාත ධර්ම වන සතිපට්ඨාන සතර, සම්‍යක්ප්‍රධාන වීර්‍ය සතර, ඍද්ධිපාද සතර, ඉන්ද්‍රිය පස, බල පස, බොධ්‍යඞ්ග සත, මාර්ගාඞ්ග අට යන මොවුහු යැ.

4 — 10

ජාතෙන මච්චෙන: උපන් මිනිසා වූ කලී අෂ්ට දුෂ්ට ක්ෂණයෙන් මිදී මිනිසත් බව ලද පුද්ගලයා යැ. අෂ්ට දුෂ්ට ක්ෂණ යනු නරක තිර්‍යක් ප්‍රෙත යන අපාය තුන ද, අරූපලොක සතර හා අසංඥතලය ද, ප්‍රත්‍යන්තදෙශය ද, චක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය යන පඤ්චෙන්ද්‍රියයන්ගේ විකල බව ද, දරුණු මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය ද, සදහම් අමා දෙන සම්බුදුන්ගේ පහළ නොවීම ද යන මොවුහු පින්කිරියට සුදුසු කල් නො වෙති. එහෙයින් කීහ.

තයො අපායා ආරුප්පා'සඤ්ඤං පච්චන්තිමම්පි ච
පඤ්චින්ද්‍රියානං වෙකල්ලං මිච්ඡාදිට්ඨි ච දාරුණා
අපාතුභාවො බුද්ධස්ස සද්ධම්මාමතදායිනො
අට්ඨක්ඛණා අසමයා ඉති එතෙ පකාසිතා.

කුසල: දාන සීල භාවනාදි පින්කම් කරන්නාහට දානවස්තු ආදිය අරමුණු කොට කුසල්සිත්වල උපදනා චේතනා චෛතසිකය යැ. ලොභාදි අකුසල් තදඞ්ග වශයෙන් නැසීම කාමාවචර කුසල් සිතෙහි යෙදෙන චේතනාවෙන් ද, විෂ්කම්භණ වශයෙන් නැසීම රූපාවචර අරූපාවචර ධ්‍යාන සිත්වල යෙදෙන චේතනාවෙන් ද, සමුච්ඡෙද වශයෙන් නැසීම ලොකොත්තර කුසල් සිත් සතරෙහි යෙදෙන චේතනාවෙන් ද වෙයි.

4 — 13

දෙවෙසු: ශීලසුගන්ධය දෙව්ලොවෙහි ද පැතිරෙන්නේය යි වදාළේ දෙවියන් විසිනුදු සිල්වතාගේ ගුණ කියන හෙයිනි.

4 — 14

න වින්දති: මතු පිළිසඳ නොගන්නා පිරිනිවි රහතුන් වහන්සේ කොහි උපන්නේ දෝහෝ යි දශ දික්හි මැ සෙවුව ද මරහු විසින් සොයාගත නො හැකි.

5 — 1

දීඝා: ජාගරතො රත්ති: හිරු උදා වන තෙක් නිදන මහාකුසීතයා හෝ මියුරු බොජුන් වළඳා සිරියහනෙහි හෝනා කාමභොගියා රාත්‍රිය දික්බව නො දනී. මුළු රැය භාවනාවෙහි යෙදෙන යොගාවචරයා ද ධර්මකථිකයා ද

අසුන ලඟ හිඳ බණ අසන උපාසකයා ද ශීර්ෂරෝගාදීන් පෙළෙන්නා ද අත්පාසිඳුම් ආදිය ලද්දේ ද ඉන් බැහැර අන් කිසි වේදනාදියකට ගොදුරු වූයේ ද රාත්‍රියෙහි මගට පිළිපන් මගියා ද එය දනී.

5 — 16

විවේකය: කාය චිත්ත උපධි වශයෙන් ත්‍රිවිධ යැ. වෙන් වීම විවේක යැ. පිරිසෙහි ඇලී විසීමෙන් හෝ රූපාදි පඤ්චකාම වස්තුවෙන් වෙන් වීම කාය-විවේක යැ. ක්ලේශසඞ්ඝණිකායෙන් පඤ්චනීවරණයන්ගෙන් හෝ ක්ලේශ-කාමයන්ගෙන් වෙන් වීම චිත්තවිවේක යැ. ඛන්ධොපධි කිලෙසොපධි අභි-සංඛාරොපධි යන සියලු උපධීන්ගෙන් වෙන් වූ හෝ වෙන් වීමට ආලම්බන වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වන නිර්වාණය උපධිවිවේක යැ

6 — 2

ඔවාදානුසාසනය: උපන් වරදෙහි හොඳ නොහොඳ කියා දීම අවවාද නම්. වරදක් වන්නට පෙර මතු අපවත් නින්දා පරිභව හටගනු හැකි සී මතුකාලය දක්වමින් වැඩ අවැඩ කියා දීම අනුසාසන නම්. සම්මුඛයෙහි කරුණු කියා පෑම හෝ අවවාද නම්. දූතයකු හෝ හසුනක් යවා අසම්මුඛ-යෙහිදී කටයුතු නොකටයුතු කියා දීම අනුසාසන නම්. වරක් හෝ කීම-අවවාද නම්. නැවත නැවතත් කීම අනුශාසන නම්.

6 — 6

නින්දාපසංසාසු: මෙහි නින්දාපසංසා යනුවෙන් ලෝකධර්මදෙකක් පමණක් දැක්වුව ද, ලාභ අලාභ අයශ යශ නින්දා පසංසා සුඛ දුක්ඛ යන අෂ්ටලෝක ධර්මයෝ මැ ගැණෙති.

6 — 13

කාම යනු වස්තුකාම ක්ලේශකාමයෝ යැ. වස්තුකාම යනු කාමරාගයට වස්තු වූ මන වඩන රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයෝ යැ. ක්ලේශකාම යනු මනවඩන රූපාදිය විෂය කොට සිතේ උපදනා ඇලීම යැ.

චිත්තක්ලේශ යනු සිත කෙලසන කාමච්ඡන්ද ව්‍යාපාද ථීනමිද්ධ උද්ධච්ච කුක්කුච්ච විචිකිච්ඡා යන පඤ්ච නීවරණයෝ යැ. කාමච්ඡන්ද යනු කාමවස්තූන්හි ඇලීම යැ. ව්‍යාපාද යනු අන්හු නැසෙත්වා වැනසෙත්වා යනාදීන් පැවැති ද්වේෂ චෛතසික යැ. ථීන මිද්ධ යන මෙහි ථීන යනු සිතේ ගිලන්බව යැ. මිද්ධ යනු වේදනාදි ස්කන්ධත්‍රය පිළිබඳ චෛතසිකයන්ගේ ගිලන්බව යැ. උද්ධච්චකුක්කුච්චයෙහි උද්ධච්ච යනු සිතේ නොසංහුන් බව යැ. අළු ගොඩකට ගලක් ලූ විට මෙන් නොයෙක් අරමුණුවල විසිර පැතිර පවත්නා බව යැ. කුක්කුච්ච යනු මම අකුසල් කෙළෙමි, කුසල් නො කෙළෙමි යනාදි වශයෙන් පසුතැවීම යැ. විචිකිච්ඡා යනු බුද්ධාදි අට තන්හි පවත්නා සැකය යැ.

6 — 14

සම්බොජ්ඣඞ්ග: සිවු සස් අවබෝධ කරන පුද්ගලයා හෝ අවබෝධ කිරීමට උපකාර වූ ධර්මසමූහය හෝ බොධි නම්. නිවන් පසක් කරන පුද්ගලයාහට උපකාර වන හෙයින් හෝ ඒ ධර්ම සමූහය පිළිබඳ අවයව නුයි බොධ්‍යඞ්ග නම් ඔවුහු නම්: සති ධම්මවිචය විරිය පීති පස්සද්ධි සමාධි උපෙක්ඛා යන ධර්මයෝ යැ.

ආදාන පටිනිස්සග්ග.: මම යැ මාගේ ය යි ගැණීම ආදාන නමි. නිර්වාණය එයට ප්‍රතිපක්‍ෂ බැවින් ආදානපටිනිස්සග්ග නමි.

පරිනිබ්බුතා: රහත්හු රහත් වූ තැන් පටන් කෙලෙස්වට ගෙවූ බැවින් සොපදිශෙෂ නිර්වාණයෙන් ද චරිමචිත්තනිරොධයෙන් ස්කන්ධ-වෘත්තය ක්‍ෂය කළ හෙයින් අනුපදිශෙෂ නිර්වාණයෙන් ද යන ද්විවිධ නිර්වාණයෙන් පිරිනිවියාහු යැ.

7 — 1

සබ්බ ගන්ථ: නාම කය හා රූප කය හෝ වර්තමාන කය හා අනාගත කය නොමිදියැ හැකි සේ ගැටලත් නුයි, වෙළුත් නුයි, කායග්‍රන්ථ නමි. අභිධ්‍යා ව්‍යාපාද ශීලව්‍රතපරාමර්ශ ඉදංසත්‍යාභිනිවෙශ වශයෙන් ග්‍රන්ථයෝ සිව් වැදෑරුම් යැ. අභිධ්‍යා යනු අන් සතු දූය ගැන පවත්නා දැඩි ඇලීම යැ. ව්‍යාපාද යනු අන්හු නැසෙත්වා යනාදීන් ද්වෙෂ සහගත සිතිවිල්ල යැ. ශීලව්‍රතපරාමර්ශ යනු ගොශීල ගොව්‍රතාදියෙන් සංසාර ශුද්ධිය වේ යැ යි විපරීත සැලකීම යැ. ඉදංසත්‍යාභිනිවෙශ යනු සත්‍යය නම් මෙය මැ යැ, මෙයින් අන්‍ය වූයේ සත්‍යයෙන් බැහැර යැ යි සිතින් දැඩි සේ ගැණීම යැ.

පරිලාහ රහතුන්හට ශීතොෂ්ණාදි වශයෙන් උපදනා කායික පරි-දාහය ඇතදු පරමාර්ථ වශයෙන් කයේ හෝ සිතේ දාහයෙක් (දැවීමෙක්) නැත

7 — 4

ආසව: චක්‍ෂුරාදි සදොරින් වැගිර පවත්නා හෙයින් ද ඔකාස වශයෙන් භවාග්‍රය දක්වා ද ධර්ම වශයෙන් ගොත්‍රභූ ඥානය දක්වා ද ගලා පවත්නා හෙයින් ද අග් මුල් නැති සසරෙහි අනාදි කාලයක් මුළුල්ලෙහි සිත් සතන් තුළ පැසෙමින් පවත්නා හෙයින් ද ආසව නමි. ඒ කාම භව දෘෂ්ටි අවිද්‍යා වශයෙන් සිව් වැදෑරුම් වෙයි.

7 — 5

මාන: තමන් අනුන්හට වඩා උසස් පහත් ආදි වශයෙන් හැඟීම යැ. එය නව විධ යැ, ශ්‍රෙෂ්ඨයාහට වඩා මම ශ්‍රෙෂ්ඨයෙමි. ශ්‍රෙෂ්ඨයාහට සමාන වෙමි, ශ්‍රෙෂ්ඨයාහට හීන වෙමි, සමානයාහට ශ්‍රෙෂ්ඨයෙමි, සමානයාහට සමාන වෙමි, සමානයාහට හීන වෙමි, හීනයාහට ශ්‍රෙෂ්ඨයෙමි, හීනයාහට සමාන වෙමි, හීනයාහට හීන වෙමි යනු යැ.

7 — 9

රමණීයානි: රහත්හු ගම්හිදී ගණසඞ්ගණිකා ඇති හෙයින් කාය විවෙකය නො ලබතුදු කෙලශසඞ්ගණිකා නැති හෙයින් චිත්තවිවෙකය ලබත්. දිව්‍යරූප බඳු රූව ද උන්වහන්සේගේ සිත සොලවා ලන්නට නො පොහොසති. එහෙයින් ගමෙහි හෝ වෙනෙහි හෝ අන් තැනක හෝ උන් වහන්සේ කෙබඳු තැනක වුසුව ද එ තැන රමණීයක යැ, සිත්කලු යැ.

8 — 14

උදයව්‍යය: උදය යනු පඤ්චස්කන්ධයාගේ හටගැන්ම යෑ. ව්‍යය යනු පඤ්චස්කන්ධයාගේ නිරොධය යෑ, සංසිඳීම යෑ. "අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයො, තණ්හාසමුදයා රූපසමුදයො, කම්මසමුදයා රූපසමුදයො, ආහාරසමුදයා රූපසමුදයො, නිබ්බත්තිලක්ඛණං රූපසමුදයො"යි මේ තසින් අවිද්‍යා - තෘෂ්ණා - කර්ම - ආහාර - නිබ්බත්තිලක්ඛණ වශයෙන් පස්විසි අයුරකින් පඤ්චස්කන්ධයාගේ හටගැනීම ද, "අවිජ්ජානිරොධා රූපනිරොධො" යනාදි පස්විසි අයුරකින් පඤ්චස්කන්ධයාගේ නිරොධය ද වෙයි.

8 — 15

අමතපද: මාර්ග ඵල ඥානයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට ගැන්මෙන් මරණින් මිදීමට කාරණ වන හෙයින් ද මරණය නැති කොටස යන අර්ථයෙන් ද අමත පද නම්.

8 — 16

ධම්ම යනු සතර මග සතර ඵල නිවන් යන නවලොකොත්තර ධර්මයෝ යෑ.

9 — 6

පාප: පුද්ගලයා පහත් බවට හෝ දුගතියට පමුණුවා නු යි ප්‍රාණඝාතාදි දුශ්චරිත පාප නම්.

9 — 7

පුඤ්ඤ: දානාදි කුශල චෙතනාවෝ චිත්තසන්තානය පිරිසුරු කරන හෙයින් පුණ්‍ය නමු.

10 — 1

සබ්බෙ: සියල්ලය යි කී නමුදු ක්ෂීණාස්‍රවයෝ සත්කායදෘෂ්ටිය ප්‍රහීණ කළ හෙයින් මරණයට බිය නො වෙති. කෙශරසිංහාදීහු සත්කායදෘෂ්ටිය බලවත් හෙයින් බිය නො වෙති.

10 — 14

සම: කායවිෂමාදියෙන් තොර වීම යෑ. කායවිෂමාදිය නම් කායාදි ද්වාරත්‍රයයෙන් කැරෙන ප්‍රාණවධාදි දුශ්චරිතයෝ යෑ.

10 — 16

සද්ධා: උදකප්‍රසාදක මාණික්‍යයක් මෙන් සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් ප්‍රසන්න කරන හෙයින් ශ්‍රද්ධා නම්. ඒ ලෞකික ලොකොත්තර වශයෙන් ද්විවිධ යෑ. මාර්ගඵල සිත්වල යෙදෙන ශ්‍රද්ධා චෛතසික ය නිවන් අරමුණෙහි සිත පහදවන හෙයින් ලොකුත්තර යෑ. ලෞකික කුසල් සිත්වල යෙදෙන්නේ තුනුරුවන් ගුණ ආදියෙහි සිත පහදවන්නේ ලෞකික යෑ.

සීල: සතුන් මැරීම් ආදියෙන් තොර වූ, වත් පිළිවෙත් පුරන්නහුට ඇති වන චේතනාදි ධර්මයෝ යෑ. චේතනා චෛතසික සංවර අවීතික්කම වශයෙන් සීලය සිවු වැදෑරුම් යෑ. චේතනාසීල යනු ප්‍රාණවධාදියෙන් වළකින්නහුට හෝ වත් පිළිවෙත් පුරන්නහුට හට ගැනෙන චේතනාව යෑ. චෛතසිකසීල යනු ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වළක්නහුගේ එයින් යම් වැළැකීමෙක් වේ නම් එය යෑ. සංවරසීලය යනු වැරදි කරුණුවලින් වැළකීම් සවභාවය යෑ. සංවරසීලය පාතිමොක්ඛ සති ඤාණ ඛන්ති විරිය වශයෙන් පස් අයුරු යෑ. අවීතික්කමසීලය යනු සමාදන් වූ සිල් ඇතියහුගේ කායික වාචසික අව්‍යතික්‍රමය යෑ.

විරිය: විධි වශයෙන් පැවැත්විය යුත්තේ වීර්‍ය යෑ. භාරෙඩවහනයෙහි ධුර වාඝභයා මෙන් කුශල ධර්මයන් මනා කොට ප්‍රයොග කරවීමෙහි ලා ගැණෙන උත්සාහ යෑ. වීර්‍යය සිවු වැදෑරුම් වේ. නූපන් අකුසල් නොඉපදීම සඳහා - උපන් අකුසල් ප්‍රහාණය සඳහා - නූපන් කුසල් ඉපදවීම සඳහා - උපන් කුසල් පරිපූරණය සඳහා කරන ව්‍යායාම යෑ.

සමාධි: චිත්ත චෛතසික ධර්මයන් මොනවට එක අරමුණක පිහිටුවන බැවින් සමාධි නම්. උපචාර අර්පණා වශයෙන් ද්විවිධ යෑ.

ධම්මවිනිච්ඡය යනු කටයුතු නොකටයුතු සදෙස් නිදෙස් කාරණ අකාරණ දනුම් ලකුණු කොට ඇති විදර්ශනාඥානය යෑ.

විජ්ජාචරණ: ත්‍රිවිද්‍යා අෂ්ටවිද්‍යා පසළොස් චරණ ධර්මයෝ යෑ. ත්‍රිවිද්‍යා යනු පෙර විසූ කඳ පිළිවෙළ දක්නා නුවණ යෑ, සත්ත්වයන්ගේ උපපත්ති මරණ දක්නා නුවණ යෑ, ආශ්‍රවයන් ක්ෂය කරන රහත් මග නුවණ යෑ. අෂ්ට විද්‍යා යනු විදර්ශනාඥානය, මනොමයර්ද්ධි ඥානය, නානාවිධ ඥානය, දිව්‍යශ්‍රොත්‍ර ඥානය, පරචිත්තවිජානන ඥානය, පූර්වේනිවාසානුස්මෘති ඥානය, දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය, ආශ්‍රවක්ෂයකර ඥානය යන අට යෑ. චරණ ධර්ම යනු ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවරසීලය, ඉන්ද්‍රියසංවරය, භොජනයෙහි මාත්‍රඥ බව, ජාගර්‍යානුයොගය, ශ්‍රද්ධාව, හිරිය, ඔත්තප්පය, බහුශ්‍රැත බව, වීර්‍යය, ස්මෘතිය, ප්‍රඥාව, අරූපධ්‍යාන සතර යන මේ පසළොස යෑ.

10 — 17

චිත්තදමන යනු සියලු කෙලෙසුන් මුලුනුන් කොට රහත් ඵලයට පැමිණීම යෑ.

11 — 1

එකොළොස් ගිනි: රාග, ද්වේෂ, මෝහ, ව්‍යාධි, ජරා, මරණ, ශොක, පරිදෙව, කායික දුක, සිතේ දුක, දැඩි ආයාසය යන මොවුහු යෑ.

11 — 2

නව මහා ව්‍රණ මුඛ: මුව, දෙ ඇස්, දෙකන්, දෙ නාසාපුට, මල මූ සිදුරු යන මොවුහු යෑ.

11 — 9

ගෙහං: පඤ්චස්කන්ධසඞ්ඛ්‍යාත (ආත්මය) ශරීරය ගෘහය යැ. ඒ ගෘහය තනන වඩුවා තෘෂ්ණාව යැ. ඒ ගෙයි කැණිමඬල (මුදුනේ පරාල එකට සම්බන්ධ කරන තැන) අවිද්‍යාව යැ. අවශේෂ කෙලෙස් පරාල ආදි සෙසු ගෘහොපකරණයෝ යැ.

11 — 10

බ්‍රහ්මචරිය යනු උතුම් හැසිරීම යැ. බඹුන්ගේ වැනි හැසිරීම යැ. මෙවුන්දමින් වෙන් වීම එක වේලේ වැළඳීම ආදි මහණදම් පිරීම ය. ලොකොත්තර සීල සමාධි ප්‍රඥාවන්ගෙන් මග බඹසර ද ගැණේ.

12 — 1

අත්තා: ආත්මය යැ, තමා යැ. මෙය සම්මුති දෙශනා යැ. පරමාර්ථ වශයෙන් පඤ්චස්කන්ධය යැ.

12 — 3

අත්තා යනු චිත්තය යැ.

12 — 6

අච්චන්තදුස්සීල්‍යං: උපන් තැන් පටන් දශ අකුශලකර්මපථය පුරන ගිහියා ද උපසපන් දින පටන් ගරුකාපත්තිවලට අවදනා පැවිද්ද ද අත්‍යන්ත දුස්සීලයෝ යැ. උහු නොයෙක් දූහි පුරුදු කොට ආ සඳෙර උපන් තෘෂ්ණාව යි කියන ලද ඒ දුශ්ශීල භාවය, සල් රුක වැළඳ සිටි මාලුවා ලිය, වැසි වස්නා කල ගොටු සේ උඩ බලා සිටි මාලුවා පත් පුරා ගත් දිය බරින් ඒ සල් රුක බිඳ සුණු විසුණු කරන්නාක් මෙන්, දුශ්ශීල පුද්ගලයා සුගතියෙන් පහ කොට සතර අපායෙහි හෙළා සතුරකු මෙන් අනර්ථයක් මැ සිදු කරන්නේ යැ.

12 — 10

සදත්ථ යනු අර්හත්ත්ව ඵලය යි එය සාත් කර ගැණීමට ව්‍යායාම කරන මහණහු විසින් සෑ පිළිසකර කිරීම් ආදිය ද ආචාර්ය වත් උපාධ්‍යාය වත් ආගන්තුක වත් ගිලන් වත් ආදි වත් පිළිවෙත් ද නො පිරිහෙළියැ යුතු. ආභිසමාචාරික වත් පිරීම ද මාර්ගඵලාධිගමයට හෙතු යැ. ආභිසමාචාරික (යහපත් හැසිරීම) වත් පිරීම ද ආත්මාර්ථය මැ යැ. ආභිසමාචාරික වත් නොපුරා ආදිබ්‍රහ්මචරියක වත් පිරීමෙක් නැත. ආභිසමාචාරික වත් පුරණ මහණ තෙම ආර්‍යඵලාදියට පැමිණෙන්නේ ය.

13 — 1

මිච්ඡාදිට්ඨි යනු තෘෂ්ණාතියන් නිත්‍ය කළ ශාශ්වත උච්ඡෙද යන ද්විවිධ ලාමක ධර්මයෝ යැ. ඔහු කෙවලසස්සත එකච්චසස්සත අන්තානන්තික අමරාවික්ඛෙපික යන වාද සතර බැගින් ගෙන සොළොසෙක, අධිච්චසමුප්පන්න වාද දෙකෙක, සඤ්ඤීවාද සොළොසෙක, අසඤ්ඤීවාද අටෙක, නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤී වාද අටෙක, දිට්ඨධම්ම-නිබ්බාණවාද පසෙක, උච්ඡෙදවාද සතෙකි යී දෙසැටෙක් වෙති.

13 — 2

සුචරිතං චරෙ: එක්විසි අනෙසනෙන් දුරු වැ ගෙපිළිවෙළින් පිඬු සිඟීම මොනවට පුරන්නේ යැ. එක්විසි අනෙසන යනු දුසිල් මහණුන් සිවුපසය සෙවීමට ගිහියන්ගේ සිත් ගැණුම් සඳහා කරණ සදෙස් උපායෝ යැ. ඔහු නම්: ගිහියනට සඟසතු හුණුදඹු ආදි දඹු දීම, තල්පත් ආදී පත් දීම, මල් - ගෙඩි - දැහැටි - මුවදෙනා පැන් නහන පැන් දීම, නහන සුණු දීම, පියවි මැටි හෝ පසුව වණී මැටි වර්ග දීම, තමන් පහත් කොට දයකයා උසස් කොට චාටු කථා කිරීම, මුං පැසෙන කල සමහර මුං නො පැසී තිබී අනුභවයේදී හැපෙන්නාක් මෙන් සැබෑ බොරු මිශ්‍ර කොට කරන කථාව වූ මුග්ගසූප්‍යතා යැ, පාරිභට්ටකතා නම් වූ ප්‍රත්‍යයදායකයන්ගේ දරුවන් වැඩීම් සුරතල් කිරීමාදිය යැ, ජඞ්ඝපෙසනිකාය යි කියන ලද ග්‍රාමාන්තර දෙශාන්තරයෙහි වූ ගිහියන්ගේ හසුන් පිළිහසුන් ගෙන යැම් ඊම් යැ, වෙදකම් කිරීම, ගෙන් ගෙට ගිහියන්ගේ පණිවුඩ කීම, පහෙනගමන නම් වූ කෙත් වත් ආදියේ මෙහෙවරට යැම, පිණ්ඩ පතිපිණ්ඩ ය යි කියන ලද තමන් ලද ප්‍රත්‍යය කුලයකට දී ඔවුන්ගෙන් ලත් දෙය ගැනීම, ලාභාශාවෙන් අල්ලස් ආදිය දීම, වාස්තුවිද්‍යාව නම් වූ ලිං කිම් ගෙබිම් ආදිය දැක්වීම, තිපි හොරාදි තැනැත් විධි දැක්වීම, අඞ්ගවිද්‍යාව ය යි කියන ලද අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග ලක්ෂණ දැක්වීම යැ.

13 — 3

දුච්චරිතං යනු වෙසිය ගොචරාදි අගොචරයෙහි හැසිරීම යැ. අගොචරස්ථාන නම්: වෙසඟනන් වසන තැන්, මළ සැමියන් හෝ බැහැර ගිය සැමියන් ඇති කතුන් වසන තැන්, පතිකුලයට නොගිය ගෙහි ම වැඩුණු ස්ත්‍රීන් වසන තැන්, පණ්ඩකනපුංසකයන් වසන තැන්, බඹසරට විපත් විය හැකි මෙහෙණින් වසන තැන්, සුරාසල්, සස්නට අනුලොම් නොවන ලෙස ආශ්‍රය කරනු ලබන රජ රජමහාමාත්‍ය, තීර්ථක තීර්ථකශ්‍රාවකයෝ, අශ්‍රද්ධාවත් කුල යෝ යැ.

13 — 5

සඞ්ග නම් ඇලීම යැ. තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි, මාන, ක්‍රොධ, අවිද්‍යා, කෙලශ, දුශ්චරිත යන මොහු සපත සඞ්ගයෝ ය.

13 — 6

නප්පමජ්ජති: යොනිසොමනස්කාරයෙහි නො පමා වෙයි. යොනිසොමනස්කාර යනු මගපල ලැබීමට උපාය වසයෙන් අනිත්‍ය අශුභාදි සවභාව යුක්ත සංසකාරයන් ඇති සැටි නුවණින් මෙනෙහි කිරීම යැ.

13 — 9

සාදධි: සමෘද්ධියට පැමිණෝ නු යි, සිද්ධ වේනුයි සෘද්ධි නම්. අධිෂ්ඨාන, විකුබ්බණ, මනොමය, ඥාණවිප්ඵාර, සමාධිවිප්ඵාර, ආර්‍ය, කර්‍ම විපාකජ, පුණ්‍ය, විද්‍යාමය, සම්‍යක්ප්‍රයොග වශයෙන් දශවිධ යැ. මෙහි ගැණෙනුයේ කර්‍මජසෘද්ධිය යැ. පක්ෂීන්ගේ අහසින් යැමේ ශක්තිය ඔවුන් පෙර කළ කර්‍මයට විපාක වශයෙන් ලැබෙන බැවින් කර්‍මජසෘද්ධිය යැ.

ඡන්ද චිත්ත විරිය වීමංසා යන මොහු සෘද්ධි ලැබීමට උපාය වෙත් නු යි සෘද්ධිපාද නම්.

මාරවාහිනී: කාම අරති ඛුප්පිපාසා තණ්හා ථීන මිද්ධ උත්තාස විචිකිච්ඡා මක්ඛ ථම්භ මිථ්‍යාප්‍රතිපත්තියෙන් ලත් ලාභසත්කාර-කීර්ති-යශස්-අත්තුක්කංසන-පරවම්භන යන මොහු මර සේනග යැ.

13 — 12

සග්ග: චාතුර්මහාරාජිකාදි කාමාවචර ස්වර්ග සයෙක, බ්‍රහ්මපාරිෂද්‍යාදි රූපාවචර බඹලෝ සොළොසෙක, ආකාසානඤ්චායතනාදි අරූපාවචර බඹලෝ සතරය යන මොහු සවිසි වැදෑරුම් ස්වර්ගයෝ යැ. වෛමානික ප්‍රෙතයෝ නම් කලක් දිව්සැප ද කලක් ප්‍රෙත දුක ද විඳිමින් දිව විමන් වැනි විමන්වල වසන ප්‍රෙතයෝ යැ.

සොතාපත්තිඵලං වරං: සොත යනු ආර්යඅෂ්ටාඞ්ගික මාර්ගය යැ. ඒ මාර්ගශ්‍රොතසට පළමු වර පැමිණි පුද්ගල තෙම සොතාපන්න නම්. මාර්ගචිත්තයට අනතුරු ව එහි ඵලය වශයෙන් උපදනා ලොකොත්තර චිත්තය සොතාපත්ති ඵලය යැ. එක් වරක් භවයෙහි උපදනා හෙයින් එකබීජ යැ. ස වරක් උපදනා හෙයින් කොලංකොල යැ. උඩත් පිරිසෙයින් සත් වරක් උපදනා හෙයින් සත්තක්ඛත්තුපරම යැ. මෙසේ ත්‍රිවිධ යැ. සක්විති රජ වුව ද දෙව්ලොව බඹලොව උපන්නේ ද, මුළුලොවට අධිපති වුව ද සතර අපායෙන් මිදීමෙක් නැත. සෝවන් පුද්ගලයාගේ සතර අපායෙහි ඉපදීමෙක් නැත. එහෙයින් සොතාපත්තිඵලය ශ්‍රෙෂ්ඨ යැ.

14 — 1

බුද්ධ යනු සුතබුද්ධ පච්චෙකබුද්ධ චතුසච්චබුද්ධ සම්මාසම්බුද්ධ යි සිවු වැදෑරුම්. සුතබුද්ධ යනු බොහෝ ඇසූ පිරූ තැන් ඇති උගත් බහුශ්‍රැත පුද්ගලයා යැ. චතුසච්චබුද්ධ යනු සියලු කෙලෙසුන් නසා සිවු සස් අවබොධ කළ රහතුන් වහන්සේ යැ. පච්චෙකබුද්ධ යනු පරොපදෙශයක් නැති ව, තමන්ගේ නුවණින් මැ සිවු සස් අවබොධ කළ පසේබුදුන් වහන්සේ යැ. උන්වහන්සේට ආසයානුසයඤාණය නැති හෙයින් දහම් දෙසා අනුන්හට අවබොධ කරවිය නො හැක්ක. සම්මාසම්බුද්ධ යනු දතයුතු සියලු ධර්මයන් මැනැවින් දත් අනුන් ලවා අවබොධ කරවීමේ සමත් බුදුවරු යැ.

14 — 5

සබ්බපාපස්ස අකරණං යි අධිශීල ශික්ෂාව ද, **කුසලස්ස උපසම්පදා** යි අධිචිත්ත ශික්ෂාව ද, **සචිත්තපරියොදපනං** යි අධිප්‍රඥ ශික්ෂාව ද දක්වේ.

පබ්බජිත: ස්වකීය චිත්තසන්තානය පිළිබඳ රාගාදි කෙලෙස් බැහැර කොට සිටියේ නුයි හෝ සෝවන් ආදි ඒ ඒ මගින් නැසියැ යුතු ලෙස පමියෙන් පමිය පුරුකෙන් පුරුක කෙලෙසුන් දිනන්නේ නු යි හෝ පබ්බජිත නම්.

සමණ: සියලු පවු සංසිඳුවූ හෙයින් ශ්‍රමණ නමුදු වෙයි.

තණ්හක්ඛය: සියලු තෘෂ්ණාවන් ක්ෂය කරන (වනසන) හෙයින් තෘෂ්ණාක්ෂය නම් වේ. අර්හත්වඵලය හා නිර්වාණය ද දක්වේ.

14 — 14

සරණ යනු පිහිට යැ. බුද්ධ ධම්ම සඞ්ඝ යන රත්නත්‍රය යැ. තුනුරුවන් සරණ ගියවුන්ගේ බිය දුක් වනසා ලයි. තොරුවන් විෂයයෙහි පැහැදීමෙන් හා ගරු කිරීමෙන් රත්නත්‍රය මට පිහිට වේ යැ යි පැවැති චේතනාව සරණගමන නම් වේ. එය ලෞකික ලෝකෝත්තර වශයෙන් ද්විවිධ යැ. පෘථග්ජනයන්ගේ සරණය කෙලසන කිලිටි යටපත් වීමෙන් තෙරුවන් ගුණ අරමුණු කොට පවත්නා සරණගමනය ලෞකික යැ. ආර්යයන්ගේ චතුර්මාර්ග ක්ෂණයෙහි සරණගමනය කෙලසන කිලිටි මුලුසුන් කිරීමෙන් නිවන් අරමුණු කොට රත්නත්‍රයය විෂයෙහි පවත්නා සරණගමනය ලෝකෝත්තර යැ.

ඒ සරණගමනය ආත්මසන්නිර්යාතනය තත්පරායණතාය ශිෂ්‍යභාවෝපගමනය ප්‍රණිපාතය යි සිවු වැදෑරුම් වේ. මම අද පටන් මාගේ ආත්මය තුනුරුවන් වෙත පුදමි යි මෙසේ ආත්මපරිත්‍යාගය ආත්මසන්නිර්යාතන නම්. මම අද පටන් තුනුරුවන් පිහිට කොට ඇතිවෙමි යි රත්නත්‍රයය පිහිට කොට ඇති බව තත්පරායණතා නම්. මම අද පටන් තුනුරුවනට අතැවැසි වෙමි යි ශිෂ්‍යභාවයට පැමිණීම ශිෂ්‍යභාවෝපගමන නම්. තුනුරුවන් ගුණ සිහි කොට ගරු බුහුමන් කිරීම ප්‍රණිපාත නම්.

14 — 17

පූජාරහා: පූජාවට සුදුසු. ප්‍රත්‍යය ප්‍රතිපත්ති වශයෙන් පූජාව ද්විවිධ යැ. චීවරාදි සිවු පසයෙන් පිදීම ප්‍රත්‍යය පූජා යැ. වත්පිළිවෙත් ඈ පිරීම ප්‍රතිපත්ති පූජා යැ.

පපඤ්ච: බොහෝකල් සත්ත්වයා සසර රඳවන්නු යි හෝ මත්තප්‍රමත්තස්වභාවයට පමුණුවන්නු යි ප්‍රපඤ්ච නම්. තෘෂ්ණාදෘෂ්ටි මානයෝ යැ.

15 — 4

කිඤ්චන: පරිබෝධාර්ථයෙන් කිඤ්චන නම්. රාගද්වේෂාදිය යැ.

ආභස්සර: ද්විතීයධ්‍යානය උපදවා ඉන් නොපිරිහී කළුරිය කළ පුද්ගලයන් උපදනා බඹලොව යැ. ඒ බඹුන්ගේ සිරුරෙන් වලාපටලයකින් නික්මෙන විදුලිය කලඹක් මෙන් පැහැ විහිදෙන හෙයින් ඔහු ද එනමින් වහරට පත් වූහු.

15 — 6

සන්ති: පඤ්චස්කන්ධය මතු භවයක පිළිසිඳ නොගෙන දර නැති ගින්න නිවී යන්නාක් මෙන් පස්කඳම වූ දුක් සංසිඳීම යැ, නිවණ යැ.

15 — 7

ජිඝච්ඡාපරමා රෝගා: සෙසු රෝග එක වරකදී පිළියම් කළවිට නස්නාහු හෝ බැස යන්නාහු වෙති. සාදුක් රෝගය නිතර පිළියම් කටයුතු බැවින් සෙසු රෝගයනට වඩා මහත් රෝගය වෙයි.

සඞ්ඛාරපරමා දුඛා: නාමරූපධර්ම සඞ්ඛ්‍යාත සංස්කාර අනිත්‍ය බැවින් හා පරිහරණය කරන්නට ඉතා දුෂ්කර බැවින් පරම දුක් නම් වෙයි.

නිබ්බානපරමං සුඛං: සංස්කාර දුඃඛය ලෙශමාත්‍රයක්වත් නැති බැවින් ද සද්භාවී අවෙදයිත ශාන්ති සැපය ඇති බැවින් ද නිර්වාණය උතුම් සැපය වෙයි.

16 — 3

ගන්ථා: අභිධ්‍යා කායග්‍රන්ථය, ව්‍යාපාද කායග්‍රන්ථය, ඉදංසත්‍යාභිනිවෙශ කායග්‍රන්ථය, ශීලව්‍රත කායග්‍රන්ථය යි ග්‍රන්ථයෝ සිවු වැදෑරුම් වෙති. සත්ත්ව-සංස්කාරයන් කෙරෙහි ප්‍රියගතිය රහිතයනට අභිධ්‍යා කායග්‍රන්ථය ද අප්‍රියගති රහිතයනට ව්‍යාපාද කායග්‍රන්ථය ද ප්‍රහීණ වෙයි ඒ යුගලය ප්‍රහීණ වූ විට ඉදංසත්‍යාභිනිවෙශ ශීලව්‍රතපරාමර්ශ කායග්‍රන්ථයෝ ප්‍රහීණ වෙති.

16 — 9

දස්සන: මාර්ගඵල සම්‍යග්දෘෂ්ටිය යැ. එනම් මාර්ගඵල චිත්තයන් හා යෙදෙන ප්‍රඥාචෛතසික යැ.

16 — 10

ඡන්දජාතො: කත්තුකම්‍යතා වශයෙන් උපන් ඡන්දය ඇත්තේ ය. කත්තු-කම්‍යතා කුසල නම්: ශමථ විදර්ශනා භාවනාදි කුශලයන් කරනු කැමැත්ත ලක්ෂණ කොට ඇති කුශලධර්ම විෂයෙහි වූ අභිලාෂය යැ.

උද්ධංසොතො: අනාගාමී ඵලයට පැමිණ අවිහ නම් බඹලොව ඉපද එතැන් පටන් ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් අකනිටා බඹලොව තෙක් යන්නේ උද්ධංසොත නම්. හෙතෙම එහිදී රහත් වැ පිරිනිවන් පානේ ය.

17 — 1

කොධ: අප්‍රිය රූපාදි ආලම්බනයක් හමු වූ විට අරමුණ හා සිත ගැටෙන ප්‍රතිඝය නිසා සිතතුළ හට ගැනෙන කිපීම යැ. 'අසවලා අතීතයෙහිදී මට අනර්ථයක් කෙළේය. දැනුදු එසේ මැ කෙරෙයි. මතු ද එසේ මැ කරන්නේ ය. මාගේ ප්‍රිය මිත්‍රයාහට ද එසේ මැ කරනු ඇත. මාගේ හතුරාහට අතීතයෙහිදී වැඩක් මැ කෙළේය. දැනුදු එසේ මැ කෙරෙයි. මතු ද එසේ මැ කරන්නේය'යි සිතන්නහුට නව අයුරෙන් ක්‍රෝධය හට ගනී. සමහරෙක් වැසි වසින විට ද නොවසින විට ද සූර්යතාපය ඇති විට ද නැති විට ද ගල්මුල් ආදියෙහි පය හැපුන විට ද අස්ථානයෙහි කිපෙයි. මේ අස්ථාන ක්‍රෝධය සමග ගැනීමෙන් ආඝාතවස්තු දශයක් වන්නේ ය.

17 — 5

මුනයො: මෙලෝ පරලෝ අත්වැඩ පරවැඩ දනී නු යි මුනි නම්. මුනිහු අගාරියමුනි අනගාරියමුනි සෙඛමුනි අසෙඛමුනි පච්චෙකමුනි මුනිමුනි යි සවැදෑරුම් යැ. මාර්ගඵලයනට පැමිණ ධර්මාවබොධ කළ ගිහි පුද්ගලයා අගාරිය-මුනි යැ. එබඳු පැවිද්ද අනගාරියමුනි යැ, ස්‍රොතආපත්ති මාර්ගස්ථයා පටන් අර්හත්වමාර්ගස්ථයා තෙක් ශෛක්ෂ පුද්ගලයෝ සත් දෙන සෙඛමුනි යැ. අර්හත්ව ඵලයට පැමිණි පුද්ගලයා අසෙඛමුනි යැ. පසේබුදුවර තෙම පච්චෙක-මුනි යැ. සම්‍යක්සම්බුද්ධයන් වහන්සේ මුනිමුනි යැ.

TOC

18 — 2

අනඞ්ගණ යනු අඞ්ගණරහිත වූයේ යෑ. අඞ්ගණ යනු පුහුලා පහත් බවට හෙළන රාගාදි කෙලශයෝ යෑ. කැමැති දෙය ඉටු නො වීමෙන් සිතතුළ පහළ-වන නානාවිධ කොපාදිය ද අඞ්ගණ යෑ.

දිබ්බං අරියභූමිං: දිව්‍ය වූ ආර්‍යභූමිය නම් අවිහ අතප්ප සුදස්ස සුදස්සී අකනිට්ඨ යන සුද්ධාවාස භූමි පස යෑ. ශුද්ධ සත්ත්වයන්හට මැ එනම් අනාගා-මීන්හටත් රහතුන්හටත් පමණක් ආවාස වෙත් නු යි සුද්ධාවාස නම්. සුද්ධා-වාසවල උපදනාහු අනාගාමී පුද්ගලයෝ මැ යි. ඔවුහු එහිදී අර්හත්ත්වයට පැමිණ පිරිනිවන් පාති..

18 — 7

අසජ්ඣායමලා: උගත් ධර්මශාස්ත්‍රාදිය නිතොර නොහැදෑරීමෙන් පුහුණු කිරීම් වශයෙන් එහි නොයෙදීමෙන් මල බැඳෙයි, වැනැසෙයි. මන්ත්‍රයනට කිලුට නම් අසජ්ඣායන යෑ.

මන්තා යනු උගත් ධර්මශාස්ත්‍ර ශිල්පාදිය යෑ.

18 — 8

මලිත්ථියා දුච්චරිතං: ස්ත්‍රියට දුශ්චරිතය කිලුටකි. මෙහි දුශ්චරිතය නම් සොරසැමියන් සෙවීම යෑ. ස්වාමියා ද එබඳු ස්ත්‍රිය ගෙයින් බැහැර කරයි. මවු-පියෝ ද 'තෝ අප කුලය කෙළෙසන්නී යෑ'යි ඇය නෙරපති. එහෙයින් අතිචාරය ස්ත්‍රියට කිලුටකි.

18 — 16

සමාධි නම්: උපචාර අර්පණා වශයෙන් හෝ මාර්ගඵල වශයෙන් සිත එකඟවීම යෑ. උපචාර සමාධි යනු මරණසතිය උපසමානුස්සතිය ආහාරයෙහි ප්‍රතිකූලසංඥය චතුධාතුවවත්ථානය යන මොවුන්ගේ වශයෙන් ලබන ලද සිතේ එකඟ බව යෑ. අර්පණාසමාධි යනු ප්‍රථමධ්‍යාන පරිකර්මයට අනතුරු ව හටගැනෙන එකඟ බව යෑ. මාර්ගසමාධි යනු මාර්ග චිත්තක්ෂණයෙහිදී නිවන් අරමුණු කොට සිත තුළ ඇති වන එකඟබව යෑ. ඵලසමාධි යනු නිවන් අරමුණෙහි ඵල සිත් උපදවා වසන විට සිතෙහි පහළ වන එකඟබව යෑ.

18 — 19

ආසවක්ඛය: කාමාදි ආස්‍රවයන් ක්ෂය වූ බැවින් අර්හත්ත්වය ආස්‍රවක්ෂය නම්.

18 — 21

ආකාසෙ පදං නත්ථි: ආකාසය අද්‍රව්‍ය බැවින් එහි සතුන්ගේ පාසටහන් නො පිහිටයි.

සඞ්ඛාරා: හෙතුප්‍රත්‍යයන්ගේ බලයෙන් හටගෙන පවත්නා සංස්කාර උපාදින්නක අනුපාදින්නක වශයෙන් ද්විවිධ යෑ. තෘෂ්ණාදි උපාදානයන් විසින්

මම යැ මාගේ සී ගන්නා ලද බැවින් පඤ්චස්කන්ධය උපාදින්නක ස්කන්ධ නම්. එබඳු උපාදානයක් නැති වෘක්ෂලතාදි අවිඤ්ඤාණක ද්‍රව්‍යයෝ අනුපාදින්නකයෝ යැ.

19 — 7

ඉස්සුකී: මෙරමා සැපත් නොඉවසීම ලකුණු කොට ඇති චිත්තගතිය ඊර්ෂ්‍යා නම්. එබඳු පුහුලා අනුන්හට යම් කිසිවක් ලැබීම ගැන නොසතුටු වෙයි. නො ඉවසයි.

මච්ඡරී: ස්වකීය සම්පත්තිය සැඟවීම ලකුණු කොට ඇති චිත්තගතිය මාත්සර්‍ය යැ. එසැත්තේ තමා සතු දෙය අනුන්හට සාධාරණ වීම ගැන සතුටු නො වෙයි. ආවාසමච්ඡරිය කුලමච්ඡරිය ලාභමච්ඡරිය ධම්මමච්ඡරිය වණ්ණමච්ඡරිය සී මච්ඡරිය පස්වැදෑරුම් වෙයි. ආවාසමච්ඡරිය යනු ආවාස පිරිවෙන් රාත්‍රිස්ථානාදිය පිළිබඳ මසුරු බව යැ. ආවාසමච්ඡරිය ඇති මහණ තමා වසන ආරාමාදියට අන් භික්ෂූන්ගේ පැමිණීම නො කැමැති වෙයි. පැමිණියවුන් වහා නික්ම යනු කැමැති වෙයි. කුලමච්ඡරිය යනු උපස්ථායක කුලය හෝ ඥාති-කුලය පිළිබඳ මසුරු බව යැ. ඉන් යුත් මහණ එළඹෙන කුලයනට අන් මහණුන් එළඹීම නොකැමැති වෙයි. ලාභමච්ඡරිය යනු චීවරාදි සිවු පස පිළිබඳ මසුරු බවයැ. ඉන් යුත් මහණ සිල්වත් අන් භික්ෂූන්හට කැප වූ කිසි දෑයක් ලැබෙනු දැක නො රිසි වෙයි. ධම්මමච්ඡරිය යනු තමා උගත් ධර්මය පිළිබඳ මසුරු බව යැ. ඉන් යුත් මහණ තමා දත් ධර්මය අනුන්හට කියා දෙනු නොකැමැති වෙයි. වණ්ණමච්ඡරිය යනු ශරීරවර්ණ ගුණවර්ණයන් පිළිබඳ මසුරු බව යැ. එබඳු මහණ අනුන්ගේ සිරුරේ පැහැ සටහන් අසත්තව වත් සිල්වත් බව් ආදි ගුණ වැනීම අසත්තව වත් නොකැමැති වෙයි.

19 — 9

අබ්බතො යනු ශීලව්‍රත ධූතාඞ්ගව්‍රතයන්ගෙන් විරහිත. ශීලව්‍රත යනු කෙලෙස් වළහාලන ශීල ගුණය සී. ධූතාඞ්ගව්‍රත යනු පංසුකූලිකඞ්ග තෙචීවරිකඞ්ග පිණ්ඩපාතිකඞ්ග සපදානචාරිකඞ්ග ඒකාසනිකඞ්ග පත්ත-පිණ්ඩිකඞ්ග ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ග ආරඤ්ඤිකඞ්ග රුක්ඛමූලිකඞ්ග අබ්භො-කාසිකඞ්ග සොසානිකඞ්ග යථාසන්ථතිකඞ්ග නෙසජ්ජිකඞ්ග යන තෙළෙස් ධූතාඞ්ගයෝ යැ.

19 — 13

මොනෙනන: මෞන සී වදුලේ නිඃශබ්දතාව සී. මොනෙය්‍යපටිපදා යන තන්හි මාර්ගඥානය ද දක්වේ. ඒ මාර්ගඥානයෙන් යුත් පුද්ගල තෙම මුනි නම්.

19 — 17

නෙක්ඛම්මසුඛ: අනාගාමිඵලයට පැමිණි පුද්ගලයා කාමරාගය ප්‍රහීණ කළ හෙයින් හෝ කාමභවයෙන් නික්මුණු හෙයින් අනාගාමි ඵලය පිළිබඳ සැපය නෙක්ඛම්මසුඛය යැ.

20 — 1

අට්ඨඞ්ගිකමග්ග: සම්මාදිට්ඨි සම්මාසඞ්කප්ප සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්ත සම්මාආජීව සම්මාවායාම සම්මාසති සම්මාසමාධි යන අඞ්ග අටින් යුක්ත මාර්ග යැ. මෙය මධ්‍යමප්‍රතිපත් නමින් දක්වේ. මේ මඟින් විනා අන් මඟකින් නිවන් පුරයට නොපිවිසිය හැක්ක.

සච්ච: වාක්සත්‍යය සංවෘතිසත්‍යය දෘෂ්ටිසත්‍යය පරමාර්ථසත්‍යය යි සත්‍යයෝ විවිධ වෙති. වාක්සත්‍යය යනු සත්‍යවචන යැ. සංවෘති-සත්‍යය යනු ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදි වශයෙන් පැණවීම යැ. දෘෂ්ටිසත්‍යය යනු 'තමා දැඩි කොට සිතින් ගත් ලබ්ධිය මැ සැබැවි, ඉන් බැහැර වූයේ සත්‍යයෙන් තොරයැ' යන දෘෂ්ටිය යැ. පරමාර්ථ සත්‍යය යනු ස්කන්ධධාතු ආයතනාදි වශයෙන් වදාළ දෙශනා යැ. මෙකී සියලු සත්‍යයන් අතුරෙන් දුඃඛ සමුදය නිරොධ මාර්ග යන ආර්‍ය සත්‍ය සතර ශ්‍රෙෂ්ඨ යැ.

විරාග යනු නිර්වාණය යැ. ශාන්ත සැපය ගෙනදෙන බැවින් එය ශ්‍රෙෂ්ඨ යැ.

ද්විපදානඤ්ච චක්ඛුමා: අපාද චතුප්පාද බහුප්පාදාදි හැම සත්ත්වයන්හට වඩා දෙපා ඇති දෙව් මිනිස්සු ශ්‍රෙෂ්ඨ වෙති. පසැස් ඇති සර්වඥයන් වහන්සේ යථොක්ත දෙව් මිනිසුන්හට ශ්‍රෙෂ්ඨ යැ. පසැස් යනු මසැස දිවැස පැණැස බුදුඇස සමතැස යි. මසැස යනු චතුරඞ්ගසමන්නාගත අන්ධකාරයෙහි දු යොදුනක් ඝන විදුරුගල් පවා විනිවිද දක්නට සමත් පස් පැ දිස්නා පියවි ඇස යැ. දිවැස යනු සත්ත්වයන්ගේ ච්‍යුති උපපත්ති දක්නා චුතූපපාතඥාණ ය යි කියන ලද දිව්‍ය චක්ෂුස යැ. පැණැස යනු තෙකල්හි වූ සියලු ධර්මයන් දක්නා නුවණ යැ. බුදුඇස යනු දශසහස්‍ර ලොක ධාතුවෙහි අල්පරජස්කාදි සත්ත්වයන් දක්නා නුවණ යැ, ආසයානුසය ඥානය යැ. සමතැස යනු සර්වඥතාඥානය යැ. එයට ගොදුරු නොවන දැයක් නැති.

20 — 2

දස්සන: සිවුසස් දක්නා හෙයින් මාර්ගඵල ප්‍රඥාව දර්ශන නමි.

මාරප්පමොහන: ආර්‍ය මාර්ගප්‍රතිපත්තිය සියලු කෙලෙසුන් නැසීමෙන් කෙලෙස් මරු පරදන හෙයින් හා මරදෙව්පුතුට විෂය නොවන හෙයින් මාරපමෝහන නමි.

20 — 4

ආතප්ප: උපන් කෙලෙස් නැසීම යැ, නූපන් කෙලෙස් උපදනට නොදීම යැ, නූපන් කුසල් උපදවාලීම යැ, උපන් කුසල් දියුණු කිරීම යැ යි කෘත්‍ය සතරක් සිදු කරන සම්‍යක්ප්‍රධානවීර්‍යය කෙලෙසුන් තවන හෙයින් ආතප්ප නමි.

20 — 8

සංසන්තසඞ්කප්පමන: ත්‍රිවිධ මිථ්‍යාවිතර්කයන් මනා කොට යටපත් කළ සම්‍යක්සඞ්කල්පනා සිතැත්තෝ යි. ත්‍රිවිධ මිථ්‍යාවිතර්ක නම්

කාම ව්‍යාපාද විහිංසා විතර්කයෝ යි. ප්‍රියරූපාදි අරමුණු රස විඳ ගැන්ම ගැණ සිතීම කාමවිතර්ක නම්. මෙරමා නැසෙත්වා වැනසෙත්වා යි සිතීම ව්‍යාපාදවිතර්ක නම්. අනුන් තළා මරා වෙහෙසට පත් කිරීමට සිතීම විහිංසාවිතර්ක නම්

20 — 9

ඉසි: ශීල සමාධි ප්‍රඥා විමුක්ති විමුක්ත්‍යඥානදර්ශන යන පඤ්චවිධ ධර්මයන් එෂණාය කළ හෙයින් බුදු පසේබුදු රහත්හු ඉසි නම් වෙත්.

20 — 10

යොග යනු අටතිස් අරමුණෙහි යෙදීම යි. අටතිස් අරමුණ නම්: පඨවී ආපෝ තෙජෝ වායෝ නීල පීත ලෝහිත ඔදාත යන කසින අට ද – උද්ධුමාතක විනීලක විපුබ්බක විච්ඡිද්දක වික්ඛායිතක වික්ඛිත්තක හතවික්ඛිත්තක ලෝහිතක පුලවක අට්ඨික යන අසුභ දසය ද – බුද්ධ ධම්ම සඞ්ඝ සීල චාග දෙවතා උපසමානුස්සති යන අනුස්සති සත ද – කායගතාසති මරණසති ආනාපානසති යන තුන ද – මෙත්තා කරුණා මුදිතා උපෙක්ඛා යන බ්‍රහ්මවිහාර සතර ද – ආකාසානඤ්චායතන විඤ්ඤාණඤ්චායතන ආකිඤ්චඤ්ඤායතන නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන යන අරූප්‍ය සතර ද ආහාරෙපටිකූලසඤ්ඤා චතුධාතුවවත්ථාන යන සඤ්ඤාවවත්ථාන දෙක ද යන මේ කමටහන් අටතිස යැ.

20 — 11

වන වනථ: මහරුක් වන නම්. කුඩා රුක් ඒ වනයෙහි ජාත බැවින් වනථ නම්. පළමු උපන් රුක් හෝ වන නම්. පසු පසු උපන්නාහු වනථ නම්. එසේ ම භවය ගෙන දෙන මහත් මහත් කෙලෙස් වන නම්. පැවැත්මෙහි විපාක දෙන කෙලෙස් වනථ නම්. පළමු උපන් කෙලෙස් හෝ වන නම්. පසු පසු උපන්නාහු වනථ නම්. ඒ කෙලෙස් සිවුමග නුවණින් සිඳලිය යුතු.

20 — 17

විසොධයෙ: අරිඅටඟිමග පිරිසුදු වන්නේ දන සීල භාවනා වසයෙන් පූර්වභාග ප්‍රතිපත්ති පුරා විදර්ශනා වැඩීමෙන් සියලු සංස්කාර විෂයෙහි නිර්වේදයට පැමිණ සෝවාන් ආදි මාර්ග කුශලචිත්තයන් උපදවා ගැනීමට යොග්‍ය පිළිවෙත් පිරීමෙනි.

21 — 1

විපුලං සුඛං: මහත් සැපය නම් නිවන් සැපය යි. එක් බත් තලියක් සරහා වළඳන්නහුට උපදනේ සවල්ප මාත්‍ර සැපයකි. එය නොවළඳා පෙහෙවස් රක්නහුට හෝ දන් දෙන්නහුට මහත් නිවන් සුවයක් ලැබේ ද ඒ නිවන් සුව කැමැත්තේ සවල්ප වූ සැපය දුර ලයි.

21 — 4

කායගතා සති: කෙසෙ ලොම් ආදි වසයෙන් ප්‍රභෙදවත් වූ රූපකායය අරමුණු කොට පැවැති සිහිය කායගතා සති නම්. කෙසාදි කොටස් පිළිබඳ ව නැවැත නැවත සිහි කරමින් එය අරමුණු කොට සිත පුරුදු කිරීම කායගතාසති භාවනා නම්.

21 — 5

මාතරං: "තණ්හා ජනෙති පුරිසං"යි වදාළ හෙයින් භවත්‍රයයෙහි සත්ත්වයන් උපදවන හෙයින් තෘෂ්ණාව මව ය.

පිතරං: අසවල් රජුගේ අසවල් ඇමැතිගේ පුත්‍රයෙමි යි පියා නිසා පුතුට මානය උපදනා හෙයින් නවවිධ අස්මිමානය පියා ය.

රාජානො: සියලු ලෝවැස්සා රජු භජනය කරන්නාක් මෙන් සියලු දෘෂ්ටීහු ශාශ්වත උච්ඡේද දෘෂ්ටීන් භජනය කෙරෙත් නු යි තද්දෘෂ්ටි දෙක ක්‍ෂත්‍රිය රජහු දෙදෙනා ය.

රට්ඨං: චක්‍ෂුරාදි දොළොස් ආයතනයෝ පතළ අර්ථයෙන් රටක් වැනි හෙයින් රට ය.

සානුචරං: ඒ ආයතනයන් නිසා පවත්නා නන්දිරාගය රටින් අය නගන අයකැමියකු වැනි හෙයින් අනුචර සහිත ය.

21 — 6

වෙය්‍යග්ඝපඤ්චමං ව්‍යාඝ්‍රසඤ්චාරය ඇති භය සහිත නොබැසියැ හැකි මග වෙය්‍යග්ඝ නම් වෙයි. විචිකිච්ඡා නීවරණය ද ඒ හා සදෘශ හෙයින් වෙය්‍යග්ඝ නම් වෙයි. වෙය්‍යග්ඝය පස්වනු වූයේ මේ කාමච්ඡන්දාදීන්ට ය. කාමච්ඡන්දාදි නීවරණ පඤ්චකය වෙය්‍යග්ඝපඤ්චම නම් වෙයි.

21 — 15

රත්ති: චතුරඞ්ග සමන්විත සන්ධකාර රාත්‍රිය යි. චතුරඞ්ග නම් කෘෂ්ණ පක්‍ෂයෙහි තුදුස්වකය ඝන වනලැහැබය මේඝ පටලය මධ්‍යම රාත්‍රිය යන මොවුහු ය.

21 — 16

ඒකාසනං: ගණසඞ්ගණිකාවෙන් දුරු වුව ද කෙලෙශසඞ්ගණිකාවෙන් දුරු නුවූව හොත් හුදෙකලා ව හුන්නේ නො වෙයි. භික්‍ෂූන් දහසක් මැද ද මූලකර්මස්ථානය නොහැර එම මනස්කාරයෙන් යුක්ත ව හුන්නහුගේ හිඳීම ඒකාසන නමි.

ඒකසෙය්‍යා: ගණසඞ්ගණිකාවෙන් දුරු වුව ද කෙලෙශ සඞ්ගණිකාවෙන් දුරු නුවුහොත් හුදෙකලා ව හොත්තේ නො වෙයි. ලෝවාමහාපාය වැනි මහ පායක ද භික්‍ෂූන් දහසක් මැද පණවනලද විසිතුරු පසතුරුණු කන්වයින් ඇති මහයහනක වුව ද සිහි එළවා දකුණැලයෙන් මූලකර්මස්ථානයෙන් යෙදී හොත්තහුගේ සෙය්‍යාව ඒකසෙය්‍යා නම් වෙයි.

22 — 6

කුසො: සියුම් මුවහත් ඇති යම් කිසි තණපතකි. යටත් පිරිසෙයින් තල් පතක් හෝ ගත යුතු වෙයි.

22 — 7

සිථිලං සාමඤ්ඤං: දෙමි දේ නොදෙමි දේ කෙරෙමි දේ නොකෙරෙමි දේ යි පසුබට ව කරණ ලද දානශීලාදි කුශලකර්‍ම යි.

වතං: ශීලව්‍රත ධුතාඞ්ගව්‍රත වශයෙන් ද්විවිධ යි. වෙසියගොචරාදි අගොච-රයෙහි හැසිරීමෙන් ශීලව්‍රතය ද, මේ නිසා ලොකයා මට සම්භාවනා කෙරෙති යි ලාභාශාවෙන් යුක්ත ව පිරීමෙන් ආරණ්‍යකාදි ධුතාඞ්ගව්‍රත ද කිළිටි වෙයි.

23 — 3

සින්ධව: සින්ධුදෙශයෙහි උපන් අශ්වයෝ යි.

23 — 6

මහග්ඝස: තම බඩගිනි පමණ නොදැන කෑම කන ආහරහත්ථක අලංසාටක තත්‍රවට්ටක කාකමාසක භුත්තවමිතකයෝ ය. බමුණන් මෙන් බොහෝ කොට ආහාරගන්නා ය. කුස නොපොහොනා තරම් අහර ගෙන නැගිට ගත නොහී 'ආහර හත්ථං''යි අත ගෙනෙවයි කියන්නෝ ආහරහත්ථක නම් ද, ඉන ඇඳි කඩ පමණවත් දරා ගත නොහී "අලං සාටකෙන''යි වස්ත්‍රයෙන් කම් නැතැ යි කියන්නෝ අලංසාටක නම් ද, සිරුර දරාගත නොහී අහර ගත් තැන පෙර-ළෙන්නෝ තත්‍රවට්ටක නම් ද, කවුඩන් විසින් මුඛයෙහි හොට ඔබා ඇදගත හැකි වන සේ මුව දෙර තෙක් අහර ගන්නෝ කාකමාසක නම් ද, කුසෙහි දරාගත නොහී කෑ තැන ම වමාරා දමන්නෝ භුත්තවමිතක නම් ද වෙයි.

23 — 13

මත්තෙය්‍යතා පෙත්තෙය්‍යතා නම්: මවුපියන් කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව ය. මවුපියවරු තම දරුවන් තමන්හට උවටන් නොකරන බව දැන සිය ධනය බිම හෝ නිදන් කෙරෙති. අනුන්හට හෝ දෙති. මවුපියන්හට උවටන් නොකරති යි දරුවන්හට නින්දාව ද වැඩෙයි. මරණින් මතු ගූථ-නරකයෙහි උපදිත්. මවුපියන්හට උවටන් කරන දරුවෝ දායාදයට ද හිමි වෙති. ප්‍රශංසා ලබති. මරණින් මතු දෙව්ලොව උපදිති.

සාමඤ්ඤතා බ්‍රහ්මඤ්ඤතා යනු මහණ බමුණන් කෙරෙහි සම්‍යක්ප්‍රති-පත්ති යි. චීවරාදි සිවු පසයෙන් පිළිදුගුම් කිරීම යි.

21 — 5

අනුසය: මූෂිකාවිෂයක් මෙන් තමාගේ උපතට හෙතු වන කාරණය ලැබීමෙන් ඉපදීමට යොග්‍යවූ සියුම් බවට පැමිණ චිත්තසන්තානයෙහි නිදි ගත්තවුන් වැනි වූ ක්ලෙශයෝ අනුශය නම් වෙත්. ඔහු කාමරාග භවරාග පටිඝ මාන දිට්ඨි විචිකිච්ඡා අවිජ්ජා යි සත් වැදෑරුම් වෙති. තෘෂ්ණානුශය යි වදාළේ කාමරාග භවරාග යන අනුශයයන් සඳහා ය.

24 — 6

ඡත්තිංසති සොතා: චක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය මනො යන ආධ්‍යාත්මික ආයතනයන් සදෙනා හා රූප සද්ද ගන්ධ රස ඵොට්ඨබ්බ ධම්ම යන බාහිර ආයතනයන් සදෙනා විෂය කොට කාමභවවිභවතෘෂ්ණා යන ත්‍රිභෙදයෙන් පවත්නාහු සතිස් ශ්‍රොතස්හු වෙති.

TOC

24 — 17

අසුභා: උද්ධුමාතක විනීලක විපුබ්බක විච්ඡිද්දක වික්ඛායිතක වික්ඛිත්තක හතවික්ඛිත්තක පුලවක ලෝහිතක අට්ඨික යන මොහු දස අසුභ වෙති. අසුභාරම්මණයන් අරමුණු කොට උපදවාලූ ප්‍රථමධ්‍යානය අසුභධ්‍යාන නම්.

විතක්කූපසම: කාම ව්‍යාපාද විහිංසා විතර්කයන් සංසිඳුවා ලන හෙයින් විතක්කූපසම නම්.

24 — 19

නිරුත්තිපදකොවිදෙ: සිවු පිළිසිඹියාවෙහි දක්ෂය යනු අර්ථයි. සිවු පිළිසිඹියා නම් අර්ථ නම් වූ හේතු ඵලය ද, ධර්ම නම් වූ හේතුව ද, නිරුක්ති නම් වූ මාගධී භාෂාව ද, ප්‍රතිභාන නම් වූ ප්‍රඥා විශේෂය ද ප්‍රත්‍ය-වෙක්ෂා කරන්නා හට ඒ ඒ අර්ථ ධර්මාදියෙහි ප්‍රභේදගත වූ නුවණ අර්ථ ධර්ම නිරුක්ති ප්‍රතිභාන ප්‍රතිසංවිද් නම් වූයේ සිවු පිළිසිඹියා නම්.

24 — 21

ධම්මදානං: ලාභ සත්කාරාදියෙහි නිරපේක්ෂක ව හිතාධ්‍යාශයෙන් යටත් පිරිසෙයින් සතරපද ගාථාවකින් අනුමෙවෙනි වසයෙන් පවත්වන ලද ධර්ම දානය සියලු ආමිස දානයනට වඩා ශ්‍රෙෂ්ඨ යි. ඉදින් යමෙක් ලොව මුළුල්ලෙහි දතිත් දත ගසා වැඩහුන් බුදු පසේබුදු මහරහතුන් හට කෙහෙල් ගබ් වැනි වූ සිවුරු ද, ප්‍රණීත පිණ්ඩපාත ද, මහාවිහාරය බඳු ලක්ෂ ගණන් විහාර ද, තෙල් මී සකුරු ඈ ගිලන් පස බෙහෙත් පිරිකර ද, දුන්නේ වී නමුත් එයට වඩා ධර්මදානය ම ශ්‍රෙෂ්ඨ යි. කුමක් හෙයින් ද? යත් පින්කම් කරන්නාහු බණ අසා ම කරන්නාහ. නොඅසා නොකරන්නාහු වෙත් ද එහෙයිනි.

ධම්මරස: සත්තිස් බොධිපාක්ෂික ධර්මය, නව ලොකොත්තර ධර්මය, සියලු රසයන්හට වඩා ශ්‍රෙෂ්ඨ යි. උඩත් පිරිසෙයින් දෙවියන්ගේ සුධා-භොජන රසය ද සත්ත්වයන් සසරෙහි හෙළා දුක් අනුභව කරවීමට හෙතු වන්නේ ය. සත්ත්වයන්ගේ ජරුමරණ නැති කරන හෙයින් ධර්මරසය ශ්‍රෙෂ්ඨ යි.

ධම්මරති: දහම් දෙසන්නාහට ද අසන්නාහට ද කියවන්නාහට ද සිත තුළ ඇතිවන ප්‍රීතිය යි කියූ. ධර්මරතිය සසර පැවැත්ම කෙළවර කොට අර්හත්ත්ව ඵලයෙන් අවසන් වෙයි. එහෙයින් සියලු රතිවලට වඩා ධර්මරතිය ශ්‍රෙෂ්ඨ යි.

තණ්හක්ඛය: කාම භව විභව යන සියලු තැන් කෙරෙහි තෘෂ්ණාවන් ක්ෂය කරන හෙයින් තෘෂ්ණාක්ෂය නම්. අර්හත්ත්ව මාර්ග ය යි. තදනන්තර ව උපන් බැවින් අර්හත්ත්ව ඵලය ද තෘෂ්ණාක්ෂය නම්.

මේ ධර්මය ඇසූ සක් දෙවිඳු බුදුන් වැඳ 'ස්වාමීන් වහන්ස, මෙසේ උතුම් වූ ධර්මදානයෙහි පින් කුමක් හෙයින් අපට නොදෙන සේක් ද, වහන්ස, මෙතැන් පටන් භික්ෂු සඞ්ඝයා ලවා අපට පින් දෙවනු මැනැවැ යි

කී ය. ශාස්තෘන් වහන්සේ එයසා භික්ෂු සඞ්ඝයා රැස් කොට "මහණෙනි, මෙතැන් පටන් කුදු මහත් ධර්ම දෙශනාවන් පිළිබඳ ව පින් හැම සත්ත්වයන් හට අනුමෝදන් කරවූ" යි වදාළ සේක. එවක් පටන් ධර්ම දෙශනාවසානයෙහි දෙවියන්හට පින් දීම ඇරැඹිණ.

24 — 22

භොග: වස්ත්‍රාභරණාදි උපභොග වස්තු ද, දාසි දස් ගවමහිසාදි පරිභොග වස්තුහු ද ගැණෙත්.

25 — 7

මෙත්තාවිහාරී යනු මෙත් වඩන්නේ. මෙත් වඩා චතුෂ්ක නය වශයෙන් ප්‍රථමධ්‍යානාදි ධ්‍යානත්‍රය හෝ පඤ්චක නය වශයෙන් ධ්‍යාන චතුෂ්කය උපදවා සිටියේ ද මෛත්‍රාවිහාරී නම්.

සඞ්ඛාරූපසමං: නිවන් අරමුණු කොට සියලු සංස්කාරයන් සංසිඳෙන බැවින් නිර්වාණය සඞ්ඛාරූපසම නම්.

25 — 16

කල්‍යාණමිත්තෙ: දශකථාවස්තුලාභී කලණ මිතුරන්. දශ කථාවස්තුහු නම්: අල්පෙච්ඡතාය ත්‍රිවිධ සන්තොෂය ප්‍රකාශවිවෙකය අසංසර්ගය වීර්‍ය්‍යාරම්භය ශීලසම්පත් සමාධිසම්පත් ප්‍රඥාසම්පත් විමුක්තිසම්පත් විමුක්තිඥානදර්ශනසම්පත් යන මොහු ය.

25 — 17

පටිසන්ථාරවුත්ති: ආමිසපටිසන්ථාර ධම්මපටිසන්ථාර දෙකින් යුක්ත වීම. තමන් ලත් චීවර පිණ්ඩපාතාදි ආමිෂය අනුන්හට ද බෙදා දීම ආමිසපටිසන්ථාර නම්. තමා දත් ධර්මය අනුන්හට කියා දීම ධම්මපටිසන්ථාර නම්.

26 — 1

සොත: තෘෂ්ණා නැමැති දිය පාර යි. පස් කම් සැප විෂයයෙහි චක්ෂුරාදි සදොරින් මහ දියපාරක් මෙන් වැගිර පවත්නා ආශාව යි.

පරක්කම්ම: සම්‍යක්ප්‍රධාන ය යි කියන ලද වීර්‍ය්‍යය කොට. තද් වීර්‍ය්‍යය ආරම්භධාතු නික්කමධාතු පරක්කමධාතු යී ත්‍රිවිධ යි. ශමථවිදර්ශනාදි කටයුතු පටන් ගන්නා වීර්‍ය්‍යය ආරම්භධාතු නම්. කුසීතභාවයෙන් නික්මුණු එයට වඩා බලවත් වීර්‍ය්‍යය නික්කමධාතු නම්. තැවත තැවතත් උපදනා කුසීත භාවය මැඩලමින් මතු මත්තෙහි ද ලැබිය යුතු ගුණයන්හට පැමිණෙන බලවත් වීර්‍ය්‍යය පරක්කමධාතු නම්.

අකත: රන් රිදී ආදී කිසිවකින් වත් ශක්‍රබ්‍රහ්මාදි කිසි කෙනකුන් විසින් වත් නො කරන ලද හෙයින් නිවණ අකත නමී.

26— 3

පාරං: චක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය මනො යන ආධ්‍යාත්මික ෂඩායතන පාර නම් එ තෙර යි.

අපාර: රූප සද්ද ගන්ධ රස ඵොට්ඨබ්බ ධම්ම යන බාහිර ෂඩායතන අපාර නම්, මෙ තෙර යි.

ආයතන: රූපාදිය අරමුණු කොට උපදනා චිත්තචෛතසිකයන් උපදනා තැන් හැසිරෙන තැන්ය යන අර්ථයෙන් ද රූපාදි අරමුණෙහි චක්ෂුරාදියෙන් වැගිර පවත්නා කෙලෙශයන්ගේ වශයෙන් මත්තෙහිත් සසර දුකට පමුණුවන අර්ථයෙන් ද ආයතන නම්.

26 — 5

තෙජසා: සරණ ගුණ ඥාණ පඤ්ඤා ධම්ම යන පස් තෙදිනි.

26 — 15

සබ්බසංයොජනං: දශවිධ සංයොජනයෝය. සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාස යන සංයොජන හා සියලු සංයොජනයන් පිළිබඳ අපායගාමී ශක්තිය ශ්‍රොතාපත්ති මාර්ගයෙන් ද, කාමරාග ව්‍යාපාද පිළිබඳ ඖළාරිකභාවය සකෘදාගාමී මාර්ගයෙන් ද, මේ දෙක සහමුලින් අනාගාමී මාර්ගයෙන් ද- රූපරාග අරූපරාග මාන උද්ධච්ච අවිජ්ජා යන සංයොජන අර්හත්වමාර්ගයෙන් ද ප්‍රහීණ වෙයි.

26 — 17

අක්කොසං: ආක්‍රොෂය දශවිධ යි, සොරෙක බාලයෙක මූඪයෙක ඔටුවෙක ගොනෙක කොටලුවෙක තිරිසනෙක තිරිසනෙක තට සුගතියක් නැත. තා විසින් දුගතිය ම කැමැති වියයුතු යනු යි.

බන්ධ: අනුබන්ධන රජ්ජුබන්ධනාදියෙන් බැඳීම යි. සිරගෙයි ලා බැඳීම අනුබන්ධනය යි. රැහැණින් බැඳීම රජ්ජුබන්ධන නම්.

26 — 22

අසංසට්ඨ: සංසර්ගයක් නැති. සංසර්ගය පඤ්චවිධ යි. දර්ශන ශ්‍රවණ සමුල්ලපන පරිභොග කායසංසර්ග වශයෙනි.

26 — 29

අඤ්ඤාය: බුද්ධාදි අට තැන් දැන. බුද්ධ ධම්ම සඞ්ඝ සික්ඛා පුබ්බන්ත (අතීත ස්කන්ධය) අපරන්ත (අනාගත ස්කන්ධය) පුබ්බන්තාපරන්ත (අතීත ස්කන්ධ හා අනාගත ස්කන්ධ) ඉදප්පච්චයතා පටිච්චසමුප්පන්නධම්ම (ප්‍රත්‍යය හා ප්‍රත්‍යය බලයෙන් හටගත් දෑය) යනු අට තැන යි.

26 — 30

තං: ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයා. රහත්හු පින් කරති. එහි විපාක නැති. ඒවා කරන සිත් ක්‍රියා මාත්‍ර බැවින් ක්‍රියා සිත් නම් වෙයි.

26 — 36

උපධි: ඛන්ධ කිලෙස අභිසඞ්ඛාර කාමගුණ වසයෙන් උපධි සතරකි. රූප වෙදනාදි පඤ්චස්කන්ධය, අවිද්‍යා තෘෂ්ණා ආදි කෙලෙස්, කුසලාකුසල චෙතනා, රූපාදි පඤ්චකාම යන මොහු සත්ත්වයා දරත්නුයි උපධි නම්.

26 — 37

චුති උපපත්ති: චුති චිත්තය හා ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය දිවැසින් දක්නට නොහැක්ක. එහෙයින් මෙහි චුතිචිත්තාසන්නය හා ප්‍රතිසන්ධිචිත්තාසන්නය ගත යුතු.

26 — 41

සග්ගාපායං: සවිසි වැදෑරුම් ස්වර්ගීය ද, සතර අපාය ද. මෙයින් දැක්වේ. සවිසි ස්වර්ග නම්: කාමස්වර්ග සය ද, බ්‍රහ්මලෝක නවය ද, සුද්ධාවාස පස ද, අරූපභව සතර ද, අසඤ්ඤසත්ත තලය ද, වෙහප්ඵලය ද යන මොහු ය. සතර අපාය නම්: නිරය, තිරිසන්යෝනිය, පෙත්තිවිසය, අසුරකාය යන මොහු ය.

අභිඤ්ඤා වොසිතො: විශිෂ්ට ඥානයෙන් දතයුතු මාර්ගඵලධර්මයන් විශේෂයෙන් දැන, පිරිසිඳ දතයුතු පඤ්චස්කන්ධය පිරිසිඳ දැන, ප්‍රහාණ කටයුතු සමුදය සඞ්ඛ්‍යාත තෘෂ්ණාව ප්‍රහාණය කොට, ප්‍රත්‍යක්ෂ කටයුතු නිරොධය (නිර්වාණ) ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට, වැඩිය යුතු මාර්ග සත්‍යය වඩා, සිවු මගින් අවසන් කළ කටයුතු ඇත්තේ විශිෂ්ටඥානයෙන් දැන නිෂ්ඨාවට පැමිණියේ නම් වෙයි.

ධම්මපද උපග්‍රන්ථය නිමි.

උදානපාළි උපග්‍රන්ථය

(මෙහි අඞ්කයෝ වර්ගය හා සූත්‍රය ඇඟවීම පිණිස වෙති.)

උදාන: බඳුනකට වත් කළ දිය එයින් දැරිය හැකි පමණ ඉක්මුණු විට පිටතට වැගිර යෙයි. එසේ ම ප්‍රීතිවේගයෙන් හෝ ධර්මසංවේගයෙන් හෝ නැංවුණු විතර්කවිෂ්ඵාරය සිතෙහි රැඳී සිටියැ නො හෙන තරම් අධික වූයේ වාග්ද්වාරයෙන් නික්මෙයි. එය අසා පිළිගන්නන් අපේක්ෂා කොට කියැ-වෙන්නක් නො වෙයි. කිසි තැනෙකැ වාක්‍ය විසින් ද, කිසි තැනෙකැ ගාථාබන්ධන විසින් ද නික්මුණු ඒ වචන **උදාන** නමි. මේ ලොවුතුරු බුදුරජුන් විසින් වදළ උදන් යැ, පසේබුදුවරුන් වදළ උදන් යැ, ශ්‍රාවකභාෂිත උදන් යැ යි තුන් වැදෑරුමි.

සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං ඇ විසින් (සුත්තනිපාත) ඛග්ගවිසාණ සුතුරෙහි ආයේ පසේබුදුරජුන්ගේ උදන් යැ. ථෙරගාථා ථෙරීගාථා දෙකෙහි බොහෝ තැන ශ්‍රාවකභාෂිත උදාන වෙයි.

මේ හැර සක්දෙව් ඇ දෙවියන් විසින් **අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිතං** ඇ විසින් ඇනූ උදන් ද, **නමො තස්ස** භගවතො ඇ විසින් ආරාමදණ්ඩ බමුණු ඇ මිනිසුන් විසින් ඇනූ උදන් ද තුන් සංගීතීනට නැංවු-ණාහු ඇත් මය. එයින් ‘උදාන’ නමින් මෙහි ගැණෙනුයේ ලොවුතුරා බුදුරදුන් වදහළ උදන් ම ය. තෙවලා බුදුවදන් සුත්ත ගෙය්‍ය වෙය්‍යාකරණ ගාථා උදාන ඉතිවුත්තක ජාතක අබ්භූතධම්ම වෙදල්ල යී අඞ්ග නවයෙකින් යුක්ත යැ. මේ ශාස්තෘඞ්ග නවයෙහි උදාන අඞ්ගයට මෙකී උදාන පාළිය අයත් යැ.

ආනන්ද මහතෙරුන් විසින් පළමු සඟියට (සඞ්ගීතියට) නැංවුණු මේ උදන් පෙළ මුචලින්දවග්ගාදි වර්ග විසින් අටක් ඇත්තේ ය. සුතුරු විසින් අසූ සුතුරෙ-කින් සඞ්ගෘහීත ය.

1 — 1

උරුවෙලා (උරුවෙල් දනව්ව) – මහවැලිගොඩ යනු මෙයට මහවෙහෙර පරපුරෙ දුන් අරුත සි. බුදුරජුන් පහළ වන්නාට පෙර බොහෝ තවුසෝ මෙහි වුසුවෝ ල. ඔහු තමන් සිත සදෙස් කල්පනාවක් නැංග විට තමනට දඬුවම් විසින් කුඩයෙකින් වැලි ගෙනවුත් දමත්. කලක් ගිය විට එය මහවැලි රැසෙක් විය. එහෙයින් මේ මහවැලිගොඩ යන අරුතින් **උරුවෙලා** නම් වී ල.

මහායානිකාදීන්ගේ (සකු) බණ පොත්හි මෙය **උරුවිල්වා** සී දැක්වේ. මහ බෙලි ඇති පෙදෙස යනු එහි තේරුම යැ. අද දු මහ බෙලිපල වෙසෙසක් ගැන මෙය ප්‍රසිද්ධ ය.

නෙරඤ්ජරා (නිල්දලා හොය) – මඩ සෙවෙල් ඇ දොස් නැති බැවින් නෙලඤ්ජලා සී කියැ යුත්තෙහි මිනිසුන්ගේ වහරෙහි නෙරඤ්ජරා යී විය.

සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන (සතියක් එක් පලඟින්) – බුදුරජුහු වෙසක් පුණු පොහෝ ද හිරු බස්නාට පෙරතු ව ම හුන් එක් පලඟින් සතියක් ම ගෙවූහ.

පටිච්චසමුප්පාදං (පිළිසසමුපා) - පටිච්චසමුප්පාද යනු ප්‍රත්‍යය ධර්ම යි. අවිද්‍යා ආදි ප්‍රත්‍යය (ඵලය උපදවනු සමත් හෙතු) දොළොස යි.

අනුලොම පටිච්චසමුප්පාදං (අනුලෝම් පිළිසසමුපා)- අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙත්. සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඥානය වේ' යන ආදීන් වූ ප්‍රත්‍යයාකාරය (හෝ මූල පටන් කොට පැවැත්මට අනුකූල වැ ප්‍රත්‍යය වෙයි යන අවිද්‍යාදීහු) අනුලොමපටිච්චසමුප්පාද නම්.

අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා (අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙති.) - මෙහි අවිජ්ජා නම්: දුඃඛාදි සතර සත්‍යයන්හි අනවබොධය යි.

සංඛාර (සංස්කාර) නම්: ලෞකිකකුශලාකුශල චෙතනා (කර්ම) යි. සිවුසස් පසක් නො කෙළේ සසර ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රවෘත්ති විපාක දෙන කුශලාකුශල-කර්ම කෙරෙයි.

සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං (සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥානය වේ.) - කුශලාකුශල චෙතනාහෙතුයෙන් එහි ඵලය වූ දෙතිස් විපාක විඥානය වේ.

විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං (විපාක විඥාන ප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප වේ.)- මෙහි **නාම** යනු වෙදනාදි ස්කන්ධ තුන යි. රූප යනු භූතරූප උපාදායරූප විසින් ද්විවිධ වූ රූපස්කන්ධය යි.

සළායතනං (ෂඩායතන) – චක්ෂුරාදි සය යි.

ඵස්ස (ස්පර්ශ) – සිතෙහි අරමුණ හා ගැටෙන බව.

වෙදනා – සුඛ දුක්ඛ උපෙක්ඛා යි ත්‍රිවිධ වෙදනාව, අරමුණු රස විඳුම යි. සිතෙහි වන වෙදනා චෛතසිකය යි.

තණ්හා (තෘෂ්ණා) – කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා යි ත්‍රිවිධ වූ ආශාව යි

උපාදානං - අරමුණු අත් නැර තරයේ ගැන්ම යි.

භවො (භවය) – කර්මභව උපපත්තිභව යි දෙවැදෑරුම් ය.

ජාති යනු: ඉපැද්ම යි.

මොවුන් ප්‍රත්‍යය වන සැටි විශුද්ධිමාර්ගයෙන් දත යුතු.

ධම්මා – බෝපැක්දහම්හු. බොධිපාක්ෂික ධර්මයෝ මෙ තැන ධම්ම නමින් දක්වුණහ.

සහෙතු ධම්මං (සහෙතුක වූ දුඃඛස්කන්ධධර්මය) – දුක් ඇති වීමේ හෙතුත් එයින් ඇති වන දුක් රැසත් ය.

මේ සිවුසස් දහම්හු විවසුන් වඩන කල්හිත් මාර්ගඥානය උපදනා ක්ෂණ-යෙහිත් පහළ වෙත්. විවසුන් වඩන කල්හී ඒ විවසුන් නුවණ ද එය හා එක් වැ යෙදුණු සමෘති ආදි බොධිපාක්ෂික ධර්ම ද තදඞ්ගප්‍රහාණයෙන් ශුභසංඥාදිය දුරු ලමින් කායානුපස්සනාදි වශයෙන් වෙන් වෙන්ව නැවැත නැවැත පහළ වෙත්. මාර්ගක්ෂණයෙහි වනාහි නිවන් අරමුණු කොට සමුච්ඡෙද ප්‍රහාණයෙන් සතුරු කෙලෙසුන් ප්‍රහීණ කෙරෙමින් චතුස්සත්‍යයන් පිළිවිදිමින් එක් වරක් ම උපදිත්.

1 — 2

පටිලොමපටිච්චසමුප්පාදං (ප්‍රතිලොමප්‍රතීත්‍යසමුත්පාදය)- ප්‍රතිලොම නම් අවිද්‍යාදියෙන් කටහැකි කිස නො කිරීම යි, නැවැත්ම යි.

1 — 3

මාරසෙනං (මරසෙන්)- කාම, අරති, ඛුප්පිපාසා, තණ්හා, ථිනමිද්ධ, භීරුකතා, විචිකිච්ඡා, මක්ඛථම්භ, මිච්ඡාලද්ධ ලාභසක්කාර සිලොක, අත්ත-සමුක්කංසන පරවම්භන යන මෙ දස දහම්හු මෙ තැන දස මරසෙන් ය. (විස්තර මතු සුත්‍රනිපාතයේ පධාන සූත්‍රයෙන් දත්තේ යෑ.)

1 — 4

හුහුංකජාතික-මේ බමුණු තෙම 'සුබ පෙර නිමිති දක්මෙන් සුබමඟුල් ද අසුබ පෙර නිමිති දක්මෙන් අසුබපල ද වෙති' යි හඟනා දිට්ඨමංගලිකයෙකි. මාන වශයෙනුත් ක්‍රොධවශයෙනුත් තමාට නොරිසි දෑ දුක පිළිකුල් කරනුයේ 'හුහුං' යෑ යි හඬ නඟමින් හැසිදී. එහෙයින් හුහුංකජාතික නම් වී. මේ බමුණු තෙම අප බුදුරජුන් බුදු වන්නට පෙර උරුවෙල්හි පස්වගමහණුන් ඔබට උවටන් කරන කල්හි ඔවුන් සමග හැසුරුණෙකි. ඔවුන් කතා කරනු අසා අප බුදුරජුන් ගොයුම්ගොත් යෑ යි දත්තේ ය.

යතත්තො (සංයත වූ සිතැත්තෝ)- භාවනායෙහි යෙදුණු සිතැති, සිල්වත් බැවින් තැන්පත් වූ සිතැත්තෝ.

උස්සද (උත්සදයෝ)-රාග ද්වෙෂ මොහ මාන දිට්ඨි යන පස උස්සද නම් හ.

1 — 5

සතො (ස්මෘතිමත්ව)- එළැඹැ සිටි සිහි ඇති ව. අවසනට ම වැඩුණු සිහි ඇති බැවින් රූපාදි සාරමුණෙහි ම, සිව් ඉරියව්හි ම සිහි නුවණින් යුත්. යන අර්ථයි.

1 — 6

අනඤ්ඤපොසිං (අනෙකකු පොෂණය නො කරන සුලු)- තමා විසින් පොෂණය කළ යුතු අනෙකකු නැති- හුදෙකලා වූ, තමා අයත් ම පැවැතුම් ඇති.

සාරෙ පතිට්ඨිතං (විමුක්තිසාරයෙහි පිහිටි)- රහත්පලයට පැමිණි.

1 — 7

සකෙසු ධම්මෙසු (ස්වකීය ධර්මයන්හි)- මෙහි ස්වකීය ධර්ම නම්: තමහට වැඩ කැමැතියහුගේ ශීල සමාධි ප්‍රඥා විමුක්ති ඥානදර්ශනයෝ යෑ.

පාරගූ (පරතෙරට ගියේ)-ඒ ශීලාදියෙහි පරතෙරට යෑම යනු ඒ සම්පූර්ණ කිරීම යෑ. මෙහි ශීල යනු ලොවී ලොවුතුරු විසින් දෙවැදෑරුම් යෑ. එයින් පූර්වභාග ශීලය ලොවී සිල් නම. ඒ සැකෙවින් පාතිමොක්ඛසංවරාදි සිව් පිරිසිදු සිල් යෑ. ලොවුතුරා සිල් නම් මාර්ගශීල ඵලශීල විසින් දෙවැදෑරුම් යෑ. එහි මාර්ගශීල යනු මාර්ග ක්ෂණයෙහි සිතැ ඇති වන මාර්ගාංග අට අතුරෙහි වූ සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්ත සම්මාආජීව යන තුන් විරතීහු යෑ. ඵලශීල යනු ඵලසිත්හි වූ තුන් විරතීහු යෑ

TOC

සමාධි ප්‍රඥා දෙක ද ලොවී ලොවුතුරා විසින් ද්විවිධ යැ. උපචාර-සමාධි ද අර්පණාසමාධි අට ද යන නව දෙන ලෞකික සමාධි නම. මග පල සිත්හි වූ සමාධීහු ලොකොත්තර සමාධි නම්හ. ශ්‍රැතමය චින්තාමය භාවනාමය වූ ආස්‍රව සහිත ප්‍රඥාව ලෞකික ප්‍රඥා නම. මාර්ග සම්ප්‍රයුක්ත වූ ද ඵලසම්ප්‍රයුක්ත වූ ද ප්‍රඥාව ලොකොත්තර ප්‍රඥා නම. විමුක්ති යනු ඵලවිමුක්තියත් නිවනත් යැ. එය ලොකොත්තර ම යැ. ඥානදර්ශන යනු එකුන්විසි පස්විකුම් නුවණ යැ. ඒ ලෞකික ම යැ. රහත්වීමෙන් මේ ශීලාදිය පිරිපුන් කෙළේ **පරණතර ගිණයේ** නම් වේ.

1 — 8

සඞ්ගා...මුත්තානං (සඞ්ගයෙන් මිදුණු)- සඞ්ග යනු රාග ද්වෙෂ මොහ මාන දිට්ඨි යන පසය. මාර්ගක්ෂණයෙහි සමුච්ඡේද විමුක්තියෙන් ද ඵලක්ෂණයෙහි ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධි විමුක්තියෙන් ද ඒ සඞ්ගයන් කෙරෙන් මිදුණෝ වෙයි.

1 — 9

සච්චං ච ධම්මො ච (සත්‍යයත් ධර්මයත්)- සත්‍ය යනු වාක්සත්‍යය (සත්‍යවචනය) විරති සත්‍යය (සම්මාවාචාවිරතිය) යන දෙක යැ. නැතහොත් ඥානසත්‍ය පරමාර්ථසත්‍ය දෙක යැ. ධර්ම යනු ආර්යමාර්ග ආර්යඵල දෙක යැ.

1 — 10

දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සති (දක්නා ලද්දෙහි දක්නා ලද පමණෙක් වන්නේ ද)- ඇසට රූපයක් හමුවූ කල්හි පහළ වන චක්ෂුර්විඥානය දැකීම පමණක් කෙරෙයි. සම්පටිච්ඡන සන්තීරණ වොට්ඨපන සිත් ද පිළිවෙළින් ඒ රූපය පිළිගැනීම් විමසීම් නිශ්චය කිරීම් පමණක් ම කරයි. ඒ සිත්හි අරමුණ කෙරෙහි ඇලීමෙක්, අරමුණෙහි ද්වෙෂයෙක් හෝ මුළාවෙක් නැත. අරමුණෙහි ඇලීම් (රාග) ආදිය ඇති වනුයේ වොට්ඨපන සිතට පසු වැ පහළ වන ජවනයන්හි ය. රූපයෙහි එය දැකීම් පමණ ම සම්පටිච්ඡනාදි ප්‍රමාණය විනා එයට වැඩියෙන් ඇලීම් ආදියක් යම් සේ නො වන්නේ ද, (එසේ මා සතන්හි ජවනය උපදවන්නෙමි යි, මා ජවන සිත්හි රාගාදි කෙලෙස් පහළ නො වන සේ සන්තානය රක්නෙමි යි) මෙසේ මෙහි අර්ථ සැලැකිය යුතු ය. සුතමුතාදියෙහි ද මේ අර්ථය තැනට සුදුසු පරිදි යොදා ගත යුතු ය.

2 — 1

2 — 2

ධම්මී වා කථා (දැහැමි කථාව හෝ)- දැහැමි කථා යනු සිවුසස් දහම් පිළිබඳ කථා යැ. දශ කථාවස්තු පිළිබඳ කථා ද මෙහි ම ඇතුළත් ය.

අරියො වා තුණ්හීභාවො (ආර්ය වූ තුෂ්ණීම්භාවය හෝ)- **ආර්ය** යනු එකාන්ත හිත සුව ඵලවන, විශුද්ධ උතුම් වූ. **තුෂ්ණීම්භාව** යනු ශමථ විදර්ශනා භාවනාහි යෙදීම් වශයෙන් නිහඬ වැ ඉඳීම යි. ඇතැම්හු ද්විතීය ධ්‍යානය ද, අන් කෙනෙක් චතුර්ථධ්‍යානය ද ආර්යතුෂ්ණීම්භාව නමින් හඳුනත්.

2 — 4

ඵුසන්ති ඵස්සා (ස්පර්ශයෝ හැපීම කෙරෙත්)- මෙහි **ස්පර්ශයෝ** සුඛවෙදනා දුඃඛවෙදනා දෙකට කාරණයෝ යි. අදුක්ඛමසුඛ වෙදනාව (උපෙක්ෂා වෙදනාව) ද ශාන්ත බැවින් සුඛවෙදනාවෙහි ම ඇතුළති.

2 — 5

සඞ්ඛාතධම්මස්ස (මනා කොට සිඳ කරන ලද මාර්ග ධර්ම ඇති)- සතර මාර්ගයෝ සඞ්ඛා (සඞ්ඛ්‍යා) නම් වෙති. එයින් කළ සොළොස් වැදෑරුම් මාර්ග කෘත්‍යය ඇත්තේ සඞ්ඛාතධර්ම නම්. කෘතකෘත්‍ය වූ ආර්‍යපුද්ගලයා ය.

සකිඤ්චනං (පලිබොධ සහිත)- කිංචන යනු පලිබොධ යි. රාගාදිකෙලශ-පලිබොධ ද ආමිසපලිබොධ දැ යි ඒ දෙවැදෑරුම්. ඒ ද්විවිධ පලිබොධ ඇත්තේ සකිඤ්චන නම්.

2 — 8

මච්චුරාජස්ස (මෘත්‍යුරජයාගේ)- මරණයේ.

පමත්තමතිවත්තන්ති (ප්‍රමාදී පුද්ගලයා ඉක්මැ යේ)- මෙහි ප්‍රමාදී පුද්ගලයා යනු එළැඹැ සිටි සිහිය නැත්තා යි.

2 — 9

සබ්බං පරවසං (අනුන් අයත් සියල්ල)- තමාගේ යම් කටයුත්තෙක් අනුන් අයත් ද, තමා කැමැති සේ සිදු කරනු නොහැකි බැවින් එය තමහට දුකෙකි.

සබ්බං ඉස්සරියං (සියලු ඉසුරු බව,- මේ ලොවී ලොවුතුරා විසින් ද්විවිධ යැ. **ලොවී ඉසුරු බව** යනු රජබව් ආදියත් ලෞකික ධ්‍යානාභිඥයෙන් නිපැද වූ සිතේ ඉසුරු බවත් ය.

ලොවුතුරා ඉසුරු බව යනු: මාර්ගඵලාධිගමහෙතුයෙන් ලබන දුඃඛ-නිරොධ සංඛ්‍යාත ඓශ්වර්‍යය යි.

යොගා (කාමාදියොගයෝ)- කාමයොග භවයොග දිට්ඨියොග අවිජ්ජා-යොග යන සතර යොග නම්හ.

2 — 10

දෙවා නානුභවන්ති දස්සනාය (ක්ෂීණාස්‍රවයා දක්නට දෙවියෝ අසමර්ථ වෙත්)- රහත්හුගේ සිතේ පැවැත්ම දක්නට දෙවියෝ ද සමර්ථ නො වෙත්. මිනිසුන් ගැන කවර කථා ද? ශෛක්ෂ පුද්ගලයෝ ද රහතුන්ගේ චිත්ත-ප්‍රවෘත්තිය දකිනු නො හෙත්.

3 — 5

ජඤ්ඤා නිබ්බානමත්තනො (තමාගේ නිවන දත්තේ ය.)- කෘතකෘත්‍ය බැවින් මත්තෙහි කටයුත්තක් නැති බැවින් තමාගේ අනුපාදිශෙෂ නිර්වාණය ම හෙතෙම දත්තේ ය.

3 — 10

උපධිං පටිච්ච දුක්ඛමිදං සම්භොති (උපධි ප්‍රත්‍යයෙන් මේ දුක් හට ගනී)- උපධි යනු ස්කන්ධ කෙලශ අභිසංස්කාර යන තුන ය. මොවුන් ඇති තැන මොක්ෂයෙක් නො වේ.

4 — 1

අප්පිච්ඡකථා (අල්පේච්ඡකථා)- ඉච්ඡා (ආශා) නැත්තේ අල්පේච්ඡ නම්. ඔහු පිළිබඳ වූ හෝ අල්පේච්ඡ බව පිළිබඳ වූ කථාව **අල්පේච්ඡකථා** නම්. මෙහි ඉච්ඡා වශයෙන් පුද්ගලයා චතුර්විධ යි. **අත්‍රිච්ඡ**, **පාපිච්ඡ**, **මහිච්ඡ**, අප්පිච්ඡ විසිනි. තමා ලත් පමණින් සෑහීමට නොපැමිණ මතුමත්තෙහි ලාභ කැමති වනුයේ **අත්‍රිච්ඡ** නම. අතෘප්තයා යි. ලාභසත්කාර කීර්ති කැමැති වැ නැති ගුණ ඇති සේ හඟවන කුහක තෙමේ **පාපිච්ඡ** නම. ලාභසත්කාර කැමැත්තේ තමා තුළ ඇති ගුණ ම පෙන්වනුයේ **මහිච්ඡ** නම. ඇති ගුණ පෙන්වන අදහසක් නැති, පසය පිළිගැන්මේ පමණ දත්තේ **අප්පිච්ඡ** (අල්පේච්ඡ) නම.

අල්පේච්ඡයා ද පච්චයඅප්පිච්ඡ, ධුතඞ්ගඅප්පිච්ඡ, පරියත්තිඅප්පිච්ඡ, අධිගම-අප්පිච්ඡ යැ යි සිවු වැදෑරුම්. සිවුපසයෙහි අල්පේච්ඡ තෙමේ **පච්චයඅප්පිච්ඡ** නම්. හේ ප්‍රත්‍යයදායකයා ද, දෙයධර්මය (දෙන දෑ) ද, තමාගේ ශක්තිය ද බලා පසය පිළිගනී. දියයුතු දෑ බොහෝ ඇතත් දායකයා දෙනු කැමැත්තේ ස්වල්පයක් ම නම්, ඔහු අදහස පරිදි ස්වල්පයක් ම ගනී. දියයුතු දෑ ස්වල්ප නම්, දායකයා බොහොවක් දෙනු කැමැත්තේ නුමුදු දෙයධර්මය බලා මඳක් ම හේ පිළිගනී. දෙනු ලබන දෑ බොහෝ ඇතත් දායකයා බොහොවක් දෙනු කැමති වුවත් වැඩියක් නො ගෙන තමාට සෑහෙන පමණ ම පිළිගනී. මෙ වැනි මහණ හට නූපන් ලාභ ලැබෙයි. උපන් ලාභ වැඩෙයි. මේ **පච්චයාප්පිච්ඡ** නම්. තමා ධුතඞ්ග රක්නා බව දන්වනු නොකැමැත්තේ **ධුතඞ්ගඅප්පිච්ඡ** නම්. තමාගේ උගත්කම පෙන්වනු නොකැමැත්තේ **පරියත්තිඅප්පිච්ඡ** නම්. සෝවත්බව් ආදි තමා තුළැ වූ අධිගමය එක් ව වසන මහණුනට ද අඟවනු නො කැමැත්තේ **අධිගමඅප්පිච්ඡ** නම. මෙසේ වූ අල්පේච්ඡතාවේ ගුණ ද අත්‍රිච්ඡතාදියේ දෙස් ද දක්වන කථාව **අප්පිච්ඡකථා** නම.

සන්තුට්ඨිකථා- ලද දෑයින් සතුට සන්තුට්ඨි නම. එය යථාලාභ-සන්තෝෂ යථාබලසන්තෝෂ යථාසාරුප්‍යසන්තෝෂ විසින් ත්‍රිවිධ යැ. එහි අගනා හෝ නො අගනා පසය ලැබ එයින් සතුටු වීම, අනෙකක් නොපැතීම **යථාලාභසන්තෝෂ** නම. පියෙවියෙන් දුබලවූයේ හෝ ලෙඩින් මහලු බැවින් මැඩුණේ හෝ බර සිවුරු ආදියක් දරනු නො හැක්කේ සභාග මහණකු හා මාරු කොට ලුහු සිවුරු ආදියක් ලබාගෙන එයින් යැපේ ද, මේ **යථාබල-සන්තෝෂ** නම. මහත් අගය ඇති පසය ලැබ මෙය මහතෙරුනට, බහුශ්‍රුත-යනට හෝ ගිලනුනට සුදුසු යැ යි එවැන්නහුට එය දී තමා මඳ අගය ඇති හෝ ස්වල්ප වූ හෝ දෑයෙකින් යැපේ ද මේ **යථාසාරුප්‍යසන්තෝෂ** නම්. එක එක පසයෙහි මෙසේ සන්තෝෂ තුන බැගින් සිවුපසයෙහි ම සන්තෝෂ දෙළොසෙකි. මේ දෙළොස් සතුටෙහි අගයත් අත්‍රිච්ඡතාදියේ දෙසත් දක්වා කරන කථාව **සන්තුට්ඨිකථා** නම.

ප්‍රවිවේකකථා- නම්: විවේකය පිළිබඳ කථා යැ. කායවිවේක චිත්ත-විවේක උපධිවිවේක යැ යි විවේක තුනෙකි. ඉඳුම්, හිටුම් සැක්මුම් ආදිය එකලාව ම කරනුයේ ගණසඞ්ගණිකාවෙන් තොර වෙයි. මේ **කායවිවේක** නම. අටසමවත්හු **චිත්තවිවේක** නම්හ. නිවන **උපධිවිවේක** නම. මේ විවේක ම **ප්‍රවිවේක** නම. එය පිළිබඳ කථාව **ප්‍රවිවේකකථා** යැ.

TOC

අසංසර්ගකථා නම් කවර යත්: ශ්‍රවණසංසර්ග, දර්ශනසංසර්ග, සමුල්ලපනසංසර්ග, සම්භොගසංසර්ග, කායසංසර්ග යැ යි **සංසර්ගය** පංචවිධ යැ. මහණෙක් අසෝ තැනැ අභිරූප ස්ත්‍රියක් ඇතැ යි අසයි. එය සිතත් සිතත් ඔහු සිත කැළැඹෙයි. මහණදම් රකිනු නො හැකි වෙයි. ගිහිබවට පෙරළෙයි. මෙසේ ඇසීමෙන් වන ක්ලේශසංසර්ගය **ශ්‍රවණසංසර්ග** නමි. මිහණහට ස්ත්‍රීරූපය ද මෙහෙණහට පිරිමිරුව **ද** යි මෙසේ විසභාග අරමුණු **දැකීමෙන්** වන ක්ලේශසංසර්ගය **දර්ශනසංසර්ග** නම. ස්ත්‍රීපුරුෂයන් උනුන් හා කතාබස් කිරීම් සිනාසීම් ආදියෙන් වන ක්ලේශසංසර්ගය **සමුල්ලපනසංසර්ග** නම. මහණකුට ස්ත්‍රියක විසින් ද මෙහෙණකට පිරිමියකු විසින් ද දුන් දෑයක් පරිභොග කිරීම් විසින් උපන් ක්ලේශසංසර්ගය **සම්භොගසංසර්ග** නම. මහණකු ස්ත්‍රියකගේ ද මෙහෙණක පිරිමියකු ගේ ද අත් ස්පර්ශ කිරීම් ඈ විසින් උපන් ක්ලේශසංසර්ගය **කායසංසර්ග** නම. මේ පැවිද්දනට නොසුදුසු වූ සංසර්ග හැර සසරෙහි කලකිරීම, සංස්කාරයන්හි දුඃඛ භයසංඥව, සිරුරෙහි පිළිකුල් සංඥව, සියලු අකුසල්හි පිළිකුල හා ලජ්ජා භය, හැම ක්‍රියාහි එළැඹ සිටි සිහිය යන මේ සියල්ල එළවා හැම තන්හි ම නොලග්නා බව **අසංසර්ග** නම. එය පිළිබඳ වූ කථාව **අසංසර්ගකථා** නම.

වීර්යාරම්භකථා-- අකුසල් දුරු ලනුවට කුසල් උපදවනුවට වැර දැරීම **වීර්යාරම්භ** නම. මේ කායිකවීර්ය චෛතසිකවීර්ය යි ද්විවිධ යැ. ඒ ආරම්භධාතු නික්කමධාතු පරක්කමධාතු යැ යි ත්‍රිවිධ යැ. සම්‍යක්ප්‍රධානාදි විසින් චතුර්විධ යැ. ඒ පිළිබඳ කථාව **වීර්යාරම්භකථා** නම.

ශීලකථා නම්: සිල් පිළිබඳ කථා යැ. ශීලය ලොවිලොවුතුරු විසින් දෙවැදෑරුම් යැ. ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරාදි සිවුපිරිසිදු සිල් ලොවිසිල් යැ. මාර්ගශීල ඵලශීල ලොවුතුරා සිල් යැ.

සමාධිකථා- විදර්ශනාවට පාදක වූ උපචාරසමාධිය ද අටසමවත්හු ද ලෞකික සමාධි නම. මාර්ගසම්ප්‍රයුක්තසමාධිය ලොකොත්තරසමාධි නම. මේ ද්විවිධසමාධි ප්‍රතිසංයුක්ත කථාව **සමාධිකථා** නම.

ප්‍රඥාකථා නම්: විදර්ශනාප්‍රඥා මාර්ගප්‍රඥා ඵලප්‍රඥා පිළිබඳ කථා යැ.

විමුක්තිකථා නම්: ආර්යඵල විමුක්ති ද නිවන ද පිළිබඳ කථා යැ. අන්හු තදඞ්ගවිමුක්ති විෂ්කම්භණ විමුක්ති සමුච්ඡෙද විමුක්තීන් පිළිබඳ කථා ද මෙහි ඇතුළත් කෙරෙත්.

විමුක්තිඥානදර්ශනකථා- විමුක්තිඥානදර්ශන නම්: එකුන්විසි වැදෑරුම් පස්විකුම් නුවණ යැ. ඒ පිළිබඳ කථා **විමුක්තිඥානදර්ශන කථා** නම.

අසුභා (අශුභභාවනාව)- එකොළොස් වැදෑරුම් අසුභ අරමුණු අතුරෙන් යම් එකෙක සුදුසු පරිදි කමටහන් වැඩීම.

අස්මිමානසමුග්ඝාතාය (අස්මිමානය නසනු පිණිස)- **අස්මිමාන** නම්: මම් ඔහු හා සමයෙම් යන ආදීන් කැරෙන නවවිධ මානය යැ.

4 — 2

මිච්ඡාදිට්ඨිගහනෙන (මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය වැදගත්)- ශාශ්වත දෘෂ්ටියෙන් හෝ උච්ඡේදදෘෂ්ටි යැ වැදූ ගෙන දූෂිත වූ.

වසං මාරස්ස ගච්ඡති (මරහු වශයට යෙයි)- මෙහි මරහු යනු ක්ලේශ ස්කන්ධ අභිසංස්කාර මෘත්‍යු දෙවපුත්‍ර යන පස් මරුහු ම ය.

සම්මාසංකප්පගොචරො (සම්‍යක් සඞ්කල්පනා ගොදුරු කොටැත්තෝ)- ධ්‍යානාදි සම්ප්‍රයුක්ත සම්‍යක්සංකල්පය ම තම සිතට ප්‍රවෘත්තිස්ථානය (පවත්නා තැන) කොට ඇත්තේ.

4 — 3

පාපියො නං තතො කයිරා (වරදවා පිහිටුවන ලද සිත ඔහු එයටත් වඩා පාපතරයකු කරන්නේ ය)- මේ වස්තුවෙහි දක්වුණු නන්ද ගොපාලක තෙම සෝවන් වූ ආර්‍ය්‍යශ්‍රාවකයෙකි. ඔහුට විද මැරීමෙන් ඒ පුරුෂයා ආනන්තර්‍ය්‍යී අකුශලයක් බඳු බහල වූ අකුසල් රැස් කෙළේ ය. එබැවින් සතුරන් විසින් කට හැකි අනර්ථයට වඩා ඝොර වූ අවැඩ වරදවා පිහිටුවන ලද සිත් තෙමේ කරන්නේ ය.

4 — 4

පංසුපිසාචකම්පි (පාංශුපිශාචයකුදු)- කසලගොඩ ආදි තැනැ ගැවැසෙන කුඩා ප්‍රෙතවිශෙෂය පාංශුපිශාචක නම්.

4 — 6

ආරඤ්ඤිකො (ආරණ්‍යක වූ)- ග්‍රාමාන්ත සෙනස්න හැරැ වෙනෙහි විසන.

පිණ්ඩපාතිකො (පිණ්ඩපාතික වූ)- පිඬු සිගීම ව්‍රත කොටැති.

පංසුකූලිකො (පාංශුකූලික වූ)- අයිති තැනැත්තවුන් විසින් ඉවත ලන ලද වස්ත්‍රයෙන් කළ සිවුර පාංශුකූල නම්. එය ම දරන ස්වභාව ඇතියේ පාංශුකූලික යැ.

තෙචීවරිකො (ත්‍රෛචීවරික වූ)- සඟළසිවුර, උතුරුසඟ, හඳනය යන තුන තුන්සිවුරු නම. එය දරන ස්වභාව ඇතියේ ත්‍රෛචීවරික යැ.

ධුතවාදො (ධුතවාද වූ)- ධුතධර්‍ම තෙමේත් සමාදන් කොට ගෙන වසන අනුනටත් සමාදන් කරවන තැනැත්තේ ධුතවාද නම. ධුතධර්‍ම නම්: කෙලෙස් නසා ලන දහම් යැ.

4 — 7

අධිචෙතසො (අධිචිත්තයෙන් යුක්ත)- අධිචිත්ත නම්: හැම සිත්වලට ම වැඩි තරම් වූ රහත්පල සිත යැ.

මොනපථෙසු (මෞනපථයන්හි)- මෞනපථ නම්: අර්හත්මාර්ගඥාන, සත්තිස් බෝපැකි දහම්, හෝ ත්‍රිශික්ෂා යන මොහු ය. මෙයින් පූර්වභාගප්‍රතිපත්තිය දක්විණ.

TOC

5 — 7

කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිං (කාඞ්ක්‍ෂාවිතරණවිශුද්ධිය)- බුද්ධාදි අට තන්හි සැක දුරු ලනුයෙන් මාර්ගප්‍රඥව මෙ තන්හි **කාඞ්ක්‍ෂාවිතරණවිශුද්ධි** නම්.

5 — 10

ගුත්තෙන කායෙන (මනා වැ සිටි කයින්)- සංවර කොට ගත් කයින්. මෙයින් ශීලසංවරය දැක්විණ.

6 — 1

ඉද්ධිපාද (සෘද්ධිපාදයෝ)- සෘද්ධි යනු සමෘද්ධිය යැ හරි යැම යැ. භාවනා පුරුදු කැරුමෙන් උපදවනු ලබනු ධ්‍යාන අභිඥා මාර්ග ඵල යන මේ සියලු මහද්ගත ලොකොත්තර ධර්ම සෘද්ධි යන්නෙන් ගැනේ. ඒ ද ලබනුවට ප්‍රධාන වශයෙන් උපකාර වන බලවත් වූ ඡන්ද චිත්ත විරිය වීමංසා යන සතර සෘද්ධිපාදයෝ යැ. සෘද්ධිකොටස් ද සෘද්ධි ලබනුවට ප්‍රතිෂ්ඨා වූ ධර්ම ද සෘද්ධිපාද නම්.

කප්පං වා (ආයුෂකල්පයක් හෝ)- මේ කාරණයෙහි මහාසීව තෙරුන්ගේ මතයෙක් අටුවාහි මෙසේ දැක්වෙයි: "බුදුවරුන්ගේ ජනානන්හි ගෙරුවුමෙක් නම් නැති. බේලුව ගමැ දී පහළ වූ මාරණාන්තික වේදනාව යම්සේ දසමසක් මැඩැ පැවැත්වූහු ද එසේ ම පුන පුනා ඒ සමවතට සමවැද එය මැඩ පවත්වන්නාහු මේ මහාභද්‍රකල්පය මුළුල්ල ම සිටිනු හැක්කාහ."

යථා තං මාරෙන පරියුට්ඨිතචිත්තො (මරහු විසින් මඩනා ලද සිතැත්තක්හු සේ)- මෙහි මාර යනු දෙවපුත්‍රමාරයා ය පරනිර්මිතවසවර්ති දෙව්ලොවැ වැසි දාමරික දෙව්පුත් ය. හේ අනඳ තෙරුනට බිහිසුණු අරමුණක් පෙන්වී ය. තෙරණුවෝ එයට සිත යොමු කළෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළ බස වටහා ගත නුහුණු වූහ.

252 පිට. **වියත්තා** (ව්‍යක්ත)- ආර්‍යමාර්ගාධිගම වශයෙන් ව්‍යක්ත වූ,

විනීතා (විනීත)- කෙලෙස් දුරුලීම් විසින් විනීත වූ,

විසාරද (විශාරද)- සාරජ්ජය (තැති ගැන්ම) ඇති කරන දිට්ඨි විචිකිච්ඡා ආදි කෙලෙසුන් ප්‍රහීණ කිරීමෙන් විශාරද වූ.

බහුස්සුතා (බහුශ්‍රැත)- තෙවලාදහම් බොහෝ අසා දැන උගත්.

ධම්මධරා (ධර්මධර)- තෙවළාදහම් සිතැ ලා දරණ.

ධම්මානුධම්මපටිපන්නා (ධර්මානුධර්මප්‍රතිපන්න)- ආර්යධර්මයට අනුකූල ධර්ම වූ විදර්ශනාභාවනාධර්මයට පිළිපන්.

සාමීචිපටිපන්නා- ඥානදර්ශනවිශුද්ධියට නිසි විශුද්ධිපරම්පරාප්‍රතිපත්තියට පිළිපන්.

අනුධම්මචාරිනො (අනුරූප ධර්මයෙහි හැසිරෙන සුලු)- කෙලෙස් තුනී කිරීමට සමත් සේ වූ අලෝභච්ඡන්දාදි ධර්ම පුරන සුලු.

6 — 4

සස්සතො ලොකො (ලොව ශාශ්වත ය)- මෙහි ‘ලොව’ යනු ආත්මය යි. ‘එය නිත්‍ය ය, සදාභාවී ය’ යනු ඇතැම් කෙනකුන්ගේ දෘෂ්ටිය යි.

අන්තවා ලොකො (ලොව අන්තවත් ය)- ආත්මය කෙළවරක් (සීමාවක්) ඇත්තෙක’ යනු ඇතැමුන්ගේ දෘෂ්ටිය මෙයින් දක්විණ. සමහරු ආත්මය ශරීරය පමණ ම මහත් යැ යි ද, සමහරු ආත්මය මහපටැඟිල්ලක් තරම් යැ යි ද, සමහරු එය ඒ ඒ අවයව තරම් මහත් යැයි ද, සමහරු පරමාණු-වක් තරම් යැ යි ද සලකත්. ‘ලොව අන්තවත් ය’ යනුවෙන් ඔවුන්ගේ දෘෂ්ටිය දක්විණ

අනන්තවා ලොකො (ලොව අනන්ත ය)- ‘ආත්මය අසීම ය, හැම දෙයක ම හැම තැනැ ම පැතිර ඇතැ’ යි යන දෘෂ්ටිය මෙයින් දක්විණ. මේ දෘෂ්ටිය ලොව පහළ කළෝ **කපිල කණාද** ආදි ඍෂිවරු ය.

තං ජීවං තං සරීරං (ජීවයත් ශරීරයත් දෙක ම එකෙක් ය)- ‘ආත්මය රූපවත් ය’ යන ආජීවිකාදීන්ගේ දෘෂ්ටිය මෙයින් දක්විණ

අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරං (ජීවය අනෙකෙක, ශරීරය අනෙකෙක)- මෙයින් ආත්මය අරූපී ය” යන දෘෂ්ටිය දක්විණ

හොති තථාගතො පරම්මරණා (ආත්මය මරණින් මතු ඇත)- මෙහි **තථාගත** යනු කාරක වේදක නිත්‍ය ධ්‍රැව සද්වය යි එ නම්: ආත්මය යි. එය මරණින් මතු නිත්‍ය ව පවතී යි ඇතැම්හු සිතත්. මෙයින් සංඥීවාද සොළොස ද අසංඥීවාද අට ද නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාද අට ද දක්විණ

න හොති තථාගතො පරම්මරණා (ආත්මය මරණින් මතු නො වෙයි)- මෙයින් උච්ඡේදවාදය දක්විණ.

හොති ච න හොති ච තථාගතො පරම්මරණා (ආත්මය මරණින් මතු ඇත්තේත් නැත්තේත් වේ)- මෙයින් එකච්චසස්සතවාදත් සඤ්ඤීවාද සතත් දක්විණ

නෙව හොති ච න න හොති ච තථාගතො පරම්මරණා (ආත්මය මරණින් මතු නො ම ඇත්තේත්, නොම නැත්තේත් නො වේ)- මෙයින් අමරාවික්ෂෙපිකවාද දක්විණ.

6 — 5

අපාඩා’ව තමොගධං (ඒ නිවනට නො පැමිණ ම)- මෙහි ‘තමොගධං” යනු ‘තං ඔගධං’ යි විසන්ධි වේ. **ඔගාධං** යි කියැ යුතු තැන හ්‍රස්ව කොට **ඔගධං** යි කියන ලදි. “ඔගාධන්ති පතිට්ඨහන්ති එතෙන එත්ථ වා’ති ඔගාධං’ යනු අටුවා හෙයින් පිහිටා සිටීමට උපකාර වූ ධර්මය (හෙවත් ආර්‍යමාර්ගය) ද පිහිටා සිටුනා තැන (හෙවත් නිවන) ද මෙහි ඔගාධ යන්නෙන් කියන ලදි.

6 — 6

දිට්ඨීසු සාරම්භකථා සංසාරං නාතිවත්තන්ති (දෘෂ්ටිවිෂයයෙහි විරොධ-කථාව සසර නො ඉක්මවයි)- තමා ගත් දෘෂ්ටිය ම සරි යැ යි සෙස්සන් ගත් දෘෂ්ටිය වැරැදි යැයි මෙසේ බැණුම් දෙඩුම් විසින් කලහ විසින් කරන විරොධ කථාව සත්ත්වයන් සසරැ යවන අවිද්‍යාතෘෂ්ණා දුරු ලීමට සමත් නො වෙයි.

TOC

7 — 5

නෙලඞ්ගො (නිදෙස් මං ඇති) - **එල** යනු දෝෂය යි. දෙස් නැතියේ **නෙල** නම්. පිරිසිදු සිල් යැ. ඒ 'නෙලය හෙවත් පිරිසිදු සිල් නැමැති අග්‍රාංගීය ඇති' යන අරුත නෙලඞ්ගො යන්නෙන් කියන ලදි.

සෙතපච්ඡාදො (සුදුවැසුම් ඇති) - **පච්ඡාද** යනු රිය මතැ අතුරන කම්බිලාදියයි. 'අර්හත්ඵලවිමුක්තිය නැමැති සුදු කම්බිලය ඇති' යනු මෙයින් කියන ලදි.

7 — 7

පපඤ්චසඤ්ඤාසඞ්ඛාපහානං. (ප්‍රපංචසහගත සංඥා කොට්ඨාසයන්ගේ ප්‍රහාණය) - මෙහි **ප්‍රපංච** යනු කෙලශයෝ යි. විශේෂයෙන් රාග ද්වේෂ මෝහ දෘෂ්ටි මාන යන මේ කෙලෙස්හු යැ. යම් චිත්තසන්තානයෙක මොහු පහළ වෙත් ද, එය මොහු බොහෝ කල් සසර නවතා තබත්. එබැවින් සත්ත්වයන් බොහෝ කල් සසර නවතා තබන්නෝ ය යන අරුතෙන් ප්‍රපංච යනු තෘෂ්ණාදි කෙලශයෝ යැ. තව ද ප්‍රපංච යන්නෙහි 'සිත්සතන් කෙලෙසන දෑ ය, සිත්සතන්හි වූ කසල යැ' යන තේරුම් ද ඇත.

ඒ ප්‍රපංචයන් හා සහගත සංඥාව **ප්‍රපංචසංඥා** නම්. සංඛා (සඞ්ඛ්‍යා) යනු භාගයෝ ය, කොටස් ය. නිමිති සහිත ව ඒ ඒ ප්‍රපංචයට පක්ෂ වූ කෙලශරාශිය යි.

මෙහි ප්‍රපංචයන්ගේ නිමිති දත යුතු. රාගප්‍රපංචයට ශුභසංඥා නිමිත්ත යැ. ද්වේෂප්‍රපංචයට ආඝාතවස්තු නිමිති යැ. මෝහප්‍රපංචයට ආස්‍රවයෝ නිමිති යැ. තෘෂ්ණාප්‍රපංචයට වේදනාව ද, දෘෂ්ටිප්‍රපංචයට සංඥාව ද, මානප්‍රපංචයට විතර්කය ද නිමිත්ත වේ

සන්දානං (සන්දානය) - දම්වැල. මෙහි තෘෂ්ණාදෘෂ්ටි දෙක සන්දාන නම්. සසර සතුන් බැඳෙනුයේ මෙයිනි. එබැවින් මොහු බන්ධන වැනි නු යි මෙහි **සන්දාන** යැ යි කියන ලදි.

පළිඝං (පළිඝය) - නිවන්පුර යනු නො දී එයට බාධක වැ සිටින පළිඝයක් (කණයමක්) වැනි බැවින් අවිද්‍යාව පළිඝයෙකැයි මෙහි කියන ලදි.

8 — 1

තදායතනං (ඒ ආයතනය) - මෙයින් නිවන කියන ලද. ආයතන යනු කාරණය යි. චක්ෂුර්විඥානාදීනට රූපාදීන් මෙන් නිවන ගෝත්‍රභූඥාන මාර්ග-ඥාන ඵලඥානයට අරමුණු වෙයි. ඒ ඥානයනට කාරණ වන නිවණ පරමාර්ථ වශයෙන් විද්‍යමාන ධර්මයෙකි. හුදු ශූන්‍යතාවෙක් නො වෙයි.

8 — 7

304 පිට. **සුඤ්ඤාගාරං පාවිසි** (ශූන්‍යාගාරයට පිවිසි සේක) - ශූන්‍යාගාර යැ යි කියැ යුතු වෙන ම ගෙයෙක් එහි නො වී ය. උවසුවෝ බුදුරදුන් සඳහා ඒ ආවාසයෙහි ම එක් පසෙකැ වටා තිර ඇඳ උඩින් වියන් බැඳ එහි තුළ කැප ඇඳක් පණවා කාමරයක් මෙන් පිළියෙළ කොට තැබූහ. මෙහි ශූන්‍යාගාරයැ යි දැක්වුණේ එය යැ.

ඉතිවුත්තකපාළි උපග්‍රන්ථය

(මෙහි අංකයෝ නිපාතය- වර්ගය සූත්‍රය ඇඟවීම පිණිස වෙති.)

ඉතිවුත්තකපාළිය සුත්‍රපිටකයෙහි කුද්දගත්සඟියට අයත් ග්‍රන්ථ අතුරෙන් සතරවැන්න යැ; සුත්තගෙය්‍යවෙය්‍යාකරණාදි ශාස්තෘශාසනයේ නවාංග අතුරෙන් සවැන්න ය. මෙහි සූත්‍ර එක්සිය දොළොසෙක. අන් බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රාදියෙහි **එවං මෙ සුතං** යන ආදියෙන් නිදානය තබන ලද නමුත් මේ ඉතිවුත්තකයෙහි **වුත්තං හෙතං භගවතා** ආදීන් නිදානය තැබිණ. ඒ කවර හෙයින යත්: ශාස්තෘන් වහන්සේගේ අදහස දන්නා ධර්මසංග්‍රාහක මහතෙරහු ශාස්තෘශාසනයෙහි 'ඉතිවුත්තක' අංගයට අයත් සූත්‍ර මොහු යැ යි දන්නාහු ඒ බව හඟවනු වස් 'වුත්තං හෙතං භගවතා' යන ආදීන් නිදානය තැබූහ යි අටුවාඇදුරෝ කීහු.

අටුවා ඇදුරන්ගෙන් අන්‍ය වූ ඇතැම් කෙනෙක් මෙය බුදුරජුන් සාමාවතී දේවීන් ප්‍රමුඛ පන්සියයක් පමණ ආර්‍යශ්‍රාවිකාවනට වදාළ දහම් ඛුජ්ජුත්තරාව ඉගෙන දෙසූ බවත් ඇයගෙන් මෙහෙණින් ඉගෙන දැරූ බවත් මෙසේ පරම්පරායෙන් භික්ෂූන් අතුරෙහිත් ඇය තැබූ නිදානය ප්‍රකට වූ බවත් අනඳ තෙරුන් ද ප්‍රථමධර්මසංගීතියේදී එ පරිද්දෙන් ම ඒ නිදානය වදහළ බවත් කියත්.

එහෙත් මෙහි පිළිගත යුත්ත නම් "ධර්මසංගීතිකාරක මහතෙරුන් තමනට සුදුසු යැ යි හැඟී ගිය පරිද්දෙන් කිසි තැනෙක **එවං මෙ සුතං** යී ද, කිසි තැනෙක **තෙන සමයෙන** යැ යි ද, කිසි තැනෙක ගාථාබන්ධන විසින් ද, නිදානය තැබූහ. කිසි තැනෙක කිසි ම නිදානයක් නොතැබූහ." යනු යි.

1. 1. 1

එකං ධම්මං (එක් ධර්මයක්) - මෙහි **ධර්ම** යනු ස්වභාව යි. **එක් ධර්මයක්** යනු' එක් සංක්ලෙශස්වභාවයක්' යැ යි අරුත් ගත යුතු

පජහථ (පහ කරවු)- පහ කිරීම (ප්‍රහාණය) පස්වැදෑරුම්. තදඞ්ගප්‍රහාණ විෂ්කම්භනප්‍රහාණ සමුච්ඡේදප්‍රහාණ ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධිප්‍රහාණ නිඃශරණප්‍රහාණ විසිනි. අලොභාදියෙන් ලොභාදිය ද නාමරූප පිරිසිඳ බැලීම් ආදීන්ගෙන් විවසුන් නුවණින් සක්කායදිට්ඨි ආදිය ද යි ඒ ඒ කුශලාඞ්ගයන් පහළ වන වන ක්ෂණයෙහි එයට විරුද්ධ වූ අකුශලාඞ්ග පහ වීම **තදඞ්ගප්‍රහාණ** යි. උපචාරසමාධියෙන් හෝ අර්පණාසමාධියෙන් නීවරණයන් පහ කිරීම (මැඩැලීම) **විෂ්කම්භනප්‍රහාණ** යි. සතර ආර්‍යමාර්ගයෙන් ඒ ඒ කෙලෙසුන් නැවැත නො හටගන්නා පරිදි මුලින් සිඳැ ලීම **සමුච්ඡේදප්‍රහාණ** යි. දික් කලක් සන්තානයෙහි කෙලෙස් ඇති වීමෙන් වූ පීඩාව ඵලක්ෂණයෙහි සංසිඳීම **ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධිප්‍රහාණ** යි. සියලු සංස්කෘතධර්මකෙරෙන් මිදුණු නිවන **නිඃශරණ-ප්‍රහාණ** යි.

මේ ප්‍රහාණපසින් මෙහි **'පහ කරවු'** යන්නෙන් සමුච්ඡේදප්‍රහාණය කියන ලදී.

1. 1. 4

කොධං (ක්‍රොධය) - මෙහි දෙවෙනි සූත්‍රයෙහි කියන ලද ද්වෙෂය ම මෙහි **කොධ** යන්නෙන් දක්විණ. අසත්තන්ගේ අදහසට සරි ලන පරිදි පදවශයෙන් වෙනස් කොට වදාළ බව මුත් අර්ථ විසින් දොස (ද්වෙෂ) යනුත් **කොධ** (ක්‍රොධ) යනුත් එකෙක් ම ය.

1. 1. 5.

මක්ඛං (මකුබව) - මකුබව යනු අනුන්ගේ ගුණ මැකීම යි. මේ මෙරමා ගුණ මකා ලන අයුරින් පවත්නා ද්වේෂ සහගත චිත්තොත්පාදය යි.

1. 1. 6.

සබ්බං (සියල්ල) - විපස්සනාවට අරමුණු වූ තුන් භූමියට අයත් දෑ මෙහි 'සියල්ල' නමි.

අපරිජානං (සම්ප්‍රකාරයෙන් දැන නොගන්නේ) - මෙහි සම්ප්‍රකාරයෙන් දැන ගැන්ම යනු හැම අයුරින් ම පිරිසිඳ දැන ගැන්ම යෑ, තුන් පරිඥායෙන් දැනගැන්ම යෑ. තුන් පරිඥා නම්: ඥාතපරිඥා තීරණපරිඥා පහාණපරිඥා යන තුන ය. නාමරූපයන් ලක්ෂණ රස ප්‍රත්‍යුපස්ථාන පදස්ථාන විසින් වෙන් කොට දැන ගන්නා, කර්ම අවිද්‍යා ආදි ප්‍රත්‍යයයන් පිරිසිඳ දන්නා නුවණ **ඥාතපරිඥා** නම. මෙසේ දැන ඒ සියල්ල අනිත්‍ය විසින් දුක් විසින් රොග විසින් දෙසාළිස් අයුරෙකින් තීරණය කොට දැන ගැන්ම **තීරණපරිඥා** නම. මෙසේ තීරණය කොට රහත්මඟින් සියලු ඡන්දරාගය නසයි. මේ **පහාණපරිඥා** නම. දිට්ඨිවිසුද්ධි කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධි දෙක **ඥාතපරිඥා** නම. මග්ගාමග්ගඥාණ පටිපදාඥාණ විසුද්ධි දෙක කලාප-සම්මසනය පටන් කොට අනුලොමඥාණය අවසන් (කොට ඇති ප්‍රඥාව හෝ) **තීරණපරිඥා** නම. ආර්‍යමාර්ගයෙන් කෙලෙස් නැසීම **පහාණපරිඥා** නම. මේ තන්හි ඥාතපරිඥා තීරණපරිඥා දෙකින් පිරිසිඳ දැනීම අභිප්‍රෙත යෑ.

1. 2. 4.

න සමනුපස්සාමි (නො දකිමි) - සමනුපස්සනාව (දැකීම) දෙවැදෑරුම්. දිට්ඨිසමනුපස්සනා ඥාණසමනුපස්සනා විසිනි. රූපාදිය ආත්මවශයෙන් හෝ නිත්‍යසුඛාදි වශයෙන් දැකීම දිට්ඨිසමනුපස්සනා යි. (දෘෂ්ටිවශයෙන් වරදවා දැකීම යි.) රූපාදීන් අනිත්‍යාදි විසින් ඇති සැටියෙන් දැක්ම ඥාණසමනුපස්සනා (නුවණින් දැකීම) යි.

අවිජ්ජානීවරණං (අවිද්‍යානීවරණය) - චතුස්සත්‍යය තථාවාකාරයෙන් අවබොධ නොකිරීම අවිද්‍යා යි. චක්ෂුර්විඥානාදීන්ගේ යථාතත්ත්වය, ප්‍රතීත්‍ය-සමුත්පාද ප්‍රතීත්‍යසමුත්පන්න ධර්ම සිතට ප්‍රකට වනු නොදී වසාලන බැවින් අවිද්‍යාව නීවරණයෙකි. නීවරණ නම් වැස්ම යි. තව ද නිවන් දොර වසා ලන කරුණින් ද අවිද්‍යාව නීවරණ නමි.

1. 2. 5.

සංයොජන - එය ඇත්තහු දුක් හා එකට යොදා ලන හෝ කර්මය විපාකයන් හා යොදා ලන හෝ, භව යොනි ගති විඥාණස්ථිති සත්තාවාසයන් අන්‍යභවයොනිගතිආදීන් හා යොදලන (සම්බන්ධ කැරැ ලන) දැඟ සංයොජන යි. සත්ත්වයන් සසරැ බැඳ ලන කෙලෙස් ය. තෘෂ්ණාව ම සංයොජන වූයේ තෘෂ්ණාසංයොජන නම්.

අනාදානො (උපාදාන රහිත වූයේ) - සතර උපාදාන අතුරෙන් එකකුදු නැත්තේ. තව ද **ආදාන** යනු මත්තෙහි පිළිසිඳැ ගැන්ම යි. එය නැතියේ අනාදාන යි.

1. 2 8.

වග්ගාරාමො (ව්‍යග්‍රාරාම වූ)- සමග්ග (සං-අග්ග) භාවයට, සමගියට විරුද්ධ වූයේ වග්ග (වි – අග්ග) භාවය යි, ව්‍යග්‍ර බව යි. එනම් භෙදය යි ව්‍යග්‍රාරාම යනු භෙදයට කැමැති යන අරුත්හි වෙයි.

1. 3. 2.

සුඛෙසිතං ... අධිවචනං යදිදං පුඤ්ඤානං (පින් යන මෙය ... සැපයට නමෙකි)-මෙහි පින් යනුයෙන් ලෞකික කුසල් දැක්විණ. ඵලය වූ සැපයේ නම. එයට කාරණ වූ පිනට නමක් වශයෙන් අභෙදෛපචාරයෙන් මෙහි කියන ලදි.

සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ (සංවර්තවිවර්තකල්ප) - සංවර්තකල්ප යනු වැනසෙන ලොකය යි. විවර්තකල්ප යනු හැදෙන ලොකය යි. ලොව නැසී යෙන යැම සංවර්ත නම්. නැසී එසේ ම පවත්නේ සංවර්තස්ථායී යැ. ලොව නැසී තිබී යළි ඇති වීම විවර්ත නම්. එසේ ඇති වැ පවත්නේ විවර්තස්ථායී නම්. මෙහි සංවර්ත සංවර්තස්ථායී දෙක ම සංවර්ත යන්නෙන් ද විවර්ත-විවර්තස්ථායී දෙක ම විවර්ත යන්නෙන් ද ගැනිණ. මෙහි **කප්ප** යනු ලොකය යැ.

අබ්‍යාපජ්ඣං සුඛං ලොකං (දුක් රහිත වූ බ්‍රහ්මලොකයට) – කාමච්ඡන්ද ආදි ව්‍යාබාධ නැති (දුක් නැති), ධ්‍යානසමාපත්ති වශයෙන් සැප බහුල වූ බඹලොවට.

1. 3. 3.

අප්පමාදෙ (අප්‍රමාදය, සිහිය එළැවීම) - දුසිරිත්හි ද පස්කම්සැපයෙහි ද සිත යෙදීම, කුසල්හි සිත නොයෙදීම ප්‍රමාද නම්. එයට විරුද්ධ වූ එළැඹැ සිටි සිහි ඇති බව අප්‍රමාද නම්.

2 1. 1

ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතාය ච (ඉන්ද්‍රියවිෂයයෙහි අසංවර බැවිනුත්.)- චක්ෂුරාදි ඉන්ද්‍රිය සයෙහි නොවැසූ දොර ඇති බැවිනුත් මෙයින් ඉන්ද්‍රියසංවරය නැති බව කියැවිණ.

භොජනෙ ච අමත්තඤ්ඤුතාය (අහරෙහි පමණ නොදන්නා බැවිනුත්)- පිළිගැන්මෙ පමණ දැන්ම, පරිභොගයේ පමණ දැන්ම යැ යි පමණ දැනීම ද්විවිධ ය.

2. 1. 5

පාපකෙන ච සීලෙන (ලාමක වූ ශීලයෙන් ද) - ලාමක වූ ශීලය නම්: දුස්සීල බව ය. සිල් නැති බව ය. කායදුශ්චරිත වාග්දුශ්චරිත මිථ්‍යාජීව යන තුන ය.

2 2. 1.

ඛෙමො විතක්කො (ක්ෂෙම විතර්කය) - අව්‍යාපාදවිතර්ක අවිහිංසාවිතර්ක යන දෙක ක්ෂෙමවිතර්ක නම්.

පවිවෙකො (ප්‍රවිවෙක විතර්කය) - මේ නෛෂ්ක්‍රම්‍යවිතර්කය යි. මෙහි බලයෙන් කායවිවෙක චිත්තවිවෙක උපධිවිවෙක යන ත්‍රිවිධ විවෙකය ද, තදඞ්ගවිවෙක විෂ්කම්භනවිවෙක සමුච්ඡෙදවිවෙක පටිප්පස්සද්ධිවිවෙක නිස්සරණවිවෙක ද යන පංචවිවෙකය ම සම්පූර්ණ බවට යෙයි.

2. 2. 8.

අවිජ්ජා ... **පුබ්බඞ්ගමා** ... (අවිද්‍යාව පෙරටු වන්නීය)– සහජාත-වශයෙන් ද උපනිඃශ්‍රය වශයෙන් ද යන දෙ අයුරින් අකුශලයනට අවිද්‍යාව පුරඃසර (ප්‍රධාන) වේ. අවිද්‍යායෙන් තොර වැ අකුසලයෙක් නො පහළ වේ.

3. 1. 2

ධාතුයො (ධාතුහු) – තමන්ගේ ඵලය, තමාගේ සවභාවය දරන්නා යනු ධාතු යන්නේ අර්ථය යි. මෙහි රූපධාතු යනු රූපභවය යි. රූපාවචර ධර්මයෝ යි.) අරූපධාතු නම් අරූපභවය යි. (අරූපාවචර ධර්ම යි). නිරොධධාතු යනු නිවන යි. අන් නය ක්‍රමයෙකින් රූපධාතු යනු සියලු කාමභවය යි. අරූපධාතු යනු අරූපභවය යි. නිරොධධාතු යනු නිවණ යි. මෙහි මාර්ග-ඵලයෝ මේ තුනට ම නො ඇතුළත්හ. (ත්‍රිකවිනිර්මුක්ත හ).

රූපධාතුං පරිඤ්ඤාය අරූපෙසු අසණ්ඨිතා (රූපභවය පිරිසිඳ දැන අරූපභවයෙහි නො පිහිටියාහු) – රූපාවචරධර්ම ඥාතපරිඥාදි තුන් තුන් පරිඥායෙන් පිරිසිඳ දැන, අරූපාවචර ධර්ම ද එසේ ම පිරිසිඳ දැන භවරාගයෙනුත් භවදෘෂ්ටිවශයෙනුත් එහි නො පිහිටියෝ වැ නො-ඇලුණෝ වැ.

3. 1. 4.

සබ්බමානාභිසමයා(මනා කොට මානයාගේ දර්ශනප්‍රහාණාභිසමයයෙන්)– රහත්මගනුවණින් මානය දක්නා ලැබේ. මේ රහත්මාර්ගයාගේ දර්ශනාභිසමය නම්. රහත්මගනුවණින් දක්නා ලද කෙණෙහි ම මානය ප්‍රහීණ වේ. මේ එහි ප්‍රහාණාභිසමය යි. දෘෂ්ටිවිෂ සර්පයා විසින් දක්නා ලදහුගේ ජීවිතය මෙනි. සප් තෙම ඔහු දකී. දැකීමෙන් ම විෂ පැතිරැ යැමෙන් දක්නා ලද පුරුෂයා නැසෙයි. රහත්මගින් වන දර්ශනාභිසමය ප්‍රහාණාභිසමය දෙකත් එමෙන් ම එක් කෙණෙහි ම වේ.

අභිඤ්ඤාවොසිතො (විශිෂ්ටඥානයෙන් දැන නිමවන ලද කෘත්‍ය ඇති)– මෙහි විශිෂ්ටඥාන යනු ෂඩභිඥා යි. වෙදනාමුඛයෙන් චතුසත්‍යකර්මස්ථානය වඩා ෂඩභිඥායෙන් අවසානයට පැමිණි, කර නිමවන ලද මාර්ගකෘත්‍ය ඇති.

3. 1. 5

කාමෙසනා (කාමය පිළිබඳ සෙවීම)– කාමෙසනා යනු කාමරාගය යි.

භවෙසනා (භවය පිළිබඳ සෙවීම) – භවෙසනා යනු භවරාගය යි, රූපාරූපභවයන් පැතීම යි.

බ්‍රහ්මචරියෙසනා (බඹසර පිළිබඳ සෙවීම)– මෙහි බ්‍රහ්මචරිය (බඹසර, යනු දිට්ඨිබ්‍රහ්මචරියය යි. එනම් අන්තග්‍රාහික මිසදිටුවත් එය හා එක් වැ සිටි අකුසල් වූ කායවාඞ්මනඃකර්ම යි.

එසනානං ඛයා (පර්යේෂණයන් ක්ෂය කිරීමෙන්) – බ්‍රහ්මචරියෙසනාව (මිසදිටුව) සොවාන්මගින් නැසේ. කාමෙසනාව අනාගාමි මාර්ගයෙන් නැසේ භවෙසනාව රහත්මගින් නැසේ. මෙසේ එෂණාවන් ක්ෂීණ කිරීමෙන්.

TOC

3. 1. 7.

කාමාසවො (කාමාස්‍රවය)- කාමාස්‍රව නම් කාමරාගය යි. රූපශබ්ද ආදිය කෙරෙහි ඇල්ම ද කාමාස්‍රව නමි.

භවාසවො (භවාස්‍රවය)-රූපාරූපභව කෙරෙහි ඇල්ම, ධ්‍යානනිකාන්තිය, ශාශ්වතදෘෂ්ටිසහගත රාගය, භවය පැතීම යන මේ හැම භවාස්‍රව නමි.

අවිජ්ජාසවො (අවිද්‍යාස්‍රවය) – අවිද්‍යාව ම අවිද්‍යාස්‍රව නමි.

ආසවානං ච සම්භවං (ආස්‍රවයන්ගේ සම්භවය ද) – ආස්‍රව හටගන්නට හෙතුව මෙයින් කියන ලදී. අයොනිසොමනසිකාරයද අවිද්‍යාදි කෙලෙස් ද ආස්‍රව හටගැන්මට කාරණ යි.

මග්ගං ච ඛයගාමිනං (නිර්වාණගාමිමාර්ගය ද) – මෙයින් ආස්‍රවක්‍ෂයගාමී ආර්‍ය්‍යමාර්ගය දක්විණ. එහි ද අනාගාමිමාර්ගයෙන් කාමාස්‍රවය ක්‍ෂීණ වේ. රහත්මගින් භවාස්‍රවය ද අවිද්‍යාස්‍රවය ද ක්‍ෂීණ වෙත්. කාමූපාදානය මෙන් කාමාස්‍රවය ද රහත්මගින් නැසේ යැ යි ඇතැම්හු කියත්.

3. 1. 8

කාමතණ්හා (කාමතෘෂ්ණා) – පංචකාමගුණිකරාගය කාමතෘෂ්ණා නමි. **භවතණ්හා** (භවතෘෂ්ණා)- රූපාරූපභවයන්හි ඡන්දරාගය ද ධ්‍යානනිකාන්තිය ද, ශාශ්වතදෘෂ්ටිසහගත රාගය ද භවප්‍රාර්ථනාව ද භවතෘෂ්ණා නමි.

විභවතණ්හා(විභවතෘෂ්ණා)-උච්ඡෙදදෘෂ්ටිසහගත රාගය විභවතෘෂ්ණා යි.

3. 1. 9.

යොගයුත්තා මාරස්ස (මාරයාගේ මාරපාශ සංඛ්‍යාත යොගයෙන් බැඳුණාහු) – මෙහි **මාරයොග** යනු ද **මාරපාශ** යනු ද රාගය යි.

අයොගක්ඛෙමිනො ජනා (සංසාරගතසත්ත්වයෝ) – නිවන ද රහත්බව ද යන දෙක යොගක්ෂෙම නමි. එය නො ලදුවෝ අයොගක්ෂෙමීහු ය. එ නමි: සංසාරගතසත්ත්වයෝ යැ.

3. 1. 10.

අසෙක්ඛන (අශෛක්‍ෂ වූ) – රහත් බව පිණිස හික්මෙන්නෝ (පිළිවෙත් පුරන්නෝ) හෙවත් සෝතාපත්තිමග්ගට්ඨාදි සත් ආර්‍ය්‍යපුද්ගලයෝ ශෛක්‍ෂ නම් වෙති. ශික්‍ෂාව අවසන් කළ, මත්තෙහි හික්මියැ යුත්තක් නැතියෝ හෙවත් රහත්ඵලයට පැමිණියෝ අශෛක්‍ෂ නම් වෙති. රහත්ඵල-සිත්හි වූ සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්ත සම්මාආජීව යන ඵලාඞ්ග තුන අශෛක්‍ෂශීල නමි. එහි ම වූ සම්මාවායාම සම්මාසති සම්මාසමාධි තුන අශෛක්‍ෂසමාධි නම් වේ. එහි ම වූ සම්මාදිට්ඨි සම්මාසංකප්ප දෙක අශෛක්‍ෂප්‍රඥා නම් වේ.

3. 2. 1.

පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි (පුණ්‍යක්‍රියාවාස්තු)- පුජ්ජභාවඵලං නිබ්බත්තෙන්ති අත්තනො සන්තානං පුනන්තීති වා පුඤ්ඤානි. පූජ්‍යභාවය නැමැති ඵලය නිපදවන්නෝ යන අරුතින් ද, තමන් චිත්තසන්තානය පිරිසිදු කරන්නෝ යන අරුතින් ද පුඤ්ඤ (පින්) නම් වෙති. ඒ පින්හු ම කටයුතු දෑ නු යි. පුඤ්ඤක්‍රියා නම් වෙති. ඒ පුණ්‍යක්‍රියාවෝ ම ඒ ඒ ආනිසංසයනට වාස්තු වෙත් නු යි පුණ්‍යක්‍රියාවාස්තු නම් වෙත්.

3. 2. 2.

දිබ්බචක්ඛු (දිවැස) - දෙවතාවනට පෙර අත්බව්හි කළ සුචරිත කර්මයන්ගේ ඵලවශයෙන් පහළ වූ පින් සෙම් ලේ ආදියෙන් සම්බාධ නැති බැවින් බොහෝ දුර අරමුණු ද දක්නා සමත් වූ දිව්‍යප්‍රසාදචක්ෂුස දිවැස නමි. භාවනා බලයෙන් පහළ වන මේ නුවණැසත් ඒ දිවැස බඳු බැවින් **දිවැස** යන නම ලබයි:

පඤ්ඤාචක්ඛු (පැනැස)- ආස්‍රවක්ෂයඥානය පැනැස නමි.

3. 2. 3.

ඉන්ද්‍රියානි (ඉන්ද්‍රියයෝ) - තමන් හා එක් වැ උපදනා ධර්මයන්හි අධිපතිවූ ප්‍රඥාව මෙහි ඉන්ද්‍රිය නමි.

අනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රිය (සෝවාන්මඟැ නුවණ) - අනඤ්ඤාතං (පෙර නො දන්නා ලද නිවන) ඤස්සාමි ඉති (දැන ගන්නෙමි. යි) පිළිපන් තැනැත්තාට මේ පූර්ව අවස්ථායෙහි ම උපන් නුවණ-සෝවාන් මඟැ වූ ප්‍රඥාව.

අඤ්ඤින්ද්‍රියං (සෝවන් පෙලෙහි පටන් සතැනෙක පවත්නා නුවණ)- අඤ්ඤා යනු පළමු මඟ නුවණින් දුටු සීමාව නො ඉක්මැ දන්නා නුවණ යි. අඤ්ඤින්ද්‍රිය යනු සෝවාන් පල නුවණ පටන් ඉදිරි මාර්ගඵල සයෙහි වූ නුවණ යි

අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියං (රහත්පල නුවණ)- අඤ්ඤාතාවී යනු දැන අවසන් කළ තැනැත්තේ යි. එ නම් රහත්පලයට පැමිණි තැනැත්තේ ය. ඔහුගේ රහත්පල නුවණ අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රිය නමි.

3. 2. 4.

අක්ඛෙය්‍යසඤ්ඤිනො (පංචස්කන්ධයන්හි සත්ත්වපුද්ගලාදි සංඥා ඇත්තාහු)- අක්ඛෙය්‍ය (ආඛ්‍යෙය) යනු කියැයුත්ත කියනු ලබන දෑ යන අරුත්හි යෙදේ. කියනු ලබන දෑ හෙවත් කථාවට වස්තු වනුයේ අතීත හෝ වර්තමාන හෝ අනාගත හෝ රූපාදි ස්කන්ධ යි. එබැවින් අක්ඛෙය්‍ය යනු ස්කන්ධපස යි. එය මම ය, මාගේ ය, හේ දෙවියෙක් ය, මිනිසෙක් ය. යන ආදීන් හඳුනනුයේ අක්ඛෙය්‍යසඤ්ඤී නම.

අක්ඛෙය්‍යස්මිං පතිට්ඨිතා (පංචස්කන්ධයෙහි පිහිටියාහු)- තෘෂ්ණාදෘෂ්ටි ග්‍රාහවශයෙන් පඤ්චස්කන්ධයෙහි පිහිටියාහු නොහොත් රාගාදි වශයෙන් එහි පිහිටියාහු,

TOC

3. 2. 8.

කායමොනෙය්‍යං(කාය මොනෙය්‍ය ය)-ත්‍රිවිධකායදුශ්චරිත දුරුලීම ද,ත්‍රිවිධ කායසුචරිතය ද, කය අරමුණු කොට උපන් නුවණ ද, කය ඥාතපරිඥා-දීන් පිරිසිඳ දැන්ම ද, කායපරිඥාසහගත ආර්‍යමාර්ගය ද, කයෙහි ඡන්දරාගය දුරු ලීම ද, කායසංස්කාර නිරොධය වූ, චතුර්ථධ්‍යානසමාපත්තිය ද යන මේ හැම **කායමොනෙය්‍ය** නමි. සතර වාග්දුශ්චරිත දුරු ලීම ද, සතර වාක්-සුචරිතය ද, වචන අරමුණෙහි නුවණ ද, වචනය ඥාතපරිඥාදීන් පිරිසිඳ දැන්ම ද, වාචාපරිඥා සහගත මාර්ගය ද, වචනයෙහි ඡන්දරාගප්‍රහාණය ද, වචීසංඛාර නිරොධය වූ ද්විතීයධ්‍යාන සමාපත්ති ද යන මේ හැම **වචීමො-නෙය්‍ය** නමි. තුන් මනොදුශ්චරිත දුරු ලීම ද, ත්‍රිවිධ මනඃසුචරිතය ද, මනස් අරමුණෙහි නුවණ ද, මනස ඥාතපරිඥාදීන් පිරිසිඳිනා නුවණ ද, මනො-පරිඥාසහගත මාර්ගය ද, මනසෙහි ඡන්දරාග ප්‍රහාණය ද, චිත්තසංඛාර නිරො-ධය වූ නිරොධසමාපත්තිය ද යන මේ හැම **මනොමොනෙය්‍ය** නමි.

3. 3. 10.

සෙඛස්ස භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති (ශෛක්‍ෂ භික්‍ෂුහුගේ පිරිහීම පිණිස පවතිත්.) – සෝවාන් ආදි ශෛක්‍ෂ පුද්ගලයන් ලැබූ මාර්ගයට පිරිහීමෙක් නො වේ. ලබා ඇති මාර්ගයෙන් මත්තෙහි මාර්ග ලැබීමට උවදුරු වැ සිටීම මෙහි කියන ලදී.

3. 5. 9.

ආමිසදානං (ආමිසදානය) – සතර පසය ආමිසදාන නම.

ධම්මදානං (ධර්මදානය) – දහම් දෙසීම ධර්මදාන නම.

4. 1. 12.

සම්පන්නපාතිමොක්ඛා (ප්‍රාතිමොක්‍ෂසංවරයෙන් යුක්ත ව) – ප්‍රාති-මොක්‍ෂසංවර යනු භික්‍ෂූන්ගේ ශික්‍ෂාපදශීලය යි.

ආචාර ගොචරසම්පන්නා. (ආචාරයෙන් හා ගොචරයෙන් යුක්ත ව)-කුලයන්ගේ සිත් ගැන්ම පිණිස හුණපත් දීම් ආදි මිථ්‍යා ආජීවයෙන් වැළැක්ම, කායිකවාචසික දුශ්චරිතයෙන් වැළැක්ම ආචාර නමි. වෛශ්‍යාතිවාසාදී නො-සුදුසු තැන්වලට නොගොස් සැදැහැවත් කුලයන් ඇසුරු කිරීම ගොචර නමි.

නි මි